אנשי שם.

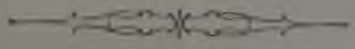
ANSCHE SCHEM.

Biographien und Leichensteininschriften von Rabbinen, Lehrhausvorstehern, Religionsweisern, Rabbinatsassessoren und Gemeindevorstehern, die während eines Zeitraumes von vierhundert Jahren (1500—1890) in Lemberg lehrten und wirkten.

In alfabetischer Reihenfolge nebst einem Beitrage zur Geschichte der Juden in Lemberg

von

SALOMON BUBER.

Digitized by Touro College Libraries
For Project Zikaron
www.zikaron.tourolib.org
2018

KRAKAU.
Druck von Josef Fischer. — Verlag des Verfassers.
1895.

אנשי שם

גאוני ישראל, אדירי התורה, רבנים, ראשי מתיבתא, מורי צדק, מגידי מישרים, דיינים, פרנסים ומנהיגים, אשר שמשו בקדש בעיר לבוב במשך ארבע מאות שנה, משנת ה"א ר"ס (1500) עד ה"א תר"ן (1890). גם איזה גדולי ישראל, אשר נולדו פה ואשר רק מנוחתם כבוד בעירנו.

נסדרו עפ"י סדר א"ב עם קצת תולדות וקורות חייהם, ושמות הספרים אשר הברו, ואיה נמצא זכרונם בספרים ובהסכמות, ומהם אשר היו בועד ארבע ארצות, גם אותם אשר באו בחתימת ידם בפנקס הקהל תחת פסקי דינים וכתבים ותקנות וכרוזים וקיום שטרות משנת ה"א שפ"ו (1626) עד שנת ה"א תקל"ח (1778), עם העתקת נוסח מצבות הרבה, ונלוו אל זה גם איזו הוספות מכתבים ותקנות הנמצאים בפנקס הנ"ל, המפיצים אור על מצב האומה ודרכי חייהם בזמן ההוא, ועם מבוא בראש הספר לקורות בני ישראל בעיר הזאת.

ממני

שלמה באבער

מלבוב.

קראקא

בדפוסו של יוסף פישער. — בהוצאת המחבר.

תרנ"ה.

שְׁאַל נָא לְדֹר רִאשׁוֹן וְכוֹנֵן לְחֵקֶר אֲבוֹתָם.

(אִיּוֹב ח' ח')

פתח דבר.

זה שתים ועשרים שנה, אשר אנכי אחד מפרנסי ומנהיגי העדה הגדולה לאלהים, היא עיר לבוב, רחש לבי דבר טוב לעשות זכרון לראשונים וגם לאחרונים מהעדה המהללה הזאת, לאסוף לאספה את שמות רבניה וגאוניה, אשר שמשו בתוכה במשך ארבע מאות שנה בתור ראש מתיבתא, אב בית דין, ראש ב"ד, מורה צדק, מגיד מישרים, ולדבר קצת מתולדות חייהם.

עירנו עיר לבוב דמתקריא „לעמבערג", נודעת לעיר ואם בישראל, קריה אשר בכל דור ודור היו בקרבה גדולי ישראל וגאוני עולם, אנשי שם ושרי התורה, מהם אשר עשו להם שם עולם בחבוריהם ואשר האירו פני תבל ושמם חקוק למזכרת נצח, כי מפיהם אנו חיים ומאתם תצא הוראה ודבר ה' זו הלכה, מעשיהם הם זכרוניהם, ומהם אשר לא זכו להיות חכמתם ותורתם חרותה עלי לוח, אם בעבור שלא רצו, או לא היה להם פנאי לחבר ספרים, ומהם אף כי חברו חבורים, לא היתה בידם היכולת להוציאם לאור כי שכר הוצאת ספרים בדפוס היה יקר מאד בימים ההם, ולכן דבריהם אבדו במשך הזמן ולא זכינו להנות מאורם וכמעט נשכח שמם עלי אדמות, אף כי באמת היו גדולי עולם ומפורסמים מאד בימיהם. ובבל משך הזמן אין איש שם על לב לחרות שמותם עלי ספר, ולחבר ספר זכרון לכל גאוני לבוב ורבניה, לחקור אחרי קורות חייהם ותולדותם ולהציב להם מזכרת עולמים. והנה לעבודה רבה כזו נחוץ בראשונה לחפש בפנקסאות אשר בהן באו בחתימת ידם, ונמצאו בתוכם גם דברים הנוגעים לתולדותם וזמן חייהם וגם במצב אומתנו בזמן ההוא, ובשנית לחקור איה הם נזכרים בספרים ואיה באו בהסכמותיהם על ספרים, כי ע"ז נוכל ג"כ למצוא ולברר מקום

משכנם והזמן אשר שמשו בקדש, ובשלישית לגלות שפוני טמוני אדמת עפר, שרידי מצבות אשר הוקמו על קבריהם, להוציא מהם שמות, לדעת מתי הלכו למנוחות, תכונתם ופעולתם בעדה. והנה זה לפני שלשים שנה החל ה״ר גבריאל סאחיסטאוואר לאסוף נוסחאות ממצבות של גאונים ורבנים וקדושים, העומדות למשמרת בבית מועד לכל חי הישן פה עירנו, בשנת תר״כ (1860) הוציא לאור הוברת אחת בשם „מצבת קדש״ ואח״כ בשנת תרכ״ג (1863) הוציא לאור מחברת שניה אשר נכללה בה החוברת הראשונה עם קצת הוספות מנוסח מצבות אשר העתיק מחדש. ובשנת תרכ״ד תרכ״ה ותרכ״ט (1864, 1865, 1869) הוציא לאור חוברת חוברת והוסיף בהן נוסחאות מצבות אהדות. אבל כלבד כי החל ולא כלה מעשהו, כי נמצאו עוד פה הרבה מאות מצבות לגאוני ישראל אשר לא העתיקן כלל, כי היה הדבר קשה עליו, באשר רובן מכוסות וטמונות במעבה האדמה מרוב ימים ושנים, גם אלה אשר העתיק אין סדרים להן כראוי, וגם נמצאו בהעתקתו שגיאות גסות אין מספר, כי הרכיב לפעמים שני אנשים ויקרבם בזרוע, או הפריד בין הדבקים ויחלק איש אחד לשנים, מלבד כל זה הכפיל הרבה נוסחאות שלא לצורך, עד כי נמצא לפעמים שם אחד ארבע פעמים, גם הוסיף והביא דברים אשר אין להם ענין ושייכות כלל לעבודה זו, כמו דרשות והספדים וכדומה, ועוד זאת עשה להוסיף תאר „הגאון״ להרבה רבנים אשר מצאם כפנקס, ושמה אין זכר מהתאר הזה, ואין ספק כי גם בנוסחאות המצבות הוסיף מעצמו תוארים ברצונו באשר הוכחתי פעמים הרבה בפנים, ולכן אף כי העתקתי נוסחאות אשר העתיק הנ״ל בחוברות מצבת קדש, בכל זאת אין אחריותם עלי, וקשה הדבר להפש אחריהן ולחקור ולברר אמתת הנוסחאות, באשר המצבות אינן מצוינות בסימנים לדעת מקומם.

ומה שנוגע לחפוש הפנקסאות שזכרתי, היה נמצא פה פנקס ישן נושן בבהכ״נ הקטנה דתוך העיר, אשר היו כתובים בו הרבה דברים עתיקים הנוגעים לקורות העדה, רבניה וחכמיה, והיה יקר מאד, והיה שאול מהגבאים אל בעל מצבת קדש להוציא ממנו איזה דברים למחברותיו, אבל לדאבון נפשנו נגנב או נאבד הפנקס הזה ממנו ואיננו, דרשתי והקרתי היטב ולא כצאתיו (ומי יתן כי האיש אשר נמצא הפנקס הזה בידו יחזיר האבדה לבעליה לראשי העדה, ומשכרתו תהיה שלמה על הטוב וההסד אשר יעשה עם החיים והמתים). ועוד פנקס שני נשאר למשטרת בבהכ״נ הגדולה בחוץ לעיר, והיה ספון וטמון שנים רבות ביד איש אחד ולא נודע איה מקומו, ואח״כ חפש ומצא אותו אהד מנכבדי עירנו פו״ם העדה הוא הרב החכם הגדול הגביר הנכבד מוהר״ר נפתלי הירץ בערנשטיין ז״ל והפנקס הזה נמצא

כעת בידי, בו לא נמצאים זכרונות מעירנו, רק נאספו בו תקנות, פסקים, כרוזים, קיום שטרות וקנינים ושטרי מכירה, ותחתיהם החותמים בכתב ידם ממש, רבנים, דיינים, ראשי מתיבתא, פרנסים ומנהיגים ושאר יחידי סגולה, משנת ה״א שפ״ו (1626) עד שנת ה״א תקל״ח (1778) ושמות החתומים עולה במספר ר״ס, ובתוכם חתימות גדולי עולם מפורסמים, כמו ה״ר אברהם ב״ר גרשון גרויפין, ה״ר אריה ליב הכהן רפאפורט, ה״ר דוב בער בהגאון מזאמושטש, ה״ר דוד הלוי מלורמיר בעל טו״ז, ה״ר חיים כהן רפאפורט, ה״ר יעקב קאפיל, ה״ר נפתלי הירץ אשכנזי, ה״ר פנחס משה חריף ודומיהם (ושם כלם תמצא בספרי זה), גם נמצא בפנקס הזה העתקה מפנקס דארבע ארצות ל״ה תקנות שתקן הועד דארבע ארצות בדיני בורחים באספת כל גאוני ורבני ארץ פולין, התקנות האלה מובאות גם בספר מאמר קדישין מה״ר קיום קדיש דיין בקראטאשין שהוא חדושים על ש״ע חו״מ, ובסופו נמצאו תקנות הועד דר״א בדיני בורח ונדפס פראג תקכ״ד, גם בעל מסגרת השלהן מה״ר בנימין זאב וואלף ב״ר שבתי מפינטשוב חדושי דינים חו״מ נדפס ברלין תע״ג, הביא בסופו תקנות דיני בורחים אשר העתק מפנקס ארבע ארצות.

מן הפנקס הזה, אשר נשאר לפליטה, הוצאתי בספרי זה שמות גדולי ישראל ותמצאם כלם במקומותם למושבותם כל אחד בערכו עפ״י סדר א״ב. גם יגעתי ואספתי על יד שמות רבני וגאוני לבוב אשר באו בהסכמותיהם על ספרים וגם אותם אשר נזכרו ובאו בספרים אחרים, גם מטרוצות תשובותיהם עם חכמי הדור המפורסמים אז. ואלה אשר בשם אחד נקראו סדרתי שמותם לפי סדר השנים. גם הצגתי נוסחאות המצבות החקוקות על קבריהם מאותם הנמצאים בחוברות מצבות קודש. גם ספחתי בסוף הספר הוספה קטנה כוללת דוגמאות מהפנקס אשר בידי כתבים ותקנות ופסקים המפיצים אור על מצב האומה ודרכי חייהם בזמן ההוא.

אקוה כי מלאכתי זאת תצמיח תועלת לכל החפצים ומשתוקקים לדעת שמות גדולי ישראל מעירנו, אשר שרתו בקודש וזמנם ואשר פעלו להגדיל תורה ולהאדירה, וכל הקורות אותם, והספרים אשר חברו, ותהיה חומר לבנין גדול לאחד החכמים אשר יאבה לכתוב קורות היהודים בלבוב בכלל וקורות רבניה וגאוניה בפרט, ותהי מלאכתי זאת לו לעינים, לשאוב ממנה הדברים הנחוצים למלאכתו.

ובטרם אכלה לדבר בקשתי שטוחה לראשי העדה הנכבדים דפה, אשר חבר אני להם, לגמול חסד עם המתים נוחי נפש: א) להוציא את המצבות הטבועות בארץ מערמת עפר ולהקימן על מקומן, ב) האבנים אשר

עשבים צמחו עליהן, לנקות אותן ולחרש אותן על פני האדמה; ג) להפש אחרי מצבות גאוני התורה אשר עפרות זהב גויתם טמונים באדמת קדש פה אשר עוד לא נעתקו ולעשות העתקות מנוסחת מצבותיהם, כי בלי ספק נמצאים עוד הרבה גאונים ורבנים אשר מצאו פה קבר, והמה נעלמו מאתנו ונשכחו כמת מלב, למען לזכר עולם ינון שמם; ד) גם להעתיק שנית המצבות אשר כבר נעתקו ע"י ר' גבריאל סאהאסטאווער להעמידן על האמת. ובזה יעשו חסד גדול עם המתים והחיים, ומשכרתם תהיה בארץ ובשמים.

לתכלית זאת אני מקדיש את הכנסת הספר הזה, אשר הוצאתי לאור על הוצאותי, והמחיר אשר יעלה יהיה קדש להוצאות הדרושות לעבודה הזאת. והאלהים אשר היה עמדי להחל ולהשלים את החלק הראשון הזה, הוא יחייני ויזכני לסדר גם את החלק השני, וזכות הגאונים יעמוד לי ולזרעי מעתה ועד עולם אמן.

לבוב בחדש ניסן תרנ"ה.

שלמה ב"ר ישעי' אברהם הלוי באבער.

מבוא.

בטרם אבוא אל הספר פנימה, ראיתי לדבר בקצרה ע"ד קורות הרבנים בעירנו בכלל, גם קצת דברים הנוגעים לקורות היהודים בעיר הזאת, אמנם אי אפשר לי פה לדבר מתולדותיהם וקורותיהם בארוכה, ולהביא את כל המעשים והקורות, כי קצר פה המצע מהשתרע, גם יחסרון לע"ע המקורים הדרושים למלאכה הזאת, אבל על כדומה לזה אמרו חז"ל „לא עליך המלאכה לגמור", ולכן אמרתי לנפשי לערוך זה המעט אשר אספתי לפני הקוראים, ואקוה כי תנוח דעתם ויברכוני בעד עמלי.

א) העיר לבוב היא עתיקת ימים, בה היו גדולי ישראל וגאוני עולם, אבל אין לנו ספר זכרון אשר בו רשומים וחרותים שמותם וקרותם. הראשון אשר מזכיר איזה גדולים אשר ישבו בקרבה מהמאה הרביעית לאלף הששי הוא הרב החכם מוהר"ר דוד גאנז (נולד ה"א ש"ו ונפטר ה' אלול שע"ג) בספרו צמח דוד (אלף הששי), וז"ל: „בימיו של ה"ר שכנא, אשר נפטר שי"ט וה' חותן הרמ"א הרביצו תורה בישראל, ובין ראשי ישיבות גדולי עולם ואנשי שם במדינת פולין ורייסין, מהם ר' קלמן ווירמש ראש ישיבה בק"ק לבוב ואוסטרא (הוא היה חותנו של הגאון המהרש"ל), ר' יהודה קרשוויץ ראש ישיבה בק"ק לבוב" וכו'. עוד הביא שם כי בימיו של המהרש"ל (נפטר של"ג) הרביצו תורה בישראל בארץ פולין ורוסיא גדולי עולם ואנשי שם, וחושב שם את ר' הירצקי ראש ישיבה בלעמבערג (עי' בספרי אות נ' סי' תמ"ה). ודבריו של בעל צמח דוד העתיק גם בעל סדר הדורות (ה"א שי"ז זה"א של"ג), ועוד הביא שם (ה"א שצ"ה) וז"ל: „הג"מ יואל סירקיש אב"ד בקראקא חבר ב"ח על ד' טורים ובין הגאונים שכתבו לו והוא להם בתשובתו חושב את הג"מ אברהם אשכנזי בסי' צ"ב, את התנו בעל ט"ז סי' ק"ג, את הג"ט יהושע שנת שצ"ח סי' ע"ד, ואת הג"מ קאפיל אבד"ק לבוב הוץ לעיר שנת שפ"ז סי' ע"ב".

ב) אך שמות גדולי ישראל בעירנו ממחצה השניה למאה הראשונה לאלף הששי וממאה השניה עד המחצה הראשונה למאה השלישית (היינו מן ה"א נ' עד ה"א ר"נ, 1490—1290 לערך ב' מאות שנה) לא נודעו לנו כלל, מאשר לא היה אז לאל ידם להרבין תורה בישראל ולא היו נמצאים אז גאוני עולם להורות לעם הקי האלהים ותורתיו ואת המעשה אשר יעשון ובה ארכו להם הימים במצב הזה עד המחצה השניה למאה השלישית (ה"א ר"נ, 1490), ומני אז הבריקו קרני אורה בארצות פולין, ומשם יצאה

תורה, וכן העיר יפה הרה״ג מוהר״ר ח״ן דעמביצער ז״ל במבוא לספרו „כלילת יופי״, כי כל הגדולים אשר הרביצו תורה בישראל במדינת פולין ורוסיא ידענו מהם באמצע המאה השלישית, תחת אשר מלפנים במשך איזה מאות שנה קודם לכן היתה הארץ תהו ובהו מבלי יודע תורה ומבלי מחבר ספרים, ורק מקרי דרדקי היו להם וכאשר נזדמן להם איזה איש מצוין שהיה מבין בספרים שמו אותו אלוף לראשם להורות להם חקי אלהים ותורותיו, מנהגי אבותיהם החזיקו בידיהם, אך בתורה לא היו עמלים, והנסבה לזה כבר גלה אחד מרבותינו בעלי התוספות והוא רבינו אליעזר מביהם תלמיד רבינו תם, בתשובתו הנדפסה בשו״ת מהר״ם ב״ר ברוך ח״ג סי׳ קי״ב, ובס׳ אור זרוע בה׳ תפלה סי׳ קי״ג, ואלה דבריו: „הנה ברוב המקומות במדינת פולין ורוסיה ואונגריא שאין שם לומדי תורה מתוך דחקם והם שוכרים להם אדם מבין מאשר יכצאו, והיה להם שליח צבור ולמורה צדק, וגם למלמד לבניהם, ומפני כי אין ספוק ביד כל צבור ליתן להם שכר מכיסם למחיתם תקנו להם חזקות שיהיה שייך להם מגבית פורים ונדבות שמחת תורה, וגם נדבות החתנים, והיינו לגבות מאוכלי שלחן החתנים שלא ירע לבבם בתתם להם מפני הנאת שמחה ואכילה ושתיה, ונמצאה מצוה גוררת מצוה, ואם באת לבטל מהם כל זה, הנה לא יספיק להם שכרם למחיתם וירדו משירותם וישארו בלא תורה ובלא תפלה ובלא מוהה צדק״ ואך מן העת ההיא (ה״א ר״נ) החל הלמוד פה ע״י הגולים אשר הגלו מאשכנז ויבואו לגור בעירנו להסתר מחמת הרודפים ולמצא מחסה מפני הגזרות והצרות.

ג) גם זכרונות עתיקות מזמן ההוא היינו עד המחצה השניה ממאה השלישית (לערך 1500) אין אתנו, כי בין המצבות העתיקות בבית הקברות הישן פה, אשר הרבה מהן נעתקו במחברות מצבת קדש נמצאו רק שתי מצבות מהמאה השלישית, היינו המצבה מה״ר לוי רופא קיקיניש שהי׳ אב״ד ור״מ פה משנת ה״א רס״ג (1503 למספרם), והשניה מה״ר אברהם מקולוניא ממגורשי פורטוגאל ומחסידי פרובינצא משנת ה״א רפ״ב (1522 למספרם) ואם כי בעל מצב״ק הביא בהוברת א׳ סי׳ א׳ מצבה אחת של יעקב בהור וישער כי היא משנת ק״ח (1348) יען כי האותיות ק׳ ח׳ מנוקדות, אולם אין מזה ראיה, כי הפרט לא נכתב בפירוש רק מכללא אתמר, ומי יודע אם לא נמחק עור רושם אחד כאשר הוא בעצמו מפקפק בדבר בהוברת א׳ 2 סי׳ א׳. גם הביא שם מצבה שניה מהאשה מרים מיום א׳ ב׳ תמוז שנת ק״ט (1380), אבל גם מהמצבה הזאת אין להביא ראיה כי יום ב׳ תמוז לא יחול מעולם ביום א׳ ואין ספק כי האותיות לא נכרו היטב. וראיתי כי החכם מהר״ם דר׳ פינגער ז״ל במחברתו מצבות רבנים ואנשי שם אשר אסף ממקומות שונים (שהחל להדפיסה ולא השלימה) הביא בצד 105 כי המצבה היותר ישנה בבית הקברות בלבוב היא משנת רנ״ו (1496) אולם במצבת קדש לא מצאתי מצבה משנת רנ״ו רק זאת מצאתי כי בעל מצב״ק הביא שם בה״א 1 סי׳ א׳ מצבת יעקב בהור אשר שער שהיא משנת ק״ח ובנוסח המצבה הלזו נמצא א׳ה׳ר׳ן נשא עליו נהי וקינה ומלת אהרן מנוקדת ואולי

הי' שמו גם אהרן והבין החכם הנ"ל כי הוא הפרט משנת רנ"ו כי אהרן בגיטטריא רנ"ו, ואם כן גם זה דחוק מאד.

ד) בית הכנסת הישן שבתוך העיר, אשר לפי המקבל בין אנשי עדתנו התפלל שם הגאון בעל הט"ז ז"ל, נבנה בשנת ה"א שמ"ב (1582), ובית הכנסת הגדול שבתוך העיר נבנה הרבה שנים אח"כ. הבית הזה אמנם ישן מאד כי היה לפנים בית תפלה לקראים, כי בזמן קדמון מאד היו קראים הרבה בעיר הזאת, וכן נמצאו עוד סמוך לחומת בית החיים הישן מצבות אהדות מהקראים אשר אי אפשר לקרא עוד את הכתובות שעליהן, אבל לבסוף נשאר ביהכ"נ ביד הרבנים ויבנוהו מחדש לצרכיהם. בית הכנסת הגדול שמהוין לעיר נבנה בשנת ה"א שצ"ב (1642) *). גם פנקס הקהל אשר בידי, אשר נאספו בו תקנות, פסקים, כרוזים, קיום שטרות וקנינים ושטרי מכירה, ותהתיהם התומים רבנים דיינים, ראשי מתיבתא, פרנסים ומנהיגים, הוא משנת ה"א שפ"ו (1626) עד שנת ה"א תקל"ה (1778) ולא נשארו אפוא בידנו זכרונות עתיקות ורשמים אשר נוכל להוציא מהם פרטים ממצב אבותינו בעירנו רק ממחצה השנית למאה השלישית (היינו מערך 1560 למספרם) ואז היתה לבוב עיר ואם בקהלות פולין, כי הופיעו בה גאוני עולם אשר ישבו כסאות למשפט, ושמש תורתם זרחה למרחקי ארץ, ומהם יצאה הוראה לכל ישראל, כאשר הביא הב"ח בתשובה סי' ע"ב והובא גם בס' "בלילת יופי" וז"ל: "העיר הגדולה והמפוארה מלאה חכמים וסופרים ומשנים שם הוא מקור החכמה ומעין התבונה, אבן פנה ליסוד האמונה" גם הרב ר' פתחי' לידא, בהקדמתו לס' עיר דוד שחבר אביו הגאון מוה"ר דוד לידא שהי' אב"ד פה כתב וז"ל: "וזאת היא שיאמרו עליה עיר כלילת יופי משוש כל הארץ מלאה חכמים וסופרים גדולים בתורה ובמעשים טובים בצדקה ובגמילות הסדים והארץ האירה מכבודם", וכן ראיתי בתשובת איתן האזרחי להגאון ה"ר אברהם שרענציל ז"ל (דף ז' ע"ב) שהביא תשובה מהגאון ה"ר יעקב קאפיל שהי' אב"ד פה חוץ לחומה בשנת ש"פ וכתב על עיר לבוב "קהלה קדושה עיר ואם בישראל ומטנה תצא תורה לרבים".

ה) בעירנו זאת היתה גם אספת הכמים וקבוץ גאוני הדור וראשי אלופי ישראל, כי בה נועדו והתאספו לפעמים גאוני ומנהיגי ארבע ארצות פולין, אשר נקבצו יחד מדי שנה בשנה לפקח בעסקי הקהלות לעשות סדרים ותקונים בטה שנוגע להזוק הדת, וגם לשום עין על החזקת הישיבות ועל מנוי הרבנים בכל עיר ועיר, וגם לעסוק בדברים הנוגעים להלכה, גם התיעצו על הדפסת ספרים הדשים אם ראוים הם לבא בקהל **). הועד הזה היה

*) וכיומנו בכנת ה"ת הכ"ו (1846) נגנה היכל (טעמפעל) לעדת הגלוסים וכס כתנו פלה הרבנים ההכמים ה"ר מנחם כהן ז"ל (נפטר בשנת הכ"ה), ה"ר שמעון מהיס בן מנחם כעהר ז"ל (נפטר תרמ"ט) והיכל יכלה דוב בערים לשוויצטין ז"ל (נפטר בשנת תרמ"ח).

**) גם בוה"ת הכיב כי מהרי"ט מלינזר בה"ר בלמה זלמן ליבבין (ריחוויט הקיט) נמנלה הסכמה מהגאון כ' יהודה ליב חוגה ק"ק קרלסרוה והגליל ולע"ע פה ק"ק בעלזוב

בקביעות בלובלין וביערסלאב, ואח״כ במשך הזמן נתבטל מקום הועד בלובלין, ונשאר בקביעות ביריד יערסלאב לבד ולפעמים הי׳ גם בעיר לבוב.

ו) גם הרבה גאונים אשר לא היתה להם שום משרה הי׳ משכנם בעירנו וע׳ בשו״ת איתן האזרחי להגאון ה״ר אברהם שרענציל (דף ט׳) שהביא תשובה מהגאון בעל תוי״ט שהשיב בדבר האילנות בבית החיים אם מותרים הכהנים שילכו שם, ובתוך דבריו כתב: „אל ישים מעכת״ה אשם בנפשי על אשר אחרתי עד כה ממלאות בקשתו אשר שלח אלי ביום נסיעתו מק״ק לבוב״. והתשובה היא מקראקא מן י״ג כסלו שצ״ג, וישב בלבוב בעת אשר הוכרה לעקור דירתו מק״ק פראג כמבואר במגלת איכה. הגאון מו״ה יהושע ב״ר יוסף בעל מגיני שלמה ושו״ת פני יהושע הי׳ דרכו לשוטט בעירות לשתות בצמא דברי גדולי הדור, היה פעם אחת גם בעיר לבוב (שו״ת פ״י ח״א סי׳ א׳) ואח״כ בסוף ימיו נתקבל גם לאב״ד דפה. הגאון מו״ה יעקב עמדין הי׳ בלבוב והספיד פה את אביו הגאון החכם צבי ביום הציבו מצבתו בפ׳ לך לך בשנת תע״ט ונדפס ההספד בשם יציב פתגם (אלטונא ת״ק). הגאון מו״ה אברהם לונטשיץ בעל כלי יקר, עיר גבורים, ועולות אפרים, גם הוא ישב פה, כנזכר בס׳ עיר גבורים שכתב וז״ל: „ובאו מעיר פראג ולקחו אותי מעיר לבוב אשר הייתי שם במנוחה״. הגאון מו״ה אברהם ב״ר שבתי שעפטיל הלוי הורוויץ מחבר ספר עמק ברכה הי׳ מושבו פה לבוב בשנת ש״ן וחבר פה את ספרו, וגם בנו השל״ה ז״ל הי׳ מילידי קהלתנו (כן מובא בס׳ מצב״ק ח״ג בשם החכם המפורסם מו״ה יעקב נפתלי הירץ בערנשטיין ז״ל וכן ראיתי מובא בעמודי העבודה צד 133). הגאון מו״ה אברהם בן הגאון מו״ה בנימין אהרן סלניק בעל שו״ת משאת בנימין וה״ר אברהם הי׳ בתחלה אבד״ק טארנופאל ובסוף ימיו הי׳ אבד״ק בריסק ונזכר איזה פעמים בתשובות אביו, והי׳ לו חליפות שו״ת עם הב״ח (שו״ת ב״ח החדשות סי׳ מ״ה ס״ו פ״ו), גם עם הגאון בעל מגיני שלמה (שו״ת פ״י ח״ב סי׳ נ״ה) והי׳ בשנת שצ״ב בק״ק לבוב, ומכאן שלח תשובתו אל בעל הב״ח (שו״ת ב״ח החדשות סי׳ ס״ו), והגאון מו״ה יחזקאל ב״ר אברהם קאצענעללנ-בויגן אב״ד דק״ק אה״ו (אלטונא האמבורג וואזענבעק) מחבר ספר כנסת יחזקאל (אלטונא תצ״ב) כתב בסי׳ ע״ב שהי׳ בילדותו בק״ק לבוב ועוד הרבה גדולים, כי היה פה בית ועד לגאוני עולם.

ז) גם נבחר מתוך עירנו נשיא של ארץ ישראל אשר אליו נשלח כסף התרומה מיתר הערים לצורך עניי ארץ ישראל, והנשיא שלח הכסף המתובן לארץ ישראל לחלק שם לתושביה, והרה״ג מוה״ר חיים דעמביצער ז״ל הביא בראש ספרו כלילת יופי, כי בפנקס הקהל מקראקא נמצא כי עוד בזמן

מסגת הכ״ו והביא בהוך הסכמתו שעלתה בחוסכם לעלות ולבר בכמיון לחסור קודם דיערסלאב אצל המחוקות הגדולים דד׳ אלקות בלא להכנות לבוש מדם שבעולם להדפיס בוש ספר יהי׳ מי שיהי׳ אם לא בהסיפת הכוונים גלוני וכוחני דד׳ אלקות יע״ו ומי יתן והי׳ כי ועד כזה יהיסד גם בימינו וכל ספר וספר יעבור תחת בעט הצנזורה, אם לאוו הוא להלות לוב להבלוחו על מזבח הדפוס.

קדום מאד היו נוהגים בקראקא וגם בשאר קהלות ישראל במדינת פולין לשלוח בסף המקובץ לצורך עניי א"י לק"ק לבוב ליד הגבאי הכולל שהוא נשיא ארץ הקדושה.

ח) גם היו פה ישיבות גדולות, אשר בהן הרביצו תורה והעמידו תלמידים גדולי עולם ולכן מלבד האב"ד היו הרבה גאונים בתור ראשי מתיבתא, כמו לדוגמא הגאון בעל הסמ"ע היה רק ריש מתיבתא פה, כי ביתיו הי' הגאון מהר"ם מלובלין אב"ד פה, ודומיהם הרבה, ולפעמים הי' מתואר גם האב"ד בתואר ריש מתיבתא היינו אב"ד ור"מ, ולפעמים יתואר גם הריש מתיבתא בתואר הכבוד אב"ד, אבל באמת לא היה אב"ד רק ריש מתיבתא לבד, וזה הי' באשר נשכח או נעלם מן הדור שלאחריו באיזה משרה שרת בקודש, ובפרט כי רבים מראשי ב"ד נתחלפו באבות ב"ד, יען כי הריש מתיבתא הי' ג"כ ראב"ד (ראש ב"ד), לכן החליפוהו בתאר אב"ד, אבל לא הי' זה בכונה להפריז על המדה.

ט) גם היו פה בהמשך איזה זמן שני רבנים ושניהם בתור אב"ד, אחד בתוך העיר ואחד בחוץ לעיר ונמשך הדבר הזה לערך מאה שנים, היינו סביב לשנת ה"א ש"ם עד סביב לשנת ה"א ת"ם, ואולם מלפנים וגם אח"כ, מן הגאון ה"ר משה הריף לא מצאנו בלבוב רק אב"ד אחד, ובלי ספק ההאחדו שתי הקהלות דתוך העיר ודחוץ לעיר להיות אגורה אחת ומנו עליהם רק אב"ד אחד, כאשר העיר גם הרה"ג מוה"ח ח"ן דעמביצער בספרו כלילת יופי, וכן נתמנו בלבוב שני מורי צדק אשר בשם מגידים נקראו, אחד בתוך העיר ואחד מחוץ לעיר וכל אחד היה במקומו ראש לבית דינו, כי שני בתי דינים היו תמיד קבועים וכלם היו כפופים להגאון האב"ד הכולל, הגאון מוה"ר מאיר תאומים ובנו הגאון בעל פרי מגדים ז"ל היו ג"כ מגידי מישרים ומורי צדק מחוץ לעיר, וכה הי' נהוג עד שנת תרי"ט כאשר הלך לעולמו הגאון מוה"ר שמחה נתן עלינבערג (אשר הי' מגיד מישרים פה ובסוף ימיו היה ממלא מקום האב"ד) הסכימו פרנסי ומנהיגי הקהל שלא לקבל עוד מ"מ ומ"ץ בחוץ לעיר רק הרב האב"ד יושב על בסא הרבנות ובית דינו עמו ומ"מ ומ"ץ אחד בתוך העיר.

י) בזמן הראשון הי' כל רב אב"ד דק"ק לבוב (כאשר הביא הרב בעל כ"י) המושל והרודה בכל ארץ הגליל וכל הרבנים הגדולים מכל ערי הגליל היו כפופים לו, אך בזמן האחרון ראו פרנסי ומנהיגי ד' ארצות כי טוב להלק את הגליל לבוב לשנים, חלק אחד נשאר תחת ממשלת הרב דמתא וחתימתו היתה "ההונה בק"ק לבוב והגליל" ועל החלק השני היותר גדול נתמנה רב מיוחד, והי' לו שם ממשלה בפ"ע, והי' נקרא בשם אב"ד דגליל לבוב וחתימתו היתה "ההונה בגליל לבוב".

יא) והנה אביא פה איזה גרגרים הנוגעים לקורות עדת ישראל בעיר הזאת: בשנת ה"א שס"ד (1604) קמו הכמרים היעזואיטים ויאמרו לקחת את בית הכנסת הישן דתוך העיר (הנבנה בשנת ש"ם), באמרם כי הבית הקדוש הזה וכל משכנות יעקב ברחוב היהודים להם המה, ועל פי מצות המלך היה הדבר הזה כי הוא אהב את היעזואיטים מאד ויצו על שרי העיר

לתת להם בתים לנחלה, ויען כי לא מצא בית אחר מוכשר להם הוציא חק על בהכ"נ ויתן טעם לדבריו, כי אין הזכות לשרי העיר למכור מקום ליהודים לבנות בהכ"נ בלי רשיום מאת המלך ובכן יצאה פקודה בראשית שנת שס"ה כי בהכ"נ אחוזת הכמרים הוא, ונשיאי הקהל נלחצו לתת להם המפתחות למען יירשו אותו, וכאשר לקחו הכמרים את ביהכ"נ הי' ד' שנים וששה חדשים תחת ידם עד אמצע חדש אדר שנת ה"א שס"ט, אולם לא נגעה בו יד זרים להלל את הקדש, וע"י מריבה שהיתה בין השרים וינצו איש את אחיו, מצאו היהודים שעת הכושר להגיש גם הם את ריבם לפני כסא כבודם, ויבוקש הדבר וימצא כי הצדק את היהודים וישיבו את הבית הקדוש לזרע יעקב ויבוא אל תיכו בקול רנה ותודה וירצו את אבניו ועפר ארצו לחכו בדמעות גיל וברכה לשוכן שמים, ועקר הדבר כי הושבה הגזרה נעשה בעצת אשה גדולה והכמה מאד מרת רוזא אשת ה"ר נחמן ב"ר יצחק (אחד מבוני ביהכ"נ) שהיתה השובה בעיני השרים ואחרי רב עמל ותלאה עלתה בידה להחזיר עטרה ליושנה, ולזכר הנס הזה כתב הגאון מו"ה יצחק הלוי אחי הגאון בעל טו"ז ז"ל פיוט הנקרא בשם שיר גאולה, והגאונים ה"ר מאיר ז"ל אב"ד דפה והגאון בעל הסמ"ע תקנו לומר את השיר הזה מדי שנה בשנה בשבת שלאחר פורים בתפלת שחרית, השיר הזה עם פירוש מהגאון הנ"ל כתוב על קלף באותיות אשוריות יפות ומהודרות נמצא פה בסוף המחזור דפוס פראג על קלף יקר מאד. וראיתי בשו"ת איתן האזרחי דף ס"ט שהביא וז"ל: „זה שלש שנים שהיתה הביהכ"נ דפה ק"ק לבוב ביד הגלחים החדשים בעו"ה, וה' חמל עלינו ונתן לנו לב טוב ביד המלך יר"ה והפך הדבר לטובה ונפתח הביהכ"נ בעזה"י אז קמתי ועליתי להודות לה' יתברך וכה יתן ה' ויעשה פלא ויגאל אותנו בב"א, וקראתי הדרוש זה לבית אבות".

יב) אחרי כן הוכיח ה' את רחוב היהודים אשר בתוך העיר ביום ו' עש"ק ז' ניסן שע"ו (26 מארץ 1616) בשרפת אש אשר שרפה את כל הבתים ותעש אותם שממה, גם ביום ו' עש"ק כ"א שבט ת"ה (17 פעבער 1645) פרצה אש והתבערה ללהב יצאה ותאכל את כל הבתים מלבד בתי הכנסיות אשר נשארו לפלטה. בשתי הפעמים האלה יצאה האש מבית אופה והודות להשתדלות האזרחים הנוצרים לא פרצה האש אל תוך רחובות העיר מקום משכן הנוצרים. בשנת ת' (1640) פרצה אש בחוץ לעיר אשר אכלה את כל הבתים וגם אם בהכ"נ. הנוצרים מהרו אמנם לבא לעזרת היהודים, אך היהודים סגרו עצמם ברחובם ולא נתנו לזרים לבא שמה, ובלי כל ספק כבר נכוו בפושרין כאלו ויראו כי הבאים לעזרתם לא יועילו לקלקלתם ותחת להציל מפני הדליקה ישימו אל החמס והשוד פניהם.

יג) בשנת ה"א ת"ח (1648 למספרם) נחרבה הארץ ע"י מלחמת צורר היהודים חמיל, שנהרגו אז כמה אלפים נפשות מישראל ובתוכם הרבה גאונים ובסליחה שחבר הגאון בעל הש"ך על כ' סיון ת"ח כתב: „ובעת ההיא באה העיר לבוב במצור". וגם ה"ר מנחם מן הלוי בספרו שארית ישראל (ספורים מקורות בני ישראל בל"א) יספר שם בפל"ב מה שקרה ליהודים בפולין בשנת ת"ח והביא כי גם העיר לבוב באה במצור והיתה הריגה

גדולה בחוץ לעיר לבוב וכמה יהודים מתו במצור ונשפטו בדבר ובחרב וברעב, ובעת ההיא הי' בק"ק לבוב כמה גאונים וראשי ישיבות, ובתוכם הי' הגאון מו"ה יהושע ר"ט ואב"ד מק"ק קראקא, והגאון מו"ה נפתלי כ"ץ אב"ד ור"מ מק"ק קראקא, והגאון מו"ה נפתלי כ"ץ אב"ד ור"מ מק"ק לובלין *) ואח"כ ברחו היהודים מק"ק לבוב לארצות אחרות, וגם באמסטרדאם (מחבר שארית ישראל הי' באמסטרדאם) באו אנשים חשובים וגדולים אשר היו בזמן לא כביר עשירים גדולים והוכרחו אה"ז לבקש עזר מאת אחב"י באמסטערדאם, והספרדים הטו אליהם חסד ורחמים, ודבריו מובאים גם במצב"ק בהתחלת ח"ב וכן בה"ד דף ח', וכן נעתק הס' שארית ישראל ללה"ק ונדפס בלבוב תר"ן והביא שם בקצרה במקום ה"ר נפתלי אבד"ק לובלין הביא המעתיק ללה"ק הגאון מו"ה נפתלי סתם. ובס' יון מצולה מה"ר נתן נטע הנובר ספור המאורעות שהי' משנת ת"ח כתב כי העיר לבוב לא היתה במצור רק נתפשרו עם השונאים והלכו מפה עיר לבוב ולא נגעו בה, ועי' גם בהקדמת זרע ברך השני על התורה להה"ר ברך שפירא דרשן דק"ק קראקא, ובהקדמת שו"ת הנוך בית יהודה (פפד"א תסט"ח). וראיתי בשו"ת איתן האזרחי בח"ב במגילת איבה הביא „דרשתי בחורבן של ק"ק טולטשין שנת ת"ח ועוד שם בדרוש שדרשתי על החרבנות הגדולות דק"ק קאסטנטין וק"ק פולנא פ' שופטים ת"ח, ועוד שם דרשתי בהספד על הרבנים ועל החרבן הגדול דק"ק נעמרוב בפ' זאת חוקת התורה שנת ת"ח" ובאמת הרסו אז הקאזאקים אך את פרורי העיר לבוב ולא את העיר עצמה והצורר חמיל שלח להגיד ליועצי העיר, כי אם יתנו לו את כל היהודים הם ונשיהם ובניהם עם כל הונם ורכושם, אז ילך לו עם חילו ולא יצור עוד על העיר, אך היועצים ענוהו, כי היהודים הם קנין המלך ואין להם רשות לתת לו, ויתפשרו לתת לו סכום הגון כפר פדיון נפשות בני ישראל.

יד) עוד נעשה הורבן גדול בעירנו בשנת ה"א תכ"ד (1664 למספרם) בשתי הקהלות בחוץ לעיר ביום ש"ק, ח' אייר, ובתוך העיר מן ח' אייר עד כ' סיון ונהרגו שם יותר משתי מאות נפשות מישראל ובתוכם ג"כ הרבה גאונים ותופשי ישיבה וקציני וגבירים, והיה הון היהודים לשלל בתי הכנסיות לשמה ולבזה, וילדים רבים נשבו בידי האויבים, והי' זה בימי הגאון בעל טו"ז שהי' אז אב"ד בלבוב בחוץ לעיר, ונמצא זכרון הקדושים ההם אשר נהרגו בפנקס בהכ"נ הגדולה דתוך העיר, ואמרתי להעתיק פה הכתוב שם אודותם:

---

*) בעל מצ"ק הביא על הס' שארית ישראל, כי הגאונים הי"ר יהושע הוא בעל מגיני שלמה והגאון מו"ה נפתלי כ"ץ לא היו בלבוב בשום זמן והביא בשם הרב הגדול הגביר הנכבד מו"ה יעקב נפתלי היכן בערנשטיין ז"ל כי הטעות נמשה לבעל שארית ישראל כי רואה בהסליחה שחבר הגאון בעל הש"ך שנתב ובעת ההיא בחה עיר לבוב במצור (חולי קודם שנתפשרה עם השונאים), וגם בשנה זו נשדכו מלהגו גדולי הדור מורי ורבי הגאון הגדול מו"ה יהושע מק"ק קראקא, והגאון הגדול מו"ה נפתלי כ"ץ מק"ק פוזנא. ובעת ההיא וסבר שהגאונים הנ"ל היו בעיר לבוב, והאמת אינו רק מה שחנב שהגאון בעל מגיני שלמה לא היו בלבוב בשום זמן נעלם ממנו כי הי' אב"ד פה עילנו (עי' בפנים הספר חות י' סי' ק"ח).

אל מלא רחמים שוכן במרומים המציא מנוחה נכונה תחת כנפי השכינה במעלות קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מזהירים את נשמת הקדושים והטהורים שהיו בקהלתנו המפוארה עיר גדולה של חכמים ושל סופרים ונהרגו בחוץ לעיר בק"ק לבוב החשובה והרמה במקום אחד תורה וגדולה מקומה בשמונה לחודש אייר א"ך ה'י"ה ב'חש'כ"ה ג'ד'ו'ל"ה (תכ"ר) לפ"ק בני ישראל לילות וימימה בשבת קודש לי"י יושב שמימה נאספו התשמידים ושאר פוחזים ביד רמה, והרגו ושחטו יותר ממאה נפשות באף ובחימה, לומדים ומופלגים אנשי שם המה מופלגים עשירים ומנהיגים היו לנו למחסה ביום ועם וגזלו כמה מאות אלפים כספם וזהבם במהומה, וגם נהרגו אלופים דיינים קולם נשמע ברמה, אנשי אמנה אבדו היו לנו לחומה, ונחבלו יותר משני מאות אנשים ועשירים חשובים בצראה ובקומה, אכלו את יעקב ואת נוהו השמו לבזה ושמה, בתי כנסיות ומדרשות הקדושים בנוי לתלפיות כחומה, וקרעו וחתכו ספרי תורות ה' תמימה, על זאת יבכי עש כסיל ובימה, ונאבדו ילדים נפזרו ונפרדו בין האומה, יתומים ואלמנות בוכים ומבכים בנהימה, על אלה דמעתי עלי להיי אזרימה, בכי ונהי ארימה, העל אלה התאפק ה' איש מלחמה, נוקם ה' ובעל חימה, ישקוף וירא ה' מן השמים לנקום נקמה, ימין ה' רוממה, לכן בעל הרחמים יסתירם בסתר כנפיו לעולמים בישיבה של מעלה יהי' יושבים והוגים, וערכה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות, ויצרור בצרור החיים את נשמתם, ה' הוא נחלתם, וינקום נקמתם, ועם עשרה הרוגי מלכות יהיו נפשותם, ויגוחו על משכבותם שלום, ונאמר אמן.

גם נמצא בפנקס הנ"ל אל מלא רחמים על הקדושים דתוך העיר שנהרגו מן ה' אייר עד כ' סיון תכ"ד, ונהרגו יותר משבעים וחמש נפשות ובתוכם אלופים דיינים ובעלי תורה, ובעבור זה תראה כי בביה"כ הגדולה דחוץ לעיר בעמוד אחד מן העמודים הוא מרופף למטה כי הפוחזים רצו להרוס היסוד והבנין ולא היו יכולים לבצע זממם, כי ביהכ"נ הגדול הזה בנוי בתוקף ועוז, רק שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות הרסו עד היסוד וגם בביהכ"נ הגדולה בתוך העיר יש מחזור גדול מהודר מאד נדפס בפראג על קלף, שמה נראה בפיוט לשבתות שבין פסח לעצרת הוא מחותך מחנית והרב, כי באו הפוחזים בביהכ"נ הישן בשעה שהי' הש"ץ מתפלל והרגו ודקרו את הש"ץ מוהר"ר שמואל ב"ר יוסף חיות (עי' בגוף הספר אות ש' סי' תקל"ג) וכל הקדושים אשר נהרגו ונוסח מצבותיהם נמצא כל אחד במקומו בסדר הא"ב. ובדבר הסבה לשערוריות ההן נודעו לנו אך דברים מקטעים כי בעת אשר נפוצה השמועה בעיר לבוב כי יושבי קראקא התנפלו על היהודים ויפרעו בהם פרעות, וילבשו היהודים הרדות, ויפחדו מאד פן כמקרה אחיהם בקראקא יקרה גם אותם, ויכינו להם קרדומות בעלי פיפיות, אתים, חרבות וקני רובה, ויהיו נכונים לעמוד על נפשם ביום צרה ולדבר את אויביהם בשער, ורבים מהם עמדו יומם ולילה על המשמר. בין כה וכה הגיע הגז שלהם אשר בו יאספו המונים המונים מיושבי הכפרים אל אחד בתי התפלה אשר בפרור העיר, חיל ורעדה אחזה את היהודים בחשבם כי בהאסף העם יחדו, יקום לעשות בהם שערוריות, ויאספו בבקר כארבע מאות איש חמושים אל יד אחד מבתי הכנסיות, ויעמדו שם עד הצהרים, אחרי כן נפלגו לשלש מחנות אשר התיצבו בשלשה מקומות, להיות נכונים למלחמה, וגם מן הנוצרים שכרו להם אנשים להיות ידם אתם, ויתנו בידיהם

נשק, ויהי בהודע להמון הנוצרים הנאספים, כי היהודים יעמדו על המשמר באנשי צבא ביטי מלחמה, וישתוממו מאד על הדבר, ויאספו לראות את המחזה ההוא, ואף רבים מהמון העם חרה מאד על היהודים אשר נועזו להחלץ כאנשי חיל ויקצפו עליהם, ויחרפו את מערכותיהם, ואתדים שחקו עליהם ויבזו להם. ואולם לב היהודים היה סמוך בטוח כי זרועם תושיע למו, להדוף את אויביהם מפניהם, וישיבו לאיש איש כגדופיו, וכאשר ערב אחד הנוצרים בנפשו עז לגעת בהם יד, שלמו לו כגמולו, ואת צעירי עם הארץ אשר נאספו עליהם להתקוטט בם, גרשו ממקומם, וירדפו אחריהם עד השער הקראקאי, עד כי נלחצו שומרי העיר לסגור את השער. ויהי כשמוע תלמידי בתי הספר היעזואיטים את הדבר ההוא, ויתחזקו גם הם בנשק, ויחלו לקצות ביהודים, והיהודים לא התרפו ביום צר וילחמו את שונאיהם בגבורה, ושלשה מהם התנפלו בתוך מחנה עם הארץ ויכו את אויביהם הכה ופצוע, ואת אחד הטבחים הרגו בקרדומות אשר בידיהם. אז עלתה חמת תלמידי בתי הספר והמון העם אשר נלוה להם עד להשחית והמהומה החלה. מספר המתנפלים על היהודים הלך הולך וגדל, ויקיפו אותם מכל עבר ויהרגו מהם רב. לשוא השליכו רבים את נפשם מנגד למען הציל את אחיהם, לשוא חזק איש את רעהו לבל ירך לבבו כי רבים מהם מאד היו אויביהם אשר התנפלו עליהם כדובים שכולים, גם הנוצרים אשר שברו להיות בעזרתם בגדו בם ונוספו על שונאיהם. אז נמס לב היהודים ויהי למים, ויברחו ממקום המערכה אל בית הכנסת להסתר שם בהיות להם המלחמה מכל העברים, אפס גם שם לא הצליח בידם להציל את נפשם ותלמידי בתי הספר התנפלו על בתי היהודים, ויוציאו משם את כל אשר מצאו ויהרגו באכזריות נוראה. ואחרי אשר העצימו שם הרוגיהם באו אל תוך העיר ויעשו גם שם ליהודים כאשר עשו לאחיהם בפרור העיר. ולולי הסתירו רבים מן הנוצרים בבתיהם יהודים הרבה בחמלתם עליהם כי עתה לא נשאר מהם בתוך העיר ובפרורו שריד ופליט. ואזרחי העיר בהפצם להציל את היהודים מידי פורעי הפרעות, שכרו אנשי חיל לעמוד על המשמר יומם ולילה להגן על היהודים, ואת ראשי העריצים הרשי משחית הקריבו למשפט, ואולם היו בתוך הנשפטים שלשה תלמידים מבני האצילים, ובהודע לבני משפחתם כי יענשו קשה ויאספו אנשים הרבה מאוהביהם ויקחו אתם גם רבים מהמון העם ויחלו עוד הפעם לעשות שערוריות וחיל המשמר לא עצר כח לעמוד בפניהם. *)

טז) גם בראשית שנת תל"ג (סעפטעמבר 1672) נחרבה העיר לבוב ע"י מכת חרב הרג ואבדן ותהי לחרדת אלהים וביום א' דחג הסכות החלה מלחמה כבדה בתוך העיר אשר נמשכה עד הושענא רבה, שאז פסקה לזמן קצר. והנטלטים מחללי חרב ברחו מהעיר, ובתוך הגולים היו ג"כ הרבנים אשר שרתו אז בקדש הרב הגאון מו"ה צבי הירש ב"ר זכרי' מענדל ז"ל

*) כדברים האלה מובא גם בהצפירה גליון 250 משנת תרנ"ב ע"י החכם השלם הרע"ג פרענק שהעתיק מספרו של חוקר דברי הימים יוזעפאוויטש.

אב"ד דתוך העיר (עי' אות צ' סי' תע"ט) והגאון ה"ר יהודה יודל ב"ר טשה מלובלין אב"ד בחוץ לעיר (עי' אות י' סי' קפ"ח), ויהיו מוכרחים להיות נודדים ממקומם מחמת המציק כמבואר בהסכמתם על ס' לקט שמואל מה"ר שמואל פייבוש כ"ץ ממגורשי ווינא (וויניציא תנ"ד) מן ט"ז אייר תל"ג וכאשר עברו ימי הזעם חזרו ושבו לגבולם, אבל נזקי היהודים אשר הוסבו להם ע"י המלחמה הזאת ומה גם נזקי אלה שישבו בחוץ לעיר עלה למעלה ראש.

טז) גם בהתחלת המחצה השנית ממאה החמישית לאלף הששי (לערך 1700) הי' חרבן גדול בלבוב בימי הגאון מו"ה פתחי' לידא ז"ל והוא ראה בעיניו כל הצרות והתלאות אשר עברו אז על בני עדתו והי' מתאונן ומקונן על חרבן העיר וכה אמר בקינתו בהקדמה לס' עיר דוד ה' ברחמיו הצילני מחרב פרועה בעיר מולדתי מקום גדולתי אשר נתגדלתי ונתרוממתי והייתי מתנשא לכל לראש בתוך עם קדש עיר ואם בישראל בק"ק לבוב יצ"ו, והנה אורך הירעה האחת ושתים שהן ארבע לא יספיקו כמר מדלי אנקי דילן והצרות וחרבות רעות הקורות בעוה"ר בק"ק לבוב בקרתא עליזה, קריה נאמנה והעדינה, ואנחנו הנמלטים מתוך ההפכה מתי מעט מעט זעיר שם זעיר שם נער יכתבם נעצרים בסביבות העיר ביום אשר גבר האויב ותבקע העיר, באלה רשעים ושלוי עולם, השיגו חיל חיילים לעורייתא, שפך ה' באש חמתו ויאכל חיל והומה טירתם היתה לשמה ושועלים הלכו בה, נשרפה הבירה תוך העיר וחוצה לה, ונהרגו כמה וכמה נפשות מישראל, וענו אותם בענוים קשים ומרים, קשה יום מהברתה, ושרים בידם נתלו ופני זקנים לא נהדרו, ואחר כך נשאו את רדידנו מעלינו שוללנו ובוזנו בזוזי דבזוזי הציגום ככלי ריק כמצולה שאין בה דגים, ועוללים שאלו לחם ופורש אין להם, לא עליכם כל עוברי דרך ובכל זאת לא שב אף ה' ועוד ידו נטויה במכת דבר רעה ובמגפה קשה ר"ל איכה ישבה בדד העיר גלמודה מיושביה, הזאת אשר יאמרו עליה עיר כלילת יופי משוש כל הארץ, מלאה חכמים וסופרים גדולים בתורה ובמעשים טובים, בצדקה ובגמילות חסדים והארץ האירה מכבודם, ועתה נהפך עליהם בלהות, בני ציון היקרים המסולאים בפז, איכה נהפכו פניהם כשוגי קדרה, תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, ביום אכלתם חרב וקרח בלילה, אוי לאזנים שכך שומעות, נשארנו מעט מהרבה, והשרידים אשר ה' קרא בהם פליטת חרב ולהומי רשף שרדו, ולא נשארו שנים יחד, ובתי כנסיות וכל בית גדול שהיו טגדלים בו תורה, שעריו שוממים, ודרכי ציון אבלות מבלי באי טועד, במסתרים תבכה נפשנו, ודמעותינו על לחיינו מאין הפוגות וידנו כבדה באנחתנו, הבוננו וקראו למקוננות ותמהרנה ותשאנה עלינו נהי, ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלו מים, והייתי כאיש נדהם וכגבור אשר לא ינכל להושיע, והייתי כערער בערבה לא יראה כי יבוא טוב, והיום קובל כי הוסיף ה' יגון על מכאובי, יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי, היתה לי נחלתי כאריה ביער, עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי ידידת נפשי בכף אויבים, קולם כנחש כי בחיל ילכו ובקרדומות באו כחוטבי עצים

זאמרו כלם קומו למלחמה, ומרעה לרעה יצאו לנגדנו, הבנים מלקטים עצים והאבות מבערים, וגרמו להרגנו על הפרישה. — אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי בזכרי העירה, מאז היתה בנויה על תלה לתלפיות מאירה, איכה ארץ עיפתה כמו אפל וצלמות לא סדרים, אין מנהל ואין מנחם לה, איש לדרכו פנה, הלך ילך בלא כח אבנים, להמלט על נפשו מפני רודף כי מלא קרא אחרינו, ולעת אשר קוינו לשלום להיות מרפא כי האויב פנה עורף, והנה בעתה, בעותי אלקי יערכום להכרית עולל ויונק ואנכי הייתי עמהם בתוך המנוים, בתוך עם הייתי יושב, גם עלי העביר הכוס הזה, בהיותי בקהל ה', ואז אמרתי ונדר לה' נדרתי כאותן הנודרים בעת צרה לקיים הברית והשבועה אשר נשבעתי לדוד אבי אשר צוה לפני מותו להביא מנחתו על מזבח הדפוס מהעיר הזאת ואת ביתו בית נכון ונשא, ומתוך צרה גדולה הוציאני ה' לרוחה, לששון ולשמחות, וקבלוני לאב"ד ולר"מ בק"ק יאם והמדינה, ותשבע נפשי שובע שמחות ונחלתי היתה לרוחות, ונתן לי נחלה בלי מצרים על מי מנוחות, עכ"ל. והמקונן שכח להביא פרט השנה אבל בודאי היה זה אחר מיתת אביו הגאון ה"ר דוד לידא בין שנת תנ"ה ותס"ה, עי' בס' כלילת יופי בסוף מכתבו אשר כתב אלי. גם הביא שם אחרי אשר עברו ימי הזעם וה' אמר לצרתם די, ושארית הפליטה חזרו ושבו ומצאו מנוחה בלבוב, עוד לא מצאו נוחם לנפשם, כי נשבר לבם בקרבם, אחרי כי ירדו פלאים ונשארו מעט מהרבה ע"י רוב הצרות והתלאות וההרג רב שהי' שם, עדי בא אליהם הגאון החכם צבי לשבת על הכסא, והוא ז"ל החיה את רוחם והשיב את נפשם, עד כי יכלו להרים ראש, ולהחזירן העטרה ליושנה, וכאשר כתב בנו הגאון יעב"ץ במגלת ספר שלו, כי אביו הגאון הח"צ ז"ל לאחר שעקר דירתו מאמסטרדם בשנת תע"ד בשביל המחלוקת שהי' שם או הלך למדינת פולין ונתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק לבוב והגליל, ושם נהג נשיאותו ברמה עד שגם כל השררות שם עשו לו כבוד גדול מפני הנהגתו האלקית ומדותיו הישרות אשר דבר חדש באותו המחוז ותקן שם תקנות טובות, באופן שהיו אנשי ק"ק לבוב מריבים ראשם אחרי שירדו פלאים וכו'.

יז) בשנת ה"א תס"ג ביום ה' ג' כסלו (23 נאוועמבער 1703) היתה נפילת הבתים פה ונהרגו ששה ושלשים אנשים ונשים ובתוכם אשת הגאון בעל פני יהושע ובתו וחמותו ואבי חמותו ע"י הריסת איזה בתים מחמת כי נשרפו איזה חביות אבק שריפה (Pulverexplosion) וגם הגאון בעל פני יהושע נשקע במעמקי האדמה אך נצול בחמלת ה' עליו (ועי' מה שהבאתי בגוף הספר אות י' סי' רנ"ה).

יח) עוד אמרתי להביא לפני הקוראים דברים הנוגעים ג"כ לקורות עיר לבוב ומצב אחינו בגאליציען ומנוי הרבנים בזמן האחרון מעת באה המדינה תחת ממשלת הקיסרת מאריא טערעזיא הנמצאים נוסף בסוף ס' קורות העתים מה"ר אברהם טריבטש מניקולסבורג וזה תוכן דבריו: בשנת תקל"ב (1772) בששה עשר לחדש יולי יצאה פקודה חדשה מהקיסרת מאריא טהערעזיא כי מהיום ההוא והלאה גם עניני ועסקי היהודים מסודרים

יהיו והפקודה הזאת נקראת בשם סדרי היהודים (יודען ארדנונג), על פיה נבחר רב אחד על כל מדינת גאליציען ולאדמיריען וגליל זאמושץ (כי מחוז הבוקאווינע לא היתה אז תחת ממשלת עסטרייך ורק למאלדוי תחשב, ותמורתה היה גליל זאמושץ לגאליציען) ועמו שנים עשר פרנסים ונשיאים, בית משפטם של הנבחרים האלה, היה כמו בית ממשלה ופקודה ליהודים (יודענדירעקציאן), וממנו יצא כל חק ומשפט, אשר על פיהם יהנו ויסעו וכל היוצא מפי הפרנסים כן ישמרו לעשות, והגם שמדינת גאליציען היתה גם אז נחלקת לתשעה עשר גלילות כמו עתה, הנה לעניני היהודים נחלקה רק לששה פלכים, בכל פלך ופלך ישב פרנס אחד, רק בעיר הבירה לבוב היו יושבים תמיד ששה פרנסים, ורב המדינה בראשם, כי גם משנה היה לו, ודייני וסופרי מדינה גם מעתיקי לשונית (טראנסלאטארען) עמהם, כל ענין בית משפט זה, היה כמו בית משפט שרי הכהנים (קאנסיסטאריום) בתוקף ועוז מהממלכה, וכל עניני היהודים היו מסורים בידם, כל דבר מנוי ופקודת הרבנים והמנהיגים בכל עיר ועיר, בעניני המשפט בין איש ואיש, היו דייני המדינה דנים את העם לפי משפטי התורה בכל דיני ממונות וירושה, ובעניני הדת והאמונה היה בידם להחרים על כל העובר בזדון, ולהבדילו מתוך העדה להענישו גם בעול ברזל על צוארו, ולשומו בסוהר באין מוחה. נגד משפט חרוץ בדיני ממונות אשר יצא מקוים מדייני המדינה ומאושר בחותם המשפט המיוחד להם (על כל הותם זה היה פתוח נשר בעל כנפים עם שני ראשים וכל ציוני הכבוד (עהרענצייכען, וואפפען) אשר לבית עסטרייך) לא היו הבעלי דינים רשאים להעלות כשפטם לפני שרי המלכה היושבים על מדין, לעשות בקורת ולחדש ולחזק טענותיהם שנית כי דייני המדינה לא היו עומדים תחת הקרייזעמטער רק תחת הגובערניום ובדיני ממונות גם שרי הגובערניום לא צוו עליהם, וכל אשר חפץ לבוא בקובלנא ולעורר על גזר דינם, היה מוכרח לבא בבקשתו רק בחצר המלך (אבערסטע יוסטיץ קאמער), ומצא שערים פתוחים לפניו, לערוך טענותיו או לבקש חסד.

יט) סדר הבחירה היה כפול, היינו בראשונה יהיו נבחרים איזה אנשים בוררים מכל אנשי הגליל, והבוררים האלה כל אחד מהם הגיד דעתו, ובחרו את הרב דמדינה עפ"י רוב הדעות. שלשה רבנים היו צריכים להיות בקלפי, וכל אשר הככימו עליו הרוב היה הנבחר, אכן אם הדעות שוות היו על כלם, הנה הקיסר בעצמו בחר באחד מהם והודיע את הקדוש לו, והקריבו אליו, ובהעדר הקיום מן הקיסר בעצמו לא היה רשות גם ביד שרי המיניסטריום לחתוך הדין בזה.

כ) שכר הקצוב מדי שנה בשנה לרב המדינה הי' שש מאות פרחי כסף, מלבד הכנסות רבות, אשר העלו לו עשר פעמים ככה, כי כל רב וכל ש"ץ וכל שוחט, וכל מגיד ומורה צדק, אשר נתקבל באיזה עיר בכל המדינה, לא נתמנה בלתי רשותו וקיומו, והרשות היתה בידו לקחת שכר מסוים (טאקסע) בעד כתיבת הרשיונות וכתב תעודה (צייגניססען) אשר נתן, גם היו הכנסותיו מרובות מכל תואר „מורנו" אשר חלק בכל מלכות גאליציען

כי גם התואר הזה לא נתן משום רב זולתו, וכל אשר שלם מס (שטייערן) להממלכה מאה זהובים פוליש לשנה, היה מחויב לשלם לרב המדינה בעבור התואר „מורנו" אשר קבל ממנו אדום זהב לשנה, ואם שלם יותר ממאה אדומים פאלניש, היה מחויב לשלם בעבור התואר הזה שני אדומים. הרב הגאון מוהר"ר מרדכי זאב אורנשטיין ז"ל (אבי הגאון ה"ר יעקב אורנשטיין בעל ישועות יעקב) היה משנה לרב המדינה (כן חתם עצמו ג"כ בסדור האר"י שהדפיס ה"ר מרדכי אריה ז"ל מזאלקווא שנדפסה שמה הסכמת הרב המדינה והדיינים וגם הגאון מו"ה מרדכי זאב ז"ל וחתם שם שני לארץ), ורב המדינה נסע לבראדי וכאשר הי' אז שמח וטוב לב הראה למשנה שלו אות לטובה, ונתן לו במתנה מאה מורנות בחתימת ידו, בלתי ממולאות לחלקן כחפץ לבבו ורצונו, והיתה לו הכנסה ע"י זה להגאון מוהר"ר מרדכי זאב ז"ל יותר מן מאה וחמשים אדומים, חוץ לזה היו כל המשפטים נחתכים רק על פי רב המדינה, הן בדברי ריבות אשר היו בין איש לרעהו, והן העזבונות והנחלאות, וכל ענייני אפטרופסים כלם הי' בידו, וכאשר גזר כן היה.

כא) רב המדינה הראשון (והאחרון), אשר נבחר על פי הפקודה הזאת היה הרב הגאון מו"ה יהודה ליבוש בערנשטיין ז"ל, עמו יחד נבררו ג"כ הגאון מו"ה צבי הירש אבד"ק ברלין ז"ל והגאון מו"ה יחזקאל לאנדא ז"ל והנה הקיסרת מאריא טהערעזיא נטתה אחר הגאון ה"ר יחזקאל לאנדא ז"ל לתת עטרת הרבנות עלי ראשו, כי נודעים הי' דרכיו לחצר המלכות ומחשבותיו הטובות בשנת תקי"ז עת באה העיר פראג במצור ע"י המלך פרידריך הגדול מפרייסין, כי אז השתתף עצמו הגאון הזה בצרת הצבור והרהיב והלהיט לבב היהודים לעמוד על נפשם, לעזור צבאות עסטרייך בכל תוקף ועוז, לבל תמכר העיר ביד האויב, אולם הגאון הזה בעצמו היה לבבו נע ונד בעסק זה ולא החליט בדעתו, כי אנשי עדתו הפצירו בקשתם עליו לבל ילך ממנם, וכן יעידו דבריו היקרים בספרו נורע ביהודה מהדורא תנינא חא"ח סי' ל"ו באמרו שם: „והנה בימים הללו לבי בל עמי, כי כבר הייתי קרוב לכנפי התנועה, כי נגמר במחשבתי ועלתה על דעתי לשוב לארץ מולדתי, כאשר בודאי נתפרסם שנתקבלתי בכל מדינת גאליציע ולאדעמעריען, ואמנם הפרידה מכאן קשה כפרידת טופרא מבשרא, ולכן לא שקטה רוחי, ובכל יום ויום בני קהלתי נאספו עלי אגודות בהרבה דברים בעתר ובתפלה ותחנונים, עד שכבר הניעו אותי מלהחליט הדבר בהחלט, ואין דעתי מיושבת כראוי, וה' הטוב יורני הדרך הנכון". אלה היו דברי הגאון הגדול הזה, והקורא יכיר מיצאם מלבבו הטהור, כי היה צר לו באמת לעזוב מצב נכבד ורחב ידים כזה, אכן אהבתו לאנשי עדתו בפראג ואהבתם העצומה אליו, גברה על תשוקת הכבוד לברוח מן השררה, ולהשאר על מקומו בשלום, ובנו הגאון מו"ה יעקבקא ז"ל ערך בקשה ומכתב תודה לפני שרי מדינת גאליציען בשם אביו הגאון וערך גם מכתבו לפניהם כ מפני הבקשות העצומות של יושבי פראג לא יוכל לעזוב את מקומו, ובעבור זה נתן כתב הרבנות אל הגאון מו"ה ליבוש בערנשטיין ז"ל. הוא היה בימי

נעוריו אבר״ק זבאריש, ואחר עזב מקומו ושב לעיר מולדתו בראדי, והי׳ נקרא בשם תואר הרב מזבאריש, וכאשר נתקבל לרב המדינה נסע לעיר לבוב וכל הרבנים והפרנסים והגבירים כלם נסעו לקראתו עד עיר גלינא (כי דרך המלך מבראדי ללעמבערג הי׳ דרך עיר גלינא ויאריטשוב) בעבר דרך יאריטשוב יצאו לקראתו כלם באבוקות ובחופות בהלל ושירי זמרה, וכאשר בא ללבוב בא הגובערנער (ושרים רבים עמו) והשביעו, ונתן לו גושפנקא דמלכא, הוא החותם אשר הזכרנו למעלה, והרב דרש דרש בבית הכנסת בהלכה ובהגדה לכבוד המלכה ולכבוד העם, אולם ימי גדולתו לא ארכו מחמת קנאה שנאה ריב ומדון, ונאספו רבים להיות בקשר נגד הרב דמדינה, עד אשר יצא דבר המלכות לטול הכבוד והשררה מישראל. כנסת שופטי ישראל (יודען דירעקציאן), נתבטלה, ובחודש נאוועמבער 1786 (שנת ה״א תקמ״ו) נפסקו כל ענין רבנות המדינה והפרנסים בכל מדינת גאליציען, רק להרב דמדינה מהר״ל בערנשטיין נשאר שמו וכבודו, ומשטינים רבים נענשו והושמו במאסר והרב הנ״ל נפטר בהושענא רבה שנת תק״נ. יהי זכרו ברוך!

אקוה כי זה המעט יספיק לרוות צמאון המשתוקקים לדעת את הנעשה בימים עברו, וידעתי כי לא יצאתי בזה ידי חובתי מכל וכל ועוד נשארו הרבה ענינים אשר לא זכרתים פה, וכאשר יעזרני ה׳ בחסדו הגדול להוציא עוד החלק השני, אנופף ידי שנית למלאות את המחסור כפי יכלתי.

פו) ה"ר אפרים פישל.
פז) ה"ר אפרים ב"ר צבי הירש.
פח) ה"ר אריה ליב ב"ר יוסף געץ.
פט) ה"ר אריה ליב ב"ר משה.
צ) ה"ר אריה ליב ב"ר שאול.
צא) ה"ר אריה ליב במהר"ז וואלף מלבוב.
צב) ה"ר אריה ליב בריסקר מלבוב.
צג) ה"ר אריה ליב ב"ר יהושע חיים מראוויו.
צד) ה"ר אריה ליב ב"ר צבי הירש.
צה) ה"ר אריה ליב ב"ר אהרן שור.
צו) ה"ר אריה ליב ב"ר חיים כהן רפאפורט.
צז) ה"ר אריה ליב ב"ר יעקב יהושע.
צח) ה"ר אריה ליב ב"ר יחיאל מיכל.
צט) ה"ר אשר ב"ר יצחק הכהן.
ק) ה"ר אשר ב"ר דוד איש מבית הלוי מלבוב.
קא) ה"ר אשר יעקב אברהם ב"ר אריה ליב קלמנקש.
קב) ה"ר אשר ב"ר ראובן.
קג) ה"ר אשר אנשיל ב"ר משה מטיסמניץ.
קד) ה"ר אשר זעליג ב"ר יעקב.
קה) ה"ר אשר אנשיל ב"ר משה אשכנזי.

ב.

קו) ה"ר בנימין ב"ר משה.
קז) ה"ר בנימין וואלף.
קח) ה"ר בנימין ב"ר משה יחזקאל.
קט) ה"ר בנימין וואלף ב"ר יהודה ליב כ"ץ.
קי) ה"ר בנימין וואלף ב"ר יואל.
קיא) ה"ר בנימין וואלף ר"א ר"ל מלובלין.
קיב) ה"ר בנימין לבית קצינלנבויגין.
קיג) ה"ר בנימין וואלף ב"ר יהודה ליב סג"ל עפשטיין.
קיד) ה"ר בנימין ב"ר יהודה ליב.
קטו) ה"ר בנימין ב"ר שמחה הכהן רפאפורט.
קטז) ה"ר בנימין ב"ר מאיר.
קיז) ה"ר בנימין ב"ר שמחה נתן
קיח) ה"ר בעריל דיין.
קיט) ה"ר בערמאן מלבוב.
קכ) ה"ר בצלאל ב"ר מאיר מרגליות.
קכא) ה"ר ברוך ב"ר מרדכי.
קכב) ה"ר ברוך הלוי מקאליש
קכג) ה"ר ברוך ב"ר ישראל.
קכד) ה"ר ברוך ב"ר יעקב.
קכה) ה"ר ברוך ב"ר מענדל.

ג.

קכו) ה"ר גדליי יצחק ארוך מלבוב.
קכז) ה"ר גרשון ב"ר נחמן כהן רפאפורט.

ד.

קכח) ה"ר דוב בער ב"ר נפתלי הירץ הלוי.
קכט) ה"ר דוב בער (בעריש) ב"ר אריה ליב.
קל) ה"ר דוב ב"ר מרדכי סג"ל אשכנזי.
קלא) ה"ר דוד ב"ר אהרן שלום הלוי.
קלב) ה"ר דוד עלקיש.
קלג) ה"ר דוד ב"ר דניאל.
קלד) ה"ר דוד ב"ר יצחק נחמיש.
קלה) ה"ר דוד ב"ר חיים.
קלו) ה"ר דוד פרעגיר מבוטשאטש.
קלז) ה"ר דוד לידא ב"ר אריה ליב.
קלח) ה"ר דוד הלוי (בעל ט"ז) ב"ר שמואל.
קלט) ה"ר דוד טעביל ב"ר מאיר.
קמ) ה"ר דוד ב"ר אליעזר מטיסמיניץ.
קמא) ה"ר דוד ב"ר יוסף.
קמב) ה"ר דניאל ב"ר ראובן זעליג.

ה.

קמג) ה"ר הלל ב"ר יצחק כ"ץ.
קמד) ה"ר הלל ב"ר מרדכי הלוי.

ז.

קמה) ה"ר זאב וואלף הכהן.
קמו) ה"ר זאב ב"ר משה מרדכי הכהן.
קמז) ה"ר זאב וואלף ב"ר ראובן זעליג.
קמח) ה"ר זאב במהר"ז ר' מייקיש מלבוב.
קמט) ה"ר זאב וואלף ב"ר פנחס.
קנ) ה"ר זאב וואלף ב"ר יוסף.
קנא) ה"ר זאב וואלף ב"ר מנחם מענדל.
קנב) ה"ר [בנימין] זאב וואלף בלומענפעלד.
קנג) ה"ר זכרי' ב"ר יעקב.
קנד) ה"ר קלמן קראקוויר.
קנה) ה"ר זיסקינד ב"ר אלחנן הלוי.

ח.

קנו) ה"ר חיים ב"ר משה הלוי.
קנז) ה"ר חיים ב"ר מרדכי.
קנח) ה"ר חיים ב"ר ברוך.
קנט) ה"ר חיים ב"ר יהושע.
קס) ה"ר חיים ב"ר יצחק מקאמרני.
קסא) ה"ר חיים מלבוב.
קסב) ה"ר חיים מיאבוריב.
קסג) ה"ר חיים מאך מצווזמר.
קסד) ה"ר חיים ב"ר משה משולם מקאוולי.
קסה) ה"ר חיים וה"ר יהושע ב"ר יצחק הלוי רייצס.
קסו) ה"ר חיים יהודה ליב סג"ל איטינגא ב"ר אליעזר.
קסז) ה"ר חיים ב"ר יחיאל מיכל הי"ד.
קסח) ה"ר חיים ב"ר שמחה כהן רפאפורט.
קסט) ה"ר חיים גרינפעלד.
קע) ה"ר חיים יוסף ב"ר בנימין עלינבערג.
קעא) ה"ר חנוך (הענדיל) ב"ר שמריה.
קעב) ה"ר חנוך ב"ר מרדכי.

י.

קעג) ה"ר יהודה ליב ב"ר מנחם.
קעד) ה"ר יהודה ליב ב"ר משה.
קעה) ה"ר יהודה ליב ב"ר משה (השני).
קעו) ה"ר יהודה ב"ר זעליג כ"ץ.
קעז) ה"ר יהודה קראשוויץ.
קעח) ה"ר יהודה ליווא סג"ל ב"ר יעקב עפשטיין
קעט) ה"ר יהודה ב"ר שמעי'.
קפ) ה"ר יהודה ליב ב"ר אברהם.
קפא) ה"ר יהודה ליב ב"ר אורי.
קפב) ה"ר יהודה ליב ב"ר ישראל.
קפג) ה"ר יהודה ליב ב"ר אשר לעמיל.
קפד) ה"ר יהודה ליב ב"ר שלמה.
קפה) ה"ר יהודה ב"ר שמואל.
קפו) ה"ר יהודה ליב ב"ר שמואל כ"ץ מרגליות.
קפז) ה"ר יהודה אברהם ב"ר יצחק סג"ל מבית לוי.
קפח) ה"ר יהודה יודל ב"ר משה מלובלין.
קפט) ה"ר יהודה ליב מפוזנא.

מפתחות.

א.

א) ה"ר אברהם ב"ר יחיאל.
ב) ה"ר אברהם ב"ר דוד.
ג) ה"ר אברהם אבראשקי ב"ר שאול וואהל.
ד) ה"ר אברהם חיים ב"ר נפתלי צבי הירש שור.
ה) ה"ר (יוסף יעקב) אברהם ב"ר יואל אשכנזי קאצנעלפויגען.
ו) ה"ר אברהם ב"ר עזריאל.
ז) ה"ר אברהם ב"ר מאיר ז"ק.
ח) ה"ר אברהם ב"ר מרדכי.
ט) ה"ר אברהם ב"ר משולם זאלצבורג.
י) ה"ר אברהם ב"ר שמרי' עבריל.
א) ה"ר אברהם ב"ר משה אשכנזי היילפרין.
יב) ה"ר אברהם ב"ר ישראל יחיאל כ"ץ רפאפורט (שרענציל).
יג) ה"ר אברהם ב"ר גרשון גרויפין.
יד) ה"ר אברהם ב"ר גרשון מייזלש.
טו) ה"ר אברהם ב"ר יוסף כ"ק.
טז) ה"ר אברהם ב"ר שלמה.
יז) ה"ר אברהם ב"ר שלמה (השני).
יח) ה"ר אברהם הלוי מקראקא.
יט) ה"ר אברהם ב"ר שמרי'.
כ) ה"ר אברהם כ"ץ.
כא) ה"ר אברהם קלמן יאלש.
כב) ה"ר אברהם ב"ר משה.
כג) ה"ר אברהם במהר"י ליב.
כד) ה"ר אברהם ב"ר יואל סג"ל.
כה) ה"ר אברהם ב"ר אהרן מדראהביטש.
כו) ה"ר אברהם ב"ר שלמה.
כז) ה"ר אברהם סג"ל מטיסמיניץ.
כח) ה"ר אברהם סג"ל מסאטנאב.
כט) ה"ר אברהם ב"ר שמואל שור.
ל) ה"ר אברהם מוגש.
לא) ה"ר אברהם ר' הירצקים מלבוב.
לב) ה"ר אברהם חיים ב"ר גדליה.
לג) ה"ר אברהם יצחק ב"ר משה.
לד) ה"ר אביגדור ב"ר יעקב.
לה) ה"ר אבינדור ב"ר אליהו.
לו) ה"ר אבריל ב"ר אליקים געציל.
לז האשה אדיל בת ה"ר משה קוקוניש.
לה) ה"ר אהרן שמעון שפירא ב"ר בנימין וואלף.
לט) ה"ר אהרן ב"ר משה וויבצר.
מ) ה"ר אהרן קלונימום (המכונה קלמן גרויפן) ב"ר משה אברהם.
מא) ה"ר אהרן ב"ר שמואל וועלי.
מב) ה"ר אהרן ב"ר בנימין סג"ל.
מג) ה"ר אהרן אבא הלוי ב"ר יוחנן.
מד) ה"ר אהרן ב"ר פנחס.
מה) ה"ר אהרן לוריא.
מו) ה"ר אהרן ב"ר מאיר ז"ק.
מז) ה"ר אהרן ב"ר לפידות.
מח) ה"ר אהרן יחיאל ב"ר יוסף.
מט) ה"ר אהרן ב"ר צבי הירש סג"ל.
נ) ה"ר אהרן ב"ר ישבר בער.
נא) ה"ר אהרן זעליג ב"ר שמואל.
נב) ה"ר אהרן ב"ר נתן הכהן.
נג) ה"ר אהרן ב"ר חיים יהודה ליב איטינגא.
נד) ה"ר אהרן ישבר בער ב"ר יוסף סג"ל.
נה) ה"ר אהרן משה ב"ר צבי הירש.
נו) ה"ר אהרן משה ב"ר יעקב טויבש.
נז) ה"ר אליהו ב"ר נתן יחיאל.
נח) ה"ר אליהו ב"ר אברהם קלמנקש.
נט) ה"ר אליהו ב"ר שמואל יוסף משה סג"ל ליפשיץ.
ס) ה"ר אליהו ב"ר צבי הירש.
סא) ה"ר אליהו ב"ר אברהם מייזלש.
סב) ה"ר אליהו מרגליות מלבוב.
סג) ה"ר אלימלך סג"ל מלבוב.
סד) ה"ר אלימלך ב"ר אליעזר ליבערמאן הלוי.
סה) ה"ר אליעזר ב"ר מנוח.
סו) ה"ר אליעזר ב"ר מנשה.
סז) ה"ר אליעזר ליפמאן ב"ר עקיבא.
סח) ה"ר אליעזר ב"ר אשר.
סט) ה"ר אליעזר ב"ר שמואל.
ע) ה"ר אליעזר ב"ר אביגדור.
עא) ה"ר אליעזר ב"ר ראובן הכהן.
עב) ה"ר אליעזר ב"ר אליהו.
עג) הרופא ה"ר אליעזר ב"ר יוחנן ברוך מיונה.
עד) ה"ר אליעזר ב"ר משה הכהן פרופס.
עה) ה"ר אליעזר במוהר"ח.
עו) ה"ר אליעזר ליפמאן ב"ר יהודה ליב סג"ל.
עז) ה"ר אליעזר ב"ר אשר.
עח) ה"ר אלכסנדר זיסקינד ב"ר משה.
עט) ה"ר אלכסנדר סענדר ב"ר יהושע ולק הכהן.
פ) ה"ר אלכסנדר זיסקינד בר"א ליב.
פא) ה"ר אלקנה ב"ר דוד.
פב) ה"ר אפרים פישל ב"ר צבי.
פג) ה"ר אפרים ב"ר שלום פרידמן.
פד) ה"ר אפרים ב"ר אליקים געץ.
פה) ה"ר אפרים זלמן ב"ר יהודה ליב שור

שז) ה"ר יצחק אהרן ב"ר מרדכי זאב סג"ל איטינגא.
שח) ה"ר יקותיאל זלמן ב"ר חנוך.
שט) ה"ר יקותיאל זלמן ב"ר נח יחיאל.
שי) ה"ר יקותיאל זלמן סג"ל עפשטיין.
שיא) ה"ר יקותיאל זלמן ב"ר יוסף הלוי.
שיב) ה"ר ישכר בער ב"ר משה.
שיג) ה"ר ישכר בער באראנפאלר.
שיד) ה"ר ישכר דוב (בעריש) ב"ר יעקב יושע.
שטו) ה"ר ישכר בער מלבוב.
שטז) ה"ר ישכר בער ב"ר ראובן.
שיז) ה"ר ישכר בער ב"ר מנחם מענדל פאטיקר.
שיח) ה"ר ישכר בער ב"ר ישראל.
שיט) ה"ר ישכר בער ב"ר משה איגרא.
שכ) ה"ר ישכר בער ב"ר יצחק עוזר.
שכא) ה"ר ישעי' ב"ר יחיאל.
שכב) ה"ר ישעי' קרעמניצר.
שכג) ה"ר ישעי' ב"ר יצחק.
שכד) ה"ר ישעי' ב"ן שפירא.
שכה) ה"ר ישעי' ב"ר דוד סג"ל.
שכו) ה"ר ישעי' ב"ר יוסף
שכז) ה"ר ישעי' ב"ר סענדר ב"ן דובש מלבוב.
שכח) ה"ר ישעי' מלויצק ב"ר אהרן משולם.
שכט) ה"ר ישעי' ב"ר מנחם מענדל מבית קצינאלנפיגין.
של) ה"ר ישעי' ב"ר אברהם הלוי הורוויץ.
שלא) ה"ר ישעי' בוזק.
שלב) ה"ר ישעי' ב"ר מרדכי קיקיניש.
שלג) ה"ר ישעי' ב"ר יוסף.
שלד) ה"ר ישראל אליעזר ב"ר משה אברהם גרויפין.
שלה) ה"ר ישראל איסר ב"ר שמחה בונם.
שלו) ה"ר ישראל ב"ר יצחק אפרים ליב מלר.
שלז) ה"ר ישראל ב"ר משה.
שלח) ה"ר ישראל בר"ר מלבוב.
שלט) ה"ר ישראל ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי,
שמ) ה"ר ישראל ב"ר יהודה ליב רייס.

כ.

שמא) ה"ר לוי ב"ר יעקב קיקיניש.
שמב) ה"ר ליב ראש מדינה.

מ.

שמג) ה"ר מאיר ב"ר נדלי' (מהרי"ם לובלין).
שמד) ה"ר מאיר ב"ר נפתלי הירץ.
שמה) ה"ר מאיר ב"ר יוסף.
שמו) ה"ר מאיר ב"ר אברהם איש מבית לוי מלבוב.
שמז) ה"ר מאיר ב"ר אברהם ז"ק.
שמח) ה"ר מאיר ב"ר מנחם הלוי.
שמט) ה"ר מאיר כהן מקאליש.
שנ) ה"ר מאיר ב"ר אריה ליב ראוויר,
שנא) ה"ר מאיר ב"ר שמואל האומס.
שנב) ה"ר מאיר ב"ר נחמן הכהן רפאפורט.
שנג) ה"ר מאיר ב"ר צבי הירש מינ'ליית.
שנד) ה"ר מאיר ב"ר שמואל שמעלקא הלוי איש הורוויץ.
שנה) ה"ר מנחם ב"ר צבי ב"ן.
שנו) ה"ר מנחם מענדל ב"ר יחיאל מיכל ש"ן מלביב.
שנז) ה"ר מנחם ב"ר יצחק.
שנח) ה"ר מנחם מאניש ב"ר יוסף.
שנט) ה"ר מנחם מענדל מנרף.

שס) ה"ר מנחם מענדל.
שסא) ה"ר מנחם מענדל פאטיקר ב"ר משה.
שסב) ה"ר מנחם מנלי ב"ר ברוך הלוי.
שסג) ה"ר מנחם מענדל ב"ר נחמן כ"ץ רפאפורט.
שסד) ה"ר מנחם מאנש ב"ר יקיל הלוי איש הורוויץ.
שסה) ה"ר מנחם מענדל אלמין פ' הכולל.
שסו) ה"ר מרדכי ב"ר דוד כ"ץ.
שסז) ה"ר מרדכי ב"ר נתן הכהן.
שסח) ה"ר מרדכי ב"ר צבי הירש.
שסט) ה"ר מרדכי ב"ר יוסף.
שע) ה"ר מרדכי ב"ר אברהם.
שעא) ה"ר מרדכי מודל ב"ר מנחם מענדל.
שעב) ה"ר מרדכי ב"ר שלמה.
שעג) ה"ר מרדכי ב"ר יחיאל הכהן.
שעד) ה"ר מרדכי ב"ר יחיאל הכהן (השני).
שעה) ה"ר מרדכי ב"ר דוד.
שעו) ה"ר מרדכי גימפל ב"ר יעקב.
שעז) ה"ר מרדכי מלובלין.
שעח) ה"ר מרדכי נ"ר יהושע רייזים.
שעט) ה"ר מרדכי ב"ר יצחק.
שפ) ה"ר מרדכי ב"ר צבי הירש.
שפא) ה"ר מרדכי ב"ר יצחק הלוי.
שפב) ה"ר מרדכי גימפל ב"ר ראובן.
שפג) ה"ר מרדכי זאב ב"ר משה.
שפד) ה"ר מרדכי זאב ב"ר יעקב משולם אורנשטיין.
שפה) ה"ר מרדכי ראבין ב"ר שמעון.
שפו) ה"ר מרדכי זאב ב"ר יצחק אהרן סג"ל איטינגא.
שפז) ה"ר משה ציפורש ב"ר יעקב ישראל.
שפח) ה"ר משה ב"ר אהרן.
שפט) ה"ר משה ב"ר יוסף.
שצ) ה"ר משה יעקב נתן מהעליטש.
שצא) ה"ר משה ב"ר מרדכי אשכנזי.
שצב) ה"ר משה נכנע מיזיץ ב"ר יצחק אשכנזי.
שצג) ה"ר משה ב"ר יושע.
שצד) ה"ר משה ב"ר יהושע.
שצה) ה"ר משה ב"ר אורי פייבש אשכנזי.
שצו) ה"ר משה ב"ר דוד הלוי הורוויץ.
שצז) ה"ר משה ב"ר אליהו.
שצח) ה"ר משה ב"ר מנחם מן
שצט) ה"ר משה ב"ר נטע.

ת)

ה"ר משה ב"ר אברהם.

תא) ה"ר משה ב"ר חיים.
תב) ה"ר משה ב"ר שלום.
תג) ה"ר משה ב"ר אברהם.
תד) ה"ר משה ריש מתיבתא.
תה) ה"ר משה ב"ר יעקב קיקיניש.
תו) ה"ר משה ב"ר יוסף (השני).
תז) ה"ר משה מאשיל.
תח) ה"ר משה ב"ר יהודה ליב.
תט) ה"ר משה חריף (הראשון).
תי) ה"ר משה חריף (השני) ב"ר ישראל.
תיא) ה"ר משה מזאטושטש ב"ר יהודה זינדל.
תיב) ה"ר משה הלוי.
תיג) ה"ר משה ב"ר דוד.
תיד) ה"ר משה ב"ר דוד הלוי הורוויץ,
תטו) ה"ר משה במהרא"ל קאוונר.
תטז) ה"ר משה במהר"ם קיקיניש.
תיז) ה"ר משה במהר"ם קיקיניש.
תיח) ה"ר משה ב"ר דוד צבי כ"ץ.
תיט) ה"ר משה ב"ר יוסף סג"ל.

קצ) ה"ר יהודה במוהר"י יאזלוויצר.
קצא) ה"ר יהודה ליב סג"ל ב"ר יעקב.
קצב) ה"ר יהודה ליב סג"ל ב"ר אליעזר.
קצג) ה"ר יהודה ליב מוואידסלב.
קצד) ה"ר יהודה ליב ב"ר נתן נטע שפירא.
קצה) ה"ר יהודה ליב ב"ר צבי הירש קאוונר,
קצו) ה"ר יהודה צבי ב"ר חיים זאב באמבאך,
קצז) ה"ר יהושע ולק ב"ר אלכסנדר הכהן.
קצח) ה"ר יהושע ב"ר יוסף,
קצט) ה"ר יהושע סג"ל.
ר) ה"ר יהושע העשל ב"ר צבי הירש,
רא) ה"ר יהושע פלק ב"ר יהודה ליב,
רב) ה"ר יהושע זעליג מלבוב,
רג) ה"ר יהושע ב"ר יצחק הלוי רייצעס.
רד) ה"ר יהושע ב"ר יוסף סג"ל.
רה) ה"ר יהושע יצחק יאיר ב"ר יעקב הורוויץ,
רו) ה"ר יואל ב"ר נתן הלוי.
רז) ה"ר יואל פייבוש ב"ר משה מלבוב,
רח) ה"ר יואל ב"ר יצחק אייזיק הייליפרין,
רט) ה"ר יואל ב"ר דוד קאצינעלנבוגן,
רי) ה"ר יוחנן סג"ל ב"ר דוד עשרים וארבע.
ריא) ה"ר יוחנן ב"ר אהרן הלוי,
ריב) ה"ר יוחנן ברוך מיונה ב"ר שמחה,
ריג) ה"ר יונה ב"ר פנחס
ריד) ה"ר יוסף ב"ר שמואל.
ריט) ה"ר יוסי קאזי.
ריט) ה"ר יוסף ווזפה ב"ר יהושע ולק הכהן.
ריז) ה"ר יוסף ר"א קלמנקס מלובלין,
ריח) ה"ר יוסף ב"ר יחיאל.
ריט) ה"ר יוסף ב"ר יחיאל (השני).
רכ) ה"ר יוסף ב"ר מאיר.
רכא) ה"ר יוסף ב"ר אלכסנדר,
רכב) ה"ר יוסף ב"ר נתן הלוי העליר.
רכג) ה"ר יוסף ב"ר יצחק.
רכד) ה"ר יוסף ב"ר אליקים געץ.
רכה) ה"ר יוסף יהושע העשל ב"ר בנימין.
רכו) ה"ר יוסף ב"ר אברהם חיניש.
רכז) ה"ר יוסף ב"ר אברהם חיות.
רכח) ה"ר יוסף ב"ר משה חריף סג"ל.
רכט) ה"ר יוסף ב"ר ברוך סג"ל.
רל) ה"ר יוסף ב"ר מנחם מאניש סג"ל,
רלא) ה"ר יוסף ב"ר נתן נטע סג"ל.
רלב) ה"ר יוסף שצקס.
רלג) ה"ר יוסף יהושע פלק ב"ר משולם פייבש,
רלד) ה"ר יוסף יוזל ב"ר אהרן נעכיליש.
רלה) ה"ר יוסף ב"ר מא"ר תאומים.
רלו) ה"ר יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ב"ר אריה ליבוש.
רלז) ה"ר יחיאל מיכל ב"ר אברהם,
רלח) ה"ר יחיאל מיכל מסקאהל.
רלט) ה"ר יחיאל מיכל ב"ר אריה ליב ברוסקר,
רמ) ה"ר יעקב קאפיל ב"ר אשר הכהן,
רמא) ה"ר יעקב קיקיניש ב"ר אליעזר.
רמב) ה"ר יעקב ב"ר יעקב יוסף אברהם אשכנזי קאצינעלינפויגן.
רמג) ה"ר יעקב ב"ר יוסף ישראל מבית א"צ,
רמד) ה"ר יעקב ב"ר יהודה ליב,
רמה) ה"ר יעקב במוהר"ש טישקוטין.
רמו) ה"ר יעקב מלבוב,
רמז) ה"ר יעקב ב"ר אברהם.

רמח) ה"ר יעקב אהרן יוסף כהן רפאפורט,
רמט) ה"ר יעקב יעקל במוהר"ם מלבוב,
רנ) ה"ר יעקב במהרמי"ל.
רנא) ה"ר יעקב קאפיל ב"ר משה.
רנב) ה"ר יעקב ב"ר אליקים הייליפרין,
רנג) ה"ר יעקב ב"ר שבתי.
רנד) ה"ר יעקב ב"ר ישכר בער,
רנה) ה"ר יעקב יהושע ב"ר צבי הירש,
רנו) ה"ר יעקב ב"ר פנחס קאצינעלינבוגין
רנז) ה"ר יעקב אב"ד דק"ק קיליקוב,
רנח) ה"ר יעקב ישעי' ב"ר אהרן נעכיליש.
רנט) ה"ר יעקב ב"ר משה.
רס) ה"ר יעקב שור,
רסא) ה"ר יעקב ב"ר שמעון וואלף.
רסב) ה"ר יעקב קאפל ב"ר ישכר בער.
רסג) ה"ר יעקב ב"ר שלמה זלמן,
רסד) ה"ר יעקב ב"ר דוד בער.
רסה) ה"ר יעקב ב"ר מרדכי הייליפרין,
רסו) ה"ר יעקב משולם ב"ר מרדכי זאב אורנשטיין
רסז) ה"ר יעקב ב"ר יצחק כהנא שפירא.
רסח) ה"ר יצחק אייזיק ב"ר יחיאל,
רסט) ה"ר יצחק ב"ר אברהם חיות.
רע) ה"ר יצחק אייזיק ב"ר יוחנן.
רעא) ה"ר יצחק ב"ר אברהם משה ישראל אויליונבורג.
רעב) ה"ר יצחק ב"ר יעקב,
רעג) ה"ר יצחק ב"ר שמואל הלוי,
רעד) ה"ר יצחק ב"ר שמואל.
רעה) ה"ר יצחק ב"ר יהודה ליב.
רעו) ה"ר יצחק ב"ר וואלפש,
רעז) ה"ר יצחק איש אוסטרויך,
רעח) ה"ר יצחק הלוי ב"ר שלמה.
רעט) ה"ר יצחק ב"ר שמואל (השני),
רפ) ה"ר יצחק ב"ר יעקב (השני),
רפא) ה"ר יצחק ב"ר יעקב (השלישי).
רפב) ה"ר יצחק ב"ר יעקב (הרביעי).
רפג) ה"ר יצחק ב"ר אליהו.
רפד) ה"ר יצחק אייזיק ב"ר מרדכי.
רפה) ה"ר יצחק ב"ר מרדכי.
רפו) ה"ר יצחק ב"ר יהודה.
רפז) ה"ר יצחק אייזיק ב"ר אלקנה,
רפח) ה"ר יצחק איש מבית לוי.
רפט) ה"ר יצחק מבריסק,
רצ) ה"ר יצחק ב"ר יעקב קיקיניש,
רצא) ה"ר יצחק ב"ר אהרן,
רצב) ה"ר יצחק ב"ר אשר לעמיל,
רצג) ה"ר יצחק ב"ר יוסף סג"ל.
רצד) ה"ר יצחק ב"ר אליעזר שפירא.
רצה) ה"ר יצחק ב"ר יעקב הלוי.
רצו) ה"ר יצחק ב"ר יעקב חיות.
רצז) ה"ר יצחק מליוצק,
רצח) ה"ר יצחק ב"ר מאניש סג"ל.
רצט) ה"ר יצחק סג"ל לאנדא.
ש) ה"ר יצחק ב"ר שמעי',
שא) ה"ר יצחק ב"ר אברהם.
שב) ה"ר יצחק ב"ר נטע הלוי,
שג) ה"ר יצחק ב"ר אברהם (השני),
שד) ה"ר יצחק איצק שרענצלם מלבוב,
שה) ה"ר יצחק הלוי מלבוב ב"ר מרדכי,
שו) ה"ר יצחק ב"ר צבי אשכנזי,

תכ) ה"ר משה חיים מלבוב.
תכא) ה"ר משה ב"ר מאיר.
תכב) ה"ר משה ב"ר אהרן מלבוב.
תכג) ה"ר משה אלחנן הייליפרין.
תכד) ה"ר משה ב"ר יעקב.
תכה) ה"ר משה ב"ר יוסף.
תכו) ה"ר משה ב"ר יהודה ליב.
תכז) ה"ר משה ב"ר צבי הירש מיוזש.
תכח) ה"ר משה ב"ר יאיר.
תכט) ה"ר משה יהושע העשל ב"ר מרדכי זאב אורנשטיין.
תל) ה"ר משולם ב"ר אברהם.
תלא) ה"ר משולם ב"ר אברהם זאלצבורג אשכנזי.
תלב) ה"ר משולם ב"ר ישעי'.
תלג) ה"ר משולם ב"ר אברהם (השני).
תלד) ה"ר משולם הכהן ב"ר יואל.
תלה) ה"ר מתתיהו ב"ר סיני.
תלו) ה"ר מתתיהו פאלקירא.

נ.

תלז) ה"ר נח משה יונה ב"ר משה.
תלח) ה"ר נח צבי ב"ר יוחנן.
תלט) ה"ר נחום ב"ר יצחק טויביש.
תמ) ה"ר נחמן ב"ר מאיר כ"ץ רפאפורט.
תמא) ה"ר נחמן ב"ר יצחק.
תמב) ה"ר נחמן ב"ר חיים כהן רפאפורט.
תמג) ה"ר נחמן ב"ר שלמה.
תמד) ה"ר נפתלי יצחק ב"ר אריה יהודה ליב סג"ל.
תמה) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר מנחם.
תמו) ה"ר נפתלי ב"ר צבי הירש.
תמז) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר יהודה זעלקל מויא אשכנזי.
תמח) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר ישראל אשכנזי.
תמט) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר בער.
תנ) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר משה מיוזש.
תנא) ה"ר נפתלי הירץ מבית לוי.
תנב) ה"ר נפתלי ב"ר יעקב.
תנג) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר אברהם חיים סוהסטאוור.
תנד) ה"ר נתן ב"ר אליהו כ"ץ.
תנה) ה"ר נתן ב"ר אליעזר רופא.
תנו) ה"ר נתן ב"ר אליעזר שטערנבורג.
תנז) ה"ר נתן ב"ר שמעון.
תנח) ה"ר נתן.
תנט) ה"ר נתן נטע ב"ר יקותיאל זלמן סג"ל.
תס) ה"ר נתן נטע ב"ר ראובן.
תסא) ה"ר נתן ב"ר יעקב יושע.
תסב) ה"ר נתן צויזמיר.

ע.

תסג) ה"ר עוזר ב"ר שלמה.
תסד) ה"ר עזריאל ב"ר אבינדור.
תסה) ה"ר עזריאל ב"ר יוסף.

פ.

תסו) ה"ר פנחס יקותיאל לאזל ב"ר אברהם סג"ל.
תסז) ה"ר פנחס זעליג ב"ר יהודה ווילנר.
תסח) ה"ר פנחס ב"ר יעקב קאציגעלינבויגין.
תסט) ה"ר פנחס שיפער.
תע) ה"ר פייבל ב"ר יעקב קאפיל.
תעא) ה"ר פתחי' ב"ר דוד.

צ.

תעב) ה"ר צבי הירש ב"ר משה לאנדא.
תעג) ה"ר צבי הירש ב"ר יהודה ליב פעפרקארן.
תעד) ה"ר צבי הירש ב"ר אברהם כ"ץ.
תעה) ה"ר צבי הירש ב"ר יו"ט.
תעו) ה"ר צבי הירש אשכנזי ב"ר יעקב.
תעז) ה"ר צבי הירש ב"ר נתן ז"ק.
תעח) ה"ר צבי הירש ב"ר אהרן שלום סג"ל.
תעט) ה"ר צבי הירש ב"ר זכרי'.
תפ) ה"ר צבי הירש ב"ר משה מרגליות.
תפא) ה"ר צבי ב"ר שאול לאנדא.
תפב) ה"ר צבי הירש ב"ר משה.
תפג) ה"ר צבי הירש ב"ר משה קאזינר.
תפד) ה"ר צבי הירש מייזלש.
תפה) ה"ר צבי הירש ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי.
תפו) ה"ר צבי הירש ב"ר אברהם כ"ץ (השני).
תפז) ה"ר צבי הירש ב"ר יהודה ליבוש.
תפח) ה"ר צבי הירש ב"ר נתן הכהן.
תפט) ה"ר צבי הירש ב"ר דוב כער.
תצ) ה"ר צבי הירש ב"ר יהודה משה.
תצא) ה"ר צבי הירש הולוש.
תצב) ה"ר צבי הירש מבולקאמין ב"ר משה.
תצג) ה"ר צבי הירש ראנוש ב"ר ישכר דוב בעריש.
תצד) ה"ר צבי הירש ב"ר מאיר חיות.
תצה) ה"ר צבי הירש ב"ר מרדכי זאב אורנשטיין.

ק.

תצו) ה"ר קאפיל קלמנקס.
תצז) ה"ר קהת ב"ר אליעזר.
תצח) ה"ר קלמן ווירמייזא.
תצט) ה"ר קלמן האברקשטן.

ר.

תק) ה"ר ראובן ב"ר זעליג.
תקא) ה"ר ראובן מלבוב.
תקב) ה"ר ראובן אוורבאך.

ש.

תקג) ה"ר שאול ב"ר מאיר מרגליות.
תקד) ה"ר שאול שפירא.
תקה) ה"ר שאול ב"ר יעקב אווערבאך.
תקו) ה"ר שלום ב"ר ניסן.
תקז) ה"ר שלום מלבוב.
תקח) ה"ר שלמה זלמן ב"ר יוסף קאזי.
תקט) ה"ר שלמה מבית לוי ב"ר יצחק אברהם.
תקי) ה"ר שלמה ב"ר מרדכי.
תקיא) ה"ר שלמה זלמן ב"ר שמואל כ"ץ.
תקיב) ה"ר שלמה ב"ר שמואל.
תקיג) ה"ר שלמה ב"ר דור.
תקיד) ה"ר שלמה ב"ר צבי הירש קראקוויר.
תקטו) ה"ר שלמה ספרא דמתא לובלין.
תקטז) ה"ר שלמה זלמן.
תקיז) ה"ר שלמה ב"ר אשר מזודיטשוב.
תקיח) ה"ר שלמה לנדא סג"ל.
תקיט) ה"ר שלמה זלמן ב"ר יצחק.
תקכ) ה"ר שלמה ב"ר וואלף הייליפרין.
תקכא) ה"ר שלמה דוב בער ב"ר צבי הירש.
תקכב) ה"ר שלמה במוהר"ם.
תקכג) ה"ר שלמה מקרעמניץ.

תקכד) ה"ר שלמה זלמן ב"ר אליהו.
תקכה) ה"ר שלמה ב"ר משה.
תקכו) ה"ר שלמה יהודה ליב כהן רפאפורט.
תקכז) ה"ר שמואל זנוויל ב"ר יהודה אוורבאך אשכנזי.
תקכח) ה"ר שמואל אלכסנדר ב"ר יהושע ולק,
תקכט) ה"ר שמואל ב"ר אליעזר.
תקל) ה"ר שמואל זנוויל ב"ר יעקב סג"ל.
תקלא) ה"ר שמואל ב"ר מאיר קיקיניש.
תקלב) ה"ר שמואל ב"ר יהודה.
תקלג) ה"ר שמואל ב"ר יוסף חיות.
תקלד) ה"ר שמואל שמעלקי ב"ר מאיר ז"ק.
תקלה) ה"ר שמואל זנוויל כ"ץ שפירא מלבוב.
תקלו) ה"ר שמואל בר"כ מרגליות מלבוב.
תקלז) ה"ר שמואל ב"ר חיים.
תקלח) ה"ר שמואל מזאלקווי.
תקלט) ה"ר שמואל כ"ר פייבוש.
תקמ) ה"ר שמואל ב"ר יעקב יהושע.
תקמא) ה"ר שמואל סאלר (שוינדליגר) ב"ר אברהם.
תקמב) ה"ר שמחה ב"ר משה.
תקמג) ה"ר שמחה בונם ב"ר אליעזר מקראקא.
תקמד) ה"ר שמחה מנחם ב"ר יוחנן.
תקמה) ה"ר שמחה ב"ר נחמן כהן רפאפורט.
תקמו) ה"ר שמחה ב"ר יעקב.
תקמז) ה"ר שמחה נתן ב"ר אריה ליב עלינבערג.
תקמח) ה"ר שמעון ב"ר יצחק אייזיק.
תקמט) ה שמעון ב"ר מאיר.
תקנ) ה ר שמעון ב"ר מאיר (השני).
תקנא) ה"ר שמעריל כ"ץ.
תקנב) ה"ר שמריה קראקוויר.
תקנג) ה"ר שמריה ב"ר אליעזר.
תקנד) ה"ר שמרו' שמעריל ב"ר ישעי' סג"ל הורוויץ.
תקנה) ה"ר שמשון ב"ר יצחק.
תקנו) ה"ר שמשון ב"ר קלונימוס.
תקנז) ה"ר שמשון ב"ר בצלאל.
תקנח) ה"ר שמשון ב"ק ב"ר ביניש.
תקנט) ה"ר שמשון ב"ר שלמה.
תקס) ה"ר שניאור פייבוש ב"ר דוד.
תקסא) ה"ר שניאור.
תקסב) ה"ר שרגא פייבל ב"ר שמואל.
תקסג) ה"ר שרגא פייבל קארפ.

השמטה

תקסד) ה"ר דוד טעבל ב"ר שמואל.

א.

א) ה"ר אברהם ב"ר יחיאל. היה דיין הגדול פה, נפטר יום א' דחג הסכות בשנת ה"א רפ"ב, ומצבתו נעתקה במצבת קדש ח"ג סי' ה' וח"ד סי' ה' (דף ג' ע"ב) וחרות עליה:

ואברהם שב למקומו, וה' כרת את אברהם ברית לאמר, צדיק זה בא לבית מלוני, הוא אברהם בצדקתו מתחלתו ועד סופו, עליונים ששו קרבתו, תחתונים בכו פרידתו, היה שש ועושה צדק ומשפט, ה"ה האלוף הגדול בתורה מו"ה אברהם מקלוניא, בן מו"ה יחיאל, דיין הגדול דפה, אשר היה ממגורשי פורטוגאל ומחסידי פרובינצא, ומגזע יונה הנביא, עשה משפטים ישרים, והרביץ תורה כל הימים, ויושב באוהל של תורה, ולמד עם ישיבתו הרמתה, ועלה למרום ביום א' דחג הסוכות רפ"ב לפ"ק. בזכות זה תנצב"ה:

ב) ה"ר אברהם ב"ר דוד. היה אב"ד ור"מ דפה, ונפטר ד' אב ה"א שפ"ב. חבר פי' על האלפסי והמרדכי, גם עשה פירוש על ספר העקדה, ומנוחתו כבוד פה, וזה נוסח מצבתו, כאשר העתיק בעל מצב"ק ח"ג סי' י"ג וח"ד דף קס"ט ע"ב:

(כתם המלכה) יום ג' ד' אב שפ"ב לפ"ק.

(כתם המלכה) פה נטמן גוף קדוש וטהור, ה"ה הגאון מו"ה אברהם במו"ה דוד זללה"ה, אב בי דינא, ראש לחכמים והבין בינה, שר האלוף בתורה, מנורה הטהורה, כאספקלריא המאירה, מפנינים נבחרה, אשר חבר ותקן פירוש על האלפסי והמרדכי, וגם עשה פי' על העקדה, שמו נודף כטוב שמן סתרי תורה, בו נטמן מרגניתא דלית ליה טימא, הרביץ תורה בישראל, העמיד תלמידים גדולי ישראל, והשיב לשואליו דבר זו הלכה, ורבים שתו מימיו ממקור מים חיים. בזכות זה תנצב"ה:

ג) ה"ר אברהם אבראשקי ב"ר שאול וואהל. ריש מתיבתא דק"ק בריסק ואב"ד דק"ק וואַרניק, ואח"כ אב"ד בלבוב, נזכר בגדולת שאול דף י"ט כ"ד וכ"ה, והובא בשה"ג החדש אות א' סי' א', כי ה"ר אברהם קאצינעלבויגן בהשר מוהר"ר שאול וואהל בהגאון מוהר"ר שמואל יודא מינץ בהגאון מהר"ם פאדווה ז"ל היה ראש ישיבה בבריסק בהקלויז של אביו השר, ואחר כך נתקבל לאב"ד בק"ק וואַרניק, ואח"כ לאב"ד דק"ק לבוב והגליל כו', עי"ש. וה"ר אברהם הנ"ל הובא במגלת איבה להגאון בעל תוי"ט כי הוא הי' מחותנו וז"ל: „ביום זה אחר השבת כהחל שנת שצ"ב נסעתי אני ובני האלוף מוהר"ר שמואל ואשתו הצנועה מרת דבורה בת הגאון מוהר"ר אברשקי בן הקצין והראש והנגיד מוהר"ר שאול וואהל ז"ל". וה"ר אברהם הנ"ל היה חתן הרב

הקצין מוהר"ר אברהם אלפרש מק"ק פוזנן. תולדותיו המה: א) בתו אשת הרב ר' שמואל בן התוי"ט. ב) הגאון מוהר"ר זלמן האבד"ק לופקא סמוך לפוזנן חתן דודו ה"ר יעקב בהגאון מו"ה שאול וואהל. ג) אשת הקצין המנהיג מוהר"ר ליפמאן בן ה"ר יצחק הלוי איש הורוויץ, הובא במה"ע המליץ שנת תרמ"ג סי' ט"ז, בן הגאון מו"ה פנחס הלוי איש הורוויץ.

ד) ה"ר אברהם חיים ב"ר נפתלי צבי הירש שור. גאון מפורסם, היה אב"ד בק"ק בעלז ומנוחתו כבוד בעיר לבוב. נפטר ט' טבת שצ"ב, חבר ס' תורת חיים על הש"ס (נדפס הרבה פעמים), גם ס' צאן קדשים על סדר קדשים (נדפס בוואנזיבעק תפ"ט) ושם הרבה ענינים מנכדו הרב ז"ל, והספר הזה חבר ביחד עם הגאון ה"ר מרדכי אבד"ק בערזאן (עי' אות מ' סי' שס"ה). ונכדו ה"ר חיים ב"ר עוזר אבד"ק הילדסהיים הוסיף נופך משלו והוציא הספר לאור עולם, והגאון חיד"א מביאו בשם הגדולים ח"א אות ח' סי' מ"ו ומזכירו בשם ה"ר חיים שור אשכנזי, וכן נזכר בס' כנסת ישראל להר"ר שמואל יוסף פין ז"ל צד 65. והגאון הר"י לעווינשטיין אב"ד בסיראצק הביא בעיר תהלה צד 153 שהיה אב"ד בק"ק סטנוב ובלבוב, אולם באמת לא הי' אב"ד בלבוב. והובא בס' אלים לישר מקאנדיא י"ב מ"ז ובתשובות משאת בנימין סי' פ"ח, ועי' עוד בס' ברכת אברהם לנכדו ה"ר אברהם אביש האבד"ק ליסא ופפד"מ. ונוסח המצבה נעתק במצב"ק ח"א 1 סי' ח', ח"א 2 סי' י"ט וח"ד סי' י"ט דף ע"א ע"ב:

כתבו בעט ברזל עלי שמיר שבר אשר הי' קראנו אמרו בקבר זה מקור חכמה נקבר ועולם בא בעורון נגנז ארון הקודש שנת שצ"ב-טבת נשברו לוחות והארון עשירי ותשעה בו יספרו אבלו לכל יבוא לדור אחרון, הוא הגאון מוהר"ר אברהם חיים בן הגאון מוהר"ר נפתלי שור. הוא חבר ספר תורת חיים על ששה סדרים, בזכות זה נשמתו ב"ה נצרורים:

וראיתי במצבות שהעתיק ד"ר פיננער ובתוכן נמצאו גם קצת נוסחאות מצבות אשר בעיר לבוב הביא עשרים ותשעה בו יספרו ואבלו לכל יבא לדור אחרון. והגאון מוהר"ר מרדכי אבד"ק בערזאן נקבר סמוך להגאון הנ"ל, ואביו הגאון מוהר"ר נפתלי הירש שור הי' מורו של הגאון הב"ה, בנו הי' הג"ט צבי הירש שור והי' מחכמי וגדולי עיר קראקא ונפטר בקראקא בימי עלומיו בי"ב שבט שצ"ה (עי' להלן אות ז') ונכדו של הגאון בעל תורת חיים הי' הגאון בעל תבואות שור.

ה) ה"ר (יוסף יעקב) אברהם ב"ר יואל אשכנזי קאצנעלפויגען. הוא היה אב"ד דק"ק לבוב וזקנו של הגאון בעל כנסת יחזקאל שמזכירו בזה הלשון: „זקני הגאון הנשר הגדול מו"ה אברהם אשכנזי אב"ד דק"ק לבוב, אשר היה יחיד בדורו". וכן נזכר בשו"ת מהר"ם מלובלין, וכן ראיתי באיתן האזרחי סי' י"ב (דף ט"ו ע"א) שהביא וז"ל: „גם בימים ושנים שעברו בהיות עודנו חי הגאון כמוהר"ר אברהם אשכנזי ז"ל שלח אלינו ג"כ גט אחד כו'" ונמצאה הסכמתו לס' בן דעת על תהלים עם פי' קב ונקי (האנוואה שע"ו), שם בא אחרי

גאוני מיץ הג״מ מתתי׳ ליבערמאן ב״מ יואל קאצינעלנבויגין אבד״ק שניטאך, והששי הוא חתימת ה״ר אברהם ב״מ יואל אשכנזי בשנת שע״ה, ואין ספק כי ר׳ מתתי׳ ליבערמאן הי׳ אחיו, וכן במדרש רבה עם פי׳ תולדות נח להדיין ה״ר נח ב״ר פסח (קראקא שצ״ד) נמצאה הסכמתו וחתום יוסף יעקב אברהם אשכנזי אבד״ק לבוב. וגם על סדור שער השמים להשל״ה אחרי הב״ח והתי״ט חתם א״ע יוסף יעקב אברהם בהח״ר יואל נ״ש אשכנזי החונה בק״ק לבוב, והיא מן יום ב׳ ר״ח אלול שצ״ו ביומא דשוקא ביערסלאב, וכן נמצאה חתימתו על החרם שגזרו הגאונים על ס׳ הסמ״ע דפוס ראשון שלא להדפיסו במשך י׳ שנים וחתם שם נאום אברהם בלא״א הח״ר יואל זלה״ה אשכנזי. וראיתי בס׳ תולדות גדולי ישראל מה״ר מרדכי שמואל גירונדי ז״ל באות א׳ סי׳ י״ד הביא וז״ל: „מהר״ר אברהם אשכנזי מלבוב, הרב ברכת טוב הביא מחדושיו עכ״ל, והיא בס׳ ברכת טוב להר״ר משה אבד״ק מיץ (ווינציא שצ״ז) ושם דף ס״ד הביא חדושי תורה בשם הרב ר׳ אברהם אשכנזי מלבוב, וגם הרב החכם הגדול מוהר״ר חיים מיכל בספרו אור החיים אות א׳ סי׳ 118 הזכירו וז״ל: הר״ר אברהם בהח״ר יואל אשכנזי מבית קאצינעלינבויגן היה אב״ד בלבוב בשנת שע״ה כנראה מהסכמתו ע״ס בן דעת, ובסוף ימיו חתם א״ע יוסף יעקב אברהם כנראה מהסכמתו ע״ס תולדות נח משנת שצ״ד ואחיו האב״ד בשנייטך הרב מ׳ מתתי׳ ליבערמאן למדו בניישטעטיל אצל דודם אחי אביהם הרב הזקן מו״ה יצחק ככתוב בהקדמתו לס׳ תולדות יצחק, ומחותנו היה הרב מו״ה בניטין אהרן סלניק אשר השיב לו בענין עגונה ונדפסה התשובה בס׳ משאת בניטין סי׳ צ״ח [צ״ל צ״ג]. וגם בנו מו״ה יעקב היה דיין בלבוב בשנת ת״ח (עי׳ להלן באות י׳ סי׳ רמ״א). ובמצב״ק הביא מעשה נפלא אשר העתיק מהפנקס של בהכ״נ הקטנה דפה (הפנקס נאבד ואיננו), ומובא בשבילי עולם ח״ג דף נ״ח וז״ל: „הגאון מוהר״ר אברהם קאצינעלנבויגן נעשה במקרה טהור אב״ד העיר כי לפניו היה הגאון מו״ה משה חריף חותן הגאון מו״ה שעפטיל הורוויץ בן השל״ה אב״ד פה ור׳ אברהם הנ״ל היה רב בק״ק יאנוב (סמוך ללבוב) ויהי היום ויבא ללבוב אל אסיפת הפרנסים מארבע הארצות וביום הששי אמר לו בעל המלון כי לא יהי׳ לו בשר ליום השבת באשר שחט ונטרף ע״י הוראת אב״ד העיר, ויקם ר׳ אברהם ויתן כובע שבת על ראשו וילך לבית הרב, כי כן הי׳ המנהג אשר הרב מפה או משאר ד׳ ארצות הלכו בכובע של שבת בחול ושאר רבנן מעירות הקטנים לא הורשו לילך בכובע של שבת רק בכובע של חול, ויאמן משרת הרב לתתו לבא אל תוך הבית ויתן עליו בקולו לאמר מי הרשה לך ללבוש כובע של שבת לילך בחול כי אתה רב מעיר קטנה, ויהי כשמוע הרב את צעקת משרתו, פתח הדלת ויאשל את הי״ר אברהם לאמר מה זה תבקש, ויען אותו ר׳ אברהם ויאמר שאלה אחת קטנה אני שואל מאתך, הורני נא את משפט השור הטבוח אשר כזה וכזה קרה בו אם כשר הוא ואם לא, וכאשר נשאו ונתנו יחד בדבר הזה, ור׳ אברהם חוה את דעתו עפ״י שקול הדעת וסברא ישרה, כי השור כשר לאכול הוא, הודה הרב לדבריו, ובענות צדקו אמר למנהלי ארבע הארצות,

האדם היקר הזה גדול הוא מאד והנני שב אחורנית מפניו כי ראוי הוא לכתר הרבנות יותר ממני, וכן היה כי הגאון ה"ר משה חריף הסיר את נזרו מעל ראשו וילך לעיר מולדתו, הוא אולינאוו והרב ר' אברהם אשכנזי הורם לרב אב"ד תחתיו".

נפטר ביום ה' ו' אייר שצ"ז וזה נוסח מצבתו (מצב"ק ח"א 1 סי' י"ב, ח"א 2 סי' כ"ו וח"ד סי' כ"ו דף ע"ג ע"א):

פה בעיי הר העברים, נשמע נהי ויליל ככי תמרורים, איך נפל אביר הגבורים, גבור וראש המורים, גלי מטמורים, קלים וחמורים, כמפי הגבורה, החכם החסיד השלם בוצינא קדישא מופת הדור הגאון המרומם כמוהר"ר יעקב יוסף אברהם בן ה"ר יואל מבית קאצנעלפויגן אשכנזי אשר היה ר"ג ור"מ ואב"ד מורה צדק שלש ועשרים שנה פה ק"ק לבוב בתוך קהל עדת נבונים, ובכל קהלות שבגליל, ופה נתבקש בישיבה של מעלה ביום ה' ו' אייר שצ"ז לפ"ק נתעלה ונעלה כאחד מבני העליה שיאספו אליו כל העדרים תופשי ישיבות ופורשי מכמורים וברוב חריפותו ובקיאותו ירד וצלל בעמקיום התלמוד והעלה מרגלין וסנפרין בכל שתא סדרים ובאור תורתו הזרוח לתלמידים הנבחרים זמצותרתו היתה פרושה בכל הרי העברים, ולפי גדולתו ענותנותו כל ימי חיותו, אשרי הדור שראו כמותו, ויגוע ויאסף אברהם זקן ושבע ימים. תנצב"ה:

גם היה נמצא בפנקס מביהכ"נ הקטנה דתוך העיר (הנאבד) אל מלא רחמים וז"ל:

אל מלא וכו' נשמת גאוננו עזנו רבנו ומורנו ומאורנו, תפארתנו ומופת דורנו, מורנו הרב ר' יוסף יעקב אברהם בן החבר ר' יואל צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל זה ארבעים וארבעה שנים שנהג נשיאתו ברמה, ובתוך עשרים ושלשה שנים היה פה לבוב ראש וישיבה ואב לחכמים פה מפיק מרגלין ולישן למודים והיה חריף גדול וברכי חדורים אשר תלמידיו וצאו עדרים עדרים ורבנים גדולים המאירים לארץ ולדרים מתלמידיו של הלל, אי חסיד אי עניו, אהב שלום ורדף שלום בכל עניניו, וחי עד אחד מספר שנות חי"ם תהי נפשי צרורה בצרור החיים כו' ובא שלום הולך נכוחו על משכבתו, ינוח בכבוד על מנוחתו ואמרו אמן:

ו) ה"ר אברהם ב"ר עזריאל. הי' ריש מתיבתא פה והוא גיסו של הגאון מוהר"ר יהושע בעל מגיני שלמה (עי' אות י' סי' קצ"ז) והובא בספרו שו"ת פני יהושע ח"א סי' י"ג, נפטר בלבוב י"ג אלול ת"ה ונוסח מצבתו נעתק במצב"ק ח"ב סי' ט':

עיני עיני יורדה מים מאין הפוגות עת אזכרה כי נפלה מעל ראשינו העטרה נזר ישראל ריש מתיבתא נאמן הקהלה וראש מנהיג המדינה ומגיד מישרים בקהלתנו עיר גדולה של חכמים וסופרים לבוב עיר המפוארה וראש החבורה הקדושה, זקן זה קנה חכמה ויראת ה' טהורה הי' צנא מלא ספרא ובקי בחדרי תורה והיה דרשן גדול הנותן אמרי שפר במקרא ובמשנה ובגמרא ובפוסקים ורובי חלקי התלמוד עם הרי"ף והרמב"ם הי' שמור על פיו והי' יודע לפלפל בסברא ישרה סיני ועוקר הרים והי' ג"כ מגיד מישרים בח"ק שומרים לבוקר איה שוקל ואיה סופר האלוף הגאון מוהר"ר אברהם במו"ה עזריאל, נפטר ביום י"ג אלול ת"ה לפ"ק. לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו לעולמים ויצרור בצרור החיים את נשמתו ה' הוא נחלתו וינוח על משכבו שלום:

ז) ה"ר אברהם ב"ר מאיר ז"ק. אביו הגאון ה"ר מאיר ז"ק הי' אב"ד דפה (עי' אות מ' סי' שמ"ה) וה"ר אברהם בנו היה בתחלה אבד"ק באר ואח"כ נתקבל לראש ישיבה פה. הובא מעשה

בשמו בפתח השער ובהקדמה לס' שושנת העמקים על שיר השירים להר"ר משה אלשיך, ובהצופה להמגיד שנת י"ד גליון 50 הביא הרב החוקר מהר"א ד"ר נייבויער כי בס' תפארת ישראל כ"י באקספארד מהרב מו"ה ישראל האבד"ק בעלזין בע"ס ילקוט חדש, מובא עליו בפ' וישב הספד מר, וראיתי בס' כלילת יופי חלק א' דף מ"ד ע"ב הביא כי בפנקס הקהל בקראקא כתוב כי ה"ר אברהם ז"ק הנ"ל לקח לו לאשה בזיוג שני את הגבירה מרת חוואליש בת הגאון מהר"ן שפירא ר"מ דק"ק קראקא בעל מגלה עמוקות אשר היתה בתחלה אשת הג"מ צבי הירש שור בן הגאון מוהר"ר חיים שור בעל תורת חיים, והי' מחכמי וגדולי עיר קראקא ונפטר בקראקא בימי עלומיו בי"ב שבט שצ"ה, ואלמנתו נשאת להגאון מו"ה אברהם ז"ק הנ"ל, ונפטר בלבוב גם הוא בחצי שנותיו עוד בחיי אביו הגאון מהר"ם ז"ל בט"ז תשרי ת"ה. והשאיר אחריו בת אחת ושמה רוזה אשר ילדה לו האשה השניה הנ"ל וקמו האחים של ה"ר אברהם הלא המה ה"ר שמואל וה"ר מרדכי (בני הגאון מוהר"ר מאיר ז"ק הנ"ל) ונכנסו בפשר עם הגבירה מרת חוואליש הנ"ל אלמנת אחיהם אודות היתומה הקטנה רוזה הנ"ל, עי' שם מה שהביא את הכתוב בפנקס שם.

ונוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 1 סי' י"ז וח"א 2 סי' ל"ה) וחרות עליה בראש המצבה:

שכינה מראשי קלני אומרת, וההורה שק חוגרת, כשבר לוחות דברות עשר בשבירת הגאון מוהר"ר אברהם אבד"ק באר בהגאון כו',
(כמלכה) יום א' ט"ז תשרי ת"ה לפ"ק. עליונים ששו בשמחה, ותחתונים בכו, בחג הסוכות אחזו עליונים א"ה ולוחות נבוב כשנתקבל לראש ישיבה בלבוב תיכף נתבקש בישיבה של מעלה בסערות השמים עלה, הוא הגאון מו"ה מאיר שיחי' יגע בתורה כר' בן ותלמיד ותיק וימין עתיק נפטר רך בשנים בחכמה אב, היה רוכב על במתי עב, במרכבת המשנה בהוויות דאביי ורבא נהירין לי' שבילי דשמיא, אפי זוטרי ואפי רברביא, העמיד תלמידים רבים ת"ח שלום בעולם מרבים, כל הנפש אשר עשה בחורים ונערים, תנצב"ה:

ח) **ה"ר אברהם ב"ר מרדכי.** היה פרנס ומנהיג הקהלה והמדינה. אביו ה"ר מרדכי הי' אחי הגאון בעל מגיני שלמה, נפטר בלבוב יום ד' ח' טבת ת"ט. וזה נוסח המצבה כאשר הובא במצב"ק (ח"א 1 סי' כ' ח"א 2 סי' ל"ח):

יום ד' ח' טבת ת"ט לפ"ק נפטר ונטמן צנצנת המן, ה"ה הרב המה"ג הראש המנהיג הקהלה והמדינה טו"ה אברהם בן מו"ה מרדכי מבעלי תריסין במשנה ובגמרא, עוף הפורח נשרף בהבל פיו בכמדורה, יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה, לאל נורא עלילה ראוי להעיר עליו קינה ויללה נתבקש לישיבה של מעלה, יום ולילה לא פסק פומיה מתורה הוא יורה מוציא ספקות לאורה, נהג נשיאותו ברמה בדרך ישרה במצות ה' ברה. תנצב"ה:

ט) **ה"ר אברהם ב"ר משולם זאלצבורג.** דיין הגדול דפה. נמצאה חתימת ידו בפנקס אשר ת"י דף 80 על העתקת תקנה מפנקס דארבע ארצות בשנת ת"ד, ונזכר בשו"ת איתן האזרחי סי' כ"ב (דף כ"א ע"ג) וחתום על גביית עדות ביחד עם הדיינים ר' יעקב בהגאון מוהר"ר יוסף, ר' יעקב ב"ר אברהם אשכנזי מבית קאצנעלנבוגין

וחתום שם נאום אברהם בלא"א הגאון מוהר"ר משולם זעלצבורג יום ה' י"ח אב ת"ח.

ובאות מ' סי' תכ"ח הבאתי את הר"ר משולם ב"ר אברהם זאלצבורג אשכנזי ובודאי הוא אביו, וראיתי בס' כלילת יופי ח"א צד מ"ג הביא אחד מבניו של הר"ר משולם זאלצבורג הי' הרב מוהר"ר אברהם עבריל ז"ל אשר בא בקשר החתון עם הרב הגביר שר ונגיד בישראל מוהר"ר שלום שכנא הכהן (חתן בעל מגיני שלמה) שהי' פרנס הדור ומנהיג העיר בקראקא, היינו בנו של הר"ר אברהם אשר נקרא ר' שמרי' שמעריל היה חתן הר"ר שכנא כהן, ואין ספק שהוא הר"ר אברהם שהבאתי, ובס' חדושי הלכות מהר"י בן לב (ווילמערסדאָרף תע"ט) כתוב בשער הספר הובא לדפוס ע"י האלוף התורני מו"ה יהודה ליב בהמנוח מוהר"ר שמרי' בן הרב הגדול מוהר"ר אברהם עבריל בן הגאון הגדול המפורסם מו"ה משולם זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק לבוב.

י) **הר"ר אברהם ב"ר שמרי' עבריל.** היה דיין גדול ומצוין, ונמצאה התימתו בפנקס אשר ת"י דף 12 על העתקה

מפנקס דארבע ארצות משנת שצ"ד והוא חתום בתחלה נאם אברהם עבריל מלבוב ואח"כ נאם הצעיר ראובן ב"ר זעליג, נאם הצעיר יעקב יעקל במהר"ם מלבוב (עי' הוספה ב'), וכן עוד שם בפנקס דף 31 על שטר מכירת קרקע משנת תט"ו ביחד עם הר"ר מרדכי מודל ב"ר מנחם מענדל ז"ל ועם הר"ר אברהם ב"ר גרשון מייזלש ז"ל ונתקיים הפס"ד בחתימת הגאון מו"ה נפתלי הירץ בא"א הגאון מו"ה יהודא זעלקל מזיא אשכנזי ונאם ישעי' ב"ר יוסף ונאם יהודא אברהם ב"ר יצחק סג"ל. ובתנ"ך דפוס אמשטרדם משנת תמ"ז בין הסכמת האלופים מנהיגי ד' ארצות בועד יריד יעריסלאב מיום ג' כ"ד אלול תל"ז נמצאה גם חתימת הר"ר אברהם עבריל ב"ר שמרי' זצ"ל מלבוב ובמצ"ק העתיק נוסח מצבתו בח"ב סי' מ' ורשום עליה:

נפטר ביום י"ג טבת הכ"א לפ"ק.
נפלה עטרת ראשינו אראלים אהזו בארון הקודש ובקשו רבי לישיבה של מעלה ה"ה הרב הגדול ומופלג בחסידות ובקדושה האלוף הדיין המצוין מו"ה אברהם בהרב מו"ה שמריה ז"ל הוא הי' עושה משפט וצדקה בישראל והורה דרך ה' ופיו לא פסיק מגירסא יומם ולילה והרביץ תורה להאיר עיני ישראל בתורת ה' והעמיד תלמידים רבים לבן בזכות זה תנצב"ה:

ואין ספק בעיני שעל האבן היה חרות תמ"א ובטעות הביא תכ"א.

יא) **הר"ר אברהם ב"ר משה אשכנזי היילפרין.** היה אב"ד בפה וחבר ספר אהבת ציון פי' על התורה

וח"מ ועל קצת פירש"י, נדפס לובלין שצ"ט, ובהקדמה כתב שחבר גם על נביאים וכתובים ואביו ה"ר משה חבר ספר זכרון משה תשובת קצת קושיות הרא"מ על פירש"י עה"ת ובתוכו שמות הגטין ובסופו קצת לקוטי דינים נדפס לובלין שע"א וכפי המובא בטיב גטין להגאון הר"ז מרגליות שמות אנשים סקמ"א הי' תלמיד הרמ"א וראיתי במכתב עוז מהרב הגאון הגדול מוהר"ר יוסף שאול נ"ז ז"ל אשר כתב בראש מצב"ק ח"ד וז"ל: והנה הקרה השם לפני עוד מצבות גאוני ישראל אדירי התורה אשר הארץ האירה

מכבודם ואחד מהם הגאון הגדול מוהר״ר אברהם היילפרין אב״ד דק״ק לבוב שהי׳ בן הגאון החסיד בעל זכרון משה גיסו של המרש״א ז״ל עכ״ל. ובס׳ גדולת שאול הביא בשם ס׳ יש מנחילין כתב יד להג״מ פנחס ק״ב מלבוב כי הגאון מו״ה משה אשכנזי הנזכר הי׳ חותנו של המהרש״א וחתן הגאון מו״ה משה ליפשיץ ז״ל. ה״ר אברהם הנ״ל נפטר י״ט טבת ה״א ת״ט וזה נוסח המצבה (מצב״ק ח״א 1 סי׳ כ״א וח״א 2 סי׳ מ״א):

לפרט הנ״ה א״ך חש״ך [ת״ט] מאור גדול נחשך בן שבעים ואחד בירח טבת נכחד בי״ט לחדש נגנז ארון הקודש פה מצאה קן הגאון הגדול מו״ה אברהם זקן, שלם בכל מדות בתורה וענוה וחסידות לבש צדקה כשריון חבר ספר אהבת ציון שהיה אב״ד דפה לבוב בן החסיד השלם צדיק יסוד עולם מו״ה משה אשכנזי היילפרין בעל זכרון משה, מנוחתו כבוד בארץ הקדושה, זכותם יעמוד לנו ולכל ישראל אמן, תנצב״ה:

ג) **ה״ר אברהם ב״ר ישראל יחיאל כ״ץ ראפאפורט (שרענציל)**, חד מגאוני לבוב ונקרא ר׳ אברהם שרענציל על שם חותנו ה״ר מרדכי שרענציל בהרב הגאון מוהר״ר יצחק שרענציל אב״ד דק״ק לבוב שבנה בית הכנסת בתוך העיר. אביו היה הגאון ר׳ ישראל יחיאל כ״ץ ראפאפורט אב״ד בקראקא בן הגאון ר׳ אריה ליב כהנא רפאפורט האב״ד דק״ק פראג כאשר מובא בסדר היחוס לנכדו בסוף ס׳ איתן האזרחי. אולם כפי הנראה מדברי הרב בעל כלילת יופי (ח״א דף פ״ו ע״ב) לא הי׳ אב״ד בקראקא, וז״ל: הגאון ר׳ ישראל יחיאל הכהן אביו של בעל איתן האזרחי היה מחכמי וגאוני ק״ק קראקא בימי הגאון האב״ד מוהר״ר משולם פייבוש מקראקא (רבו של הב״ח) שהיה רבו של הגאון ר׳ אברהם שרנציל. והביא עוד כי בפנקס בית הכנסת הגבוה דק״ק קראקא נמצא פסק דין אחד מראשי בי דינא רבה מיום ד׳ ה׳ מנחם שס״ה וחתום ראשון נאם ישראל יחיאל הכהן, ואחריו עוד חמשה דיינים גאונים מצוינים, והוא היה חותן הרב הגביר נשיא העדה מו״ה אייזיק ר׳ יעקלש ז״ל פו״מ דק״ק קראקא אשר בנה בית הכנסת המפואר בק״ק קראקא בשנת ק״ד״ש ונקרא על שמו ונפטר ביום ש״ק כ״ו סיון תי״ג.

ה״ר ישראל יחיאל הנ״ל נפטר בקראקא בשנת שע״ד כמו שמצאתי בספר איתן האזרחי בקונטרס אחרון פ׳ יתרו שהביא בנו ה״ר אברהם הנ״ל: דרשתי בק״ק קראקא שנת שע״ד אחר כלות ימי שלשים של אבלי מא״מ החסיד ז״ל שדרשתי בבהכ״נ הישנה בפ׳ יתרו. ועוד שם דף ס״ד ע״ג הביא וז״ל ובק״ק קראקא פ׳ יתרו שנת שע״ז דרשתי בבהכ״נ הישנה בכלות שלשים של אבלות מא״מ החסיד ז״ל ואין ספק שצ״ל שנת שע״ד או לעיל צ״ל שע״ז. ובקונטרס אהרון פ׳ יתרו הביא בשם אביו מה שהראה לו ה״ר פנחס סג״ל הורוויץ באבן עזרא בפי׳ לתורה בענין עשרת הדברות. ובס׳ איתן האזרחי בסי׳ א׳ נמצאו תשובות מכבוד אביו ז״ל משנת שמ״א וחתום ישראל יחיאל הכהן ראפאפורט והגאון בעל מגיני שלמה השיב להמחבר בעל איתן האזרחי וכתב קראתי דברי אביו החכם הכולל איש חי רב פעלים מוהר״ר ישראל יחיאל נ״י.

הרב הגאון ר׳ אברהם שרענציל הנ״ל חבר ס׳ שו״ת איתן האזרחי, וח״ב הוא דרושים בסדר התורה ונקרא בשם קונטרס אחרון, והוציאו לאור נכדו

הגאון ר' אברהם הכהן ב"ר מרדכי ז"ל אב"ד דק"ק באהוסלאוו ומנכדו הנ"ל נדפס בסוף חדושים בשם ירח האתנים ונדפס באסטרהא בשנת תקנ"ו. בהקדמתו אשר כתב נכדו בראש הספר קורא את אבי זקנו בשם ה"ר אברהם שרענצליש ויספר כי הסטודענטין שהיו בק"ק לבוב בזוז ושללו את כתב יד של הגאון המחבר ובנו של המחבר הגאון ה"ר מרדכי הכהן פדה אותם, וכל הכתבים נפלו בירושה לבן בנו של המחבר ה"ר שמעון הכהן ולבנו ה"ר דוד הכהן מיקירי עיר בראדי, והרבה מהם נשארו בכתובים ורבים נאבדו והביא כי היה נמצא בידו עוד כ"י מאבי זקנו ז"ל מלבד סדר גטין ושו"ת אשר היו ת"י הגאון הר"ז מרגליות בבראדי כאשר כתב הגאון הנ"ל בהקדמתו לשו"ת הב"ח החדשות ובטיב גיטין הביא חבור בכ"י מהגאון ר' פינחס משה חריף אשר חבר בצוותא חדא עם הגאון מו"ה אברהם שרענציל בעל איתן האזרחי. בשנת תקכ"ח נהרג אחיו של המו"ל את הספר איתן האזרחי הרב ר' צבי הירש אב"ד דק"ק ליסינקא שנהרג ביחד עם אחיו הצעיר מוהר"ר מרדכי עם כמה אלפים נפשות מישראל בעת הזעם, וממונם נאבד, רק ממון אחיו הגאון מוהר"ר צבי הירש שכר הרבנות נשאר ת"י האדון הדוכס וערך משפט עמו ואח"כ עם יורשי הדוכס ויצא המשפט שישלמו לו ערך מאה אדומים, ובסך הזה הדפיס את הספר איתן האזרחי: להגאון בעל איתן האזרחי היה אח ונמצאה תשובה אליו בסי' מ"א אבל לא רשם את שמו:

אחד מבניו היה ה"ר מרדכי אב"ד דק"ק סטעפין ור"מ דק"ק לויצק ולא הזכירו בספרו, ומזכיר את בנו ה"ר שמעון כ"ץ בסי' כ"ח והוא הי' בבריסק והובא בטיב גיטין ש"נ אות צ' סק"ו ואות ר' סק"ז ולקוטי שמות ועיירות סק"ה וכאשר כתב אלי הרב הגאון מהר"י לעווינשטיין נ"י אב"ד בסרעראצק הי' ה"ר מרדכי חתן הגאון מו"ה מאיר ווהל האבר"ק בריסק ועיין טיב גיטין ש"נ אות ק' סק"ז.

גם עוד בן אחד הי' לו ושמו ה"ר מיכל כ"ץ ונמצאה שאלה ממנו בסי' ל"ב ותשובתו אליו. הגאון בעל תוי"ט היה מחותנו כמבואר בספרו סי' ט'. ואלה המה הגאונים המובאים בספרו: בסי' ד' הביא פסק אחד ממחותנו הגאון מוהר"ר שמשון ב"ך ז"ל (עי' אות ש' סי' תקנ"ה). שם דף ז' ע"ב הביא תשובה מהגאון ר' יעקב קאפיל אב"ד בלבוב משנת שפ"א (עי' אות י' סי' רל"ט). שם דף ט' ע"ג הביא כי הלך בבית הקברות יחד עם האלוף המופלג הישיש כ"מ מרדכי כ"ץ. דף ט' ע"ג הביא תשובה מהגאון ה"ר אבא וחתום שם אהרן אבא הלוי, וכן בסי' ל"ט הביא תשובה ממנו וחתום ג"כ הצעיר אהרן אבא הלוי (עי' להלן סי' מ"ב). שם סי' ז' (דף י' ע"א) נמצאה תשובה אל המחבר מהגאון בעל תוי"ט מן יום ו' י"ג כסלו שצ"ג, ובסי' ט' (דף י"ב ע"ד) מובאה תשובה מן התוי"ט אליו, גם בסי' י' ובסי' מ' הביא תשובה אל מחותנו ה"ר יהושע וכותב עליו האלוף ור"מ ואב"ד. וכן בסי' ט"ז מזכיר את שמו הגאון הגדול מוהר"ר יהושע ר"מ ואב"ד והוא הגאון בעל מגיני שלמה (עי' אות י' סי' קצ"ז) והגאון המחבר הובא בספרו שו"ת פני יהושע ח"א חיו"ד סי' ז'. בסי' י"ב (דף ט"ו ע"א) הזכיר את הגאון ר'

אברהם אשכנזי ז״ל ושם בסי׳ י״ב (דף ט״ו ע״א) הביא כי נשלחה אליו תשובה מק״ק לודמיר ממחותנו הגאון מופת הדור כמוהר״ר ליב סג״ל יצ״ו, ויכנהו מארי׳ דבי עלאה גאון ישראל. סי׳ ט״ו ובסי׳ מ״ח הביא תשובה ארוכה מתלמידו ה״ר יצחק איש אוסטרייך ונכתב בכבוד גדול. ובתשובה סי׳ מ״ט נמצאה תשובה אליו מהמחבר. סי׳ י״ט נמצאה תשובה מה״ר שבתי הלוי הורוויץ נקרא שעפטיל (הוא בן השל״ה בעל ווי העמודים) וחתמו שם גם הדיינים דוד במוהר״ר מרדכי מלבוב, יהודה ליב בא״א מוהר״ר ישראל מקראקא. סי׳ כ׳ הביא תשובה אחת וחתום עליה הצעיר מאיר, ובסי׳ כ״ב הביא מה שכתב הרב הזקן אב״ד מוהר״ר מאיר ב״ר יוסף אב״ד דק״ק לבוב (עי׳ אות מ׳ סי׳ שמ״ג). בסי׳ כ״ב הביא חתימת הדיינים על גביות עדות מרדכי במוהר״ר הירש ביחד עם יהודה ליווא סג״ל עפשטיין, וגם עם אהרן ב״ר פנחס מן י״ט מנחם שנת ת״ח. עוד שם הביא גביות עדות וחתומים שם יעקב בהגאון מוהר״ר יוסף יעקב [בר] אברהם אשכנזי מבית קאצנלנבוגין, יהודה ליווא סג״ל עפשטיין בלא״א יעקב ז״ל, אברהם בל״א הגאון מוהר״ר משולם זעלצבורג בשנת ת״ח, עוד שם וחתומים מרדכי במוהר״ר צבי הירש, יעקב לבית קאצנאלנבוגין, נתן בלא״א מוהר״ר אליעזר שטערנבורג. בסי׳ כ״ב (דף כ״ב ע״א) נמצאה תשובה משנת ת״ט וחתום הצעיר יוסף בן לא״א מוהר״ר אליקום הנקרא געץ זצלה״ה חונה לע״ע בק״ק לבוב חוץ לחומה, ובסי׳ מ״ג הביא תשובה אליו מהגאון ר׳ דוד במהר״י סג״ל אשכנזי אב״ד במאניסטערזיץ והוא השיב אליו בסי׳ מ״ד וחתום יוסף בן לא״א מוהר״ר אליקום געץ והתשובה נכתבה בשנת ת״ח. בסי׳ כ״ג הביא תשובה מהגאון ר׳ מאיר ז״ק וחתום הצעיר מאיר בלא״א מו״ה אברהם ז״ל, וכן בסי׳ מ״ה הביא תשובה ממנו וחתום הצעיר מאיר בלאמ״ו אברהם זצ״ל ז״ק. בסי׳ כ״ו הביא תשובה מהרב בעל מגיני שלמה אליו ומשמע משם כי הי׳ ג״כ בעיר לבוב, וכן בסי׳ כ״ט נמצאה תשובה ממנו ורשם המחבר על התשובה „תשובת הגאון המרומם כמוהר״ר יהושע ר״מ ואב״ד יצ״ו אשר הוברר להיות ר״מ ואב״ד דק״ק פרעמיסלא יצ״ו״ וחת״ם שם בהתשובה „יושע״. גם בתשובה סי׳ ל״ה כתב נשאנו ונתנו גם יחד פה ק״ק לבוב זה כמה שנים עברו עם הגאון כמ״ו יהושע ר״מ ואב״ד דק״ק קראקא יצ״ו אשר העלינו במצודתנו בהסכמה אחת כו׳. בסי׳ כ״ח הביא תשובה לבנו ה״ר שמעון כ״ץ, בסי׳ ל׳ תשובה לבנו ה״ר מיכל כ״ץ, סי׳ ל״ד תשובה למחותנו האלוף הר״מ ואב״ד מוהר״ר צבי הירש סג״ל מבוסק, בסי׳ ל״ה כתב תשובה להגאון ר״מ ואב״ד בעיר לבוב ולא פרט את שמו ומתחיל ביום אתמול כי יעבור דברתי דרך העברה אל מול פני הוד רו״מ מכ״ת ועתה באתי להוסיף אחר עיוני מה שנ״ל על המעשה שאירע בחוץ לעירנו, וגם בסי׳ ל״ד סיים כל זה העליתי להלכה ולמעשה אם יסכימו עוד חכמי הגאונים כמו הרב הגאון אב״ד דק״ק לבוב יצ״ו, ובודאי כוון אל הגאון ה״ר משה חריף. ועוד בסי׳ ל״ה הביא את הרב ר׳ אברהם היושב בישיבה בק״ק בריסק ושלח אליו כתבו בהיותו בק״ק פודהייץ ושם הביא את הגאון ה״ר משה חריף בא״ב שלו שסדר. בסי׳ ל״ו הביא תשובה לראשי פרנסי ק״ק פראג והביא כי אז הי׳ שם האב״ד הגאון

כמוהר״ר ליב וכותב בזה הלשון ואני היה עם לבבי שלא להטפל בעת ההיא כי פראג עיר גדולה לאלהים נתן ה׳ חכמה ותבונה בהמה להבין בכל מדע ולהורות נתן בלבם ומלכם בראשם ה״ה הגאון המופלא כמ״ו ליב יצ״ו, אשר אם ח״ו משתכח תורה הוה מהדרא לה בפלפוליו ובבקיאותו והי׳ ראוי שיקרבו למשפחת האנשים לפני הגאון הלזה לברר את דינם כי מרא דאתרי׳ הוא ואב״ד שלהם כו׳. בסי׳ מ״א כתב תשובה לאחיו ולא רשם את שמו רק אחי היקר כו׳ וסיים כל זה העליתי לפענ״ד זעיר שם בנחיצה רבא אשר האיש המביא הכתב מק״ק פרעמיסלא עמד על ימיני לכתוב דעתי הקצרה. בסי׳ מ׳ הביא שאלה אחת מאת ה״ר דוד בן מהר״ו סג״ל אשכנזי ז״ל מק״ק מאניסטרייז משנת ת״ח אשר שאל את הרב הגאון ר׳ מאיר ב״ר אברהם ז״ק ואת הגאון ר׳ יוסף ב״ר אליקים געץ והמה השיבו לו ג״כ בשנת ת״ח כמו שמובא בסי׳ מ״ד וסי׳ מ״ה. בסי׳ מ״ו הביא תשובה שכתב אל מחותנו האלוף החסיד מוהר״ר העניך יצ״ו. בסי׳ מ״ח הביא תשובה אליו מהגאון ר׳ יצחק איש אוסטרייך וחותם זעירא דמן תלמידיו המתאבק בעפר רגליו. בסי׳ מ״ט נמצאה השובה אשר השיב אליו, וסיים מרוב טרדות ביאת בני האלוף הנעלה כ״ה יחיאל מיכל כ״ץ אשר בא לביתי לראות ולירא׳ות עם כלתי הנעימה זוגתו תי׳ לא כתבתי ביום אתמול כי יעבור כו׳. בסי׳ נ׳ כתב תשובה אל הרב כמוהר״ר יוסף פילוסין:

חלק שני מספרו איתן האזרחי מתחיל „קונטרס אחרון״ והוא דרשות על התורה וחסר עד סוף פ׳ נח ומתחיל מן פ׳ לך והביא שם זה הדרוש דרשתי על ברית מילה פ״ק לבוב שנת שס״ה, בפ׳ בא הביא הארכתי בדרוש שדרשתי בבית הקברות על האלוף כמ״ו פרץ מלמד ז״ל, ועוד שם הביא בדרוש שדרשתי פה ק״ק לבוב ביום ראשון של פסח שנת שס״ט שקראתי את הדרוש „זה לבית אבות״ כשנפתח הבה״כ החדש מהגלחים החדשים. בפ׳ יתרו הביא מה שאמר בהספד על הגאון מוהר״ר חיים שהיה ר״מ ואב״ד בק״ק קרעמניץ שנת ת״ט. בפ׳ תרומה הביא דרשתי בבית הכנסת על חמי החסיד כמ״ו מרדכי ב״ר יצחק ז״ל. בפ׳ תשא הביא דרשתי בק״ק קראקא בבה״כ הישנה שנת שס״ט. בפ׳ אמור הביא דרשתי בהספד הגאון מו״ה יוסף ז״ל בשנת שפ״א. עוד שם הביא דרשתי בהספד הגאון כמ״ו מאיר ז״ל אב״ד ור״מ דק״ק לבוב וק״ק לובלין וק״ק לודמיר וק״ק אסטרא. פ׳ במדבר הביא דרשתי על הספד הגאון מוהר״ר פתחי׳ שנת שצ״ד. פ׳ נשא הביא דרשתי בהספד הגאון מוהר״ר משה ר״מ ואב״ד דק״ק לובמלא שע״ז לפ״ק. עוד שם דרשתי בהספד הגאון הישיש מוהר״ר מאנוש ר״י ואב״ד דק״ק ווילנא בן הגאון מו״ה יצחק חיות ז״ל גם זכרתי בההספד את האלוף המופלג ר״י ואב״ד מו״ה יעקב ר׳ ליפמנש ור״י ואב״ד מו״ה דוד עלקיש סג״ל בשנת שצ״ו. בפ׳ בהעלותך הביא דרשתי על הספד האלוף ר״י ואב״ד מו״ה אייזיק דק״ק הראדני בשנת ת״ג לפ״ק. בפ׳ קרח הביא דרשתי בהספד הזקן והחסיד מו״ה אברהם בן החסיד מו״ה משה אשכנזי ר״י ואב״ד דק״ק קושטאנטין בשנת תט״ל (הוא ר״ת ת״ט לפ״ק). בפ׳ חקת דרשתי על הספד מו״ה אורי ז״ל ר״י ואב״ד דק״ק סטנאב שנת שצ״ו. עוד שם דרשתי על הספד הגאונים הוא הקדוש

הגאון מו"ה יחיאל מיכל ר"י ואב"ד דק"ק נעמרוב, והחסיד מו"ה חנוך שהלך לירושלים ע"ה ושבק לן חיים ז"ל ועל הגזרה הגדולה דק"ק נעמרוב שנהרגו בעו"ה יותר מן ששה אלפים נפשות בשנת ת"ח. פ' ואתחנן הביא דרשתי בהספד על האלוף כמ"ו וואלף ר"י ואב"ד דק"ק קאוולי. עוד שם דרשתי בק"ק פוזנא בבה"כ ביום השבת ברוב עם הדרת מלך בנשואין בני האלוף מוהר"ר יחיאל מיכל כ"ץ יצ"ו בשנת ת"ג לפ"ק גם בהספד על ה"ר יהושע ר"מ דקראקא והוא בעל מגיני שלמה ועל החורבן הגדול הנעשה בק"ק באר שנהרגו כמה אלפים נפשות ונשרפו כמה מאות ס"ת בשנת ת"ח. פ' ראה הביא דרשתי על הספר הגאון מוהר"ר נתן התן מחו' וש"ב כמו"ה משה ר' יעקליש מק"ק קראקא בשנת שצ"ג, גם רציתי לדרוש על הזקן הצדיק מו"ה משה זיסקינד ז"ל שנת שע"ח. פ' תצא הביא דרשתי על ברית מילה לבני יצחק יצ"ו שנת ש"ם לפ"ק. עוד שם דרשתי על ברית מילה שנת ש"ע לפ"ק. פ' נצבים הביא דרשתי בהספד הגאון מו"ה יהודה ליב ר' הענכש אבד"ק פוזנא שנת ש"ץ ועל שני רבנים מו"ה יצחק מק"ק קרעמניץ, גם על הגאון מחו' מו"ה יעקל ז"ל שנת תג"ל (ר"ת ת"ג לפ"ק) ועל ה"ר ליב שפירא בשנת שע"ג. פ' וילך הביא דרשתי על הספר הר"מ ואב"ד הגאון מו"ה נח שנת ת"ב לפ"ק. פ' ברכה הביא דרשתי על הספר הגאון מו"ר ההסיד מוהר"ר משה בן הגאון מו"ה מענדיל ז"ל שנת ת"א לפ"ק. במגלת רות הביא כתבתי בדרוש בהספד על הגאון מו"ה ליב ר' הענכש אב"ד דק"ק פוזנא ז"ל. במגלת איכה הביא דרשתי בחורבן של ק"ק טולטשין שנת ת"ח לפ"ק. עוד שם בדרוש שדרשתי על החרבנות הגדולות דק"ק קאסטנטין וק"ק פולנא פ' שופטים שנת ת"ח לפ"ק. עוד שם דרשתי בהספד על הרבנים ועל החורבן הגדול דק"ק נעמרוב בפ' זאת חקת התורה שנת ת"ח. במגלת קהלת הביא דרשתי בהספד הגאון מו"ה זיסקינד כ"ץ ז"ל אב"ד דק"ק לויצק שנת שפ"א לפ"ק. במגלת אסתר הביא אנכי הייתי מכיר איש חשוב וצדיק מו"ה אהרן ז"ל מק"ק לבוב שהיה מתענה מליל מוצאי שבת עד ערב שבת כמה וכמה שנים. עוד שם דף ס"ה דרשתי בק"ק בריסק שנת שפ"ג. עוד שם דף ס"ט הביא זה שלשה שנים שהיתה הבה"כ דפה ק"ק לבוב ביד הגלחים החדשים בעו"ה וה' חמל עלינו ונתן לנו לב טוב ביד המלך יר"ה והפך הדבר לטובה ונפתח הבה"כ בעז"ה אזי קמתי ועליתי להודות להי' יתברך וכה יתן ה' ויעשה פלא ויגאל אותנו בב"א וקראתי הדרוש „זה לבית אבות". וראיתי בהקדמה מהגאון ר' זלמן מרגליות לס' מגלה עמוקות על התורה מהגאון ר' נתן נטע שפירא אב"ד בקראקא (לבוב תקנ"ה) הביא כי הגאון מו"ה אברהם שרענציל הספידו:

בס' דמשק אליעזר מר' אליעזר ב"ר שמואל אבד"ק אפטא חדושים על מס' חולין (לובלין ת"ו) יש חתימות מהרבה רבנים ביריד יערסלאב בשנת ת"ד ובתוכם נמצאו חתימת אברהם כ"ץ מלבוב, הוא הגאון ר' אברהם שרענציל:

ונפטר ח"י סיון תי"א, ועל מצבתו חרותים הטורים האלה, כמובא במצב"ק ח"א 1 סי' י' ח"א 2 סי' כ"א וח"ד סי' כ"א דף ע"ב.

ו'א'ב'ר'ה'ם ז'ק'ן בא בימים מפולש לחיי עולם הבא, ח"י סיון הגזירה עליו שבה, עלתה נשמתו למקור מחצבתה, הוא הגאון הכהן הגדול מוהר"ר אברהם במוהר"ר ישראל יחיאל כהנא רבא, נשיא וגבאי בארץ ישראל, וי חסרת ארעא דישראל גברא רבא, הה ליום כי בא, היום הוא חושך, השמש בצהרים כי בא העמיד תלמידים הרבה, ולא חסרוהו כדמסיק העלא מבי כרבא, הרבה בישיבה ארבעים וחמשה שנים בהויות דאבוי ורבא. הי' עניו היה חסיד כהלל, בזכות זה תנצ"ה:

וראיתי בשם הגדולים החדש שהביא וז"ל: הרב מוהר"ר אברהם שרענציל הגאון הגדול המפורסם בדורו חד מקמאי תלמיד מובהק של רבינו הגאון הסמ"ע ז"ל ונח נפשיה בשנת שע"ח עכ"ל. וזה בטעות כי נפטר בשנת תי"א, וכן במכה"ע בכורים שנה ראשונה שנת תרכ"ה הביא שם החכם מהר"ז שטערן ז"ל בשם מצב"ק ביום ד' ח"י סיון שנת ת' נפטר הגאון מו"ה אברהם שרענציל ויש לתקן תי"א.

בפנקס של בהכ"נ הקטנה דתוך העיר הנאבד הי' נמצא אל מלא רחמים ונעתק במצב"ק שם: אל מלא רחמים כו' לנשמת הצדיק שומר אמונה המוכתר בארבעה כתרים וביחוד כתר כהונה רוממות זיו קלסתר פניו כאור הלבנה פנים מאירות בתורת ה' ובהוראות מופלאות שושנה, ולא פסקה ישיבה מביתו יותר מארבעים ושתים שנה, פיזר ונתן וסיפק מהונו תלמידים בחנינה, היה שר וגדול בישראל לאב ולפטרון נתמנה, אהוב למעלה ונחמד למטה, שפט את ישראל באומן אמונה כו' העמיד תלמידים רבים הרבה מחודדים הלכו לאורו בפאר דבורו, האלוף הגאון המרומם מורינו ר' אברהם בן מורינו הרב ר' ישראל יחיאל הכהן ראש גולת אריאל היה גבאי צדקה מרא דארעא ישראל כו' עלתה נשמתו למרום למקום שרשה ומקורה בגזרת ח"י לחודש השלישי שבו נתנה התורה ו'א'ב'ר'ה'ם ז'ק'ן בא בצפוני חדרי סתרי התורה השלים נפשו בבאוריו ובחדושיו הוראותיו ופירושיו אשר עדיין לא זכינו לאורה כו':

גם נמצא בפנקס הח"ק מעשה ממנו והפנקס נאבד ג"כ ואיננו ונמצאה העתקה מהפנקס במצב"ק שם:

„הגאון מהר"ם מלובלין היה פה אב"ד כמה שנים והגאון בעל הסמ"ע היה פה ריש מתיבתא והיה חתן הנדיב הראש המנהיג ר' ישראל אדלש מפה, והגאון מו"ה אברהם שרענציל הי' תלמיד להגאון הסמ"ע ופעם אחת אירע שהגאון מו"ה אברהם שרענציל אשר היה אחד המיוחד מיקירי פה, תורה וגדולה בו נצמדים עשה משתה לחתונת בנו וקרא להגאון מהר"ם מלובלין שהי' אב"ד דפה ג"כ להמשתה הנ"ל, אחר כלות המשתה הלך הגאון מוהר"ר אברהם שרענציל ללוות להגאון מהר"ם מלובלין לביתו והלך מאחריו, והגאון מהר"ם מלובלין לא ראה, אם הגאון מו"ה אברהם שרענציל הולך לאחריו כי כבוד התורה היה יקר בזמן הזה, וכאשר בא הגאון מהר"ם מלובלין לביתו והביטה האשה הרבנית אשת הגאון מהר"ם מלובלין כי הגאון מו"ה אברהם שרענציל הולך לאחריו והוא אינו רואה, אמרה אליו בזה"ל אינך רואה אשר גברא רבא כזה הולך ללותך, אמר לה האם רבו הגאון ראוי ג"כ שילך ללותי ומיד חרה אפו להגאון מו"ה אברהם שרענציל והמתין אחר כלות החתונה ומיד עשה אסיפה גדולה וקרא לכל הפרנסים ופרנסי

דד״א כי הגאון מו״ה אברהם שרענציל הי׳ ג״כ פרנס דד״א ונשיא בארץ הקדושה וצוה אצל הועד בזה״ל כבודי אני מוחל אך כבוד רבי הגאון בעל הסמ״ע אין אני מוחל ובכן דעתי שהגאון מהר״ם מלובלין לא יהי׳ פה לאב״ד והיה שם כמה דעות שהצדדו לצד הגאון מהר״ם מלובלין והי׳ כמה שהצדיקו להגאון מו״ה אברהם שרענציל וסוף הדבר היה שהגיע מאת המלך שהגאון מהר״ם מלובלין מוכרח לנסוע מפה ונסע מפה לעיר לובלין כי עיר לובלין היה פנוי אז כי לא היה להם בזמן הזה רב, ונתקבל שם לאב״ד״.

יג) ה״ר אברהם ב״ר גרשון גרויפין. היה דיין מצוין ראש הדיינים בלבוב מחוץ לעיר. התימת ידו נמצאה הרבה פעמים בפנקס אשר ת״י על שטרות ופסקים, דף 30 על קיום התימות מן י״ד סיון תי״ב, וכדר התתימות ר׳ אברהם בן ה״ר גרשון גרויפין זצ״ל ר׳ משה ב״ר נטע בערמנש דיין בלבוב, ור׳ יוסף ב״ר יצחק דיין בלבוב, ובדף 35 על קיום עדי התימה משנת תי״ד בצרוף הרב ר׳ מאיר איש מבית לוי ואח״כ ה״ר אברהם ב״ר גרשון הנ״ל, ור׳ בנימין וואלף ב״ר יואל, ואח״כ נתקיים מן כ״ח מנחם תכ״א, וחתום הגאון בעל ט״ז, ואחריו חתום זאב וואלף ב״ר ראובן זעליג מלודמיר. דף 47 מן י׳ סיון תט״ו על קיום שטר והתתימות הדיין ר׳ ישעי׳ קרעמניצר, ואח״כ ה״ר אברהם ב״ר גרשון הנ״ל, ואח״כ ר׳ משה ר׳ נטע בערמנש. דף 29 שנת ת״ח על קיום קבלת חוב של יתומים ממכירת קרקע שלהם בצירוף האב״ד ר׳ נפתלי הירץ מלבוב, ואח״כ חתום נאום אברהם בר״ג גרויפין. דף 33 מן כ״ג אדר תכ״א על מכירת מקום בבה״כ והחלטתו לטובת פדיון שבוים והחתומים ר׳ נפתלי הירץ ב״ר יהודה זעלקל מזיא אשכנזי, ר׳ אברהם ב״ר גרשון גרויפין דיין בלבוב, ור׳ יוסף ב״ר אברהם חיות דיין מלבוב. דף 36 מן ט״ו מנחם תכ״ח בנדון זוזי דיתמי, וחתום בצרוף האבי יתומים ר׳ ישכר בער ב״ר מענדל ז״ל, ואח״כ אברהם ר״ג גרויפין מלבוב. דף 38 מן ט״ו שבט תכ״ט על שטר מכירה וחתום עליו רבינו בעל טו״ז ר׳ דוד מלודמיר (ולפלא בעיני כי מובא במצב״ק שנפטר הט״ז בשנת תכ״ז ואולי חתימת ה״ר דוד מלודמיר הוא אחר), ור׳ אברהם בר״ג גרויפין, ור׳ שלום מלבוב ור׳ יהודה אברהם ב״ר יצחק סג״ל. דף 47 שנת ת״ל, על קיום חתימת עדים וחתום בראש ר׳ אברהם ב״ר גרשון גרויפין ואח״כ ר׳ אפרים ב״ר שלום פרידמאן. דף 48 מן י״ט סיון תל״ה על העתק פסק דין וקיום חתימת עדים בצרוף ה״ר יוסף חיות וה״ר יהודה אברהם מבית לוי. דף 40 מן יום ב׳ וג׳ מרחשון תל״ח על בטול שטר פרוע וחתום הראב״ד ר׳ יהודה אריה מלודמיר הדר בלבוב דחוץ לעיר, ור׳ אברהם ר״ג גרויפין מלבוב ור׳ יהודה אברהם מבית לוי. דף 49 כ״ד מרחשון תמ״ד על קיום שעבוד בית חומה לפרוע חוב יתומים. דף 63 מן כ״א מנחם תמ״ו על פסק דין בנדון קרקע, וחתום ר׳ אברהם ר״ג גרויפין, ר׳ שלמה קראקאוויר, ור׳ יהודה אברהם מבית לוי, ונמצא ג״כ בפנקס בצד א׳ על מודעה ממכירת בית משנת ת״ז והחתומים המה ר׳ אברהם ב״ר גרשון גרויפין, ר׳ ישעי׳ מלויצק, ר׳ יהושע פלק שור, ר׳ שמרי׳ שמעריל הורוויץ, ר׳ שאול מזאלקווי ור׳ נתן. ובמצב״ק ח״ב סי׳ מ״ה העתיק נוסח המצבה כי נפטר ער״ח מנחם

אב תכ״ט, ואין ספק כי חרות על האבן תנ״ט, כי בשנת תמ״ו חתם עוד על פסק דין, וזה נוסח המצבה:

אראלים אחזו בארון הקודש ונלקח האורה ונחשכו עינינו, עליונים ששו ותחתונים כפו, ביום אשר נשכרו הלוחות ה״ה הרב הגאון מוהר״ר אברהם גראפין בהרב מו״ה גרשון הוא היה רועה נאמן לעדת ה׳ ועשה משפט וצדקה והאיר עיני ישראל בתורתו תורת אמת הי׳ בפיו והאיר עיני ישראל בתורתו ועבד לה׳ בכל לבבו ונפשו ומאודו והעמיד תלמידים רבים בזכות זה תנצב״ה. נפטר ער״ח אב תכ״ט [תנ״ט] לפ״ק:

יד) ה״ר אברהם ב״ר גרשון מייזלש. היה דיין גדול דפה, ונמצאה חתימתו בפנקס אשר ת״י צד 31 על שטר מכירת קרקע ביחד עם ה״ר מרדכי מודל ב״ר מנחם מענדל ז״ל ועם ה״ר אברהם עבריל ב״ר שמעי׳ זצ״ל, ואח״כ באו על החתום מן ב׳ סיון תט״ו נאום נפתלי הירץ בא״א הגאון מו״ה יהודה זעלקל ז״ל מזיא אשכנזי, נאום ישעי׳ בלא״א מוהר״ר יוסף ז״ל ונאום יהודה אברהם בא״א הר׳ יצחק סג״ל זצ״ל, ונפטר ביום ב׳ אדר ת״ח. וחרות על המצבה, כאשר העתיק בעל מצב״ק ח״ב סי׳ ל״ט:

אבל אעורר וקינים ונהי כתנינים ובנות יענים על שכבה נר ישראל וילך אברהם הלוך וגדול בתורא צנא מלא ספרא וספרי ותוספתא ומסיק שמעתתא אליבא דהלכתא הלא הוא החכם הגדול מופלא ומופלג בתורת ה׳ ופומי׳ לא פסק מגירסא הרביץ תורה בישראל ודן משפטי אמת וצדק והאיר עיני ישראל בתורתו והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור מוהר״ר אברהם בהגאון מוהר״ר גרשון מייזלש, היה דיין מצוין פה והנהיג בני קהלתנו בחכמה ובתבונה ועסק בגחם״ר כ״ה בזכות זה תנצב״ה. נפטר ביום ב׳ אדר שנת תי״ח:

טו) ה״ר אברהם ב״ר יוסף כ״ץ. ידוע כי בשנת תכ״ד נעשה חורבן גדול בקהל עדת ישרון בלבוב בשתי הקהלות בתוך העיר ובחוץ לעיר. בחוץ לעיר הי׳ ביום שבת קודש ח׳ אייר, ובתוך העיר מן ח׳ אייר עד כ׳ סיון ובפנקס בהכ״נ הגדולה דתוך העיר ואשר משם העתיק בעל מצב״ק ח״ב בהתחלתו וח״ד דף ז׳ מבואר הכל בפרטיות באל מלא רחמים הנמצא שמה כי נהרגו ונשחטו בחוץ לעיר יותר ממאה נפשות ובתוך העיר יותר מן שבעים וחמשה נפשות לומדים ומופלגים אנשי שם וגזלו את כספם וזהבם וגם נהרגו אלופים דיינים עי״ש. בין הנהרגים חד מהקדושים הי׳ גם ה״ר אברהם הנ״ל ונהרג ביום השבת ח׳ אייר תכ״ד ונוסח מצבתו היא:

על זה דוה לבנו, על אלה חשכו עינינו, כי הפליא ה׳ את מכותינו, ולוקה מאתנו נזר ראשנו עטרת תפארתנו ה״ה הגאון מוהר״ר אברהם בן האלוף הגאון מו״ה יוסף כ״ץ ריש מתיבתא בק״ק קאלמייא, נאסף בחטאינו ונהרג במיתה המורה בידי ארורה וקדש השם המיוחד במורא, לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו לעולמים וינקום נקמת דמיו במהרה, כי הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה, תנצב״ה:

טו) ה״ר אברהם ב״ר שלמה. גם הוא נהרג י״א אייר תכ״ד והי׳ דיין וריש מתיבתא דפה. ואלה הטורים חרותים על מצבתו:

ויגוע אברהם ויאסף אל עמיו בלא עת ומשפט והמשפט לאלהים אל נקמות ה׳ קנא ונוקם נקום נקמת דם עבדיך השפוך אשר נאספו אנשי בליעל והרגו ודקרו אלופינו וקדושינו האלוף הגדול בתורה וביראה והרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה ה״ה הדיין וריש מתיבתא מוהר״ר אברהם במוהר״ר שלמה, היה חסיד גדול ושפך שיחו ותפלתו ברמ״ח אבריו וקולו ערב כשורדי הלוים בבית המקדש ומסר נפשו באהבת השם ויראתו וקדש שמו הגדול, נהרג ביום י״א אייר תכ״ד בתוך העיר לבוב, לכן תהא מיתתו מכפרת על כל ישראל בכלל, וה׳ ינקום דמו, תנצב״ה:

יז) **ה״ר אברהם ב״ר שלמה** (השני). הי׳ בן הפרנס והמנהיג הראש והקצין והנגיד מוהר״ר שלמה בהגאון מוהר״ר שמואל ומנוחתו כבוד אצל אביו ה״ר שלמה אשר גם הוא נהרג בין הנהרגים וחרות על המצבה:

הקדוש והטהור מו״ה אברהם בן הקדוש מו״ה שלמה אשר מסר נפשו ונהרג ג״כ ביום השבת קודש ח״ת אייר תכ״ד לפ״ק לבוב בחוץ לעיר תנצב״ה וה׳ ינקום נקמת דמו בטהרה:

יח) **ה״ר אברהם הלוי מקראקא.** הי׳ מנהיג ארבע ארצות, נכד הגאון ה״ר אברהם אשכנזי, ונמצאה חתימת ידו בפנקס צר 77 על שטר חזקה מן י״א תשרי תמ״ז בירוד יערסלאב ובאו שמה הרבה התומים, ובתוכם גם הגאון ה״ר פנחס משה ואולי הוא ה״ר אברהם סג״ל ב״ר אליעזר מקראקא אשר מצבתו נעתקה במצב״ק ח״ב סי׳ ז׳ וחרות עליה:

וילך אברהם מארצו וממולדתו ואברהם כבוד מאד הי׳ מנהיג וריש הקהלה והמדינה ומעמידה על תלה והיה מחזיק ישיבתו הרמתה בביתו עם תלמידים רבים הוא אדוננו מורנו הגאון מו״ה אברהם במוהר״ר אליעזר אשר כבר יצאו לו מוניטין בעולם, הוא המפורסם בתורתו הגדולה אשר היה מלא וגדוש צנא מלא ספרא ספרי ותוספתא ומפולפל מאד בחריפות ובקיאות סיני ועוקר הרים וטוחנן זו בזו בסברה ישרה קולע אל השערה הלוא הוא הנקרא מו״ה אברהם סג״ל מק״ק קראקא אשר הדביק תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור בזכות זה ינוח על משכבו בשלום תנצב״ה:

ושנת מיתתו נמחקה מהמצבה.

יט) **ה״ר אברהם ב״ר שמרי׳.** היה אב״ד בעיר בילקאמין ומנוחתו כבוד פה ועל מצבתו חרותים הטורים האלה כפי אשר העתיק בעל מצב״ק ח״א 2 סי׳ פ״ו:

יום א׳ ה׳ כסלו תנ״ז לפ״ק.

הן אראלים צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון על פטירת הגאון המופלג האלוף עין הגולה מוהר״ר אברהם בהגאון מו״ה שמרי׳ אבד״ק בילקאמין תנצב״ה:

כ) **ה״ר אברהם כ״ץ.** היה דיין בתוך העיר. וראיתי בס׳ כלילת יופי ח״א דף ל׳ ע״א העתיק שם מפנקס הקהל דק״ק קראקא שנמצא שמה אשרתא דדייני דק״ק לבוב שנשלח לשם מן הב״ד מלבוב דתוך העיר מן יום ג׳ כ״ה ניסן תפ״ד וחתמו שמה הדיינים: נאם הק׳ נתן נטע בהרב המאוה״ג מוהר״ר זלמן סג״ל מלבוב, ונאם הצעיר אהרן זעליג בלאאמו״ר מוהר״ר שמואל ז״ל איש צבי, נאם נתן בלא״א מוהר״ר שמעון זצ״ל, ונאם פנחס זעליג במו״ה יהודה ווילנר, ונאם אברהם כ״ץ דיינא וספרא פה ק״ק

לבוב והגליל, ונאם אליהו במוהר״ר אברהם מיזלש, ע״כ. ויותר לא נודע לי ממנו, והדיין ר׳ נתן בה״ר שמעון נמצאה חתימתו בין הדיינים שהיו בעת אשר כהן פאר הגאון מוהר״ד נפתלי אשכנזי, עי׳ מה שהבאתי כהוספה י״ב.

כא) ה״ר אברהם קלמן יואלש. דיין דפה ונמצא חתימתו בפנקס דף 118 על פסק דין מן י״ג תשרי תפ״ח ובתחלה חתם הק׳ יהודה ליב איטינגא חופ״ק לבוב, הוא ה״ר חיים יהודה ליב איטינגא עי׳ אדותיו אות ח׳ סי׳ קס״ה ואח״כ באו עוד עשרה על החתום ואחד מהם הוא ה״ר אברהם קלמן יואלש:

כב) ה״ר אברהם ב״ר משה. נמצאה חתימת ידו בפנקס וחתום ספרא ודיינא דפה, דף 99 חתם על שטר מבירה מן ט״ו אלול תקכ״ח ובדף 133 על צוואת שכיב מרע וקיום עדי חתימה מן י׳ סיון תקל״ג ובדף 134 על פסק דין בענין שבועת כתובה מן י״ג אלול תקל״ג וחתום שם הגאון ה״ר דוב בער בהגאון מזאמושטש, נחמן כהן ראפאפורט, אהרן ישכר בער סג״ל, מנחם מענדל כהן ראפאפורט ואחריהם בא על החתום אברהם ב״ר משה הנ״ל ובדף 134 ע״ב על פסק דין אחר קבלת השבועה משנת תקל״ד ובא על החתום הגאון ה״ר דוב בער הנ״ל, יחיאל מיכל בריסקר, מרדכי גימפל ב״ר ראובן ואחריהם הק׳ אברהם ספרא ודיינא (ועי׳ הוספה י״ז וי״ח) וכן דף 139 מן כ״ה אייר תצ״ז בנדון חזקת מבוי אחד:

כג) ה״ר אברהם במהר״י ליב. חד מז׳ טובי העיר בלבוב, ונמצא העתק חתימתו בפנקס צד 139 מן כ״ה אייר תצ״ז על פסק דין בנדון חזקת מבוי אחד ובאו שמה ז׳ טובי העיר על החתום (עי׳ הוספה י״ז):

כד) ה״ר אברהם ב״ר יואל סג״ל. מנהיג דפה, ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 75 מן יום ו׳ ר״ח אדר תק״ד על הכרזת תקנה בנדון שטרות שאין להם חשיבות בלי קיום הבית דין ונמצאה שמה י״ד חתימות ומהם היא חתימת הנ״ל ונתקיים העתקה, וחתום על הקיום הק׳ חיים ב״ר יחיאל מיכל ז״ל הי״ד. (ראה הוספה ו׳):

כה) ה״ר אברהם ב״ר אהרן מדראהביטש. מנהיג וגם הוא חתום בפנקס דף 75 על תקנה הנ״ל משנת תק״ד (עי׳ בהוספה י׳).

כו) ה״ר אברהם ב״ר שלמה. מנהיג בלבוב בחו״ל וחתום בפנקס צד 139 על שטר מתנה משנת תק״י שנתנו ראשי הקהל רצועת קרקע במתנה לבן נדיב אחד שירד מנכסיו (ראה הוספה י״ח).

כז) ה״ר אברהם סג״ל מטיסמיניץ. היה ראב״ד ור״מ פה, ונמצאה חתימת ידו בפנקס צד 98 מן ר״ח אדר שני תצ״ט על פסק דין בנדון תקון דרך לבהכ״נ וחתומים שמה הרבה גדולי ישראל והוא חתום בראש „הק׳ אברהם סג״ל מטיסמניץ חופ״ק לבוב״ וכן ראיתי כתב מקנית בית משנת תק״א מן י״ג סיון וחתום נאם אברהם סג״ל

מטיסמיניץ חופ"ק לבוב יע"א ואחריו חתום נאם נתן נטע סג"ל בהרב ה"ה מוהר"י זלמן זצלל"ה מלבוב ואחריו הק' מנחם מנלי ב"מ ברוך סג"ל ז"ל מלבוב. ואח"כ בצד השני בא הגאון מוה"ר חיים כהן ראפאפורט לקיים תקף הכתב מן כ"ו תשרי תק"ב, והכתב הנ"ל ראיתי פה אצל אחד מאנשי עירנו. ובס' ברכת יוסף ואליהו רבה (זאלקווא תק"ז) בא על החתום הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט מן כ' כסלו תק"י בצרוף בי דינא רבא דק"ק לבוב מן ר"ח אייר תקי"א ובראשם חתום הק' אברהם סג"ל מטיסמיניץ ואחריו נאם נתן נטע בהרב ר' יקותיאל ז"ל ראש בית דין דק"ק לבוב ונאם פנחס בן הרב ה"ה מוהר"ר יעקב ז"ל קאצינעלנבויגין מגיד דק"ק לבוב.

כח) ה"ר אברהם סג"ל מסאטנאב. מנהיג בלבוב, ונמצאה חתימתו בפנקס דף 158 על תקנת ענושים משנת תקל"ז ברבר מעשה רע שקרה בכפר אחד הסמוך ללבוב (ראה הוספה כ"א).

כט) ה"ר אברהם ב"ר שמואל שור, הגאון ה"ר זלמן מרגליות ז"ל הביא בספרו מעלות היוחסין כתב יד כפי מה שהביא בשמו בעל שם הגדולים החדש אות ז' סי' י"ח וז"ל: "הגאון מוהר"ר אפרים זלמן שור בעל תבואות שור, אחיו הגאון מוהר"ר שמואל שור הוליד את הגאון מוהר"ר אברהם שור אשר מנוחתו כבוד בק"ק לבוב והגאון ה"ר זלמן מרגליות ז"ל ראה בפנקס בק"ק לבוב בבה"כ הקטנה שבתוך העיר (הפנקס הזה נאבד ואיננו) מזכירים את ה"ר שמואל שור ואת בנו ה"ר אברהם שור כמה פעמים לשבח וה"ר אברהם שור הוליד את הגאון מוהר"ר יהודה ליב שור, ומוהר"ר יהודה ליב שור הוליד את הגאון מוהר"ר אפרים זלמן שור שהי' מגיד בק"ק לבוב, ועל מצבת האבן שעל קברו נרשם בלשון זה: "הגאון הגדול מוהר"ר אפרים זלמן שור ז"ל בהרב מוהר"ר יהודה ליב שור, נפטר ד' אייר תל"ד", וע"ע שם מה שמספר אדותיו.

ל) ה"ר אברהם מוגש. הרב ר' אליעזר ב"ר שלמה זלמן ליפשיץ ז"ל בהקדמת ספרו שו"ת "השיב ר' אליעזר" הביא את יחוסו כי אם אביו היתה בת ה"ר אברהם מוגש זצ"ל אחיו של השר הנגיד והטפסר אבי הגאונים מוהר"ר נתן צויזמרר מלבוב ז"ל ור' אברהם הנ"ל היה חתנו של הגאון מהר"ם ז"ל מלבוב, ואמו זקנתו הנ"ל מצד השני היתה נכד הגאון מו"ה קאפיל קלמנקס זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק לבוב. עי' אות ק' סי' תצ"ד.

לא) ה"ר אברהם ר' הירצקים מלבוב. בעל שם הגדולים החדש אות א' סי' מ"ב וסי' ר"א הביא וז"ל: "ה"ר אליעזר גאון מפורסם, חתן הגאון מוהר"ר יצחק, חתן המהרש"א ונכד הגאון מוהר"ר אברהם הנקרא בימיו ר' אברהם ר' הירשקים מלבוב שצוה לפני מותו שהבלתי טהור לא יגע במצבתו". והגאון ה"ר יוסף לעווינשטיין אב"ד דק"ק סעראצק כתב אלי כי בשה"ג נדפס בטעות הירשקים וצ"ל הירצקים והובא בס' מעלת יוחסין כתב יד והוא אבי הגאון מוהר"ר יהודה מפאטין, חתן הגאון מו"ה אליעזר מזלאטשוב, אחי הגאון ה"ר יחיאל מיכל מנעמרוב, הובא בס' בית לחם על שו"ב בתחלתו. ובשם הגדולים החדש אות מ' סי'

ס״ט הביא שם כתב היחש וסיים שם „היה נכד הגאון ר׳ אברהם הנקרא בפי כל ר׳ אברהם ר׳ הירשקעס מלבוב״ כו׳.

לב) ה״ר אברהם חיים ב״ר גדליה. הי׳ אב״ד דק״ק זלאטשוב, והיה חתן הגאון מוהר״ר פנחס הלוי הורוויץ בעל הפלאה, ואח״כ היה חתן ה״ר ישכר בער האבד״ק הנ״ל, וחבר ספר ארח לחיים פשטים כסדר התורה (זאלקווא תקע״ז), והגאון מהר״ז מרגליות ז״ל כתב הקדמה ארוכה לספרו והפליג בשבחו, עי׳ שם הגדולים החדש אות א׳ סי׳ מ״א. ובא בהסכמה לספר בינה לעתים (לבוב תקנ״ז) וחתום אברהם חיים בהרב גדלי׳ אבד״ק זלאטשיב ובק״ק לבוב, ואחריו באו בהסכמה ה״ר יצחק אשכנזי מ״מ דק״ק לבוב בעה״מ ספר טהרת הקדש, והגאון ה״ר צבי הירש רוזאניש האבד״ק לבוב.

לג) ה״ר אברהם יצחק ב״ר משה גייער. הי׳ דיין מצוין דתוך העיר, וזה נוסח מצבתו:

אור ליום ב׳ ב׳ דחג הפסח תרכ״ח. פ״נ כבוד הרב המאה״ג חריף ובקי מוהר״ר אברהם יצחק במו״ה משה ז״ל מילידי בראדי, שם לילות כימים לתורה ולתעודה, יותר משתים ועשרים שנה ישב לדין ולהורות, והיה דיין מצוין תוך העיר פה לבוב. תנצב״ה:

לד) ה״ר אביגדור ב״ר יעקב. אחד מהקדושים אשר נהרגו ביום השבת ח׳ אייר תכ״ד (עי׳ לעיל סי׳ ט״ו) ומצבתו נעתקה במצב״ק ח״ב בהתחלתו וח״ד דף י״א ע״ב סי׳ י״א:

פה טמון תמים דעים, ה״ה הקדוש והטהור מוהר״ר אביגדור בן מוהר״ר יעקב ז״ל, אשר מסר נפשו על קדושת השם המיוחד ביום השבת ח״ת אייר תכ״ד לפ״ק. לכן בזכות זה תנצב״ה וה׳ ינקום נקמת דמו:

לה) ה״ר אביגדור ב״ר אליהו. אביו ה״ר אליהו הי׳ אבד״ק ביאלוגורי וחבר ספר הר הכרמל שו״ת בד׳ חלקי הש״ע (פפד״א תקמ״ב) וה״ר אביגדור בנו היה חתן ה״ר פנחס רוכל מלבוב, וחבר פירוש על ס׳ פרקי אליהו להמדקדק ר׳ אליהו בחור בשם „סוגה בשושנים״ (לבוב תקמ״ג) ובסופו נמצאו ממנו זמירות ושירים לשבת ובראש הספר נמצאה הסכמה מהגאון ה״ר מרדכי זאב אורנשטיין ז״ל (אבי הגאון בעל ישועות יעקב) ושם הוא כותב על המחבר ה״ר אביגדור הנ״ל „כבוד ש״ב ידידי הרבני המופלא ומופלג החריף ובקי שלשלת היוחסין ידיו רב לו בש״ס ופוסקים״ וגם נמצאה שמה הסכמת ה״ר יעקב דרשן ומו״צ בלבוב. ובס׳ מגלה עמוקות (לבוב תקנ״ה) נמצאה הסכמת הגאון ר׳ צבי הירש ראזאניש מן כ״ה מנחם אב תקנ״ה ובית דינו הגאון ה״ר שמואל שיינדליגער והגאון ה״ר יצחק אשכנזי (בעל טהרת הקדש), ונמצאה שם גם הסכמת ה״ר אביגדור הנ״ל מיום ב׳ כ״ה מנחם אב תקנ״ה וחתום „פה ק״ק לבוב, הק׳ אביגדור בהגאון מ׳ אליהו מרגליות מלבוב״.

לו) ה״ר אבריל ב״ר אליקים געטציל. בעל מצב״ק ח״ב סי׳ מ״ד הביא נוסח מצבתו ושהי׳ דיין הגדול והמצוין וריש מתיבתא דפה, אולם אנכי הראיתי לדעת כי בודאי היה חרות על האבן אפרים ב״ר אליקים געץ (עי׳ להלן סי׳ פ״ד).

לז) **האשה אדיל בת ה"ר משה קיקיניש.** קדשה את השם ונהרגה ביום ו' עש"ק כ"ז אלול תע"ח ומצבתה נעתקה במצב"ק ח"ב בהתחלתו סי' מ"ו ובח"ד דף י"ד ע"ב סי' מ"ו וחרות על האבן:

ביום ו' עש"ק כ"ז אלול ת"ע [תע"ח] לפ"ק.
נדונה האשה הקדושה והטהורה והגבירה מ' אדיל בת הראש והמנהיג מוהר"ר משה קיקיניש, שם הגדול קדשה ומסרה נפשה בעד כל ישראל, ה' ינקום את דמה ובזכות זה תנצב"ה.

זשם מובא כי הקדושה מ' אדיל הי' משכנה בעיר דראהביטש, ונתפסה יחד עם כל הקהל הקדש בעלילת דם, כי טמנה שפחתה הנכרית בליל פסח ילד נוצרי מת בביתה, ואמרה כי שחטה אותו במצות גבירתה לצרך העדה וכראות הצדקנית הזאת צרת הרבים, הקריבה נפשה לטבח ואמרה כי מלבה יצאה הפקודה הזאת וכל העם נקי מעון, ואחרי אשר יצא משפט מות עליה נחמה השפחה על רעתה ונתנה הודאה גמורה לפני השופטים כי שקר ענתה, אולם השופטים מאנו לבטל גזר דינם, אך הכמרים אמרו להחיותה אם תמיר את דתה, והרבו לפתותה על ככה, והאשה יפת תאר מאד וצעירה לימים, ובעלה גדול בהון ועשר, ומשפחתה רמה בישראל, ותמאן בצדקתה לשוב מאחרי ה' ומתה בשמחת נפש על קדוש שמו הגדול. אולם בעל מצב"ק טעה במספר השנה ותחת שנת ת"ע צ"ל תע"ח, כמו שכתוב גם במחברתו של מהר"ם פיננער („מצבות רבנים" צד 105) וטעותו של בעל מצב"ק בולטת אחרי אשר יום כ"ז אלול שנת ת"ע חל ביום ב' ולא ביום ו'.

לח) **ה"ר אהרן שמעון שפירא ב"ר בנימן וואלף.** נולד בשנת ש"ם ונפטר כ"ט כסלו ת"ם ומנוחתו כבוד בפראג, ומצבתו נעתקה בגלעד סי' ל"א וחרות עליה ששמש ברבנות בפראג ארבעים שנה ומצודתו היתה פרושה בפראנקפורט, לבוב, לובלין, קראקא, ווינא ועי' שם בהערות הר"ש האק בסי' 31 ואחריו כתב אדותיו החכם המהולל מו"ה מנחם וויטקינד בהאסיף לשנת תרמ"ז צד 295 כי הוא היה לרב בכמה ערים פראנקפורט, לבוב, בריסק דליטא, קראקא, וויען, ובאחרית ימיו בפראג ושמש שמה ארבעים שנה וכמה פעמים נרדף בלי חשך, ובעמל רב עלתה בידו להנצל מבית האסורים עד אשר באחרונה קבל מכתב חפשה מהמלך לעאפאלד כתוב באותיות של זהב. כל מרבית חבוריו בגפ"ת ותשובות נגנבו ונקרעו ויהיו לשלל. איזה מחדושיו יזכיר נכדו ה"ר אליהו שפירא האב"ד דק"ק טיקטין ופראג בס' אליהו רבה על או"ח סי' קכ"ח סקפ"א, סי' תס"א סקט"ו וט"ז, סי' קמ"ג סק"ה, סי' קנ"ו סק"ג, סי' רס"ג סק"י ועוד בהרבה מקומות שם. בדפוס יצא לאור ממנו ספר מראה יחזקאל קטן ע"י ה"ר יחזקאל קינדעלש רב בנאחוד (פראג תל"ה) ויש לו תשובה בשו"ת נחלת שבעה סי' ע"ג. בנו הי' ה"ר בנימין וואלף והיה ג"כ אב"ד ונכדו הי' ה"ר אליהו מחבר ס' אליהו רבה וזוטא, וחתנו של בנו ה"ר בנימין הי' הרב בעל שבות יעקב ומנחת יעקב, והרב בעל אליהו רבה וגיסו מזכירים אותו ועי' שבות יעקב

ח״א סי׳ ל״ו מה שהביא אודותיו, ועי׳ שם הגדולים לחיד״א ח״א סי׳ קל״ח. אביו הגאון ה״ר בנימין וואלף הי׳ ג״כ אב״ד בפראג ונפטר שם שנת שצ״א. אולם אם כי חרות על המצבה מצודתו היתה פרושה בלבוב אין לחוכיח עוד כי ישב על כסא הרבנות בלבוב וגם הרב הגאון בעל כלילת יופי בשער העיר דף ל״ד כתב כי הגאון הזה לא ישב מעולם על כסא הרבנות בלבוב ובקראקא וגם לא בפפד״מ ובווינא, רק בק״ק פראג בלבד נהג נשיאותו כל ימיו עד יום פטירתו.

לט) **ה״ר אהרן ב״ר משה וויבצר.** הי׳ ריש מתיבתא פה ונמצא נוסח מצבתו במצב״ק ח״ב בתוספת קדש דף ל״ג ע״ב וחרות עליה:

פה נגנז אור הגנוז המאיר עיני ישראל בתורתו ה״ה הרב הגאון האלוף מנורה הטהורה מו״ה אהרן במוהר״ר משה וויבצר אשר היה ריישא דמתיבתא דפה והרביץ תורה בישראל והיה גבור בתורה כארי ולביא ויושב בישיבה שיש בה סמוכין לאורייתא, פה מפיק מרגלין ועשה משפט וצדקה בישראל, נפטר ביום א׳ דר״ח אלול שפ״ב לפ״ק, בזכות זה תנצב״ה:

מ) **ה״ר אהרן קלונימוס** (המכונה קלמן גרויפן) **ב״ר משה אברהם.** היה חד מדייני לבוב, ונמצאה חתימתו בפנקס דף 14 על פסק דין מן כ״ה אדר ראשון שצ״ז בענין חלוקת בית, וחתם בתחלה „אליה ר״א קלמנקש ז״ל מלובלין החותם פק״ק לבוב״, ואחריו „אהרן קלונימוס המכונה קלמן גרויפן״, ואחריו אהרן לוריא, ואח״כ נתקיים הפסק דין והחתימות מאת ה״ר מרדכי ר׳ הירש, ומן ה״ר שמשון מלבוב, ומן ה״ר יהודא ליווא סג״ל עפשטיין, ועוד הפעם דף 19 על שטר מכירת קרקע מן כ״א סיון ת״ד וחתומים שם נאם משולם בן לא״א אברהם זלצבורג אשכנזי, נאם אהרן קלונימוס בלא״א משה אברהם ז״ל המכונה קלמן גרויפן ונאם שמשון בלא״א קלונימוס ז״ל, ונאם יוסף בלא״א האלוף מוהר״ר אלכסנדר מאפלה ש״ץ יזייא, ואה״כ חתמו לקיים את זה אהרן קלונימוס המכונה קלמן גרויפן, שמשון מלבוב. וראיתי במצב״ק ח״ב דף י״ט הביא וז״ל: „הגאון מוהר״ר אהרן קלונימוס המכונה קלמן גרויפן בהגאון מוהר״ר שמשון חותם עם הגאון מאור הגולה מוהר״ר משולם זלצבורג אשכנזי לענין מכירת קרקעות נכתב ביום ג׳ י״ב טבת לפרט ב׳ז׳א׳ת יבא אהרן אל הקדש״, ופה טעה מתחלתו ועד סופו כי כאשר הבאתי מהפנקס דף 19 שם חתם אהרן קלונימוס המכונה קלמן גרויפין ובשורה שניה נמצאה חתימת שמשון מלבוב, אשר חתמו לקיים הפסק ובגוף הפס״ד נמצאה חתימתם: אהרן קלונימוס בלא״א משה אברהם ז״ל המכונה קלמן גרויפן ונאום שמשון בלא״א קלונימוס ז״ל מזה תראה כי שנים הם, הראשון הוא ר׳ אהרן קלונימוס והי׳ בן ה״ר משה אברהם והשני אשר חתם בשורה שניה הוא ה״ר שמשון הנ״ל ובעל מצב״ק חשב כי ה״ר אהרן קלונימוס הוא בן ר׳ שמשון והוסיף התואר גאון, וכותב „בהגאון מוהר״ר שמשון״ גם טעה בזמן הכתיבה כי הביא שנכתב ביום ג׳ י״ב טבת לפרט ב׳ז׳א׳ת ובאמת הפרט הזה הוא בדף שלפניו בענין אחר וחתומים שם הרבנים ה״ר מרדכי ר׳ הירש וה״ר שמואל זנוויל בן מוהר״ר יודא אויערבאך אשכנזי.

מא) ה"ר אהרן ב"ר שמואל וועלי. היה ריש מתיבתא ודיין מצוין, ועל מצבתו חרותים הטורים האלה (מובא במצב"ק ח"א 2 סי' ל"ג):

יום א' ל"ג כסלו ת"ב לפ"ק.

פה נטמן איש קדוש מלא תורת ה' ומצותיו, מלאכי מעלה מר יבכיון על פטירת הגאון מו"ה אהרן בן הרב הגאון מו"ה שמואל וועלי ז"ל ריש מתיבתא ודיין מצוין, בעבור שתרתו אומנתו שעוסק בתורת ה' יומם ולילה בגפ"ת ובפוסקים וחדש חדושים רבים בתו"ת ה' והעמיד תלמידים רבים חכמים וגדולים, בזכות זה תנצב"ה:

מב) ה"ר אהרן ב"ר בנימין סג"ל. היה חתן ה"ר יצחק ב"ר יהודה ליב ונפטרו בשנה אחת ועליהם הוקמה מצבה אחת כאשר העתיק בעל מצב"ק ח"ב סי' מ"ח וחרות עליה:

פה נגנזו הרי גברי רברבי אנשי שם ואנשי מעשה, בעלי תריסין במשנה ובגמרא, גבורי כח, ארזי הלבנון, יושבי אהלים, חותן וחתנו, נתבקשו בישיבה של מעלה בשנה אחת, בשנת ת"ג, הרב החכם המופלג האלוף החסיד מוהר"ר יצחק בן החסיד איש ירושלים מוהר"ר יהודה ליב ז"ל, כל ימיו גמל חסד לעניים ולעשירים, עוד הצליא עצה ותושיה, עם חתנו הנדיב המאור בתורתו לקבוע בית מדרש גדול עם מדורים, והרבין בה תורה עם תלמידים וחברים, כל היום שיעורים, תמידים כסדרם לילה היו כימים מאירים.

ואה"כ חרות:

בליל ה' אלול נפטר חתנו האלוף מו"ה אהרן בן מו"ה בנימין סג"ל, צנא מלא אורייתא, רך בשנים ואב בחכמה, פלפל בחריפות ובקי בסדרי שיתא ובפוסקים ובמדרשים ואגדות, יגע בתורה מה שלא יגע תלמיד ותיק במאה שנה, לכן בזכות זה תהא נפשו צרורה בצרור החיים, את אלהים חיים, אמן:

מג) ה"ר אהרן אבא הלוי ב"ר יוחנן. הי' דיין וריש מתיבתא פה, ונמצאה תשובה ממנו בשו"ת איתן האזרחי

מהגאון ה"ר אברהם שרענציל (דף ט' ע"ג) ורשום עליה "מבעל הוראה החכם הישיש כמוהר"ר אבא" והיא לענין פסק להתיר הכהנים שילכו תחת האילנות בבית הקברות דפה לבוב, וסיים "וכל המתקדשים יותר מדאי הוא מן המתמיהין" וחתום שם אהרן אבא הלוי, וכן בסי' ל"ט הביא תשובה ממנו, וחתום הצעיר אהרן אבא הלוי. גם הגאון מהר"ם מלובלין בתשובותיו סי' י"ט השיב תשובה להגאון מוהר"ר אהרן אבא וז"ל: "דולה מים מבארות עמוקים, מפרק הרים ומקים בתורה וחוקים, אהובי מחותני ה"ה ר"ג ור"מ האלוף המרומם מוהר"ר אבא סג"ל יצ"ו וע"ש כל המסתופפים בכל מעלתו שלום" וע"ש בסי' כ', ס"ב, גם בסי' קט"ו נמצאה תשובה שכתב הגאון מהר"ם מלובלין אליו, וכן קט"ז, קכ"ב, קל"ד, קל"ט, ק"מ, ובסי' קכ"ב הביא ארבעה גדולי הדור המסכימים עמו לענין גט שכיב מרע ואחד מהם הוא הגאון מו"ה אהרן אבא הלוי ז"ל ריש מתיבתא דפה, וכן נמצאו בשו"ת הב"ח הרבה תשובות אליו.

אביו ה"ר יוחנן הובא בשו"ת מהר"ם פאדווא סי' מ"ב נ"ט פ"ו ונפטר בלבוב ר"ח תמוז ת"ג ובעל מצב"ק ח"ג סי' י"א וח"ד סי' י"א דף ע"ה ע"א הביא נוסח המצבה:

נפלה עטרת ראשנו, נשבה אהרן הקדש, גאוננו ופארנו עטרת ישראל מאורנו ורועינו רועה ישראל האלוף שר התורה עמוד הוראה אשר הורה כישפטים וחוקים ישרים ודן בצדק והורה לעם ה' הדרך דרכה של תורה ויראת שמים ה"ה אדונינו מו"ה אהרן אבא במו"ה יוחנן ריש בי דינא וריש מתיבתא ומורה פה לבוב זה חמש ושלשים שנה והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים גאוני וגדולי ישראל, נפטר ביום ר"ח תמוז ת"ג לפ"ק, בזכות זה תנצב"ה:

מד) **ה"ר אהרן ב"ר פנחס.** היה דיין וריש מתיבתא, מובא בשו"ת איתן האזרחי סי' כ"ב לענין עגונה אשר נהרג בעלה בפסח שנת ת"ח ע"י הקאזאקים, אשר השר הדוכס מטולטשין נתפשר עם הקאזאקען לתן לו היהודים השבוים, וברחו כלם לחצר האדון טשמעטאווסקי ושם נצבו היהודים שורות שורות והשר הנ"ל נתן מעות בעד יהודי ויהודי והקאזאקים נתפשרו בערמה, ומיד כשהלכו מחצר הנ"ל שלחו תיכף את האכרים מהכפר הנ"ל ויכו ביהודים מכת חרב והרג רב ואיזה מהם נמלטו, והעידו על הריגת בעל האשה הנ"ל, והשואל היה הגאון מוהר"ר אהרן ב"ר פנחס הנ"ל מן י"ט מנחם שנת ת"ח ביחד עם הדיינים ה"ר מרדכי ב"ר הירש וה"ר יהודה ליווא סג"ל עפשטיין, ועל השאלה השיב הגאון מוהר"ר יוסף אבד"ק לבוב בחוץ לחומה חתן הגאון מהר"ם מלובלין (הוא הגאון ה"ר יוסף ב"ר אליקים געץ, עי' בסי' רפ"ד) ודבריו המה מן יום ו' לסדר ולהורות נתן בלבו שנת ת"ט, והמשיב השני אשר השיב להגאון מוהר"ר אהרן ב"ר פנחס הנ"ל הוא הגאון מוהר"ר מאיר ז"ק אבד"ק לבוב בתוך העיר והחומה (עי' סי' שט"ו) והמשיב השלישי היה הגאון בעל איתן האזרחי. ונפטר בלבוב ר"ח תמוז תי"א ונוסח המצבה העתיק בעל מצב"ק ח"ג סי' כ"ב וח"ד דף צ"א ע"א ואלה הטורים החרותים עליה:

מה הציון הלז אשר אתה רואה, מצבת אבן וציון קודש אשר נפל מאתנו עטרת ראשנו ותפארתנו, אבד חסיד מן הארץ, אראלים אחזו באהרן הקדש ה"ה הגאון האלוף מנורה הטהורה כאספקלריא המאירה שר האלוף בתורה מו"ה אהרן במו"ה פנחס, ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה לבוב, הוא אשר הופיע אור תורתו ע"פ תבל והעמיד תלמידים רבים וחדש בתורה מאד והעמיק בפלפול, פה מפיק מרגלין בששה סדרים והעלה מרגלין וסנפירין בים התלמוד, צלל במים אדירים ורבים שאבו מימי תורתו ממקור מים חיים ועשה משפט וצדקה בישראל משפטים וחוקים ישרים והיה חסיד גדול ותפלתו היתה ברט"ח אבריו, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ר"ח תמוז תי"א לפ"ק:

מה) **ה"ר אהרן לוריא.** היה דיין פה ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 14 על פסק דין מן כ"ה אדר ראשון שנת שצ"ז בנדון חלוקת בית וחתום בתחלה אליה ר"א קלמנקש ז"ל מלובלין החותם פה ק"ק לבוב ואחריו נאם אהרן קלונימום המכונה קלמן גרויפן (עי' לעיל סי' מ') ואחריו חתום נאם אהרן לוריא ואח"כ נתקיים הפס"ד וחתומים נאם מרדכי ר' הירש נאם שמשון מלבוב ונאם יהודא ליווא סג"ל עפשטיין. גם בדף 8 נמצאה חתימתו על שטר מחילה מן י"א אדר ראשון שצ"ט וחתום בראשונה מרדכי ר' הירש ואחריו אהרן לוריא ואח"כ נתקיימו החתימות מן ה"ר שמואל זנוויל בן לא"א יהודא זצ"ל אויערבאך, נאם הק' משה אשכנזי, ובס' נשמת אדם להר"ר אהרן שמואל מקרעמינץ (האנווא שע"ז) נמצאה הסכמת

ה״ר אהרן בהרב יהושע משה לוריא ביחד עם הגאון בעל השל״ה משנת שע״ו.

מו) ה״ר (יהושע) אהרן ב״ר מאיר ז״ק. אביו הגאון ה״ר מאיר ז״ק הי׳ אב״ד ור״מ דפה (עי׳ אות מ׳ סי׳ שמ״ז) ובשו״ת מים חיים להגאון ה״ר חיים כהן ראפאפורט בקונטרס אוצרות חיים סי׳ כ״ב כתב שלהגאון ה״ר מאיר ז״ק היו ז׳ בנים והוא הי׳ הבן החמישי. ואחריו הי׳ ה״ר אברהם (עי׳ לעיל סי׳ ז׳) והי׳ שבו ר׳ יהושע אהרן ז״ל והביאו בהקדמת ס׳ ענף עץ אבות ונפטר י״ב טבת תי״א ומנוחתו כבוד פה, ובעל מצב״ק העתיק את המצבה בח״ב סי׳ נ״ו וחרות עליה:

נטמן פה מקור חכמה ובמעמקי קבר נגנז ארון הקודש ה״ה הגאון הגדול מוהר״ר אהרן בהגאון והגדול מו״ה מאיר אב״ד ור״מ דק״ק לבוב. (השאר נמחק ונתבקע):

מו) ה״ר אהרן ב״ר לפידות. הי׳ דיין הגדול המצוין והי׳ אחד מהקדושים אשר נהרגו בשנת תכ״ד (עי׳ לעיל סי׳ ט״ו) ומצבתו נעתקה במצב״ק ח״ב בהתחלתו ובח״ד דף ז׳ וחרות עליה:

אל ה׳ הנוקם, נקום נקמת דם עבדיך השפוך יקום אשר נשפך דמם כמים אשר נתאספו אנשי בליעל והרגו בי״ג לחודש אייר שנת תכ״ד בכתיהם על עריסותיהם, ה״ה האלוף מנורה הטהורה, הגדול בתורה, הקדוש והטהור, גאוננו ופארנו מו״ה אהרן במו״ה לפידות, הי׳ יושב כל ימיו באוהל של תורה ולמד והעמיד תלמידים רבים והיה דיין הגדול המצוין והי׳ חסיד גדול ועבד ה׳ בכל לבבו ונפשו ותפלתו הי׳ ברמ״ח אבריו וקדש השם הגדול והנורא, ואשתו הצנועה וחסידה הקדושה והטהורה מרת ריזיל בת מוהר״ר יעקב ז״ל. ה׳ ינקום דמם במהרה, בזכות זה תנצב״ה:

מח) ה״ר אהרן יחיאל ב״ר יוסף. הי׳ ג״כ חד מהקדושים (עי׳ סי׳ מ״ז) והי׳ ריש מתיבתא ודיין מצוין דפה. ומצבתו נעתקה ג״כ שם וחרות עליה:

אוי ואבוי שוד ושבר לנו כי אבדנו כלי חמדתנו פארנו ויפינו ותפארתנו אל נקמות ה׳ נקום דם עבדיך נפש מורנו ורבנו הגאון הגדול מו״ה אהרן יחיאל במוהר״ר יוסף, היה ריש מתיבתא ודיין מצוין, הדן דין אמת לאמתו, רך בשנים ואב בחכמה, ונהרג במיתות חמורות בארבע מיתות ונשפך דמו כדם פר. ארץ ארץ אל תכסי דמם, נהרג במיתות חמורות בסקילה שרפה הרג וחנק בשבת קודש ח׳ אייר תכ״ד, לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו לעולמים ויעלה לזכרון כאפרו של יצחק וכהרוגי מלכות עשרה, תנצב״ה:

מט) ה״ר אהרן ב״ר צבי הירש סג״ל. הי׳ דיין בק״ק וואניליוו, ונמצאה חתימתו בפנקס דף 107 על העתק פסק דין בנדון חזקה מן י״ט שבט תל״ג וחתום ראשון נאם שניאור פייבש בן מו״ה דוד הי״ד חונה ק״ק וואניליוב ואחריו מנחם בן א״א ה״ר צבי כ״ץ זצ״ל ואחריו נאם אהרן בן כהר״ר צבי הירש סג״ל.

נ) ה״ר אהרן ב״ר ישכר בער. היה ריש מתיבתא פה ונפטר אור ליום ג׳ ו׳ ניסן תס״ב ועל המצבה חרותים הטורים האלה (מצב״ק ח״א 2 סי׳ ע״ד):

נצחו אראלים למצוקים ונשבה ארון הקודש ויגוע ויאסף אהרן אל עמיו ונקבר בשם טבא הגאון האלוף החסיד מוה״ר אהרן במו״ה ישכר בער, אשר הרביץ

נא) ה"ר אהרן זעליג ב"ר שמואל. הי' דיין בתוך העיר. ועי' לעיל סי' כ' בערך ה"ר אברהם כ"ץ מה שהבאתי בשם ס' כלילת יופי אשר העתיק מהפנקס דק"ק קראקא.

נב) ה"ר אהרן ב"ר נתן הכהן. בקריה נאמנה צד 97 מובא: הגאון ה"ר יהודה יודל הוא מחבר ספר קול יהודה על ש"ע או"ח ולא נדפס והיו לו ארבעה בנים גאוני עולם עי"ש, וחתנו היה הגאון מוהר"ר אהרן הכהן אב"ד דק"ק לבוב ומנוחתו כבוד בק"ק ראזינוי מחותנו של הגאון בעל סדר הדורות, וכן בעל שה"ג החדש אות א' סי' קכ"ו ובאות י' סי' מ"ג הביא וז"ל: הרב מוה"ר אהרן הכהן הגאון המפורסם בדורו אב"ד ור"מ דק"ק לבוב ומנוחתו בק"ק ראזנוי חתן הגאון החסיד המקובל האלהי המפורסם בדורו מוהר"ר יהודה יודל זצ"ל אבדק"ק קאוולי, והוא (ר"ל ה"ר אהרן) מחותנו של הגאון מו"ה יחיאל היילפרין בעל סה"ד עכ"ל. וכן ראיתי כי נין ונכד של הגאון בעל סדר הדורות ה"ר יצחק ב"ר שלמה כתב בהקדמת ס' ערכי הכנוים כי הוא בן בתו של בעל סדה"ד, ואביו ה"ר שלמה היה נכד להגאון הגדול מוה"ר אהרן הכהן אב"ד ור"מ דק"ק לבוב ומנוחתו כבוד בק"ק ראזינוי. וכתבתי אל החכם השלם ה"ר ישראל טוביה אייזענשטאדט בק"ק ראזינוי (Ruzana) ברוסיא להגיד לי פשר דבר אודות ה"ר אהרן הכהן ולהעתיק בעדי המצבה והשיב במכתבו אלי כי אין לאל ידו למצוא מצבתו כי בבית החיים שם נטבעו הרבה מצבות וקשה הדבר להוציאם מערמות עפר. רק בפנקס הקהל נמצאה התימתו מן ד' אייר תמ"ה אשר חתם „הצעיר אהרן בלא"א מוהר"ר נתן כ"ץ החופ"ק ראזנוי", ובשנת תנ"א נתקבל שם לאב"ד הגאון ה"ר שלמה מזאלקווי ובפנקס על מכירת בית מן ה' אלול תנ"א נמצאה התימתו הצעיר שלמה מזאלקווי חופ"ק ראזנאי, ואחריו חתום ה"ר אהרן בלא"א מוהר"ר נתן כ"ץ ז"ל, ובפנקס הקהל השני נמצאה התימת בנו של הגאון מוהר"ר אהרן על שטר פטורין שאין לו שום טו"ט על הקהל מן י"א תשרי תס"ט שהי' בטח אחר מות אביו וחתום נתן בלאאמו"ר הרב החסיד מוהר"ר אהרן הכהן זצ"ל, ועוד בן שני היה לו ונזכר בפנקס סלוצק דח"ק בזה"ל: ז' אדר שני תצ"ז נפטר הרב מו"ה זאב וואלף בהרב המאוה"ג מוהר"ר אהרן כ"ץ אבד"ק ראזינוי, ובן השלישי היה הרב ר' יצחק הכהן המובא בס' ערכי הכנוים בהקדמה והחכם הנ"ל במכתבו אלי רצה לשער כי בהקדמה מס' ערכי הכנוים חסר וכצ"ל: נכד הגאון הגדול מוהר"ר אהרן הכהן [בן הגאון מוהר"ר נתן הכהן] אב"ד ור"מ דק"ק לבוב, ומנוחתו כבוד בראזינוי, היינו כי אביו ה"ר נתן הי' אב"ד ור"מ בק"ק לבוב והמלות ומנוחתו כבוד בראזינוי קאי על ה"ר אהרן בנו, והוא לא היה אב"ד בלבוב רק אביו ה"ר נתן ולדעתו הוא הנמצא במצב"ק ח"ג (לא בח"ג רק בה"א 2 סי' ג' וח"ד דף ס"ט ע"ב) היינו ה"ר נתן ב"ר אליהו כ"ץ אשר נפטר כ"ה

כסלו בשנת ל"ב"ש ב"ג"ד"י כ"ה"ו"נ"ה ועולה תל"ז ובעל מצב"ק הביא נקודות רק על מלת ל"ב"ש היינו שנת של"ב, אך הפרט הוא על שלשת התיבות גם יחד, כן דעת החכם הנ"ל. אולם לדעתי השערה רחוקה היא להוסיף בהקדמה של ס' ערכי הכנוים המלות בן הגאון מו"ה נתן הכהן והמלות אב"ד דק"ק לבוב תהיינה מוסבות על ר' נתן אביו שהוא הי' אב"ד בק"ק לבוב והוא ה"ר נתן המובא במצב"ק. בפרט כי הפרט מהמצבה של ה"ר נתן רשום רק על מלת ל"ב"ש והוא שנת של"ב והמצבה היא בין העתקות מהמצבות ממאה הרביעית משנת ש"מ שנ"ב שנ"ט, כאשר יראה הקורא במצב"ק שם. לכן אין ספק כי ה"ר נתן ב"ר אליהו ב"ץ הוא אחר אשר נפטר בשנת של"ב וה"ר אהרן הכהן בעצמו הי' אב"ד או ראב"ד בלבוב ואח"כ נתקבל לק"ק ראזינוי ושם מנוחתו כבוד. ובס' יד של שלמה חדושים על מסכתות מר' שלמה בה"ר יצחק הכהן ממעזריטש (ווארשוי תרכ"ט) מתיחס עד הגאון ה"ר אהרן הכהן אבד"ק לבוב, ובס' נעימה קדושה חותם המביא לביה"ד את שמו יצחק בן לא"א הרב המה"ג מו"ה שלמה כהנא הכ"מ בהרב המאה"ג מו"ה יצחק בן הרב הגאון הגדול החריף מוהר"ר אהרן הכהן, חתן הגאון הגדול איש אלקי מו"ה יודא יודל אבד"ק קאווילי גיסו של הגאון המחבר, והרב המאה"ג מו"ה יצחק הי' חתן הגאון בעל סה"ד, ועי' גם מראות הצובאות על פתח השער ועל ס' בזת מצרים.

נג) **ה"ר אהרן ב"ר חיים יהודה ליב איטינגא.** באות ח' סי' קס"ו דברתי מכבוד אביו הגאון ה"ר חיים יהודה ליב איטינגא ז"ל שהי' אב"ד ומ"צ פה. ובנו הגאון ה"ר אהרן הי' אב"ד דק"ק יאבורוב והי' חתן הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט ז"ל ויש לו תשובה בתוך תשובות חותנו בחלק יו"ד סי' מ' מן י"ט מנחם תק"י בהיותו עוד בק"ק יאבורוב ובסי' מ"ט תמצא תשובה מחותנו אליו. ובשנת תקי"ח נתן שם הסכמתו על ס' מענה אליהו על מס' ב"מ, ומשם נתקבל לאב"ד ולר"מ בק"ק רישא והגליל ובס' גנת ורדים להגאון ה"ר יוסף תאומים בא בהסכמה בשנת תקכ"ו וחתם אהרן בהגאון ר' ליב איטינגא חופ"ק רישא חתן הגאון אבד"ק לבוב וגם חותנו הגאון ר' חיים כהן ר"פ בא שמה בהסכמה, וכן בא בהסכמה בס' קרבן ראשית מה"ר יהודא ליב מרגליות וחתם פה ק"ק רישא נאום הקטן אהרן הלוי איטינגא וכן בס' הר הכרמל (פפד"א תקמ"ב), ובס' שער המלך מוסר. גם בא בהסכמה על תשובות גאונים בתראי משנת תקכ"ג, ומנוחתו כבוד בעיר לבוב ונוסח המצבה נמצא במצב"ק ח"א 1 סי' נ"ח ח"א 2 סי' צ"ז:

> אוי לנו כי נפלה עטרת ראשנו, כי נשבה אהרן האלהים נצחו אראלים את המצוקים ונפל ממנו רב האי גאון, אור יקרות וקפאון, דלה דלה והשקה כל בני דורו לצמאון, הי חסיד הי עניו, כמוהו לא היה לפניו, ה"ה הגאון הגדול החסיד מוהר"ר אהרן הלוי אבד"ק רישא בהגאון מו"ה חיים יהודא ליב אב"ד דפה. תנצב"ה.

ולא העתיק פרט השנה כי בלי ספק נמחק מהאבן, ומאשר כי חותנו הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ הספידו והגאון הזה הלך למנוחות בשנת תקל"א והוא נפטר בחיי חותנו, ע"כ נוכל לשער כי היתה שנת פטירתו תקכ"ט בערך.

נז) ה"ר אהרן ישכר בער ב"ר יוסף סג"ל. היה דיין מצוין פה ובא בהסכמה בשנת תקל"ו בב"ד של הגאון
מוהר"ר שלמה האב"ד דק"ק לבוב, הוא בעל מרכבת המשנה שבא בדפוס בשו"ת זכרון כהונה בסופו, ונמצאה חתימתו בפנקס הקהל אשר ת"י ולפעמים חתם ישכר בער ב"ר יוסף סג"ל בלי השם „אהרן". בצד 148—149 חתם על פסק דין מן כ"ו מנחם תקב"ב בנדון מכירת קרקע וחתומים שם ה"ר ישכר בער ב"ר משה איגרא, וה"ר יחיאל מיכל ב"ר אריה ליב בריסקר, וה"ר חיים ב"ר יחיאל מיכל ז"ל הי"ד וה"ר ישכר בער ב"ר יוסף, ואחריו ה"ר מנחם מענדיל כ"ץ ראפאפורט, ונתקיימו החתימות מהגאון ה"ר חיים כהן ר"פ ז"ל ואח"כ באו עוד הפעם על החתום הק' דוב בער בהגאון מזאמושט, יחיאל מיכל ב"ר אריה ליב בריסקר, ישכר בער ב"ר יוסף סג"ל, אשר אנשיל מטיסמיניץ. עוד שם צד 150 מן כ"ג חשון תקכ"ו על מכירת מקום בביה"כ ובא על החתום בראשונה דוב בער בהגאון אב"ד מזאמושט חונה פה ק"ק לבוב, ואחריו הק' ישעי' ב"ר מרדכי קיקיניש, הק' ישכר בער במוהר"ר יוסף סג"ל זצ"ל, הק' אשר אנשיל ב"ר משה מטיסמיניץ. עוד שם צד 151 מן י"ג כסלו תקל"ב על אבדת סתם חתימה וחתום האב"ד הגאון דוב בער בהגאון מזאמושט, ואחריו יחיאל מיכל בריסקר, מרדכי גימפל ב"ר ראובן, הק' אהרן ישכר בער סג"ל, משה בהרב ר' יאיר זצ"ל, מנחם מענדיל ב"ר נחמן כ"ץ ראפאפורט, שם צד 128 מן י"ג סיון תקל"ב בנדון עזבון וחתום שם אהרן ישכר בער סג"ל ביחד עם רבנים אחרים. צד 85 מן ר"ח שבט תקל"ג בנדון מכירת מקום בביה"כ בתחלה חתום הגאון ה"ר דוב בער הנ"ל וה"ר יחיאל מיכל בריסקר וה"ר מרדכי גימפל ב"ר ראובן ובאחרונה חתום הק' אהרן ישכר בער במוהר"ר יוסף סג"ל זצ"ל. צד 86 מן ד' אייר תקל"ג על הכרזת שטר חוב הנאבד וחתום הגאון ה"ר דוב בער הנ"ל, ה"ר אשר אנשיל מטיסמיניץ, ה"ר יחיאל מיכל בריסקר, ה"ר אהרן ישכר בער ב"ר יוסף סג"ל זצ"ל, ה"ר מנחם מענדיל ב"ר נחמן כ"ץ ראפאפורט. צד 99 נמצא שמה פסק דין בנדון תקון דרך לביה"כ מן ר"ח אדר תקל"ג וחתום הגאון ה"ר דוב בער בהגאון מזאמושט ואחריו חתום הק' אהרן ישכר בער במוהר"ר יוסף סג"ל זצ"ל. צד 134 מן י"ג אלול תקל"ג על פסק דין בנדון שבועת כתובה בראשונה חתום הק' דוב בער הנ"ל ואח"כ נאום נחמן כהן ראפאפורט, ונאום הק' אהרן ישכר בער סג"ל ואחריו חתום מנחם מענדל כהן ר"פ, אברהם ב"ר משה זלה"ה. צד 105 על פסק דין בנדון שותפות וחתומים כמו בצד 134 רק נוספה גם חתימת ה"ר משה ב"ר מאיר. צד 87 מן י"ב שבט תקל"ה על מודעה מהכרזת שטרי חובות אבודים וחתום יחיאל מיכל בריסקר, אהרן ישכר בער סג"ל, משה בה"ר יאיר, ונתקיים מהגאון אב"ד וחתום הק' שלמה חונה פק"ק לבוב והגליל יצ"ו. ועי' הוספה י"ג והוספה ט"ו.

נה) ה"ר אהרן משה ב"ר צבי הירש. היה דיין פה וחבר ספר הלכה למשה חדושים על הש"ס וכן חבר ספר
אהל משה על דקדוק ועל השער מס' אהל משה כתב שהוא נכד הגאון ה"ר שלמה סג"ל ז"ל אב"ד ומ"ץ דק"ק לבוב והגליל, ונמצאה שמה הסכמה

מהגאון ה״ר חיים כהן ראפאפורט משנת תק״ל. וגם אחיו של המחבר הלכה למשה ואהל משה הרב ר׳ מענדל שינאווי בספרו שיחת חולין (פפד״א תקל״ט) כותב כי הוא נכד להגאון ה״ר שלמה סג״ל הנקרא ר׳ שלמה חריף שהי׳ אב״ד ור״מ פה בק״ק לבוב (עי׳ את״ש, סי׳ תק״ח):

נו) **ה״ר אהרן משה ב״ר יעקב טויבש.** גאון מפורסם, נולד בעיר לבוב בשנת תקמ״ז ונתקבל בשנת תק״פ לאב״ד בסניאטין והגליל, ואח״כ נתקבל בשנת תר״א לאב״ד בק״ק יאסי, חבר ספר תועפות ראם והוא שו״ת על ארבעה ש״ע ובתוכם איזה שו״ת לבנו ה״ר שמואל שמעלקא ולנכדו ה״ר שלום טויבש, נדפס בזאלקווא תרט״ו, וחבר ג״כ ס׳ קרני ראם על הש״ס הובא בשו״ת שאילת שלום סי׳ רנ״ד, ובעל שם הגדולים החדש אות א׳, סי׳ קכ״ט הביא כי חבר ס׳ על האלפסי ולא נדפס, ושקיל וטרי עם הגאון בעל ישועות יעקב ועם בנו הגאון ה״ר מרדכי זאב בחדושיו הנדפסים בספרו ישועות יעקב גם עם הגאון מהרש״ק ז״ל, ובנוספות לס׳ צמח דוד דף נ״ג הביא וז״ל: הרב הגאון מאור הגולה ה״ר משה טויבש אב״ד בק״ק סניאטין והגליל ואח״כ אב״ד ביאסי והמדינה והיה אהוב להגאון בעל ישועות יעקב כבן, ועוד בעת היה הגאון ה״ר יעקב אורנשטיין ז״ל בבית חותנו ביארוסלוי והגאון הר״ם טויבש בבית חותנו בפרעמיסלא נקשרה האהבה יחד, ואחרי אשר ישב הגאון הר״י אורנשטיין על כסא ההוראה בלבוב התרועעו יחדו ותהי אהבת דוד ויונתן ביניהם, ובכל יום ויום נתעמצו בפלפולא דאורייתא כו׳. נפטר ביאסי י״א תמוז תרי״ב ובנו הגאון ה״ר יעקב טויבש הוא ממלא מקומו בעיר יאסי.

נז) **ה״ר אליהו ב״ר נתן יחיאל.** היה ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה ומובא בשו״ת רש״ל סי׳ מ״ב ונפטר בשמחת תורה שנת שצ״ב. על המצבה חרותים הטורים האלה (מצב״ק ח״ג סי׳ כ״ח וח״ד דף קס״ד ע״ב):

ויעל אליהו בסערה השמים ביום שמחת תורה שצ״ב לפ״ק, עליונים ששו ביום שמחת תורה ותחתונים בכו ביום שמת רבי, בטל כבוד התורה ונגנז ארון הקדש, הוא הי׳ רועה נאמן לעדתו, ה״ה הרב הגדול האלוף שר התורה מנורה הטהורה באספקלריא המאירה מו״ה אליהו בהגאון מו״ה נתן יחיאל, אשר היה ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה אשר מנעוריו שקר על התורה והרביץ תורה בישראל, אוי נא לנו כי אבדנו, אברת הצדיק, איה חסיד איה עניו גודר גדר ועומד בפרץ כי היה חסיד גדול ועשה לילות כימים על התורה ועבודה והעמיד תלמידים רבים אשר שתו מימיו ממקור חיים ועשה משפט וצדקה, בזכות זה תנצב״ה:

נח) **ה״ר אליהו ב״ר אברהם קלמנקש.** היה אב״ד וריש מתיבתא פה, אחי הגאון מוהר״ר יוסף ב״ר אברהם קלמנקש שנפטר בפראג בשנת שצ״ז (גלעד סי׳ פ״ט). והיה נקרא גם בשם ר׳ אליהו מלובלין, ובהסכמת הגאונים על הדפסת ס׳ זכרון להג״מ יצחק שפירא נמצאה גם הסכמת הג״ט אליהו ב״ר אברהם מלובלין אבד״ק לבוב וכן בא בהסכמה על ס׳ אור חדש להג״מ חיים באכנער מקראקא ושלשה גאונים הסכימו על הדפסת הספר בשנת שצ״ו והם: רבינו הב״ח והגאון ה״ר שלמה בר יצחק סג״ל חתם ביריד לובלין שצ״ו והשלישי הי׳ ה״ר אליהו

במו"ה אברהם מלובלין חתם בק"ק אפטא ורשום שם הסכמת ריש מתיבתא ובס' ברכת המים מהג"מ ר' מיכל ר' יוזפם דיין דק"ק קראקא באות ז' הביא מה שכתב הגאון ר' יצחק דרשן דק"ק קראקא וז"ל: שם זעליק יש לכתוב בקו"ף וכן ראיתי למורי ורבי (הוא הגאון הב"ח) בהרבה גטין שסדר פה קראקא שהי' כותב זעליק בקו"ף וכ"ה בתרומת הדשן ומביאו בבית יוסף ופעם אחת נשלח גט אחד מלבוב וסדר אותו הגאון מו"ה אליהו ז"ל והי' כותב בו זעליג בגימ"ל כו' וכן כתבנו לאחיו הגאון מו"ה יוסף קלמנקש מפראג, עכ"ל מהר"י דרשן.

וראיתי בס' כלילת יופי ח"א דף מ' ע"ב אשר נבוך מתי היה אב"ד בלבוב, כי אם נאמר שנתקבל לאב"ד בחוץ לעיר אחרי מות הג"מ קאפיל הכהן שנפטר בשנת ש"ץ הלא בזמן ההוא ישב על כסא הרבנות בחוץ לעיר הג"מ מרדכי ב"ר צבי הירש ז"ל שנפטר ביום א' דחג הפסח שצ"ו, ובתוך העיר היה עדיין חי הג"מ אברהם אשכנזי קאצינלנבוגין ונפטר ו' אייר שצ" ואחר החקירה והדרישה משער כי נתקבל לאב"ד בלבוב אחרי פטירת הג"מ קאפיל הכהן ולא ישב על הכסא רק זמן קט. ואני מצאתי בפנקס אשר ת"י צד 14 התימת ידו ממש על פסק דין ענין חלוקת בית מן יום א' כ"ה אדר ראשון שצ"ו וחתום אליה ר"א קלמנקש ז"ל מלובלין החותם פה ק"ק לבוב ואחריו חתומים נאום אהרן קלונימום המכונה קלמן גרויפן ונאום אהרן לוריא ואח"כ חתמו על קיום העתקה נאום מרדכי ר' הירש שמעון מלבוב, יהודא ליווא סג"ל עפשטיין, מזה נראה ברור שהי' אז אב"ד בלבוב. וכאשר הביא בעל מצב"ק ח"א 1 סי' י"א ח"א 2 סי' כ"ד וח"ד סי' כ"ד דף ע"ג ע"א נפטר ביום א' ח' ניסן ונקבר למחרתו ביום ב' ט' ניסן שצ"ו. ונוסח המצבה:

הוסר המצנפת והורם העטרה החסיד הגאון הגדול בוצינא קדישא דנהורא, ר"מ ואב"ד דק"ק לבוב המעוטרה, מוהר"ר אליהו בן הראש המנהיג הרב ר' אברהם קלמנקש זצ"ל, בקרבתו לפני ארון האלהים לדרשה ולבארה פרשת צפור המשתלח ביום טהרה ויהי הלוך ודבר חדושי התורה והנה רכב אש זו מקרא משנה גמרא וסתרי תורה, יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה מתוך דברי תורה יום ב' ט' ניסן שצ"ו יום הקבורה, חבר ספר אדרת אליהו לא הספיק לגומרה, ולא זכינו להשתמש לאורה, ויורם אדרת אליהו אשר נפלה ונעדרה, פנה זיוה הודה והדרה, הרביץ תורה והעמיד תלמידים הרבה, וישכב עם אבותיו ויקבר במקום קבר אביו ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה. תנצב"ה:

ומעבר השני מהמצבה חרות:

ויד ה' היתה אל אליהו בשבת ויגוע וימת ביום א' ויאסף אל עמיו ביום ב' ט' ניסן שצ"ו לפ"ק:

ובראש המצבה חרות בהעלות ה' את אליהו בסערה לפ"ק (שצ"ו):

והנה החכם מוהר"ר אליקום כרמולי במכה"ע הכרמל לשנת תרכ"ז צד 301 מדבר מר' יצחק שפירא אשר חבר ספר זכרון פסקי דינים של ארבעה ש"ע בשיר פשוט מרובע ובא שם בין שנים עשר רבנים בהסכמותיהם גם ה"ר אליהו בהר"ר אברהם מלובלין אב"ד דלבוב ורצה בתחלה להוכיח שהג"מ אליהו ב"ר אברהם נעשה אב"ד בלבוב בחוץ לעיר אחרי שנפטר

הג״מ קאפל הכהן בשנת שצ״א ושוב העיר שם כי בספר זכרון מהדורא תנינא חלק או״ח ומהדורא זו יש שנוים ותקונים הרבה גם ההסכמות הן בשנוי תוספת וחסרון תחת י״ב שבאו בהסכמות לא נמצא עוד כי אם שמונה, ובין השנוים נמצא גם שה״ר אליהו ב״ר אברהם מלובלין חותם „פה ק״ק אפטא״ ושם בעיר אפטא מת ביום א׳ ח׳ ניסן שצ״ו, וסיים שם רמזה יש להוכיח כי המצבה אשר הוקמה בעיר לבוב על ה״ר אליהו זה איננו ציון קברו כי לא מת בלבוב ולא נקבר שמה, ובאמת כתוב על המצבה ההיא: וישכב עם אבותיו ויקבר במקום קבר אביו ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה ומזה בנה השערה רחוקה מאד כי זאת לפנים בלבוב להקים מצבת אבן על חכמי העיר אשר מתו ונקברו במקומות אחרים והביא לדוגמא כי במצב״ק ח״ב דף כ״ב נמצא נוסח מצבה מן ה״ר פתחי׳ בן הרב ר׳ דוד לידא נפטר בערב ר״ח שבט תפ״א וזה הרב מת ונקבר בפראנקפורט דמיין יום ב׳ י״ט אייר תק״י, אף כי יכול להיות כי בעל מצב״ק מצא מצבה אחת אשר הוקמה על רב אחד ושמו הי׳ ר׳ פתחי׳ ב״ר דוד ושמע כי להרב הגאון ר׳ דוד לידא הי׳ בן ושמו ר׳ פתחי׳ וחשב כי בוודאי היא המצבה אשר מצא והמלה „לידא״ הוסיף בעצמו כדרכו להוסיף תוארים. אבל במצבת הגאון ה״ר אליהו כתב מפורש ר׳ אליהו ב״ר אברהם קלמנקש גם כי עלה השמימה בשעת הדרשה, גם הזמן אשר הלך לעולמו הוא הזמן שהביא החכם כרמולי, לכן רחוק מאד הדבר כי מת ונקבר באפטא ושאלתי את ידידי הרב הגאון מוהר״ר חיים נתן דעמביצער זי״ל להגיד לי פשר דבר והשיב אלי במכתבו וז״ל: על שאלתך אשר שאלת להגיד לך מנ״ל להחכם כרמולי שנפטר הגאון ה״ר אליהו באפטא ונקבר שם הנני להגיד לך קושט אמרי אמת כי בעברי בשנת תרל״ד דרך עיר פפד״מ לקחתי דברים בזה עם החכם כרמולי ואז שאלתי אותו גם אודות הגאון ר׳ אליהו קלמנקש מנין לו שמת ונקבר באפטא, והשיב לי שכן הודיעו לו מעיר אפטא ואני הראיתי לו כמו שאיני מאמין לו ואמרתי לו שעדיין הרבה צריך בקור. מכל זה יראה הקורא כי אין לסמוך בזה על החכם כרמולי.

הגאון הזה הניח אחריו בן גדול בתורה והוא הגאון מו״ה אברהם קלמנקש והיה חד מבי דינא רבה דק״ק קראקא בזמן הגאון בעל תוי״ט, והרב בעל כלילת יופי הביא כי בפנקס הדיינים בקראקא נמצא הרבה פעמים חתום שמו בין שאר הגאונים בשנת ת״י, תי״א, ונוסח חתימתו נאם אברהם בלאאמו״ר הגאון כמו״ה אליהו קלמנקש זצ״ל חתן הראש והקצין מו״ה זלמן ר׳ יעקב וואהלש ז״ל, ונפטר הגאון ה״ר אברהם קלמנקש בקראקא, י׳ מנחם תי״ב.

גט) ה״ר אליהו ב״ר שמואל יוסף משה סג״ל ליפשיץ. דיין דק״ק קראקא ונמצאה חתימתו בפנקס

דף 14 על שטר מכירת בית מן כ״ב אלול שצ״ח וחתום בתחלה יצחק בלא״א אברהם משה ישראל זלה״ה איילנבורג ואח״כ חתום ה״ר אליהו הנ״ל ואחריו משה ב״ר מרדכי זלה״ה ואח״כ נתקיימו החתימות מה״ר שמשון מלבוב, ומה״ר משה אשכנזי, יהודא ליווא סג״ל עפשטיין.

ס) ה"ר אליהו ב"ר צבי הירש. הי' דיין פה ונמצאה חתיטת ידו בפנקס דף 77 על שטר מכירת זכות מן י"ז תמוז תס"ד וחתום בתחלה הק' יצחק סג"ל החפ"ק לבוב ואח"כ ישעי' מבית קאצינלנפוגין, משה מזאמושט, חיים מלבוב, שלמה זלמן כ"ץ, יחיאל מיכל מסאקאל ואח"כ אליהו בה"ר צבי הירש זלה"ה.

סא) ה"ר אליהו ב"ר אברהם מייזלש. ספרא ודיינא בלבוב תוך העיר ונמצאה חתימתו בפנקס דף 88 תחת העתק פסק דין בחלוקת שותפים מן כ"א אלול תפ"ה וחתומים שם נתן נטע בהרב המאה"ג מו"ה יקותיאל זלמן סג"ל, נאם פנחס זעליג ב"ר יודא ווילנר זצ"ל, נתן באא"א ה"ר שמעון ז"ל ונאם אלימלך סג"ל מלבוב, ואח"כ נתקייטו החתימות וחתום אליה מייזלש מלבוב.

סב) ה"ר אליהו מרגליות מלבוב. בנו הי' ה"ר אביגדור, עי' לעיל בסי' ל"ד בערך ה"ר אביגדור ב"ר אליהו.

סג) ה"ר אלימלך סג"ל מלבוב. דיין דתוך העיר, עי' לעיל בסי' ס' כי נמצאה חתימתו בפנקס:

סד) ה"ר אלימלך ב"ר אליעזר ליבערמאן הלוי. הי' אב"ד בעיר בילקאמין ומנוחתו כבוד פה ונפטר יום ד' ט' אדר ת"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק ח"א 2 סי' ל"ח וחרות עליה:

> וילך אלימלך הליכות עולם שם לו, טוב לו תורת פיו שהוגה בתורה בחשכה כאורה פה מפיק מרגלין עסק במצות ה' ברה איש צדיק בדורו הגאון מאור ישראל בוצינא קדישא אספקלריא המאירה מוהר"ר אלימלך במוהר"ר אליעזר ליבערמאן הלוי שהי' אבד"ק בולקאמין, נתבקש בישיבה של מעלה יום ד' ט' אדר ת"ד לפ"ק, תנצב"ה:

סה) ה"ר אליעזר ב"ר מנוח. באות ק' סי' תצ"ו הבאתי את הגאון מוהר"ר קלמן ווירמייזא שהי' אב"ד ור"מ פה משנת רע"ח עד שנת ש"כ, וחתנו הי' הגאון ה"ר אליעזר הנ"ל ונדפסה ממנו תשובה בשו"ת הרמ"א סי' ט"ו אחרי תשובת חותנו הגאון מו"ה קלמן הנ"ל, וכן בשו"ת שארית יוסף בסוף סי' א' הביא וז"ל: בהיות שבנגדי הי' חולק עלי קצת, כתבתי למקצת חכמי דורנו והסכימו על ידי והם: הזקן במו"ה קלמן ז"ל מווירמייזא אשר משכן כבודו ובית מדרשו היה קבוע בק"ק לבוב וגם חתנו הגאון כמו"ה ליזר ז"ל, והאריכו ג"כ בראיות והם בידי עכ"ל. יותר מזה לא נדע דבר אודותיו.

סו) ה"ר אליעזר ב"ר מנשה. היה ריש מתיבתא פה ונפטר א' דר"ח תמוז שנ"ב. ועל המצבה חרותים הטורים האלה (מצב"ק ח"א 2 סי' ז' וח"ד דף ע' ע"א).

> (כרתם המלכה) ביום א' דר"ח תמוז שנ"ב לפ"ק.
>
> (כמלכה) נגוע ונטמן צנצנת המן פאר הזמן הגאון החסיד תפארת ישראל מוהר"ר אליעזר בן מו"ה מנשה ריש מתיבתא דפה לבוב אשר כל ימיו היה יושב באוהל של תורה ולמד עם תלמידים בחדודה של תורה ובחבורה של מופלגי תורה בפלפולא חריפא בשתא סדרא, בהויות דאביי ורבא ובגמרא ובסברה בפלפול בחריפות והי' עוסק במצות גבאי צדקה פה לבוב בבה"כ החדשה, ובגמילות חסד עם העניים והאביונים. בזכות זה תנצב"ה:

סז) ה"ר אליעזר ליפמאן ב"ר עקיבא. מנוחתו כבוד פה ונפטר ביום א' ז' שבט תי"א ומצבתו נעתקה במצב"ק ח"א 2 ס' ס"ט וחרות עליה:

נטמן נרתק התורה ארי שבחבורה הגאון המופלא החכם הגדול השלם המקובל האלהי מוהר"ר אליעזר ליפמאן בן מו"ה עקיבא עלה ונתעלה לישיבה של מעלה וממי באר צדקתו חלקו בחיים יגע בתורה בן שלשים ושנים שלא יגע תלמיד ותיק בן כפלים אשרי לו שתלמודו בידו מתקיים, ויצרור את נשמתו בצרור החיים, ה' הוא נחלתו וינוח על משכבו בשלום, אמן:

סח) ה"ר אליעזר ב"ר אשר. הי' ריש מתיבתא וחד מהקדושים (עי' לעיל סי' ט"ו) ונהרג בשבת ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק ח"ב בהתחלתו ובח"ד דף ט' ע"א סי' ג') וחרות עליה:

אוי ואבוי כי נלקח בחטאנו ומת במיתה חמורה וקשה בידי ארורה מורנו מ"ה נ"י ריש מתיבתא הגאון מו"ה אליעזר בן מו"ה אשר, אשר נהרג ע"י הפוחזים ביום שבת קודש ח' אייר תכ"ד פה ק"ק לבוב בחוץ לעיר בעבור שהרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים לכן בזכות זה תהא צרורה נשמתו בצרור החיים ה' הוא נחלתו וינוח על משכבו בשלום וה' ינקום נקמת דמו במהרה:

סט) ה"ר אליעזר ב"ר שמואל. חד מהקדושים ונהרג ג"כ בשבת ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה ג"כ שם וחרות עליה:

פה נקבר ונאסף הקדוש והטהור מו"ה אליעזר במו"ה שמואל אשר מסר נפשו ונהרג במיתה קשה ביום השבת קודש חי"ת אייר תכ"ד היה למערכת עצים ואש תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו:

ע) ה"ר אליעזר ב"ר אביגדור. חד מהקדושים ונהרג ג"כ בשבת ח' אייר תכ"ד ועל המצבה חרותים הטורים האלה:

פה נטמן הקדוש והטהור מו"ה אליעזר במו"ה אביגדור בעבור שקדש השם הגדול והנורא ומסר נפשו להריגה ביום שבת קודש חי"ת אייר תכ"ד לפ"ק בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמתו:

עא) ה"ר אליעזר ב"ר ראובן הכהן. ג"כ חד מהקדושים ונהרג ביום השבת ח' אייר תכ"ד וחרות על המצבה:

פה טמון גוף קדוש ה"ה הרב הקדוש והטהור מו"ה אליעזר במו"ה ראובן הכהן בעבור שמסר נפשו על קדושת השם המיוחד ונדון במיתות חמורות ונשרף גופו במדורה ביום עברה ביום השבת קודש יערכ:ו בח"ה אייר תכ"ד לכן בעל הרחמים יצרור בצרור החיים את נשמתו ויעלה זכרונו כאפרו של יצחק וכהרוגי מלכות עשרה וה' ינקום נקמת דמו ודם עבדיו השפוך כריח נחוח אמן:

עב) ה"ר אליעזר ב"ר אליהו. הד מהקדושים ונהרג ביחד עם אחיו ה"ר יצחק י"ד אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק שם סי' ל"ז וחרות עליה:

אל נקמות ה' נקום נקמת דם עבדיך השפוך וינקום נקמת דם הקדושים שמסרו נפשם על קדושת השם המיוחד והנורא כי אוי ואבוי אנשי אמנה אבדו, ואין מי עומד בפרץ וגודר גדר הני תרי אחי המופלגים הקדושים הטהורים החסידים גדולים בתורה ובקדושים מוהר"ר יצחק ומוהר"ר אליעזר בני האלוף הגאון מו"ה אליהו ר"ש היו יושבים באהלה של תורה ולומדים על תלמידים שיעורים כסדרן והיו חריפים ושנונים אוי כי נהרג בידי ארורה במיתות חמורות ביום י"ד אייל תכ"ד וה' ינקום דמם במהרה ויצרור בצרור החיים את נשמתם ה' הוא נחלתם וינוחו על משכבם בשלום:

עג) הרופא ה"ר אליעזר ב"ר יוחנן ברוך מיונה. הוא אחיו של ה"ר שמחה דאקטור, נפטר בר"ח אלול תל"ב ונוסח המצבה העתיק בעל מצב"ק ח"ג סי' י' וח"ד דף ה' ע"א וחרות עליה:

אוי ואבוי שוד ושבר כי נאסף בדמי ימיו ווי על האי שופרא דבלי באורעא שופרא דתורה ומעשים נוראים צדיקים וישרים אשר צדקת פזרונו נודע בישראל והיתה תורתו אומנתו ויגע בתורה ה"ה החכם הגדול בתורה וביראת ה' הרופא מומחה לרבים מו"ה אליעזר במו"ה יוחנן ברוך מיונה כל ימיו היה ותיק וחסיד במלאכתו ותפלתו זכה ושלמה בגוף ונפש פה המתגבר בתורה ינוח בעפר, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ר"ח אלול תל"ב לפ"ק:

עד) ה"ר אליעזר ב"ר משה הכהן פרופס. בעל מצב"ק ח"ב סי' ד' הביא נוסחת מצבת הרב הגאון הגדול מופת הדור מו"ה אליעזר הכהן פרופס אב"ד וריש מתיבתא דק"ק אמסטרדם הבירה וריש מתיבתא דפה לבוב. וחרות עליה:

ספו פה חלקת מחוקק ראש עם ה' צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל רב הלוי גאון המפורסם, בישראל גדול שמו מורנו ורבנו ראש גולת אריאל הגאון האלוף מנורה הטהורה מוהר"ר אליעזר במוהר"ר משה הכהן פרופס זצללה"ה מק"ק אמסטרדם היה ריש מתיבתא ואב"ד דשם וריש מתיבתא דפה. וכי נתבקש בישיבה של מעלה עליונים ששו ותחתונים בכו ביום אשר נלקח ארון האלהים אשר האיר עיני ישראל בתורתו והיה ריש מתיבתא דפה והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים אשר שתו מימיו ממקור מים חיים, לכן בזכות זה ילך לפניו צדקתו ולהשמיע במרום קולו, יבוא שלום ויגוח על משכבו בגוה שאנן אמן תנצב"ה נפטר ביום ב' מנחם תנ"ח לפ"ק.

וראיתי בס' כלילת יופי ח"א צד מ"א ע"ב שמפקפק באמתת המצבה וכתב הגאון הזה לא היה ולא נברא כי לא נמצא שמו ושם אביו לא בין רבני אמסטרדם ולא בין רבני ותופשי ישיבה בק"ק לבוב ובשנת תנ"ח היה הר"מ והאב"ד בלבוב הגאון ה"ר משה חריף, ובאמסטרדם הי' אז הר"ט והאב"ד הג"מ משה יהודה במו"ה קלונימוס הכהן הנקרא בשם ר' ליב חריף שנתקבל שם בשנת תמ"ה, אולם עדה המצבה אבל יכול להיות כי הוסיף בעל מצב"ק „היה ריש מתיבתא ואב"ד דשם" כדרכו להוסיף תוארים ואולי היה שם איש פרטי ולא אב"ד והנה כתבתי לידידי הרב הגדול מוהר"ר דוב אריה ריטטער אב"ד בראשטערדאם לחקור על השם הזה ר' אליעזר ב"ר משה הכהן פרופס אם היה אב"ד באמסטרדם והשיב אלי כי חקר ודרש אצל רבים וכן שלמים היודעים קדמוניות העיר אמסטרדאם וכלם כאחד ענו ואמרו כי מעולם לא היה רב באמסטרדאם בשם הזה ומשנת תמ"ה עד תס"ז הי' שם אב"ד הרב הגאון מוהר"ר משה בן ה"ר קלונימוס הכהן, לכן אין ספק אצלי שבעל מצב"ק בדה השם הזה מלבו או היו האותיות מטושטשות מרוב הימים ובהרבה דברים אין לסמוך עליו, וקשה למצא כעת מקום המצבה בבית החיים דפה.

עה) ה"ר אליעזר במוהר"ח. מנהיג חתום בפנקס דף 158 על פסק דין מן ב' שבט תנ"ה בנדון חזקת הבתים בעיר סקאליט וחתום שם הגאון ה"ר פנחס משה, ואחריו יהודה במהר"י

יאזלוויצר, שלמה לאנדא סג"ל, חיים מאך מצוזמיר, שמשון ב"ר שלמה הי"ד ז"ל, ואח"כ חתום נאם אליעזר במוה"ח ז"ל, ואח"כ נתקיימו החתומים מן ג' אייר תכ"ב וחתום הק' משה מזאמושט.

עו) ה"ר אליעזר ליפמן סג"ל ב"ר יהודה ליב. דיין דפה, ונמצאה החתימה ידו בפנקס דף 118 מן ו' חשון תפ"ח על פסק דין אחר שבועת כתובה וחתום בראשונה ה"ר חיים יהודה ליב איטינגא חונה פ"ק לבוב, ואח"כ באו עשרה על החתום והוא אחד מהם. ושם ע"ב על פסק דין בנדון עזבון משנת תק"ג, ובדף 167 מן ט' אדר ת"ץ על פסק דין בנדון עזבון וחתום בין שבעה טובי העיר. ובדף 139 מן כ"ה אייר תצ"ז נמצא חתימתו בין שבעה טובי העיר (עי' הוספה י"ז).

עז) ה"ר אליעזר ב"ר אשר. מנוחתו כבוד פה, וזה נוסח המצבה (מצב"ק ח"ב סי' ט"ז):

פה הונח גוף קדוש וטהור שמו נודף כשמן הטוב סתרי תורה בו נטמן ה"ה הרב הקדוש הגדול בתורה ובסודות התורה יודע לדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכה מו"ה אליעזר במו' אשר, אשר שמו נודע בשערים המצוינים בהלכה והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים והיה מתפלל כל היום בקדושה ברמ"ח אבריו ויודע לכון רבונו בתפלתו כחזקי' ועשה משפט וצדקה והאיר עיני ישראל בתורת ה' ועסק בגמולות חסד, בזכות זה תנצב"ה:

עח) ה"ר אלכסנדר זיסקינד ב"ר משה. בפנקס הקהל אשר ת"י צד 130 מצאתי שבא לפני הב"ד ה"ר יעקב גבריאל בהרב המאה"ג מוהר"ר אלכסנדר זיסקינד שהי' חתן הראש הנגיד מוהר"ר יהודא ליב דובש הנקרא ר' ליב ר' יהושע"ש מקהלתנו יצ"ו ועשה מחאה בנדון הנחלאות כו' ונעתק שם המחאה מאביו וכתב שם הרב המאה"ג מוהר"ר אלכסנדר ב"ר משה כו' מזה נראה כי ה"ר אלכסנדר היה חד מגדולי הדור ומתואר בתואר "המאה"ג" והוא מן ח' אדר תק"ח וחתום שם הגאון ה"ר אריה ליב כהן ראפאפורט, ואחריו משה מגיד, יוסף סג"ל, מרדכי במוהר"ין, משה ב"ר יוסף.

עט) ה"ר אלכסנדר סנדר ב"ר יהושע ולק הכהן. הוא בן הגאון בעל הסמ"ע, ועל מצבתו מכונה ה"ר שמואל אלכסנדר, לכן הבאתיו באות ש' סי' תקכ"ח ע"ש.

פ) ה"ר אלכסנדר זיסקינד בר"א ליב. דיין וחתום בפנקס דף 167 על פסק דין בנדון עזבון מן ט' אדר ת"ץ וחתומים שם יקותיאל זלמן עפשטיין, יהושע פלק שור מלבוב, שמריה שמערל סג"ל הורוויץ, יהודה ליב מוואיסרישלב, אליעזר ליפמאן במהר"ל סג"ל, ישכר בער ב"ר משה איגרא. ובדף 94 מן י"ט אדר ראשון תצ"א על קיום שטר שלישית וחתומים עמו שמרי' שמערל סג"ל הורוויץ, שמואל מזאלקווא, ובדף 74 מן כ"ח ניסן תצ"ז על פטור וחתום עמו יוסף יהושע פלק שור מלבוב, שמואל מזאלקווא. ובדף 98 מן ר"ח אדר שני תצ"ט על פסק תקון דרך בבהכ"נ ונמצאו שמה הרבה חתימות י"ב במספר והוא אחד מהם.

א) ה"ר אלקנה ב"ר דוד. היה מנהיג המדינה ובעל מצב"ק ח"ב בתוספת קדש דף ל"ג ע"ב הביא נוסח מצבתו:

פה נטמן אביר הרועים מעשיו שעשועים ה"ה האלוף הראש המנהיג הגדול בתורה מוהר"ר אלקנה בהגאון מוהר"ר דוד ז"ל, הנפטר ביום ה' י"ב טבת תמ"ר לפ"ק חכם גדול והיה עוסק בתורה יומם ולילה בפלפול ובסברא חריף בתורה ובגמרא, ובזכות זה תנצב"ה:

פב) ה"ר אברהם פישל ב"ר צבי. היה אב"ד ומנהיג ד' ארצות ונשיא דארעא דישראל, נפטר בלבוב בשנת תי"ג ואביו

ה"ר צבי היה בן הגאון מו"ה אפרים פישל ז"ל מבריסק, הובא בב"ח או"ח סי' רע"ג, ובדרישה יו"ד סי' ט"ז ובפרישה א"ח סי' כ"ה כ"ז ואה"ע סי' קכ"ט בהגה ס' ועי' עיר תהלה צד 168 מה שכתב הגאון הר"י לעווינשטיין אב"ד מסעראצק נ"י, ובסמ"ע חו"מ סי' ס"ט סק"כ והי' חתן המהרש"ל, אשתו הרבנית מרת גיטל בת ה"ר מרדכי נפטרה יום ה' ב' דר"ח חשון תי"ג (עי' מצב"ק ח"א 1 סי' ס"א וח"א 2 סי' קי"ח) בנו הי' הגאון מוהר"ר זאב וואלף ז"ל אבי הגאון מו"ה שמואל מקראקא אשר הוציא לאור ס' קול הרמ"ז פעם ראשונה באמסטרדאם בשנת תע"ט וחתנו של ר' אפרים פישל היה הגאון מו"ה אריה ליב האבד"ק קראקא המובא בעיר הצדק סי' ט"ז ובכלילת יופי ח"א דף ע"ח ע"ב. וה"ר ארי' ליב הי' נקרא ר' ליב ר' פישלס ע"ש חותנו ה"ר פישל מלבוב והי' בתחלה אב"ד בק"ק ווינא ובק"ק פרעמיסלא ואח"כ בקראקא ובשנת תכ"ה כבר ישב על כסאו בקראקא ונפטר ט"ו אייר תל"א ובנו השני של הגאון ר' אריה ליב הי' ה"ר אפרים פישל שהי' פרנס הדור ונשיא העדה בק"ק לודמיר והמדינה ונאמן דב"י מד' ארצות, עי' כ"י שם דף פ' בהערה ובמצבת קדש ח"א 1 סי' כ"ד וח"א 2 סי' מ"ד, הביא על הגאון ה"ר אפרים פישל: הוא היה חתן הגאון מהר"ל מקראקא, יש לתקן וצ"ל הי' חותן הגאון מהר"ל מקראקא כי הגאון ה"ר אריה ליב הי' חתנו. ונוסח המצבה הובא שם וחרות עליה:

מכוכה וצרה, בו נלקה האורה, בפ' כי לקח א"ו ח"ו אלקים ליצירה, יצאה בטהרה נשמתו אלוף פאר ראש ישראל, אב"ד ומנהיג הקהלה והמדינה, אבן בוחן ואבן פנה, ווי ווי קברניטא דספינה, פה מפיק מרגליות, רב תבונה ראש גולת אריאל גבאי צדקה ומרא דארעא דישראל ידו פתוחה לעניים אוכלי לחמו נודע בשערים שמן תורק שמו מורנו ורבנו הרב חגאון רבי אפרים פישל בן מו"ה צבי, חכם עריף מנביא פיזר נתן לאביונים בצדקה וגמילות חסדים ושאר מעשים טובים כספיר ויהלום, בגופו ובנפש במרומים, שמה מעשיו הנעימים יעלו כריח ניחוח וכקטורת הסמים להסתירו בסתר כנפיו לעולמים:

והנה על המצבה (כאשר הביא בעל מצב"ק) חרות „אב"ד" ובס' חותם ה' חבור קטן על ה' מילה (בפד"א תק"ג) כתוב על השער ולקט ואסף הרב המאה"ג מו"ה יוסף אבד"ק ייסלינג וק"ק בוחאווי ודיין דק"ק לובלין בהרב המאה"ג מוהר"ר ארי' ליב בהגאון מו"ה זכרי' מענדל אבד"ק בעלזא והגליל בן הגאון מו"ה ארי' ליב אבד"ק קראקא והגליל שיהי' נקרא ר' ליב ר' פישלס חתן הרב המאה"ג מוהר"ר אפרים פישל אב"ד דק"ק לוקאבי עכ"ל. ובעל שה"ג החדש אות ל' סי' ס"ב הביא ג"כ שה"ר ארי' ליב אבד"ק קראקא הי' חתן הג"מ פישל אבד"ק לבוב.

פג) **ה"ר אפרים ב"ר שלום פרידמן.** היה דיין ומ"צ דחוץ לעיר בזמן הגאון בעל ט"ז, ובפנקס הקהל דף 35 נמצאה חתימת ידו על קיום חתימת הגאון ה"ר אפרים ב"ר אליקים געץ אשר חתם בתחלה נאם יהודה אברהם מבית לוי ואחריו נאם אפרים במוהר"ר שלום פרידמאן ז"ל, ואחריו חתום נאום ישעי' בלא"א מוהר"ר סענדר כ"ץ זצלה"ה, ואח"כ נתקיים מהגאון בעל ט"ז מן כ"ה מנחם תכ"א. ובדף 47 בשנת תט"ו נמצאה חתימתו על קיום פסק דין של ב"ד אשר חתמו מקודם ובתחלה חתום אברהם סג"ל גרויפין מלבוב ואח"כ חתום ה"ר אפרים הנ"ל, ועוד בדף ההוא משנת ת"ל חתום נאם אפרים במוהר"ר ש"ף מלבוב, וכן בדף 53 מן כ"ה כסלו תל"א על בטול שטר מכירה חתום אחר חתימת ה"ר אברהם סג"ל גרויפין מלבוב, והוא חתום נאם אפרים במוהר"ר ש"ף זלה"ה ועוד כמה פעמים נמצא חתימתו בפנקס.

פד) **ה"ר אפרים ב"ר אליקים געץ.** דיין ור"מ דפה ונמצאה חתימתו בפנקס הקהל אשר ת"י דף 35 על שטר מכירה מבית אחד בלבוב מחוץ לחומה שנמכר להגאון ה"ר נפתלי הירץ ב"ר יהודה זעלקעל (עי' אות נ' סי' תמ"ז) והוא מן ז' אדר תי"ד וחתום נאם אפרים בלא"א מוהר"ר אליקים געץ ז"ל, ואחריו חתום נאם משה נח יונה בלא"א מו"ה משה זצ"ל מזאלקווי, ושם בפנקס מצד השני נתקיימה חתימת ה"ר משה נח יונה זצ"ל מזאלקווי מאת הרב ר' מאיר איש מבית לוי מלבוב, ומאת הרב ר' אברהם ר"ג גרויפין ומאת ה"ר בנימין וואלף בן ה"ר יואל ז"ל, וחתימת ה"ר אפרים ב"ר אליקים געץ נתקיימה מאת ה"ר יהודא אברהם מבית לוי ומאת ה"ר אפרים ב"ר שלום פרידמאן ז"ל ומאת ה"ר ישעי' בלא"א מוהר"ר סענדר כ"ץ זצלה"ה, ואח"כ ביום ג' כ"ה מנחם שנת תכ"א קיים הגאון הט"ז את החתימות וחתם נאם דוד הוא הקטן בא"א הקצין הר"ר שמואל זלה"ה, ואחריו זאב וואלף בן לא"א ה"ר ראובן זעלקל מלודמיר. וראיתי במצב"ק ח"ב סי' מ"ד שהביא נוסח מצבת הגאון מוהר"ר אבריל בהרב ר' אליקים געטציל נפטר ר"ח ניסן תכ"ה והביא שם כי נזכר בפנקס, אבל בפנקס שהבאתי צד 35 כתוב אפרים ב"ר אליקים געץ, וגם במצב"ק שם דף כ"א הביא כי הגאון מוהר"ר אבריל בן הגאון מו"ה אליקים געטציל והגאון מו"ה נח יונה בן מו"ה משה ז"ל חתומים ביחד עם הגאון בעל הט"ז על שטר מכירה על בית אחד שנמכר להגאון מו"ה הירץ בהגאון מוהר"ר יהודה זעלקי נכתב בפנקס, עכ"ל. אולם בפנקס כתוב אפרים ולא אבריל וגם ב"ר אליקים געץ, ולא געטציל, ולא חתם עם הט"ז רק הגאון בעל הט"ז קיים את החתימה מהשטר, גם כתוב בפנקס שנמכר הבית להאלוף המרומם מוהר"ר נפתלי הירץ במוהר"ר יהודה זעלקיל ובעל מצב"ק הוסיף תוארים כדרכו, גם כתוב שם משה נח יונה והוא השמיט שם משה משמו.

וזה נוסח המצבה.

הציבי לך ציונים שימי לך מספד תמרורים על כי לוקח ראש המורים יום מבוכה וצרה כי נלקח ארון האלהים ה"ה הגאון מוהר"ר (אבריל) [אפרים] בהרב מוהר"ר אליקים (געטציל) [געץ] היה דיין הגדול המצוין וריש מתיבתא רבץ בתורה

כארי וכלביא והעמיק בפלפול חריף סיני ועוקר הרים פה מפיק מרגלין וסנפירין בשתא סדרי, ירד וצלל במי ים התלמוד ולמד עם תלמידים, בזכות זה תנצב"ה:
נפטר בר"ח ניסן תכ"ה לפ"ק:

פה) ה"ר אפרים זלמן ב"ר יהודה ליב שור. היה מגיד בק"ק לבוב ועל מצבת האבן שעל קברו נרשם בלשון זה:

הגאון הגדול מוהר"ר אפרים זלמן שור בהרב מוהר"ר יהודה ליב שור, נפטר ד' אייר תל"ד
ועי' לעיל סי' כ"ט.

פו) ה"ר אפרים פישל. בפנקס צד 77 על קיום שטר חזקה משנת תמ"ז ביריד יערסלאב נמצאה חתימת „אפרים פישל" בין
מנהיגי ד' ארצות ונמצאה שמה גם חתימת הגאון ה"ר פנחס משה.

פז) ה"ר אפרים ב"ר צבי הירש. הוא בן הגאון חכם צבי ורבינו יעב"ץ לקח את בתו בזוג שלישי ה"ה מרת בתיה צביה
(עי' תולדות יעב"ץ צד 8). נפטר ביום ב' ג' ניסן תקל"ב ועל מצבתו חרותים הטורים האלה (מצב"ק ח"א 2 סי' ק"ג):

נפטר ביום ב' ג' ניסן תקל"ב לפ"ק.
מצבת זרע קדש מחצבתה הלא הוא המאור הגאון מו"ה אפרים הי' חסיד הי'
ענו נאה דורש ונאה מקיים בן הגאון האמתי חכם צבי ז"ל, היה זריז במצות ה'
ויצאה נשמתו בקדושה ובטהרה בזכות זה תנצב"ה:

פח) ה"ר אריה ליב ב"ר יוסף געץ. באות י' סי' רכ"ד תמצא ה"ר יוסף ב"ר אליקים געץ הי' אב"ד דפה מחוץ לעיר
והי' חתן הגאון מהר"ם לובלין ז"ל. ומצאתי בפנקס הקהל אשר ת"י צד 33 נזכר שם כי הי' להגאון ה"ר יוסף ז"ל שני בנים שם האחד ה"ר זאב וואלף, ושם השני ה"ר אריה ליב.

פט) ה"ר אריה יהודה ליב ב"ר משה. בעל שם הגדולים החדש באות ל' סי' נ"ז הביא וז"ל: הרב מוהר"ר אריה
יהודה ליב הגאון החסיד האמתי המקובל המפורסם בדורו איש אלהים קדוש יאמר לו אב"ד וריש מתיבתא דק"ק פרעמיסלא וק"ק לבוב והיה נקרא ר' ליב חסיד נכד רבינו הרמ"א ז"ל, עכ"ל ובאות י' סי' ע"ז הביא וז"ל ה"ר יוסף סג"ל בן הגאון מו"ה משה חריף אבד"ק לבוב, וה"ר יוסף היה חתן הגאון המקובל אלהי מוהר"ר יהודה ליב חסיד אבד"ק לבוב ודק"ק פרעמיסלא עכ"ל ולא נודע איה מקום מנוחת הגאון ה"ר אריה יהודה ליב וחתנו ה"ר יוסף סג"ל בן הגאון ה"ר משה חריף ז"ל וזה לא כביר כתב אלי החכם השלם מוהר"ר שמעון מנחם לאזער כי מצא בפרעמיסלא שתי מצבות ישנות ונשחתו מאד מחציה ומעלה כי האותיות הבולטות נפלו ונשמטו מעל פני האבן אך מחציה ולמטה נשארו איזה תיבות, על המצבה האחת נשארו המלות:

דק"ק לבוב והגליל וק"ק פרעמישלא והגליל החסיד הטהור מוהר"ר משה אריה
יהודה ליב החסיד ועינו כמשה תנצב"ה.

ואצל המצבה נמצאה מצבה שניה של ה"ר יוסף בהרב ר' משה משנת תס"ב. אח"כ הודיע זאת החכם הנ"ל בהאסיף הרביעי משנת תרמ"ח ואין ספק אצלי כי המצבה הראשונה היא מצבת הגאון ה"ר אריה יהודה ליב ב"ר משה

הג"ל ואח"כ הוסיפו עליו גם השם משה. והמצבה השניה היא מחתנו ה"ר יוסף בהרב ר' משה והנה ה"ר אריה יהודה ליב הוא אשר הספידו בס' שמנה לחמו ח"ב פ"ו ונמצא שם כי נפטר בש"ק י"ג אייר תנ"ד, והוא אשר מצאתי חתימת ידו בפנקס הקהל אשר ת"י דף 40 מן י"ג חשון תל"ח על פסק דין בנדון שטר פרוע וחתום אריה יהודא מלאדמיר הדר בלבוב מחוץ לעיר ואחריו חתמו שם ה"ר אברהם גרויפין מלבוב וה"ר יהודה אברהם מבית לוי. ובתנ"ך דפוס אמסטרדאם משנת תמ"ז נמצאה הסכמתו בועד יריד יערסלאב מן יום ג' כ"ב אלול תל"ז וחתום אריה יהודה ב"ר משה מלאדמיר הדר בלבוב דה"ל [צ"ל דח"ל והוא ר"ת דחוץ לעיר], וכן בירושלמי זרעים עם פי' ה"ר אליהו מפולדא (אמסטרדאם ת"ע) נמצאה בין הסכמת הגאונים גם הסכמת מלבוב מן י"ב טבת תנ"א ובא על החתום אריה יהודא מלאדמיר ואח"כ חתום נאם הצעיר פנחס משה (הוא הגאון ה"ר פנחס משה חריף) ונאם יוסף סג"ל מלבוב ונאם הצעיר יהודה ליב ר"מ דק"ק לבוב מחוץ לעיר. הגאון ה"ר יוסף סג"ל הוא בנו של הגאון ה"ר פנחס משה, וגם הוא חתן הגאון ה"ר אריה יהודה מלודמיר המובא למעלה והגאון ר' יהודה ליב ר"מ דק"ק לבוב מחוץ לעיר היא ה"ר יהודה ליב סג"ל ב"ר יעקב המובא להלן (אות י' סי' קצ"א), ואין להחליפו עם ה"ר אריה יהודה ליב ב"ר משה שהי' אב"ד בלבוב ובפרעמיסלא ומנוחתו כבוד שם. ובס' לקט שמואל להה"ר שמואל פייביש כהנא בסוף הספר בלקוטים בשם דרוש שמואל הביא בפ' תרומה את הרה"ג ר' ליב חסיד אבד"ק לבוב, גם בא בהסכמה על ס' בית הלל (דיהרנפורט תנ"א) ביחד עם רבני ד' ארצות מן יום ד' ג' תשרי תנ"ב בועד יערסלאב וכן בא שם בין החתומים הגאון ר' פנחס משה מלבוב, וכן בא בהסכמה על שו"ת בית יעקב שנת תנ"ג ז' תשרי וגם שם בא ביחד עם הגאון ה"ר פנחס משה הנ"ל בין שאר רבני ד' ארצות וכן הרב מוהר"ר נפתלי הירש ב"ר שמשון לאנגלאזי ממגורשי וויען הוציא לאור את המדרש רבה עם פירושו הקצר נפתלי אילה שלוחה (בפד"א תנ"ב) בהסכמת גאוני ד' ארצות בועד יערסלאב מן ח' תשרי תנ"ב וכתוב שם עליהם בזה"ל: הסכמות הגאונים הרבנים רד' ארצות ה"ה הגאון הגדול המקובל החסיד כמוהר"ר ליב חסיד אב"ד דק"ק פרעמיסלא, והגאון הגדול החריף הרב הנקרא כמו"ה פנחס משה חריף אב"ד וריש מתיבתא דק"ק לבוב, ועל זה באו על החתום נאם הצעיר פנחס משה מלבוב, ונאם אריה יהודה מלודמיר. והג"מ עוזיאל מייזעלש אב"ד דק"ק עיר חדש בגליל קראקא בעהמ"ח ס' תפארת הצבי על מס' ביצה (זאלקווא תקס"ג) התיחס אחריו והביא הג"מ אריה יהודה ליב חסיד שהי' אב"ד ור"מ בק"ק לבוב ופרעמיסלא.

צ) **ה"ר אריה ליב ב"ר שאול.** אביו ה"ר שאול הי' בנעוריו אב"ד דק"ק לאקטש ואח"כ נתעלה לאב"ד בבריסק ובאפטא ובקראקא ונפטר בעיר גלוגא יום ה' י"ז אייר תס"ז והוא היה בן הגאון ה"ר העשל ז"ל שהי' ר"מ דק"ק לובלין, ואח"כ אב"ד בבריסק ואח"כ נתקבל לאב"ד בקראקא במקום הגאון בעל תוי"ט, ונפטר כ' תשרי תכ"ד, ועי' אודותם בס' העורבים ובני יונה צד 34, ובס' עיר הצדק סי' כ"א, ובס' רבני ברלין מלאנדסהוט

צד 71 ובס' כלילת יופי דף קכ"ח. הגאון ה"ר אריה ליב הנ"ל הוה חתנו של הגאון חכם צבי ז"ל שנתן לו את בתו מ' מרים לאשה, ובעצת חמיו נתקבל הגאון ה"ר אריה ליב לאב"ד ברישא ושם הסכים בשנת תפ"ד על הדפסת ס' תולדות יעקב עה"ת להר"ר יעקב איילינבערג מקראקא, וכן הסכים על הדפסת ס' יפה מראה אגדת ירושלמי (אמסטרדאם תפ"ז) והיא מן ד' אלול תפ"ד, וחתם הק' אריה ליב חונה בק"ק רישא, וכן הסכים שמה על ס' חקי דרך על ש"ע אבן העזר מהרב בעל לחם הפנים, ובשנת תפ"ז הסכים על חומש עם ג' תרגומים דפוס דיהרנפורט. ובתולדות יעב"ץ להחכם ר' אברהם חיים וואגנה (אמסטרדאם תרכ"ט) צד 21 מובאה אגרת ה"ר משה חאגיז שנכתבה באלטונא עש"ק כ"ו חשון תפ"ו להגאון ר' אריה ליב בעוד שהי' אב"ד ברישא. מעיר רישא נתקבל לאב"ד בגלוגא רבתי ושם הסכים על הדפסת הש"ס של פראנקפורט-בערלין הנדפסת בראש מס' שבת והסכמתו היא משנת תצ"ד וחותם ומצודתו פרוסה בק"ק לבוב, וכן בס' קנה בשם על דקדוק (פפד"א תצ"ד) מר' מרדכי ב"ר יחיאל מיכל הלוי בא בהסכמה מן י"ד אייר תצ"ד וחתם אריה ליב חונה בק"ק גלוגא ומצ"פ בק"ק לבוב והגליל וכן בס' שכל טוב (זאלקווא תק"ט) מביא בפ' נח בשם הרב ר' אריה ליב אבד"ק גלוגא ומצודתו פרושה בק"ק לבוב, וכן בהסכמתו להשתערות טלך הנגב עם מלך הצפון (אמסטרדאם תצ"ז) נמצאה הסכמתו מן יום א' ר"ח סיון תצ"ה וחתם הק' אריה ליב חונה ק"ק גלוגא ומצודתו פרוסה בק"ק לבוב והגליל יצ"ו, וכן בא בהסכמה על ס' בית שמואל עה"ת (זאלקווא תצ"ט) וחתם שם נאם אריה ליב חונה בק"ק גלוגא רבתי ומצ"פ לק"ק לבוב והגליל והיא מן יום ג' י"ב טבת תצ"ט (ושם נדפסה גם הסכמה מהג"מ יהודה ליב סג"ל איטינגא האבד"ק לבוב מיום כ"ז אייר תצ"ז), מזה נראה כי בעת היותו בגלוגא נקרא לשבת על כסא הרבנות בעיר לבוב, וכנראה שבשנת תצ"ט ישב על הכסא בעירנו לבוב. בהסכמתו על הרמב"ם ד' יעסניץ משנת תצ"ט נמצאה הסכמתו וחתם אריה ליב חוב"ק לבוב והגליל ומצודתו פרוסה בק"ק גלוגא, וכן בס' נצח ישראל על הש"ס להרב ר' ישראל בן משה הלוי (פפד"א תק"א) נמצאה הסכמתו מן ר"ח מרחשון שנת ת"ק וחתם חונה פה לבוב והגליל ומצודתו פרוסה בק"ק גלוגא רבתי. ובשנה ההיא שנת ת"ק בחדש תמוז נתקבל לאמסטרדאם וביום ד' פרשת עקב בא בכבוד לאמסטרדאם (שארית ישראל לר' מנחם מן הלוי פל"ד). וטרם יציאתו מגלוגא רבתי בכ"ד תמוז ת"ק כתב הסכמה על עין יעקב (אמסטרדאם ת"ק) וחתם אריה ליב חוב"ק גלוגא ומצ"פ בלבוב ועומד לשרת בק"ק אמסטרדאם, ובס' חקי דרך להר"ר יקותיאל קויפמאן בא בהסכמה חוב"ק רישא ואב"ד בק"ק לבוב ולע"ע אב"ד באמסטרדאם, ובהתחלת שנת תק"א כ"ד תשרי כבר ישב על כסאו ובו ביום הסכים על ס' קרבן אהרן על הספרא (דעסא תק"ב). וכן בקהלת שלמה הוא חדושים על עין יעקב נמצאה הסכמתו וחותם חונה בק"ק גלוגא מן כ"ד תמוז ת"ק וממנו בעצמו שהי' אב"ד באמסטרדאם מן א' סיון תק"א וכן על ש"ע יו"ד (אמסטרדאם תקי"ד) נמצאה הסכמתו מן כ"ג שבט תקי"ד וכן נמצאה ממנו הסכמות בשו"ת השיב ר"א ושיח השדה (נייאוויט תק"ט),

מירא דכיא עה"ת, מגיני שלמה על מסכתות, פרח לבנון עה"ת, רפדוני בתפוחים על אגדותו מגיני זהב. באמסטרדאם ישב על כסא הרבנות משך חמש עשרה שנה והקים שם בית המדרש הגדול (עי' הקדמת בנו הג"מ שאול ז"ל בס' בנין אריאל).

הגאון הזה הוציא לאור מחדש שו"ת הרמ"א בדפוס אמסטרדאם בשנת תע"א

בהסכמת חותנו הגאון חכם צבי, וכתב שם כי נדבה רוחו של התנו היניק וחכים האלוף המרומם התורני האברך בנן של קדושים מו"ה ארי' ליב בהגאון הגדול מוהר"ר שאול ז"ל שהיה אב"ד ור"מ בק"ק בריסק דליטא ובק"ק קראקא והגליל מטרפולין של מדינת פולין. וכן נזכר בתוך הס' שו"ת חכם צבי בסי' ע"ו בתשובת הגאון מו"ה נפתלי הכהן אבד"ק פפד"מ, וכן הובא בסי' קל"א גם בשו"ת מאמר מרדכי להרב מהר"ם מדיסלדארף ושם בסי' ס"ב השיב תשובה ארוכה להרב המחבר ביום טו"ב אלול תקי"ד וכן עוד לו שם תשובה אחת בסוף סי' ס"ג, ובן נדפס אשר שמע מפיו הגאון בעל פני משה על הירושלמי והביאו שם במראה הפנים ריש פ"א דסוטה ד"ה קטנה וז"ל: ראיתי לכתוב כאן מה ששמעתי מפה קדוש אדמ"ו הרב הגאון המפורסם אב"ד ור"מ דכאן (כונתו באמסטרדאם) ה"ה כבוד מוהר"ר אריה ליב נר"ו כו'. וכן בנו הגאון ה"ר שאול ז"ל הביאו בספרו בנין אריאל בסוף ח"ב גם בעל ידי משה על המדרש הביאו שמ"ר פט"ו, גם הביאו בעל מירא דכיא בפ' תבא, ומובא בשו"ת עבודת הקדש סי' א' וסי' ט"ו, ובס' שמנה לחמו דף כ"ח.

הכרוז שהכריזו רבני וויניציא ו' חשון תצ"ה בכל בתי כנסיות נגד ר' משה חיים לוצאטו ושלחוהו לכל רבני הארצות נשלח באותה השנה גם להגאון ה"ר אריה ליב אב"ד ק"ק גלוגא וק"ק לבוב (כרם חמד ג' הערה 94 צד 156—157) ונודע מן המחלוקת ודברי ריבות שעברו בינו ובין הגאון רבינו יהונתן ז"ל בנדון הקמיעות כמפורש הכל באריכות בס' לוחות העדות ובס' שברי לוחות, ועי' מה שכתב גיסו הגאון יעב"ץ בשפת אמת ולשון זהורית דף כ"ב ע"ג על מכתב ה"ר אריה ליב מסוף ניסן תקי"א לר' שמואל הילמן במיץ ושם מכנהו כמוהר"ר אריה ליב נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק אמסטרדאם ומצודתו פרושה לק"ק פראג ולא נודע מאומה מישיבתו בק"ק פראג אבל ברור שראשי הערה בפראג שמו עיניהם בו לקבלו לרב שם (עי' בס' רבני ברלין צד 74),

באמסטרדאם מתה עליו אשתו הרבנית מ' מרים בת הגאון חכם צבי ואחות הגאון יעב"ץ ז"ל בי"ז תמוז תקי"ג (קול בת גלים צד 6—5) והגאון ה"ר אריה ליב הלך לעולמו באמסטרדאם בליל שביעי של פסח שנת תקט"ו ויקבר ממחרת היום יום אחרון של יו"ט ובן ס"ד או ס"ה שנים היה במותו ויספדו אותו כל ישראל (מצבות מולדר צד 12—11):

ואלה הם בניו הראשון הרב הגאון ר' שאול נולד בעיר רישא בשנת תע"ז ונתקבל לאב"ד בלאקטש, ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק דובנא רבתי (על מקום כסאו של חותנו הגאון מו"ה אברהם כהנא ז"ל), בהיותו בן שלשים ושמונה שנה מת אביו וישב על כסאו באמסטרדאם בשלשים וחמש שנה ונפטר שם

בשיבה טובה בן שבעים ושלש שנים ביום ש״ק ז׳ תמוז תק״ן ומצבתו נעתקה בס׳ העורבים ובני יונה צד 36 והוא בעל המחבר ס׳ בנין אריאל (אמסטרדאם תקל״ח) ומה שנדפס עוד ממנו ומתולדותיו עי׳ בס׳ העורבים ובני יונה צד 36 ובס׳ תולדות אנשי השם בעדת ברלין מלאדנדסהוט צד 72 ובס׳ כלילת יופי ח״א צד קל״ג. בנו השני הוא הגאון מו״ה צבי הירש, נולד ברישא שנת תפ״א, ברישא הלך עם אביו לעיר לבוב, ומעיר לבוב לעיר אמסטרדאם ויהי׳ סופר אביו כל הימים ובן ארבע ושלשים שנה היה הר״ר צבי הירש כאשר מת אביו בשנת תקט״ו, נתקבל לאב״ד בעדת אשכנזים בק״ק לאנדאן וברי״ח סיון תקכ״ד נתקבל מעיר לאנדאן לאב״ד ור״מ בק״ק האלבערשטאט ובשנת תקל״ג נתקבל משם לאב״ד ולר״מ בק״ק ברלין ויגוע ויאסף אל עמיו בן ע״ט שנה ביום ב׳ ד׳ אלול ונקבר למחרתו יום ג׳ ה׳ אלול תק״ס ועי׳ עוד אודותיו בס׳ העורבים ובני יונה צד 37 ובס׳ תולדות אנשי השם צד 72 ובכלילת יופי ח״א דף קל״ד.

גם שתי בנות היו לו להגאון מוהר״ר אריה ליב, הראשונה היתה אשת הרב הגאון הגדול מו״ה שאול הלוי שהי׳ אב״ד ור״מ בק״ק האג, עי׳ תולדות אנשי השם בהערות צד 118 וכלילת יופי ה״א דף קל״ה ובתו השניה היתה אשת הרב הגאון מוהר״ר יצחק הלוי אב״ד דק״ק לעשנוב ואח״כ אב״ד ור״מ בקראקא (עי׳ להלן אות י׳ סי׳ ש״ה).

צא) **ה״ר אריה ליב במהר״ז וואלף מלבוב.** דיין גדול וחתום בפנקס הקהל דף 66 על פסק דין בנדון עזבון מן י״ט אייר תע״ב, ובא בראשונה על החתום נאום הק׳ משה מזאמושט, נאום חיים מלבוב, ונאום הק׳ אריה ליב במהר״ז וואלף מלבוב, וכן בדף 76 על העתק קנין מן י״א מנחם ת״ע ועל הכתב חתום נאם שלמה זלמן רייז ונאם משולם בהר״ר משה מלוצק וקיום הקנין חתמו הדיינים מן ו׳ כסלו תע״ג וחתום הק׳ משה מזאמושטש, נאם הצעיר חיים מלבוב, נאום הק׳ אריה ליב במהר״ז וואלף מלבוב, נאם שמואל בר״ב מרגליות מלבוב ונאם יואל פייביש מח״ל, וכן בדף 158 על פסק דין מכ״ד תמוז שנת תע״ג וחתום שם הצעיר חיים מלבוב ונאם דוד טעבל בא״א מו״ה מאיר ז״ל ונאם הק׳ אריה ליב במהר״ז וואלף זלה״ה מלבוב.

צב) **ה״ר אריה ליב בריסקר מלבוב.** הי׳ דיין פה ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 79 על פסק דין ופשר בין בעלי חובות מן יום ה׳ ו׳ ניסן תפ״א ובא שם על החתום נאם שמריה שמערל סג״ל הורוויץ, נאם יהושע פלק שור מלבוב ונאם ישכר בער טארניפאלר, נאם יעקב במוהרמי״ל ונאם נתן נטע מלבוב, ונאם הק׳ אריה ליב בריסקר מלבוב, ואח״כ נתקיימו החתימות מן יום ד׳ ר״ח סיון תקי״ד בחתימת הגאון הר״ר חיים כהן ראפאפארט ואחריו חתום יוסף סג״ל דיין, ואחריו הק׳ משה מגיד פ״ק לבוב, ואחריהם יהודה ליב ב״ר צבי הירש קאזינר מלבוב, ושמותם תמצא במקומותם, ובערכיהם, ושם דברתי אדותם, ובנו של הר״ר אריה ליב הי׳ ג״כ דיין גדול בלבוב (עי׳ להלן אות י׳ סי׳ רל״ט) הר״ר יחיאל מיכל ב״ר אריה ליב בריסקר.

צג) ה"ר אריה ליב ב"ר יהושע חיים מראווי. דיין בלבוב וחתום בפנקס הקהל דף 98 על פסק בנדון
תקון דרכים לפני ביהכ"נ מן יום ג' ר"ח אדר תצ"ט וחתום בראשונה הק' אברהם סג"ל מטיסמיניץ חפ"ק לבוב ואחריו יוסף יהושע פלק ב"א מוהר"ר משולם פייבש שור, הק' שמואל מזאלקווע, הק' מרדכי במהר"ן מלבוב, הק' אלכסנדר זיסקינד במוהר"ר ליב זצ"ל, הק' אריה ליב במוהר"ר יהושע חיים ז"ל מראווי, הק' יוסף במוהר"ר מנחם מאניש זצ"ל, הק' ישכר בער במוהר"ר משה איגרא זללה"ה, הק' דוב בער הלוי בהרב ה"ה מו"ה מוהר"ן הירש ז"ל, הצעיר באלפי יהודה ליב בה"ה מוהר"ר צבי הירש קאזינר.

צד) ה"ר אריה ליב ב"ר צבי הירש. מנהיג בלבוב חתום בפנקס הקהל דף 75 על כרוז ותקנה מן יום ו' ר"ח
אדר תק"ד שאין חשיבות לשום שטר בלי חתימת הראב"ד או הב"ד דשתי קהלות וחתומים שם הרבה הנמצאים כלם בהוספה ו':

צה) ה"ר אריה ליב ב"ר אהרן שור. מנהיג בלבוב, חתום בפנקס הקהל דף 139 על שטר מתנה מן כ"ה תמוז תק"י
אשר נתנו ראשי הקהל רצועת קרקע של רשות הרבים מתנה לבן אלוף אחד שירד מנכסיו כדי להרחיב גבולו והבאתי בהוספה י"ח שמות החתומים עמו ביחד.

צו) ה"ר אריה ליב ב"ר חיים כהן רפאפורט. אביו הגאון ה"ר חיים כהן הי' אב"ד דפה (עי' אות ח'
סי' קס"ח) ובנו ה"ר אריה ליב הי' ר"מ דפה, וכאשר הובא בצמח דוד בהוספות דף מ"ט בשנת ה"א תקי"ג עלה בדעת פרנסי העיר למנות ראש ישיבה בעיר לבוב וישימו עיניהם בהרב ר' משה ב"ר צבי הירש מיזעס, אולם הגאון ר' חיים כהן ר"פ בקש לתת המשרה הזאת לבנו ה"ר אריה ליב ויהי ריב בין בעלי מיזעס ובין בעלי ראפאפורט, ולבסוף גברו הראשונים ונתקבל ר' משה מיזעס לראש הישיבה, ויהי ביום השבת כאשר דרש הרב ר' משה מיזעס הדרשה הראשונה שב לביתו ויחלה וימת בחצי ימיו בטרם מלאו לו ארבעים שנה, ונבחר הגאון ה"ר אריה ליב כהן רפאפורט תחתיו, אולם גם הוא לא ישב על כסאו ימים רבים כי מקץ שבע שנים מת על פני אביו בשנת תקי"ט, ובטעות הביא בצמח דוד שם כי לא עלתה לו שנה תמימה ומת בשנת תקי"ג, ומובא לנכון בס' העורבים ובני יונה צד 16 וכן עדה המצבה כאשר תראה להלן. וכראות אביו הגאון כי נלקח מחמדו, התחתן עם אלמנת ה"ר משה מיזעס ונתן את נכדו לבן ה"ר משה לאשה, בן ר' משה זה היה צדיק יסוד עולם, ושמו ר' אליהו מיזעס, גם שם עיניו על בית הרב ר' משה והשיא את בנו ר' מרדכי מיזעס עם נכד הרב ר' דוד אלטשולר בעל מצודות דוד, כל אלה עשה לכפר פני נשמת הצדיק ר' משה מיזעס אשר חשב כי יצאה בלא יומה בעבורו, אחי הרב ר' משה הנזכר היה הרב הגדול ר' יהודה ליבוש דיינא רבא בלבוב (עי' אות י' סי' קצ"ה)

ונפטר ה״ר אריה ליב יום ד׳ כ״ה סיון *) שנת חס״ד ואמ״ת (תקי״ט) כאשר תראה להלן מנוסח המצבה. והוא היה חתן הגאון מוהר״ר דוב בעריש האבד״ק רישא ולבוב (עי׳ אות ד׳ סי׳ קכ״ט). ובנו היה הגאון מוהר״ר דוב בעריש הכהן רפאפורט האבד״ק מעזיבוז, ובנו של הגאון ה״ר דוב בעריש הי׳ הגאון מוהר״ר חיים כהן רפאפורט אבד״ק אסטראה בעל מחבר שו״ת מים חיים (זיטאמיר תרי״ז). מן הגאון ה״ר אריה ליב הנ״ל נמצאו הרבה הסכמות: בס׳ ברוך מבנים אשר ביחד עם אביו מן ח׳ תמוז תק״ט ובס׳ מענה אליהו על ב״מ ביצה ג״כ ביחד עם אביו מן כ׳ חשון תקי״ח ורשם שם עליו אב״ד וראש הישיבה, ובס׳ נטע שעשועים על סדר נשים בא שם על החתום ביום ג׳ ט׳ אייר תק״ח וחתם נאום אריה ליב הכהן ראפפורט החופ״ק לבוב יע״א, בס׳ פורת יוסף מהגאון בעל פרי מגדים על יבמות כתובות ביחד עם אביו מן כ״ה תשרי תקט״ז ובס׳ פני אריה באור על משנת ערוגה להרמב״ם מן ח״י תמוז תקי״ד, ועל ספר קהלת יעקב חדושים (זאלקווא תק״ט), ובס׳ שערי בנימין חלק ראשון באמסטרדאם מן ט׳ אדר תקי״ב, ברכת אברהם (זאלקווע תקי״א) ביחד עם מר אביו ובס׳ שם אהרן מן ב׳ מנחם תקי״ד ביחד עם אביו ז״ל, בס׳ עטרת צבי ביחד עם אביו מן ר״ח אלול תקי״ט, ויש לו תשובה בתוך תשובות מר אביו בחלק או״ח סי׳ כ״ג כ״ד ובחלק יו״ד סי׳ מ״ה מ״ו ובחלק אה״ע סי׳ ט״ו וזמן התשובה מן כ״ד מרחשון תקי״ז ונזכר בשם הגדולים החדש אות ל׳ סי׳ מ״ה על שם ר׳ ליבוש הכהן ראפאפארט ובטעות הביא שם כי נפטר על פני אביו בשנת תק״ט ויש יש לתקן תקי״ט.

וראיתי כעת בהאכיף ח״ו צד 127 כי בפנקס הקהל דק״ק שקוד בקול קורא מן ח׳ אלול תק״ב בועד דד׳ ארצות בק״ק טשליץ נמצאה גם חתימת ידו הק׳ אריה ליב כהן ראפאפארט ונמצאה ג״כ חתימת ידו בפנקס הקהל אשר ת״י בהרבה מקומות דף 144 על קיום שטר מכירה מן ה׳ סיון תק״ג וחתום הק׳ אריה ליב כהן רפאפורט חופ״ק לבוב ואחריו חתום הצעיר באלפי יהודה ליב קאזינער מלבוב, דף 119 על קיום חתימה מן כ״ח תמוז תק״ד וחתום כנ״ל ואחריו נאם דוד בלא״א ר׳ יוסף ז״ל מלבוב, הק׳ ישכר בער ב״ר משה איגרא ז״ל, מרדכי במוהר״ר ז״ל מלבוב, דוב בעריש שור בהרב ה״ה מוהר״ר הירש זצ״ל, נתן נטע ב״ר ראובן, צד 146 ע״ב על קנין מקום בביה״כ מן ו׳ אלול תק״ח, ואחריו חתומים מרדכי במוהר״ר ז״ל יהודה ליב ב״ר צבי הירש קאזינר זלה״ה מלבוב. צד 130 בנדון יורשים ושבועות כתובה מן ח׳ אדר תק״ח וחתום אריה ליב כהן ר״פ חונה פ״ק לבוב ובתוך הכתב כתוב: דברי דיינים בצרוף הרב המאה״ג ריש מתיבתא דקהלתנו ואחריו חתום הק׳ משה מגיד דביה״כ, יוסף סג״ל מלבוב, מרדכי במוהר״ר ז״ל, משה

---

*) בעל מצבת קודם בנוסח המצבה הביא כי נפטר יום ז׳ ח׳ סיון בשנת חס״ד ואמ״ת וזה טעות והמכס כרמולי בספרו העולכים וכני יונה הניה בשנ״ל ז׳ סיון כי בשנת תקי״ט הי׳ ז׳ סיון ביום השבת. והביא שם כי קבל מכתב מלבוב שמת ביום ד׳ כ״ה סיון וכן היא האמת כי כן מכוח על המצבה יום ד׳ כ״ה סיון.

ב״ר יוסף זלה״ה ואח״כ סיים שם ולהיות לאות ולמשמרת כתבנו וחתמנו בצרוף כבוד אמ״ו הרב הגאון המפורסם מופת הדור אב״ד ומ״ץ בקהלתנו פה ק״ק לבוב והגליל היום יום ד׳ ט״ז סיון תקל״א, וכונתם בזה אל הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ אבל לא בא שם עם חתימתו. צד 143 על תוקף החלטה מן כ״ו ניסן תק״ד ובא שם על החתום ואחריו שמואל מזאלקווא, יהודה ליב ב״ר צבי הירש קאינער, ישעי׳ ב״ר מרדכי קיקיניש, דוב בער בהרב מוהר״ן הירץ, ואח״כ קיים הכתב ובא בעצמו על החתום בכתב ידו הק׳ ארי׳ ליב כהן רפאפורט חופ״ק לבוב יצ״ו. צד 142 על קיום חתימות מן ט״ו מנחם תק״ו ובא על החתום ואחריו חותם יוסף ב״ר מנחם מאניש סג״ל, ישכר בער ב״ר משה איגרא, מרדכי במוהר״ר צבי הירש, נתן נטע במוהר״ר ראובן ז״ל. צד 89 על פסק דין בנדון בית מן כ״ח אלול תקי״א וחתם כנ״ל ואחריו יוסף ב״ר מנחם מאניש סג״ל, משה ב״ר יהודה ליב ומזה תראה כי בשנת תק״ג כבר שמש בקודש וא״כ כשנפטר תקי״ט הורה בצדק לערך ט״ו שנה וזה נוסח המצבה כפי שמובא במצב״ק ח״א 1 סי׳ נ״א וח״א 2 סי׳ צ״ב:

חבל על האי שופרא דבלי בארעא, שופרא דמעשים טובים, מורנו ורבנו הרב המאור הגאון מו״ה אריה ליב הכהן רפאפורט זללה״ה שהיה ר״מ דפה והי׳ צדיק תמים וחריף ובקי ונפטר בשם טוב יום ד׳ כ״ה סיון חס״ד ואמ״ת לפ״ק והוא בן אב״ד דפה והגליל והורה בצדק ובחסד לעדת ה׳ שמונה שנים, ובתוך העיר שבע שנים זכותו יעמוד לעד:

צז) **ה״ר אריה ליב ב״ר יעקב יהושע.** הוא בן הגאון בעל פני יהושע, המכונה ר׳ ליבוש והי׳ אב״ד בסקאהל ובק״ק סווירז והי׳ תלמיד ה״ר צבי הירש אבד״ק האלבערשטאדט, ונמצאה הסכמתו בס׳ כתנות אור מה״ר מאיר ווארזיר מן חוה״מ פסח תק״י בעברו דרך גלוגא, וכן בועד בראדי כ״ו אייר תקט״ו חתמו י״ד רבנים ובתוכם גם ה״ר אריה ליבוש שהי׳ אז אב״ד בק״ק סקאהל, ועל מכתב חרב פיפיות שנשלח לכל הקהלות לקרות אותו בבתי כנסיות בכל ער״ח להבדיל ולהפריש מאמיני ש״צ מתוך קהל הגולה (יערן אוצר חכמה מחברת א׳ צד 28) חתום הק׳ אריה ליב חונה ק״ק סקאהל. בשנת תק״ו ותק״ח ישב בישיבתו הרמה בפ״פ דמיין כי נתקבל שם לריש מתיבתא בהיות אביו הגאון ז״ל אב״ד שם, ומשם נכתבו תשובה נ״ז ונ״ט בזמן הזה הנדפסות בשו״ת אור ישראל מה״ר ישראל ליפשיץ (קלעווע תק״ל) והוא נתקבל אחר פטירת אחיו הגאון מו״ה ישכר בעריש ז״ל האב״ד דק״ק פאדהייץ אשר נפטר בנסעו לשם בק״ק ברלין נתקבל הוא אחריו ואח״כ עוד בחיי אביו הגאון בעל פ״י שב למדינת פולין והי׳ אב״ד דק״ק סקאהל ונתקבל אחר זה לאב״ד בהנובר, ובס׳ אור ישראל שם בסימן כ״א נדפסה ג״כ תשובתו בהיותו כבר אב״ד בק״ק הנובר, והסכים בשנת תקל״ה כ״ח אלול בהדפסת פני יהושע ח״ד עם היספותיו הנקראות בשמו פני אריה על ב״ק ועם קצת חדושים גם מבנו ה״ר בעריש ז״ל (פיורדא תק״מ) וכן מצאתי הסכמתו לס׳ שלחן עצי שטים להגאון ה״ר שלמה בעל מרכבת המשנה וכתב הסכמתו בעברו דרך ברלין בשנת תקכ״א ובשנה ההיא נתקבל לאב״ד ור״מ בק״ק הנובר ויחתום נאם הק׳ אריה ליב באאמו״ר הגאון האמתי מוהר״ר יעקב יהושע זצ״ל לע״ע אב״ד ור״מ דק״ק הנובר והמדינה.

ובשנת תקכ"ג נתן שם הסכמתו על ס' עטרת צבי על התורה מהרב מוהר"ר נח צבי דרשן דגליל לבוב, וכן בס' עטרת ראש נמצאה הסכמתו משנת תקכ"ו וחתום הק' אריה ליב חונה לע"ע בק"ק הנובר וכן בא בהסכמה על ס' מספר צבאם וס' משנת חכמים. מלבד ספרו פני אריה על מס' ב"ק אשר בא בדפוס הי' נמצא ג"כ כ"י על מס' פסחים ביד הרב הגדול מוהר"ר ישכר בער לעווינשטיין ז"ל ועל שאר מסכתות נמצא כ"י בהאג וכאשר הביא הרב הגדול החכם הכולל והנכבד מוהר"ר נפתלי הירץ בערנשטיין ז"ל במכתבו הנדפס במחברת שם עולם צד 31 ראה בעצמו בהאג ובהנובר כמה כרכים מחלוקים שדרש ברבים ובפרט בהיותו ר"מ בק"ק פפד"מ ושו"ת ובידו הי' נמצא כמה דרושים תוכחת מוסר והספדים, גם הביא שם שראה תשובה ממנו שכתב בשנת תצ"ט בהיותו אב"ד דק"ק סווירז והגאון מו"ה יחיאל מיכל היילפרין אבד"ק בערזאן הי' חותנו. נולד בשנת תע"ה ונפטר עש"ק ח' אדר תקמ"ט בהנובר ונקבר שם ביום א' בעשירי לאדר ועל מקומו נתקבל בנו הגאון ה"ר ישכר בעריש ז"ל *) והספידו הגאון ה"ר אלעזר פלעקילש בעל תשובה מאהבה בג' אב תקמ"ט בפראג וההספד נמצא בס' עולת חדש השלישי בדרוש ה'.

צה) ה"ר אריה ליב ב"ר יחיאל מיכל. היה מ"מ ומ"ץ פה לבוב תוך העיר. וקרוב שאביו הוא הגאון ר' יחיאל מיכל אב"ד בק"ק פרעמיסלא בהגאון ה"ר שמואל אבד"ק פרעמיסלא, הובא בהקדמת שו"ת תועפות ראם, ויש לו הסכמה בשו"ת גאוני בתראי, גיסו של הגאון ר' חיים כהן ר"פ כמבואר בצוואתו בסוף שו"ת מים חיים לנכדו ה"ר חיים כהן ר"פ מאסטראה, ועי' בהאסיף החמישי מצבת הגאון ר' יחיאל מיכל ואביו הגאון ה"ר שמואל רבני פרעמיסלא וה"ר אריה ליב נפטר בלבוב כ"ה תשרי תק"ע ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ק"ט) וחרות עליה:

> אריה דבי עלאה נפלה עטרת ראשנו כ"ה תשרי תק"ע לפ"ק הרב הגאון הגדול בוצינא קדישא חסידא ופרישא כחד מן קמאי קדוש עליון אדוננו מורנו ורבנו מוהר"ר יהודה ליב בהרב מוהר"ר יחיאל מיכל ז"ל מ"ט ומ"ץ פה לבוב תוך העיר תנצב"ה:

ובעל מצבת קדש רשם בהתחלתו „נוסחת מצבת הגאון הגדול מוהר"ר אריה ליבוש אבד"ק הורודנקא ומ"מ פה לבוב תוך העיר" אולם בגוף המצבה לא נזכר כלל שהי' אבד"ק הורודנקא כי זה הוא אחר והרב מהורודנקא הי' שמו ר' יהודא ליב ב"ר ישראל וחיבר ספר מחוקק יהודה חדושי דינים על ה' פסח (לבוב תקנ"ב) ובא שם בהסכמה הגאון ר' הירש ראזניש מן כ"ג טבת תקנ"ב ובס' נחל אשכול דרושים כסדר הפרשיות מר' חיים עוזר הכהן מ"מ דק"ק בראד (דובנא תקס"ט) בקהל המסכימים בא גם הג' ה"ר יהודה ליב לאבד"ק הורודנקא מ"מ ומ"צ בלבוב תוך העיר.

צו) ה"ר אשר ב"ר יצחק הכהן. היה ראב"ד ור"מ פה, נפטר ער"ח אייר שמ"ב וזה נוסח המצבה (מצב"ק ח"ב סי' נ"ז דף כ"ג ע"א):

---

*) נולד בק"ק פפד"מ ביום הכבי בכביעי לחדם מנחם אב בשנת תק"ז ונתקבל לאב"ד דק"ק הנובר והמדינה ביום שביעי של פסח בשנת תקמ"ט ונפטר ונקבר שם ביום החמישי יום ראשון של י"ח בסלו שנת תקס"ח.

אראלים אחזו בארון הקודש ונגנו ארון הקודש לוחות ושברי לוחות מונחים בארון, אללי כי נפלה עטרת ראשנו אדוננו מורנו ורבינו מאיר הגולה הגאון הגדול החסיד מו"ה אשר הכהן במוהר"ר יצחק האב"ד ור"מ דפה והיה ראש לחבורה קדושה וחד מגזברי הקודש כרבי פינחס בן יאיר והיה ראש לחבורה קדושה שומרים לבוקר ועשה משפט וצדקה בישראל והאיר עיני ישראל בתורתו והרביץ תורה והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור, בזכות זה תנצב"ה, נפטר ער"ח אייר שמ"ב לפ"ק:

ק) **ה"ר אשר ב"ר דוד איש מבית הלוי מלבוב.** כן חתם עצמו בין הסכמות על תנ"ך בהעתקה אשכנזית
הנדפס באמסטרדאם שנת תמ"ז ובא בין חתימת האלופים הקצינים מנהיגי ד' ארצות בעיר לובלין מן ה' אייר תל"ח.

קא) **ה"ר אשר יעקב אברהם ב"ר אריה ליב קלמנקש.** היה דיין בפה וחבר ספר אשל אברהם
דרשות על התורה עפ"י מאמרי חז"ל ובתוכו מה ששמע בפראג בשם זקנו ה"ר יוסף קלמנקש (טובא באוצה"ס אות א' סי' 1038 בשם ספר „האשל") ועוד חבר ספר מעין החכמה מפתח וכללים לחכמת הקבלה מלוקט מכתבי האר"י ז"ל ועל סוד מעשה בראשית בקצור (אמסטרדאם תי"ב ובקאריץ תקמ"ד) וה"ר משה בן צור עשאו בשירים וקראו מבוא שער השמים וחבר עליו שני פירושים „דברי אמת" „קרא משה". אביו ה"ר אריה ליב הי' בן הגאון ה"ר יוסף קלמנקש. ונוסח המצבה תמצא במצב"ק ח"א 2 סי' ל"ב:

(כרתם המלכה) שנת תתן אמת ליעקב. (ואין ספק כי הפרט הוא על המלה אמ"ת) (במלכה) ביום טוב נהפך כי טוב פעמים ואבל ומספד ונהי בכפלים ט"ו בחודש ניסן נגנז צנצנת המן המאיר באספקלריא המאירה כבוד מורנו ורבינו ומאורנו, נתבקש בישיבה של מעלה הגאון האלוף עין הגולה מו"ה אשר יעקב אברהם בן הרב מוהר"ר אריה קלמנקש, צלל במים אדירים של תורה וחיבר ס' אשל אברהם על שמו נקרא ובשביל שזכה את הרבים יבוא שלום וינוח על משכבו בשלום תנצב"ה:

קב) **ה"ר אשר ב"ר ראובן.** דיין מצוין פה ונהרג בנפילת הבתים שהיתה בלבוב ביום ה' ג' ככלו תס"ג. עי' בפני יהושע בהקדמתו
ונוסח מצבתו נעתקה במצב"ק ח"ב דף ט' סי' ט"ו:

אוי כי נפלה והרג הדין המצויין מוהר"ר אשר במוהר"ר ראובן אשר למד תורה ברבים והעמיד תלמידים והי' עובד ה' בכל לבבו ונפשו אשר נהרג ביום ו' ד' כסלו תס"ג לפ"ק, בזכות זה תנצב"ה:

קג) **ה"ר אשר אנשיל ב"ר משה מטיסמניץ.** היה אב"ד בגאליגורי וראב"ד ודיין הגדול ור"מ בלבוב, ונמצאה
חתימת ידו בפנקס הקהל אשר ת"י דף 149 על העתק פסק דין ממכירת קרקע מן כ"ו מנחם תקכ"ב, והחתמו חמשה דיינים ואח"כ חתום הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ ואח"כ נתקיימו החתימות כ"ג חשון תקכ"ו וחתום ה"ר דוב בער בהגאון מזאמושטש, יחיאל מיכל ב"ר אריה ליב בריסקר, ישכר בער ב"ר יוסף סג"ל ואח"כ החתום אשר אנשיל מטיסמיניץ וכן צד 150 על קנית מקום בביה"כ ג"כ מן כ"ג חשון תקכ"ו וחתומים שם הגאון ה"ר דוב בער בהגאון

אב"ד מזאמושט חופ"ק לבוב ואחריו חתומים ישעי' ב"ר מרדכי קיקיניש, ישכר בער במוהר"ר יוסף סג"ל, אשר אנשיל ב"ר משה ז"ל מטיסמיניץ, וכן צד 13 על מכירת מקום בביה"כ מן כ"ב אלול תקל"ב וחתומים שם הגאון ה"ר דוב בער בהגאון אב"ד מזאמושטש, הק' אשר אנשיל מטיסמיניץ אבד"ק גאליגורי וכן חתם שם נאם אהרן ישכר בער סג"ל, יחיאל מיכל בריסקר, מנחם מענדל ב"ר נחמן כ"ץ רפאפורט, וכן חתום שם הק' מאיר אב"ד דק"ק לבוב והגליל יצ"ו, וכן בדף 128 על פסק דין ממכירת עזבון מן ט' אייר תקל"ב וחתום שם הק' אנשל אב"ד דק"ק גאליגורי יצ"ו וכן חתם שם יחיאל מיכל בריסקר וכן עוד שם מן י"ג סיון תרל"ב וחתומים שם דוב בער חפ"ק לבוב אשר אנשיל מטיסמיניץ אבד"ק גאליגור, יחיאל מיכל בריסקר, אהרן ישכר בער סג"ל, וכן בדף 86 על שטר חוב הנאבר מן ד' אייר תקל"ג וחתום הגאון ה"ר דוב בער בן אב"ד מזאמושט ובצדו חתום אשר אנשיל מטיסמיניץ יחיאל מיכל בריסקר, אהרן ישכר בער ב"ר יוסף סג"ל, מנחם מענדיל ב"ר נחמן כ"ץ רפאפורט. ואולי הוא ה"ר אשר שהביא בעל שם הגדולים החדש אות א' סי' רל"ה שהי' מחותנו של הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ ושקיל וטרי בהדי', חבר ספר מים אדירים חדושים על מסכתות, וידידי הרב הגאון מוהר"ר יוסף לעווינשטיין אבד"ק סעראצק העירני שה"ר אשר אנשיל היה חתן הגאון מוהר"ר מאיר הלוי איש הורוויץ האב"ד דק"ק באליחאב וטיקטין ואולי הוא זה ותולדותיו הובאו בהמליץ שנת תרמ"ג סי' ט"ו ובס' אלפי יהודה על חו"מ ובס' מגן דוד ועי' שה"ג החדש אות מ' סי' כ"ה.

קז) **ה"ר אשר זעליג ב"ר יעקב.** חד מדייני לבוב וגם הוא בא בהסכמה על היתר הגט מהגאון מוהר"ר שלמה בעל מרכבת המשנה שנדפס בסוף שו"ת זכרון כהונה להג"מ יצחק אייזיק מאסטראה.

קח) **ה"ר אשר אנשיל ב"ר משה אשכנזי.** היה אב"ד בק"ק ראָזדאָל ומ"מ בלבוב ויש לו הסכמה בס' טל אורות עם מגדל דוד להה"ר אליעזר ליפמאן ב"ר יהודה ליב סג"ל (וויען תקנ"ב) ביחד עם הגאון ה"ר צבי הירש ראזאניש ועם הגאון המגיד ה"ר שמואל שיינדליגער ועם ה"ר יצחק אשכנזי והם היו מגידי מישרים דפה וההסכמה היא משנת תקנ"א והפרט כי טל אורות טליך הרי"ש מן אורות היא באות קטנה ובעל מצבת קידש ח"א סי' קכ"א הביא כי נפטר כ' חשון תקמ"ד שנת א"ש"ר"ך ו"ט"ו"ב ואין ספק שחרות על האבן א"ש"ר"י"ך ו"ט"ו"ב והיא שנת תקנ"ד. וזה נוסח המצבה:

פה נטמן ונגנז האשל אשר ברמה שר התורה והחכמה, הי' מאור הגולה ה"ה ה"ב הגאון המאור הגדול בקי ומופלג בתורה ובירואה החכם השלם מחזיק ותומך לדלים ואביונים משען ומשענה ליתום ואלמנה נר ישראל ע"ה פה"ח כש"ת מוהר"ר אשר אנשיל וצללה"ה אבד"ק ראזדיל בהרב מוהר"ר משה ז"ל ביום ו' עש"ק כ' חשון שנת אשריך וטוב לפ"ק תנצב"ה.

ב.

קו) ה"ר בנימין ב"ר משה. היה חד מגדולי ישראל ונפטר בלבוב ב' ניסן ש"מ. ונמצא נוסח המצבה במצב"ק ח"א 2 סי' ד' וח"ד דף ס"ח ע"ב:

ובנימין הצדיק מת ביום כ' לחודש ניסן ש"מ לפ"ק:
הוא היה חד נחית לעומקא של הלכה בחדודה ובקי בחדרי תורה ודורש על כל קוץ וקוץ תלי תלי של הלכה קדוש יאמר לו פה קדוש מפיק מרגלין (כ' סורוית נמחקו) אף כי זקן וכהו עיניו מצודתו ומצולתו פרוסה בישיבה ובפלפול התלמוד בחדודה ובישיבה שיש בו סמיכות להלכה וכל גדולי ישראל עושים וסומכים צל תשובתו ועל דבריו כאשר ישאל איש בדבר אלהים (בכתן גס נמחק ונמצקע ומעבר הסכי מרוס) הלא הוא שר התורה לישראל גאון בית יעקב בעהמ"ח ספר תבנית הבית וספר אוהל של שמחה מוהר"ר בנימין בהרב מו"ה משה זלה"ה תנצב"ה:

קז) ה"ר בנימין וואלף. היה אבד"ק ראחמנוב וריש מתיבתא דפה ואין לברר מהמצבה שנת מותתו. ואלה הטורים החרותים על מצבתו (מצב"ק ח"א 2 סי' י' וח"ד סי' י' דף ע' ע"א):

בשנת ויהי בע"ש בום ההוא הראש נעשה מר וראש, וישא את ראש בני ישראל רב פעלים מקבצאל הרביץ תורה בישראל מאוד בחיר הרועה אבי אבי רכב ישראל הגאון המופלא בדורו מוהר"ר בנימין וואלף אבד"ק ראחמנוב וריש מתיבתא דפה לבוב העמיד תלמידים רבים גדולי הדור ועשה משפטים צדיקים הודיע לעם משפטי אל ישרים וזכים, וכותו יעמוד לנו ולכל ישראל תנצב"ה:

קח) ה"ר בנימין ב"ר משה יחזקאל. היה תלמיד להגאון ה"ר יהושע ולק בעל הסמ"ע ודרישה ופרישה והוא הגיה ספר מאירת עינים (סמ"ע) ונסע עם הספר לפראג להדפיסו ובסמ"ע דפוס הראשון כתוב על השער: מוגה בעיון רב ונמרץ ע"י הנעלה מוהר"ר בנימין וואלף יזיי"א מלבוב, תלמידו דמר הגאון הרב המחבר מוהרי"ו כ"ץ ז"ל נדפס בפראג בשנת שע"ד ואחר הקדמת הסמ"ע נדפס בדפוס ראשון הקדמת תלמידו הנ"ל ואביא פה דבריו בקצרה: בהיות שאני הח"ט בבית מורי ורבי הרב המחבר הנ"ל ז"ל כמעט זה שתים עשרה שנה נתגדלתי מתורתו למדתי ומים על ידו יצקתי ועמו השכמתי והערבתי, ובחדר בית מדרשו נתבודדתי וידי מתוך ידו לא זזתי, וגודל התמדתו להוציא תעלומות החכמה לאורה ראיתי, וסניף לדבר מצוה בלמוד והגהה תמיד עמו הייתי, ובכן קמתי ונזדרזתי ובדרך רחוקה עם חבורו דמ"ו הרב הנ"ל נסעתי (כונתו כי נסע לפראג) ולבית הדפוס עמו באתי ועל מלאכת הקדש עמדתי, טעות וקלקלה ממנו הסרתי, וגם מראה מקום לדיינים שהן כפולים וכתובים גם בסימנים אחרים הצבתי כו', גם כמה טעותים שהיו בדפוסים הראשונים בדברי הגאונים מהר"י קארו ז"ל ומהר"ם איסרלש ז"ל עמדתי עליהן להגיהן מתוך דברי הסמ"ע (והשו"ע שלו) שכתב שם הנוסחאות והגירסאות כאשר ראוי להיות ע"פ הוכחות המחבר כמבואר שם כו', גם באתי להודיע תוכן כונת המחבר זצ"ל כאשר נמצא בחבורו שיעשה מראה מקום באיזה מקום על מ"ש הטור ושאר פוסקים לפניו או לאחריו אף שאותו הדין הוא משנה או ברייתא או גמרא ערוכה מ"ט בהיות שאין דבר המשנה והברייתא והגמרא מצוים

ביד כל ודברי הטור ושאר פוסקים הן מצוים, משה עשה המראה מקום עליהם כו' כו' ובהיות שפקדני מ"ו בצוואתו בענין הלמוד והגה בשאר החבורים שאהגה בו יומם וליל כמו שהיה דרכי כל הימים ושנים שעברו ועלי לשמור ולעשות ולקיים, ואקוה לאל שיזכני להגיה כל הספרים שחבר מ"ו הגאון מהרי"ו כ"ץ ז"ל ולא יצא מת"י דבר שאינו מתוקן וזכות הרבים וזכות דמ"ו יעמוד לי ולזרעי עד עולם אמן כן יהי רצון, כה דברי הטרוד בנימין בן לא"א משה יחזקאל ז"ל המכונה וואלף ראחשקז מלבוב. ואח"כ נדפס בדפוס ראשון התנצלות הרב ר' וואלף הנ"ל עם לוח הטעיות וקצת פשטים.

קט) **ה"ר בנימין וואלף ב"ר יהודה ליב כ"ץ.** הי' ראב"ד ודיין בלבוב, ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 7 על פסק דין בשנת שפ"ז.

ק) **ה"ר בנימין וואלף ב"ר יואל.** היה דיין דפה בזמן הגאון בעל ט"ז ונמצאה חתימתו בפנקס דף 35 על קיום חתימת עדי שטר מכירה בשנת תכ"א ושם חתומים עמו ה"ר מאיר איש מבית לוי, וה"ר אברהם גרויפין.

קיא) **ה"ר בנימין וואלף ר"א ר"ל מלובלין.** הי' מנהיג ד' ארצות וחתום בפנקס דף 77 בירייד יערסלב שנת תמ"ז על שטר חזקה, והגאון מהר"י לעווינשטיין אב"ד בסעראצק כתב אלי כי בהעתקה מהפנקס דח"ק מלובלין שתחת ידו מובא זכרון תולדותו, האחד ה"ר משה ב"ר בנימין וואלף ר"א ר"ל נפטר ה' שבט תק"א והשני ר' צבי במוהר"ר בנימין וואלף ר"א ר"ל נפטר כ"ו טבת תקי"א:

קיב) **ה"ר בנימין לבית קאצינלנפוגין.** היה מנהיג ד' ארצות וחתום בפנקס דף 77 על שטר חזקה בירייד יערסלא בשנת תמ"ז. ואולי הוא המחבר מס' מנורת זהב שם הכולל לשבעת ספרים שחבר ונקראים בשם האורות, עי' אוצר הספרים אות מ' סי' 1441 נדפס בדיהרנפורט תקל"ה:

קיג) **ה"ר בנימין וואלף ב"ר יהודה ליב סג"ל עפשטיין.** היה ראב"ד ור"מ פה ונמצאה חתימתו בפנקס דף 50 על פסק דין משנת תמ"ה וחתום בנימין וואלף סג"ל, וכן נמצאה חתימתו בפנקס דף 10 על הכרזת שטר חוב נאבד ובדף 36 ג"כ על שטר חוב נאבד ובדף 44 על קנין מכירת בית, כלם בשנת תס"א, ובדף 112 על פסק דין משנת תס"ו, ויש לו תשובה בשו"ת אמונת שמואל להגאון מוהר"ר אהרן שמואל קיידאנובר סי' ט' וסי' י', ואביו ה"ר יהודה ליב הי' בן הגאון מוהר"ר מאיר סג"ל עפשטיין, המובא בתשובות הב"ח.

קיד) **ה"ר בנימין ב"ר יהודה ליב.** היה ריש מתיבתא פה ומנוחתו כבוד בעירנו ונוסח המצבה נעתק במצב"ק ח"א 1 סי' ל"ו וח"א 2 סי' ס"ב וחרות עליה:

ויהי בערב שבת קדש ביום ז' שכט תס"ט לפ"ק נפטר ונקבר פה איש צדיק וחסיד קדוש יאמר לו, האלוף הגאון מו"ה בנימין ווואלף במוהר"ר יהודה קלמנקוש ר"מ דפה, אשר ישב בשקו ובתעניתו משכת לשבת, בבית המדרש לא פסק פומיה מגירסא ולצדקתו אשר עשה אין חקר. בזכות זה תנצב"ה:

ובאוצר הספרים אשר באקספורד נמצאה מחברת „הנהגת הבית" עם פי' וכתוב עליה „אשר חבר ויסד הגאון הגדול החסיד הקדוש והטהור מוהר"ר בנימין ב"ר יהודא זצ"ל ריש מתיבתא דק"ק לעמבערג" ונעתקה למעני, ואני מסרתיה להר"ר גבריאל סוחסטאבר שהדפיסה במצב"ק ח"א 2. ובנו של הגאון ה"ר בנימין היה ה"ר ליב קלמנקש האבד"ק אייזלין ויש לו הסכמה בספר „תולדות יעקב" על התורה.

קטו) **ה"ר בנימין ב"ר שמחה הכהן רפאפורט.** הוא אחיו של הגאון ה"ר חיים כהן ראפאפורט ומזכירו בתשובותיו לאה"ע סי' א'. חבר ספר „גבולות בנימין" חדושים כסדר התורה (נדפס בלבוב תקנ"ט). בנו היה ה"ר שמחה הכהן רפאפורט ועי' בשם הגדולים החדש אות ו' סי' שי"ג, אולם שם בסי' ש' טעה במש"כ ה"ר ישראל הכהן ר"פ בן הגאון מוהר"ר שמחה הכהן ר"פ אבד"ק לובלין, אחי הגאון מוהר"ר חיים כהן ר"פ זצ"ל: הרב ר' ישראל הכהן ר"פ [בן הגאון ר' שמחה הכהן ר"פ, בן הגאון ה"ר בנימין הכהן ר"פ] בן הגאון ר' שמחה הכהן ר"פ אבד"ק לובלין והורדנא, והמלות „אחי הגאון מוהר"ר חיים כהן ר"פ" יש למחוק כי ה"ר בנימין הי' אחי הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ ור' שמחה היה בן ה"ר בנימין.

קטז) **ה"ר בנימין ב"ר מאיר.** ראיתי ברשימת הח' מהר"ם ראסט מאוצר הספרים של ה' ראזענטאהל מאמסטרדם צד 766 שהביא כי בס' „טוב ויפה" (נפד"מ תק"ל) נמצאו הסכמות הג"מ שאול אב"ד דק"ק פפד"מ והג"ט בנימין ב"ר מאיר אב"ד דק"ק לבוב מן ג' ניסן תק"ל, אולם יען כי לא נודע אב"ד בלבוב בשם הנ"ל עיינתי בס' הנ"ל ורשום שם „הסכמת הרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר בנימין אב"ד ור"מ דק"ק ל"ב" וכן חתום שם „הק' בנימין בהגאון מוהר"ר מאיר ז"ל חונה פה ק"ק ל"ב יע"א" וההכם ראסט חשב שהכונה על העיר לבוב ולא נכון היא כי כון לעיר אחרת, ויובל היות כי כונתו לעיר לאנדסבורג הקרובה לפפ"ד או לעיר אחרת.

קיז) **ה"ר בנימין ב"ר שמחה נתן עלינבורג.** הי' אבד"ק באקשעוויץ ואח"כ הי' ראב"ד דפה אצל כבוד אביו הגאון מוהר"ר שמחה נתן ז"ל (עי' „שם הגדולים החדש אות ב' סי' כ'). נפטר בלבוב כ"ט אלול תרט"ז.

קיח) **ה"ר בעריל דיין.** נזכר בפנקס דף 145 בפסק דין מאת הגאון ה"ר דוב בער ב"ר אריה ליב ז"ל אב"ד ור"מ בלבוב משנת תקל"ד.

קיט) **ה"ר בערמאן מלבוב.** בכתב היחש מהגאון ה"ר סענדר מרגליות ז"ל (נדפס בשם הגדולים החדש אות מ' סי' ס"ט), הביא כי לה"ר מאיר ליווויש היו שני בנים, שם האחד ר' בערמאן ושם השני ר' הירש ר' בערמאנס, נקרא על שם אחיו לפי שנשא את בתו, ושניהם ישבו

בלבוב ור' בערמאן היה חתן הגאון מוהר"ר [יצחק] איצק שרענצלם (עי' אות י' סי' ש"ד).

קכ) **ה"ר בצלאל ב"ר מאיר מרגליות.** ה"ר מאיר מרגליות הי' אב"ד דגליל לבוב ואח"כ אב"ד באסטרא, חבר ס' „מאיר נתיבים" (עי' אות מ' סי' שנ"ג) ובנו ה"ר בצלאל מרגליות הי' ממלא מקומו באסטרא, ונמצאה הסכמתו בס' ערכי הכנוים להגאון בעל סדר הדורות מן א' אייר תקל"ה וחתום שם ביחד עם אחיו הגאון ה"ר שאול אב"ד דק"ק לובלין והגליל. ובנו של הגאון ה"ר בצלאל היה הגאון מוהר"ר נחמן, חתן הגאון ר' חיים כהן רפאפורט, הובא בהקדמת מגלה עמוקות עה"ת להגאון ה"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל מבראדי.

קכא) **ה"ר ברוך ב"ר מרדכי.** אחד הקדושים אשר נהרגו בש"ק ח' אייר תכ"ד (עי' לעיל סי' ט"ו) ומצבתו נעתקה במצב"ק (ריש ח"ב ובח"ד דף ח' ע"ב סי' כ"ו), וחרות עליה:

פה נטמן הקדוש והטהור מו"ה ברוך במו"ה מרדכי, בעבור שמסר נפשו ונהרג בידי ארורה ע"י הפוחזים בש"ק ח' אייר תכ"ד לפ"ק לבוב בחוץ לעיר, בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמתו.

קכב) **ה"ר ברוך הלוי מקאליש.** היה דיין ור"מ פה, ובא בחתימת ידו בפנקס דף 62 בשנת תנ"ב על חשבון מעות יתומים.

קכג) **ה"ר ברוך ב"ר ישראל.** היה מגיד בבהמ"ד דתוך העיר ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 3 סי' ע"ו) וחרות עליה:

יום ה' א' דר"ה ת"ס לפ"ק.

נטמן ונגנז איש אמונים ורב ברכות, צדיק וקדוש וטהור, ה"ה הרב הגאון הגדול, הרב המגיד בתוך העיר ובבהמ"ד, מו"ה ברוך בן מו"ה ישראל ז"ל, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה, ובזכות שזכה את הרבים תנצב"ה:

קכד) **ה"ר ברוך ב"ר יעקב.** היה אבר"ק דאברימיל ומנוחתו כבוד פה ואלה הטורים החרותים על מצבתו (מצב"ק ח"א 2 סי' ע"ה):

ביום השבת ו' שבט תר"א לפ"ק נפטר, וביום ב' נקבר ונטמן ונגנז פה, הרב הגאון המפורסם, חריף ובקי בחדרי תורה, ועסק יומם ולילה בתורת ה' תמימה, מו"ה ברוך בהרב הגאון מוהר"ר יעקב אבד"ק הרובשיב, בזכות תורתו אשר הרביץ בישראל תנצב"ה:

ומעבר הסכי למלכה חיות: הרב הגאון מו"ה ברוך אבד"ק דאברימיל חתן הרב מוהר"ר מאשיל:

קכה) **ה"ר ברוך ב"ר מענדל.** מנהיג דפה, חתום בפנקס דף 75 על כרוז ותקנה להודיע לבני הקהל בשנת תק"ד (עי' הוספה ו') ובס' שערי בנימין להי"ר בנימין אשכנזי בין רב ההסכמות נמצא ועד קדש מגליל לבוב ובהם רבנים ומנהיגי מדינה, ובא הוא ג"כ שם על החתום נאם ברוך בה"ה מוהר"ר מענדל מלבוב.

ג.

קכו) ה"ר גדליה יצחק ארוך מלבוב. הובא בס' „נחלה לישראל" להג"מ יחיאל מיכל הובנר מניזנוב סי' ז'.

קכז) ה"ר גרשון ב"ר נחמן כהן רפאפורט. היה אב"ד בעלזא וחתום בפנקס צד 77 בין הרבה רבנים אשר חתמו ביריד יערסלאב בשנת תמ"ז על שטר חזקה, הוא אחי הגאון מוהר"ר שמחה הכהן ר"פ (עי' אות ש' סי' תקמ"ה) והוא הי' אבי אמו של הגאון בעל הלכה אדם מישראל.

ד.

קכח) ה"ר דוב בער ב"ר נפתלי הירץ הלוי. דיין דפה, חתום בפנקס דף 98 בשנת תצ"ט על פסק תקון דרכים לבהכ"נ, דף 119 בשנת תק"ד על קיום חתימות, דף 143 בשנת תק"ד על תוקף הכרזה והחלטה ובדף 46 כתוב שטר מכירה על ביתו ברחוב הנקרא ברייטע גאס, כדי לפדות את בנו ר' יקותיאל זלמן שנשבה מיד בן נכר הבא לגבות חובותיו.

קכט) ה"ר דוב בער (בעריש) ב"ר אריה ליב. היה ריש מתיבתא פה במשך י"ד שנים והיה גאון מפורסם בדורו. אביו הגאון ה"ר אריה ליב הי' אב"ד דק"ק זאמושטש, וחתום תמיד דוב בער בהגאון אבד"ק זאמושטש, והובא בשו"ת מחותנו הגאון ה"ר חיים כהן ראפאפורט ז"ל חי"ד סי' ט"ו וכן עי' בתשובתו אשר השיב לו בחלק או"ח סי' ט"ו, גם נזכר הרבה פעמים בפנקס הקהל אשר ת"י בפסקים וחתומים בח"י בשנת תקכ"ו: דף 126 בנדון עזבון לטובת יתומים, דף 150 בדבר מכירת מקום בביה"כ, דף 159 על פסק דין ביחד עם ראשי הקהל, העתק פסק דין מטכירת קרקע. בשנת תקכ"ז: דף 84 בנדון מקום בביה"כ, דף 135 על קיום עדי חתימה, דף 106 בענין חלוקת יורשים. בשנת תקכ"ח: דף 99 תוקף חתימתו לשטר מכירה. בשנת תק"ל: דף 111 על פסק דין של המנהיגים בנדון עזבון ודף 128 על פסק דין בנדון ירושה. בשנת תקל"ב: דף 13 על מכירת מקום בביה"כ, דף 112 על פסק דין לטובת יתומה, דף 128 על פסק דין בנדון עזבון. בשנת תקל"ג: דף 85 בנדון מקום בביה"כ, דף 86 הכרזת שטר חוב נאבד, בדף 97 בענין התקשרות שדוך אחד, דף 99 על העתק הפסק דין בנדון תקון דרך לבהכ"נ, דף 133 על פסק דין בנדון שבועת כתובה. בשנת תקל"ד: דף 112 בנדון עזבון אחד, דף 123 על בטול שטר שלישית, דף 127 על קיום עדי החתימה, דף 145 על פסק דין בנדון מקום בבהכ"נ: בשנת תקל"ה: דף 87 על מודעה. בשנת תקל"ו: דף 157 בנדון עזבון. בשנת תקל"ז: על תקנות ענושים בדבר מעשה רע שקרה (עי' הוספה י"ג, ט"ו, כ"א, כ"ב, כ"ג) ונמצאו ממנו הרבה הסכמות בס' חלוקא דרבנן (זאלקווא תקכ"ה) החתום ביחד עם הגאון ה"ר חיים כהן ראפאפארט

מן יום ד׳ כ״ח תשרי תקכ״ח, בס׳ נבחר מחרוץ חתום ביחד עם בעל מרכבת המשנה מן יום ג׳ ט׳ אייר תקל״ב, וכן בס׳ שבט מישראל על תהלים (זאלקווא תקל״ב), ובס׳ פרי מגדים יו״ד ביחד עם הגאון ר׳ חיים כהן ר״פ ז״ל ובנו ה״ר ארי׳ ליב ז״ל, בס׳ זהב טהור (זאלקווא תקל״ה) מן יום ה׳ ז׳ אב תקל״ה ביחד עם בעל מרכבת המשנה, בס׳ אהל מועד (פפד״א תקכ״ז) ובס׳ עבודת השיר הלוי שו״ת קרן אור ומראה כהן (זאלקווא תקל״ו) החתום ביחד עם בעל מרכבת המשנה מן יום ג׳ ז׳ אב תקל״ו וכתוב שם „הסכמת הרב הגאון אב״ד ור״מ דק״ק לבוב בתוך העיר״. בס׳ מחנה ראובן (ליוורנו תקל״ז) החתום ביחד עם בעל מרכבת המשנה מן יום א׳ ח׳ טבת תקל״ו, בס׳ שפה ברורה (זאלקווא תקל״ח) ביחד עם הגאון ה״ר מרדכי זאב והגאון ר׳ יצחק הלוי אבד״ק חעלמא וק״ק קראקא מן י׳ תמוז תקל״ו. וכן בס׳ הר הכרמל (פפד״א תקמ״ב) ביחד עם הגאון בעל מרכבת המשנה והגאון ה״ר מרדכי זאב וכתוב שם „הסכמת הרב המאור הגאון הגדול מוהר״ר דוב בעריש ראש ישיבה דק״ק לבוב״ מן יום ו׳ י״א שבט תקל״ז. וראיתי בס׳ כלילת יופי ח״א צד קל״ט שהביא שם בהערה אחר פטירת ה״ר אריה ליב כהן רפאפורט (בן הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ) נתקבל במקומו לריש מתיבתא בלבוב הגאון ה״ר דוב בער בהגאון מזאמושטש ז״ל שהי׳ מלפנים אב״ד בקהלות שונות, בשנת תק״ה הי׳ אב״ד בק״ק קאזניץ בגליל לובלין ושם בא בהסכמה על ס׳ תבנית הבית (פפד״א תק״ז) ובשנת תק״ד הי׳ אב״ד בק״ק קראשניק ואז בא על החתום בועד גאוני ד׳ ארצות ביריד יערסלאב אשר עמדו שם לימין צדקו של הגאון רבנו יהונתן ז״ל כנז׳ בס׳ לוחות העדות, ובשנת תקי״ח היה אב״ד בק״ק רישא והגליל ושם בא בהסכמה על ס׳ מענה אליהו על מס׳ ב״מ ביחד עם הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ ובנו הגאון ה״ר ארי׳ ליב ז״ל ומשם נתקבל לריש מתיבתא בק״ק לבוב לאחר מות הגאון ה״ר אריה ליב ר״פ (בשנת תקי״ט) והוא הי׳ ר״מ האחרון בלבוב. וראיתי בס׳ קריה נאמנה להרב החוקר מו״ה שמואל יוסף פין ז״ל שהביא כי הרב הגדול הדרשן ר׳ יחזקאל פייוול ב״ר זאב וואלף מגיד מישרים בווילנא בנסעו דרך לבוב דרש שם והעידו עליו גאוני הדור ה״ר שלמה בעל מרכבת המשנה והרב ר׳ דוב בער בהגאון אב״ד מזאמושטש מן כ״ד שבט תקל״ו, ובעל פרי מגדים מן ח׳ אדר תקל״ו. נוסח מצבתו נמצא במצב״ק (ח״א 1 סי׳ נ״ד וח״א 2 סי׳ צ״ה):

כיום ב׳ ג׳ אייר תק״ל לפ״ק,

פה נטמן אוצר החכמות, מפ״ח מדות השלמות, וברוח מעלות הרמות, אב הרבנים, ראש המדינים, נזר המליצים והנבונים, ה״ה אדוננו מורנו ורבנו, הרב הגאון הגדול החריף והמפורסם, נר ישראל, ע״ה פה״ח, ריש מתיבתא ומ״ץ, מו״ה דוב בעריש בהגאון המפורסם מוה״ר אריה ליב ז״ל אב״ד מזאמושטץ, והי׳ אב״ד ור״מ דפה י״ד שנים. תנצב״ה:

ומעבר הכי חרוס: גם את הארי גם את הדוב הכה וימת ביום ג׳ אייר שנת תק״ל נ״י ע״ה פה״ח מו״ה דוב בעריש אב״ד ור״מ דפה י״ד שנים:

ואין ספק שהיה חרות על האבן תקל״ט והאות האחרונה נמחקה.

קל) ה״ר דוד ב״ר מרדכי סג״ל אשכנזי. היה דיין מצוין בפוזנן בבית דינו של הרב ר׳ שבתי שעפטיל בעל

זוי העמודים ואבד"ק מאניסטערזיסק וריש מתיבתא ודיין הגדול דפה, הובא בשו"ת מהר"ם לובלין סי' כ"ח כ"ט ור"ל, ובתשובות „איתן האזרחי" סי' י"ט בנדון גט ומשמע משם כי הי' דיין אצל הגאון ר' שעפטיל ז"ל, ובסי' מ"ג הובאה תשובה ממנו בנדון הורג נפש ערוכה להגאונים מו"ה יוסף ב"ר אליקום געץ אבד"ק לבוב חוץ לחומה חתן מהר"ם לובלין, ולהגאון מו"ה מאיר ז"ק אב"ד דק"ק לבוב בתוך לחומה, ונמצאה שם התשובה מהגאון ה"ר יוסף הנ"ל וחתום עליה „הצעיר יוסף בן לא"א מוהר"ר אליקום געץ זללה"ה, יום ב' ואל שרי יתן לכם רחמים בשנה הזאת פה ק"ק לבוב", והתשובה השנית מהגאון מוהר"ר מאיר ז"ק האבד"ק לבוב בתוך העיר וחתום „הצעיר מאיר בא"א מ"ו מוהר"ר אברהם זצ"ל ז"ק, יום א' לסדר גם דמו הוא נדרש לפ"ק". ובא בהסכמה על ס' „תקוני שבת" עם פי' מנחת יעקב וחתום „נאם דוד בן מו"ה מרדכי זלה"ה מלבוב", וכן בס' נחלת יעקב מר' יעקב ב"ר נפתלי מגנזין מוסר השכל במליצות (אמסטרדאם תי"ב) נמצאה שם הסכמתו וחתום „נאם דוד בן מו"ה מרדכי זללה"ה מלבוב" ונמצאה שם גם הסכמת הגאון ה"ר מאיר ב"ר אברהם ז"ק (עי' סי' שמ"ז) ומהגאון ה"ר יוסף ב"ר אליקים געץ (עי' סי' רכ"ד). הגאון ה"ר מאיר ז"ק הי' אב"ד בתוך העיר והגאון ה"ר יוסף געץ הי' אב"ד בחוץ לעיר וה"ר דוד אשכנזי הי' ראש מתיבתא בימיהם, נפטר ר"ח כסלו ת"ה וזה נוסח המצבה כפי שמובא במצב"ק (ח"ג סי' כ' וח"ד דף פ"ו ע"ב):

> אראלים אחזו בארון הקדש ונלקח מאתנו רועה רועה ישראל אשר הרבין תורה, הוא הגאון האלוף מנורה הטהורה, הדיין המצוין וריש מתיבתא, מו"ה דוד בהגאון מו"ה מרדכי אשכנזי אשד כרע ורבץ בתורה כארי ולביא, העמיד תלמידים רבים והנהיג בני קהלתנו בחכמה ובתבונה ובדעת וביראת ה', פה מפיק מרגלין והעמיק בפלפולים ישרים ומתוקנים והי' מגדולי הוראה והורה בישראל חוקים טובים וחבר חבורים מתוקנים ועשה משפט וצדקה, לכן בזכות זה תנצב"ה. עלה למרום ר"ח כסלו ת"ה לפ"ק:

קלא) ה"ר דוד ב"ר אהרן שלום הלוי. היה ריש מתיבתא פה, והיה אחי הגאון מוהר"ר יצחק האבד"ק ליסא בע"ס שו"ת בית לוי, וח"ב שלום בית נשאר בכ"י (עי' אוצה"ס אות ב' סי' 847), הובא בס' אבן השהם ומאירת עינים סי' ס' ובהקדמת ת"לדות יעקב עה"ת התיחם אחריו. נפטר כ"א כסלו שנת ת"ט ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' י"ט וח"א 2 סי' ל"ז) וחרות עליה:

> ויצא שם דוד בכל הארץ הגודר גדר ועמד בפרץ, עלה השמים שנת ולא ש"ק"ט ארץ. הוא הגאון הגדול ריש מתיבתא מתלמידי הלל, מו"ה דוד בן הרב החסיד מו"ה אהרן שלום סג"ל זצלה"ה, א"ך כסלו ת"ט לפ"ק ביום ד' הוא אבל בכי גדול ומר, עשה משפט וצדקה לישראל, תנצב"ה:

ובפנקס (הנאבד) הי' נמצא אל מלא רחמים לנשמת הקדוש והחסיד ארי שבחבורה, הוציא מפיו מצפוני מסתרי התורה, ה"ה מו"ה דוד במו"ה אהרן שלום הלוי, הי' חכם גדול בחדרי התורה ועדיף מנביא, איה חסיד איה עניו, אוהב שלום ורודף שלום בכל עניניו, למד תורה בבית המקדש מעט עם תלמידיו והבריו, ותפלתו היה מעולה בכל רמ"ח אבריו, לכן וכו'.

קלב) ה"ר דוד עלקיש. הגאון הגדול מוהר"ר יוסף שאול הלוי נ"ז זצ"ל אב"ד דפה הביא במכתבו בראש „מצבת קדש" ח"ד שהגאון מוהר"ר דוד עלקיש ז"ל הנזכר בשו"ת משאת בנימין מנוחתו כבוד בעיר לבוב וכוון אל התשובה סי' כ"ג בספר משאת בנימין והביא שם כי היה אב"ד ור"מ דק"ק בזיליאה ועי"ש גם בסי' כ"ד, ובעל מצב"ק לא העתיק נוסח מצבתו וראיתי באיתן האזרחי בח"ב „קונטרס אחרון" בפ' נשא הביא „זכרתי בההספד גם את ר"י ואב"ד מוהר"ר דוד עלקיש סג"ל".

קלג) ה"ר דוד ב"ר דניאל. אחד מן הקדושים (עי' לעיל אות ט"ו) ונהרג ביום השבת ח' אייר תכ"ד בחוץ לעיר והי' גבאי צדקה בבהכ"נ החדש דחוץ לעיר. וזה נוסח המצבה (מצב"ק ריש ח"ב ובח"ד דף י' ע"ב סי' כ"ח):

פה נטמן הקדוש והטהור, גברא רבא ויקירא, גבאי צדקה בבה"כ החדשה דחוץ לעיר, מו"ה דוד במו"ה דניאל, בעבור שמסר נפשו על קדושת השם המיוחד ונהרג במיתות קשות בידי ארורה ע"י הפוחזים, בש"ק ח' אייר תכ"ד לפ"ק בחוץ לעיר, לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו במהרה:

קלד) ה"ר דוד ב"ר יצחק נחמיש. הי' ג"כ אחד מהקדושים ומצבתו נעתקה במצב"ק (שם סי' ל"ד) וחרות עליה:

אל נקמות הלובש בגדי נקם נקום נקמת דם עבדיך השפוך אשר נשפך כמים, על האי גדיא זעירתא היניק וחכים, חכו ממתקים ממשפחת גדולים וספונים, מתמיד בלמודו בפלפולא חריפתא בהויות דאביי ורבא, לבו פתוח כפתחו של אולם, מתגבר בתורה כארי ולביא, הנהגתו היה כבן שבעים שנה, יגע בתורה מה שלא יגע תלמיד בן מאה, ועליו נאמר מתוקה שנת העובד אם מעט וגו' והשובע לעשיר בעשירי תורה הכתוב מדבר, נהרג בידי ארורה, ביום השבת קדש ח' אייר תכ"ד פה לבוב בחוץ לעיר, מו"ה דוד ב"ר יצחק נחמיש, אשר נהרג בימי בחוריו בעטיו של נחש, בזכות זה תהא נשמתו צרורה בצרור החיים, אמן:

קלה) ה"ר דוד ב"ר חיים. דיין דפה, נמצאה חתימת ידו בפנקס דף 65 על נתינת כח זכות וחזקה בשנת תמ"ז, וחתום „דוד הוא הקטן בהאלוף מו"ה חיים יצ"ו מלבוב דחו"ל", וכן בדף 67 חתום על זכות וחזקה בשנת תמ"ז.

קלו) ה"ר דוד פרעגיר מבוטשאטש. ראש מדינה דגליל לבוב, חתום בפנקס דף 77 על שטר חזקה ביריד יערסלב תמ"ז.

קלז) ה"ר דוד ב"ר אריה ליב לידא. היה מלפנים אב"ד במגנצא, ואח"כ בשנת ת"מ—תמ"א נתקבל לאב"ד באמסטרדם. חבר הרבה ספרים, דרוש נאה, חלקי אבנים חדושים על רש"י עה"ת (פיורדא תנ"ג), עיר דוד דרושים ופשטים (אמסטרדם תע"ט), עיר מקלט, תרי"ג מצות כסדר התורה (דירנפורט ת"ן), שרביט הזהב, דיני מילה (אמסטרדם תנ"ד), סוד ה' (עי' אוצה"ס אות ס' 235), וכן חבר ס' מגדל דוד, שומר שבת, דברי דוד, תפוח זהב, וחבר גם ס' באר מים חיים על ש"ע או"ח ובשנת תמ"א הסכימו עליו גאוני זמנו ובראשם הגאון בעל עבודת הגרשוני מו"ה גרשון אשכנזי אב"ד דק"ק מינ והגאון מוהר"ר אהרן תאומים אבד"ק ווירמייזא כמבואר בהסכמותיהם בראש ספרו עיר דוד, אבל הספר לא

נדפס עד היום. והי' תלמיד הגאון ה"ר העשיל כש"כ בספרו חלקי אבנים פ' חיי ויש לו הסכמה בחומש דפוס אמסטרדם עם שפתי חכמים וכן בש"ע או"ח דפוס ראשון דיהרנפורט מן י"ב תמוז תנ"ב והי' אז בברעסלוי אשר בא שמה להדפיס את ספרו עיר דוד אצל ה"ר שבתי משורר מפראג בבית דפוסו אשר בדירנפורט, כמובא בהסכמתו אשר נתן על הט"ז והמ"א על ש"ע או"ח בהדפסה ראשונה, וחתום "דוד ב"ר אריה ליב מלבוב", וכן נמצאה הסכמתו בס' זבחי טוביה על ה' שחיטה ובדיקה (אמסטרדם תמ"ג) והסכמתו היא מן יום ד' י"ב תשרי תפ"ג. וכן בס' דרך שיח (פפר"ם תנ"ג) מן א' תמוז תנ"ב בברעסלוי ובס' דברי דוד (לובלין תל"א) חותם "חונה כעת בק"ק לידא חתן הישיש האלוף ר' וואלף ר' יוזפש מלבוב". והובא בס' "אדני פז" פ' בראשית בשם ר' דוד פעשים מלבוב ובס' עולת תמיד או"ח סי' נ"ג ס"ק ט"ז ובס' שארית ישראל פל"ד הביא וז"ל: "בימים ההם בשנת ת"ט בא לאמסטרדם הגאון הגדול מו"ה דוד לידא ז"ל אשר חבר ספרים רבים בנגלה ובנסתר ומחמת שהיו לו מחלוקת עם הקהל נסע משם, ובשנת תמ"ה נתפשר עם הקהל ובא לחזרה ואח"ז בשנת תמ"ח נסע משם לארץ מולדתו למדינת פולין ומנוחתו כבוד שם. וראיתי בתולדות אנשי שם להחכם לאנדסהוט ז"ל שהביא וז"ל: "בברלין הי' אב"ד הרב ר' בנימין וואלף ב"ר אליעזר אשכנזי והיה נקרא ר' וואלף ב"ר ליפמאן בעל מחבר ספר נחלת בנימין ונדפס באמסטרדם תמ"ב (עי' אוה"ס סי' 116) והוא הי' גם אב"ד בעיר לאנדסברג ואח"כ בעיר סלוצק בפולין, וגיסו של ה"ר וואלף הוא ה"ר ניסן במוהר"ר יהודה ליב, ובשנת תמ"ג נתעורר ריב בין ר' ניסן ובין האב"ד דאשכנזים באמסטרדם הגאון ר' דוד לידא בשביל דבה שהוציאו עליו, והרבנים הספרדים שבאמסטרדם קנאו לכבוד חבריהם ה"ר דוד ויעריכו נגד משנאיו דבריהם הנדפסים בשו"ת אוהל יעקב מר' יעקב ששפורטש סי' ע"ה וע"ו, והדבה שהוציאו עליו כי חשדוהו באמונת שב"צ באשר בדרוש בדברו רמז מגדולת ש"צ, ובאמת זהו תוס' המדפיסים שזיפו בשמו ואח"כ מצאו כתב התנצלות ממנו הנדפס בס' "תפארת ישראל זוטא" וחזר אז לעיר לבוב עיר מולדתו. וראיתי בס' כנסת ישראל להרב החוקר מו"ה שמואל יוסף פין ז"ל צד 240 הביא כי ה"ר דוד לידא הי' בן אחותו של ה"ר משה רבקש בעל באר הגולה והי' אב"ד בלידא הקרובה לווילנא ונקרא על שמה ואח"כ נתקבל לאב"ד במגנצא ומשם לאמסטרדם בקהל האשכנזים בשנת תמ"א ומפני המחלוקת שקראו עליו חכמי הספרדים אשר חשדוהו בנטיה אחרי שבתי צבי ירד מרבנותו, אך רבני פולין והועד של ד' ארצות תבעו את עלבונו וכתבו חרמים על מוציאי הדבה בשנת תמ"ב ותמ"ג ומעט מעט שככה המחלוקת והרב ר' דוד שב למקומו לאמסטרדם ועמד שם שנים אחדות ופנה לשוב אל ארץ מולדתו ובדרך מסעו מת בלעמבערג כ"ז חשון ת"ן. אולם מיתתו לא היתה יכולה להיות בשנת ת"ן, כאשר תראה להלן ובהסכמת הגאון מו"ה אהרן תאומים האבד"ק ווירמייזא על ס' עיר דוד מן ר' משפטים תמ"ז כתב שם שהגאון המחבר הי' בתחלה אב"ד ור"מ בק"ק מגנצא ואגפיה ומקרוב נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק אמסטרדם. ובודאי נתקבל לאב"ד באמסטרדם

בסוף שנת ת"מ שכן נראה מהסכמת הגאון ר' יצחק מפוזנן שם מיום ג' ח"י מנחם אב ת"מ לפ"ק שכתב שם על המחבר שהוא אב"ד ור"מ בק"ק אמסטרדם ובשנת תמ"ב נתן שם הסכמתו על ס' מראות הצדק שנדפס שם באמסטרדם בשנה ההיא, וגם נמצאה תשובתו אשר ערך בנדון עגונה אחת אשר הציע לפני הגאון מהר"ם זיסקינד מרוטנבורג בחדש תשרי תמ"ב ונדפסה בשו"ת מהר"ם זיסקינד סי' ד'. הס' עיר דוד שהבאתי נדפס באמסטרדם בשנת תע"ט ע"י בנו הגאון מו"ה פתחי' לידא האבד"ק יאם והמדינה (עי' אות פ' סי' תע"א). וזה נוסח המצבה (מצב"ק ח"א 1 סי' ל"א, ח"א 2 סי' נ"ה):

ויהי דוד בא עד הראש (לידות) שבחבורה, סיני ועוקר הרים, צנא מלא ספרא, אספקלריא המאירה, ה"ה הרב המאור הגאון הגדול, נר ישראל, ע"ה פה"ח, החסיד העניו המפורסם, בישראל גדול שמו, כבוד מוהר"ר דוד בן מוהר"ר אריה ליב אבדק"ק אמשטרדם, אשר האיר עיני ישראל בכמה ספרים בנגלה ובנסתר, תנצב"ה: ונעתר הפני תרום: הרב הגאון הגדול מו"ה דוד אבד"ק אמשטרדם יום ה' כ"ז חשון ת"נ לפ"ק תנצב"ה:

ואין ספק שנשמטה אות אחת מהמצבה והי' חרות עליה "תנ"ה" או "תנ"ח" כי מאשר הבאתי נראה כי נמצאו הסכמות ממנו משנת תנ"ב וא"כ הי' אז עוד בחיים חייתו. ובספר "קריה נאמנה" צר צ"ג טעה במה שכתב שר' דוד לידא מת באמסטרדאם קודם שנת ת"מ, וכן במכה"ע בכורים שנה ראשונה הביא החכם מהר"ז שטערן בשם מצב"ק בטעות שנפטר יום ה' כ"ג מרחשון תמ"ח יען שהביא שם "בשנת תמ"ח נסע מאמסטרדם לארץ מולדתו פולין ומנוחתו כבוד שם" והשב שנפטר בשנה ההיא.

קלה) ה"ר דוד הלוי (בעל טורי זהב) ב"ר שמואל. נולד בעיר לאדמיר באמצע * המאה הרביעית לאלף הששי.

אבי זקנו היה ה"ר יצחק בצלאל הנודע בספרי הפוסקים ונכדו בעל הט"ז הביא מפסקיו, מזרו היה אחיו הגאון ה"ר יצחק הלוי (עי' אות י' סי' רע"ג) ועוד מורים גדולים אחרים אשר למד לפניהם בישיבה, ויצא שמו בעולם והתחתן עמו הגאון בעל הב"ח (רבנו יואל סירקיש ז"ל), ונתן לו את בתו השניה מרת רבקה לאשה (שו"ת מהר"י הלוי סי' מ"ח), ולמד אח"כ אצל חותנו בישיבה בשקידה רבה ובעיון רב עם חברים גדולי עולם המקשיבים לקולו, והריץ משם שאלותיו לפני אחיו הגאון הגדול מו"ה יצחק הלוי כתלמיד לפני רבו (שו"ת מהר"י הלוי סי' מ"ט) והוא השיב לו בכבוד ובאהבה, ופעם אחת התם על שאלה אחת "דוד הוא הקטן בן לא"א החסיד מו"ה שמואל הלוי ז"ל התן הגאון מופת הדור כמו"ה יואל בעל המחבר ב"ח" והשיב לו אחיו: "דוד הוא הקטן בעיניו, וגדול הוא בכל ענייניו, חסיד ועניו, ה"ה אדוני אחי חביבי, ידידי רדידי, צמידי חמודי, נאוה תהלה לאמרי פנינים, אב בחכמה ורך בשניו, האלוף הנעלה לשם ולתהלה קנקן מלא, בעיון ובפלפולא, כמו"ה דוד שיחיי" וסיים שם "נאם יצחק לוי יושב אוהל פה ק"ק חעלם" (שם סי' מ"ה) וכאשר נפרד מבית חותנו הב"ח ז"ל להרביץ תורה במקום אחר אשר בחרו בו, הריץ שו"ת לפני חותנו ז"ל והב"ח הסכים עמו להלכה ולמעשה (ראה לדוגמא בשו"ת ב"ח הישנות בסוף סי' צ"ב וסי' צ"ג ובשו"ת ב"ח

החדשות סי' י"ז ובסי' נ"ד). ועי' שו"ת הב"ח סי' קי"ג ותראה דבריו לחתנו: „עוקר הרים וטוחנן זו בזו בפלפולא, בהיכלו אומר ככוד כולו, קול לו קול אליו, קדוש יאמר לו, הוא חתני ר"מ ואב"ד האלוף כמוהר"ר דוד סג"ל נרו ונר זרעו יאיר עד ביאת הגואל" ומלבר זה שקיל וטרי הרבה פא"פ גם עם שאר גאונים, עם הגאון מהר"ם יפה בעל הלבושים (ט"ז יו"ד סי' ס"ג סק"ז ובסוף סי' ל"ט סוף ס"ק כ"ג) ועם הגאון מו"ה משה חריף הראשון (ט"ז או"ח סי' ת"ל סק"א) ועם הגאון מהר"ן שפירא השני בעל מגלה עמוקות (ט"ז אהע"ז סי' קכ"ט ס"ק כ"ה) ועם הגאון רבנו ר' העשיל ז"ל בהיותו אצלו בק"ק לובלין (ט"ז אהע"ז סי' קנ"ו סק"ח, ושו"ת גאוני בתראי סי' ז') ועם הגאון הש"ך ז"ל כשהי' אצלו באכסניא שלשה ימים, והש"ך בעצמו ספר שנהג בו כבוד גדול אף כי השיג עליו, וגם הט"ז שמח עמו (הקדמה לספר נקודות הכסף), גם עם הגאון מו"ה יונה קראכמאל ז"ל דיין הגדול דק"ק קראקא (ט"ז חו"מ סי' ע"ב סעיף מ'), ובחליפות מכתבי שו"ת עם הגאון מו"ה נפתלי כ"ץ האב"ד דק"ק לובלין (ט"ז או"ח סי' תרפ"ד), ועם הגאון בעל מגיני שלמה (ט"ז אהע"ז סי' קכ"ט סק"ה), וכן נדפסו ממנו הרבה תשובות להלכה בשו"ת גאוני בתראי ובשו"ת ב"ח החדשות בסי' ע"ח ובשו"ת פני יהושע ח"א (בחלק אהע"ז סי' י"א) ופסקי דינים נדפסו ממנו ג"כ בשו"ת שאגת אריה וקול שחל, כמו שהביא הרב בעל כלילת יופי בספרו ח"א. והנה בתחלה לאחר שנפרד מבית חותנו קבע ישיבתו ובית מדרשו בעיר קראקא ובט"ז או"ח סוף סי' קנ"א הביא וז"ל: „ואני בילדותי הייתי דר בק"ק קראקא עם ביתי ובית מדרשי שהי' למעלה מבית הכנסת ונענשתי הרבה במיתת בנים ותליתי בזה", ומשם נתקבל לאב"ד ולר"מ בק"ק פאטליצא הסמוך לעיר ראווא, ובשנת שע"ח כבר ישב על כסאו שם, ומשם כתב תשובתו בהיתר עגונה אחת לחותנו הב"ח בהיותו אז עדיין אב"ד ור"מ בק"ק בריסק דליטא (שו"ת ב"ח סי' צ"ד), וחי שם בדוחק ועוני, ובשנת שע"ט כאשר נתקבל הב"ח לאב"ד ולר"מ בק"ק קראקא עבר דרך עיר פאטליטצא לראות בשלום חתנו ובתו וראה שם את גודל עניו ומרודו, וכאשר בא הב"ח לקראקא ערך מכתב לחתנו וכה דבריו: „עת הייתי אצלך בק"ק פאטליטצא ראיתי את עניך ומאד צר לי כי לא תוכל לשבת על התורה במנוחה, אך אקוה כי ירחיב ה' את גבולי ואשלח לך מתנה וכו'", והב"ח קיים את"כ הבטחתו כי שלח לו מתנה הגונה (מצבת קדש ח"ג סי' א' בשם אביו ה"ר נפתלי הירץ מסאהיסטאוו שהעיד שראה דבר זה בכתב יד הב"ח עצמו אצל הגאון הר"ר זלמן מרגליות מבראדי ז"ל). ומהעיר ההיא הלך הט"ז למדינת פולין גדול, ויט אהלו בק"ק פוזנן (עי' תשובות הב"ח החדשות סי' י"ז), ובזכות הימים לאחר פטירת חותנו הגאון ז"ל נתקבל לאב"ד ולר"מ בק"ק אסטרא אשר בגליל וואהלין, ובהקדמתו בט"ז ליו"ד כתב וז"ל: „וזה שלש שנים אשר קבלוני ק"ק אוסטרהא בבית המדרש הגדול דשם להרביץ תורה". ובשנת ת"ו הוציא לאור בלובלין את ספרו טורי זהב על הטור וש"ע יו"ד, ואת אשר קרה לכל ספריו ספרי הט"ז על ד' חלקי הש"ע וגם שאר חבוריו ראה בסי' כלילת יופי ח"א דף ס', ששם האריך בהשכל ודעת להביא את

כל הנוגע לזה. ובזמן גזרות הקהלות בשנת ת״ח ות״ט שאז היה הרג רב ברוב מדינות פולין ע״י הצורר המיל וברחו רבים ממקומם ובשנת ת״י בחדש כסלו הי׳ גם רבנו הט״ז בתוך הגולים (עי׳ ט״ז אהע״ז סי׳ קנ״ז סק״ה ושו״ת גאוני בתראי סי׳ ז׳), ויהי במצור ובמצוק מאד נודד מפולין ומביתו וענה בדרך כחו, כי היה חונה עם כל בני ביתו על פני השדה, ושם ערך ג״כ תשובתו בנדון עגונה אחת, ושרח מאד להתירה מכבלי העגון, וכתב שם שלא היה יכול לעיין בספרי הפוסקים כי לא היה בידו שום ספר זולתי גמרא וטור, ועכ״ז התיר אז את העגונה (שו״ת ב״ח החדשות סי׳ ע״ח) ונסה לעזוב ארץ מולדתו ולנסוע למדינת אשכנז והלך דרך ארץ מעהרין ובכל מקום בואו מוקטר מוגש כבוד לשמו וכלם מבקשים לשמוע תורה מפיו, ראה בט״ז או״ח סי׳ רס״ג סק״כ ארות השאלה אשר שאלו אנשי ק״ק שטייניץ במדינת מעהרין וכן מדי עברו בעיר העלישוי שאלו ממנו גם שם שאלה כמובא בס׳ כלילת יופי ח״א דף נ״ז. אבל לא מצא מנוח לקבוע מקום להרביץ תורה, וגמר בלבו לחזור לארץ פולין ובא לעיר לבוב ונתקבל לאב״ד ולר״מ בחוץ לעיר, והי׳ זה איזה שנים אחר פטירת הגאון ה״ד יוסף ב״ר אליקים געץ חתן מהר״ם מלובלין (נפטר ב׳ תשרי ת״ב) וגם אחרי פטירת הגאון ה״ר מאיר ז״ק (נפטר כ׳ כסלו ת״ד) שהיו שניהם רבני לבוב, הראשון בחוץ לעיר והשני בתוך העיר (עי׳ אות י׳ סי׳ רכ״ד ואות מ׳ סי׳ שמ״ז) וראיתי במצבת קדש ח״ג אות א׳ שהביא שם בהערה איזה דברים הנוגעים לתולדות הגאון בעל ט״ז ובודאי העתיקם מהפנקס שהי׳ לפניו וכעת נאבד מאתנו, וז״ל: „הגאון בעל ט״ז נתקבל לראש מנקר דפה, ואז הי׳ הגאון ה״ר מאיר ז״ק אב״ד דחוץ לעיר והגאון מו״ה יקותיאל זלמן אב״ד בתוך העיר, ואירע פה שאלה בבית המטבחים ופסק הגאון בעל ט״ז להכשיר, והמנקרים ידעו כי ע״פ הדין הפשוט היא טרפה, והלכו לקבול עליו אצל הרב הגאון מו״ה מאיר ז״ק ז״ל, שהי׳ אז מרא דאתרא, וישלח הגאון לקרא את הט״ז אליו ויתן עליו בקולו מדוע הכשיר את הטרפה, וכאשר עמד הט״ז על דעתו, כי ע״פ הדין כשר היא עלתה חמת הגאון באפו ויגזור אומר להעמידו במקום הבושת תחת מסגר של ברזל אשר עודנו היום אתנו למזכרת באולם ביהכ״נ הגדול דחוץ לעיר, ותעודתו הי׳ להציב בתוכו כל חוטא ופושע ושלשלאות של ברזל על אצילי ידיו לאות לבני מרי, למען ישמעו ויראו, והוא הנקרא בשפת העם קיהנע, ויהי בעת עמד שם הט״ז עבר במקרה אחד הנערים לפניו ותרנגולת שחוטה בידו, וישאלהו הט״ז למה זה התרנגולת הזאת בידך, ויענהו הנער שאלת חכם שאלתי עליו אצל הרב הגאון דפה, וכאשר ספר לו ענין השאלה ואמר לו כי הטריף אותו הגאון, אמר לו הט״ז שוב אל הגאון והגידה לו בשמי כי התרנגולת כשרה, הנער מהר לבית האב״ד ואמר לו כדברים האלה, והגאון מהר״ם ז״ק באהבתו את האמת חקר שנית על אדות התרנגולת, וראה כי באמת הצדק עם הט״ז, וימהר לפתוח אותו ממאסרו, וישלח לקרא לו, ובדברו אותו וראה כי הוא צנא מלא ספרא ורוח אלהים בו, בקש ממנו מחילה על העלבון הרב אשר עשה לו, וישלח לקרא לפרנסי העיר ויאמר להם, דעו לכם כי האיש הזה רם ונשא הוא,

וראוי לשבת בראשיכם, אך יען כי לא היה אז כסא הרבנות פנוי, עשוהו לראש ב"ד, וכאשר מת הגאון ר' מאיר ז"ק בשנה השניה קבלי את הט"ז לאב"ד ור"מ".— וראיתי בפנקס הקהל אשר תחת ידי בצד 34 נמצא שטר מכירה על בית אחד ונכתב מעיר זאלקווא משנת תכ"א ונתקיים השטר ההוא בכתב ידו, וחתימתו מן ז"ך מנחם תכ"א, וחתום „נאם דוד הוא הקטן בא"א הקצין ה"ר שמואל זלה"ה מלאדמיר" ואחריו חתום „ואב וואלף בן לא"א ראובן זעליג ר' מייקש מלבוב" (עי' אות ז' סי' קמ"ז) וכן בדף 35 ג"כ על קיום העתק שטר מכירה מן כ"ח מנחם תכ"א ואחריו חתום ג"כ ה"ר זאב וואלף הנ"ל ובשנת תכ"ד הי' אחד מראשי הועד באספת גאוני ד' ארצות פולין אשר התועדו יחדו בלובלין ביריד גראמניץ ביום י"א ניסן תכ"ד ובא שם בהסכמה על הדפסת ס' „עמודיה שבעה" לה"ר בצלאל דרשן דק"ק סלוצק (פראג תל"ד) וחתום שם „נאם דוד הוא הקטן בלא"א הקצין מו"ה שמואל זללה"ה מלאדמיר חונה בק"ק לבוב בחוץ לעיר", וכן בס' דברי שמואל (אמסטרדם תל"ח), בא בהסכמה וחתם „נאם דוד הוא הקטן בא"א מו"ה שמואל הלוי חונה בק"ק לבוב והגליל". לעת זקנתו מתה עליו אשתו הרבנית מ' רבקה בת הגאון בעל הב"ח ולקח לו לאשה את גיסתו אשת גיסו הגאון מו"ה שמואל צבי הירץ אב"ד דק"ק פינטשוב בן הגאון הב"ח ז"ל. מאשתו הראשונה היו לו שלשה בנים ובת אחת, בנו הראשון הי' ה"ר מרדכי סג"ל, בנו השני היה ה"ר שלמה סג"ל ושניהם נהרגו על קדוש השם בחיי אביהם הגאון ז"ל בין שאר הקדושים שנהרגו בעיר לבוב בשנת תכ"ד בחוץ לעיר ביום השבת ח' אייר ובתוך העיר מן ח' אייר עד כ' סיון. ובנו השלישי הי' ה"ר ישעי' סג"ל ואותו שלח אביו ביחד עם בן חורגו ה"ר אריה ליב בעל שו"ת שאגת אריה וקול שחל (שהוא היה בן הגאון ר' שמואל צבי הירץ שהזכרתי למעלה) אל הש"ץ לתהות על קנקנו של הש"ץ והביאו ג"כ אגרת שלומים ומנחה ודורון אשר מסר בידם הש"ץ לאביהם כמבואר הכל בס' „ציצת נובל צבי" להגאון ר' יעקב ששפורט. בתו של הט"ז היתה אשת הגאון מוהר"ר גד והיא ילדה לו את הגאון ה"ר יואל אב"ד ור"מ בק"ק שעברשין בעהמ"ח ס' מגיני זהב אשר בו בא להגן ולישב דברי זקנו הגאון בעל ט"ז מהשגות הש"ך בעל נקודות הכסף. ועי' בס' כלילת יופי שהביא הרבה גאונים שהיו נכדיו וכן הביא שם מי היו תלמידיו וקורות ספריו, וערך הכל בבקיאות נפלאה ובטוב טעם ודעת. מלבד ספרי הט"ז על ארבעה ש"ע נמצא ממנו גם ס' דברי דוד על התורה לבאר דברי רש"י. ואלה הטורים החרותים על מצבתו (מצב"ק ח"א 1 סי' כ"ז ח"א 2 סי' מ"ח),

ביום כ"ו שבט תכ"ז לפ"ק נטמן הגאון הגדול מאור הגולה הרב בעל טורי זהב, מורנו ורבנו מו"ה דוד בן מו"ה שמואל הלוי, מחבר חבורים יקרים, באור תורתו האיר לדור דורים, על כל השלחן ערוך וארבעה טורים, הן בעודנו בחיים כבר זכה, כי נפסקה כמותו הלכה, הוראתו שלמה זכה וערוכה, תנצב"ה:

ובמכה"ע בכורים משנת תרכ"ד הביא כי יום פטירתו היה יום ד' ו' שבט תכ"ז. ואי אפשר, כי יום ו' שבט תכ"ז חל ביום ב'.

קלט) ה"ר דוד טעביל ב"ר מאיר. דיין דפה, חתום בפנקס דף 158 על פסק דין אחד בנדון חוב ששעבד על בית אחד בשנת תע"ג.

קמ) ה"ר דוד ב"ר אליעזר מטיסמיניץ. מנהיג בלבוב בהו"ל וחתום בפנקס דף 111 על פסק דין משנת תק"ל בענין תביעת הקהל מעזבון אחד לטובת הקהל ולתמיכת עניים, וחתום שם „דוד הוא הקטן בהמנוח מו"ה אליעזר ז"ל מטיסמיניץ".

קמא) ה"ר דוד ב"ר יוסף. דיין דפה חתום בפנקס דף 119 בשנת תקל"ד על קיום ערי חתימה ביחד עם הגאון ה"ר ארי' ליב כהן רפאפורט ז"ל.

קמב) ה"ר דניאל ב"ר ראובן זעליג. כן חתום בפנקס דף 7 על העתק שטר מכירה משנת שצ"א.

ה.

קמג) ה"ר הלל ב"ר יצחק כ"ץ. ריש מתיבתא ודיין הגדול פה חתום בפנקס צד 19 על שטר מכירת קרקע מן ז' ניסן משנת שצ"ט וחותם ביחד עם הגאון ר' שמואל זאנוויל אשבנזי אויערבאך גם עם הגאון ה"ר יעקב קאצינעלינבוגין, נפטר י"ג ניסן ת"ב, ומצבתו נעתקה במצב"ק ה"ב סי' ל"א וחרות עליה:

יום י"ג ניסן ת"ב.

מאיר כהילל בן שחר, איך אופל בא השמש בצהרים, יגע בתורה כארי וכלביא ובמצות בלי חוץ ושפל, עבד ה' בכל לבבו, וי על האי שופרא דבלי בארעא, ה"ה הרב הגאון מו"ה הלל בהגאון מו"ה יצחק כ"ץ, ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה לבוב, עשה משפט וצדקה בישראל, והורה חקים ישרים ומתוקנים, והרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור, לכן בזכות זה תנצב"ה:

קמד) ה"ר הלל ב"ר מרדכי הלוי. ביום ה' ג' כסלו תס"ג היתה פה נפילת הבתים כנזכר בהקדמת פני יהושע ז"ל וה"ר הלל היה ג"כ מן המתים אז שנפלו עליהם האבנים. ומובא נוסח מצבתו במצב"ק ח"ב דף ח' ע"ב סי' ה' וחרות עליה:

יום ה' ג' כסלו תס"ג נטמן פה החכם ועניו הקדוש מוהר"ר הלל במוהר"ר מרדכי במוהר"ר אברהם הלוי ז"ל נכד הגאון מוהר"ר יהושע ז"ל, תנצב"ה:

מעבר הסני: מו"ה הלל במוהר"ר מרדכי הלוי מקראקא:

הגאון ה"ר יהושע הוא בעל פני יהושע ואמו של בעל פני יהושע מ' מרים היתה בת הפרנס דארבע ארצות מוהר"ר אברהם הלוי ואשת ה"ר אברהם הלוי היתה בת הגאון בעל מגיני שלמה.

ז.

קמה) ה"ר זאב וואלף הכהן. הי' אב"ד ור"מ פה אחרי מות חותנו הגאון ה"ר יעקב קאפיל כ"ץ (עי' אות י' סי' ר"מ) ובנו הי' הרב מו"ה יהודה ליב יאליש כ"ץ חתן ה"ר מרדכי יאליש מקראקא.

קמו) **ה"ר זאב ב"ר משה מרדכי הכהן.** בעל מצב"ק (ה"א 1 סי' ט"ו וה"א 2 סי' כ"ט) העתיק נוסח המצבה וכתב שהוא הי' בן הגאון הגדול מו"ה מרדכי אבד"ק בערזאן. ואלה הטורים החרותים על קברו:

גברו אראלים על המצוקים וארון האלהים נלקחה, ה"ה הגאון החסיד הקדוש מו"ה זאב בהגאון הגדול מוהר"ר משה מרדכי הכהן שהלך לעולמו ביום ז' ח' מרחשון שצ"ט לפ"ק ונקבר ביום א' ונסתם הגולל, זאב יטרף את עצמים יחלק שלל, והוא חטא הרבים נשא ולפושעים הפגיע ויתפלל, חגרו שקים וספדו בכי ישימון הילילו, הוא קבע עתים לתורה יומם ולילה, הכהן הגדול שמן משחת קדש על ראשו יוצק ובעבור שהציל עני מעושק, בזכות זה תנצב"ה:

קמז) **ה"ר זאב וואלף ב"ר ראובן זעליג.** היה דיין ור"מ פה בזמן הגאון בעל ט"ז, וחתום תחת התימת הגאון בעל הט"ז כי הי' ראש לדייניו ולבית דינו, ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 34 על העתק שטר מכירה משנת תכ"א ביחד עם הט"ז וחתום „נאם זאב וואלף בן לא"א ה"ר ראובן זעליג ר' מייקיש מלבוב". וכן בדף 35 ג"כ על העתק שטר מכירה משנת תכ"א וחתום תחת חתימת הגאון בעל ט"ז „זאב וואלף בן לא"א ה"ר ראובן זעליג". וראיתי במצב"ק ח"ב סי' מ"ג שהביא נוסח מצבת הרב הגאון מוהר"ר זאב וואלף בן מוהר"ר חיים זעליג ואין ספק שהיה חרות על האבן בן מוהר"ר ראובן זעליג, רק לא העתיק היטב וזה נוסח המצבה:

גברו אראלים על המצוקים וארון האלהים נלקח, ה"ה הרב החכם הגדול בתורה, זאב יטרף, סיני ועוקר הרים ודן דין אמת, מו"ה זאב וואלף בן מוהר"ר חיים זעליג הדיין המצוין פה, היה עוסק בתורה כל הימים ופומי' מפיק מרגלין והעמיק בפלפול בהויות דאביי ורבא, והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים אשר שתו מימיו ממקור מים חיים, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום א' אלול תכ"ה לפ"ק:

קמח) **ה"ר זאב במהר"ז ר' מייקיש מלבוב.** בן חתום בפנקס דף 77 על שטר חזקה ביריד יערסלב בשנת תמ"ז בתואר ראש מדינה ראשון דגליל לבוב.

קמט) **ה"ר זאב וואלף ב"ר פנחס.** בשו"ת בית יעקב מה"ר יעקב ב"ר שמואל אבד"ק צויזמר (דיהרנפורט תנ"ו) באו שמה בהסכמה ביומא דשוקא דיערסלוב רבני ארבע ארצות וגם רוזנים קצינים מנהיגי ד' ארצות בחדש תשרי תנ"ג ובין החתימות נמצאה חתימת הגאון ה"ר פנחס משה מלבוב (הוא הגאון ר' משה חריף ז"ל) וה"ר חיים ר' דודש מאך זצ"ל מלבוב (עי' אות ח' סי' קס"ג), וה"ר זאב וואלף במוהר"ר פנחס ז"ל מלבוב.

קנ) **ה"ר זאב וואלף ב"ר יוסף.** אביו הגאון ה"ר יוסף ב"ר אליקום געץ היה אב"ד דפה והיה חתן הגאון מהר"ם לובלין ז"ל (עי' אות ו' סי' רכ"ד), ובפנקס הקהל צד 33 נזכר כי היו להגאון ה"ר יוסף שני בנים, שם האחד הי' ה"ר זאב וואלף, ושם השני הי' ה"ר ארי' ליב, והפסק בהפנקס שם הוא מן כ"ג אדר שני תק"א.

קנא) ה"ר זאב וואלף ב"ר מנחם מענדל. אחד מראשי הקהל בלבוב בחו"ל ונמצאה חתימתו בפנקס הקהל
דף 111 על פסק דין מעזבון אחד ממה שהניח נדיב אחד אחרי מותו לטובת עניי הקהל בשנת תק"ל.

קנב) ה"ר זאב וואלף בלומענפעלד. הי' מגיד ומו"צ דפה בתוך העיר והי' מגדולי בעלי הוראה, הובא בשו"ת יד
אליעזר סי' נ"ו ושו"ת מאמר מרדכי החדש סי' ל"ה וסי' ע"ב, ובשואל ומשיב מה"ת ח"ג סי' ק"ו וסי' קכ"א, ח"ד סי' כ"ח.

קנג) ה"ר זכרי' ב"ר יעקב. אחד מהקדושים אשר נהרגו ביום השבת ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק ח"ב
בהתחלתו וח"ד דף ח' ע"ב סי' כ"ב והמצבה הוקמה עליו ביחד עם אחיו ה"ר יצחק ב"ר יעקב ואלה דבריה:

פה נקבר ונאסף הגדול והטהור מו"ה זכרי' בן מו"ה יעקב אשר מסר נפשו וקדש השם המיוחד ונשפך דמו כדם פר, לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמם במהרה:

קנד) ה"ר זלמן קראקוויר. בס' אדני פז מה"ר לוי מאיר מזאלקווא הכולל חדושים מלוקטים כסדר התורה בשם גדולי הדור (זאלקווא
תק"מ) הביא את ה"ר זלמן קראקוויר מגיד דק"ק לבוב. ואולי הוא ה"ר יקותיאל זלמן ב"ר נח יחיאל (עי' אות י' סי' ש"ט).

קנה) ה"ר זיסקינד ב"ר אלחנן הלוי. הי' אב"ד וריש מתיבתא פה והובא בתשובות מהר"ם מלובלין סי' נ"ג וסי'
ק"ד וז"ל: „ה' עמך גבור החיל האלוף המרומם והנעלה עולה מעלה מעלה בשם ותהלה ר"מ ור"ג, מוהר"ר זיסקינד סג"ל ולכל המסתופפים בצלו שלום".
ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ג סי' ל"ג וח"ד דף קס"ד ע"א) וחרות עליה:

הציבי לך ציונים שימי לך מספד תמרורים על כי לוקח ראש המורים יום מבוכה וצרה כי נלקח ארון האלהים, ה"ה הגאון הגדול מו"ה זיסקינד במוהר"ר אלחנן הלוי, הוא הגבר הוקם על לתורה מנעוריו, והרביץ תורה בישראל והיה אב בי דינא וריש מתיבתא והעמיק בפלפול חריף סיני ועוקר הרים פה מפיק מרגלין בשתא סדרים ירד וצלל במי ים התלמוד והעמיד תלמידים רבים אשר שתו תורתו ממי באר מים חיים אשר רבים מהם המה גדולי הדור ועשה משפט וצדקה וחוקים ישרים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר י"ג ניסן ת"א לפ"ק:

ח.

קנו) ה"ר חיים ב"ר משה הלוי. אחד מהקדושים אשר נהרגו בשבת ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק ח"ב בהתחלתו
וח"ד דף ח' ע"ב סי' כ"ד, וחרות עליה:

פה טמון תמים דעים, הולך תמים ופועל צדק, הקדוש והטהור מו"ה חיים במוהר"ר משה הלוי, שמסר נפשו ונהרג על קדושת השם ביום השבת קדש ח"ת אייר תכ"ד לפ"ק לבוב בחוץ לעיר, תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו:

קנז) ה"ר חיים ב"ר מרדכי. ג"כ אחד מהקדושים, נהרג כ' סיון תכ"ד ועל מצבתו חרותים הטורים האלה (מצב"ק שם סי' ל"ח):

שאו קינה ויללה על אילנא דחיים איך נגדע במיעוט שנים הללו כי פרי קדש עץ חיים למאכל וחמישיתו היה גדול מאד בתורה עמל ויגע בתורה כתלמיד בן מאה שנים, פתאום נקנסה עליו מיתה קשה וחמורה, ה"ה הרב הגדול החכם המופלג מו"ה חיים בהרב מו"ה מרדכי, נהרג ביום כ' סיון תכ"ד לפ"ק וה' ינקום דמו ויצרור בצרור החיים את נשמתו וינוח על משכבו בשלום אמן:

קנח) ה"ר חיים ב"ר ברוך. אחר מהקדושים שנהרגו בשבת ח' אייר תכ"ד והי' עוד צעיר לימים ועל מצבתו חרות:

הביטו אל צור חוצבתו, סימן לציון מערתו, הציב וירה אבן פנה מצבת קבורת ווי להאי שפרא דבלי בארעא אריה דבי רב וקרא הרבה ושנה הרבה בר חמשה עשר שנים ה"ה החריף ובקי כמר חיים במו"ה ברוך, נהרג בידי ארורה הפוחזים ואנשי בליעל, לכן בעל הרחמים יסתר בצרור החיים את נשמתו ואל נקמות ינקום נקמת דמו, ה' הוא נחלתו וינוח על משכבו בשלום:

קנט) ה"ר חיים ב"ר יהושע. היה אב"ד בק"ק קאלימויא ור"ט פה, והוא בן הגאון ה"ר יהושע בעל מגיני שלמה וחתן הגאון מו"ה צבי הירש האבד"ק מעזריטש, הובא בשו"ת אמונת שמואל להה"ר אהרן שמואל ב"ר ישראל קיידינובר (פפד"מ תמ"ג) ויש לו הסכמה משנת תל"א בס' לב אריה דרשות מה"ר יהודה אריה ליב ב"ר יהושע האשקי (ווילמרשדארף תל"ד) וחתום שם „הצעיר חיים בן לאאמו"ר הגאון הגדול מו"ה יהושע ז"ל מקראקא החונה לע"ע בק"ק קאלימיע וחותם פה יערסלוב". בנו המה הגאון מו"ה אפרים פישל האבד"ק קאלימויא, זקנו של הגאון מו"ה משולם ז"ל האבד"ק טיסמיניץ, פרעשבורג, והשני הגאון מו"ה צבי הירש האבד"ק בערזאן דראהביטש בראדי ליסקא. ה"ר חיים הנ"ל נפטר יום ז' ט' אדר תל"ג ונוסח מצבתו נמצא במצב"ק ח"א 1 סי' כ"ח וח"א 2 סי' נ"א, וחרות עליה:

יום ד' [ע"ל יום ז'] ט' אדר תל"ג נפטר לעולמו צדיק איש חיים אשר פה טמון, תפס ישיבות בכמה מקומות ובפרט בעיר ואם בישראל ק"ק קאלימויא, הוא הרב הגאון מו"ה חיים בהגאון מוהר"ר יהושע אבד"ק קראקא בזכות זה תנצב"ה:

קס) ה"ר חיים ב"ר יצחק מקאמרני. הי' דיין גדול פה והי' התן ה"ר ר"י ר' מיקש ונמצאה התימת ידו בפנקס דף 2 על פסק דין משנת תמ"ו בנדון אסור השגת חזקת ברייהויז, דף 65 על פסק דין משנת תמ"ז על כח זכות וחזקה, דף 67 על פסק דין משנת תמ"ז על כח זכות וחזקה, וכן בדף 81 שנת תמ"ח על זכות וחזקה ובדף 83 על פסק דין וחזקה בנדון טענת לא הרוחתי, ופעמים חתם א"ע „הצעיר חיים במהר"י מלבוב" ואולי הוא ה"ר חיים מלבוב המובא אחר זה.

קסא) ה"ר חיים מלבוב. דיין גדול דחוץ לעיר וגאון מפורסם בדורו, נמצאה התימתו בפנקס דף 58 משנת תמ"ט לענין פסק דין על פרעון חוב, דף 4 שנת תנ"ז אדות עזבון, דף 107 משנת תנ"ז פסק דין אדות קרקע של ביהכ"נ בעיר זידיטשוב, דף 60 שנת ת"ס על הלואת כסף יתומים,

דף 10 שנת תס״א על שטר חוב נאבד, דף 44 שנת תס״א (וחתום חיים במהר״י ז״ל מלבוב ח״ל) על מכירת חזקת חצר, דף 77 שנת תס״ד על מכירת זכות, דף 102 שנת תס״ח על פסק דין, דף 66 שנת תס״ח על מכירת מקום בבהכ״נ, דף 91 שנת תס״ד על הזקה, דף 101 שנת ת״ע על רשיטת עזבון, דף 29 שנת ת״ע שטר חוב נאבד, דף 66 שנת תע״ב אדות עזבון, דף 76, 115, 158 משנת תע״ג על פסקים שונים (עי׳ הוספה י״ב וט״ז).

קפב) **ה״ר חיים מיאבורוב.** הי׳ ראב״ד ומ״צ פה תוך העיר וראש מדינה דגליל לבוב וראש ומנהיג דארבע ארצות וחתום בשני תוארים האחרונים בפנקס דף 77 על שטר חזקה מיריד יערסלאב שנת תמ״ז, ובס׳ זרע ברך שלישי נמצאה הסכמתו, וחתום „חיים מיאבורוב שהי׳ אבד״ק נעמרוב בהמפורסם מוהר״ר יקותיאל זיסקינד כ״ץ״ משנת תפ״ו.

קפג) **ה״ר חיים מאך מצויזמר.** ראש מדינה דגליל לבוב ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 77 על פסק דין בנדון חזקת הבתים בעיר סקאליט בצרוף הגאון מוהר״ר משה חריף ז״ל ובשו״ת בית יעקב מה״ר יעקב ב״ר שמואל אבד״ק צויזמר (דיהרנפורט תנ״ו) נמצאה הסכמתו בין הסכמת רוזנים וקצינים מנהיגי ד׳ ארצות ביומא דשוקא דיערסלב יום ג׳ כ׳ תשרי תנ״ג וחותם חיים ר׳ דודש מא״ך מלבוב, וכן נמצאה שם הסכמת רבני ארבע ארצות ג״כ ביומא דשוקא הנ״ל מיום ד׳ ז׳ תשרי תנ״ג ובאה שם גם חתימת הגאון ה״ר פנחס משה מלבוב. וגם בא שמה בהסכמה ה״ר יואל ב״ר יצחק אייזיק הייליפרין חונה בק״ק אסטרהא (עי׳ אות י׳ סי׳ ר״ח).

קפד) **ה״ר חיים ב״ר משה משולם מקאוולי.** מנהיג דארבע ארצות, חתום בפנקס צד 77 על שטר חזקה מיריד יערסלאב שנת תמ״ז.

קפה) **ה״ר חיים ואחיו ה״ר יהושע ב״ר יצחק הלוי רייצים.** גאונים מופלגים.

ה״ר חיים רייצים

היה ראש מתיבתא דשתי קהלות ונתפש עם אחיו ע״י עלילות אנשי רשע בליל פסח שנת ה״א תפ״ה והוכו מכות אכזריות בלי חמלה, וסבלו ענוים ויסורים רעים, ונהרגו על קדוש השם בערב חג השבועות שנת תפ״ח, ובפנקס דחבורה קדושה דפה נמצא כתוב המעשה (נעתק במצב״ק ח״ד דף ט״ו) וז״ל: „מעשה שהיה כך היה, הרב הגאון הקדוש מוהר״ר חיים רייצים ז״ל היה ריש מתיבתא פה בשתי הקהלות, והיו בו תורה וגדולה במקום אחד, כי הי׳ עתיר נכסין, והיה נדיב גדול ופזרן במעותיו לעניים ואביונים, והי׳ בן מ״א שנים, ואחיו הצעיר היה גדול בתורה ומופלג מאד בחסידות, והיה מתענה נפשו כמה שנים בתענית (והוא היה אבי הגאון הגדול מוהר״ר מרדכי ריש מתיבתא דפה), והיה בן ל״א שנים, ואירע כי איש יהודי אחד אשר לא היה מבני עירנו, וארץ מולדתו לא היה ממדינתנו, כי בא ממרחק, אשר המיר דתו, ובא לפה ונחם על רעתו ושב לאמונתו, אחר זה נתפש האיש הזה, כי נודע הדבר לראש הכמרים, ובאשר שאלוהו מי היה המסית

שישיב לאמונתו, והשיב באשר אינו מכיר פה מאנשי קהלתנו איש אחד, רק אם יתיצבו האנשים מפה והוא ילך לפניהם ויכיר מי הוא המסית לו, וציוה ראש הכמרים להציג כל אנשי קהלתנו, והרב הגאון ריש מתיבתא ואחיו, ברחוב היהודים, ובא ראש הכמרים והמומר עבר וכאשר הוגד לפני ראש הכמרים והכמרים כי הרב ואחיו הסיתו בו, וכאשר עבר לפני הרב הגאון מו"ה חיים רייצעס הריש מתיבתא ואחיו ה"ר יהושע ז"ל, ולא הגיד דבר, ענה הרב אל ראש הכמרים ויאמר בלשון רומי: „ראה אדוני כי חף אנכי מפשע ובחנם נחשדתי", וכאשר שמע המומר, שב אל קיאו, ויאמר אתה הוא האיש ואחיך ג"כ, ונתפסו תיכף ונדונו להריגה ולשרפה, ולהרב ר' יהושע ז"ל לקשרו בזנבי הסוס ושיוליכוהו בחוצות וברחובות, וישבו במאסר ארבעים וח' יום ובערב שבועות נהרגו ונשרפו ונדקרו הגאונים הקדושים החסידים במיתה חמורה". ובפנקס ביהכ"נ הקטנה דתוך העיר נמצא „אל מלא רחמים" עליהם וז"ל: „אל מלא רחמים כו' את נשמת האחים הרבנים החסידים הקדושים גזע ישישים שמסרו נפשם על קדושת השם הגדול והנורא באהבה גמורה, הגדול שבהם הוא הרב המאור הגדול אדונינו מורנו ורבינו ראש ישיבה, עסק בתורה כרב הביבא, הרב ר' חיים, שם נפשו ולבו אל אל שבשמים, ואחיו רב קטינא, מלא חסדא וחנא, הרב המופלג מורנו הרב ר' יהושע, אל נקמות ה' אל נקמות הופיע, איכה ישבה בדד זה כ"א ימים במחשכים בין העמים סגורים חלוטים בדודים בחייהם נעימים ובמותם לא נפרדו היו מתענים משבת לשבת, למרק אכילה ושתיה שבמעיהם כמלאכי השרת במעוניהם, הון רב פזר נתנו לאביונים, באחד המיוחד שבקצינים, צדקתם עומדת לעד ולעולמים, לא ימנע הטוב מהולכים בתמים, יום ערב חג שבועות בפרוע פרעות חיל וחומה אומללו יחד כשני עולות תמימים, ביום א' וירא זבוח לפניו ושוע הבן מר ינוקא לאמו והספידוהו הספד מר לעומתו, פה שהתגבר בתורה יהיה גורף ביבין כשקשרוהו בזנבי הסוס נתן נפשו לה באהבה גמורה, כשהוליכוהו לפני בית החיים, כון לבו לשמים והתחיל בקול איום ונורא, לאמר תפלת אתה גבור להיות לו שם קבורה, וי וי צוח בתמרורים שלא ראה ילדי עברים, וישקף לשמש שהתחיל לנטות, ערב התפלל תפלת מנחה, עיניו למטה ולבו למעלה, זאת תורת העולה, עשה פשרה עם הסרדיוט שימית אותו במהרה, ועודנו בחיים חתם את עצמו בשם הקדוש ר' חיים, בני מורנו הרב ר' יצחק הלוי נשרפו בשעה חדא אריה ולביא, הרב הגדול ליהודים היה בן מ"א שנה, ורב קטינא בן ל"א שנה, נשמתו הטהורה לעסוק בכל מצות ה' כמיוחדים בדורות ראשונים כתב ונתן לו ל"ה אדומים להיות נוגעים דמים בדמים, ויורידו אותו לשפוך לארץ מררתו, ידיו ורגליו לארבע כנפות הארץ להשבית מישראל חרון אף וקרץ ויכוין בצלע השלישי כנגד הלב מהר להמיתו, והנה יצאה נשמתו והנה דם הרב החבל מפרפר ומפרכס ומחץ ראשו ובמעיו ממרם ולמספר רובע ישראל נתחוהו לארבע רבעים, דמי האחים טן האדמה צועקים לשלישים ורביעים, והנה עצי המערכה סדורים כעל המזבח ויראה ויראה כעולת הזבח, בשנת פח"ת ופחד נשרפו האחים הרבנים החסידים הקדושים

כאחד וכל בני ישראל יבכו את השרפה ואמרותיהם הטהורה אמירה צרופה, ה' הנוקם ובעל החימה דמי האחים בפרפרו גליפה וינקום לעינינו נקמת דמיהם דם השפוך כאילו של יצחק המסובך ויצרור בצרור החיים את נשמתם, ה' הוא נחלתם וינוחו על משכבותם בשלום." והנה הגאון מהר"ם האגיז בספרו משנת חכמים דף פ"ה מעלה י"ז אות ת"ה הביא דברים הנוגעים להאחים רייצעס ז"ל וגם בעל מצב"ק הביא דבריו בח"ד דף ט"ו והביא שם כי אני העירותיו על זה וז"ל: "ומה מאד תמה אני ורעדה אחזני איך מלאם לבם של שום רב לנבל שום רבנות על פי ממון לשררה, דמלבד מה שאסורו מבואר מצד הדת והשכל, בפרט אחר שמעם וראותם מעשה שהי' בק"ק לעמבערג הנקראת לבוב מהצוואה שעשה האב"ד הקדוש מו"ה חיים רייצליש זצ"ל בערב שבועות משנת אשתקד שנת פת"ח ה' אוצרו לקבל נשמת קדוש זה שמימות רבי עקיבא ועד עכשו לא קם כמוהו ויוצא ה' כלי זעמו כי מלאכה היא לה' אלהים צבאות בכללות ארץ פולין שבך עלתה בימיהם וימינו להיות צדיק יסוד עולם מקדש שם שמים ברבים ולסבול כמה ענוים ויסורים קודם מיתה ושרפה שגזרו עליו, והכל קבל עליו בשמחה והתודה ברבים מה שצוו לחתוך ידיו, הי' מפני שספר מעותיו לשררה לקבל הרבנות ומה שצוו וגזרו לחתוך את לשונו הי' מקבל לעונש מפני שלמד לשון לאטיין ושאר לשונות העמים, ומה שגזרו עליו לרצץ את מוחו היה מקבל עליו לעונש על שהיה מהרהר בדברי העולם ופוסק מדברי תורה, וכן נמי על מה שגזרו עליו להוציא את לבו והוא עודנו חי כי שאר הגוף לא פלט, ולפיכך היה נדון להשרף, ולכן הי' מצוה לכל ישראל להתרחק מן השררות ומן המחלוקת ושלא לקבל שום רבנות על ידי ממון, ואחר שראה את אחיו החסיד מו"ה יהושע זצ"ל, שמת בבית האסורים עמו ונגזר לנקוב ארכובי רגליו ולקשרם בזנבי הסוסים כדי שילכו הלוך וסחוב שנגרר על כל אשפה, התפלל מנחה והצדיק עליו את הדין ככל האמור, ויתר מזה כמו שנראה מהצוואה שלו, ומסר עצמו לענוי ולמיתה משונה ולשרפה כאמור, ויצאה נשמתו באחד, אשריו ואשרי חלקו, ואוי לדור שכך עלתה בימיו, כי בעונות הרבים הקול נשמע שיד פושעי ישראל היתה במעל הזה, אשר ודאי על שמועה רעה זו מחויבים אנחנו לקרוע סגור לבבנו הערל משמוע אל דבר ה', כי הוא יתברך היודע כמה חרה לי וכמה מהצער והיגון מר ורע נגע אל לבי מכח מעשה זה". והנה הרב ר' משה האגיז (עי' אודותיו שה"ג אות ט' סי' 123) הי' חי בימיו והביא את אשר שמע מהמעשה והיתה לפניו הצוואה אשר חבר ה"ר חיים רייצים. והרב החכם המופלג מוהר"ר הלל נח שטיינשניידר מווילנא העתיק למעני אל מלא רחמים הנמצא בסדור תפלות מביהכ"נ הגדול כתוב על קלף והוא מעשה ידי הגאון ר' אריה ליב בה"ר יצחק שפירא הוא בעל מחבר ס' נחלת אריאל ומעון אריות על מס' סופרים (עי' אדותיו בספר קריה נאמנה צד 111 סי' 54) וכאשר העירני החכם הנ"ל כי אביו ה"ר יצחק שפירא הוא בעהמ"ח ס' אלף המגן (זאלקווא תצ"ב) ושם על השער כתוב סדר יחוסו, ובהקדמתו כתוב כי ר' יצחק הזה מת כ"ה אדר תע"א בק"ק לבוב. ומפני אשר

תפלת אל מלא רחמים אשר חבר ה"ר אריה ליב הנ"ל היא חסרת הטעם ע"כ לא העתקתיה פה והיא מיוסדת ע"ס א"ב גם התום שמו של המחבר אריה ליב ב"ר יצחק שפי ... והסיום אותיות „רא" מסוף שם שפירא חסרות.

המצבה של האחים רייצעס נעתקה במצב"ק ח"א 1 סי' מ"ו וח"א 2 סי' פ"ה וח"ד דף י"ג ע"א וחרות עליה:

מנוחת האחים הגאונים הקדושים ה"ה מוהר"ר חיים רייצעס ומוהר"ר יהושע רייצעס זצללה"ה אשר נהרגו על קדושת השם בערב שבועות תפ"ח לפ"ק.

וכל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה' והבערה ללהב יצאה ולחלק אברים ולנתח לנתחים הראש והפדר לריח ניחוחים ומדת הדין עלינו מתוחה ביום טבוח ערב שבועות כי נטה צל ערב הושחר פנינו, שנת פ'ח'ת שוד ושבר למורא היינו, ויצאה אש ותאכל יסודותיהם, ה"ה האחים הקדושים הרב המאור הגאון הגדול מורנו ורבינו מו"ה חיים ריש מתיבתא דשתי קהלות, נזר ישראל ועטרה, נהרג במיתה חמורה ונדקר במדקירה, ואחיו הקטן פני יהושע חפר הלבנה כמה שנים ישב בתענית מת בצמא ובנפש מרה, הרב הגאון מו"ה יהושע, בני מו"ה יצחק הלוי שמסרו נפשם לקדש השם בגבורה ויולכו שניהם בגזרה שוה, נשרפו במדורה ולא רצו שם הגדול והנורא להמירה ויצאה נשמתם בקדושה ובטהרה ואפרם אשר מוצל מאש שמו פה להטמינה והוא צבור ומונח כאפרו של יצחק תמיד לזכרה וכהרוגי מלכות עשרה. בזכות זה תנצב"ה:

(קסו) **ה"ר חיים יהודה ליב ב"ר אליעזר סג"ל איטינגא.** אביו ה"ר אליעזר היה מגאוני הדור

אב"ד דק"ק העלישוויא במדינת מעהרין, ועי' מה שהביא אדותיו בנו הרה"ג מו"ה יוסף הלוי מגלוגא בספרו עדות ביוסף על התורה (זולצבאך תק"א) הלא שם הביא הרבה חדושים בשמו, וחבר ג"כ איזה ספרים אבל לא זכינו לאורם ועי' בס' כלילת יופי ח"א דף קט"ז. בנו ה"ר יהודה ליב איטינגא אשר נקרא ג"כ בשם ר' חיים יהודה ליב היה ריש מתיבתא פה ובשנת תע"ט בא בהסכמה על ס' מאמר מרדכי על התורה שחבר הרה"ג מו"ה מרדכי ב"ר יהודה ליב מלבוב האב"ד דק"ק דאברי מן כ"ג אדר תע"ט וחתום שם „נאם הק' יהודה ליב בלא"א המאוה"ג מו"ה אליעזר סג"ל זצ"ל החונה פה ק"ק לבוב יצ"ו". גם בא בהסכמה על ס' טעמי המסורה להה"ר יהודה ליב מייזלש מקראקא (אמשטרדם תפ"ח), וכתב שם „עם היות שטרוד אני בטרדא דרשות הרבים ובפרט בעת שהזמן גרמא כו' מ"מ סמכתי על כבוד מהותני הגאון מו"ה אברהם במו"ה מרדכי האבד"ק זאלקווא" כו', וחתום שם ביום ה' כ"ג אלול תפ"ז לפ"ק „נאם הק' יהודה ליב הלוי איטינגא החונה פה ק"ק לבוב יצ"ו", ובראש הקדמתו נדפס ע"י המדפיס „אב"ד בק"ק לבוב", ובאמת הי' אז הגאון בעל פני יהושע אב"ד בלבוב והוא הי' ריש מתיבתא. ובשנת תצ"א כאשר נסע בעל פני יהושע לכהן פאר בעיר ברלין, נתקבל הגאון מו"ה יהודה ליב איטינגא לאב"ד בלבוב, ובאותה שנה בא בהסכמה על ספר עדות ביוסף על התורה שחבר אחיו הגאון ה"ר יוסף איטינגא וחתם שם ביום א' י"ב אלול תצ"א „אב"ד דק"ק לבוב והגליל" וכן בס' בית שמואל עה"ת (זאלקווא תצ"ט) נמצאה הסכמתו מן כ"ה סיון תצ"ו וחתום „חיים יהודא ליב הלוי הונה ק"ק לבוב והגליל", כן נמצאה שם הסכמת הגאון ה"ר אריה ליב וחתם חונה ק"ק גלוגא ומצ"פ ק"ק לבוב, וכן מהגאון ה"ר

יצחק סג"ל לנדא. הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט הי' גיסו ומחותנו ובשו"ת שלו (לבוב תרכ"א) בחלק חה"מ סי' ו' נמצאה ממנו תשובה אחת וחתום „נאם חיים יהודה ליב הלוי איטונגא החונה בק"ק לבוב יצ"ו" ובסי' ז' נדפסה תשובת המחבר אליו וז"ל: אשיב לשואל בענין וכהלכה משיב, ה"ה גיסי ומחותני עמוד הימני נ"י פ"ה המאור הגדול הגאון המפורסם בדורו לשבח כבוד שמו מפארים מו"ה ליב נשיא הלוים נרו יאיר ויזרח" והגאון ה"ר חיים כהן היה אז אב"ד דק"ק סלוצק ושם בחלק יו"ד בסי' ז' נדפסה תשובת המחבר אליו ותשובת מהרי"ל איטינגא לא נדפסה שם כי נאבדה. *) וכן יש לו תשובה בשו"ת מים חיים להגאון ר' חיים כהן ר"פ מאסטראה חו"מ סי' י"א אשר כתב אל הגאון ר' חיים כהן ר"פ אב"ד מלבוב בעת היותו אב"ד בק"ק סלוצק ובסי' י"ב שם נמצאה תשובת הגאון ר' חיים כהן ר"פ אליו וכותב: שלום אשיב לשואל בענין וכהלכה משיב, ה"ה גיסי ומחותני, עמוד הימני, נ"י פ"ה המאיר הגדול הגאון המפורסם בדורו לשבח כבוד שמו מפארים מו"ה יהודה ליב נשיא הלוים נ"י, וחתום שם „חיים בן לא"א מורי ורבי הגאון המפורסם כמו"ה שמחה כ"ץ זלה"ה רפאפורט הונה פ"ק סלוצק יצ"ו". תולדותיו הם: הראשון הרב הגאון מוהר"ר אהרן הלוי איטונגא אב"ד דק"ק יאבורוב ורישא, חתן הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ (עי' אות א' סי' נ"ג), ובנו השני הוא הגאון מו"ה מנחם מענדל איטינגא האבד"ק מעזריטש גדול והוא הי' חתן הגאון מו"ה יעקב האבד"ק וועגראב (כ"כ בתולדות הרב זכרון למשה) והובא בס' עיר דוד סי' קצ"ב, ובנו השלישי הי' הרב הגאון מו"ה יוסף הלוי איטונגא שהי' אב"ד דק"ק ראהאטין והוא הי' חתנו של הגאון מו"ה יצחק סג"ל לנדא שהי' אב"ד דגליל לבוב ואח"כ בעיר קראקא ונמצאו ממנו מכתבים בס' לוחות העדות דף נ"ה ע"א מה שהשיב להגאון רבינו יהונתן ז"ל ביום ג' ט"ז שבט תקט"ו בהיותו אז בבית חמיו הגאון מוהר"ר יצחק סג"ל לנדא הנ"ל בעיר קראקא כאשר הביא בעל כלילת יופי בח"א דף קכ"ז וכאשר כתב אלי הרב המופלג ר' ישראל לאנדא הי' לו עוד בן שמנותתו כבוד בעיר לעווארטוב וחקוק על המצבה „הרב המאה"ג מו"ה יחיאל מיכל אבד"ק טישווויץ בן הגאון החסיד מו"ה חיים יהודא ליבוש איטינגא אשר היה אב"ד דק"ק לבוב. בתו של הגאון הזה היתה אשת הג"מ שמואל אבד"ק ווילנא בזוג שני ונוסח מצבתה נמצא בקריה נאמנה צד 129 גם הביא שם תולדות הגאון ה"ר שמואל אבד"ק ווילנא. ונמצאה חתימת ידו של הגאון מהרי"ל איטינגא בפנקס הקהל אשר ת"י דף 118 על פסק דין אחר שבועת כתובה בשנת תפ"ח, ובדף 140 על פסק דין בנדון עזבון אחד משנת תפ"ז (עי' אות מ' סי' ת"ך) והגאון הזה עלה לשמים עם בתו בעיר יאריטשוב ונוסח מצבתו הוא כפי שהעתיק בעל מצב"ק בח"ה משנת 1879 אצל נוסח מצבת הג"מ מרדכי זאב איטינגא:

---

*) הרב הגדול הגביר מוהר"ר יעקב נפחלי היכן בערנשטיין ז"ל כתב במכתב תעודה לפו"ה כי חיים כהן כ"ם כי סיום התשובה הוא מן יוסו ו' ז"ך למכ"י הג"מ נפ"ק פה ק"ק ימלויטשוב הקי חיים יהודה ליב הלוי.

עליונים מבקשים את רבי, נצחו אראלים בניצוח ושיר שהלוים היו אומרים על רב האי גאון, היתה יהודה לקדשו ובישראל גדול שמו, הרב הגאון מו"ה יהודה ליב הלוי אב"ד דק"ק לבוב, ומשם נשבה ארון הקדש וספר תורה עמו, כל ימי חייו לא פסק גירסא מפומי', ואחריו יצאה בתו השמימה ונקברה עמו, יום שמת רבי לא נאמר בו כי טוב, יום ב' ג' שבט תק"ל לפ"ק. תנצב"ה:

ובס' „בור הבחינה" לה"ר יוסף שמואל הלוי לנדא מתיחס על שער הספר כי הוא נכד להגאון ר' חיים יהודה ליב איטינגא אבד"ק לבוב הנקרא ר' ליבוש ראש ישיבה והרה"ג מהר"י לעווינשטיין מסעראצק הודיעני כי נמצא ביד הגאבד"ק ראגאווי פלך קאוונא ס' „דברי יהודה" מהג"מ חיים יהודה ליב איטינגא אבד"ק יאריטשוב ולבוב.

קסז) **ה"ר חיים ב"ר יחיאל מיכל הי"ד.** היה דיין פה ונמצאה התימתו בפנקס דף 77 משנת תקכ"ד על כרוז הקהל.
בדף 124 משנת תקכ"ד בצרוף הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ על נתינת תקף לפשר צדדים, דף 127 משנת תקכ"ו על פסק דין בנדון עזבון לטובת יתומים (עי' הוספה ו') ונמצא חתום בסוף שו"ת זכרון כהונה על פסק דין, ובא גם בהסכמה לתשובות „כנסת המשנה".

קסח) **ה"ר חיים ב"ר שמחה כהן רפאפורט.** אביו הגאון נתקבל בסוף ימיו לאב"ד ולר"מ בק"ק לבוב, אבל
בנסעו מלובלין לעירנו נפטר בעיר שעברשין בשנת תע"ה ושם מנוחתו כבוד (עי' אות ש' סי' תקט"ה) ובנו הגאון ה"ר חיים היה בתחלה אב"ד ור"מ בק"ק זיטל ובשנת תפ"ט הי' עוד שם (עי' בשו"ת ר' חיים כהן חלק חוה"מ סי' א' ובחלק אה"ע סי' פ"ב). אח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק סלוצק במדינת ליטא, ובהיותו שמה לקח ממנו הגאון בעל סדר הדורות הסכמה על ספרו והיא בין יום א' ג' תמוז ת"ן, וחתם „חיים בא"א מ"ו הגאון מו"ה שמחה כ"ץ זצ"ל רפאפורט חונה פה ק"ק סלוצק יע"א" וראה בספרו שו"ת הנ"ל או"ח סי' א', חו"מ סי' ז', אה"ע סי' מ"ב תשובה משנת תצ"ד בהיותו אב"ד בסלוצק, וכן בספרו „זכר החיים" נמצא בסי' י"ט דרוש אחד משנת תצ"ה. ומשם נתקבל בתחלת שנת תק"א לשבת על כסא הרבנות בלבוב וכהן פאר פה במשך אחת ושלשים שנה עד י"ב תמוז תקל"א כפי שחרות על המצבה שהי' אב"ד פה משנת תק"א עד שנת תקל"א ובצואתו הנדפסת בשו"ת מים חיים ח"ב סי' נ"ג הביא הוא בעצמו שהי' אב"ד פה משנת תק"ב ומזכיר שם אשר שרת בקדש אחת ושלשים שנה. במשך הזמן הזה הרבין תורה בישראל וינהל את קהל עדתו בחכמה ובדעת ויהי ראש גאוני זמנו, והתוכח עם בני כת שבתי צבי (פראנקיסטים) לעיני העמים והשרים בקטדרא הגדולה בלבוב ויוכל להם, וזה הי' בשנת תקי"ט (1759), כי אז גזר הבישוף מיקאלסקי שיאספו רבני ישראל ממדינת פולין לעיר לבוב לעמוד לוכוח עם ראשי הפראנקיסטים, וארבעים איש נאספו, ומן הארבעים נבחרו שלשה, הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ וה"ר דוב בער אב"ד ביאולאוויץ וה"ר ישראל בעש"ט, ובמשך שלשה ימים היה הוכוח מן כ"ג תמוז תקי"ט עד כ"ו תמוז, ובס' שו"ת מים חיים להג"מ חיים כהן ר"פ מאסטרא (נכד

ה״ר חיים כהן ר״פ אב״ד מלבוב) כתב שם בנו של המחבר בהקדמתו וז״ל: „אבותינו ספרו לנו כי הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ אבד״ק לבוב הוא היה הנבחר להתוכח עם כת שב״ץ לפני נסיכים שלטונים שרי המדינות והגמונים במקום משפט אשר הוכן לזה, והלך שמה בלי רפיון לבב, ומדי לכתו התעטף לבנים, באלה הבגדים אשר האדם הולך לבית עולמו וינצחם בעזר שדי ברוב חכמתו, עד אשר גם השרים תמהו על גודל תבונתו ויהללוהו לאמר אין זה כי אם רוח אלהים נוסכה בקרבו״. גם הגאון רבינו יהונתן ז״ל בעל התומים והפלתי בא אליו בשאלתו ובקשתו להיות בעזרתו בדבר המחלוקת בנדון הקמיעות בשנת תקי״א ותקי״ב (עי׳ לוחות העדות דף ס״א ע״ב דפוס אלטונא תקט״ו) ושם נדפסה גם כן תשובתו אשר השיב לרבינו יהונתן ז״ל (עי׳ גם בס׳ שפת אמת ולשון זהורית דף כ״א שם נדפס פסק דין שלו מן יום ד׳ חוה״מ פסח תקי״א), וכן על הכרוז שהכריזו בק״ק בראדי ביום כ״ו אייר תקט״ז ע״ד הש״צ בא הוא על החתום (עי׳ אוצר חכמה ח״א צד 27). ספריו היקרים היו מונחים בקרן זוית זמן כביר ונדפסו זה מקרוב בלבוב, שם האחד „שו״ת רבינו חיים כהן״ כולל שו״ת מאדבעה חלקי הש״ע (נדפס שנת תרכ״א בלבוב) ושם השני נקרא בשם „זכר חיים״ כולל דרשות והספדים (נדפס בלבוב תרכ״ו) ועוד הרבה ספרים נשארו בכתובים ובפנקס הקהל אשר ת״י נמצאה חתימת ידו הרבה פעמים כמו בצד 25 על הכרזת שטר חוב הנאבד מן ב׳ אב תקט״ו וחתום „הק׳ חיים כהן רפאפורט חונה פה ק״ק לבוב והגליל״, וכן בצד 114 ג״כ בענין שטר חוב הנאבד משנת תקט״ו ואחריו חתמו הדינים ובתוכם גם ה״ר יחיאל מיכל בריסקר (עי׳ אות י׳ סי׳ רל״ט), ועוד שם בדף הנ״ל משנת תק״ך וצד 96 ג״כ משנת תק״כ על מכירת בית ואחריו חתומים „נאם יוסף סג״ל מלבוב, נאם נתן נטע ב״ר ראובן, נאם יעקב שור מגיד דק״ק לבוב בחו״ל, הק׳ יחיאל מיכל במוהר״ר אריה ליב״, וכן בצד 97 פסק מן ד׳ ניסן תקכ״ב, צד 128 משנת תקכ״א כ׳ תמוז, צד 124 מן י״ד סיון תקכ״ד נתינת תוקף על פשר ואחריו חתומים הק׳ ישעי׳ בה״ר מרדכי קיקיניש מלבוב, נאם נתן נטע במו״ה ראובן ז״ל, יחיאל מיכל במו״ה אריה ליב בריסקר, הק׳ משה במו״ה יוסף, נאם חיים ב״ר יחיאל מיכל, הק׳ מנחם מענדל במוהר״ר נחמן כ״ץ רפאפורט. בצד 126 משנת תקכ״ו על נתינת תוקף לפסק דין צד 86 משנת תקכ״ח על פסק דין בנדון בית ואחריו חתומים „נאם יוסף במו״ה מנחם מאניש סג״ל ז״ל, הק׳ ישכר בער בה״ה הרבני מו״ה משה איקרא זללה״ה, הק׳ יעקב שור מגיד דק״ק לבוב מחו״ל, הק׳ נתן נטע במו״ה ראובן ז״ל, הק׳ יחיאל מיכל במו״ה אריה ליב בריסקר ז״ל. בס׳ אמרי בינה (זאלקווא תקכ״ז) בסוף הספר נדפסו דברים בשם הגאון הגדול מו״ה חיים אבד״ק לבוב וכן בס׳ פרי הלולים (זאלקווא תקכ״ז) הובאו דברים בשמו בפ׳ משפטים ובפ׳ שלח. בשו״ת מים חיים מהגאון ר׳ חיים כהן ר״פ מאסטראה הובאו חדושים בשמו בח״א סי׳ ט׳, וסי׳ י״ז וסי׳ י״ח וח״ב סי׳ כ״ט וח״ד סי׳ י״ב וסי׳ כ״ט. גם הובאו דברי תורה בשמו באוצרות חיים שם פ׳ שמות יתרו ואתחנן גם נדפסה שם צואתו, גם נמצאו ממנו הרבה הסכמות כמו על סדר הדורות (קארלסרוה ת״צ)

בהיותו עוד בעיר סלוצק, על באר היטב ישן על יו"ד (זאלקווא תק"ב), על ס' זרע קודש עה"ת מן א' חשון תק"ה, על ס' ברכת יוסף (זאלקווא תק"ז) מן כ' כסלו תק"ז, ס' חקי דרך על אה"ע (דיהרנפורט תק"ז), ברוך מבנים (זאלקווא תק"ט), שיח ספונים (זאלקווא תקי"א) מן יום ב' כ"ה תשרי תקי"א, ברכת אברהם (זאלקווא תקי"א), שערי בנימין (זאלקווא תקי"ב) מן יום ה' ט' אדר תקי"ב, אבן העוזר (זאלקווא תקי"ב), שו"ת בית אברהם (ברלין תקי"ג) מן ט' אייר תקי"ב, צרור החיים (זאלקווא תקי"ג) מן יום ד' י"ב תשרי תקי"ג, מרכבת המשנה מן ג' תמוז תקי"ד, הלכות עולם (זולצבאך תקט"ז) מן יום ג' ב' מרחשון תקי"ד בועד יערסלאב וחתם „נאם חיים כהן ראפאפארט חונה בק"ק לבוב והגליל יצ"ו מאסף דד' ארצות". על ס' שם אהרן (זאלקווא תקט"ו) מן יום א' כ' מנחם תקי"ד, פורת יוסף (זאלקווא תקט"ז) מן יום ב' כ' כסלו תקט"ז, מצנפת בד (זאלקווא תקי"ז) מן ח"י חשון תקי"ז, לב שמחה (זאלקווא תקי"ז) מן יום ג' טו"ב טבת תקי"ז, מענה אליהו (זאלקווא תקי"ח) מן יום ה' י"ט חשון תקי"ח, תפארת צבי (זאלקווא תקי"ט) מן טו"ב אלול תקי"ח, עטרת צבי (זאלקווא) מן ר"ח אלול תקי"ט, מרי צבי (זאלקווא) מן יום א' ח' סיון תק"כ, מים עמוקים (זאלקווא תק"כ) מן ז' טבת תק"כ, צמח מנחם (זאלקווא תקכ"א) מן יום ו' ט' אדר תקכ"א, ברכת דוד על או"ח (זאלקווא תקכ"ו) מן י"ג טבת תקכ"ד, אהל משה (זאלקווא תקכ"ה) מן ב' טבת תקכ"ה, הלכה פסוקה (טורקא תקכ"ה) מן יום ב' ח' אדר תקכ"ה, שבט מישראל (זאלקווא תקל"ב) מן כ' מנחם תקכ"ה, חלוקא דרבנן (זאלקווא תקכ"ה) מן יום ד' כ"ח תשרי תקכ"ה, אהל מועד (ספד"א תקכ"ז) מן יום ב' ר"ח אב תקכ"ז, גנת ורדים (ספד"א תקכ"ז) מן כ"ט ניסן תקכ"ז, אהל יוסף (אלעקסניץ תקכ"ז) מן יום א' ט"ו תמוז תקכ"ז, תקנתא דמשה (אלעקסניץ תקכ"ה) מן י"ג שבט תקכ"ח, בס' עטרת ראש כתב המחבר כי נאבדה ממנו הסכמת הגאון ר' חיים כהן, ובח"ב הנקרא עטרת תפארת הודיע כי מצא את ההסכמה והיא מן י' אייר תקכ"ט ובפרי מגדים יו"ד נמצאה הסכמתו מן יום ו' אסרו חג של פסח תק"ל ובשעת הדפסת הספר הלך לעולמו ונדפסה שם גם הסכמת בעל מרכבת המשנה מן כ"ד ניסן תקל"ב, כוכב יעקב (זאלקווא תקל"ד) מן יום ג' ו' אייר תקל"א.

אשתו הרבנית מרת מרים היתה בת הגאון מו"ה שמואל שמעלקי האבד"ק פרעמיסלא. בנו הראשון הי' הרב הגאון מו"ה אריה ליב (ליבוש) כהן רפאפורט אשר הי' ריש מתיבתא פה (עי' אות א' סי' צ"ו), ובנו השני היה הרב הגאון מו"ה נחמן כהן רפאפורט האבד"ק גלוגא (עי' אות נ' סי' תט"ב). בתו הראשונה מ' יארא היתה אשת הגאון מוהר"ר יואל לבית קאצינעלינבוגן שהי' אב"ד דק"ק שינאווי יאריטשוב והרובשוב ונדפסו ממנו שתי תשובות בשו"ת חותנו הגאון ז"ל בחלק יו"ד סי' כ"ג וכ"ד והן מן כ"ג כסלו תקט"ז וחתום „נאם יואל לבית קאצינעלינבוגן חונה פה ק"ק יאריטשוב", ויש לו הסכמה בס' אהל משה עה"ת (זאלקווא תקי"ד) ובס' אסיפת יהודה הנדפס בספד"ט תקצ"ג. בתו השניה היתה אשת הגאון מוהר"ר אהרן הלוי

איטינגא האב"ד דק"ק רישא (עי' אות א' סי' נ"ג) ובהקדמת ספר שו"ת ברכת יעקב לה"ר יואל סגארליץ הביא כי בת אחת היתה אשת הגאון ר' ברוך בהרב מו"ה מנחם מענדל בה"ר הירץ ז"ל. נכדו היה הגאון מוהר"ר חיים כהן רפאפורט אבד"ק אסטראה מחבר ספר שו"ת מים חיים הנדפס בזיטאמיר, הוא הי' בן הגאון מוהר"ר דוב בעריש אב"ד דק"ק מעזיבוז והר"ר דוב בעריש הי' בן הגאון ה"ר ארי' ליב שהי' בן הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ אבד"ק לבוב, ונמצאה ממנו הסכמה בשו"ת שאגת אריה משנת תקצ"ג.

הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ הלך לעולמו ביום ג' י"ג תמוז תקל"א וצוה לפני מותו שלא לכתוב תוארים על המצבה כי אם "רב" לבד ונחקק על האבן כדברים האלה (מצב"ק ח"א 1 סי' נ"ה וח"א 2 סי' צ"ו):

פה נטמן הרב מוהר"ר חיים בן ארונינו מורינו ורבינו הגאון מו"ה שמחה הכהן ראפאפורט שהי' אב"ד פה ק"ק לבוב והגליל יצ"ו והרב מו"ה חיים ממלא מקומו והי' ג"כ פה והגליל אב"ד משנת תק"א עד שנת תקל"א, ועולה לא נמצא בו, הורה צדק לעדת ה' ושפט משפטים ישרים יום ג' י"ג תמוז [תקל"א].

ומה שחרות על המצבה על אביו שהיה אב"ד פה ובנו הי' ממלא מקומו היא כי אביו נתקבל אמנם לאב"ד בלבוב (כנזכר לעיל) אבל לא שרת בכהונת הרבנות כי נפטר בעיר שעברשין ובנו לא הי' ממלא מקומו כי הי' הפסק מן פטירת הגאון ה"ר שמחה (שנת תמ"ח) עד שנתקבל הגאון ה"ר חיים בנו (שנת תק"א). וכאשר הביא בעל מצבת קדש נפטר כ"ו תמוז וזה טעות, כי בפירוש חרות על המצבה י"ג תמוז.

קסט) ה"ר חיים גרינפעלד. מו"צ פה, מחבר ס' "שנות חיים" על יו"ד, הובא בשואל ומשיב מה"ד ח"ב סי' כ"ג.

קע) ה"ר חיים יוסף ב"ר בנימין עלינבערג. הי' דיין ומו"צ אצל הגאון מוהר"ר יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל.

אביו הגאון ה"ר בנימין ז"ל הי' אבד"ק באקשאוויץ ואח"כ ראב"ד אצל כבוד אביו הגאון ר' שמחה נתן עלינבערג ז"ל (עי' אות ב' סי' קי"ז). ה"ר חיים יוסף הנ"ל הובא בשואל ומשיב מהד"ק ח"ב סי' קל"ה, ח"ג סי' קי"א, מה"ת ח"א סי' ל"א, ח"ג סי' ל"ג וח"ד סי' קי"ה, מהד"ג ח"א סי' קפ"ד וסי' קצ"ו וסי' ר"ה וסי' רמ"א רמ"ב ובח"ג סי' מ"ו מ"ז מ"ח וסי' נ"ב, מה"ד ח"א סי' כ"ו. נפטר בשנת מ"ד לחייו בט"ז אב תרל"ח.

קעא) ה"ר (מנוח) חנוך (הענדיל) ב"ר שמריה. ריש מתיבתא פה, והוא הי' מן המסדרים את הגט בוויען ביחד עם הגאון הסמ"ע, וגאוני הדור הפליגו בשבחו כמו הגאון מהר"ם יפה בעל הלבוש והגאון מהר"ם מלובלין והגאון בעל משאת בנימין והוא בעל מחבר ספר מנוח הלבבות על ס' חובת הלבבות וז"ל בעל קריה נאמנה צד 57: "גם בשאר ערי פולין נפתחו ארובות השמים להריק תורה וחכמה לרבים ומן המפורסמים הוא הגאון החכם הכולל מוהר"ר מנוח המכונה הענדל ב"ר שמריה בעל מנוח הלבבות על ס' חובת הלבבות, ובהקדמתו לספרו זה הולך ומונה הספרים שחבר בכל מקצעות התורה והחכמה אשר לא יאומן כי יסופר וז"ל: ואלה הם הספרים אשר שקדתי עליהם להבינם ולפרשם

כיד ד' הטובה והרחבה, ראשונה כל ספרי המקרא בקצרה על דרך פשוטם ודקדוק לשונם כו' וספר ארבעה טורים כלו קצר בבמות ורב באיכות נוסף על מה שפירש בו הב"י כו', במושכלות ס' רוח חן וספר מלות הגיון וספר בחינת עולם וס' המורה, וס' העקרים, וח' פרקים שחבר הרמב"ם וכו', ספר העקדה בכלל, ובפרט מעשה בראשית וכו', בחכמה האמתית ספר המערכת וס' שערי אורה, וספר פרדס רמונים וספר רבינו בחיי וקצת מאמרי הזהר החמורים כו' ובספר התקונים כו' בחכמת הלמודים בחכמת המספר והגדסה, ספר המספר למהר"ר אליה מזרחי, וספר איקלידס שבעה מאמרים ממנו ומתוכם בארתי ההלכות החמורות במשנה ובתלמוד המדברים בחכמת התשבורת כו' ובחכמת התכונה ספר הגלגל הנקרא אישעירא (ספהערע) הגדול והקטן וספר הטוארקא נקרא מהלך הכוכבים, וספר צורת הארץ, וספר שש כנפים וספר יסוד עולם לר' יצחק הישראלי, וספר אלמאגיסטי הקצר המיוחס לאבן רש"ד, עוד חברתי לוחות קצרים ברורים יודעו מתוכם מקומות כל הכוכבים ולקיות המאורות וכל הקורות אותם באורך וברוחב בכל עת ובכל שעה בדקדוק רב וכו' על פי מאמר רז"ל בסוד העבור כו' ובחכמת החזיון ספר ראשית חכמה כו' עכ"ל, גם חבר ס' חכמת מנוח הגהות ותקונים בש"ס (קראקא שס"ב, פראג שע"ב) וכעת נדפסו בש"ס החדש בווילנא. וברשימת כתבי יד להרד"א נמצא שו"ת להג"מ מנוח המכונה הענדל ב"ר שמריה ז"ל לרבו הגאון מהרש"ל. וכן הביאו הגאון בעל טו"ז בספרו דברי דוד עה"ת פ' אמור. הגאון הזה מנוחתו כבוד פה ומצבתו נעתקה במצב"ק ח"ג סי' ל"ד וח"ד דף כ"א ע"א וחרות עליה:

אראלים אחזו בארון הקודש ונלקח מאתנו רועה נאמן צנצנת המן פאר הזמן, מאור עינינו, ציץ נזר הקדש, אדונינו מורינו ורבינו הגדול, אוי ואבוי פוד ושבר לנותרים, כי אבדנו אבדת הצדיק, מרגניתא דלית כה טימא, הגאון המופלג סיני ועוקר הרים, מוהר"ר חנוך הענדיל במוהר"ר שמריה ז"ל, ויש מתיבתא וריש גלותא, אביר הרועים דאותהו רבבין ומופתיו תקיפין, אשר היה מלא וגדוש, צנא מלא ספרא ובכל החכמות ומפולפל מאד ויגע בתורה כארי וכלביא והרבין תורה והעמיד תלמידים גאוני הדור והעלה מרגלין טבין וסנפירין מים התלמוד וכל בית ישראל יבכו על מקור החכמה אשר הלך מאתנו ועלתה נשמתו מרומים ביום א' דר"ה שע"א לפ"ק. בזכות זה תנצב"ה:

קעב) **ה"ר חנוך ב"ר מרדכי.** היה ריש מתיבתא פה והחזיק ישיבה במשך ארבע ושלשים שנה. ואלה הדברים החרותים על מצבתו (מצב"ק ח"ב סי' י"ב):

(כ"ח המלכה) ער"ח שבט ת"ע לפ"ק.

(המלכה) אראלים אחזו בארון הקדש ונלקח מאתנו פאר דורנו, רועה ישראל, אבינו רבב ישראל, ה"ה הגאון מאור עינינו ותפארת עדת ישרון, מוהר"ר חנוך בהרב מו"ה מרדכי ז"ל, הרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים והיה מחזיק ישיבתו הרמה פה קהלתנו ארבע ושלשים שנה, פה מפיק מרגליות בפלפולא דאורייתא, חריף ובקי בחדרי התורה, והשיב לשואליו דבר ה' זו הלכה, לכן בזכות זה תנצב"ה:

קעג) ה"ר יהודה ליב ב"ר מנחם. ריש מתיבתא פה ומצבתו נעתקה במצב"ק ח"ב סי' י"ג וחרות עליה:

עלה ארי במסתרים של תורה, סיני ועוקר הרים בפלפולא דאורייתא, ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן, צנא מלא ספרא וספרי ותוספתא, פרי קודש הלולים, איה שוקל ואיה סופר, ה"ה הרב הגאון הגדול מוהר"ר יהודה ליב בהגאון מו"ה מנחם, היה ריש מתיבתא דפה והרביץ תורה בישראל והעמיק בהלכה עם תלמידים ורבים שתו מימיו מקור מים חיים, והעמיד תלמידים גדולי הדור, לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו ויצרור בצרור החיים את נשמתו ה' הוא נחלתו וינוח על משכבו בשלום. נפטר בשם טבא ובקולי קולות ביום ג' אב שט"ז לפ"ק. תנצב"ה:

קעד) ה"ר יהודה ליב ב"ר משה. היה ריש מתיבתא וריש בי דינא דפה ומצבתו הובאה במצב"ק ח"ב סי' ב' וחרות עליה:

נפטר ביום ש"ק א' דר"ח אלול של"ג לפ"ק

נפל שר וגדול בישראל, ה"ה הרב הגאון החריף ובקי בכל חדרי תורה מוהר"ר יהודה ליב במוהר"ר משה ושמו נודע בשערים המצוינים בחלכה הנקרא רבי יהודה וויבציר אשר היה ראש מתיבתא וריש בי דינא דפה והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים, ורבים שתו מימיו ועשה משפט וצדקה והאיר עיני ישראל בתורתו תורת אמת היתה בפיו ורבים השיב מעון. בזכות זה תנצב"ה:

קעה) ה"ר יהודה ליב ב"ר משה (השני). הי' אב"ד דק"ק פאדהאיטץ וריש מתיבתא דפה, וגם אביו הי' אבד"ק פאדהאיטץ. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' מ"ט), וחרות עליה:

ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן, ה"ה האלוף הגאון מנורה הטהורה, הבקי בחדרי התורה, בנגלה ובנסתר, יגע בתורה יומם ולילה, והיה ריש מתיבתא דפה ואבד"ק פודהייץ, מוהר"ר יהודה ליב בהרב הגדול מו"ה משה שהי' ג"כ אבד"ק פודהייץ, הרביץ תודה בישראל ויגע בתורה ושם לילות כימים והאיר עיני ישראל ועשה משפט וצדקה בישראל והורה לעם ה' דרך התורה אשר ילכו בו והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור אשר שתו מימיו. לכן בזכות זה תנצב"ה.

נפטר י"א מרחשון שע"ג לפ"ק:

קעו) ה"ר יהודה ב"ר זעליג כ"ץ. נפטר כ"ו ניסן שע"ה ועל המצבה חרות (כאמור במצב"ק ח"א 1 סי' נ"ו וח"א 2 סי' י"ד):

זאת ליהודה, כהנא רבא, בוצינא קדישא דנהורא, שר התורה, מנורה הטהורה, חריף ובקי בחדרי התורה, רב נפל מרבנן צורך לשמים הוקרב ספיר ויהלום אוצר כלום חסיד ועניו בחכמתו האיר פניו..... גפן אדרת בן מוהר"ר זעליג כ"ץ ז"ל. תנצב"ה:

קעז) ה"ר יהודה קראשוויץ. היה ריש מתיבתא פה והביאו בעל צמח דוד (אלף הששי) וגם בעל סדה"ד הביאו בשם בעל צ"ד (ה"א שי"ז) וז"ל: וביתיו (של ה"ר שכנא) הרביצו תורה בישראל והיו ראשי ישיבות מגדולי עולם ואנשי שם, הראשון ה"ר קלמן ווירמיש, השני ר' קלמן האברקשטן והשלישי ר' יהודה קראשוויץ, שהי' ראש ישיבה בק"ק לעמבערג, ובמצב"ק ח"א 1 משנת תר"כ סי' נ"ו הביא העתקה ממצבת ה"ר

יהודה ב"ר זעליג כ"ץ ואח"כ בחוברת א' 2 משנת תרכ"ג סי' י"ד הביא ג"כ מצבת ה"ר יהודה ב"ר זעליג הנ"ל. והוסיף עליו הכנוי „קראשוויץ" כפי שמצא בסדה"ד שהביא את ה"ר יהודה קראשוויץ, וחשב כי הוא ה"ר יהודה ב"ר זעליג הנ"ל, ולא ידע כי הוא איש אחר.

קעח) **ה"ר יהודא ליווא ב"ר יעקב סג"ל עפשטיין.** הי' דיין וראש ב"ד פה בחוץ לעיר ונמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל אשר ת"י דף 5 על העתק פסק דין לענין מכירת בית וחתום שם „נאם יוסף הנקרא יוסף ר"א קלמנקיש מלובלין ונאם מרדכי ר' הירש" מן י"ג ניסן שצ"ה ואח"כ קימו החתימות ביום י"ב טבת שצ"ו ה"ר משה בן ה"ר מרדכי זלה"ה אשכנזי וה"ר יהודה ליווא סג"ל בא"א הר"ר יעקב זצלה"ה עפשטיין אשכנזי מפראנקפורט, ובעל מצב"ק ח"ב דף י"ח ע"א הביא בטעות כי נכתב בפנקס י"ב טבת שמ"ו ואחריו העתיק כן בעל גבורות הארי (תולדות הגאון ה"ר ארי' ליב הלוי עפשטיין) דף כ"ד, והאמת שכתוב בפנקס שנת שצ"ו. בדף 8 על נתינת רשות לבנות מן כ"ג טבת שנת שצ"ט, וחתומים שם „נאם יהושע בן מוהר"ר יוסף זלה"ה ונאם מרדכי ר' הירש ונאם יהודא ליווא סג"ל עפשטיין", בדף 14 על מכירת מקום בביה"כ והכתב הוא מן ז"ך אייר שצ"ז וחתומים „נאם משה נכנע מיוזות במה"ר יצחק זצ"ל אשכנזי ונאם יוסף בן הר"ר נתן לוי העלר זצלה"ה" ואח"כ נתקיים הכתב מן ה' תשרי שנת ת' וחתום „נאם זנוויל אשכנזי ונאם שמשון ב"ר קלונימום זצ"ל ונאם יהודא ליווא סג"ל עפשטיין" ועוד איזה פעמים שם. והיה מדייני הגאון ר' אברהם שרענציל בעל איתן האזרחי, והובא בספרו סי' כ"ב וחתום על גביית עדות י"ט מנחם שנת ת"ח בצרוף ר' מרדכי במוהר"ר הירש, ועם ר' אהרן ב"ר פנחס ז"ל והוא חתום „יהודא ליווא סג"ל עפשטיין" ועוד שם מן י"ח אב ת"ח וחתום „יהודא ליווא סג"ל עפשטיין בלא"א מוהר"ר יעקב ז"ל". וחתום ביחד עם ה"ר יעקב בהגאון מו"ה יוסף וגם עם ה"ר יעקב בה"ר אברהם אשכנזי מבית קאצינעלבוגין ועם ה"ר אברהם בן הגאון מוהר"ר משולם זעלצבורג ובעל מצב"ק (ח"ב סי' כ"ה) הביא נוסח מצבתו:

> וימת יהודה ספרא רבא דישראל, ראש גולת אריאל, האלוף הדיין, הרב הגדול בתורה, אשר האיר עיני ישראל בתורתו, מוהר"ר יהודה ליוואה בהגאון מוהר"ר יעקב ז"ל, אשר היה דיין מצוין וריש ב"ד, החזיק ישיבתו הרמתה ונהג נשיאותו ברמה ועשה משפט וצדקה בישראל והרביץ תורה והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור. לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר בר"ח אלול שצ"א לפ"ק:

וכפי שהבאתי כי נמצאה חתימת ידו בפנקס משנת ת"ח נראה כי לא העתיק יפה את שנת מיתתו.

קעט) **ה"ר יהודה ב"ר שמעיה.** הי' ראש ב"ד פה, ונוסח מצבתו נמצא במצב"ק (ח"ב סי' ט"ו):

> (כרתם המלכה) יום ז' ניסן שצ"ז לפ"ק.
>
> (כמלכה) פה הונח גוף צדיק קדוש וטהור, שמו נודף כטוב שמן, סתרי תורה בו נטמן, ה"ה הרב הגדול המקובל האלהי, שר התורה ראש הגולה מוהר"ר יהודה

במוהר"ר שמעי' ריש ב"ד דפה ודיין המצוין, ירוי רב לו בהלכה, סיני ועוקר הרים והי' לו ישיבה בביתו אשר למד עם תלמידים תמידין כסדרן ולא פסיק פומי' כגירסא והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים, אשר שאבו מימיו ממקור מים חיים, בזכות זה תנצב"ה וינוח על משכבו שלום:

קפ) ה"ר יהודה ליב ב"ר אברהם. נוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 2 סי' ל'):

(כראש המלכה) הלא תדעו כי שו' וגדול נפל בישראל ראש גולת אריאל.
(כמלכה) וימת יהודה ספרא רבא דישראל, ה"ה הרב המאור הגדול הגאון מוהר"ר יהודה ליב בהגאון מו"ה אברהם..... נפטר ביום ג' י"ב כפלו ת' לפ"ק. תנצב"ה:

זאולי הוא בן הגאון מוהר"ר אברהם ב"ר עזריאל אשר הבאתי לעיל אות א' סי' ו'.

קפא) ה"ר יהודה ליב ב"ר אורי. דיין דפה ונמצאה התיומתו בפנקס דף 30 על פסק דין משנת ת' בנדון מכירת קרקע.

קפב) ה"ר יהודה ליב ב"ר ישראל. ריש מתיבתא פה, מובא בשו"ת איתן האזרחי סי' י"ט בתשובת הגאון מוהר"ר שעפטיל בן הגאון בעל השל"ה אבד"ק פוזנא, והגאון ה"ר יהודה ליב הנ"ל חותם עם הגאון מוהר"ר שעפטיל הנ"ל „נאם יהודה ליב בא"א מוהר"ר ישראל מקראקא ז"ל". נפטר י"ג אדר ת"ט וזה נוסח המצבה (מצב"ק ח"ג סי' כ"א וח"ד דף צ"א ע"א):

עלה ארי במסתרים של תורה, סיני ועוקר הרים בפלפולא דאורייתא, ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן, ה"ה האלוף הגאון מו"ה יהודה ליב במוהר"ר ישראל ריש מתיבתא דפה, איה שוקל ואיה סופר גמיר ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, והרביץ תורה בישראל והעמיק בפלפולים עם תלמידים וחברים, ורבים שתו מימיו מקור מים חיים והעמיד תלמידים גאוני הדור, לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו ויצרור בצרור החיים את נשמתו ה' הוא נחלתו וינוח על משכבו בשלום. נפטר י"ג אדר ת"ט לפ"ק:

קפג) ה"ר יהודה ליב ב"ר אשר לעמיל. אחד מגדולי המורים, נפטר כ"ו תשרי תי"ז ונוסח מצבתו נמצא במצב"ק (ח"ב סי' ו'), וחרות עליה:

על האי שופרא דבלי בארעא ארץ רעשה ועוף השמים יוליך את הקול, קול הבכי בכי תמרורים, על ראש ההרים, חד מגדולי המורים, בחצי ימיו במסלה עלה ונתבקש בישיבה של מעלה, רב האי גאון חסידא ופרישא דאותהו רברבין עובדיהו תקיפין עביד לילתא כימים ומתמם עם תמימים, ה"ה הגאון המופלא בדורו החכם המופלג מוהר"ר יהודא ליב במוהר"ר אשר לעמיל, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור. נפטר ביום השבת כ"ו תשרי תי"ז לפ"ק. תנצב"ה:

קפד) ה"ר יהודה ליב ב"ר שלמה. אחד מהקדושים ומצבתו נעתקה במצב"ק (ריש ח"ב ובח"ד דף י"א ע"ב סי' ח') וחרות עליה:

פה נטמן היניק והחכים, המופלג הקדוש והטהור, מו"ה יהודה בן הגאון מו"ה שלמה ז"ל אשר מסר נפשו ונהרג במיחה קשה על ידי הפוחזים הארורים ביום הש"ק חי"ת אייר פה לבוב בחוץ לעיר, לכן בזכות זה תנצב"ה עם נשמתם של אברהם יצחק ויעקב ועם הרוגי מלוכה עשרה וה' ינקום נקמת דמו:

קפה) ה"ר יהודה ב"ר שמואל. ג"כ אחד מהקדושים ומצבתו נעתקה שם סי' י"ב:

פה נטמן ה"ה הקדוש והטהור מו"ה יהודה במו"ה שמואל אשר מסר נפשו ונהרג על קדושת השם ביום הש"ק ח' אייר תכ"ד לפ"ק לבוב תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו במהרה:

קפו) ה"ר יהודה ליב ב"ר שמואל כ"ץ מרגליות. היה אב"ד בק"ק פרעמישלאן ודיין הגדול וריש בי דינא

דפה והי' אחד מהקדושים שנהרגו ביום הנ"ל ומצבתו נעתקה שם סי' מ"ב וחרות עליה:

ביום השבת קדש ח' אייר תכ"ד לפ"ק.

אל נקמות ה' הופיע, ונקום נקמת דם עבדיך השפוך, כי נתאספו אנשי בליעל והרגו באף ובחימה, הגאון הקדוש והטהור פארנו ותפארתנו הדיין הגדול וריש בי דינא, מו"ה יהודה ליב במוהר"ר שמואל כהן צדק מרגליות, היה אב"ד בק"ק פרעמישלאן ופה נהג נשיאותו ברמה והרביץ תורה בישראל ויגע בתורה כארי יומם ולילה, אוי פה המתגבר בתורה נקנסה עליו מיתה קשה וחמורה, לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו לעולמים ויצרור בצרור החיים את נשמתו ה' הוא נהלתו וינוח על משכבו וינקום נקמת דמו במהרה זכותו יעמוד לכל ישראל:

קפז) ה"ר יהודה אברהם ב"ר יצחק סג"ל מבית לוי. היה דיין וראב"ד וריש מתיבתא פה בזמן רבנו

הגאון בעל הט"ז, נמצא חתום בפנקס דף 34 על שטר מכירה משנת תכ"א דף 38 על פסק דין בענין יורשים ועל הפסק הנ"ל הוא חותם ביחד עם הגאון בעל ט"ז, דף 39 ג"כ על פסק כנ"ל, דף 48 בשנת תל"ה על פסק דין בנדון זוזי דיתמי, דף 40 בשנת תל"ח על בטול שטר חוב פרוע, דף 56 בשנת תמ"ד על חלוקת ירושה, דף 63 בשנת תמ"ו בנדון עזבון, דף 65 בשנת תמ"ז בנדון זכות וחזקה.

קפח) ה"ר יהודה יודל ב"ר משה מלובלין. היה אב"ד ור"מ פה בחוץ לעיר ונתקבל אחרי פטירת הגאון בעל

הט"ז ואז היה הגאון ר' צבי הירש ב"ר זכריה מענדל אב"ד בתוך העיר (עי' אות צ' סי' תע"ט). בא בהסכמה על ס' לב אריה עה"ת מהגאון ה"ר אריה ליב האבד"ק בוסק במדינת פולין (ווילמערסדארף תל"ד) ובא שם בהסכמה אחר הסכמת הגאון ה"ר צבי הירש ב"ר זכרי' הנ"ל ובראש הסכמתו כתוב „הסכמת הרב הגדול דק"ק לבוב בחוץ לעיר" ובא על החתום יום שני בצום גדלי' תל"ב לפ"ק פה ק"ק לבוב בחוץ לעיר הק' יהודה המכונה יודל בלא"א מהר"ם ר"ה ר"י (ר"ת ה"ר משה ר' הירש ר' יאסקעם) מלובלין חונה בק"ק הנ"ל, וכן בס' לקט שמואל מה"ר שמואל פייבוש כ"ץ ממגורשי ווינא (ווניציא תנ"ד) בא בהסכמה ג"כ עם ה"ר צבי הירש הנ"ל מן ט"ז אייר תל"ג בהיותם בגולה אשר ברחו לנפשם מחמת המציק והיו אז בועד קדש פינטשוב וחתם „הק' יהודה המכונה יודל בא"א מוהר"ם ז"ל מלובלין נטרד בגולה בתר גולה הרב דהוץ לעיר ק"ק לבוב, חותם בפינטשוב בועד קודש ט"ו אייר תל"ג". וכן בס' דברי שמואל מה"ר שמואל זאנוויל ב"ר הנוך מלובלין אבד"ק מיינץ דרשות עה"ת (אמסטרדם תל"ח) בתוך חתימות הגאונים בהתועדם

בק״ק פינטשוב נמצאה גם חתימתו „יהודה המכונה יודל בא״א משה ברבי יוסף זלה״ה חונה בק״ק לבוב דחוץ לעיר״ וכן על ס׳ כתונת פסים על הגדה להר״ר יוסף ב״ר משה דיין מפרעמיסלא (ספד״א תנ״א) ובס׳ קב הישר פ׳ ל״ט מביא דברי תורה משמו ועי׳ בס׳ גבורות הארי (תולדות הגאון ה״ר ארי׳ ליב עפשטיין) בדף ג׳ ע״ב וחושב שם את בניו: א) הגאון מו״ה יוסף יוסקי אבד״ק דובנא רבתי, ב) הגאון מו״ה משה זאב אבד״ק פיורדא, ג) הגאון מויה משה אבד״ק פוזנא, ד) הגאון מו״ה אריה ליב מסלוצק. בשנת תל״ז היה הוא והגאון ר׳ צבי הירש הנ״ל בועד יערסלאב בין גאוני ד׳ ארצות ושם באו שניהם בהסכמה אחת על הדפסת הנ״ך באמשטרדם עם ההעתקה לשפת אשכנז ומלבד זה לא נודע לנו אודותיו מאומה.

קפט) **ה״ר יהודה ליב מפוזנא.** מנהיג דארבע ארצות, נמצאה חתימתו בפנקס דף 77 על שטר הזקה מיריד יערסלב שנת תמ״ז.

קצ) **ה״ר יהודה במוהר״י יאזליוויצער.** מנהיג, חתום בפנקס דף 158 על פסק דין משנת תנ״ה בנדון חזקת בתים בק״ק סקאליט שיצא מבית דינו של הגאון מוהר״ר פנחס משה חריף זצ״ל ויוכל היות כי ה״ר יצחק אבד״ק יאזליוויץ שעמד עם הגאון ה״ר חיים כהן רפאפורט להתוכח את כת הפראנקיסטים במעמד כהנים נוצרים ושרים גדולים בשנת תקי״א היה בנו.

קצא) **ה״ר יהודה ליב סג״ל ב״ר יעקב.** הי׳ אב״ד וריש מתיבתא פה תוך העיר וחוץ לעיר ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 44 משנת תנ״ב על פסק דין בנדון שכירת בית דף 69, שנת תנ״ד ג״כ בענין מכירת בית, דף 57 משנת תנ״ה פסק דין בנדון בית, דף 59 משנת תנ״ו בנדון פריעת חוב. הובא בס׳ אדני פז מה״ר מאיר ב״ר לוי מזאלקווא (נאוויידוואר תקמ״ט, ווילנא תקצ״ה) בפ׳ בהעלותך וכן בס׳ ארבע שיטות על פסחים מה״ר יהושע שפירא אבד״ק שווערין ונקרא בשם פנים מסבירות (ספד״א תקל״א) ונזכר בהקדמה וכן בפתח השער לס׳ כרם שלמה על ביצה לנכדו, מנורה הטהורה על ה׳ שבת, מפעלות אלהים על סגולות וקמיעות אות אבן סי׳ י״ח אות ז׳, בס׳ לקוטי שושנים על התורה מה״ר מאיר ב״ר לוי, פתח השער לס׳ עץ הדעת טוב, קונטרס שאלת חכם שבסוף שו״ת הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ דף קי״א, בס׳ שמנה לחמו פ״א דף ט׳ ע״ב, שו״ת שאגת אריה וקול שחל לנכדו הג״מ נתן נטע אבד״ק ווישניץ בהקדמה, ובס׳ דברי חכמים חדושים בשם כמה גאונים (יעסניץ תפ״ז) במס׳ ב״מ הובאו חדושים בשמו וגם בפ׳ נה תולדות ויתרו וכן בס׳ אסיפת חכמים (אופיבאך תפ״ג) מה״ר ישראל איסריל ב״ר יצחק סג״ל מביא חדושים כסדר התורה מאת גדולי הזמן ובתוכם מביא גם דברי גאוני לבוב ומהם „הגאון מו״ה יהודה ליב נרו ר״מ דק״ק לבוב״ והביאו בפ׳ נח ד״ה בפסוק ובפ׳ ויצא ד״ה רש״י ובפ׳ וישלח ד״ה בפ׳ נסעה ונלכה, פ׳ יתרו ד״ה ב״ק בפ׳ אמור ד״ה קדושין וכן בס׳ אמרי בינה (זאלקווא תקכ״ז) בפ׳ בראשית הביא בשם

„הרב המאור הגדול מו"ה יהודה ליב זצ"ל שהי' ר"מ בק"ק לבוב", ובסוף הספר הביא חדושים בשם הגאון מו"ה חיים אבד"ק לבוב וכוון אל הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט ז"ל. ובא בהסכמה בירושלמי זרעים עם פי' הרא"ש ששם נמצאה הסכמת גאוני לבוב מן י"ב טבת תנ"א וחתומים ה"ר אריה ליב מלודמיר ה"ר פנחס משה חריף, ה"ר יוסף סג"ל מלבוב וה"ר יהודה ליב ר"מ דק"ק לבוב מחוץ לעיר, וראיתי בשם הגדולים החדש אות י' סי' קפ"ג שהביא וז"ל: „הרב מוהר"ר יעקב יצחק אבד"ק דיקלא צילץ פרעסבורג היה חתן הגאון מוהר"ר יהודה ליב סג"ל אבד"ק לבוב" ולא אדע אם כון אל הגאון ר' יהודה ליב סג"ל הנ"ל וקשה מאד לברר אם אלה אשר הביאו אותו אם כונו אליו כי היו עוד גאונים הנקראים בשם הזה וגם בשם אריה יהודה ליב אשר שמשו בקדש בעירנו. נוסה מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 1 סי' ל"ד וח"א 2 סי' ס') וחרות עליה:

בר"ה תנ"ז לפ"ק בעש"ק. ספון וטמון פני עתיק יומין גאון עוזנו מחמד עינינו, כתר תפארתנו, ציץ נזר הקודש, רבינו הגדול ר' יהודא נשיאה אריה דבי עלאה הפליא עצה הגדיל תושיה נתבקש למתיבתא דרקיע מורינו ורבינו המאור הגדול אב"ד ור"מ דק"ק לבוב תוך העיר וחוץ לעיר מוהר"ר יהודא ליב בן הרב מו"ה יעקב זצ"ל, יבוא שלום ינוח על משכבו שלום. תנצב"ה:

קצב) **ה"ר יהודא ליב ב"ר אליעזר סג"ל.** היה דיין וריש מתיבתא פה ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 104 משנת תס"ב על קיום פרעון חוב של זוזי דיתמי, ובס' מאמר מרדכי (דיהרנפורט תע"ט) בא בהסכמה מן יום ג' כ"ג אדר תע"ט וחתום „הק' יהודה ליב בן לא"א המאה"ג מו"ה אליעזר סג"ל זצ"ל החונה פה ק"ק לבוב יצ"ו", וכן בא בהסכמה בס' זרע ישראל מה"ר ישראל ב"ר בנימין אבד"ק הרומלוב (ווילמרשדארף 35) וחתום „לסדר זאת חוקת התורה תפ"ב לפ"ק, הק' יהודא ליב בהרב המאה"ג מוהר"ר אליעזר סג"ל ז"ל, חונה פה ק"ק לבוב" ונמצאו שם עוד הסכמות הרבה גאונים כמו הגאון מהר"ם מלובלין, הגאון ה"ר יחזקאל קאצענעלנבוגין אב"ד דק"ק אה"ו ועוד גאוני עולם. וראיתי בס' „תולדות גדולי ישראל" מה"ר מרדכי שמואל גירונדי ז"ל שהביא באות י' סי' פ"ט וז"ל: „ה"ר יוסף הלוי ב"ר אליעזר מו"צ בזולצבאך גיסו של הרב בעל נזר הקדש חבר ספר עדות ביהוסף עה"ת ובספרו מזכיר את אחיו כמהר"ר יהודה ליב מו"צ בלבוב והביא מהדושיו על התלמוד".

קצג) **ה"ר יהודה ליב מוואידיסלוב.** דיין דפה ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 100 על פסק דין משנת תפ"ז, ובדף 69 על פסק דין בנדון פריעת שטר חוב, ובדף 167 על פסק דין בנדון עזבון, שניהם בשנת ת"ן.

קצד) **ה"ר יהודה ליב ב"ר נתן נטע שפירא.** מנהיג, חתום בפנקס דף 75 על כרוז ותקנה משנת תק"ד (עי' הוספה ו').

קצה) **ה"ר יהודה ליב ב"ר צבי הירש קאזינר.** ראש ב"ד בזמן הגאון ר' חיים כהן רפאפורט והי' נקרא ר'

ליבוש מיזעס והי' אחי הרב מוהר"ר משה מיזעס (עי' אות א' סי' צ"ו) ובהסכמה לספר קהלת יעקב נמצאה חתימתו ביחד עם הגאון הנ"ל וחתום „יהודה ליב בהנגיד ר' צבי הירש קאזניר ז"ל". וכן בס' מפלגות ראובן מר' מרדכי גימפל (זאלקווא) נמצאה הסכמתו וכתוב בראשה: „הסכמת הרב המופלג חריף ובקי רב"ד מק"ק לבוב מו"ה יהודא ליב מיזעס, יום א' ר"ח אייר תקל"ה" וחתום שם „נאם הצעיר באלפי יהודא ליב בהנגיד ה"ה מ' צבי הירש זלה"ה רב"ד דק"ק לבוב יצ"ו". אביו ה"ר צבי הירש היה פרנס ומנהיג הקהלה (עי' אות צ' סי' תפ"ז) ונמצאה חתימת ידו בפנקס הרבה פעמים וחתם את עצמו „הצעיר באלפי יהודא ליב בהנגיד הח' מוהר"ר צבי הירש ז"ל קאזינר" בפנקס דף 144 נמצאה חתימתו על קיום שטר מכירה משנת תק"ג, דף 143 על תוקף הכרזה והחלטה משנת תק"ד בדף 98 על פסק דין בנדון תקון דרך לבהכ"נ משנת תצ"א, בדף 95 על העתק צוואה, דף 146 על פסק דין בנדון מקום בביהכ"נ משנת תק"ח, דף 79 על העתק פסק דין בנדון מקום בביה"כ משנת תק"ח, עוד שם על העתק פסק דין משנת תקי"ד, דף 72 על העתק תקנה משנת תקכ"ב (עי' הוספות ה', י"ב וט"ו).

קצו) **ה"ר יהודה צבי ב"ר חיים זאב באמבאך.** מו"צ פה, בע"ס שו"ת מנחת יהודה ב' חלקים (זאלקווא

תקצ"ה ותקצ"ח) הובא בשואל ומשיב להג"מ יוסף שאול נ"ז זצ"ל מהד"ג ח"ב סי' קכ"ז ובנו הי' הרח"ג ה"ר יהושע אפרים באמבאך מליזענסק האבד"ק קרעשוב והובאו קצת מחדושיו מכבוד אביו בספרו מנחת יהודה ח"ב סי' נ"ה והובא בשו"ת דברי שאול סי' כ' ובס' דברי חיים להרב הגאון מו"ה יצחק איצק אויערבאך אבד"ק לונטשיץ ח"ב חיו"ד סי' קכ"ו וחאה"ע סי' ז'.

קצז) **ה"ר יהושע ולק (פלק) ב"ר אלכסנדר הכהן.** ראש ישיבה פה וחבר ספר מאירת עינים (סמ"ע)

וס' דרישה ופרישה, ועי' שם הגדולים לחיד"א אות י' סי' 74 והביא שם כי היה בזמן הב"ח (בית חדש) והרב משאת בנימין והב"ח מכנהו מהרו"ך (ר"ת מו"ה ולק כהן), והרב נחלת צבי מכנהו רפ"ך (ר"ת ר' פאלק כהן), ועי' בשה"ג שם אות 1 סי' 7 והביא שם כי הזכירו גם הרב בעל תוי"ט בכמה דוכתי ובנו ה"ר יוזפא בהקדמתו לדרישה יו"ד מונה כמה חבורים שחבר מר אביו וז"ל: ובהיותו בחיים נשרפו חדושי הלכות, ובי' שנים אחר מותו נשרפו בק"ק לבוב בהשרפה דתוך העיר כל ספריו שלמד מתוכם והגיה אותם וכתב ובאר כל דבר הקשה ורשם על הגליון מלא על כל גדותיו, גם הכרך דרשות והבאורים על רש"י והתורה והכרך שו"ת את כל אלו נאבד ונשרף רק בערך מאה ועשרים תשובות נשארו כו'" וכאשר הביא בעל מצב"ק ח"ד דף כ"ג ע"ב בשם מעשה נסים למד בפולין אצל הגאון הרמ"א ז"ל ואצל הגאון הרש"ל ז"ל ואח"כ התחתן עמו הרב הקצין מוהר"ר ישראל פרנס דק"ק לבוב והגליל ונתן לו את בתו הצנועה מ' בילא לאשה ונתן לו בית גדול ולמד שם עם רבנים גאונים וחותנו הנדיב הפרנס הנ"ל הספיק להם פרנסתם וגם לגאון הסמ"ע בעת שהי' עוסק בחבורו הסמ"ע חמש ועשרים שנה

כאשר הזכיר בהקדמתו וז"ל: „והנה אנכי הקטן יהושע ולק בן לא"א הרב ר' אלכסנדר הכהן נער הייתי וגם זקנתי וכל ימי בין גדולים נתגדלתי כו', בימי חורפי למדתי אצל מורי ורבי שארי הגאון מו"ה משה איסרלש ז"ל (הרמ"א) ואחריו נכנסתי לפני ולפנים אל היכל קדשו של מורי ורבי האלוף מוהר"ר שלמה לוריא ז"ל (הרש"ל), אשר שניהם הניחו אחריהם ברכה בתלמידיהם רבים וגדולים כו', בצלם תמיד ישבתי ודרכיהם לפני ראיתי ועל ידיהם מים יצקתי ומתורתם למדתי כו', וזכיתי להנהיג הקהלות ולתפוש ישיבות כו', ובראותי רב התלאות המוטלים על רב המנהיג הקהלה כו', ושמע ה' תפלתי ונתן בלב חמי הקצין והנדיב הראש ומנהיג בק"ק לבוב ואגפיה נורע בשערים שמו מוהר"ר ישראל במוהר"ר יוסף ז"ל כו' (עי' אדותיו אות י' סי' של"ג) והיה נקרא בשם ר' ישראל אידלש כמו שהביא נכדו ה"ר שמואל פייבש כהנא ממגורשי ווינ בספרו לקט שמואל (ווינציא תנ"ד) וז"ל: וזקנתי אם אבי הרבנית מרת בילא בת זקני ר' ישראל אידלש ז"ל מלבוב הנקברת תוך ד' אמות של קבר זכרי הנביא ז"ל. הגאון הסמ"ע והגאון בעל מנוח הלבבות (עי' אות ח' סי' קע"א) היו מסדרי הגט בעיר ווינ, אשר הרעישו כל גאוני הדור הגאון מהר"ם מלובלין והגאון בעל הלבוש והגאון בעל משאת בנימין (עי' בתשובות מהר"ם מלובלין סי' קכ"ב ומשאת בנימין סי' ע"ה), גם תקן איזה תקנות ביריד גראמניץ בשנת שס"ז וכתב בסוף שהעלה אותן בהסכמת רבותיו ורעיו שנתועדו ביריד גראמניץ ונדפסו במצב"ק ח"ד. שני בנים היו לו, האחד ה"ר סענדר כ"ץ (עי' אות א' סי' ע"ט), והשני ה"ר יוסף יוספה (עי' להלן סי' רט"ז). מגדולי תלמידיו היו הגאון בעל מגיני שלמה והגאון מו"ה פינחס אב"ד דק"ק פולדא כאשר נזכר בס' מעשה נסים וכן הגאון ר' בער ב"ר ישראל ליזר פרנס איילנבורג בעל מחבר ס' באר שבע וס' צידה לדרך, גם הגאון בעל איתן האזרחי ועוד גאונים אחרים כאשר הביא גם בנו בהקדמתו לדרישה ופרישה יו"ד. בא בהסכמה בס' מזבח הזהב לר' שלמה ב"ר מרדכי (באסיליאה שס"ב) בין שאר הגאונים המסכימים וחתם „יהושע ב"ר אלכסנדר מזרע כהונה ואלק כהן יכונה", וכן בס' יש נוחלין וחתם „הק' יהושע בן לא"א כמהר"ר אלכסנדר זצ"ל מגזע כהונה פלק כהן יכונה" וכן בס' קצור אברבנאל על פרקי אבות (לובלין שס"ה) בא בהסכמה ביריד יערסלאב בשנת שס"ג, ובשו"ת גאוני בתראי סי' ד' נמצאה תשובה ממנו וחתום „הק' יושע המכונה ולק כהן פה ק"ק לבוב", וכן בסי' נ"ב חתום יהושע ולק בלא"א מוהר"ר אלכסנדרי מזרע כהונה פק"ק לבוב. מאשתו הרבנית מרת בילא הובאו בשמה דינים בהקדמת בנה הגאון מו"ה אלכסנדר לס' דרישה על הטור יו"ד ח"ב. הספר „מאירת עינים" נדפס בפעם הראשונה בפראג בשנת שע"ד ונמצא בו בדפוס ראשון החרם שגזרו הגאונים דמדינת פולין בצרוף הגאונים דפיהם ביריד יערסלאב שלא להדפיס הספר מחדש תוך י' שנים ואלה הם הבאים על החתום: יעקב ב"ר אליקום זלה"ה היילפרין, משה בן מוהר"ר ישעי' מנחם זלה"ה נקרא משה ר' מענדליש, יואל בן לא"א כמוהר"ר שמואל זלה"ה, אלכסנדר ב"ר משה הכהן אשכנזי ז"ל המכונה זיסקינד, יעקב קאפיל בלא"א ה"ר

אשר כ״ץ, מנחם נקרא מאניש חיות בן א״א הגאון מו״ה יצחק חיות זצלה״ה, שלמה אפרים בן מהר״ר אהרן זצ״ל איש לונטשיץ (הוא בעל עוללות אפרים), ישעי׳ בן לא״א מהר״ר אברהם סג״ל זלה״ה הורוויץ, אהרן זעליג בן מו״ה נפתלי הירץ זלה״ה, אברהם בלא״א הח״ר יואל זלה״ה אשכנזי, שמשון בן מוהר״ר יצחק באכנר, שלמה בן לא״א ה״ר יצחק אברהם סג״ל. על מצבתו חרותים הטורים האלה (מצב״ק ח״א 1 סי׳ ד׳, ח״א 2 סי׳ י״ב וח״ד דף כ״ב ע״א):

(כרתם המלכה) בשבת קדש י״ט ניסן שלמ״ד לפ״ק (שע״ד), פה טמון ריש מתיבתא אמונת אומן, הגאון החסיד מו״ה יהושע וולק בן הרב ר׳ אלכסנדר כ״ץ חתן הראש הנדיב המנהיג הרב ר׳ ישראל אידלש ז״ל.

(מעבר הים) הגאון החסיד המובחר בארבעה כתרים בכתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן אשר לעצמו הוא היה קנה.

(כמלכה) עליו הסיר רנה שאי קינה, על אבן פנה. שתקן ועשה אונים, בספר מאירת עינים, שם גלה סתרים, ועקר הרים, בכל ארבע טורים, וחבר ביאורים על כל הפוסקים הראשונים גם אחרונים, גם חבר שאלות ותשובות, ספונות וחשובות, ותפס ישיבות, והשקיט ריבות, ועשה צדקה ונדיבות, והעמיד תלמידים צדיקים חסידים, נהירים כלפידים, וטרם כבה אורו און ותקן תקנות לדורו, זכותו יעמוד לנו לעולם, ויעזור ויגן בעדנו. תנצב״ה:

קצח) **ה״ר יהושע ב״ר יוסף.** נולד בווילנא ואביו ה״ר יוסף גדלו על ברכי התורה והי׳ שוקד יומם ולילה בתלמוד ופוסקים ושמו הי׳ לשם ולתהלה בכל הארץ, ולמד בילדותו אצל הגאון מוהר״ר שמואל האבר״ק פרעמישלא (שו״ת פ״י ח״ב סי׳ כ״ב), ואח״כ יצק מים ע״י הגאונים מהר״ם מלובלין ובעל הסמ״ע, והי׳ חתן הגאון מו״ה שמואל מבריסק דליטא שנתן לו את בתו מ׳ מרים לאשה. קבע ישיבה גדולה והופיע באור תורתו בקהלות שונות, והי׳ אב״ד ור״מ בק״ק טיקטין (כן חתם א״ע בשו״ת פ״י ח״א תאה״ע סי׳ ח׳ וסי׳ ט״ו וח״ב סי׳ צ״ט ובשו״ת גאוני בתראי סי׳ י״א ועי׳ בהוספה להמגיד שנה י״ז ובהערות ותקונים הנדפסים בחוברת מיוחדת מאת הרה״ג מוהר״ר ר״נ ראבינאוויץ ז״ל הערה כ״ו). וכן נתקבל לאב״ד בעיר הורדנא (שו״ת פ״י ח״א חלק או״ח ססי׳ ד׳ וכן מבואר בשו״ת הב״ח סי׳ ק״ד), וקרוב לשנת שצ״ד היה עוד בהורדנא, כי בשו״ת פ״י סי׳ י׳ השיב על עגונה מהורדנא והתירה ועליה כתב הב״ח בישנות סי׳ ק״ד ומ״ש הרב מוהר״ר יהושע מהורדנא כו׳ וחתם ביריד לובלין אדר שני שנת שצ״ז, והי׳ אב״ד שם אחרי האב״ד מוהר״ר יודא ז״ל, כאשר הביא החכם השלם רש״א פרידענשטיין בספרו עיר גבורים צד 41. ואולי הי׳ בתחלה בהורדנא ואח״כ בטיקטין כי מבואר בתשובת פ״י חאה״ע סי׳ ח׳ ובתשובות גאוני בתראי סי׳ י״א שהבאתי למעלה כי בשנת שצ״ח הי׳ בטיקטין, וכן נתקבל לאב״ד בעיר פרעמיסלא, כמו שתראה בשו״ת איתן האזרחי סי׳ כ״ט המתחלת בזה הלשון: תשובת הגאון המרומם כמוהר״ר יהושע ר״ט ואב״ד יצ״ו אשר הובר להיות ר״מ ואב״ד דק״ק פרעמיסלא יצ״ו והתשובה ההיא כתב אל הגאון בעל איתן האזרחי, ואחרי כן היה אב״ד בעירנו עיר לבוב, והיה מכונה אב״ד דחוץ לעיר, ובעת ההיא היה הגאון מוהר״ר מאיר ז״ק אב״ד בתוך העיר. ובשו״ת איתן האזרחי סי׳ י״ב (דף י״ד ע״ג) נמצאה שם

תשובה להאלוף ור״מ ואב״ד במוהר״ר יהושע מחותני ועוד שם סי׳ י״ב (צ״ל סי׳ י״ג) דף ט״ז ע״א : ונתתי עם הגאון חוץ לחומה כו׳, ועי׳ טיב גיטין שמות אנשים אות ש׳ סק״ד שהביא ועובדא זו איקלע קמיה ההגאון מהר״ם מלבוב ז״ל (כונתו להגאון ר׳ מאיר ז״ק) שהיה אב״ד דתוך העיר וכתב להר״ר אברהם שרענצל שהגאון דחוץ לעיר (הוא הגאון מו״ה יהושע ז״ל) שדא בי׳ נרגא כו׳, עי״ש. ומצאתי בפנקס הקהל אשר בידי צד 8 ע״ב שמה נמצאה חתימת ידו על נתינת רשות לבנות כפה בבית אחד מן יום ה׳ כ״ג טבת שנת שצ״ט וחתום נאם יושע בן לא״א מהר״ר יוסף זצלה״ה ואחריו חתומים נאם מרדכי ר׳ הירש, נאם יהודה ליווא סג״ל עפשטיין, ואח״כ נתקיימה העתקת הפסק ע״י הק׳ משה בן הר״ר מרדכי זצלה״ה אשכנזי ונאם יהודה ליווא סג״ל עפשטיין ונאם משה בן לא״א הגאון מוהר״ר יושע שליט״א. מכאן נתקבל לר״ט בקראקא למלאות מקום הגאון מהר״ן שפירא בעל מגלה עמוקות אשר הי׳ ג״כ ר״ט בקראקא, והי׳ זה עוד בחיי הב״ח, ואחר שנפטר הב״ח (כ׳ אדר ת׳) הי׳ הוא ממלא מקומו בכל עניני הרבנות, והי׳ נוהג נשיאותו ברמה כמו רב ואב״ד, ובתשובות פ״י ח״ב סי׳ נ״ג ונ״ר נמצא שבחדש סיון שנת ת׳ כבר חתם על גב״ע בקראקא, וכן בשנת ת״ג מצינו בשו״ת פ״י סי׳ ס״ג מקראקא, ובתחלת שנת ת״ד נתקבל הגאון בעל תוי״ט ג״כ לר״ט בקראקא וביום ב׳ דחוה״מ סוכות ת״ד נתבשר הגאון בעל תוי״ט ע״י ציר מיוחד לעיר לודמיר אשר ישב שם על כסא הרבנות מבתו ומחתנו הרב ר׳ צבי הירש מעליש כי נתקבל לר״ט בקראקא נוסף על הגאון מו״ה יהושע אשר כבר זרח באור תורתו שם (לשון בעל תוס׳ יו״ט בס׳ מגלת איבה), וביום ד׳ אסרו חג דסוכות נסע משם עם כב״ב ובא לקראקא ביום ג׳ כ״ח חשון ת״ד, וביר״ח אדר ראשון ת״ד נתקבל גם לאב״ד בקראקא והגליל והגאון בעל מגיני שלמה הי׳ שם ריש מתיבתא. והגאון בעל מג״ש היה עתיר נכסין ולא קבל פרס מהעדה, אבל הגאון בעל תוי״ט אבד רכושו וע״כ התאמצו ראשי העדה לפרנסו שמה בריוח ולא בצמצום ובדוחק, וכל הכנסות הרבנות נמסרו להגאון בעל תוי״ט, ובהסכמות אשר נתנו שניהם על הרבה ספרים נדפסה בתחלה הסכמת הגאון בעל תוי״ט ואח״כ הסכמת הגאון בעל מג״ש, כמו למשל על הש״ך יו״ד בשנת ת״ה, על ס׳ זרע ברך על התורה משנת ת״ו, ועוד על הרבה ספרים שונים, כי בעל תוי״ט היה האב״ד, ובעל מג״ש הי׳ הריש מתיבתא. ובס׳ עיר תהלה להרב החכם מוהר״ר אריה ליב פוינשטיין דף כ״ו סי׳ כ״ד חשב כי הי׳ אב״ד גם בעיר בריסק, אולם הרבנים הגאונים מוהר״ר ארי׳ ליב יעלין במכתבו לס׳ הנ״ל צד 134 והר״י לעווינשטיין נ״י שם צד 162 וצד 166 הראו בטוב טעם ודעת כי לא הי׳ מעולם אב״ד בבריסק, עי״ש. תלמידיו אשר למדו בישיבתו היו גאוני עולם, מהם רבינו הגדול שבתי הכהן בעל שפתי כהן (ש״ך יו״ד סי׳ ס״ח סוף ס״ק ל״ד), וגם הרב בעל עבודת הגרשוני (שו״ת עבודת הגרשוני סי׳ כ״ו), וגם הגאון בעל עטרת זקנים (עט״ז או״ח סי׳ מ״ו וסי׳ ס״ט וסי׳ תקס״ו), וגם הגאון מו״ה צבי הירש במו״ה זכרי׳ מענדל האבד״ק לבוב ועוד. ספריו אשר השאיר אחריו הם : ס׳ מגיני שלמה על מסכתות הש״ס לישב

דברי רש״י נגד קושיות בעלי התוס׳, נדפס ע״י נכדו הרב מו״ה אליקום געץ בעיר אמסטרדם בשנת תע״ד, והשני הוא ספרו שו״ת פני יהושע תשובות לגאוני הדור, נדפס באמסטרדם תע״ה, וחלק שני נדפס בלבוב תר״כ, וקצת תשובות נדפסו מהגאון ה״ר זלמן מרגליות בספרו בית אפרים, מלבד זה נמצאות תשובות ממנו בתשובות גאוני בתראי בסי׳ ב׳ ג׳ י״ג י״ט כ״א מ״ט, בשו״ת ב״ח הישנות סי׳ ע״ד ע״ט ק״ד וב״ח החדשות סי׳ ב׳ וסי׳ צ״ה, ובס׳ גבורות אנשים להג״מ מאיר כ״ץ ובנו הגאון בעל הש״ך סי׳ ב׳ וסי׳ ד׳ ו׳ ז׳, ובקונטרס התשובות אשר בסוף סדר גטין בטיב גטין ש״נ אות ט׳ סק״ד אות ק׳ סק״ה שמות עירות סק״ר, גם נשארו עוד ספרים ולא זכינו לאורם כמו הדושים על טור יו״ד ה׳ שחיטה שהי׳ נמצא בבראדי אצל ה״ר געציל מרגליות (שה״ג החדש ח״ב אות ח׳ סי׳ מ״ט), גם חבר פי׳ על עשרה מאמרות (כש״כ בהקדמת שו״ת פ״י ח״א, ועי׳ בהסכמת נכדו ה״ר יהודה ליב מקראקא לס׳ מניני שלמה, ובהוספה להמגיד שנה י״ז סי׳ ל״ז) והובא בס׳ ברכת הזבח (תמורה ט״ו), ובס׳ ברכת המים (דף ל״א מ׳), בית הלל יו״ד סי׳ פ״ד סק״ד וסי׳ קצ״ז סק״ב וסי׳ קצ״ט. ונמצאו ממנו הרבה הסכמות, על ס׳ שיר ידידות, ש״ך יו״ד, זרע ברך עה״ת, פתח עינים והוא מ״מ על הזהר, עמק המלך, קטורת הסמים, שערי שמים סדור להשל״ה, קול יהודה, אהבת השם שם נמצאה הסכמתו מן כ״ח מנחם שצ״ט ביריד יעריסלב. אחיו ה״ר מרדכי היה ראש ב״ד פה (עי׳ אות מ׳ סי׳ שס״ט), ואחיו השני הי׳ גר בעיר ווילנא, ושם קרהו אסון נורא כי נהרג מאבק שרפה ביום הרג רב בנפול מגדלים (פ״י ח״ב סי׳ ק״ו). הגאון בעל פני יהושע על הש״ס הי׳ נכד בתו של הגאון בעל מג״ש (עי׳ אות י׳ סי׳ רנ״ה). בניו המה: א) הגאון ה״ר משה ז״ל דיין בקראקא והיו אצלו תורה וגדולה במקום אחד (עי׳ אות מ׳ סי׳ שצ״ג). ב) הגאון מוהר״ר חיים שהי׳ אב״ד בקאלימייא ואח״כ ריש מתיבתא פה לבבוב (עי׳ אות ח׳ סי׳ קנ״ט). ג) הרה״ג מוהר״ר יהודה ליב. גם חתניו לוקחי בנותיו היו גדולי ישראל. האחד הי׳ ה״ר פנחס סג״ל, והשני ה״ר אברהם הלוי ראש ומנהיג בקראקא, חתום בהסכמה בין מנהיגי ד׳ ארצות פולין בועד יערסלאב מן י״ג תשרי תמ״ד על הדפסת עין יעקב באמסטרדם, ובא שם על החתום „הק׳ אברהם בלא״א מו״ה נתן סג״ל זצלה״ה חתן הגאון מוהר״ר יהושע זצלה״ה״, ובנו של ה״ר אברהם הי׳ הגאון מוהר״ר שמואל סג״ל אב״ד דק״ק מעזריטש וק״ק רישא (עי׳ אדותיו בס׳ כלילת יופי ח״א צד ק״ט), השלישי הי׳ ה״ר שלום שכנא הכהן ראש ומנהיג בקראקא, ובניו המה הגאון ר׳ שמואל הכהן אב״ד דק״ק דובנא רבתי׳, והגאון מו״ה אברהם כהנא אב״ד דק״ק אסטראה (עי׳ בסוף שו״ת איתן האזרחי בכתב היחס, ובס׳ כלילת יופי ח״א דף ק״ח ע״ב), וחתנו הרביעי הי׳ הגאון מוהר״ר יצחק אייזיק האב״ד דק״ק פרעמיסלא (עי׳ כלילת יופי ח״א דף ק״ו ע״א ועי׳ עוד דברים אודות הגאון בעל מגיני שלמה במחברת עיר הצדק סי׳ י״ג) ובח״ב של הספר „כלילת יופי״ נמצאו תולדות הגאון בעל מגיני שלמה ושם האריך המחבר בטוב טעם ודעת. הגאון בעל מג״ש נפטר בקראקא ביום כ״ז מנחם בשנת ת״ח והגאון בעל איתן האזרחי הספידו כפי שמובא בספרו ח״ב פ׳ תצא, וכן

הספידו בעל תפארת ישראל והוא כ״י באוקספורד כאשר הביא שם פ׳ תבא ועי׳ המגיד שנה י״ד גליון 50 מה שהביא שם ידידי החוקר מהר״א נייבויער.
ועל המצבה חרותים הטורים האלה:

פה נקבר מורנו ורבינו, מופת דורנו, גאון תפארתנו, הגאון הגדול מו״ה יהושע בן מוהר״ר יוסף זצלה״ה, נפטר והלך לעולמו בשבת כ״ז מנחם, ונקבר למחרתו ביום א׳ כ״ח מנחם ת״ח לפ״ק והוא בעל מגיני שלמה וישו״ת פני יהושע:

קצט) **ה״ר יהושע סג״ל.** דיין דפה, חתום בפנקס דף 17 על פסק דין משנת ת״ג בנדון מכירת בית.

ר) **ה״ר יהושע העשל ב״ר צבי הירש.** ראש ומנהיג פה, אביו הג״מ צבי הירש ב״ר זכרי׳ הי׳ אב״ד ור״מ דפה (עי׳ אות צ׳ סי׳ תפ״ג) והוא ואביו היו יחד בועד לובלין בחדש אדר שנת תל״ח, ושם הסכימו להדפים באמסטרדם הנ״ך עם העתקה אשכנזית ובין הגאונים המסכימים שם חתום הגאון אב״ד דק״ק לבוב „נאם הק׳ צבי הירש החונה בק״ק לבוב והגליל״, ובין המנהיגים שם בא בנו הנ״ל על החתום „נאם יהושע העשל בן המאה״ג מו״ה צבי הירש אב״ד ור״מ דק״ק לבוב והגליל״.

רא) **ה״ר יהושע פלק ב״ר יהודה ליב.** מגיד ודרשן פה. בס׳ גורל יהושע (זאלקווא תקי״ג) מביא חדושים בשם הרב הדרשן ר׳ יהושע פלק מגיד בק״ק לבוב, בס׳ שכל טוב (זאלקווא תק״ט) בפ׳ וירא ויצא, שמות, תזריע, שופטים מביא חדושים בשם ר׳ יהושע פלק, וכן מובא בשמו בס׳ אור יקרות (זאלקווא תקט״ז). גם בס׳ סייעתא דשמיא מביא דברי תורה בשמו, ובספר פרי הלולים (זאלקווא תקכ״ז) נדפסו על השער בדברים האלה: „חדושים נפלאים קושיות ותרוצים מיוסדים על אדני פז ורובם ככלם המה בשם הגאון המפורסם רשכב״ה מו׳ אברהם ברוידא זצ״ל, גם חדושים מתוקים כדבש ונופת צופים בשם הרב הגדול הדרשן מוהר״ר יהושע פלק נרו מק״ק לבוב״. בפ׳ נח הביא חדוש בשם הרב הגדול הדרשן מ׳ יהושע פלק מק״ק לבוב, וכן בפ׳ היי בשם הרב המגיד דק״ק לבוב מוהר״ר יהושע פלק זצ״ל, וכן מובאים חדושים בפ׳ וישב בשמו, ובפ׳ משפטים הובא חדוש אחד בשם הרב הגאון מוהר״ר חיים אב״ד דק״ק לבוב והגליל (הוא ה״ר חיים כהן ר״פ ז״ל), ובפ׳ נשא הובאו דברים בשם הרב הגאון מוהר״ר נפתלי הירץ שהי׳ אבד״ק לבוב, בפ׳ שלח בשם הרב מו״ה חיים בן הרב הגאון מו״ה שמחה זצ״ל אבד״ק לבוב והגליל (הוא ה״ר חיים כהן ר״פ), בפ׳ בלק בשם הגאון ר׳ נפתלי הירץ ז״ל שהי׳ אב״ד דק״ק לבוב, עוד שם בשם הגאון מוהר״ר אריה ליב שהי׳ אב״ד דק״ק לבוב. מהגאון ה״ר יהושע פלק נמצא ספר בשם „עמק יהושע״ שנדפס הרבה פעמים (עי׳ אוצר הספרים אות ע׳ סי׳ 450), ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 2 סי׳ ע״ח) וחרות עליה:

ביום כ׳ לא נאמר כי טוב, כי נשבה ארון הקודש ונצחו אראלים את המצוקים, ויומת יהושע משרת ה׳, הרב הגאון הדרשן, מו״ה יהושע פאליק מגיד משנה בבית מדרשו דלא אתמר מימות יהושע כותיה ונפטר ביום ה׳ אייר ת״ס לפ״ק, תנצב״ה.

רב) ה"ר יהושע זעליג מלבוב. ראש ב"ד ומ"ץ דתוך העיר, חתום בפנקס דף 23 על בטול שטר חוב שנשרף בשנת תס"ו, דף 43 על פסק דין בנדון בית משנת תנ"ט, דף 110 בשנת תע"ח על קיום חזקה בצרוף האלופים המנהיגים דק"ק לבוב והגליל.

רג) ה"ר יהושע ב"ר יצחק הלוי רייציס. עי' מה שכתוב אדותיו באות ח' סי' קס"ה.

רד) ה"ר יהושע ב"ר יוסף סג"ל. חתום בפנקס דף 133 על צוואת שכיב מרע משנת תקל"ג.

רה) ה"ר יהושע יצחק יאיר ב"ר יעקב הורוויץ. אבד"ק דיקלא ואח"כ מגיד דתוך העיר, ובסוף ימיו היה אבד"ק זוראוונא, חבר ספר אמונות ודעות (לבוב תרי"ח) כולל באור כל המצות העקרים והיסודות וכל שריגי האמונה והסעיפים היוצאים ממנה הכל מפורש ושום שכל מש"ם ופוסקים ושקלא וטריא אלבא דהלכתא והובאו דברים בשמו בשואל ומשיב מהגאון ה"ר יוסף שאול נ"ז זצ"ל, מה"ת ח"ב סי' ס"ב. נפטר בזוראוונא ואלה הטורים החרותים על מצבתו:

פ"נ גויה נשמה השבה ערומה, לנקרת האדמה תתך הווהמה, תשלם הקומה לעת תקומה, הנקרא בשם הרב מו"ה יהושע יצחק זל"ה בהמנוח מוהר"ר יעקב ז"ל והי' דורש טוב לעמו ויושב על כסא הוראה בק"ק דוקלא ובק"ק לבוב ופה ק"ק זוראוונא, נפטר ביום ה' ט"ז לחודש כסלו שנת תרי"א לפ"ק. תנצב"ה:

רו) ה"ר יואל ב"ר נתן הלוי. ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה, מובא בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' קט"ו וכתוב עליו „אהובי האלוף המופלג מוהר"ר יואל הלוי" והביא שם פלפול הגאון הזה ואח"כ השיב מהר"ם מלובלין. ובעל מצב"ק (ח"ג סי' ל"א וח"ד דף קס"ו ע"ב) הביא נוסח המצבה:

שאו קינה ונהי על ההרים, נלכה ונבכה כי נפל מאתנו עטרת ישראל ראש המורים, ה"ה החכם הגדול המופלג בתורה, מנורה השהורה, באספקלריא המאירה, מוהר"ר יואל הלוי במוהר"ר נתן, ריש מתיבתא דפה ודיין הגדול המצוין והי' חד מגדולי הטורים פה מפיק מרגלין וסנפירין, הנותן בים התלמוד דרך, והיה חריף ובקי בחדרי תורה, יומם ולילה למד ולמד עם תלמידים וחברים המקשיבים לקולו תמידים כסדרן והעמיק בפלפול בהויות דאביי ורבא ופוסקים והעמיד תלמידים רבים אשר שתו תורתו ממקור מים חיים:

רז) ה"ר יואל פייבוש ב"ר משה מלבוב. דיין ומו"צ בחו"ל ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 4 משנת תנ"ז על פסק עזבון ביחד עם ה"ר ישעי' ב"ר מנחם מענדל לבית קאצינאלפוגין ועם ה"ר משה מזאמושטש, וכן בדף 102 משנת תס"ה על פשר, דף 66 שנת תס"ח על מכירת מקום, דף 19 בענין חזקה, דף 112 שנת ת"ע על קיום סלוק חוב, דף 60 שנת תע"ב בנדון כסף יתומים, דף 7 שנת תע"ג על העתק קנין והרב מוהר"ר אהרן זעליג מאוסטרא אשר חבר ספר עולת אהרן על אגדות הש"ס ונדפס באופיבאך תצ"ג היה בנו, ובהזכירו שם את אביו זכרהו לשבח.

רח) ה"ר יואל ב"ר יצחק אייזיק היילפרין. כאשר הביא הרב בעל כלילת יופי בח"א סי' י"א היה בתחלה

אב״ד ור״מ בק״ק לויצק והסכים על ספר צפנת פענח חדש להה״ר יוסף מפרעמיסלא בשנת תמ״ט ותחתם „חונה בק״ק לויצק ולע״ע באוסטראה״, והיה אחד מראשי הועד של הגאונים דארבע ארצות ביריד יערסלאב וביום ד׳ ג׳ מרחשון תנ״א הסכימו שם על הדפסת ס׳ בית הלל על ש״ע יו״ד ואהע״ז ובאותה שנה נתקבל משם לאב״ד ולר״מ בק״ק פינסק והגליל, והי׳ ג״כ אחד מראשי הועד של הגאונים דחמשה ראשי קהלות דמדינת ליטא ובועד הגדול שהיה להם בק״ק חאמסק טו״ב אדר תנ״א אשר שם הסכימו על ספר דעת חכמה להגאון מהרי״ל מפינסק בא על החתום „נאם הק׳ יואל בלא״א מורי ורבי הגאון מוהר״ר יצחק אייזק היילפרין חונה בק״ק פינסק״ וכן על ספר דברי חכמים להה״ר יהודה ליב מפינסק חתום „חונה בק״ק פינסק״ ובשנת תק״ב נקרא לבא לק״ק אסטרא ובאותה השנה היה ביחד עם גאוני ד׳ ארצות בועד יערסלאב שהתועדו יחדו שם בסוף שנת תנ״ב ונמשך הועד עד אחר התחלת שנת תנ״ג, ושם הסכימו על שו״ת בית יעקב ובא על החתום הצעיר יואל בא״א החסיד מו״ה יצחק אייזיק היילפרין החונה בק״ק אסטרא, ובשנת תנ״ח היה ג״כ ראש הועד באסיפת הגאונים דגליל וואהלין בק״ק טירהאוויץ אשר שם הסכימו על ספר עיר בנימין על אגדת הש״ס, וסביב לשנת תע״ג נתקבל לאב״ד ולר״מ בעירנו עיר לבוב והגליל, ועוד בטרם נסעו לבאן חתם בכל הסכמותיו אשר נתן בשנת תע״ג „חונה בק״ק אסטרא ומצודתו פרוסה בק״ק לבוב והגליל״ כמו שנראה מתימתו בועד ד׳ ארצות ביריד יערסלאב בשנת תע״ג שהסכימו שם הגאונים על ספר ברית שלום על התורה דרושים מהג״מ פנחס אב״ד ור״מ דק״ק וואלדווי (פפד״מ תע״ט) חתם „יואל בהמאה״ג החסיד ר׳ אייזיק היילפרין חופ״ק אוסטרא ומצודתו פרוסה בק״ק לבוב והגליל, כ״ד תשרי תע״ג״ וכן על ספר פני משה על אגדות הש״ס להרה״ג מהר״ם כ״ץ ר״מ דק״ק פרעמיסלא (ווילמרשדארף תע״ו) חתם ג״כ כנ״ל, וכן על ספר עיר חומה מה״ר אברהם ב״ר אליעזר ליפמאן מק״ק מינסק והסכמתו היא מן כ״ד אלול תע״ב ביריד יערסלאב, ולמעלה נרשם הסכמת הגאון הגדול מוהר״ר יואל אב״ד דק״ק לבוב והגליל יצ״ו, והוא חתום ג״כ כנ״ל החונה בק״ק אוסטרא ומצ״פ בק״ק לבוב, וכן בס׳ פני אריה זוטא מה״ר אריה ליב ב״ר אברהם זאמושטש דרשות עה״ת ורשום הסכמת הג׳ מ׳ יואל בהרה״ג החסיד ר׳ אייזיק היילפרין אב״ד דק״ק אוסטרא והגליל ולבסוף ימיו נתקבל לאב״ד לק״ק לבוב והגליל, והרב בעל כלילת יופי מטיל ספק בדבר אם בא הגאון לשכון כבוד בעיר לבוב כי לא נמצא דבר ממנו ולא בא בהסכמה אחר שנת תע״ג, ולדעתו נפטר ונאסף אל עמיו עוד בטרם שם לדרך פעמיו. וראיתי באוצרות חיים בסוף ס׳ שו״ת מים חיים הביא הגאון מו״ה יואל בהגאון מו״ה יצחק אייזיק היילפרין נפטר ביום ג׳ ד׳ לחדש תשרי שנת ת״ע לפ״ק, וזה טעות ובודאי נשמטה מן המצבה אות ג׳ וצ״ל תע״ג. ומדברי הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ מאסטרא בספרו הנ״ל נראה כי מנוחתו כבוד באוסטראה. בעל שם הגדולים החדש אות י׳ סי׳ מ׳ הביא וז״ל „ה״ר יואל היילפרין גאון גדול ומפורסם בדורו

אבד"ק אוסטרה בימי הגאונים הרב בעל כנסת יחזקאל והרב שב יעקב והוא בן המאור הגדול החסיד מוהר"ר אייזיק הילפרין ז"ל.

רט) ה"ר יואל ב"ר דוד קאצינעלנבוגין. היה חתן הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט זצ"ל אב"ד דפה, וה"ר יואל הי' אב"ד דק"ק שינאווי יאריטשוב והרובשוב, ונדפסו ממנו שתי תשובות בשו"ת חותנו הנ"ל חלק יו"ד סי' כ"ג וכ"ד, והמה מן כ"ג כסלו תקט"ז, וחתום "נאם יואל לבית קאצינעלינבוגן חונה פה ק"ק יאריטשוב", ויש לו הסכמה בס' אהל משה עה"ת (זאלקווא תקי"ד) וכן בס' אסיפת יהודה (פפד"מ תקכ"ג), והוא הי' אחיו של הגאון ה"ר אברהם קאצינעלנפויגין.

ר) ה"ר יוחנן ב"ר דוד סג"ל עשרים וארבע. ראש ב"ד ומ"ץ דפה, חתום בפנקס דף 13 על מכירת מקום בבהכ"נ משנת שצ"ג, וחתום נאם יוחנן בן לא"א מוהר"ר דוד עשרים וארבע סג"ל זצ"ל ואחריו חתום מרדכי בן לא"א מוהר"ר צבי הירש זלה"ה, ובדף 7 חתום גם כן על הכרזה בחרם בנדון גובה של שטרות ומטלטלין בשנת ש"ץ או שצ"ה כי כתוב שנת הש"צ, ובשנת שצ"ט כתבו עליו הדיינים בתוך פסק דין אחד בפנקס דף ט' ע"ב והזכירו שמו הדיין המנוח ר' יוחנן סג"ל זצ"ל, והוא אשר כתב אליו הגאון בעל משאת בנימין בשו"ת סי' צ"ז. וראיתי במצב"ק ח"ב דף י"ח הביא וז"ל: הגאון מו"ה מרדכי ב"ר הירש אב"ד דק"ק לבוב חתום בפנקס ביחד עם הגאון מו"ה יוחנן מבית לוי בהגאון מו"ה דוד קשיו' ארבך סג"ל זצ"ל נכתב יום ד' ד' שבט שס"א לפ"ק, עכ"ל. והיא בפנקס דף 17 אשר הבאתי ולא העתיק כהוגן כי בפנקס כתוב מפורש ד' ד' שבט הש"ץ גם כתוב "עשרים וארבע".

רא) ה"ר יוחנן ב"ר אהרן הלוי. ריש מתיבתא נפטר כ"ט ניסן ת"ה כמו שהביא בעל מצב"ק (ח"א 1 סי' י"ח וח"א 2 סי' ל"ו) וחרות על מצבתו:

ליל ב' כ"ט ניסן ת"ה הלך איש מבית לוי האלוף הגאון הגדול מו"ה יוחנן במו"ה אהרן הלוי אשר כל ימיו הרביץ תורה והעמיד תלמידים הרבה וחפס בכמה מקומות ישיבות, מגירסא לא פסיק פומיה, בזכות זה תנצב"ה:

ריב) ה"ר יוחנן ברוך מיונה ב"ר שמחה. רופא מומחה אבי הרופא מו"ה שמחה מנחם הנקרא ר' שמחה דאקטאר (עי' אות ש' סי' תקמ"ד) והרופא ר' אליעזר (עי' אות א' סי' ע"ג), ועל המצבה מצוירים שני דגים בציור נפלא מאד, ונוסח המצבה הביא בעל מצב"ק (ח"ג סי' ט' וח"ד דף ו' ע"ב):

הנה אימה חשכה גדולה נפלה עלינו, ביום נטלה עטרה מראשנו, אדונינו אבינו החכם הגדול אתו היתה ברית התורה והמצוה, כבוד שמו מו"ה יוחנן ברוך מיונה הרופא מומחה במוהר"ר שמחה, נפטר י"ד סיון תכ"ט לפ"ק, תנצב"ה:

ריג) ה"ר יונה ב"ר פנחס. אב"ד דק"ק קאמארנא, חתום בפנקס דף 8 על ק"ס משנת שצ"ה.

ריד) **ה"ר יוסף ב"ר שמואל.** ריש מתיבתא פה ועוד בכמה קהלות, נפטר ער"ח תמוז שנ"ו ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בתוספת קדש דף ל"ג ע"ב) והרות עליה:

פה נטמן גבר חכם בעוז, גדול בתורה וא"ש מלחמה וגבור כארי במלחמת התורה, מלא דעת ויראת ה' היא אוצרו, שלמה בגוף ובנשמה, תורתו הגדולה אשר הרבין בישראל, והעמיד תלמידים רבים, גדול הדור ותפלתו הי' ברמ"ח אבריו צדיק קדוש וחסיד ה"ה האלוף סיני ועוקר הרים בפלפולא דאורייתא ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא מרגניתא דלית בה טימא, מוהר"ר יוסף במוהר"ר שמואל אשר תפש ישיבות בכמה קהלות ובפרט פה עיר לבוב אשר ישב בישיבה שיש בה סמוכין לאורייתא אשר נפטר ביום ער"ח תמוז שנ"ו לפ"ק. בזכות זה תנצב"ה:

ריה) **ה"ר יוסף קאזי.** בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' פ"ח הביא בתוך תשובתו ארבעה גאונים מצוינים שבמדינות פולין וליטא אשר הסכימו שם להוראותיו נגד איש ריבו, ואחד מהם הוא הגאון מוהר"ר יוסף אב"ד דלבוב וכל מדינת פאדאליא, ולדעת הרב בעל כלילת יופי בח"א מספרו דף י"ט ע"ב הוא הגאון מו"ה יוסף קאזי שהי' אב"ד בלבוב בזמן שהיה הגאון רבינו הסמ"ע ריש מתיבתא שם וראה מזה בשו"ת משאת בנימין סי' כ"ב. וראיתי בס' עיר תהלה צד 25 שהביא כי חד מרבני בריסק הגאון מוהר"ר יוסף קאזאן חתן השר ר' שאול וואהל מובא בשו"ת משאת בנימין וחתום ג"כ על התקנה מלובלין בדבר קניות הרבנות טרם שהיה אב"ד בבריסק. התקנה מן שלשים רבנים נדפסה בהלבנון שנת תרכ"ז צד 324 גם נעתקה במכה"ע הצפירה משנת תר"ן בהוספה לגליון 128 והגאון ה"ר יוסף לעווינשטיין מגיה שצ"ל קאזא ושם בצד 155 הביא כי בניו הובאו בס' מצבת קדש ובהקדמת שירי תהלה ועי' באות ש' סי' תק"ח שהבאתי שם את ה"ר שלמה זלמן ב"ר יוסף קאזי ועל מצבתו חרות כי ה"ר יוסף מנוחתו כבוד בפוזנא, ועי' בהאסיף ח"ב צד 399.

ריו) **ה"ר יוסף יוזפה ב"ר יהושע ולק הכהן.** הוא בן הגאון בעל הסמ"ע ודרישה ופרישה, והוא חבר ספר „כתנת פסים" וכתב הקדמה לס' דרישה ופרישה, והגאונים אשר הסכימו שלא להדפיס הסמ"ע במשך עשר שנים בדפוס ראשון מזכירים לשבח את ה"ר יוזפה ואחיו ה"ר (שמואל) סענדר ז"ל.

ריז) **ה"ר יוסף ר"א קלמנקש מלובלין.** היה אחד מגאוני הדור וחתום בפנקס דף 5 על הכרזה והחלטה אודות מכירת בית בשנת שצ"ה ואחריו חתום הגאון ה"ר מרדכי ר' הירש (עי' אות מ' סי' שס"ח), וקיטו החתימות ביב טבת שצ"ו הגאונים ה"ר משה מרדכי אשכנזי וה"ר יהודה ליווא סג"ל עפשטין (עי' לעיל סי' קע"ח) וראיתי בשו"ת איתן האזרחי בקונטרס אחרון דף ע"ג שהביא: „שמעתי מפי הגאון מו"ה יוסף קלמנקש ז"ל", ויש לו הסכמה בס' אגרת הקדש מגילות ארץ ישראל להה"ר גרשון ב"ר אלעזר סג"ל (אמסטרדם שצ"ה) ביחד עם הגאון הב"ח, ועם הגאון ר' משה ר' מענדלש ז"ל, ונדפס בהוצאה שניה בווארשא תרל"ד, ובס' ברכת טוב (וויניציא שצ"ז) בדף ל"ב הובאו חדושי תורה בשם מורו ר' יוסף קלמנקש. אחיו היה הגאון ר' אליהו ב"ר אברהם

קלמנקש (עי' לעיל אות א' סי' י"ט) ושם הבאתי ג"כ כי בס' ברכת המים אות ז' מובא אודות גט אחד שנשלח מלבוב שסדר אותו הגאון ה"ר אליהו קלמנקש ז"ל והי' כתוב זעליג בגימ"ל וסיים "וכן כתבנו לאחיו הגאון מו"ה יוסף קלמנקש מפראג". מנוחתו כבוד בפראג ומצבתו נעתקה בס' גלעד סי' פ"ב וחרות עליה: "הגאון הגדול ריש מתיבתא ואב"ד במדינת פולין ופיהם מוהר"ר יוסף בן ה"ר אברהם קלמנקיש זצ"ל" נפטר בשנת שצ"ז.

ריח) **ה"ר יוסף ב"ר יחיאל.** ריש מתיבתא וריש בי דינא פה, ובתשובות הב"ח סי' צ"ד נמצא הגאון מו"ה יוסף בה"ר יחיאל האבד"ק לבוב עם הדיינים ר' אשר זעליג בהקדוש ר' מאיר פיהם, וה"ר יקותיאל זלמן בה"ר אלעזר. נפטר ר"ח מנחם אב שפ"ט, ונוסח המצבה הביא בעל מצב"ק (ח"ג סי' ד' וח"ד דף ג' ע"ב סי' ד'):

(כרסם המצבה מצויירים בני דגים בגיוך נפלא ובמצבה תחתיה הציורים הללה):
הציבי לך ציונים וכבי בכי תמרורים, כי נאסף בחטאנו, גאון עזנו, ציץ נזר הקדש, תפארתנו, מאור הגולה, עטרת ישראל, האלוף שר התורה, אשר סתרי התורה בו נטמן, אדוננו ורבינו מוהר"ר יוסף במוהר"ר יחיאל, אשר הרבין תורה והיה ריש מתיבתא וריש בי דינא דפה לבוב, אשר העמיד תלמידים רבים גאוני הדור וחקר ותקן פירושים וחבורים על רוב חלקי הש"ס ורבים שתו מימיו ממקור מים חיים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ר"ח מנחם אב שפ"ט, זכותו יעמוד לנו:

ריט) **ה"ר יוסף ב"ר יחיאל (השני).** מנוחתו כבוד פה ונוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 2 סי' כ"ח וח"ד סי' כ"ג דף ע"ב) וחרות עליה:

ביום ו' חשון שצ"ב הונח פה גוף קדוש וטהור שמו נודף כטוב שמן, סתרי תורה בו נטמן, הרב הגאון המקובל האלהי איש האלהים, מו"ה יוסף בהגאון מו"ה יחיאל, כל מעשיו היו ביראת אלהים, עשה משפט וצדקה לעניים ולעשירים. בזכות זה תנצב"ה:

רכ) **ה"ר יוסף ב"ר מאיר.** חתימתו נמצאה בפנקס דף 11 על שטר מכירה משנת שצ"ט ביחד עם הגאון ה"ר מאיר איש מבית לוי.

רכא) **ה"ר יוסף ב"ר אלכסנדר.** דיין דפה, נמצא חתום בפנקס דף 15 על הכרזת שטר חוב נאבד בשנת ת"ג, דף 19 על מכירת קרקע בשנת ת"ד, בדף 20 כנ"ל, בדף 21 על מכירת בית משנת ת"ד, וחתום לפעמים "יוסף ר' סענדרש" ולפעמים "יוסף בן לא"א האלוף מוהר"ר אלכסנדר מאופלה ש"ץ יזיו"א".

רכב) **ה"ר יוסף ב"ר נתן הלוי העליר.** הוא אחי הגאון בעל "תוספות יו"ט" והיה ראש ב"ד ודיש מתיבתא דפה, נמצא חתום בפנקס דף 14 על מכירת מקום בבהכ"נ משנת שצ"ז ביחד עם ה"ר משה נכנע מייזות בה"ר יצחק אשכנזי (עי' אות מ' סי' שצ"ב). נפטר ביום ו' כ"ט טבת תי"ט, ועל המצבה חרותים הטורים האלה (לפי העתקת בעל מצב"ק בח"ב סי' כ"ט):

ויומת יוסף הוא היה השליט ביום ו' כ"ט טבת תי"ט, ה"ה האלוף הראש מוהר"ר יוסף בהרב מוהר"ר נתן הלוי העליר איש אשר רוח האלהים היה בו, לנהג את בני הקהלה כל ימיו והרביץ תורה בישראל והי' דיין הגדול וריש כי דינא להעמיד הדת על תלה ולמד תורה עם תלמידים רבים כל הימים, שיעורין תמיד ערב ובוקר. בזכות זה תנצב"ה:

רכג) **ה"ר יוסף ב"ר יצחק.** דיין דפה ונמצא חתום בפנקס דף 30 על מכירת קרקע משנת ת', בדף 28 על מכירת משכנות משנת ת"ט, בדף 30 על קיום חתימות משנת תי"ב (עי' הוספה ג'). נפטר ביום הושענא רבה שנת ת"כ, ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' ל"ו) וחרות עליה:

חשכה מאורה ונפלה העטרה, מאיר עיני ישראל בתורתו ובחכמתו, פה מפיק מרגלין וסנפירין, ה"ה האלוף הדיין, גמיר וסביר ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, סיני ועוקר הרים ומפולפל ובקי בכל הדרי התורה מוהר"ר יוסף בהרב הגדול מוהר"ר יצחק, היה עוסק בתורת ה' יומם ולילה והי' דיין הגדול הדן דין אמת, ומשפט וצדקה עשה והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר יום הו"ר ת"כ לפ"ק:

רכד) **ה"ר יוסף ב"ר אליקום נעץ.** היה אב"ד פה בחוץ לעיר בעת שהיה ה"ר מאיר ב"ר אברהם ז"ק אב"ד בתוך העיר (עי' אות מ' סי' שמ"ז), והוא היה חתן הגאון מהר"ם מלובלין ז"ל ובפנקס הקהל צד 28 נזכר שמו לענין מכירת משכנות להפקיע אסור רבית ומתחיל: „זאת לדעת שאחר כל המשא ומתן שהי' בינינו הדיינים הח"מ בצרוף מאור עינינו הגאון האב"ד מו"ה יוסף" והוא מן יום א' יו"ד תמוז ת"ט, והסיום: „כל זה כתבנו וחתמנו בפקודת הרב הגדול האב"ד יצ"ו בצרוף כל האלופים הדיינים ושאר אלופי תורה יחידי סגולה יצ"ו אשר פה ק"ק לבוב יצ"ו, הן אשר ישנו פה ואשר איננו פה עמנו היום, ועל זה באו על החתום נאם נפתלי הירץ בא"א מוהר"ר יהודא זעלקל שליט"ט, ונאם נחמן בלא"א החסיד מוהר"ר מאיר כ"ץ זלה"ה רפאפורט, ונאם ישעי' בלא"א מוהר"ר יוסף זצלה"ה, ונאם יוסף בלא"א מוהר"ר יצחק שליט"א", וה"ר נחמן שבא על החתום הוא חתן ה"ר יוסף, והוא אביו של הגאון ה"ר שמחה הכהן ראפאפארט, וראיתי כי גם בעל מצב"ק ח"ב דף י"ט העתיק הלשון מהפנקס, רק באיזה דברים לא אמר האמת, כי כתב „ה"ר נפתלי הירץ בהגאון מו"ה יהודה זעלקי שליט"ט חותם עם הגאון מו"ה יוסף" ובאמת לא נמצא בפנקס כלל חתימת הגאון ה"ר יוסף, וכן מה שהביא לשון הפנקס „כתבנו וחתמנו בפקודת הרב הגאון הגדול האב"ד יצ"ו" בפנקס כתוב בפקודת הרב הגדול האב"ד יצ"ו, ותואר הגאון הוסיף מנפשו כדרכו תמיד, גם מה שהביא וע"ז הי' חותם הגאון מו"ה יוסף בזה"ל „נאם נפתלי הירץ בן הגאון מו"ה יהודה זעלקי אב"ד דתו"ה פה"ק לבוב", המלות „הי' חותם הגאון מו"ה יוסף בזה"ל" אין להם מובן כלל, כי לא נמצאה חתימתו כלל, וגם ברצותו להביא את חתימתו טעה והביא חתימת ה"ר נפתלי הירץ, גם במה שהביא „נאם נפתלי הירץ בן הגאון מו"ה יהודה זעלקי" הוסיף מלת הגאון כדרכו להוסיף התאר הזה, גם חתם זעלקל לא זעלקי, גם המלות „אב"ד דתו"ה פה"ק לבוב" הוסיף מנפשו וליתא בפנקס, גם מה שהביא החתימה נאם נחמן בן

לא"א „הרב הגאון" המלות האלה הרב הגאון הוסיף ג"כ, וכן בחתימה נאם יוסף בן א"א הגאון מו"ה יצחק הוסיף מלת „הגאון" וראיתי בפנקס צד 33 בענין שנמכר מקום בבהכ"נ של הגאון מו"ה יוסף לפדות את בתו מרת ליבא מבית האסורים, ובעלה ה"ר משה ב"ר דוד סג"ל ברח מבית האסורים (אולי הוא בן ה"ר דוד אשכנזי מאניסטערזיסק שנמצאה תשובתו בשו"ת איתן האזרחי סי' מ"ג אשר כתב להגאון ר' יוסף הנ"ל ולהגאון ר' מאיר ז"ק בשנת ת"ח ור' משה שהי' התן הגאון ה"ר יוסף הי' בנו של ר' דוד סג"ל), ובפנקס שם נזכר הגאון ה"ר יוסף בזה"ל: „הרב האב"ד מהר"ר יוסף במהר"ר אליקום פה ק"ק לבוב", גם נזכר שם שנמכר המקום בביה"כ בהסכמת גיסו (של ה"ר משה הנ"ל) הרב האב"ד מו"ה נחמן כ"ץ חתן ה"ר יוסף הנ"ל, וזה ר' נחמן הוא ר' נחמן כהן ראפאפערט, גם נזכר שם שהיו להגאון ה"ר יוסף שני בנים, שם האחד ה"ר זאב וואלף ושם השני ה"ר אריה ליב, וכל אשר מובא שם היא מן יום ה' כ"ג אדר שני תכ"א, ובאו שם בפנקס על החתום „נפתלי הירץ בא"א הרב מהר"ר יהודא זעלקל מזיא אשכנזי ונאם אברהם בלא"א מוהר"ר גרשון גרויפין דיין מלבוב ונאם יוסף בהחסיד הרב מו"ה אברהם היוש דיין מלבוב". הגאון מוהר"ר אברהם שרענציל בספרו איתן האזרחי סי' כ"ב הביא תשובה ממנו משנת ת"ט וחתום „הצעיר יוסף בן לא"א מו"ה אליקום הנקרא געץ חונה לע"ע בק"ק לבוב חוץ לחומה", ובתשובה הנ"ל הביא וז"ל „וחמי הגאון הגדול מוהר"ם ז"ל בתשובותיו סי' קל"ב פוסק להתיר" וכן באיתן האזרחי סי' מ"ג הביא כי הגאון מוהר"ר דוד אבד"ק מאניסטרזיסק כתב להגאון ה"ר יוסף ולהגאון ה"ר מאיר ז"ק אב"ד בלבוב בתוך לחומה תשובה ארוכה בנדון הורג נפש וחתום שם „דוד בלאאמו"ר מוהר"י סג"ל חותם בק"ק מנסטריזיץ יום ג' לסדר ויד אל תשלחו בו להציל אותם מידם לפ"ק" (היא שנת ת"ח). והגאון ה"ר יוסף ב"ר אליקום השיב לו תשובה (שם סי' מ"ד) וחתום „יוסף בן לא"א מוהר"ר אליקום געץ שנת ת"ח פה ק"ק לבוב", ובסי' מ"ה נמצאה תשובת הגאון מוהר"ר מאיר ב"ר אברהם זצ"ל ז"ק ג"כ אל הגאון ה"ר דוד אב"ד מאניסטערזיסק והחכם הגדול מהר"א נייבויער הביא בהמגיד שנת ארבע עשרה גליון 50 כי בספר תפארת ישראל כ"י באקספארד בפ' לך הביא בהספד הגאון מו"ה יוסף ז"ל אשר היה אב"ד בק"ק לבוב חוץ לעיר, והוא הגאון ה"ר יוסף ב"ר אליקום שלפנינו, וכן הספידו הגאון בעל איתן האזרחי כאשר הביא בספרו פ' אמור. עוד הובא הגאון הזה בשו"ת צמח צדק סי' מ"ב בהתר עגונות בשנת ת"ח יום ו' כ"א שבט, ויש לו הסכמה על הש"ך יו"ד בהדפסה ראשונה שנת ת"ו, ומה שהביא הפרט לשעה טובה יש לחשוב רק על האותיות הגדולות פה. כן יש לו הסכמה בס' נחלת יעקב מליצות (אמסטרדם תי"ב) וחתום „יוסף בלא"א מוהר"ר אליקום הנקרא געץ זצלה"ה".

נוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 1 סי' כ"ג וח"א 2 סי' מ"ג):

(כ"ח המלבה) ביום ב' לא נאמר כי טוב לחדש תשרי תי"ב לפ"ק.
(כמלבה) נצחו ארואלים את המצוקים ונגנו ארון האלהים, הוא הגאון הגדול מו"ה יוסף במוהר"ר אליקום בק"ק חוץ לעיר היה אב"ד, במשפטים ישרים וצדיקים

וראש ישיבה לעם גדול ורב זרם בענקים, הרביץ תורה באמרות טהורות שבעתים מזוקקים ערבים לשומעיהם ושמחים בהם כנתינתם מסיני בקולות וברקים, צולל כמים אדירים זכים ומתוקים, כלי מחמדים וכלי ממתקים, ונקבר פה לבוב בקולי קולות חזקים, ברחובות ובשוקים, יהי רצון שתכפר מיתתו להנאנחים ונאנקים. תנצב"ה:

רכה) ה"ר יוסף יהושע העשיל ב"ר בנימין. ריש מתיבתא פה ונוסח מצבתו נמצא במצב"ק (ח"ב סי' מ"ו):

על ההרים הרמים מרורים אשא בכי ונהי ויללה על פטירת אדונינו מורנו ורבינו ראש הגולה שר התורה, הרב הגדול מנורה הטהורה, האלוף החסיד המאור באספקלריא המאירה, מו"ה יוסף יהושע העשיל במוהר"ר בנימין זצלה"ה ריש מתיבתא דפה אשר נפטר ביום כ"ד אדר ראשון תי"ג לפ"ק ולמחר נסתם הגולל אוי ואבוי איך נפלה משמים בן ארבעים ושתים יגע בתורה מה שלא יגע תלמיד ותיק בן מאה שנים, פומי' לא פסק מגירסא יומם ולילה, והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים, בזכות זה תנצב"ה:

רכו) ה"ר יוסף ב"ר אברהם חיניש. ראש ב"ד וריש מתיבתא פה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' מ"א) וחרות עליה:

ויוסף הוא השליט הוא המשביר, פה נגנז צנצנת המן, פאר הזמן, רועה ישראל, ה"ה החכם הגדול בתורה ובחכמה סיני ועוקר הרים בפלפולא דאורייתא מו"ה יוסף בהגאון מו"ה אברהם חיניש, היה ריש ב"ד וריש מתיבתא והרביץ תורה בישראל כארי וכלביא ומאיר עיני חכמים בתורתו והעמיק בפלפולא דאורייתא ועשה משפט וצדקה והעמיד תלמידים רבים, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ער"ח שבט תי"ח לפ"ק.

בעל מצב"ק כתב שם „נזכר בפנקס", אבל לא מצאתי שם זכרונו רק את ה"ר יוסף ב"ר אברהם חיות המובא אחריו.

רכז) ה"ר יוסף ב"ר אברהם חיות. ראש ב"ד ודרשן פה, חבר ספר פורת יוסף ולא נדפס (עי' אוצה"ס אות פ' סי' ל"ו שהביא פורת יוסף מה"ר יוסף בן אברהם חיות מלבוב דרשות עה"ת כ"י) ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 48 משנת תל"ה על עזבון יתומים, בדף 33 שנת תכ"א חלוקת קרקעות, נפטר י' אדר תמ"ה וזה נוסח המצבה (מצב"ק ח"א 1 סי' ל"א וח"א 2 סי' נ"ד):

ויומת יוסף י' ימים לחדש אדר שנת תמ"ה לפ"ק, ויוסף הוא השליט ומסביר בתורה, נפש יקרה ורוח טהורה, הוא הגאון הדרשן הגדול מו"ה יוסף בן הגאון מו"ה אברהם חיות, חבר ספר הנקרא בן פורת יוסף, בזכות זה תנצב"ה:

רכח) ה"ר יוסף ב"ר משה חריף סג"ל. ריש מתיבתא דפה, ואח"כ נתקבל לאב"ד בפרעמיסלא, והיה חתן הגאון מוהר"ר יהודה ליב חסיד אב"ד דק"ק לבוב וק"ק פרעמיסלא, וז"ל בעל שם הגדולים החדש אות י' סי' ע"ז: הרב מוהר"ר יוסף סג"ל גאון מפורסם מאד בדורו אבד"ק פרעמיסלא, בן הגאון הגדול המפורסם בכל תפוצות ישראל מוהר"ר משה חריף אבד"ק לבוב בהגאון מוהר"ר שלמה אבד"ק פולנאה וק"ק לבוב, ור' משה חריף היה חתן הגאון ראש הגולה מו"ה נתן נטע כהנא אבד"ק אוסטרה והגליל, וה"ר יוסף בנו של ה"ר משה חריף היה חתן המקובל האלהי מוהר"ר יהודה ליב חסיד אבד"ק לבוב וק"ק פרעמיסלא ולא העיר שהגאון ה"ר יוסף הי' גם ריש מתיבתא בלבוב. והחכם מוה' שמעון

מנחם לאזער העתיק למעני את מצבת הגאון מוהר״ר יהודה ליב חסיד הנ״ל וכתב במכתבו אלי כי מצא סמוך אצל המצבה הנ״ל מצבה ישנה של אחד מגדולי לבוב שהיה שמה ריש מתיבתא וחרות עליה:

ויפת יוסף צדיק יסוד עולם ביום ו׳ עש״ק יום ראשון דר״ח אייר תס״ב אדונינו מורנו ורבינו הגאון החסיד ועניו המאור הגדול המפורסם מוהר״ר יוסף בהרב ה״ה מוהר״ר משה סג״ל אב״ד ור״מ דק״ק פרעמישלא והגליל.

ומצד השני חרות: הרב ה״ה מוהר״ר יוסף סג״ל שהיה ריש מתיבתא בק״ק לבוב.

מזה תראה שמנוחתו כבוד בפרעמיסלא אצל חותנו הגאון מו״ה יהודה ליב חסיד שהי׳ אב״ד בק״ק לבוב ואח״כ אב״ד בפרעמיסלא. ואיננו בנו של הגאון ה״ר פנחס משה כאשר דמיתי בסי׳ פ״ט רק בנו של הגאון ר׳ משה חריף בנו של הגאון ה״ר משה חריף בהגאון מו״ה שלמה חריף ז״ל ובא בהסכמה בס׳ עיר בנימין (פפד״א תנ״ח) מן יום ד׳ אסרו חג סוכות תנ״ה וחתם „נאם יוסף סג״ל מלבוב חונה בק״ק פרעמיסלא״, וכן בירושלמי עם פי׳ מהרא״פ (אמסטרדם ת״ע) נמצאה הסכמתו וחתומים שם „נאם פנחס משה (הוא הגאון ר׳ משה חריף השני), ונאם יוסף סג״ל מלבוב, ונאם הצעיר יהודה ליב ר״מ דק״ק לבוב מחוץ לעיר (הוא חותנו)״ וכן בס׳ אהל יעקב (פפד״א תע״ט) בתוך שאר הסכמות בא בהסכמה מן יום ב׳ ח׳ תשרי תנ״ח וחתום „נאם יוסף סג״ל מלבוב חונה בק״ק פרעמיסלא והגליל״ והחכם מו״ה הלל נח שטיינשנייידר מווילנא כתב אלי כי ראה אצל הג״מ יהושע העשיל לעווין זצ״ל בעל עליות אליהו פנקס כ״י דארבע ארצות מרבני הועד ומצא האלוף מוהר״ר וואלף בהגאון ר׳ נטע כהנא אבד״ק אוסטראה נזכר שם בשנת ת״ל והוא חותנו של הגאון מוהר״ר יוסף אבד״ק פרעמיסלא בהגאון ר׳ משה חריף אבד״ק לבוב בהגאון ר׳ שלמה אבד״ק פולנאה ולבוב ועל זה כתב החכם הנ״ל כי הג״מ יוסף הוא חתן הגאון הקדוש מו״ה יהודה ליב סג״ל אבד״ק פרעמיסלא ולבוב נכד הרמ״א ואולי היה הגאון ר׳ יהודה ליב חותן שני להג״מ יוסף הלזה עכ״ל, וכאשר הבאתי משם הגדולים החדש הגאון מו״ה נתן נטע כהנא אבד״ק אסטרא הי׳ חותן אביו הגאון ה״ר משה חריף.

רכט) ה״ר יוסף ב״ר ברוך סג״ל. דיין דפה, נפטר ער״ח שבט תע״ז ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 1 סי׳ מ״א וח״א 2 סי׳ ס״ז) וחרות עליה:

ויפת יוסף הצדיק יסוד עולם ספרא רבא דישראל עסק בתורה ובמצות יומם ולילה ומשפטיו עם ישראל דיוקא דישראל, הנאון הגדול מו״ה יוסף בהמנוח מו״ה ברוך סג״ל בער״ח שבט תע״ז לפ״ק הנצב״ה וינוח על משכבו שלום. אמן:

רל) ה״ר יוסף ב״ר מנחם מאניש סג״ל. ריש מתיבתא ודיין מצוין וראש ב״ד, חתום בפנקס דף 100 על פסק דין משנת תפ״ז, בדף 98 משנת תצ״ט על פסק דין תקון דרך לביהכ״נ, דף 142 משנת תק״ו קיום חותם, דף 132 שנת תק״י בנדון בית, דף 89 משנת תקי״א בנדון בית, דף 86 משנת תקכ״ח העתק פסק דין בנדון בית בזמן הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ (עי׳ הוספה ט״ו), וגם נמצא בפנקס צד 118 ה״ר יוסף מלבוב דיין אשר חתום על פסק דין אחר שבועת כתובה משנת תפ״ח, ובודאי הוא הוא וכן נמצאה בפנקס דף 140 חתימת ה״ר יוסף סג״ל דיין

חתום בשנת תפ"ח על פסק דין בנדון עזבון, דף 102 משנת תק"ח על שבועת כתובה, דף 79 שנת תקי"ד על העתק פסק דין בזמן הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ, דף 96 שנת תק"כ על מכירת בית. ולהלן סי' רצ"ח הבאתי את ה"ר יצחק ב"ר מנחם מאניש סג"ל מלבוב ובודאי הוא אחיו. ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' מ') וחרות עליה:

ויוסף הוא המאיר עיני ישראל בתורתו גליא לדרעי' ונפל נהורא בכבי מדרשא, צנא מלא ספרא, זינו עליו וספרו בכאן ריש מתיבתא ודיין מצוין וראש ב"ד כל המנוין, ה"ה הגאון הגדול מאור ישראל מוהר"ר יוסף במוהר"ר מנחם מאניש סג"ל הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה ונאסף אל עמיו זקן ושבע ימים תנצב"ה.

רלא) **ה"ר יוסף ב"ר נתן נטע סג"ל.** ראש מנהיגי לבוב חתום בפנקס דף 75 על כרוז ותקנה משנת תק"ד (עי' הוספה ו').

רלב) **ה"ר יוסף שצקס.** הי' נשיא ישראל ופרנס הדור דגליל לבוב ואב"ד דק"ק בראדי. בס' אהל יוסף מר' יוסף אבד"ק פורקאמין (אלעקסניץ תקכ"ז) בא בהסכמה ורשום שם „הסכמת הרב המאור הגדול הגאון המפורסם והבקי בחדרי תורה מוהר"ר יוסף נ"י שהיה נשיא ישראל פרנס הדור דגליל לבוב, ולע"ע הורם והונף לאב"ד ור"מ בק"ק בראדי" יום ג' כ"ז אייר תקכ"ז וחתום „הק' יוסף שצקס מבראדי החונה פה ק"ק הנ"ל" ובא בהסכמה שם גם הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ מן ט"ו תמוז תקכ"ז וראיתי בשם הגדולים החדש אות י' סי' ע' שהביא כי הוא הי' גאון מפורסם בדורו אבד"ק בראדי בימי הגאונים הרב או"ת והרב נו"ב ויש לו תשובה בספר אור ישראל להגאון מו"ה ישראל ליפשיץ אבד"ק קלוב.

רלג) **ה"ר יוסף יהושע פלק ב"ר משולם פייבש שור.** מו"צ ודיין הגדול מגיד ודרשן דפה, נמצא חתום בפנקס דף 60 על מעות יתומים בשנת תע"ב, דף 105 בשנת תע"ב בענין מקום, דף 109 משנת תע"ט ג"כ בענין מקום, דף 79 שנת תפ"א על פסק דין, דף 118 שנת תפ"ח על פסק דין אחר שבועת כתובה, דף 140 שנת תפ"ח על העתק פסק דין וקיומו, דף 167 משנת ת"צ בנדון עזבון, דף 98 שנת תצ"א תקון דרך לבהכ"נ, דף 74 שנת תצ"ז על פטור, דף 100 שנת תצ"ז נזכר בתוך פסק דין, דף 45 שנת תצ"ט בענין מקום בביהכ"נ.

רלד) **ה"ר יוסף יוזל ב"ר אהרן נעכיליש.** אחד מראשי הקהל דחוץ לעיר, חתום בפנקס בשנת תק"ל דף 111 על פסק דין בנדון תביעת הקהל חלק עזבון אחד ממה שהניח לטובת עניי הקהל.

רלה) **ה"ר יוסף ב"ר מאיר תאומים.** מ"ט ומו"צ פה בחוץ לעיר, כמו שהובא בפרי מגדים או"ח ויו"ד בשער הספר, ובהקדמתו לפרי מגדים על או"ח מזכיר לשבח איזה אנשים מפה עיר לבוב וז"ל: „היטיבה ה' לטובים בהיותי מ"ט ומ"ץ בק"ק לבוב היא העיר הגדולה לה' וביחוד לפו"ט ומנהיגי הקהלה, גם השגיחו עלי הני תלתא גברא אנשים חשובים, כבוד מו"ה יהודה ליב בורק, ומוהר"ר אליה ריבלש, והר"ר אשר

בוקיש, יברכם ה׳ וימלא משאלותם לטובה אמן״. מעיר לבוב תקע אהלו בעיר ברלין בבית מדרשו של הגביר המפורסם מוהר״ר דניאל יפה וכתב שם: „ותשואות חן להגביר הטרומם כבוד ה״ר דניאל יפה מפה ברלין כו׳, וגם אני קבעתי אהלי פה בבית מדרשו ושם מצאתי בית מלא ספרים ועשיתי מהדורא בתרא על חבורי זה״ עוד כתוב שם: „כעת אני מתגורר בק״ק ברלין בבית מדרשו של הגביר המרומם המפורסם כבוד ה״ר דניאל יפה נרו מברלין ושם בית מלא ספרים הרבה מאד״, גם בהסכמת הגאון אב״ד בברלין כתב עליו: „חד מטובינא דחכימי ק״ק לבוב וכהיום קבע אהלו של תורה פה קהלתנו בבית המדרש של הגביר הקצין המפורסם פו״מ מוהר״ר דניאל יפה״, ועל ספר מראה כהן (פפד״מ תקל״ג) נמצאה הסכמתו מן יום א׳ ב׳ ניסן תקל״ב פה ברלין נאם הצעיר יוסף באאמו״ר הרב ר׳ מאיר ז״ל מלבוב (במצב״ק הובא כי אביו נפטר תקל״ג ופה בשנת תקל״ב הביא על אביו ז״ל ואולי היה חרות על המצבה תקל״ב), בעמ״ח ס׳ פורת יוסף גנת ורדים ופרי מגדים. אח״כ נתקבל עוד הפעם למ״מ ומ״ץ בלבוב ובס׳ קרבן ראשית (פפד״א תקל״ח) מהר״ר יהודה ליב מרגליות, נמצאה הסכמתו וחותם ז׳ אייר תקל״ח פה לבוב חוץ לעיר הק׳ יוסף מגיד מישרים פה מחוץ לעיר (ונמצאה שמה גם הסכמת הגאון ה״ר מרדכי זאב ז״ל משנת תקל״ח) וראיתי בס׳ קריה נאמנה צד 241 שהביא שראה כתב אשר נתנו גאוני לבוב להדרשן ר׳ יחזקאל פייוול מווילנא ובא גם הגאון בעל פרי מגדים על החתום מן ח׳ אדר תקל״ו וחתום „יוסף בלאאמ״ו הרב מו״ה מאיר ז״ל תאומים בעהמ״ח ספר פורת יוסף כו׳ מגיד מישרים דק״ק לבוב״. מעיר לבוב נתקבל לאב״ד ור״מ בק״ק פפד״א, ובס׳ פרי מגדים על או״ח בסוף הקדמתו חתום פה ק״ק לבוב כ׳ אלול תק״מ ועתה חותם שנית פה ק״ק פפד״א ד׳ ימים לחודש הנ״ל תקמ״ג, מזה נראה כי בשנת תק״ט הי׳ עוד בלבוב, ובפפד״א היה כבר בשנת תקמ״ב, ובהסכמת הגאונים שם (ובתוכם גם הגאון ה״ר מרדכי זאב ז״ל) מן י״ג תמוז תקמ״ב יכנהו אב״ד דק״ק פ״פ דאדר. ואלה הספרים שחבר: א) פורת יוסף, חדושים על מסכת יבמות וכתובות וט״ו כללים וחדושים בדרכי ההוראה (זאלקווא תקט״ז). ב) גנת ורדים (פפד״א תקכ״ז) מכיל שבעים כללים בתלמוד וסברות מחודשות (עי׳ שה״ג לחיד״א ח״ב אות פ׳ סי׳ קל״ט ושם הביא „לע״ע מ״מ בק״ק לבוב״). ג) פרי מגדים על יורה דעה כולל שני חבורים: משבצות זהב על הט״ז ושפתי דעת על הש״ך (ברלין תקל״ב). ד) פרי מגדים על או״ח כולל ג״כ שני חבורים: משבצות זהב על הט״ז ואשל אברהם על מגן אברהם (פפד״א תקמ״ה). ה) רב פנינים, חדושים מכבוד אביו (פפד״א תקמ״ב). ו) תיבת גומא עה״ת, נדפס בספר הנ״ל. ז) שושנת העמקים על כללי הש״ס נדפס ג״כ בספר הנ״ל ושם בהקדמה לס׳ תיבת גומא כתב שחבר חדושים על ז׳ מסכתות, חלוקי דרבנן, המגיד על דרשות ושני באורים פרקי אבות, הזמנים על שבתות ומועדים וכן בהקדמת פ״מ או״ח הביא שחבר שבע שטות על שבע מסכתות המכונים בשם ראש יוסף וס׳ חלוקא דרבנן וס׳ פרשת דרכים, וס׳ זמנים וס׳ המגיד (עי׳ אוצה״ס אות ר׳ סי׳ 19). ח) ראש יוסף על מס׳ חולין (פפד״א תקנ״ה). ט) קונטרס נועם מגדים (נדפס

בסדור הגיון לב) באורים וחדושים בדינים ובמנהגים השייכים לתפלה. י) אם לבינה, כ"י באוצר הספרים באקספארד, בולל שרשים בלשון הקדש ארמית ותלמודית בשלשה אלפא ביתין עם הקדמה בראשו, ויש לו תשובה בסוף שו"ת זכרון כהונה, גם יש לו חדושים בסוף שו"ת זכרון כהונה, גם יש לו חדושים בס' ברכת יוסף ואליהו רבה לכבוד אביו הגאון ז"ל. ונמצאו ממנו הרבה הסכמות מלבר על ס' מראה כהן וס' קרבן ראשית שהבאתי למעלה: בס' שו"ת השיב ר' אליעזר ושיח השדה, בס' המדות לאריסטו, הר הכרמל, יתדות אלהים, נחלת עזריאל, עמודי כסף, ע' פנים לתורה, צמח לאברהם על הילקוט, רפאות העם, שו"ת ר' מנחם עזרי' מפאנו, מאיר נתיב ועוד הרבה ספרים שאינם כעת תחת ידי.

הרב הגאון מוהר"ר יוסף לעווינשטיין אבד"ק סערצאק כתב אלי איזה דברים הנוגעים לחיי הגאון בעל פ"מ ואמרתי להביאם פה: הוא היה מעיין גדול בעת למודו כמעט בכל חושיו והיה שוקד תמיד וחוזר כמה פעמים על למודו, והגאון מו"ה שמחה מבוברקא הי' תלמידו והלך אליו בכל יום אחר עלות השחר, ולמד בדעה צלולה עשרים שנה מס' חולין קודם שהתחיל להבר ספרו פרי מגדים, ובעת שכתב ספרו ראש יוסף ראה הגאון מו"ה שמחה הנ"ל בהם כמה דברים פשוטים, ושאל אותו למה יצטרך לכתוב, והשיבו כי יגיע הזמן כי יקוצו בפלפולים ויהיה הפי' הפשוט לתועלת יותר, הוא היה נזהר שלא יטרידהו שום ענין בעת למודו אפילו מאותו ענין, גם סיפר לו רב אחד מלובלין כי הפמ"ג לא היה תופס בשכלו במהירות, ובעת היות הפמ"ג בלובלין כבדוהו לדרוש והתנה מראשית כי לא ישתקוהו ולא יקשו עליו עד יגמור הדרוש, והמה נבהלו להשיב בתחלה, אז פתח עוד הפעם המאמר כבתחלה ויבאר מה שלא הבינו, ובקשם עוד הפעם לחום עליו, והמה לא שמעו לדבריו והשיבו קושיות עליו, וחזר עוד הפעם להגיד המאמר מראשיתו, וכשהשיבוהו שלישית ירד מעל הבמה ויבקש סליחתם כי נתבלבל מוחו. גם כתב ששמע מהגאון ה"ר ענזיל האבר"ק סטריא כי רבו הקצה"ח כתב להפמ"ג תיארי כבוד והשיבו הפמ"ג תוארי כבוד והשיבו הפמ"ג במכתב: „מדוע יתארני בכבוד שאני מתארהו, הלא מעכ"ת אורג לעשות מלבושי כבוד והכל משלו ואנכי כעני מלקט בחצרות מלכים ושרים את אשר ישאירו לפני ואין הכבוד הולמני".

הגאון הזה הלך למנוחות בפפד"א ד' אייר תקנ"ב וזה נוסח המצבה:

פ"ט הרב הגאון הגדול מוהר"ר יוסף אב"ד דקהלתנו בן הגאון מוהר"ר מאיר ז"ל, בעל המחבר פורת יוסף, גנת ורדים, פרי מגדים על יורה דעה, תבת גמ"א, שושנת עמקים ופרי מגדים על או"ח בולל שני חבורים אשל אברהם ומשבצות זהב, מלבר ספרים הרבה בכתב. נפטר ונקבר יום ד' אייר תקנ"ב לפ"ק:

ולו) ה"ר יוסף שאול ב"ר אריה ליבוש הלוי נאטאנזאהן. אב"ד דפה, נולד לאביו הג"מ אריה ליבוש בעל מחבר ס' בית אל בעיר בערזאן ובבואו לעיר לבוב לבית חותנו ה"ר יצחק אהרן הלוי איטינגא הוא אבי הגאון מוהר"ר מרדכי זאב סג"ל איטינגא ז"ל התחבר עם גיסו אחי אשתו ה"ר מרדכי זאב הנ"ל וילמדו שניהם

יחד במשך הרבה שנים בשקידה רבה וחברו יחדו כמה חבורים, מהם: ס' מפרשי הים (לבוב תקפ"ז) כולל הגהות וחדושים ובאורים על ס' ים התלמוד על מס' ב"ק שחבר דודם חגאון מוהר"ר משה יהושע העשל ז"ל מטארניגראד (אחיו של הגאון בעל ישועות יעקב ז"ל) ובסוף הספר הוסיפו ג"כ שו"ת אשר היו להם עם גאוני הזמן, כן חברו עוד ס' מאירת עינים על ה' טרפות הריאה וס' מגן גבורים ב' חלקים על ש"ע או"ח והגהות על הש"ס וקונטרס מעשה אלפס על הרי"ף ומפרשיו, וס' נר מערבי על הירושלמי, ואחר כך למד הוא בפני עצמו עם תלמידים המקשיבים לקולו וחבר ס' יד יוסף ויד שאול ב' חלקים על ש"ע יו"ד מהלכות נדרים והלאה, בית שאול על משניות, דברי שאול ב' מהדורות על התורה וס' דברי שאול על אגדות עין יעקב, חלק לשבעה על הנחלת שבעה, שואל ומשיב ה' מהדורות כוללים שו"ת מד' חלקי הש"ע, וס' תורת משה על ס' תורת הטאת להרמ"א ז"ל, וס' יוסף דעת על ש"ע יו"ד, וחדושי הגהות על ד' חלקי הש"ע, מלך ביפיו, עבודת הלוים על תה"א, עדות ביהוסף על סוגיות ושיטות הרמב"ם, ציון ירושלים על הירושלמי (נדפס בירושלמי דפוס זיטאמיר), שבת אחים שו"ת, ועוד איזה ספרים קטנים, ונמצאו ממנו הסכמות על ספרים ורבו מלספור וברובם יש לו דברים מועילים והגהות מה שנוגע אל הספר ובלי גוזמא נמצאו ממנו ג' מאות הסכמות. אחר אשר נתבקש בישיבה של מעלה הגאון ה"ר יעקב אורנשטיין ז"ל בשנת תקצ"ט היה כסא הרבנות פנוי ולא נתקבל אב"ד לשבת על כסאו רק הרב הגאון מוהר"ר שמחה נתן עלינבערג אשר היה כבר ט"ט ומ"צ בחוץ לעיר היה ממלא מקום הרב גם אצל הממשלה ובידו נמסר להנהיג את הרבנות (עי' אות ש' סי' תקמ"ז) אבל אח"כ כאשר כבדו עיניו מזוקן והי' קשה עליו לשאת עול הרבנות נתרצה למסור את משרת הרבנות להגאון מוהר"ר יוסף שאול נ"ז ז"ל שנתקבל לאב"ד בי"ו שבט תרי"ז כאשר הביא בעצמו בשו"ת שואל ומשיב מה"ר ח"ב סי' קפ"ט, ונהג עדת לבוב י"ח שנים בצדק ובמישור, בכל קצוי תבל היה גדול שמו וכל גדולי הדור הריצו אליו את שאלותיהם כאשר ישאל איש בדבר האלהים, והוא השיב לכל שואל והרביץ תורה בעירנו והעמיד תלמידים הרבה גדולי ישראל ונתבקש בישיבה של מעלה אחר אשר חלה את חליו ימים אחדים ונח נפשיה ביום ה' כ"ז אדר תרל"ה ובכל תפוצות ישראל הספידוהו כל גאוני הדור ועל האבן אשר הוקמה עליו חרותים השורים האלה:

יצאה נשמתו בטהרה בששים ושבע לשני חייו, אור ליום ה' כ"ז אדר ראשון תרל"ה לפ"ק.

פה משכן איש אלהים אדמו"ר הרב הגאון הגדול מופת הדור רבן של כל בני הגולה מרן יוסף שאול הלוי בן הרב הגאון הגדול וכו' מוהר"ר אריה ליבוש נאטהאנזאהן זצ"ל אב"ד דפה לבוב והגליל בעהמ"ח ס' מפרשי הים, מגן גבורים, מאירת עינים, יד שאול, שו"ת שואל ומשיב מהד"ק ומהד"ב ועוד ספרים רבים אשר בקרוב יצאו לאור עולם.

הן שר וגדול נפל היום בישראל וביהודה איש קדוש מרחם הקדיש עתותיו לתורה ולתעודה, יומם ולילה לא מש מאוהל של תורה, ליהודים היה עמוד אש שמש ומגן ואורה, בכל קצוי ארץ מצפון ומים כל שוכני תבל תורה בקשו מפיו וייחלו

לאמרותיו הטהורות, ולידי שכלו רבו המה היו לישראל למאורות, אך אהה נר נשמתו נכבה ויגדל האבל. בכל מקום אשר אור תורתו זורח ומלא כבודו, יאנחו ויספדו עליו הוי אדון והוי הודו, אם עריצי הלך לא הניח יתרו לעוללים אך ספריו המה בניו חכמתו פרי מפעליו, שם בין שרפי מעל ישכון במרום שמים, שם תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

והנה אנכי הצעיר זכיתי להיות מכיריו ומיודעיו של הגאון הגדול הזה, ובעת אשר יצא ספרי „פסיקתא דרב כהנא" עם מבואי והערותי מצאה מלאכתי חן בעיניו מאד כאשר שמעתי מפיו וגם הלל וישבח את מלאכתי בפני רבים, כי מלבד רב גדלו בתורה הי' מובהר במדות תרומיות לקבל כל אדם בסבר פנים יפות ולתת לכל איש שבח הראוי לו.

רלז) ה"ר יחיאל מיכל ב"ר אברהם. אביו רוא הגאון ר' אברהם כ"ץ רפאפורט (שרענציל) בעל שו"ת איתן האזרחי (עי' אות א' סי' י"ב) וה"ר יחיאל מיכל היה אב"ד ור"מ בק"ק פרוסטיץ ובשו"ת איתן האזרחי סי' ל' הביא תשובה לבנו ה"ר מיכל כ"ץ ובסי' מ"ט הביא כי בנו ר' יחיאל מיכל כ"ץ בא אליו. ונמצאה ממנו הסכמה בס' עלה דיונה מה"ר יונה ב"ר משה בנימין זאב הדושים על איזה מסכתות (פיורדא תנ"ד) ורשום „הסכמת המאוה"ג הישיש אב"ד ור"מ דק"ק פרוסטיץ, יום ג' מנחם תנ"ג לפ"ק" והחום „נאם הצעיר יחיאל מיכל באאמו"ר רב כהן צדק מוהר"ר אברהם זלה"ה מלבוב חופ"ק פרוסטיץ" וכן בס' שערי שמים מר' יחיאל מיכל ב"ר אריה ליב סג"ל מקאליש דרשות ופשטים (פראג תל"ה) נמצאה הסכמתו וחתום עליה „ב"ד הצעיר יחיאל מיכל באאמו"ר רב כהן צדק מוהר"ר אברהם זללה"ה מלבוב חונה פה ק"ק פרוסטיץ".

רלח) ה"ר יחיאל מיכל מסקאהל. דיין דפה, החום בפנקס דף 104 על הלואת כסף יתומים לסוהר על עסקא בשנת תס"ב, דף 77 על מכירת חזקה משנת תס"ד, דף 44 על פשר משנת תס"ה ועל הזקה משנת תס"ז.

רלט) ה"ר יחיאל מיכל ב"ר אריה ליב בריסקר. דיין גדול פה בזמן הגאון ה"ר חיים כהן ראפאזארט ובזמן הגאון ר' מנחם מאניש הלוי הורוויץ, נמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל אשר מונה בעת ת"י בדף 114 על שטר חוב נאבד משנת תקט"ו, בדף 114 על שטר חוב נאבד משנת תקכ"ד, בדף 124 על נתינת תוקף על פשר צדדים בשנת תקכ"ה, דף 148 על מכירת קרקע ג"כ בשנת תקכ"ד, בדף 127 על עזבון לטובת יתומים בשנת תקכ"ו, דף 86 בנדון בית בשנת תקכ"ח, דף 96 ג"כ בנדון בית בשנת תקכ"ב, בדף 13 על מכירת מקום משנת תקל"ב, בדף 128 על עזבון בשנת תקל"ב, דף 85 בענין מקום בשנת תקל"ג, דף 86 על שטר חוב נאבד בשנת תקל"ג, דף 97 בטול התימה בשנת תקל"ג, דף 130 עזבון בשנת תקל"ג, דף 131 כנ"ל, דף 148 על העתק פסק דין בשנת תקכ"ו, דף 134 על פסק דין אחר קבלת שבועה בשנת תקל"ה, דף 87 על מודעה בשנת תקל"ה (עי' הוספה י"ג). וראיתי במצב"ק (ח"ב סי' י"א) שהביא מצבת ה"ר יחיאל מיכל בריסקר בהרב מוהר"ר אליהו בריסקר ואין ספק שלא העתיק נכון ובמצבה חרות „ב"ר אריה ליב" ונוסח המצבה הוא:

מה הציון הלז אשר אתה רואה, מצבת אבן וציון קדש אשר נפל מאתנו עטרת ראשנו יפינו ותפארתנו, אבד חסיד מן הארץ, ה"ה הרב הגאון האלוף החסיד הדיין המצוין מוהר"ר יחיאל מיכל כהרב הדיין מוהר"ר אליהו בריסקר, אשר הופיע אור תורתו על פני חבל והעמיד תלמידים רבים, ורבים שאבו מימי תורתו ועשה משפטים צדיקים וישרים והיה חסיד גדול ותפלתו היה ברמ"ח אבריו. לכן בזכות זה תנצב"ה :

רמ) ה"ר יעקב קאפיל ב"ר אשר הכהן. אב"ד בחוץ לעיר ונתקבל לאב"ד בשנת ש"פ ותשובה ממנו נדפסת

בשו"ת איתן האזרחי מהגאון ה"ר אברהם שרענציל (סי' ה' דף ז' ע"ב) והתשובה היא בענין אילנות הסוככים בענפיהם לענין טומאת כהנים ושם מתחיל : „מעשה שהיה כך היה, כאשר נתקבלתי בק"ק לבוב דחוץ לחומה בר"ה אלול ש"פ הלכתי אה"ב ביום א' כ"ט אלול לבית הקברות לומר שם תהנות ובבואי שם נשאתי את עיני וארא והנה הרבה אילנות נטועים שם וענפיהם תבופים סמוכים זה לזה סוככים בשריגיהן ועליהם זה לזה בסוכה ממש ומקצתם מאהילים על איזה קברים כו' לכן אסור לכהנים לכנוס תחת צל האילנות באשר הם יחד אהל הטומאה", ובתוך התשובה הביא כי בבית הקברות נמצאים אז הגבאים של שני הקהלות המקבלים מעות הצדקה לעניים מאת כל איש אשר ידבנו לבו ויושבים שם כלם יחד תחת האילנות, והביא ג"כ שכהן אחד אמר לו שהגאון מוהר"ר ישוע פלק כ"ץ ז"ל בעל הסמ"ע היה הולך תחת ענפי האילנות האלו ולא עלה על לבו שום חשש, וחתום „יעקב קאפיל בן מוהר"ר אשר כ"ץ, א' ר"ח חשון שפ"א", והגאון ה"ר אברהם שרענציל כתב אליו תשובה (דף ח' ע"ב) ובתוך התשובה הביא (דף ט' ע"ב) כי הגאון מהרי"פ (הוא בעל הסמ"ע) צוה שלא נעבור בבית הקברות משם והלאה מאבן א' אשר היתה מונחת על הארץ, כי קבלה בידו אשר משם נקברים מתים. ובס' מאירת עינים דפוס ראשון בפראג בין הגאונים ביריד יערסלאב אשר גזרו בחרם שלא להדפיסו על משך עשר שנים באה גם חתימתו „הצעיר יעקב קאפיל בלא"א ה"ר אשר כ"ץ שליט"א". וראיתי בעיר תהלה צד 161 הביא הרב הגאון הר"י לעווינשטיין אבד"ק סעראצק תקנות מן יריד גראמניץ בלובלין משנת ש"נ ובין הרבנים אשר באו על החתום נמצאה ג"כ חתימתו „הק' קאפיל כ"ץ ממגרש לעמבערג". כן ראיתי העתקה בהצפירה משנת תר"ן גליון 128 בהוספה. וכן מובא בשו"ת הב"ח סי' ע"ב משנת שפ"ז, ובסולת למנחה כלל י"ז דין ג', וראיתי בסדר הדורות שהביא ג"כ בסוף ספרו (ה"א שפ"ט) כי הב"ח בסי' ע"ב הביא הג"מ קאפיל אב"ד דק"ק לבוב חוץ לעיר בשנת שפ"ז והביא כי בהיותו קטן קרא הפטורה בבית הכנסת שהי' שם המהרש"ל ז"ל. ומצאתי חתימת ידו בפנקס הקהל דף 6 משנת שפ"ח על העתק פסק דין וידידי הרב הגאון מהר"י לעווינשטיין הנ"ל כתב אלי כי יש בידו כתב יחוס להג"מ אריה ליב האבד"ק פלאנטש ומובא שם כי ה"ר יעקב קאפיל האבד"ק לבוב בהרב הקצין מו"ה אנשיל (הי' נקרא בודאי גם בשם אנשיל) הכהן ממגורשי שפניא והיה לו יחוס דור אחר דור עד עזרא הכהן. מתולדותיו : א) הגאון מו"ה אברהם כ"ץ האב"ד ור"מ דק"ק טארלי. אשתו מרת גאלדה בת הקצין המפורסם מוהר"ר

נחמי' הכהן ראש מדינה דק"ק חאנטשין, ב) הרבנית מרת פרידא דבורה אשת הגאון מו"ה זאב וואלף כ"ץ האב"ד ור"מ דק"ק לבוב. נפטר ז"ך תשרי שנת ש"ץ ונוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 1 סי' ט', ח"א 2 סי' י"ח וח"ד דף מ"ט ע"ב), וחרות עליה:

פה נטמן, רועה נאמן, הטועם טעם מן, בכל עת וזמן, כלכל דרדע והימן, במשקל עוכלא :תומן, למתיבתא דרקיע הוכן והוזמן, הלא הוא הרב הגדול ע"ה פה"ח, נר ישראל מאור הגולה, הגאון החסיד אב"ד מוהר"ר יעקב מכונה רבי ר' קאפיל, והוא כהן לאל עליון, בן כבוד החסיד מוהר"ר אשר הכהן זצ"ל, אשר הרביץ והגדיל תורה בישראל ימים רבים, ריש מתיבתא ואב"ד בק"ק לבוב בתוך לעמברג העיר, ושם מנוחתו כבוד ז"ך ימים לחודש תשרי וסימנך כ'ב'ה נר ישראל בגי' ז"ך שנת ש"ץ לפ"ק עולה מנין ש'מ'ן בגי' ועליו נאמר ש'מ'ן זית ז"ך. נפטר בשם טוב שם טוב משמן טוב תנצב"ה, ינוח על משכבו שלום. אמן:

רמא) ה"ר יעקב ב"ר אליעזר קיקיניש. ריש מתיבתא פה, נפטר בהושענא רבה שנת שצ"א ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ג סי' ב' וח"ד דף ג' ע"א סי' ב'), בראש המצבה מצוירים שני דגים בציור נפלא מאד ואלה הדברים החרותים על המצבה:

פה הונח גוף צדיק קדוש וטהור בהושענא רבה שצ"א לפ"ק, ה"ה האלוף הגאון מגורה הטהורה מו"ה יעקב קיקיניש מצאצאי יונה הנביא ריש מתיבתא דפה בן מו"ה אליעזר, אוי נא לנו כי נפלה עטרת ראשנו, אי חסיד אי עניו, מתלמידיו של הלל, הרביץ תורה בישראל וחבר כמה חבורים והעמיד תלמידים רבים גאוני הדור ורבים שתו מימיו, היה סיני ועוקר הרים ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, בזכות זה תנצב"ה:

רמב) ה"ר יעקב ב"ר יעקב יוסף אברהם אשכנזי קאצינעלינפויגען. גאון מפורסם, רב"ד וריש מתיבתא פה. נמצאה חתימת ידו בפנקס דף 15 על שטר חוב נאבד בשנת ת"ג וחתום "יעקב בן א"א האלוף הגאון מוהר"ר יוסף יעקב אברהם" וחתום ביחד עם ה"ר יוסף ר' סענדרש וה"ר יצחק איש אוסטרייך, וכן בדף 80 על העתק תקנה מפנקס ד' ארצות בשנת ת"ד, בדף 19 על מכירת קרקע בשנת ת"ה, בדף 21 על הלוקת בית, דף 20 על מכירת מקום בשנת ת"ז, עוד שם על זכות בועד של יריד בשנת ת"ז, דף 23 על שטר חוב נאבד בשנת ת"ה, וראיתי באיתן האזרחי סי' כ"ב דף כ"א ע"ג שהביא גביית עדות מהדיינים דק"ק לבוב מן י"ח אב שנת ת"ח וחתום "יעקב אברהם אשכנזי זלה"ה מבית קאצנאלנבוגין", ויש לתקן "יעקב [ב"ר] אברהם אשכנזי זלה"ה מבית קאצנאלנבוגין" ולכן כתוב לנכון "זלה"ה" היינו בהזכירו את אביו ז"ל, ועוד הפעם שם מן כ"ד מנחם ת"ח וחתום "יעקב לבית קאצנלבויגין" וחתום ביחד עם ה"ר נתן ב"ר אליעזר שטערנברג. נפטר י"ג אדר ת"כ ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' כ"א) וחרות עליה:

ויעקב הלך לדרכו, וראלים אחזו בארון הקדש ונלקח מאתנו עטרת ראשנו, הגאון האלוף מוהר"ר יעקב בהגאון הגדול מוהר"ר אברהם יעקב יוסף אשכנזי, היה ממלא מקום אביו בתורה והיה מלא תורה ויראת ה' והנהיג בני קהלתנו בחכמה וביראת ה', והורה הוראה בישראל והקול קול יעקב לא פסיק פומי' מגירסא והחזיק ישיבה בתוך ביתו והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים ורבים שתו מימיו מקור מים חיים והי' ריש בי דינא וריש מתיבתא דפה, לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו ויצרור בצרור החיים את נשמתו וינוח על משכבו שלום. נפטר ביום י"ג אדר ת"ך לפ"ק:

רמג) ה"ר יעקב ב"ר יוסף ישראל מבית א"צ (או א"ש). ריש בי דינא ודיין גדול ומצוין דארבע ארצות, נמצא חתום בפנקס דף 21 מן כ"ב בסלו שנת ת"ו על שטר מכירה וחתום „נאם יעקב בן מוהר"ר יוסף ישראל שליט מבית א"צ (או א"ש)". עוד שם על שטר חוב נאבד מן ט"ז שבט ת"ו ופעם שלישית שם מן כ"ג אייר ת"ו. שם דף 23 על זכות מקום בבהכ"נ מן י"ז סיון ת"ו ביחד עם ה"ר נתן ב"ר אליעזר שליט שענבורג ואין ספק שהוא המוזכר בם' איתן האזרחי סי' כ"ב וחתום שם על גביית עדות מן י"ה אב ת"ח וחתום „יעקב בלאאמו"ר הגאון מו"ה יוסף", ואחריו החתומים יעקב [ב"ר] אברהם אשכנזי מבית קאצנאלבוגין, יהודה ליווא כג"ל עפשטין בלא"א מוהר"ר יעקב ז"ל, אברהם בהגאון מוהר"ר משולם זעלצבורג. נפטר י"ב מנחם אב תי"ב ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' ל"ג) וחרות עליה:

נפלה עטרת ישראל, צדיק יסוד עולם, הרב הגאון החסיד והקדוש מופלג בחסידות בקדושה ובטהרה, מו"ה יעקב במו"ה יוסף ישראל, ריש בי דינא דפה ודיין הגדול המצוין דארבע ארצות, הוא היה מנהיג ישראל בחכמה ובתבונה ובדעת והדריכם בדרך ה' ועשה משפט וצדקה והאיר עיני חכמים בתורתו והרבין תורה ופומיה לא פסק מגרסא יומם ולילה והעמיד תלמידים רבים, לכן בזכות זה תנצב"ה:

רמד) ה"ר יעקב ב"ר יהודה ליב. מגיד מישרים בבהמ"ד דחוץ לעיר, נפטר י"ט אדר ת"ל ויהי נוכח מצבתו (מצב"ק ח"א 2 סי' נ'):

ויעקב נאסף אל עמיו, נצחו אראלים את המצוקים ונטל איש חמודות ממנו, חכו ממתקים, ה"ה הרב הגאון החריף המופלג המפורסם, מוהר"ר יעקב במוהר"ר יהודה ליב מגיד מישרים בחוץ לעיר ובבהמ"ד, נפטר י"ט אדר ת"ל לפ"ק, בזכות זה תנצב"ה:

רמה) ה"ר יעקב במהר"ש מטיקטין. מנהיג דארבע ארצות, חתום בפנקס דף 77 שנת תמ"ז על שטר חזקה ביריד יערסלב.

רמו) ה"ר יעקב מלבוב. נמצא חתום בפנקס דף 69 משנת תנ"ד על החלטת בית (עי' להלן סי' רנ"ד).

רמז) ה"ר יעקב ב"ר אברהם. ריש מתיבתא פה. בן הגאון ה"ר אברהם אבד"ק ראטרדם וחתן הגאון מוהר"ר דוד לידא אבו"ק אמסטרדם (עי' אות ד' סי' קל"ז). נפטר ער"ח אדר תס"ב ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' נ"ב) וחרות עליה:

ויעקב איש תם יושב אהלים, בישיבה שיש בה סמוכים לאורייתא, יגע בתורה כארי וכלביא והאיר עיני ישראל בתורתו, ה"ה הגאון האלוף מנורה הטהורה, מו"ה יעקב בהגאון מו"ה אברהם אבד"ק ראטרדם, אשר היה רישא מתיבתא דפה והרבין תורה בישראל ועשה משפט וצדקה והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ער"ח אדר תס"ב לפ"ק:

(ומעבר הסני לוגלבה כתוב): פה נטמן האלוף הגדול בתורה מו"ה יעקב בהגאון מו"ה אברהם אבד"ק ראטרדם וחתן הרב הגדול מוהר"ר דוד זצללה"ה:

רמח) ה"ר יעקב אהרן יוסף כהן רפאפורט. ריש מתיבתא תוך העיר, חתום בפנקס דף 156 על שטר מכירה מן ט' אדר תס"ה וחתום „נאם הצעיר יעקב אהרן יוסף כהן רפאפורט"

ואחריו חתום „נאם הצעיר יעקב יעקב בהר״מ ז״ל״ ואח״כ נתקיימו ההתימות מן כ״ח שבט תקל״ו וחתום „הצעיר שלמה מקרעמניץ דיינא ספרא דק״ק לבוב תוך העיר יצ״ו״.

רמט) ה״ר יעקב יעקב במהר״מ מלבוב. דיין דתוך העיר, נמצא חתום בפנקס דף 83 משנת תס״ז על תקנה בנדון טענת לא הרוחתי, בדף 91 משנת תס״ז אדות חזקה, בדף 156 משנת תס״ח על שטר מכירה וגם בדף 12 על העתק תקנה דארבע ארצות משנת שצ״ד ולא נרשם זמן ההעתקה (עי׳ הוספה ב׳).

רנ) ה״ר יעקב במהרמי״ל. דיין, חתום בפנקס דף 79 על פסק דין משנת תפ״א.

רנא) ה״ר יעקב קאפיל ב״ר משה. דיין פה, חבר ספר „מגדני יעקב״ שנדפס פעם ראשונה באמסטרדם בשנת תע״ד ואח״כ בהוספות רבות באופיבאך תע״ח ועי׳ אוצר הספרים אות מ׳ סי׳ 1069 שהביא כי חבר גם ס׳ „משכנות יעקב״.

רנב) ה״ר יעקב ב״ר אליקום היילפרין. ריש מתיבתא פה. על המצבה אשר הביא בעל מצב״ק (ח״ג סי׳ י״ז וח״ד דף פ״ה ע״א) נמחק הפרט ונתבקע ולא נודע זמן פטירתו בדיוק, אבל מאשר נראה כי הלך לעולמו בין שנת ת״א לשנת ת״ה (בנראה מן המצבות הקרובות אל מצבתו) ומאשר נודע לנו יום פטירתו ח״י אלול שחל להיות בשבת, נוכל לשער שנת מיתתו בקרוב שהיתה בשנת ת״א או ת״ב או ת״ה, כי אך בשלש השנים האלה (בהמשך הזמן ההוא) חל יום י״ח אלול בשבת, וכאשר הביא שם בעל מצב״ק הוא המובא בשו״ת מהר״ם מלובלין סי׳ קכ״ב שהסכימו בענין גט שסדר הגאון הסמ״ע וחתם „נאם יעקב ב״ר אליקום היילפרין זלה״ה״ והמסכים השני היה הגאון מוהר״ר שמשון באכנר והשלישי הגאון מו״ה אבא הלוי והרביעי הגאון ה״ר צבי ב״ר נתן ז״ק ז״ל, ואלה הטורים החרותים על מצבתו:

ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים, ספדה תורה כי נפל נזרה, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש, אוי נא לנו כי אבדנו אבדת הצדיק גמיר ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, ה״ה הגאון הגדול האלוף בתורה מו״ה יעקב במו״ה אליקום ריש מתיבתא דפה אשר הרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים גדולים והאיר עיני חכמים בתורתו ועשה משפט וצדקה בישראל, בזכות זה תנצב״ה. יום ש״ק ח״י אלול:

רנג) ה״ר יעקב ב״ר שבתי. ריש מתיבתא דפה ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״ג סי׳ ל׳ וח״ד דף קס״ו ע״א) והפרט נמחק ונתבקע וחרות על האבן:

ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי האלהים, אראלים אחזו בארון הקדש ונלקח מאתנו עטרת ראשנו, אוי ואבוי שוד ושבר לנותרים, כי אבדנו אבדת הצדיק, איה חסיד איה ענוי מתלמידיו של הלל, אי-גודר גדר ועומד בפרץ, מו״ה יעקב במוהר״ר שבתי ריש מתיבתא דפה אשר הרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים והדריכם בדרך ה׳ לאמתה של תורה, ווי על האי שופרא אשר היה מעין שופרא דאדם דבלי בארעא והיה חסיד ונאמן ועשה משפט וצדקה כל הימים, זכותו יעמוד לנו אמן בזכות זה תנצב״ה:

ובעל מצב״ק הביא שהובא בשו״ת מהר״ם מלובלין סי׳ קי״ז וז״ל „בשהרות

אהבה רבה לאהובי תלמידי הותיק פ"ה נ"י ר"ג ור"מ מוהר"ר יעקב יצ"ו ולא אדע מאין לו לבעל מצב"ק כי הוא זה, אחרי אשר לא נזכר כ"א בשמו בלבד.

רנד) ה"ר יעקב ב"ר ישכר בער. אב"ד בעיר טרעמבאוולע וראב"ד ומ"צ פה בתוך העיר, נפטר ביום ב' כ' שבט תצ"ח

ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' נ' וח"א 2 סי' צ"א) וחרות עליה:

ביום ג' [צ"ל: ב'] כ' שבט תצ"ח לפ"ק.

חזה ציון עלי אבן פנה, מקור חכמה ובינה, הרביץ תורה ושנה לזרע מי מנה, ובצדק דן דינא, וכל מעשיו באמונה, ואדם לא יכנה, ה"ה הגאון הגדול המופלג מו"ה יעקב בה"ה מו"ה ישכר בער זללה"ה אב"ד ומ"ץ דפה תוך העיר. בזכות זה תנצב"ה:

רנה) ה"ר יעקב יהושע ב"ר צבי הירש. הוא הגאון בעל „פני יהושע" נולד בקראקא בשנת ת"ט ולדעת אחרים

בשנת אמ"ת לאביו ה"ר צבי הירש בן ה"ר שמואל ווענדזימישלער מק"ק רישא ונזכר בשער ספר עטרת צבי (זאלקווא תקכ"ג) ואמו אשת ה"ר צבי הירש היתה הצנועה מ' מרים בת הפרנס ה"ר אברהם הלוי, ויש לו הסכמה בס' זרע אברהם על התורה ובעין יעקב (אמשטרדם תמ"ד) ואשת ה"ר אברהם הלוי היתה בת הגאון בעל מגיני שלמה ושו"ת פני יהושע, והיה הגאון ה"ר יעקב יהושע נכד הגאון בעל מגיני שלמה ונקרא על שמו, ובעודו בימי עלומיו יצא שמו למרחוק והתחתן עמו הגביר מוהר"ר שלמה סג"ל לאנדא ראש ומנהיג בלבוב (עי' אות ש' סי' תקי"ח) ויתן לו את בתו מרת לאה לאשה, ועזב עיר מולדתו קראקא והלך אל חותנו ללבוב ושקד פה על התורה, וראשי הקהל מנוהו משגיח על המלמדים, ובלי הרמנא ממנו לא היתה רשות לכל איש להיות מלמד, אח"כ נתמנה לפרנס ומנהיג פה, והיה תופס ישיבה בביתו, אולם ביום ג' כסלו תס"ג נהפך עליו הגלגל כי לסבת הבערת כמה חביות אבק שרפה נהרסו כמה בתים והיו לשרפת אש ונהרגו שלשים ושש נפשות מישראל ובתוכם גם אשתו מרת לאה ובתה הילדה גיטל וחמותו (אשת ה"ר שלמה סג"ל הנ"ל) מרת רייזל וגם אביה ה"ר שמעריל כ"ץ ואחי חמותו ר' מרדכי כ"ץ ולכבוד נשמתם נדב אח"כ פרוכת לבית הכנסת הנמצאת עד היום, גם הגאון בעל פני יהושע בעצמו היה טמון תחת ערמת האבנים והחול מהבתים הנהרסים, אך כאשר החלו לחפור בגלי המפלת נפתח לו כעין שביל צר ויצא בשלום בלי פגע, ובהיותו בתוך המהפכה נדר נדר כי אם יהי' ה' עמדו יקדיש כל ימיו לתורה כאשר יספר בעצמו בספרו „פני יהושע" בהקדמתו לסדר נשים וז"ל: „והנה קבלתי עלי לחובה ונדרתי בדבר הנדור ביום צרתי יום ג' כסלו שנת תס"ג לפ"ק בק"ק לבוב, שלו הייתי בביתי ורענן בהיכלי עם חברים תלמידים המקשיבים לקולי, ופתע פתאום היתה מעיר לגל ההפוכה כמו רגע, לא חלו בה ידים וקול זועה לא שמענו, כי אם קול הבערה אשר יצאה לחלק ומראה האש הגדולה המתלקחת אשר נפלה בארמנותינו ובחלונינו ע"י כמה חביות גדולות ונוראות מלאים אבק שרפה, שהיו לשרפת אש עד שנהרסו הבתים ממגורתם, כמה בתים גדולים ובצורות חומה עד לשמים, הושפלו עד לעפר, ערו ערו עד היסוד בהן, ונהרגו כששה ושלשים נפשות קדושים מישראל, ובתוך החללים גם בן מגרי ביתי זו אשתו הראשונה נ"ע, ואמה ואבי אמה עד

שהגיע ג״כ לצרת הבת בתי הקטנה אחת היתה לאמה וחביבה עלי ביתר שאת, וגם אנכי הייתי מן הנפילים מאגרא רמה לבירא עמיקתא, ובאתי בעמקי מצולה בארץ התחתית ממש כבתוך המכתש, מחמת כובד משא הגלי גלים שנפלו עלי וקורות בתינו יותר מקורות בית הבד, ולא נתנוני השב רוחי, ואברי אינם ברשותי, אמרתי נגזרתי, בדמי ימי אלכה, פקדתי יתר שנותי כו׳, אמנם בחמלת ה׳ עלי לא נתנני אלקים להרע עמדי וכמו ערך שליש או רביע שעה אחר ששקט וסר מזעף קול המפולת, וכבר יצאתי מכלל ודאי סכנת נפשות לידי ספק, אז אברתי עודני בתוך הגל, אם יהי׳ אלהים עמדי ויוציאני מן המקום הזה לשלום, ויבנה לי בית נאמן להרבות גבולי בתלמידים, לא אמנע עצמי מכותלי בית המדרש ולשקוד על דלתי העיון בסוגיות הש״ס והפוסקים, וללון בעומקה של הלכה אף לינות הרבה בענין אחד, ובזה חשקה נפשי לילך בעקבות אבותי ה״ה אבי אמי רבתא הגאון המנוח המפורסם מוהר״ר יהושע ז״ל אשר שמו בקרבי, האב״ד ור״ט דק״ק קראקא שחבר ספר מגיני שלמה לישב קושיות התוס׳ על רש״י ז״ל ולישב מה שמניחין התוס׳ בתימא, ובעת ההיא עדיין לא זכינו לאורו של הספר הנ״ל, רק מאשר אבותינו ספרו לנו למשמע אוזן תאבה נפשי ללכת גם אני בדרכיו, אני טרם אכלה לדבר הדברים בלבי שמע ה׳ בקול עניי ונתן לי מהלכים בין העומדים כמין שביל אש עשה לי, ויצאתי בשלום בלי פגע, וחבל לא היה בי, אז ידעתי נאמנה כי מאת ה׳ היה הדבר ממש במקום שאין מצילין, ומאז והלאה שמתי הדברים אל לבי שיהא עיקר למודי בדבר הלכה בסוגיות הש״ס והפוסקים, ושלא להעלות על הכתב שום דבר בעניני הדרוש, כי שאר למודים הם רחוקים ממרכז למוד האמת, אם לא לעתים רחוקים״. אח״כ הוכיח לו ה׳ אשה מרת טויבא בת הנגיד מו״ה ישכר בעריש מלבוב אשר ילדה לו ארבעה בנים ושתי בנות ואלה שמותם: א) הגאון מוה׳ ישכר בעריש ז״ל אבד״ק פודהייץ (עי׳ להלן סי׳ שי״ד); ב) הגאון מוהר״ר אריה ליב אבד״ק סקאהל וק״ק סווירז וריש מתיבתא דק״ק ספד״מ ואח״כ אבד״ק הנובר (עי׳ אות א׳ סי׳ צ״ז); ג) הגאון מוהר״ר נתן אבדק״ק דאבראמיל (עי׳ אות נ׳ סי׳ תס״א); ד) המופלג מוהר״ר שמואל מבראדי (עי׳ אות ש׳ סי׳ תק׳מ); ה) בתו הרבנית מ׳ פיגלא אשת הגאון מוהר״ר שלמה דוב בעריש ז״ל (עי׳ אות ש׳ סי׳ תקכ״א); ו) בתו אשת הגאון מוהר״ר נפתלי הירץ ז״ל בן הגאון מו״ה משה אלהנן ז״ל אבד״ק שאריגראד בן הגאון מו״ה יחיאל מיכל ז״ל אבד״ק בערזאן (נפטר בבערזאן יום א׳ כ״א אדר ת״ק) וה״ר יחיאל מיכל הי׳ חותנו של הגאון מוהר״ר אריה ליב ז״ל בן הפ״ו ובתו הנערה מ׳ מייטל נפטרה בברלין ונוסח מצבתה נמצא בס׳ „רבני בערלין״ צד 32. והנה הגאון בעל פ״י נתקבל לאב״ד בעיר הקטנה טרלי ומשם נתקבל לק״ק קאריב ואח״כ לק״ק ליסקא ואח״כ בשנת תע״ז נתקבל לאב״ד ולר״ט פה בעיר לבוב והגליל. ובס׳ זרע ברך (וואנזבעק ת״ק) נמצאה הסכמתו מן יום ג׳ ט׳ אלול תע״ז וחתום „הצעיר יעקב יהושע מקראקא חונה פה ק״ק לבוב והגליל״ וכן בס׳ יד כל בו נמצאה הסכמתו משנת תע״ז וחתום ג״כ חונה ק״ק לבוב והגליל. והרביץ פה תירה עם

תלמידים רבים והורה להם סוגיות התלמוד והפוסקים ושמו הי׳ הולך בכל המדינות והיתה לו הליפת שו״ת עם גאוני הזמן, ראה לדוגמא בסוף ס׳ אור צבי מהגאון מוהר״ר צבי הירש מזאלקווא ושם בחלק התשובות סי׳ ב׳ נדפסה תשובה אחת ממנו אשר השיב בהיותו אב״ד בק״ק לבוב, ונמשכו ימי נשיאותו בלבוב עד סוף שנת ת״ץ ואז קראוהו ראשי ומנהיגי העדה דק״ק ברלין עפ״י השתדלות גיסו הגאון ה״ר צבי הירש אב״ד בהאלבערשטאדט וקבלוהו לאב״ד ולר״מ בק״ק ברלין על משך ארבע שנים והעתקה ממכתב הרבנות ששלחו לו ראשי העדה מברלין לעיר לבוב נדפסה בתולדות רבני ברלין מאת הר״ל לאנדסהוט צד 27 וקצבו לו שכרו מדי שבוע בשבוע סך ארבעה ר״ט ובחדש ניסן ותשרי כפול, ובתחלת שנת תצ״א ישב על הכסא שם, והיה אז כבן חמשים שנה, ובתחלת שנת תצ״ב בא בהסכמה לס׳ זרע יצחק (כתובה בפפד״א ביומא דשוקא) וחתם בי״ט חשון תצ״ב „חונה בק״ק בערלין והמדינה״, ובכ״ד כסלו תצ״ג חתם בהסכמתו להדושי הרשב״א קדושין „חונה פה בערלין והמדינה ומצודתו פרוסה לגליל לבוב יע״א״, ובצהר התיבה נמצאה הסכמתו מן כ״ה אייר תצ״ג בהיותו בברלין, וכן בס׳ המצות להרמב״ם נמצאה הסכמתו מן כ״ד אייר תצ״ג על ספר שתי הלחם מה״ר משה האגיז (וואנזבעק תצ״ג) מן ח״י שבט תצ״ג וחותם „יעקב יושע מקראקא חונה ק״ק בערלין והמדינה ומצודתו פרוסה לגליל לבוב״, וכן תשובתו הנדפסת בשו״ת קרית חנה נכתבה בברלין טו״ב אלול תצ״ג אחרי שובו ממרחץ טעפליץ להתעסק שם ברפואה וחתם „יעקב יושע מקראקא חונה בק״ק בערלין והמדינה ומצודתו פרוסה לק״ק לבוב והגליל יע״א״ וברי״ח ניסן תצ״ג נתן שם הסכמתו על ס׳ טורי זהב על ש״ע אהע״ז ובסוף שנת תצ״ג נפטר במיץ האב״ד דשם הגאון ר׳ יעקב רישר בעל חק יעקב ושלחו לו ראשי עדת מיץ כתב הרבנות ונסע לעיר מיץ בשנת תצ״ד, ובשנת תצ״ד באסרו חג של שבועות הסכים בברלין על הדפסת הש״ס בפפד״א ובברלין וחותם „פה ברלין יע״א הצעיר יעקב יושע מקראקא חונה בק״ק ברלין ומצודתו פרוסה לק״ק מיץ״. וסבת עזבו עיר בערלין ואוה למושב בעיר מיץ כי היה מתכונת רוחו אשר לא חת מפני תקיף ולא זע מפני עריץ, פני קצין לא נשא ולנדיב לא החניף, ובעבור זה משך עליו שנאת הנגיד הפו״מ ר׳ פייטל ב״ד אפרים מברלין, כי הרשיעו בעמדו לפניו במשפט עם אחד ממריביו ובעל פ״י הוכיח את ר׳ פייטל על החמס אשר בכפו, ובראותו כי לב ר׳ פייטל לא נכון עמו ולא יוכל לישב במנוחה הסכים לעזוב את העיר ברלין ולנטות אהלו בעיר מיץ, ושם סדר את ספרו פ״י על מס׳ כתובות גטין וקדושין והדפיסו בשנת תצ״ט באמסטרדם, הספר הזה פרסם את שמו עוד יותר כי הראה את תקפו וידו החזקה בתלמוד עד שגדולי קונשטאנדינה וחכמי ארץ ישראל מנוהו לנשיא עליהם ושמש במיץ בכתר הרבנות עד אמצע שנת ת״ק, וכאשר נפטר בפראנקפורט דמיין בשנת ת״ק כ״ב שבט האב״ד דשם הגאון ה״ר יעקב הכהן פאפערס מפראג בעל שו״ת שב יעקב, נבחר במקומו הגאון בעל פ״י לאב״ד ור״מ. ובספר „רבני פראנקפורט״ מהרה״ג החכם מהר״ם הורוויץ אב״ד בפ״פ בח״ג צד 86 העתיק

את כתב הרבנות אשר שלחו לו ראשי העדה מק"ק פ"פ כתוב בשנת תק"א, ובשנה ההיא כבר ישב על הכסא שם והרביץ תורה ברבים והעמיד תלמידים הרבה ואז בא בהסכמה על הש"ע חו"מ שנדפס אז עם הסמ"ע והש"ך והט"ז ומן ה' טבת תק"ב נמצאה תשובה ממנו מפ"פ בשו"ת קרית חנה סי' מ"ו. ובשבת רבינו הפ"י על כסאו בפפד"מ נתקבל בנו הגאון מוהר"ר אריה ליב בעל ספר פני אריה על מס' ב"ק לריש מתיבתא בפ"פ (עי' לעיל אות א' סי' צ"ז). אך גם בפ"פ לא ישב בשלוה, ואדות פסק אחד החלה שם מחלוקת נגדו (עי' מאמר מרדכי סי' ל"ה) וכל הקורות אותו ואשר עבר עליו בפ"פ הלא היא כתובה באריכות עפ"י מקורות בספר „רבני פראנקפורט" הנ"ל והובא בקצרה בספר כנסת ישראל להרש"י פין צד 586. מבתי פקודות העיר נתחדשו גזרות רעות על היהודים וגם בקרב מנהיגי הקהלה פרצו מריבות כי נתחלקו לשתי כתות כת בני קאן וכת בני קולף (עי' ברבני פ"פ מהנ"ל שהביא כל המעשה). אח"כ פרצה עליו מחלוקת שפרצה בימים ההם בדבר הקמיעות והדבר ידוע ואך למותר להרחיב הדברים בזה, ובעבור המחלוקת התמרמרו עליו הרבה מנכבדי העיר פ"פ אוהבי הגאון ה"ר יהונתן אייבשיץ ז"ל ובראותו כי רעה נגד פניו בפ"פ אמר להתפטר מרבנות ובטרם יצא את העיר כתב מכתב להאלופים הפרנסים באלטונא בענין הזה ופתבו ביום עש"ק כ' אלול תק"י, וביום הראשון שאחריו יצא מפ"פ והיה נע ונד וכאשר הלך למסעיו למאנהיים מתה עליו זוגתו הרבנית בק"ק מאנהיים אור ליום ב' ער"ח חשון תקי"ב, ואח"כ נשא לאשה את הרבנית מ' גיטל ומתה בפ"פ כ"ה מרחשון תקל"ג ונוסח מצבתה נמצא בס' רבני פ"פ ח"ג צד 95. בווארמז ישב איזה שנים ער שנת תקט"ו, כן נמצא רשום במזרחי שהי' שאול להפ"י „כל ימי ישיבתו בווארמז" והמשאיל את המזרחי רשם שם את יום נסיעת הפ"י משם, והמזרחי ראיתי אצל ידידי הרב החכם המנוח מוהר"ר ישכר בער לעווינשטיין ז"ל וצר לי כי לא העתקתי את כל הכתוב שם. גדולי פ"פ הסכימו לקרוא אותו לשוב אל מקומו ובבואו לפ"פ קודם חג הפסח לשנת תקי"ג שבו ומצאו מתנגדיו אוהבי הרב מהר"י אייבשיץ איזה עלה להשביתו מלדרוש בשבת הגדול ויצא הרב סר וזעף מאת העיר כאשר יסופר כל זה בספר רבני פ"פ הנ"ל, בשנת תקט"ו בא בנו ה"ר נתן אב"ד בדאברמיל לפ"פ לסדר כתבי אביו ולהכניסם לדפוס ועל ידו נגמרה הדפסת פ"י ח"ג על נזיקין שהתחיל להדפיסו בשנת תקט"ז, אולם בשנה ההיא בעש"ק י"ד שבט (ובס' כנסת ישראל הביא בטעות י"ד שבט תקי"ד) הלך הגאון לעולמו בעיר אופיבאך ונקבר בפ"פ וכל ישראל הורידו דמעה על הלקח גאון יעקב ובשו"ת תשובה מאהבה ה"א סי' קע"ד וסי' ר"ז כתב כי הגאון בעל פ"י צוה שלא יספידוהו, אך בעל נוב"י לא חשש ע"ז והספידו, וזה נוסח המצבה:

ה"ה אמ"ו הגאון המפורסם רבן של כל בני הגולה החסיד מוהר"ר יעקב יהושע זצ"ל אב"ד דקהלתנו, נפטר ע"ש י"ד שבט תקט"ז לפ"ק.

פני יהושע

פה טמון וגנוז איש אלקים קדוש עטרת תפארת ישראל, ראש גולת אריאל, מאור

הגולה החסיד והעניו, רכב ישראל ופרשיו, יחיד אשר האיר פני כל הגולה בחבוריו, בעל המחבר ספר פני יהושע אפי זוטרא פנים מסבירות להלכה, ושמעו הטוב ישא מתחלת העולם ועד סופו, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה, וסדר סדר וגדר גדר ועמד בפרץ, בזכות זה תהא נשמתו צפונה וצרורה תחת כסא הכבוד:

זהרב הגדול מהר"ם הורוויץ נ"י הביא בספרו הנ"ל נוסח הזכרת נשמות הנמצא בפנקס החברה קדושה דק"ק פ"פ ואמרתי להעתיקו, יען כי הוא נוגע קצת לתולדות חייו:

יזכור אלהים את נשמת אדוננו מורנו ורבנו, גאון גאונינו, צניף תפארתנו עטרת ראשנו, הגאון הגדול המפורסם רבן של כל בני הגולה נ"י ע"י פ"ה אב"ד ור"מ דקהלתנו, כבוד מוהר"ר יעקב יושע מקראקא בן הרב מוהר"ר צבי זצ"ל עם נשמת אי"ו שרר"ו עבור שהאיר עינינו בתורתו תורת אמת היתה בפיהי פה מפיק מרגליות נופך ספיר ויהלום, כל רז ממנו לא נעלם, לו יד ושם במקרא במשנה בתלמוד בבלי וירושלמי ספרא ספרי ותוספתא, וידע לדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלים, לבו חי' פתוח כפתחי של אולם למשקל ולמטרי ולאסוקי שמעתתא אלבא דהלכתא כאחד מן הקדמונים הגדולים, ידיו רב לו להכריע בשכלו שכל הקודש בין הפוסקים ולעורר חדושי דינים אשר לא שמע אוזן מעולם, מילדותו הרביץ תורה בישראל בארץ מולדתו שנתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק טארלי, אח"כ בק"ק ליסקא, משם נתקבל לק"ק טיקטין והלך שם, אח"כ נתקבל בק"ק לבוב והגליל וזרח השמש ובא למדינת אשכנז שנתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק ברלין, משם נתקבל לק"ק אמשטרדם ולא הלך לשם, אח"כ נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק מיץ, משם נתקבל לכאן קהלתנו ורנקפורט, ובכל מקום לא פסק ישיבה ממנו, והעמיד תלמידים הרבה בעולם, גם הניח אחריו ברכה חבור על התורה ועל ים התלמוד חדושים בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ושו"ת וכבר הי' בחייו שהביא לדפוס על סדר נשים ועל סדר מועד ועל איזה מסכתות מסדר נזיקין ושאר כתבי הקודש כולם צבורים ומונחים באכסדרה דבי רב, מי יתן שיהיו ג"כ יוצאים לאורה. נתבקש בישיבה של מעלה בהיותו קרוב בן ע"ה שנה בק"ק אופיבך ביום ו' עש"ק סמיך לכניסת כלה וצוה קודם מותו שלא להספידו בכל תפוצות ישראל ולהוליכו לכאן לקבורה, ואחרי שנתן ה' חסר אצל השר יר"ה דפה ודק"ק אופיבך שנתנו רשיון ע"ז, הובא בכבוד גדול לכאן במש"ק י"א שעות בלילה בקול בכי ויללה גדולה ונקבר למחרתו ביום א' י"ו שבט תקט"ז לפ"ק.

ואלה ספריו שנדפסו ואשר נשארו בכתובים: א) „פני יהושע" ח"א, חדושים על מס' ברכות ועל סדר מועד, נדפס ראשונה בפפד"מ בשנת תקי"ב ואח"כ נדפס בדפוסים שונים ב) „פני יהושע" ח"ב חדושים על סדר נשים ובסופו קונטרס אחרון, יצא ראשונה בדפוס אמסטרדם תצ"ט ונדפס ג"כ הרבה פעמים. ג) „פני יהושע" ח"ג, חדושים על ב"ק וב"מ, נדפס בראשונה ע"י בנו ה"ר נתן בפפד"מ תקט"ז ואח"כ הרבה פעמים. ד) „פני יהושע" ח"ד על מס' חולין מכות שבועות ולקוטים ומהדורא בתרא על סדר מועד וחדושים מבנו ה"ר ארי' ליב על ב"ק, נדפס בראשונה בפיורדא תק"מ ואח"כ בדפוסים אחרים. מלבד אלה כתב חדושים על ב"ב שמזכירם בחדושיו למס'

נטין דף ג׳ ע״ג וכן בהקדמתו לס׳ נשים כתב שסדר הדושיו על סדר נזיקין לפי סדר הבבות, ולא זכינו לאורו וכן ספר מנחת ע״נ״י (הדושים למס׳ ערובין נדה יבמות) מזכיר בחדושיו למס׳ כתובות סוף פ׳ המדיר ולא נדפס. שו״ת אשר השיב רבינו הביאו בקונטרס אחרון למס׳ כתובות סי׳ ע׳, וכן נזכר בהזכרת נשמות שהבאתי לעיל, וכן פי׳ על התורה נזכר בהזכרת נשמות. תשובה ממנו נדפסה בשו״ת מאמר מרדכי למהר״ם מדיסלדארף סי׳ נ״ו, וכן בסוף ס׳ אור צבי בחלק התשובות סי׳ ב׳, וכן בשו״ת קריה חנה מה״ר גרשון מקאבלענץ מזיא במיץ סי׳ ל״ו כתובה בברלין עש״ק טו״ב אלול תצ״ג וחותם „חונה בק״ק ברלין והמדינה ומצ״פ לק״ק לבוב והגליל יצ״ו״, ובסי׳ מ״ו כתובה בספד״ט יום ה׳ כ״ח טבת תק״ב, וכן בשו״ת אור נעלם סי׳ ל״ו, ובשו״ת לב יעקב (ספד״ט תק״ב) סי׳ מ״ח, ומלבד ההסכמות אשר זכרנו בהמשך דברינו הקודמים על ס׳ זרע יצחק מן י״ט חשון תצ״ב, חדושי הרשב״א קדושין מן כ״ד בסלו תצ״ג, צוהר התיבה מן כ״ה אייר תצ״ג, ס׳ המצות להרמב״ם כ״ד אייר תצ״ג, טורי זהב על ש״ע אה״ע מן י״ח ניסן תצ״ג, ש״ס דפום ספד״א מן אסרו חג תצ״ג, ש״ע חו״מ עם הסמ״ע מן ה׳ טבת תק״ב, שתי הלחם מהר״מ האגיז מן ח״י שבט תצ״ג, נמצאו עוד הסכמות ממנו על ס׳ תבואות שור (זאלקווא תצ״ג) מן יום ג׳ כ״א חשון תצ״ב, עין יעקב (אמסטרדם ת״ק) מן י׳ סיון תפ״ב וחותם „נאם הצעיר יעקב יהושע מקראקא חונה ק״ק מיץ יע״א ומצודתו פרוסה לגליל לבוב יצ״ו״, לוית חן ואור יקרות (זאלקווא תצ״ב) מן יום א׳ ר״ח סיון תפ״ה, אבות דר׳ נתן עם פי׳ ר׳ אליעזר ליפמאן מן י״ב טבת תפ״א ואז היה אב״ד בלבוב, דרש משה ח״א מן ב׳ אלול תפ״ז בהיותו ג״כ בלבוב, זרע ברוך מן יום ג׳ ט׳ אלול תע״ז בהיותו בלבוב. וכן בס׳ יד כל בו (ספד״א) ג״כ משנת תע״ז בהיותו בלבוב, ברכת יעקב (לבוב תקנ״ו) מן יום א׳ לסדר זאת חקת התורה תפ״ב ג״כ מלבוב, זרע יצחק (ספד״א), שתי הלחם וחותם „יעקב יושע מקראקא חובק״ק ברלין והמדינה ומצ״פ לגליל לבוב״, בס׳ יפה מתוך אגדות ירושלמי (אמסט׳ תפ״ז) בין ההסכמות ביריד יעריסלאב מן ג׳ אלול תפ״ד נמצאה הסכמתו וחותם הצעיר יעקב יהושע מקראקא חונה ק״ק לבוב והגליל יצ״ו, בס׳ שו״ת השיב ר׳ אליעזר ושיח השדה (נייוויט תק״ט) נמצאה הסכמתו משנת תק״ח מספ״ד, ס׳ תורת חנם (ספד״א תצ״ד) הסכמתו מן ח׳ תשרי תצ״ד וחותם הקטן יעקב יושע מקראקא החונה פה ק״ק ברלין והמדינה ומצ״פ לק״ק לבוב והגליל יצ״ו, משניות (אפיבאך) מן כ״ה מנחם תצ״ו במיץ, ס׳ המצות (ספד״מ תקט״ז) מן י״א אלול תקט״ז מפ״פ ועוד ועוד בהרבה ספרים, ויש עוד להעיר במכ״ע בכורים ה״ב משנת תרכ״ה ראיתי שהביא שם מהר״ז שטערן וז״ל: בשנת תכ״ד ביום ד׳ כ״א אלול נפטר הגאון המפורסם מו״ה יהושע בעל פני יהושע, נתקבל לאב״ד בשנת תע״ט בלבוב אחר מות הגאון בעל חכם צבי ואח״ז נתקבל לאב״ד בלובלין ומשם נתעלה לישב על כסא ההוראה בקהל ספד״מ ושם מנוחתו כבוד. ופה טעה מתחלתו ועד סופו, כי נפטר ביום ו׳ י״ד שבט תקט״ז (כנתוב לעיל) ונתקבל לאב״ד בלבוב בשנת תע״ז ולא הי׳ כלל בלובלין רק בברלין.

דנו) ה"ר יעקב ב"ר פינחס קאצינעלבויגען. אב"ד בק"ק איטינגא ובהסכמתו על ספר יפה עינים להה"ר דוד ב"ר מרדכי מבראדי חתום „ריש מתיבתא דגליל לבוב" והוא המובא בס' גדולת שאול שנמצא ממנו בכתב יד באקספארד חמשה קובצים גדולים חדושי הלכות ודינים ומלבד זה חדושים מצורפים לכתבי אביו אשר הניח אחריו עשרה חבורים בכתב יד שם, ובעל שם הגדולים החדש אות ו' סי' קנ"ח הביאו ועי"ש גם באות פ' סי' י"ט ומה שהביא שם וסיים „מצאתי" לא גלה לנו המקור כי היא בס' גדולת שאול.

דנז) ה"ר יעקב אב"ד דק"ק קיליקוב. היה מגיד מישרים ומו"צ דפה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ק"י) וחרות עליה:

עדה המצבה הזאת ויעמידה ליעקב לחק, חקוקה בעט ברזל ועופרת, היות לעדה למשמרת, ה"ה הרב הגאון החסיד הרב יעקב ז"ל אבד"ק קיליקוב ומ"מ דפה, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים בזכות זה תנצב"ה. נפטר כ"ג כסלו ה"ק לפ"ק:

דנח) ה"ר יעקב ישעי' ב"ר אהרן נעכיליש. מנהיג, חתום בפנקס דף ז' על כרוז ותקנה משנת תק"ד (עי' הוספה ו' ועי' לעיל סי' רל"ד בערך ה"ר יוסף יוזל ב"ר אהרן נעכיליש).

דנט) ה"ר יעקב ב"ר משה. מנהיג, חתום ג"כ בפנקס בדף 75 על כרוז ותקנה משנת תק"ד.

רס) ה"ר יעקב שור. דיין ומגיד פה בחוץ לעיר בזמן הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ וחתום בפנקס דף 26 בשנת תק"כ בנדון בית ובשנת תקכ"ח דף 86 על פסק דין ג"כ בנדון בית.

רסא) ה"ר יעקב ב"ר שמשון וואלף. מנהיג דפה, חתום בפנקס דף 139 בשנת תק"י על שטר מתנה שנתנו הקהל רצועת קרקע לנדיב אחד שירד מנכסיו, בדף 180 משנת תקל"ז על תקנת עונשים בדבר מעשה רע שקרה (עי' הוספה י"ח וכ"א).

רסב) ה"ר יעקב קאפל ב"ר ישכר בער. מנהיג, חתום בפנקס בדף 168 משנת תקל"ז ביחד עם ה"ר יעקב ב"ר שמעון וואלף הנ"ל.

רסג) ה"ר יעקב ב"ר שלמה זלמן. דיין, חתום בפנקס דף 158 על פסק דין בדבר עזבון משנת תקל"ו.

רסד) ה"ר יעקב ב"ר דוב בער (בעריש). התימתו נמצאה בפנקס דף 157 על פסק דין בנדון עזבון משנת תקל"ו, והוא המובא בשו"ת הגאון ר' חיים כהן ר"פ האה"ע סי' ל"ה ומ"ז והאו"ח סי' י"ב והוא היה אבי הגאון ר' שמחה מבוברקא (עי' אות ש' סי' תקמ"ו) וחדושיו של ה"ר יעקב הובאו בסוף ס' פורת יוסף על יבמות וכתובות להגאון בעל פרי מגדים, וכן בפ"מ יו"ד סי' ס"ב שפ"ד סק"ג.

רסה) ה"ר יעקב ב"ר מרדכי היילפרין. אבד"ק טרעמבאוולע ואח"כ דרשן ומו"צ בלבוב תוך העיר, יש לו הסכמה ע"ס מחנה ארון להה"ר אהרן מטרעמבאוולע בשנת תקכ"ח וחתום

„יעקב בהה״ג החסיד מ׳ מרדכי היילפרין חב״ק טרעמבאוולא״ גם בפרי מגדים יו״ד ובאה שם גם הסכמת הגאון ה״ר שלמה בעל מרכבת המשנה משנת תקל״ב וגם מה״ר דוב בער בהגאון אב״ד מזאמושטש מן כ״ו ניסן תקל״ב וגם על פ״מ או״ח (פפד״א תקמ״ז) בא בהסכמה מן י״ג תמוז תקמ״ב וגם הסכמתו של ה״ר יעקב היא משנה ההיא וחותם שהי׳ אב״ד בטרעמבאוולע ולע״ע ראב״ד דק״ק לבוב, וכן בס׳ הדרת אליהו (פראג) בא בהסכמה אחרי הגאון מוהר״ר מרדכי זאב מן יום א׳ כ״א תמוז תקל״ח ואחריו חתום ה״ר יעקב כנ״ל ובס׳ רב פנינים (פפד״א) מן כ״ב אייר תקמ״א באה התימתו ג״כ אחר הגאון מוהר״ר מרדכי זאב ז״ל וחתום ג״כ כנ״ל „לע״ע ראב״ד ומ״צ פה ק״ק לבוב״. וכן בס׳ פרקי אליהו להטרדקד ר׳ אליהו בחור עם פי׳ סוגה בשושנים (לבוב תקמ״ג) באה התימתו אחר חתימת הגאון ה״ר מרדכי זאב הנ״ל וחתום „יעקב אב״ד דק״ק טרעמבאוולע, ולע״ע דרשן ומ״ץ דק״ק לבוב תוך העיר יצ״ו״ מן י׳ אלול תקמ״ג.

רסו) **ה״ר יעקב משולם ב״ר מרדכי זאב אורנשטיין.** היה אב״ד דפה ובימי עלומיו הי׳ אב״ד דק״ק זאלקווא והגליל. הוא היה אחד מגדולי ההוראה וההלכה, ונהג נשיאותו ברמה והיו אצלו תורה וגדולה במקום אחד, ויכהן פאר בעירנו במשך חמש ושלשים שנה. בס׳ שבט מיהודה (זאלקווא תקס״ב) נמצאה הסכמתו מהעת שישב על כסא הרבנות בזאלקווא וחתימתו מן כ׳ מנחם אב תקס״ב וחתום „הק׳ יעקב בהגאון מלבוב פה ק״ק זאלקווא יצ״ו״ ועוד בשנת תקס״ד הי׳ יושב בזאלקווא ונמצאה הסכמתו על ספר טהרת הקודש מן א׳ תמוז תקס״ד, ובראשית שנת תקס״ז נתקבל לאב״ד ולר״מ בעירנו מיד אחר פטירת הגאון מוהר״ר צבי ראזאניש ז״ל. הוא האיר עיני ישראל בספרו ישועות יעקב על ד׳ חלקי הש״ע בפלפול עמוק. אחר חתונתו הי׳ בבית חותנו ביערסלאב (עי׳ הקדמתו לספרו ישועות יעקב על ש״ע אה״ע שנדפס בשנת תקס״ט) ומלבד חבורו הנ״ל חבר ג״כ חבור על התורה הנקרא ג״כ בשם ישועות יעקב ויש לו תשו׳ בשו״ת יד יוסף להג״מ יוסף יואל דייטש סי׳ ל״ה וסי׳ צ״ו וסי׳ ק״ז וסי׳ ק״י וכן בשו״ת מים חיים להג״מ חיים כהן ר״פ מאסטראה האה״ע סי׳ נ״ט, שבעה עינים להגאון ה״ר שלמה קלוגר זצ״ל והובא בשו״ת חתם סופר האה״ע ח״א סי׳ ל״ט וח״ב סי׳ נ״ו, בשו״ת חמדה גנוזה להג״מ צ״ה מייזלש מזאלקווא בק״א, שו״ת מאמר מרדכי בהקדמה, שואל ומשיב מהד״ק ח״א סי׳ רפ״ו, מה״ת ח״ג סי׳ כ״ט, ונמצאו ממנו הרבה הסכמות על מהר״ם שי״ף (אוסטרא תקע״ח), צאן קדשים (לבוב תקע״א), בינה לעתים (לבוב תקמ״ו), חן טוב וזבד טוב (זאלקווא תקס״ו) הסכמתו מן ר״ה חשון תקס״ו, תוספות שבת מן כ״ה תשרי תקס״ו, בגדי הקדש מן י״ט מנחם תקס״ו וכן על ספרים רבים כמו: פרי תואר, יסוד יצחק, כפתור ופרח, גדולי תרומה, שם משמואל, עטרת צבי ח״ב על הזהר ספרי עם פי׳ זרע אברהם, נועם מגדים, פי׳ הטור עה״ת, חומשים עם הגור אריה, מחנה אפרים, אוצר נחמד והוא חדושי הרמב״ן על מס׳ שבת, שו״ת הרשב״א, אגרות הרשב״א, פי׳ איוב מר׳ שמחה מהרובשוב, ד״ה עם תרגום ר׳ יוסף, בית האוצר ח״א על ש״ע יו״ד, מלא הרועים, אהל יעקב, אור החכמה,

אמרות טהורות, בית אברהם, הים התלמוד על ב"ק לאחיו הג"מ משה יהושע העשיל, נתיבות עולם על הסמ"ק, עצה לבינה, צאן קדשים, פני יהושע על מכות עם פני אריה, אור פני משה ועוד הרבה. לעת זקנתו נטל ממנו בנו יחידו הגאון ה"ר מרדכי זאב ז"ל (עי' אות מ' סי' שפ"ד) ואיזה שנים אח"כ נאסף אל עמיו בכ"ה מנחם אב תקצ"ט ואלה הטורים החרותים על מצבת קבורתו:

נחשכו המאורות ונטל מאורן של ישראל, כבוד אדונינו מורנו ורבינו, מו"ה יעקב משולם זצ"ל בן כבוד אדונינו מורנו ורבינו הרב הגאון החסיד מוהר"ר מרדכי זאב זצללה"ה, שמש בכתר הרבנות פה לבוב חמשה ושלשים שנה והאיר פני תבל בספריו היקרים ישועות יעקב על או"ח יו"ד אה"ע. תנצב"ה:

רסו) **ה"ר יעקב ב"ר יצחק כהנא שפירא.** בפנקס אשר ת"י דף 154 הובא כי ה"ר יעקב בא לקהלתנו ק"ק לבוב עם מכתב להתנו ה"ר מרדכי ב"ר יצחק אב"ד חלמא (כל הכתוב בפנקס מובא בהוספה כ') והמכתב הוא מיום ה' כ"ד תמוז תקל"ו נכתב בק"ק בראדי (עי' להלן סי' ש"ה) ומזה נראה שה"ר יעקב הי' חותן ה"ר מרדכי בן ה"ר יצחק הלוי מלבוב אבד"ק חעלמא והמכתב היה מהגאון ה"ר יצחק הלוי נכתב לבנו ה"ר מרדכי שהי' חתן ה"ר יעקב הנ"ל וכאשר העירני הרב הגאון מוהר"ר יוסף לעווינשטיין נ"י אב"ד מסעראצק ה"ר יעקב הוא זה המובא בהקדמת שו"ת גבורת שאול מה"ר שאול ב"ר משה אבד"ק לאמז (זאלקווא תקל"ד) וז"ל: דודי התורני הקצין שר ונגיד המפורסם מוהר"ר יעקב כהנא שפירא, מוכתב בנמוסו ר' יעקב לאגורנה אשר ביתו ממש ביתו של אברהם אבינו פתוח לרווחה ועושה צדקה וחסד וטוב ומטיב לכל יעשה צדקה וחסד עם אדוני אבי מו' החסיד מוהר"ר משה ז"ל ואמי מורתי אחותי ז"ל זן ופרנס אותם בכל הצטרכותם מגדול ועד קטן ובנה בית תלמוד כו' והטובות אשר היטיב דודי נ"י עמדי (ה"ר שאול המחבר) מכמה שנים שהוציא עלי כמה וכמה מאות זהובים כו' ויחן יעקב את פני העיר עלי' העיר את רוחו ויזרח לו השמש שמש צדקה ובהקדמת בנו (של גבעת שאול) הרב המאוה"ג מוהר"ר יהושע זעליג אבד"ק לאמז תוך דבריו כתב וז"ל: "ועתה הופיע ה' רוח ממרום קדשו לאביר הגביר ה"ה דודי הרבני המופלג הנגיד הקצין המפורסם לשבח מוהר"ר יעקב באא"ט זקני מוהר"ר יצחק כהנא שפירא" ושם סי' כ"ט הביא בשם חתן דודו הרב המאוה"ג החריף החכם השלם כ"ש מוהר"ר מרדכי סג"ל אבד"ק זאלאזין בן הרב הגאון מוהר"ר יצחק אבד"ק חעלמא, וכן שם סי' ס"ז וסי' צ"ד וסי' ק"ב ובקונטרס אחרון הובאו דבריו ועי' עוד אודותיו במהברת "מפלת עיר הצדק" דף כ"ב.

רסח) **ה"ר יצחק אייזיק ב"ר יחיאל.** ריש מתיבתא ואב"ד ונשיא פה ובמכה"ע הלבנון משנת תרכ"ז גליון 24 כתוב כי הוא החתום על התקנה בועד ד' ארצות בשנת שמ"ז ביריד גראמניץ בלובלין שלא ישתדל שום רב להשיג משרת הרבנות בכסף ונתחזקה התקנה בשנת ש"ן, כי בין הבאים שם על החתום נמצאה גם חתימת "אייזיק מלבוב" ואין כל ספק שהוא ה"ר יצחק אייזיק שלפנינו. מצבתו נעתקה במצב"ק ח"א 1 סי' ב', וה"א 2 סי' ח', וח"ד סי' ח' דף ע' ע"א וז"ל:

ויצחק בא מבאר לחי רואי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. הוא האשל הגדול הגאון תפארת ישראל, ריש מתיבתא ואב"ד ונשיא, מוהר"ר אייזק זצלה"ה בן הקדוש מו"ה יחיאל זלה"ה, הלך לעולמו מן החיים היום יום ב' ט' תשרי שנ"ט לפ"ק. תנצב"ה:

וצ"ל י"ט תשרי. רי ט' תשרי לא חל בשנה ההיא ביום ב', ובלי ספק נמחקה האות י' מעל המצבה.

רסט) ה"ר יצחק ב"ר אברהם חיות. בהקדמת בעל מצודת דוד ומצודת ציון על נביאים ראשונים חתם א"ע בסוף הקדמתו: „נאם הק' יחיאל ה"ל בהרבני המופלג החכם השלם מו"ה דוד אלטשילער מיאבורוב נכד הגאון מאוה"ג מוהר"ר יצחק חיות בעהמח"ס אפי רבבי מגזע חסידי פרובינצא, שהיה אב"ד בק"ק לבוב ובק"ק קראקא ובק"ק פראג" והרב בעל כלילת יופי בשער העיר דף ל"ג ע"א כתב שהגאון ר' יצחק חיות לא הי' מעולם אב"ד בלבוב וגם לא בקראקא רק בפרוסטיץ ובפראג, כמבואר בהקדמת בנו ז"ל לס' אפי רבבי. אך אולי נתקבל לאב"ד ולא ישב על כסא הרבנות, וז"ל בעל צמח דוד (אלף הששי): „ר' יצחק חיות הרב הגדול אשר שמו יוצא בכל תפוצות ישראל הוא העמיד תלמידים הרבה והרביץ תורה בישראל וחבר ס' פחד יצחק (נדפס בלבוב ש"י) ושיח יצחק (פראג שמ"ז) וס' פני יצחק (הוא ס' אפי רבבי הנדפס בקראקא שנ"א) וחבורו הגדול קרית ארבע (לא נדפס, עי' אוה"ס אות ק' 597) ושאר חבורים רבים זולתם, הוא בא לכאן ק"ק פראג בשנת שד"ם והי' פה ראש הישיבה ואב"ד ג' שנים ומעלה, ה' יאריך ימיו בנעימים וכסאו יתגדל ויתרומם למעלה מעלה" (ה"ר דוד גאנז בעל צמח דוד הי' אז בחיים חייתו ונפטר ח"י אלול שע"ג). בניו של הגאון ה"ר יצחק חיות הלא המה הגאון ה"ר אליעזר אבי הגאון מוהר"ר יעקב יצחק חיות, יש לו הסכמה בס' זקוקין דנורא; ובנו השני הוא הגאון מו"ה מנחם מאניש חיות מווילנא (עי' קריה נאמנה צד 63 ובשם הגדולים החדש אות מ' סי' ס'). וראיתי בעין שתול (הוא ס' העקרים) נמצאה הסכמה וחתום „הק' מנחם נקרא מאניש בן א"א הגאון החסיד מנוחתו כבוד בג"ע מוהר"ר יצחק חיות זצ"ל, החותם פה ק"ק לובלין ביומא דשוקא יום א' ה'

אדר שע"ז לפ"ק", מזה נראה בעליל כי בשנת שע"ז כבר הלך לעולמו.

רע) ה"ר יצחק אייזיק ב"ר יוחנן. ריש מתיבתא ואב"ד בכמה קהלות, נפטר י"ט אלול שפ"א ומצבתו נעתקה במצב"ק ח"ג סי' כ"ד וה"ד דף צ"ד ע"ב, והרות עליה:

הוסר המצנפת והורם העטרה, על ההרים אשא נהי בכי תמרורים, כי נאסף בחטאינו אביר הגבורים, האשל הגדול הגאון האלוף, מנורה הטהורה באספקלריא המאירה, גלי מטמורים קלים וחמורים, סיני ועוקר הרים, מוהר"ר יצחק אייזיק בהגאון מו"ה יוהנן ריש מתיבתא אב בי דינא בכמה קהלות ספונות וחשובות ופה נתבקש בישיבה של מעלה, עלה ונתעלה כאחד מבני העליה הרביץ תורה בישראל כארי וכלביא בישיבתו הרמתה, פה מפיק מרגלין וסנפירין בים התלמוד, העמיק בפלפול ומסק שמעתתא אלבא דהלכתא, אשרי העם שלו ככה, וי על האי שופרא דכלי בארעא, זכותו יעמוד לנו, בזכות זה תנצב"ה. נפטר כי"ט אלול שפ"א לפ"ק:

ובעל מצב"ק הביא שם כי הגאון הזה מובא בשו"ת גבורות אנשים [היא בסי' מ"א] בנדון הכרזה בתענית בה"ב בתובה אליו, ועיניו טחו מראות הסיום

בהתשובה שנכתכה בשנת שצ״ה גם לא ראה התשובה אשר השיב על דברי בעל גבורות אנשים וחתום ״יצחק אייזיק במוהר״ר אברהם מהוראדנא״, שהוא איש אחר, וכן ראיתי כי העיר כן גם הרב המופלג מוהר״ר שלמה זלמן איש הורוויץ במחברתו ״רחובות עיר״ והביא שם ג״כ כי הגאון מוהר״ר יצחק אייזיק ב״ר אברהם כהן פאר בהוראדנא ונמצאה התימת ידו בפנקס שם בשנת שצ״ד ביחד עם הגאון בעל מגיני שלמה וכן חתם שם בשנת שצ״ו וכאשר עזב הגאון בעל מג״ש את הוראדנא נשאר הגאון ה״ר יצחק אייזיק לבדו בהוראדנא וכהן בתוכה עד שנת ת״ד. ואליו כתב הגאון ה״ר אברהם בן הגאון בעל משאת בנימין שו״ת בנדון עגונה (עי׳ שו״ת פנ״י סי׳ ס״ג) וכן הסכים לס׳ זכרון להר״ר יצחק ב״ר נה כ״ץ שפירא ביחד עם הגאון בעל מגלה עמוקות.

רע״א) **ה״ר יצחק ב״ר אברהם משה ישראל אייזינבורג.** דיין דק״ק קראקא. חתום בפנקס דף 14 על שטר מכירת בית משנת שצ״ח.

רע״ב) **ה״ר יצחק ב״ר יעקב.** אב״ד דק״ק פראסטיץ, נפטר ט״ז כסלו שצ״ט ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 1 סי׳ י״ד וח״א 2 סי׳ כ״ח) וחרות עליה:

> ויצחק כ״א בא״ר לח״י רב פעלים איש ח״י, ג׳ ט״ז כסלו שצ״ט, הוא הגאון הגדול פרצידא דנבט, ראש ישראל, מו״ה יצחק במו״ה יעקב מק״ק פראשטיץ, חריף ובקי, משנתו קב ונקי, אברך חכם כיומי עתיקי, סיני ועוקר הרים, זכותו יעמוד לדור דורים. הנצב״ה:

רע״ג) **ה״ר יצחק ב״ר שמואל הלוי.** הוא היה אחיו ורבו של הגאון בעל ט״ז והוא הופיע באור תורתו בק״ק לודמיר בבית אביו הרב ר׳ שמואל מלודמיר ואח״כ היה אב״ד בק״ק העלמא כפי שחותם עצמו בשו״ת שלו סי׳ ט״ה, ובשנת שפ״ז היה ריש מתיבתא בק״ק פוזנא כאשר יעידו הסכמות הגאונים על ספרו שיה יצחק בשנה ההיא וכתוב בשער ספרו זה הנדפס בפראג שפ״ח, ולפני זה היה יושב על התורה בלבוב ובשנת שס״ט חבר פה שיר גאולה הנמצא בקצה מחזור דפוס פראג (נדפס על קלף) הנמצא פה בביהכ״נ הישנה דתוך העיר וכתוב בסופו: ״החברה הקדושה מגידי תהלים נדבו אותו מתנה לבית ה׳״, והשיר הזה עם פירושו נדפס במצב״ק ח״א 2. והשיר הזה נוסד על התשועה הגדולה אשר עשה ה׳, כי בשנת שס״ד (1604) קמו הכמרים ויאמרו כי בית הכנסת הקטנה דתוך העיר וכל משכנות יעקב ברחוב היהודים להם המה ותצא הדת מלפני השרים בראשית שנת שס״ה כי בה״כ הנ״ל אחוזת הכמרים הוא ורשות בידם לעשות בו כטוב בעיניהם, ונשיאי הקהל נלחצו לתת להם מפתחות הבית למען יירשו אותו ויהי בידי הכמרים היונים ארבע שנים וששה חדשים עד אמצע חדש אדר שס״ט, אולם בחמלת ה׳ לא נגעה בו יד זרים להלל את הקדש וראשי העדה הקריבו את דבר המשפט לפני השרים ויבוקש הדבר וימצא כי הצדק אתנו, וישיבו את הבית לעדת ישראל בטהרתו לאחוזת עולם, לזכר היום הזה כתב הגאון ה״ר יצחק הלוי פיוט הנקרא בשם ״שיר גאולה״ לאמרו מדי שנה בשנה בשבת שאחר הפורים בתפלת שחרית והסכימו

לזה שני גדולי הדור וגאוני ישראל, אשר ישבו אז על כסא הרבנות, הלא הם: הגאון מהר"ם מלובלין אב"ד דק"ק לבוב והגאון בעל הסמ"ע ריש מתיבתא דפה, כמובא בהקדמת שיר גאולה הנ"ל. ספרו שו"ת ה"ר יצחק הלוי ב"ח ח"א שו"ת וח"ב חדושים על קצת מסכתות נדפס בנייוויט בשנת תצ"ו, וכן ספרו שיח יצחק על דקדוק ז' שערים ועמו ס' ברית הלוי נדפס באזיל שפ"ז ופראג שפ"ח, ובס' באר היטב ישן על או"ח להה"ר ישעי' ב"ר אברהם נכד הט"ז כתב בהקדמתו שהגאון מו"ה יצחק הלוי חבר ס' פחד יצחק על יו"ד וס' קרבן יצחק. מספרו שיח יצחק עשה ה"ר יהודה ב"ר שמואל אפנהיים קצור בשם דרך שיח ונדפס בפפד"מ תנ"ב וכן נדפס מהגאון ה"ר יצחק הלוי תשובה בט"ז או"ח סי' כ"ה וכן עוד תשובה אחת בט"ז יו"ד סי' כ"ז וכן בסי' מ"ח, וכן הביא ג"כ מדבריו בט"ז חו"מ סי' ג' וכן בתשובות הט"ז הנדפסות בשו"ת גאוני בתראי סי' כ' וסי' כ"ו. כן חבר עוד ספרים כאשר הביא בספרו שיח יצחק, אבל נאבדו מאתנו ולא זכינו לאורם. התנו הי' הרב מוהר"ר זעליג הולים הותנו של הגאון מוהר"ר יוסף הולים האבד"ק טיסמיניץ (שם הגדולים החדש אות ל' סי' פ"ו) והגאון ה"ר יוסף הולים האבד"ק טיסמיניץ הי' אבי אמי זקנתי ז"ל. וראה מה שכתב אדותיו החכם מהרא"ם מאהר במבוא לשיר גאילה, ומתי הלך לעולמו ואיה מנוחתו כבוד לא נודע ובשנת ת"ו שאז מסר בעל הט"ז את ספרו על ש"ע יו"ד לבית הדפוס, אז כבר לא היה ה"ר יצחק בין החיים שבן בט"ז ש"ע יו"ד בריש סי' כ"ז העתיק תשובת אחיו הגאון ובכתב עליו ז"ל.

רעד) **ה"ר יצחק ב"ר שמואל.** אב"ד וכ"צ בק"ק ראהמנוב ומנוחתו כבוד פה. נוסח המצבה נעתק במצב"ק (ח"א 2 סי' ל"א) וחרות עליה:

> פה נטמן, צנצנת המן, פאר הזמן, צדיק ישר ונאמן, הרבין תורה בישראל, הרב הגאון המאור הגדול, מאיר עיני בני ישראל בתורתו, מו"ה יצחק שהי' אב"ד וט"ץ בק"ק ראהמנוב (או ראהמנוב) בהגאון מו"ה שמואל ז"ל. נפטר יום ב' ב' דר"ח אדר [שני] ת"ב לפ"ק:

רעה) **ה"ר יצחק ב"ר יהודה ליב.** הוא היה חותנו של ה"ר אהרן ב"ר בנימין סג"ל, נפטר י"ב מרחשון ת"ג ומצבה אחת הוקמה לשניהם ועי' נוסחה לעיל אות א' סי' מ"ב.

רעו) **ה"ר יצחק (בן ציון) ב"ר וואלפש.** ריש בי דינא דפה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' י') וחרות עליה:

> אוי נא לנו, כי בא השמש ואבדנו כלי חמדתנו ותפארתנו, צנצנת המן, פאר הזמן, ה"ה הגאון החכם האלוף, מו"ה בן ציון הנקרא מו"ה יצחק ב"ר וואלפש, היה גדול בתורה מאד והיה חכם וספרא רבא דישראל וריש בי דינא דפה לבוב, צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל והרבין תורה בישראל כארי ולביא והעמיד תלמידים רבים ורבים שתו מימיו, לכן בזכות זה הנצב"ה:

רעז) **ה"ר יצחק איש אוסטרייך.** ראש ב"ד וריש מתיבתא ומ"צ פה. נמצאה תשובה ממנו בשו"ת איתן האזרחי בסי' י"ד ובסי' מ"ח ובעל איתן האזרחי כתב אליו תשובה בסי' מ"ט, גם נמצאה חתימת ידו בפנקס דף 15 על שטר חוב נאבד משנת ת"ג ביחד עם ה"ר

יוסף ר' סענדרש ועם ה"ר יעקב ב"ר יוסף יעקב אברהם אשכנזי מבית קאצינאלפוגין. נפטר י"ד מנחם אב ת"ט ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' כ"ב) וחרות עליה:

אראלים אהזו בארון הקדש ונלקח מאתנו רועינו רועה ישראל, הלא הוא הגאון האלוף, מנורה המהורה ראש הגולה, מו"ה יצחק איש אוסטרייך שהיה ראש מתיבתא וריש ב"ד דפה לבוב והי' חד מגדולי המורים פה מפיק מרגלין, והיה חריף ובקי בתורת ה', יומם ולילה למד עם תלמידים תמידים כסדרן והעמיד תלמידים רבים והרבין תורה בישראל ותפלתו הי' זכה ברמ"ח אבריו ורבים שאבו מימיו, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום י"ד מנחם אב ת"ט לפ"ק:

רעה) ה"ר יצחק הלוי ב"ר שלמה. אביו הי' הגאון ה"ר שלמה הריף אב"ד דפה (עי' אית ש' סי' תק"ט) והוא היה חתן רבינו המהרש"א ז"ל בפי עדות הגאון ר' זלמן מרגליות בספרו טיב גטין שמות אנשים אות מ' סק"ל ובשמות הנשים אות ג' סק"ב ובאות ח' סק"ד.

רעט) ה"ר יצחק ב"ר שמואל (השני). היה ריש מתיבתא פה וחד מהקדושים שנהרגו ביום ה' אייר תכ"ד. מצבתו נעתקה במצב"ק (ריש ח"ב סי' ה' וה"ד דף ט' ע"א סי' ה') וחרות עליה:

נחשבו עינינו ונלקח מאתנו בחטאינו מ"ה ריש מתיבתא נ"י, הגאון מו"ה יצחק במוהר"ר שמואל, אשר קדש השם המיוחד ומסר נפשו בעד דת ה' ובעד תורתנו הקדושה ונהרג בידי ארורה ע"י הפוחזים אשר נקהלו ביום השבת קדש ח' אייר תכ"ד פה לבוב בחוץ לעיר הנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו במהרה:

רפ) ה"ר יצחק ב"ר יעקב (השני). הי' ג"כ אחד מהקדושים ומצבתו נעתקה במצב"ק (שם סי' י"ג):

פה נטמן הקדוש והטהור מו"ה יצחק במו"ה יעקב, אשר נשפך דמו כדם פר ונהרג במיתה חמורה וקשה ביום הש"ק ח' אייר תכ"ד, לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו:

רפא) ה"ר יצחק ב"ר יעקב (השלישי). גם הוא הי' אחד מהקדושים ומצבתו נעתקה שם סי' כ"ב:

פה נקבר ונאסף הקדוש והטהור מו"ה יצחק במוהר"ר יעקב, שמסר נפשו וקדש השם הגדול במורא ונהרג בידי ארורה ביום הש"ק ח' אייר תכ"ד לפ"ק, לכן בזכות זה תנצב"ה:

רפב) ה"ר יצחק ב"ר יעקב (הרביעי). גם הוא הי' חד מהקדושים ונוסח מצבתו נמצא שם סי' כ"ט:

פה נקבר ונאסף נוף צדיק הקדוש והטהור מו"ה יצחק במו"ה יעקב אשר מסר נפשו ונהרג במיתה חמורה וקשה על קדושת השם המיוחד והנורא ביום ש"ק ח' אייר תכ"ד לפ"ק בחוץ לעיר. לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמתו:

רפג) ה"ר יצחק ב"ר אליהו. אחד מהקדושים ונהרג ביחד עם אחיו ה"ר אליעזר ביום י"ד אייר תכ"ד ונוסח המצבה נמצא לעיל אות א' סי' ע"ב.

רפד) ה"ר יצחק אייזיק ב"ר מרדכי. מ"מ ודרשן וראב"ד פה. בס' עיר דוד להגאון ה"ר דוד לידא במפתחות הנקראות בשם בית החכמה על סדר הפרשיות ושם בדף ק"א ע"א פ' יתרו סי' תקס"ז כתב בזה"ל: „ושמעתי מפי חביבי הרב המאוה"ג חסיד ועניו המחבר

שני ספרים נחמדים שתי לוחות כשתי תורות א' על „אל תקרא" והב' על „מאי דכתיב" על כל הש"ס ולוח השני הנדרשים על כל ההפטרות בנביאים ממנו תצא תורה, ועדיין לא יצא לאורה, הוא החכם הכולל מתושבי קונש-טאנדינה מוהר"ר יצחק המכונה אייזיק זצ"ל הרב המגיד בבית המדרש הגדול וראש ב"ד דק"ק לבוב, אחיו של הרב החכם השלם חסיד ועניו כמו"ה יהודה ליב ז"ל מהעיר הגדולה קושטנדינה בני המנוח החכם השלם חסיד ועניו מוהר"ר מרדכי ז"ל" כו', ולא נודע לי אם הם דברי ה"ר דוד בעצמו או של בנו ה"ר פתחי' כי דבריהם באים מעורבבים יחד. ובס' דברי חכמים מה"ר יהודה ליב ב"ר יוסף פוחאוויצר (האמבורג תנ"ב) ושם בפרק י"ג משער התשובה כתוב: ושמעתי מהמופלג החריף והבקי מוהר"ר אייזיק נ"י מגיד ודרשן בבית המדרש בק"ק לבוב.

רפה) **ה"ר יצחק ב"ר מרדכי.** דיין הגדול וראב"ד וחד מהקדושים, נהרג ה' סיון תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (בתוספת קדש דף ל"ג ע"א) והרות עליה:

אבל כבד ומספד מר על אב בחכמה מלא דעת ותבונה, נשברו הלוחות וארון הקדש, פלגי מים תרד עיני על הריגת הגאון האלוף החסיד הקדוש והטהור, מו"ה יצחק בהגאון נר ישראל מו"ה מרדכי, אשר הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים והי' דיין הגדול וריש בי דינא ועשה משפט וצדקה, לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום דמו בתוך שאר הרוגי קהלתנו הקדושים והטהורים. נהרג ביום ה' סיון תכ"ד לפ"ק בתוך העיר:

רפו) **ה"ר יצחק ב"ר יהודה.** אב"ד דק"ק קאמארנא ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 77 על שטר חזקה משנת תמ"ז, ונמצא ג"כ ר' יצחק מקאמארנא החתום בפנקס דף 12 על העתק תקנה דארבע ארצות משנת שצ"ז (עי' הוספה ב').

רפז) **ה"ר יצחק אייזיק ב"ר אלקנה.** דיין דפה ומצבתו נעתקה במצב"ק (בתוספת קדש דף ל"ד ע"א) והרות עליה:

ויצא יצחק לשוח בשדה בוכים, יום א' ד' אייר תמ"ט לפ"ק, ה"ה הגאון הרב הדיין אשר העמיד תלמידים רבים מו"ה יצחק אייזיק בהגאון מו"ה אלקנה. בזכות זה תנצב"ה:

רפח) **ה"ר יצחק איש מבית לוי.** דיין דפה, חתום בפנקס דף 69 על החלטת בית בשנת תנ"ד, ובדף 107 על פסק דין משנת תנ"ז בנדון קרקע בבהכ"נ של ק"ק זידיטשוב.

רפט) **ה"ר יצחק מבריסק דליטא.** דיין, חתום בפנקס דף 52 על פסק דין משנת תנ"ה.

רצ) **ה"ר יצחק ב"ר יעקב קיקיניש.** דיין הגדול וריש מתיבתא דפה, נפטר זאת חנוכה תנ"ז ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ג סי' ו' וח"ד דף ד' ע"א סי' ו') והרות עליה:

ויצא יצחק לשוח בשדה בוכים, כי אבדנו אבדת הצדיק, גמר חסיד, איה גודר גדר ועומד בפרץ, אשר עשה אזנים לתורתנו הקדושה, ה"ה האלוף הגדול בתורה ובקי בכל חדרי תורה טמיר ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, אביר הרועים, סיני ועוקר הרים, פלפולא חריפא אשר העמיק בפלפולא בהויות דאביי ורבא ובסוסקים ידיו רב לו בסברא ישרה קולע אל השערה, מו"ה יצחק בהגאון האלוף מו"ה

יעקב קיקיניש דיין הגדול אשר דן בצדק ועשה משפט וצדקה בישראל והרביץ תורה בישראל והי' ריש מתיבתא דפה והעמיד תלמידים רבים גדולי ישראל. אשר שתו מימיו והיה מגזע יונה הנביא ותפלתו היה זכה ברמ"ח אבריו. בזכות זה תנצב"ה. נפטר לעולמו בזאת חנוכה תנ"ז לפ"ק:

רצא) ה"ר יצחק ב"ר אהרן. אב"ד דק"ק פשעווארסק, ומצבתו נעתקה במצב"ק (ה"א 1 סי' ל"ג וח"א 2 סי' נ"ט) וחרות עליה:

ויצחק בא מבוא לחי רואי, ט' מרחשון תנ"ח לפ"ק, ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם נר ישראל מו"ה יצחק אבד"ק פשעווארסק בהגאון המפורסם מו"ה אהרן אבד"ק הובניב ז"ל. תנצב"ה:

רצב) ה"ר יצחק ב"ר אשר לעמיל. ריש מתיבתא פה ונוסח המצבה נעתק במצב"ק (ח"א 2 סי' נ"ד) וחרות עליה:

פה נגנז ארון הקדש, הגאון הגדול המופלג החסיד וצדיק תמים במעשיו, מו"ה יצחק בהגאון הגדול החסיד מו"ה אשר לעמיל, כל ימיו הי' עוסק בתורה ובחסידות ובגמילות חסד מאד ולמד עם תלמידים הרבה. בזכות זה תנצב"ה:

רצג) ה"ר יצחק ב"ר יוסף סג"ל. אב"ד ומו"צ פה. חתימת ידו נמצאה בפנקס דף 77 על שטר מכירת זכות משנת תס"ד, בדף 102 על פסק דין משנת תס"ה, בצד 83 על תקנה בנדון טענת לא הרוחתי מן כ"ט ניסן שנת תס"ז, בדף 101 על רשימת דברים מעזבון בשנת ת"ע, ובס' מכתב מאליהו מה"ר אליהו ב"ר אריה ליב מקאברין (האמבורג תע"ה) בא בהסכמה ורשום „הסכמת הגאון הגדול המפורסם אב"ד ור"מ דק"ק לבוב והגליל יצ"ו" וחתום „היום יום ו' שנת תע"א לפ"ק הק' יצחק בהרב המפורסם מוהר"ר יוסף זלה"ה סג"ל חונה פה ק"ק לבוב יע"א".

רצד) ה"ר יצחק ב"ר אליעזר שפירא. חבר ספר אלף המגן (זאלקווא תצ"ב) ובהקדמה כותב בנו ה"ר נטע שפירא המביא את הספר לדפוס, כי אביו המחבר נלקח ביום ב' כ"ה אדר תע"א בק"ק לבוב ואחרים בזזו נחלתו נחלת ה' כו', גם הי' לו בן ה"ה הגאון ה"ר אריה ליב הנולד בשנת תר"א ובהיותו בן תשע מת עליו אביו הגאון ה"ר יצחק הנ"ל והובא לליטא כמו שהביא הרב החוקר רש"י פין ז"ל בספרו קריה נאמנה צד 111 בתולדות בנו ה"ר אריה ליב ובמקום כ"ה אדר ת"ע צ"ל תע"א. בנו ה"ר אריה ליב הנ"ל חבר ספר נחלת אריאל ומעון אריות על מס' סופרים (דירנפורט תצ"ב) ונפטר ט"ו אייר תקכ"א.

רצה) ה"ר יצחק ב"ר יעקב הלוי. נזכר במצב"ק (ריש ח"ב סי' מ"ד וה"ד דף י"ד ע"ב סי' מ"ד) בין הקדושים ואלה הדברים החרותים על מצבתו:

ויגוע יצחק ויכת ויאסף אל עמיו בלא עת ומשפט, והמשפט לאלהים הוא, ונשמן ביום א' דחג השבועות תפ"ב לפ"ק, ה"ה האלוף התורני הקדוש והטהור קולו הי' ערב כשוררי הלוים בבית מקדשנו, מו"ה יצחק במו"ה יעקב הלוי זללה"ה. תנצב"ה:

רצו) ה"ר יצחק ב"ר יעקב חיות. אביו ה"ר יעקב הי' בן ה"ר מנחם מאניש בהגאון מוהר"ר יצחק חיות (עי' לעיל סי' רס"ט). הוא חבר ספר זרע יצחק על משניות (פפד"א תצ"ב) ועל השער כתוב „ספר זרע יצחק והוא חבור נהמד על משניות אשר כתבו ולקטו התלמידים מכתב רבם הרב הגאון ההסיד המפורסם כבוד מוהר"ר יצחק חיות ז"ל אבד"ק

סקאליא באמ"ו מוהר"ר יעקב חיות ז"ל בהגאון הגדול מאור הגולה האלקי מוהר"ר מנחם מאניש חיות זצ"ל אבד"ק ווילנא בהגאון המפורסם רשכבה"ג מוהר"ר יצחק חיות זצ"ל אבד"ק לבוב וק"ק קראקא וק"ק פראג שחבר ספר אפי רברבי ושאר חבורים רבים ושם בא בהסכמה הגאון בעל פ"י מן יום א' י"ט מרחשון תצ"ב ואז כבר נפטר המחבר כי הלך למנוחות כ"ז אלול תפ"ו, והובא בס' טיב גטין ולחם הפנים יו"ד ועי' קריה נאמנה צד 64 והובא בשם הגדולים החדש אות י' סי' רי"ב ושם הביא מהקדמתו שחבר י"ג ספרים ועי"ש אות מ' סי' ס' ושם הביא כי הי' אב"ד דק"ק סקאליא ולבוב ולא אדע המקור ובהסכמת הגאון ה"ר משה ב"ר אהרן על ס' זרע יצחק כותב עליו אבד"ק סקאליא גליל לבוב.

רצז) **ה"ר יצחק מלויצק.** היה אחד מז' טובי העיר, חתימת ידו נמצאה בפנקס דף 139 בשנת תצ"ז בנדון הזקת מבוא אחד (עי' הוספה י"ז).

רצח) **ה"ר יצחק ב"ר מאניש סג"ל.** הי' ג"כ אחד מז' טובי העיר וחתום בפנקס שם דף 139 שנת תצ"ג (עי' הוספה י"ז).

רצט) **ה"ר יצחק סג"ל לנדא.** היה בתחלה בשנת תפ"א אב"ד ור"מ בק"ק אפטא עיר מולדתו כמבואר בהסכמתו על ספר דרש משה עה"ת להה"ר משה הדרשן מקראקא ובשנת תפ"ד בועד יערסלאב באספת גאוני ד' ארצות. בהסכמת ס' יפה מראה על אגדת ירושלמי חתום שם „נאם הק' יצחק סג"ל לנדא חונה בק"ק אפטא" מן ג' אלול תפ"ד, ובשנת תפ"ט בחדש אדר כבר ישב על כסא הרבנות בזאלקווא ושם הסכים על ספר גור אריה עה"ת (אמשטרדם תצ"ג), וכן בס' בית לוי על מסכתות מר' לוי ב"ר שלמה מבראדי (זאלקווא תצ"ב) וכן בשנת תצ"ג הסכים שם לס' בית להם יהודה על יו"ד מה"ר צבי הירש ב"ר עזריאל (זאלקווא תצ"ג) מן ח"י שבט תצ"ג וחתום „הק' יצחק סג"ל לנדא חונה פה ק"ק זאלקווא יע"א", ומשם נתקבל לאב"ד על הגליל דלבוב ובשנת תצ"ו בהסכמתו לס' בית שמואל עה"ת מיום ה' כ"ח סיון תצ"ו חתום „נאם יצחק סג"ל לנדא החונה בגליל לבוב", ושם בא בהסכמה ביום כ"ז אייר תצ"ו הגאון ה"ר חיים יהודה ליב סג"ל איטינגא וחתום נאם חיים יהודה סג"ל איטינגא החונה בק"ק לבוב והגליל, וכאשר הביא הרב בעל כלילת יופי בח"א דף ל"ו כי הגליל דלבוב נחלק לשנים חלק אחד נשאר תחת ממשלת הרב דמתא לבוב ועל החלק השני היותר גדול נתמנה רב אחר מיוחד והיה לו שם ממשלה בפני עצמו והיה נקרא בשם „אב"ד דגליל לבוב" לכן חתם הגאון ה"ר יצחק סג"ל „חונה בגליל לבוב" וכן בס' מפתח העולמות מה"ר עמנואל חי ריקי עם פי' מגיד משנה (זאלקווא תק"ב) חתום בהסכמה יצחק לנדא חונה בגליל לבוב, וכן בס' ערוגת הבושם על שיר השירים נמצאה הסכמתו מן טו"ב סיון תק"ה וחתום הק' יצחק סג"ל לנדא חונה בגליל לבוב, וכן בס' ברכת יעקב ב"ר ברוך חדושים (לבוב תקנ"ו) נמצאה הסכמתו מן יום א' ו' תמוז תצ"ט וחתום „פה בית ועד קדש בק"ק יעריסלאב הק' יצחק סג"ל לנדא החונה בגליל לבוב".

ובס׳ אדני פז מר׳ מאיר ב״ר לוי מזאלקווא פשטים כסדר התורה בשם גדולי הדור הביא את הגאון מוהר״ר יצחק לאנדא האבד״ק אפטא זאלקווא ומצודתו פרוסה על גליל לבוב. ובעל עיר הצדק בספרו סי׳ כ״ה חשב שהכונה גליל לבוב על העיר זאלקווא אבל לא כן היא. וסביב לשנת תק״ד נבחר לאב״ד בקראקא, וגם אליו פנה הגאון ה״ר יונתן אייבעשיטץ בדבר המריבה הידועה והי׳ אז אב״ד בקראקא וכתב עליו במכתבו בלוחות העדות (דפוס ווארשא צד 125) „ראשון שבראשונים לגאוני זמן שאין למעלה הימנו ונשיא הלוים שיש בדור כליל מחמדים הגאון מה״ו יצחק סג״ל שהי׳ אב״ד בגליל לבוב וכעת אב״ד ור״מ דק״ק קראקא והגליל״, ובמכתב הגאון ה״ר יצחק סג״ל נכתב כ״ט ניסן תקי״ד כתב: וכהיום שאני סמוך אל הספר שנתקבלתי ת״ל לאב״ד ור״מ בק״ק קראקא והגליל. נפטר בקראקא אור ליום הששי שמחת תורה שנת תקכ״ח ונוסח המצבה נמצא בעיר הצדק צד 185 סי׳ נ׳, וראיתי בס׳ שה״ג החדש אות י׳ סי׳ ר״ל שהביא וז״ל: הרב מו״ה יצחק סג״ל לנדא הוא הנשר הגדול רבן של כל בני דורו גאון תפארת ישראל אב״ד ור״מ דק״ק אפטא חעלמא לבוב קראקא והיתה שם בקראקא מנוחתו בשנת תקכ״ח וטעה במה שכתב שהי׳ אב״ד בחעלמא והחליפו עם הגאון ה״ר יצחק הלוי ז״ל (עי׳ להלן סי׳ ש״ה). הגאון הזה ה״ר יצחק סג״ל לנדא הי׳ חתן ר׳ שמחה דאקטאר מלבוב (עי׳ אות ש׳ סי׳ תקמ״ד) ותולדותיו היו כאשר העירני הגאון מהר״י לעווענשטיין אב״ד דק״ק סעראצק: א) הגאון ר׳ יעקב הלוי לנדא האבד״ק טארניפאל שיש לו הסכמה בס׳ אמרי צרופה על ש״ס ובס׳ שבט מישראל על תהלים, ובס׳ תפארת ישראל זוטא, ויש לו תשובה בשו״ת בת עיני סי׳ ב׳ והובא בשו״ת ר״ח כהן האה״ע סי׳ ס״ג; ב) ה״ר צבי יוסף לנדא האבד״ק גריידיג אבי הגאון מו״ה אלכסנדר סענדר לנדא האבד״ק בראדי; ג) בתו היתה אשת ה״ר משה אבד״ק סאטאניב בהג״מ נפתלי הירץ האבד״ק דובנא בהגאון מו״ה צבי הירש האבד״ק האלבערשטאט. כן כתב בהקדמת ס׳ מגן דוד, ובעל עיר הצדק צד 165 הביא כי חתנו לוקח בתו היה הרב מו״ה חיים יוסף בהג״מ יהודה ליב סג״ל מלבוב אבד״ק ראהאטין וכן נמצאו עוד הסכמות ממנו בס׳ תורה אור (ברלין תק״ה) מן י״א חשון תק״א, ובס׳ אמרי צרופה על מסכתות מר׳ אברהם יחיאל פישל (ברלין תקט״ז), מגיד משנה על משנת חסידים (זאלקווא תק״ה).

ש) **ה״ר יצחק ב״ר שמעיה.** פרנס ומנהיג, התום בפנקס דף 75 בשנת תק״ד על כרוז ותקנה (עי׳ הוספה ו׳).

שא) **ה״ר יצחק ב״ר אברהם.** דרשן פה. הרב ר׳ דוד טעבלי אפרתי בספרו „תולדות אנשי שם״ דף י״ד ע״ב ודף ט״ו ע״ב הביא: „ה״ר בנימין בינוש מפוזנא היה בן הרב מוהר״ר נפתלי צבי הירש בן הרה״ג החסיד הדרשן מוהר״ר יצחק מלבוב״ ובס׳ שערי ציון לר׳ דוד טעבלי מיקירי פוזנא (נדפס בשנת תע״ה) כותב בנו (של ה״ר דוד טעבלי) בסוף הקדמה כי הוא נכד החסיד המופלג מוהר״ר נפתלי הירש בן החסיד הגדול מוהר״ר יצחק דרשן דק״ק לבוב, כן נדפסו בהאמבורג תק״ג שני מאמרים מס׳ עשרה מאמרות מאמר החמישי נקרא עולם קטן והששי צבאות ה׳ ע״י

ה״ר דוד טעבלי הנ״ל מגולי ק״ק פוזנא (חתן ה״ר ברוך רופא בק״ק פוזנא) בן האלוף ה״ר בנימין וואלף (הוא ה״ר בנימין בינוש מפוזנא הנ״ל) ואשתו שרקא בת החסיד הישיש המעולה ה״ר נפתלי הירש ז״ל בן החסיד הדרשן הגי׳ האלוף מוהר״ר יצחק דרשן דק״ק לבוב בן אורין ובר אבהן להחסיד האלוף ר׳ אברהם ר׳ הירצקש זצ״ל וה״ר דוד טעבלי חבר גם ספר מסורת הברית על מסורת גדולה על התורה וח״ט (האמבורג תע״ה) וטעה בעל תולדות אנשי שם שכתב כי ה״ר בנימין בינוש מפוזנא הי׳ בן ה״ר נפתלי צבי הירש ובאמת היה חתנו.

שב) **ה״ר יצחק ב״ר נטע הלוי.** בס׳ שערי בנימין לה״ר בנימין אשכנזי נמצאה הסכמת הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ מן יום ה׳ אדר תקי״ב ואח״כ מתוך ועד קדש גליל לבוב נאם יצחק בהרב מו״ה נטע הלוי מלבוב, ונאם הקטן אריה ליב מלבוב, והנה זה האחרון הוא בנו של הגאון ר׳ חיים כהן ר״פ (עי׳ אות א׳ סי׳ צ״ו) וה״ר יצחק ב״ר נטע הלוי בודאי הד מהב״ד שלו.

שג) **ה״ר יצחק ב״ר אברהם (השני).** ספרא ודיינא דק״ק וולאדיווי ונמצאה החתימת ידו בפנקס דף 154 על שטר מכירה משנת תקכ״ח.

שד) **ה״ר יצחק איצק שרענצלם מלבוב.** הובא בפתח השער לספר זרע ברוך מנכדו הג״ט מנחם מנלי מלבוב, ובשם הגדולים החרש אות מ׳ סי׳ ס״ט הביא וז״ל: ר׳ מאיר ליוויש היה לו ב׳ בנים שם האחר ר׳ בערמאן ושם השני ר׳ הירש ר׳ בערמאנס, נקרא על שם אחיו שנשא בתו ושניהם היו דרים בלבוב, ור׳ בערמאן היה חתן הגאון מוהר״ר איצק שרענצלם והאחים היו לוים ולכך נקראו ליוויס.

שה) **ה״ר יצחק הלוי מלבוב ב״ר מרדכי.** אביו ה״ר מרדכי היה מלפנים אבד״ק קאמינקא ובסוף ימיו היה ראש מתיבתא פה והוא בן הקדוש ר׳ יהושע רייצים (עי׳ אות מ׳ סי׳ שע״ח) ובנו הגאון ר׳ יצחק היה חתן הגאון מוהר״ר אריה ליב אב״ד דק״ק לבוב ואמסטרדם (עי׳ אות א׳ סי׳ צ׳). וכאשר הביא הרב בעל כלילת יופי בה״א דף קל״ה הי׳ בימי חורפו אב״ד ור״מ בק״ק לעשנוב ואז נתן הסכמתו על כפר תכונות השמים שנדפס באמסטרדם ובא על החתום בהיותו אז ג״כ באמסטרדם בבית גיסו הגאון ה״ר שאול האב״ד דשם ביום ב׳ דר״ח אדר שני תקט״ז, ובשנת תקי״ז נתן שם הסכמתו ג״כ על ספר סאה סולת ומרפא לנפש ואורח לחיים להה״ר רפאל מנורצי שנדפס ג״כ באמסטרדם שם. משם נתקבל לאב״ד ור״מ בק״ק חעלמא בארץ פולין, ובשנת תקכ״ט כבר היה יושב על כסאו שם ואז נתן הסכמתו על ספר גבעת שאול מן י״ט השון תקכ״ט (נדפס בזאלקווא תקל״ד) הרב ר׳ שאול ב״ר משה אבד״ק לאמז, וכן הסכים שם בשנת תקל״ו על ספר ברכת יעקב חדושים (לבוב תקנ״ו) מן יום ג׳ ב׳ תמוז תקל״ו וחתם „הק׳ יצחק הלוי מלבוב הונה בק״ק חעלמא יהגליל״, ובס׳ ערכי הכנוים להגאון בעל סדה״ד נמצאה הסכמתו מן ט׳ ניסן תקל״ה וחתום הק׳ יצחק הלוי מלבוב חונה בק״ק חעלמא יע״א. וכן בהסכמה על ס׳ אסיפת יהודה להה״ר

טעביל מבריסק ובס' תפארת ישראל זוטא (פפד"א תקל"ד) וחתם יצחק הלוי מלבוב אב"ד ור"מ בק"ק הלמא, וכן בס' שו"ת קרן אור ומראה כהן (זאלקווא תקל"ו) נמצאה הסכמתו ביחד עם הגאון בעל מרכבת המשנה והיא מן י' תמוז תקל"ד וחתום פה ק"ק בראדי הק' יצחק הלוי לביב חונה בק"ק חלמא יע"א. ובשנת תקל"ו נתקבל לאב"ד בעיר קראקא, ועל ספר שפה ברורה לר' שרגא פייוויש ב"ר משה סג"ל מק"ק טיקטין (זאלקווא תקל"ח) חתם יצחק הלוי מלבוב אבד"ק העלמא וק"ק קראקא והיא מן ו' תמוז תקל"ו, וכן הסכים בשנת תקל"ח לספר קרבן ראשית להג"מ יהודה ליב מרגליות וכן על ס' שיח יצחק עה"ת מן ט"ו סיון תקל"ח וחתם "הק' יצחק מלבוב חונה פה ק"ק קראקא". בשנת תק"מ הסכים על ס' שו"ת הר הכרמל, וכן על ס' זבד המליצה מן ד' תשרי תקמ"א. על ס' בנין שלמה בשנת תקמ"ה, על ס' ארץ צבי מן כ"א תמוז תקמ"ה, ס' ויקהל שלמה מן ז"ך חשון תקמ"ה, שמן רוקח מן ג' ער"ח אייר תקמ"ז ובס' שו"ת פרי תבואה, ובס' שערי בינה מן ה' ניסן תקנ"ב, ס' מעשי חושב משנת תקנ"ו. ובפנקס הקהל אשר ת"י צד 154 ראיתי כי נזכר שמו בשנת תקל"ו כ"ח תמוז (עי' לעיל סי' רס"ז). ונמצאה ממנו תשובה בס' בית יעקב (לבוב תק"ן) ובסוף הספר שם בקונטרס סלע המחלוקת נדפסה תשובתו מן ד' תמוז תקמ"ט, וכן יש לו תשובה בשו"ת פרי תבואה סי' נ"ב, ועי' בס' כתר כהונה סי' נ"ט הביא שהגאון הזה ערך אליו תשובה. ושני בנים היו לו, שם הראשון הגאון ה"ר מרדכי הלוי שהיה בתחלה אב"ד בק"ק זאלאזיץ ושם נתן הסכמה על ספר גבעת שאול בשנת תקל"ד ונדפסו ממנו ג"כ הדושי תורה בפנים הספר שם ובקונטרס אחרון שם ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק טיקטין, ושם נתן הסכמתו על ספר דברי קהלת (נאווידוואהר תקמ"ה) והסכמתו מן י"ב חשון תקמ"ה וכן בא בהסכמה על ס' שירי תהלה (ברלין תקס"ח) כמו שהביא הרב בעל כלילת יופי ובנו השני הי' הרב הגאון מוהר"ר צבי דוד הלוי ונתקבל לאב"ד בק"ק שעברשין ואח"כ נסע משם ונתקבל לאב"ד בקראקא ונפטר שם י"ד טבת תקצ"ב, עי' אודותיו עיר הצדק דף 166—167 ובס' כלילת יופי ח"א צד קל"ו ונוסח המצבה שלו (היינו מבנו ה"ר צבי דוד הלוי) נמצא בעיר הצדק סי' ס"ו.

נפטר בקראקא יום ו' עש"ק י"א סיון תקנ"ט ומצבתו נעתקה בעיר הצדק סי' ס"ג והרות עליה:

> אם מבחר ברוש אומלל אשר בסעיפותיו עולפו, מי יחזיק במעוזנו, אין מוח עוד, מי ישביע בצחצחות נפשנו, הוי אדון והוי הודו, אבד חסיד גאון עולם משוש דור והארץ האירה מכבודו, ה"ה כבוד אדמו"ר הגאון מאור הגולה החסיד האמתי מו"ה יצחק הלוי אב"ד ור"מ דפה והגליל בן הגאון החסיד מו"ה מרדכי הלוי אב"ד מלבוב, וחתן המלך הגאון מאה"ג מו"ה אריה ליב האב"ד מאמסטרדם י"נ בקוב"ט עש"ק י"א סיון תקנ"ט:

שו) **ה"ר יצחק ב"ר צבי אשכנזי.** מ"מ ומו"ץ פה ומלפנים היה אב"ד בק"ק האדריוו, חבר ספר טהרת הקדש חדושים על מס' זבחים (לבוב תקנ"ב) וכתב בהקדמתו שחבר ס' אור הנר על אגדות ונמצאה ממנו הסכמה בס' קצות החושן (לבוב תקמ"ח) ביחד עם הגאון ה"ר צבי הירש רוזאניש ועם ה"ר שמואל שיינדלינגר ראב"ד ומ"ץ דק"ק לבוב

תוך העיר ואחריו התום ה"ר ראובן אויערבאך האב"ד דק"ק סטרעליסק ואחריו התום ה"ר יצחק אשכנזי האב"ד מחאדריוו מ"מ פה ק"ק לבוב וכן בס' שפת אמת (לבוב תקמ"ח) מן ט"ז מנחם תקמ"ח ג"כ ביחד עם הגאון ר' צבי ראזאניש ועם ה"ר שמואל שיינדליגר. וכן בס' נפש דוד (לבוב תק"ן) מן י"ד אלול תק"ן ונמצאה שמה ג"כ חתימת שאר ראשי ב"ד מלבוב. וכן בס' טל אורות עם מגדל דוד להה"ר אליעזר ליפמאן סג"ל מן י' שבט תקנ"ב ג"כ ביחד עם ה"ר צבי ראזאניש והה"ר שמואל שיינדליגער וכן בס' מצות השם להה"ר ברוך בענשיר (לבוב תקנ"ב) ג"כ ביחד עם הנ"ל וכן בס' נפש יהודה מן כ"א אלול תקנ"א וחתום "הק' יצחק אשכנזי אב"ד מחאדרוב מגיד מישרים דפה לבוב". וכן בס' בינה לעתים (לבוב תקנ"ז) נמצאה הסכמתו וחתום יצחק אשכנזי מ"מ דק"ק לבוב בעה"מ ס' טהרת הקדש, וכן בס' מגלה עמוקות בא בהסכמה מן כ"ח מנחם אב תקנ"ה וכן בס' שנות אליהו מהגאון מווילנא נמצאה הסכמתו מן ה' אב תקנ"ט ביחד עם הג"מ צבי הירש ראזאניש ועם הדיין הגאון ר' משולם הכהן מ"ט ומ"ץ דחוץ לעיר לבוב. וכן בס' בניות ברמה על אבות (לבוב תקס"א) מן טו"ב אלול תקס"א וחתום "נאם הק' יצחק אשכנזי בעמ"ח ס' טהרות הקודש מ"מ ומו"צ תוך העיר פה ק"ק לבוב' ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ק"ח) וחרות עליה:

נפטר בשם טבא יום ג' ז"ך ניסן שנת תקס"ו לפ"ק.
אראלים אחזו בארון הקדש ובקשו רבי לישיבה של מעלה, ה"ה כבוד הרב הגאון החריף הדרשן הגדול חכמתו בחוץ תרונה והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים מו"ה יצחק אשכנזי זצללה"ה בהרבני המופלג מו"ה צבי ז"ל, בעמ"ח ספר טהרת הקדש מ"מ ומ"ץ פה לבוב תוך העיר וחוץ לעיר. תנצב"ה:

ובלי ספק טעה בעל מצב"ק בהעתקת המצבה והחליף אות ו' בז', כי ז"ך ניסן שהל להיות ביום ג' היה בשנת תקס"ו, וראיתי בשם הגדולים החדש אות ו' סי' רכ"ד שהביא כי נה נפשיה בשנת תקע"א.

שז) ה"ר יצחק אהרן ב"ר מרדכי זאב סג"ל איטינגא (עטינגער). נתקבל מלפנים לאב"ד דק"ק פרעמיסלא והגליל ובאשר נתבקש בישיבה של מעלה הרב הגאון מוהר"ר צבי הירש אורנשטיין נתקבל במקומו לאב"ד בעירנו. הוא הי' גם נשיא אה"ק וינהל את קהל עדתנו בחכמה ובתבונה בצדק ובמישור, ומלבד תורתו וחכמתו היה מעיטר במעלות טובות וממדותיו הנפלאות יש להעיר על מדת ענותנותו הגדולה כי היה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות ובאהבה, גם זכה לשתי שלחנות תורה וגדולה במקום אחד. חדושים נדפסו ממנו בס' שו"ת מאמר מרדכי מכבוד אביו הרב הגאון מוהר"ר מרדכי זאב ז"ל סי' ב' וסי' ו' וסי' כ"ז וסי' ט"ג וסי' מ"ט וסי' נ"ח וסי' פ"ז ופ"ח והובא בס' שארית צבי או"ח סי' תצ"ח וגם בישואל ומשיב ח"א סי' ל"ה, דברי שאול סי' ט"ז וכן בס' דברי חיים ח"ב חיו"ד סי' ט"ו וכל גדולי הדור היו מריצים אליו שאלותיהם והוא השיב תשובה להשואלים המבקשים מאתו דבר ה', זו הלכה בחריפות ובקיאות כאחד מגדולי הראשונים, גם נמצאו ממנו הרבה הסכמות על ספרים. ולדאבון נפש כל עדת ישראל לא ארכו ימי שבתו על

כסא הרבנות כי חלה את חליו ונח נפשיה ביום ו׳ ז׳ שבט תרנ״א. וזה מקרוב נדפסו ממנו שו״ת בשם שו״ת מהרי״א הלוי (לבוב תרנ״ג).

שח) ה״ר יקותיאל זלמן ב״ר חנוך. ריש מתיבתא, נפטר ב׳ תמוז שצ״א ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 2 סי׳ כ״ב וח״ד סי׳ כ״ב דף ע״ב ע״ב) וחרות על המצבה:

פה נקבר ונטמן איש האלהים חסיד וקדוש ונאמן, האלוף הגאון מנורה הטהורה, המאירה באספקלריא הטהורה, מו״ה יקותיאל זלמן בן מו״ה חנוך, איש צדיק תמים ומעשיו נעימים, גם היה מוכתר בכתר שם טוב ובכתר תורה ויראת ה׳ הוא טהורה, ריש מתיבתא, למד ולמד עם תלמידים מקשיבים לקולו ערב ובוקר תמידין כסדרן בחדודה של תורה בגפ״ת ובאלפסי בפלפול חריף ובסברא ישרה גם העמיק מאד בפלפול בפוסקים ויצאה נשמתו בקדושה ובטהרה אור ליום חמישי כ׳ תמוז שצ״א, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים עם אלהים חיים, אמן:

שט) ה״ר יקותיאל זלמן ב״ר נח יחיאל. אב״ד וריש מתיבתא פה בתוך העיר בימי הגאון בעל טו״ז, ובעל מצב״ק (ח״ג סי׳ א׳) הביא בתוך דבריו כי בעת אשר היה הגאון הט״ז ראש מנקר בלבוב היה הגאון מוהר״ר מאיר ז״ק אב״ד מחוץ לעיר והגאון מוהר״ר יקותיאל זלמן אב״ד בתוך העיר (עי׳ לעיל סי׳ קל״ח). מצבתו נעתקה במצב״ק (ח״ג סי׳ י״ב וח״ד דף קס״ט ע״ב) וחרות עליה:

כ״ח לחדש העשירי טבת במספ״ד מ״ר לפ״ק (תכ״ו).

נפלה עטרת ישראל, חמדת ישראל, ציץ נזר הקדש, וכלי קדש הקדשים, נגנז ארון הקדש, אראלים בכו במר כי נלקח רועינו רועה ישראל הגאון עין הגולה מאורן של ישראל אשר דין רוח אלהי קדישא ביה, מו״ה יקותיאל זלמן בן מו״ה נח יחיאל, ריש מתיבתא ואב כי דינא פה לבוב, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים גאונים אשר כל ימיו עשה משפט וצדקה בישראל, היה נקי וחסיד במלאכתו וגמל חסד עם החיים והמתים, וי על האי שופרא דכלי בארעא, פה המתגבר בתורה ילחך עפר, זכותו יעמוד לכל ישראל, בזכות זה תנצב״ה:

שי) ה״ר יקותיאל זלמן סנ״ל עפשטיין. דיין, חתום בפנקס דף 140 על פסק דין בנדון עזבון משנת תפ״ז, ובדף 118 על פסק דין אחר שבועת כתובה בשנת תפ״ח, ובדף 167 בנדון עזבון משנת ת״צ.

שיא) ה״ר יקותיאל זלמן ב״ר יוסף הלוי. אביו ה״ר יוסף ב״ר משה חריף הי׳ ראש מתיבתא פה ואב״ד דק״ק פרעמיסלא (עי׳ לעיל סי׳ רכ״ח), ובנו ה״ר יקותיאל זלמן הי׳ אב״ד דק״ק דראהביטש (עי׳ שה״ג ההדש אות י׳ סי׳ רע״ג), ובנו של ה״ר יקותיאל זלמן הי׳ הגאון ה״ר נתן נטע (עי׳ אות נ׳ סי׳ תנ״ט).

שיב) ה״ר ישבר בער ב״ר משה. רב ודיין מצוין וריש מתיבתא דפה, נוסח מצבתו נעתק במצב״ק (ח״א 2 סי׳ מ״ז) וחרות עליה:

הנה יום ה׳ באכזרי ועברה וחרון, כל הידים תרפנה וכל לבב המס ימס, אשר נגוע ונאסף איש יקר מפז ומכתם אופיר, ה״ה הגאון המופלג ובקי בחדרי תורה בנגלה ובנסתר, בוצינא קדישא חסידא ופרישא המפורסם המקובל מו״ה ישבר בער בהרב מו״ה משה, שהיה רב ודיין מצוין וריש מתיבתא, משפטיו עם ישראל עשה, וי לנו על האי שופרא דכלי בארעא, והי׳ יודע לכון רבונו בתפלתו כחזקיה. נפטר ביום ה׳ ג׳ אדר ראשון שנת תכ״ד לפ״ק, תנצב״ה:

וגם פה לא העתיק בעל מצב"ק את הפרט לנכון, כי שנת תכ"ד לא היתה שנה מעוברת גם לא חל בשנה ההיא יום ג' אדר ביום ה', אך יוכל היות כי צ"ל שנת תכ"ו, שהשנה ההיא היתה מעוברת, אך גם באופן כזה יש טעות וצ"ל יום ה' י"ג אדר ראשון.

שיג) ה"ר ישכר בער טארניפאלר. דיין גדול דפה מחוץ לעיר, נמצאה חתימת ידו בפנקס דף 79 משנת תפ"א
על פסק דין, בדף 82 משנת תפ"ו על חזקה, דף 100 שנת תפ"ז על פסק דין, בדף 118 משנת תפ"ח פסק דין משבועת בתובה, דף 140 שנת תפ"ח עזבון, דף 118 שנת תצ"ב פסק דין ונמצא גם בדף 110 בתור מנהיג מלבוב והגליל חתום על שטר חזקה בשנת תע"ב.

שיד) ה"ר ישכר דוב (המכונה בעריש) ב"ר יעקב יושע. הוא הי' בן הגאון בעל פני יהושע,
והיה אב"ד בעיר פאדהייץ וכאשר הביא החכם מהר"ל לאנדסהוט בספרו רבני ברלין צד 30 הי' תלמיד דודו הגאון ה"ר צבי הירש אב"ד בהאלברשטאט. תשובותיו שהשיב למיץ בחיי אביו אל הדיין ר' גרשון קאבלענץ מזיא נדפסות בשו"ת קריה חנה בסי' מ"א מ"ב מ"ג ומ"ד וחתימתו שם „יששכר דוב בל"א מ"ו הגאון מוהר"ר יעקב יושע נרו ההונה בק"ק פדהייץ". והגאון בעל פרי מגדים בספר תבת גמא דף ע' ע"ב מביא מה ששמע משמו בדברי תורה, ובשו"ת הגאון ר' חיים כהן ר"פ (לבוב 1861) בסוף התשובות השייכות לאה"ע נמצאה תשובה ממנו חתומה יום א' כ"ד תשרי תק"ד הק' ישכר דוב באמ"ו מוהר"ר יעקב יושע נרו, ובתשע שטות לבנו הגאון ה"ר צבי הירש רוזאניש אב"ד דק"ק לבוב (עי' אות צ' סי' תצ"ג) נמצאים איזה חדושים מכבוד אביו ה"ר בעריש. בשנת תק"א בא בהסכמה על הדפסת הש"ע חושן משפט עם ג' מפרשיו אחר הסכמת אביו הגאון ז"ל אשר נתן הסכמתו שם מיד בתחלת ביאתו לשבת על כסאו בפפד"ט ובשנת תק"ב בא ג"כ בהסכמה על ספר מרי צבי חדושי הלכות על ש"ס (זאלקווא תק"ד). בדעתו היה לקבוע דירתו במיץ ולהיות שם ראש ישיבה (ובאשר הביא הרב הגדול מוהר"ר יעקב נפתלי הירץ בערנשטיין זצ"ל במכתבו הנדפס במחברת „שם עולם" צד 31 נתקבל לריש מתיבתא בק"ק פפד"ט ונפטר בנסעו לשם בק"ק ברלין) ויהי בנסעו מפאדהייץ למיץ דרך עיר ברלין נפל שם למשכב ונפטר לעולמו והי' בן ל"ב שנה במותו ועל מצבתו חרותים הטורים האלה:

פה נטמן, צנצנת המן, גבור החיל, חילא לאורייתא, ה"ה הרב החריף מו"ה ישכר בעריש בה"ה המפורסם מו"ה יהושע נרו אב"ד דק"ק פפ"ד, נגוע ונאסף אל עמיו יום ד' כ"ב חשון תק"ה:

שטו) ה"ר ישכר בער מלבוב. מנהיג, חתום בפנקס דף 75 על כרוז ותקנה משנת תק"ד ובדף 139 על שטר מתנה שנתנו
הקהל רצועת קרקע לאחד שירד מנכסיו בשנת תק"י (עי' הוספה י' וי"ח).

שטז) ה"ר ישכר בער ב"ר ראובן. דיין, חתום בפנקס שנת תקכ"ו על פסק דין בנדון עזבון לטובת יתומים.

שיו) ה"ר ישכר ב"ר מנחם מענדל פאטיקר. ראש בתיבתא פה, חתום בפנקס דף 36 בתואר אבי יתומים.

שיח) ה"ר ישכר בער ב"ר ישראל. דיין דק"ק וולאדיווי, חתום בפנקס דף 154 בשנת תקכ"ח על שטר מכירה.

שיט) ה"ר ישכר בער ב"ר משה איגרא. דיין דחוץ לעיר והי' גם בזמן הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט ז"ל, חתום בפנקס דף 167 בשנת ת"צ בנדון עזבון, בדף 95 על העתק צוואה, בדף 98 משנת תצ"ב על תקון דרך בהכ"נ, בדף 119 משנת תק"ד על קיום חתימה, בדף 142 משנת תק"ו על קיום חתימה, בדף 148 משנת תקכ"ב על פסק דין בנדון מכירת קרקע, בדף 86 משנת תקכ"ח על פסק דין בנדון בית (עי' הוספה ט"ו). ונמצא חתום בהסכמה ביחד עם הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ על ס' „קהלת יעקב" חדושים על כמה מסכתות (זאלקווא תק"ט) וחתום „ישכר בער בהרבני ר' משה איגראל".

שכ) ה"ר ישכר בער ב"ר יצחק עזר לעווענשטיין. החכם והדרשן הנפלא הזה נולד ביום ה' ער"ח אדר ראשון שנת תקפ"א בעיר מעזריטש אשר בפולין ונאסף אל עמיו ביום ו' י"ב אדר שני תרמ"ח. בשנת תר"ו נבחר לרב ומורה בעיר ליפא־סנט־מיקלאש באונגארן, בשנת תרי"ז נבחר לרב ומגיד מישרים בעיר בוטשאוויץ במעהרין ובשנת תרי"ז נבחר לרב ודרשן בעירנו ויכהן פה עד אשר הלך לעולמו. במשך העת ההיא פעל הרבה במדברותיו החוצבות להבות אש, גם עשה הרבה להרים קרן ישראל ויהי אחד הדרשנים המצוינים כי חנן אותו ה' בלשון למודים וכדרשותיו המלאות רוח דעת ותבונה הטה לב השומעים, והי' אהוב וחביב מאד בעיני כל אנשי העיר, ויעש צדקה וחסד והי' מגן לדל ומחסה לאביון והשתדל לפעול הרבה לטובת אחב"י בכלל ובפרט ונתכבד מאת מלכנו יר"ה באותות הכבוד בשנת תרל"ח ובשנת תרמ"ג וכל מעשי תקפו וגדולתו ואשר פעל ועשה הלא הם כתובים בספר „שם עולם" מעשה ידי ההכם צבי אלעזר טעללער (קראקא תרמ"ט). ביום טו"ב כסלו תרמ"ה חגג חג היובל כי מלאו לו ארבעים שנה מאז החל להיות רב ודרשן בישראל וחגג החג בפאר וכבוד גדול וגם אני הקדשתי אז לשמו ולזכרו את המחברת „שערי ציון".

שכא) ה"ר ישעי' ב"ר יחיאל. ריש מתיבתא ודיין הגדול, נפטר י"ג אדר ת"ח ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ג סי' כ"ט וח"ד דף קס"ה ע"א) וחרות עליה:

> אראלים אחזו בארון הקדש ונלקח מאתנו איש האשכלות, רועינו רועה ישראל, צנצנת המן, פאר הזמן, הרב הגאון האלוף מו"ה ישעיה בהגאון מו"ה יחיאל ריש מתיבתא ודיין הגדול, הרביץ תורה בישראל ופה מפיק מרגלין, ירד וצלל במים אדירים, גמיר ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, והי' בקי בש"ס ופוסקים והעמיד תלמידים רבים ולו הי' לב ארי והוכיח במישור ונהג בני קהלתנו בחכמה ובתבונה ודעת ועשה משפט וצדקה בישראל. בזכות זה תנצב"ה:

ובעל מצב"ק הביא שם בי הגאון הנ"ל מובא בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' י"א

וכתב שם וז"ל: „יפה נוף פרי צדיק, אהובי תלמידי האלוף המרומם, ר"ג ור"מ ואב"ד, מוהר"ר ישעי' סג"ל יצ"ו ולכל המסתופפים בצל מעלת כ"ת שלום".

שכב) **ה"ר ישעי' קרעמניצר.** דיין, חתום בפנקס דף 47 על קיום פסק דין והעתקתו בשנת תט"ו.

שכג) **ה"ר ישעי' ב"ר יצחק.** ראש ב"ד בזאלקווא וריש מתיבתא פה, נמצאה חתימת ידו בפנקס דף 34 על שטר מכירה משנת ת"כ והרב הגאון הט"ז אשרו וקימו עם בית דינו והיא לענין פסק דין אשר נמכר בית בלבוב להאלוף מוהר"ר נפתלי הירץ במוהר"ר יהודה זעלקעל (כן כתוב בפנקס התואר „האלוף" לא כמו שהביא בעל מצב"ק ח"ב דף כ' ע"ב שכתוב בפנקס שם התואר „הגאון") נכתב בזאלקווא ב' שבט ת"כ וחתום „נאם ישעי' בן לא"א בהר"ר יצחק ז"ל" ואחר זה כתוב עוד הפעם „הסופר מוהר"ר צבי הירש מזאלקווא העתיק אות באות מגוף שטר מכירה" וההחתימות הנ"ל נתאשרו ביום ז"ך מנחם תכ"א וחתום הגאון בעל הט"ז „דוד הוא הקטן בא"א הקצין ה"ר שמואל זלה"ה" ואחריו חתום „זאב וואלף בן לא"א ה"ר חיים זעליג מלאדמיר". מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' מ"ב) וחרות עליה:

יום מבוכה ובכי על כי רחק ממנו מנחם, אוי ואבוי לנוהרים, כי אבדנו אבדת הצדיק, הי' גמיר וסביר ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, ה"ה הרב הגדול בתורה המופלא ומופלג התורני האלוף הדיין המצוין וריש מתיבתא מו"ה ישעי' בהרב מו"ה יצחק, היה ראש לחבריה קדושה ועשה משפט וצדקה והחזיק ישיבה בתוך ביתו ולמד עם תלמידים שיעורים כסדרן והרביץ תורה בישראל והאיר עיני חכמים בתורת ה' והעמיד תלמידים רבים, בזכות זה תנצב"ה. נתבקש בישיבה של מעלה א' דר"ח אדר הכ"ה לפ"ק:

שכד) **ה"ר ישעי' כ"ץ שפירא.** רב"ד ומו"צ פה, נמצאה חתימת ידו בפנקס דף 58 על פשר בשנת תנ"א ובדף 68 על מכירת מקום משנת תנ"ג.

שכה) **ה"ר ישעי' ב"ר דוד סג"ל.** הוא בן הגאון בעל הט"ז, ואותו שלח אביו ביחד עם בן חורגו ה"ר אריה ליב בעל שאגת אריה וקול שחל (שהיה בן הגאון ה"ר שמואל צבי אבר"ק פינטשוב בן הגאון הב"ה ז"ל, עי' עיר הצדק סי' כ') אל הס"צ לארץ תוגרמה לתהות על קנקנו של הש"ץ ולראות ולהתבונן בדרכי המשיח ולהודיע אם אמת בפי השמועה כי יצא הוטר מגזע ישי וכי שנת גאולה באה (ראה קורות היהודים לגרעץ ח"י הוספה ג' אות כ"א) והביא אגרת שלומים ומנחה ודו"ן אשר מסר בידם הש"ץ לאביהם, כמביאר הכל בס' ציצת נובל צבי להגאון ר' יעקב ששפורט.

שכו) **ה"ר ישעי' ב"ר יוסף.** ריש מתיבתא ודיין הגדול פה, חתום בפנקס דף 28 על פסק דין בנדון מכירת משכנות בשנת ת"ט (עי' הוספה ג'). נפטר יום א' דהנוכה ת"ג ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' ל"ה) וחרות עליה:

חזה ציון על אבן פנה, מקור חכמה ובינה, מרביץ תורה בישראל, פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי יום עברה ותוכחה כי נלקח ארון האלהים, ה"ה הרב גדול

בתורה וכחכמה האלוף מנורה הטהורה מו"ה ישעי' במו"ה יוסף, ריש מתיבתא ודיין הגדול, הוא עשה משפט וצדקה בישראל והעמיד הדת על תלה ולמד תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור ורבים שתו מימיו מקור מים חיים, לכן בזכות זה ינוח על משכבו שלום, תנצב"ה. נפטר יום א' דחנוכה תי"ג לפ"ק:

שכז) ה"ר ישעי' ב"ר סענדר כ"ץ דובש מלבוב. גאון גדול ומפורסם, ראב"ד ומו"צ דפה בזמן הט"ז,

נמצאה חתימת ידו מקוימת ומאושרת בח"י בעל הט"ו בשנת תכ"א בפנקס דף 35 על קיום עדי שטר מכירה, ובדף 2 משנת תמ"ו על אסור השגת גבול של חזקת ברייהויז, דף 50 שנת תמ"ד בנדון ירושה, דף 40 משנת תמ"ו על שטר מכירה, דף 67 שנת תמ"ז בנדון זכות וחזקה, דף 180 שנת תמ"ז שטר חוב הנאבד, דף 58 שנת תמ"ז תמ"ט על קיום קבלת חוב, דף 10 שנת ת"ן על בטול שטר וקנין, דף 41 שנת תנ"ב על שטר מכירה (עי' הוספה י"ט).

שכח) ה"ר ישעי' מלויצק ב"ר אהרן משולם. דיין הגדול ואח"כ ריש מתיבתא ומ"ץ פה, נמצאה חתימת ידו

בפנקס דף 2 על אסור השגת חזקת ברייהויז בשנת תמ"ו, בדף 40 משנת תנ"ז על פסק דין, דף 60 שנת ת"ס על הלואת כסף יתומים, בדף 10 משנת תר"א על שטר חוב הנאבד, דף 104 שנת תס"ב על הלואת זוזי דיתמי, דף 112 שנת תס"ז על פסק דין, בדף 66 משנת תס"ה על מכירת מקום, דף 114 שנת תס"ה על שטר מתנה, בדף 101 משנת ת"ע על רשימת מטלטלין מעזבון, בדף 115 משנת תע"ג על פסק דין, בדף 1 משנת תע"ז על שטר מכירת בית, בדף 110 משנת תע"ח על קיום חזקה בצרוף מנהיגי לבוב, בדף 158 משנת תע"ג על פסק דין, דף 82 שנת תפ"ו בנדון חזקה, בדף 118 משנת תפ"ח על פסק דין אחר שבועת כתובה.

שכט) ה"ר ישעי' ב"ר מנחם מנדל קאצינלפוגין. דיין מצוין פה, חתן הגאון ה"ר פנחס משה חריף אבד"ק

לבוב והגליל, חתימת ידו נמצאה בפנקס דף 2 משנת תמ"ו על אסור השגת חזקת ברייהויז, בדף 40 משנת תמ"ו על שטר מכירה, בדף 77 משנת תמ"ז על קיום שטר חזקה מן מנהיגי ארבע ארצות, בדף 10 משנת ת"ן על בטול שטר מכירה ועוד בדף הנ"ל משנת תנ"ב על שטר מכירה, דף 68 שנת תנ"ג בדבר מקום, דף 107 שנת תנ"ד על פסק דין בנדון קרקע שביהכ"נ בעיר זידיטשוב עומד עליה, בדף 52 משנת תנ"ה בדבר בית, דף 58 שנת תנ"ו פרעון חוב, בדף 58 משנת תמ"ד תמ"ט ג"כ על קיום קבלת חוב, דף 4 שנת תנ"ז בנדון פסק דין אודות עזבון שהניח אחריו גביר אחד ושמה יש טענות היורשים והאלמנה ופסק על זה וחתום עליו הגאון הנ"ל בראשונה ואח"כ חתום הגאון מוהר"ר משה פנחס חריף, דף 10 שנת תס"א שטר חוב נאבד, דף 36 שנת תס"א על שטר חוב נאבד, דף 77 שנת תס"ד שטר מכירת זכות (עי' הוספה ט"ז). נפטר יום א' דר"ה איר תס"ט ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' כ"ג) וחרות על האבן:

שאו קינה ונהי על ההרים כי נפל ראש המורים, ה"ה החכם הגדול המופלג האלוף מו"ה ישעי' בהגאון מו"ה מנחם מענדיל, היה דיין המצוין והוראתו היתה

בקדושה ולמד עם תלמידים בכל יום שיעורין כסדרן והרבין תורה בישראל והנהיג בני הקהלה בחכמה והעמיד תלמידים רבים, לכן בזכות זה תנצב"ה:

של) ה"ר ישעי' ב"ר אברהם הלוי הורוויץ. מגיד מישרים וראש ב"ד פה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' נ"ג) וחרות עליה:

יום א' ער"ח שבט תצ"ב לפ"ק נתבקש הרב הגאון מו"ה ישעי' בכמו"ה אברהם הלוי הורוויץ לישיבה של מעלה וישעי' לא מש מתוך האוהל, הורה בהוראות מופלאים בישראל והיה מגיד מישרים וראב"ד פה ק"ק לבוב. תנצב"ה:

שלא) ה"ר ישעי' בודק. דיין נזכר בתוך כתב אחד אשר בפנקס דף 42 משנת תק"ו.

שלב) ה"ר ישעי' ב"ר מרדכי קיקיניש. אחד מדייני הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ, חתום בפנקס דף 143 משנת תק"ד על תקף החלטה, בדף 132 משנת תק"י בנדון בית, בדף 124 משנת תקכ"ד בנתינת תוקף על פשר צדדים, בדף 147 משנת תקכ"ד על עזבון, בדף 151 משנת תקכ"ו בנדון מקום, בדף 126 משנת תקכ"ו בנדון עזבון לטובת יתומים.

שלג) ה"ר ישראל ב"ר יוסף. ראש ומנהיג פה והי' חותן הגאון בעל הסמ"ע והביאו בהקדמתו, כי ה' נתן בלב חמיו הקצין והנדיב הראש ומנהיג בק"ק לבוב ואגפיה נודע בשערים שמו מוהר"ר ישראל במוהר"ר יוסף ואמר לו „הנה דבר מצוה הבאה בגורלי אחוז בה ואנכי אעמוד על צד ימינך ואספיק לך תלמידים הגונים כרצונך, גזר אומר וקיים והיה לי לעינים ונתן לי ביתו של אבנים הבנוי לתלפיות, בו בנינים תחתיים שניים ושלישים ועליות להתאסף בו עדרים עדרים ולתלות עליו כל שלטי הגבורים וקראתי את שם חבורי הלזה הכולל כל השלשה חלקים הנ"ל בית ישראל, כדי להיות שם חמי ז"ל הנדיב נקרא עליו ועל הטוב יזכר שמו כי הוא הממציא אותי לכל זה ע"י בית המדרש שבנה לי והספקתו שהספיק להלומדים כנ"ל זה עשרים וחמשה שעסקתי בחבורי זה נוסף על כל הטובות שעשה לכלל ישראל בבנין כמה בתי כנסיות בקהלות שהי' שמה מימיו, וכמה ס"ת וכלי הקדש שנתן לכתוב ולתקן והקדישן, והשיא כמה וכמה בתולות קרובות ורחוקות, והפריז בנדוניתן, וידו היתה רוחה, וביתו היתה פתוחה לעניים וללומדי תורה, וגם עשה כיס גדול לעניי ארץ ישראל, עולמים זכותו יעמוד לו ולזרעו לדורות". הבית הזה אשר הי' ברחוב היהודים והיו קוראים אותו בית הגאון הסמ"ע נשרף בשנת תקצ"ז בתבערה הגדולה, אשר היתה פה. בדבר בתו אשת הגאון הסמ"ע עי' מה שהביא הגמ"ח חיד"א בשם הגדולים אות ו' סי' 7. ועל מצבת הגאון הסמ"ע חרות שהי' „חתן הראש הנדיב המנהיג הרב ר' ישראל אידלש ז"ל".

שלד) ה"ר ישראל אליעזר ב"ר משה אברהם גרויפין. דיין מצוין וראב"ד דפה, נפטר כ"ט שבט שע"ט ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' ל') וחרות עליה:

אבן נגף וצור מכשול ומוקש, כי הנה ה' השמיע קול מגיד ומשמיע שבר על שבר נקרא קרא, אשר צוה צור לצור צור צרורה ביום עברה וצרה, יום כ"ט שבט שע"ט לפ"ק, נערך מאתנו פארנו ויפינו, הרב הגדול בתורה, מנורה הטהורה כלי

חמדת ישראל, הדיין המצוין וריש ב"ר מו"ה ישראל אליעזר בהגאון מו"ה משה אברהם גרויפין, הוא הי' עושה משפט וצדקה והורה לעדת ה' חוקים ישרים ומשפטים והרבין תורה בישראל והעמידן והדריכן ביראת ה' והעמיד תלמידים רבים, בזכות זה תנצב"ה:

ובעל מצב"ק רשם שם „נזכר בפנקס" ואני לא מצאתיו בפנקס, רק לעיל באות א' סי' מ' הבאתי את ה"ר אהרן קלונימוס ב"ר משה אברהם המכונה קלמן גרויפין ואין ספק שהוא הי' אחיו.

שלה) ה"ר ישראל איסר ב"ר שמחה בונם. אב"ד דק"ק אפטא וריש מתיבתא פה ויש לו תשובה בשו"ת ב"ח החדשות סי' כ"ה ובשו"ת גאוני בתראי סי' ל"ט וחתום שם „ישראל איסר בהגאון מו' שמחה בונם מקראקא חותם פה אפטא" והי' תלמידו של הגאון הב"ח. ועי' אות ש' סי' תקמ"ג מה שהבאתי מכבוד אביו. נוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"ג סי' כ"ו):

נטמן גרתק התורה, ארי שבחבורה, צנצנת המן, פאר הזמן, רועינו רועה ישראל, הרב הגאון האלוף, נזורה הטהורה, באספקלריא המאירה, חריף ובקי בחדרי תורה, החכם המופלג, מו"ה ישראל איסר בהגאון מו"ה שמחה בונם, ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה, הרבין תורה בישראל ולמד עם תלמידים שיעורים כסדרן והעמיק בפלפול והיה סיני ועוקר הרים וצלל במים אדירים והעלה מרגלין, ועשה משפט וצדקה וגמ"ח והעמיד תלמידים רבים אשר שתו מימיו ממקור מים חיים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ב' דחג הסוכות ת"ה לפ"ק:

שלו) ה"ר ישראל ב"ר יצחק אפרים ליב מלר. דיין דפה, התום בפנקס דף ט' על העתק פסק דין משנת תפ"ח בצריף הגאון ה"ר יעקב קאפיל ב"ר אשר (עי' אות י' סי' ר"מ).

שלז) ה"ר ישראל ב"ר משה חריה. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' מ"ט וח"א 2 סי' צ') וחרות עליה:

(כתם הנלבב) הגאון מוהר"ר ישראל בהגאון מו"ה משה חריף זצלל"ה, עלה לשמים בשנת שם שם ש'מ'י'ם, יום ה' כ"ג אב לפנחס.

(כתם הנלבב) אבכה לעיני בני ישראל, פלגי מים תרד עיני, על שבר בת עמי בית ישראל, קינה הגה והי על יום התוכחה לשבטי ישראל, אוי לנו כי נלקח ארון האלהים ונפל שר בישראל, הוי רוחי נשברה על נפש הטהורה גאון ישראל, חריף המופלג בדורו ממנו נשק בו קהל ישראל, גבאי צדקה חסיד גדול שר התורה מחוקק ישראל, תנצב"ה:

שלח) ה"ר ישראל בר"ד מזבוב. אחד מז' טובי העיר, חתום בפנקס דף 139 על פסק דין בנדון חזקת מבוא אחד משנת תצ"ז (עי' הוספה י"ז).

שלט) ה"ר ישראל ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי. אביו הגאון ה"ר נפתלי הירץ הי' אב"ד ור"מ פה והי' ממלא מקום הותנו הגאון ה"ר משה חריף (עי' אות נ' סי' תמ"ח) ובנו ה"ר ישראל אשכנזי היה חתן הגאון מו"ה ברוך כהנא שהי' אב"ד בק"ק פיורדא ונתקבל אח"כ לאב"ד בק"ק הורדנא, ונדפסו גם ממנו קצת חדושי תורה בס' עיר דוד (דף ס"ח ע"ב) אשר הם דברי הגאון מוהר"ר פתחי' לידא אשר ערב בתוך דברי אביו הגאון ה"ר דוד לידא.

שמ) ה"ר ישראל ב"ר יהודה ליב ריים. מנהיג בלבוב חוץ לעיר, חתום בפנקס דף 111 בנדון עזבון לצורך הקהל בשנת תק"ל.

ל.

שמא) ה"ר לוי ב"ר יעקב קיקיניש. אב"ד ור"מ פה, הובא במצב"ק (ח"ג סי' א' וח"ד דף ב' ע"ב) ושם נעתק נוסח המצבה:

> אראלים אחזו בארון הקדש, נצחו אראלים את המצוקים ונלקח מאתנו נזר ראשנו, עטרת ישראל, האלוף הגאון עין הגולה, מו"ה לוי בהגאון מו"ה יעקב קיקיניש, מגזע יונה הנביא, אב"ד וריש מתיבתא דפה, אוי נא כי אבדנו אבדת הצדיק, אשר עשה משפט וצדקה בישראל והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים, וי להאי שופרא דכלי בארעא, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום א' דחג הפסח רס"ג לפ"ק:

וכדרכו של בעל מצב"ק להוסיף תמיד תיארים, הוסיף גם כאן וכתב "נוסחת מצבת הגאון הגדול פאר דורו מוהר"ר לוי רופא אב"ד ור"מ דק"ק לבוב" והביא כי שמע מהגאון הגדול מוהר"ר יוסף שאול נ"ז זצ"ל שהגאון מהר"ל רופא הוא אשר הגאון בעל עטרת זקנים מהר"ם אויערבאך אב"ד דק"ק קראטאשין מביא שהוא נכד להגאון הגדול מהר"ל רופא ז"ל אך שם נזכר שהוא אבר"ק ווינא. ובמכתבו בח"ד בראש המחברת חזר מזה הגאון ה"ר יוסף שאול ז"ל וכתב: המו"ל את מצב"ק כאשר קרא במצבה אמר לי כי נרשם פה הגאון מוהר"ר ליב רופא ואני אמרתי בחפזי כי זהו זקנו של הגאון בעל עטרת זקנים, אמנם בעת ראיתי אשר היה שמו הגאון מוהר"ר לוי ועכ"ז מצוה לתקן זאת כי העט"ז כתב שזקנו היה שמו מוהר"ר ליב רופא. ובעל מצב"ק בח"ג שם כאשר הביא את דברי הגאון הנ"ל כתב אולי בסוף ימיו הי' אב"ד בק"ק וויען ואם כי לא נזכר במצבה שהי' אב"ד בוויען בעבור כי לפעמים נזכר רק המקום אשר נפטר שם וגם לא יפלא על בעל עטרת זקנים על שמכנהו רק בשם אב"ד בווינא ולא בעיר לבוב כי מיום שמת הגאון מהר"ל רופא על זמנו של בעל עט"ז עבר יותר מן מאה ועשרים ונשכח ממנו שהי' אב"ד בלבוב. אולם נעלם ממנו כי זה אשר נפטר בלבוב הי' שמו ר' לוי ולא נזכר כלל במצבה התואר "רופא" והאב"ד מוויען הי' שמו ר' יהודה ליב רופא ונפטר בוויען והי עוד בשנת שצ"ג (עי' עטרת זקנים ה' תענית סי' תקע"ב) ואחרי מות הגאון ה"ר יהודה ליב רופא שרת בקדש ג"כ בתור אב"ד בוויען נכדו ה"ר מנחם מנדל אויערבאך בשנת שצ"ז, לכן הם שני אנשים נפרדים. ועתה בא לידי ס' "בלילת יופי" וראיתי בדף ל"ח בהערה שהשיג ג"כ בצדק על בעל מצב"ק שהרכיב שני אנשים רחוקים זה מזה לעשות מהם איש אחד.

שמב) ה"ר ליב ראש מדינה. בנו היה הגאון מוהר"ר זכרי' מנדל מפאדהייץ אשר נפטר בפראנקפורט דאדר ושם נמצאה מצבתו וחרות עליה:

> פ"ט בנן של קדושים, מגזע רש"י ותוס' ומהרש"ל והרמ"א בעל המפה, הרב הגדול ומקובל האלוה מו"ה זכרי' מענדל מפודהייץ בהרב מו"ה ליב ראש מדינה

דק"ק לבוב והגליל שהי' מגיד מישרים פה אצל החברה קדושה תלמוד תורה, ולא מש מאהלה של תורה והעמיד תלמידים הרבה בנעריו ובזקניו, בעל מהבר מנורת זכריה, וזכריה משלם, וזכרי' המבין, ועוד הניח אחריו מכתבים רבים למען יפוצו מעינותיו חוצה. נפטר ונקבר בשם טוב ביום ג' ערב חנוכה תקנ"ב לפ"ק:

ובספרו זכריה משלם (פפד"א תקל"ח) כתוב על השער „חבור נפלא שחבר ר' זכריה מענדל מק"ק בוטשאטש בן הרב המופלג הנגיד המפורסם חריף ומקשה ומפלפל כמוהר"ר אריה ליב מבוטשאטש שהיה מנהיג המדינה בגליל לבוב וכל מדינות השייכים להגליל והיה נקרא בפי כל ר' ליבוש ראש מדינה". ובחדושיו שם לקדושין (דף ס"ג ע"ב) מביא הדושים בשם אביו וכן בס' מנורת זכרי' הביא ג"כ בהרב המופלג כו' מוהר"ר אריה ליב מבוטשאטש שהיה מנהיג המדינה בגליל לבוב והיה נקרא ר' ליבוש ראש מדינה כו'. בתו היתה אשת הגאון ה"ר בעריש אבד"ק פאדהייץ, בן הגאון בעל פני יהושע.

מ.

שפג) **ה"ר מאיר ב"ר גדלי'** (מהר"ם לובלין). תולדתו נמצאת בס' עיר הצדק סי' ז' באריכות ופה אביא בקצרה. נולד בשנת ה"א שי"ח, וחותנו הי' הגאון מוהר"ר יצחק שפירא הכהן אב"ד ור"מ בקראקא (עי' אדותיו עיר הצדק סי' ג') וממנו שאב רובי תורותיו וחתם עצמו „הק' מאיר בן מוהר"ר גדליה חתן המלך הגאון מהרי"ץ ז"ל" והגאון מהר"י שפירא נפטר ט"ז אלול בשנת שמ"ב והגאון מהר"ם לובלין חתנו נתקבל לאב"ד בקראקא בשנת שמ"ז. מגדולי תלמידיו הוא הגאון מוהר"ר יהושע בעל מגיני שלמה אשר הי' אח"כ אב"ד בקראקא. גם הגאון מוהר"ר אברהם בהגאון בעל שו"ת משאת בניימין. בניו המה הגאונים מוהר"ר גדלי' אב"ד דק"ק לובלין, הובא בהקדמה לספר אביו ז"ל, והשני מוהר"ר יצחק המוציא לאור והכותב הקדמה בראש תשובת אביו, וחתנו הי' הגאון מוהר"ר יוסף ז"ל, אב"ד דק"ק לבוב בחו"ל ומנוחתו כבוד פה (עי' אות י' סי' רכ"ד), וחתנו השני הי' הגאון מו"ה מרדכי ז"ל אבד"ק בערזאן בע"ס צאן קדשים (כש"כ בהקדמת ס' שער עזרה על אה"ע), גם ה"ר אליעזר ליפמאן סג"ל הי' חתנו והובא בתשובותיו סי' י"ד י"ט כ' ס"ב קט"ז קל"ד קל"ט ק"מ. שנים אחדות לפני שנת שנ"ט ירד מכסאו וילך לשבת על כסא הרבנות בעירנו עיר לבוב, הזכיר פעמים רבות בתשובותיו כי היה אב"ד דפה (עי' סי' פ"ט קי"ט קכ"ח) והיה פה עד שנת שע"ג (עי' סי' קכ"ט) וסבת עזבו את העיר לבוב ויסע לעיר לובלין מובא במצב"ק (שהבאתי באות א' סי' י"ב) שהגאון מוהר"ר אברהם שרענציל בעל איתן האזרחי עשה משתה לחתונת בנו ויקרא גם להגאון מהר"ם לובלין אל המשתה וכאשר שב הגאון מהר"ם ללכת לביתו, הלך הגאון בעל איתן האזרחי לשלחו, אולם מהר"ם לא ראהו עד שהגיע לבית מעונו וכו' ותגד לו אשתו ותאמר מדוע זה לא תראה מי הולך אחריך לכבדך? ויאמר הגאון מהר"ם, ולמה לא הלך גם מורו הרב הסמ"ע ללותי? הכי זה לאי כבוד יהי' לו? כשמוע ר' אברהם את הדברים האלה חרה אפו מאד על הלול כבוד מורו, ואחרי אשר עברו שבעת ימי המשתה קרא

אסיפה גדולה ויקרא לכל ראשי העדה, גם שלח לקרוא לראשי ועד ארבע הארצות וישתדל בכל עז להעביר את הגאון מהר״ם מעל כסאו, עד אשר הוציא את מחשבת נקמתו לפעולת אדם בעזרת בעלי פקודת העיר, והפקודה יצאה מאת ממשלת העיר על הגאון מהר״ם לרדת מכסאו ולעזוב העיר. בעת ההיא דרשה עדת לובלין אחריו להושיבו על כסא הרבנות וימהר לנסוע שמה ויהי לה לאב״ד ונסע שמה אחרי שנת שע״ג בהיות לו חמשים וחמש שנה לימי חייו ועד שנת שע״ג הי׳ עדיין אב״ד ור״מ פה כמבואר בתשובותיו סי׳ קכ״ה ובשנת שע״ו בעוד לא מלאו לו ששים שנה השלים שנות חייו ונפטר יום ד׳ ט״ז אייר שנת שע״ו בעיר לובלין. ספריו הנודעים לנו הלא המה: מאיר עיני חכמים חדושים על שיטות הש״ס, גם מנהיר עיני חכמים הנקרא שו״ת מהר״ם מלובלין ועוד נשארו מספריו בכתובים. אשתו הרבנית מרת אסתר בת הגיצ יצחק הכהן שפירא נפטרה בקראקא י׳ טבת שס״ד, ואשתו השניה היתה בת הגאון מוהר״ר פנחס הכהן האב״ד דק״ק פולדא וקרעמזיר שהי׳ בן הגאון מוהר״ר נפתלי הכהן האבד״ק לובלין (תולדות אנשי שם דף ט״ו ע״ב סי׳ ט״ז).

שמר) **ה״ר מאיר ב״ר נפתלי הירץ.** ריש מתיבתא פה וגם אביו היה ריש מתיבתא פה והוציא לאור פי׳ על מדרש רבה (עי׳ אות נ׳ סי׳ תמ״ה). נפטר ב׳ טבת שפ״ט ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 2 סי׳ ק״ב) וחרות עליה:

> מאיר כהילל בן שחר איך אופל בא השמש בצהרים יגע בתורה כארי וכלביא ובמצות כלי חוץ וטפל, עבד ה׳ וחכל על האי שופרא דכלי בארעא, ה״ה הרב הגאון המופלג בחסידות ובנסתר לו עשר ידות מופת הדור, מורנו ורבינו מו״ה מאיר ריש מתיבתא דפה לבוב בהגאון מו״ה נפתלי הירץ הנקרא הירצקי שהי׳ ג״כ ריש מתיבתא דפה לבוב הנקרא לעמבערג, הרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים גדולי ישראל אשר שאבו ממי באר תורתו, תהי נשמתו צרורה בצרור החיים אמן. נפטר ביום כ׳ טבת שפ״ט לפ״ק:

שמה) **ה״ר מאיר ב״ר יוסף.** אב״ד ור״מ פה ובשו״ת איתן האזרחי סי׳ כ׳ מובאה תשובה ממנו אשר כתב אל הגאון בעל איתן האזרחי וחתום „מנאי אוה״נ בלב ונפש הצעיר מאיר״. וכן בסי׳ כ״ב רשום: שו״ת מה שכתב הרב הזקן אב״ד כמוהר״ר מאיר באב״ד כמוהר״ר יוסף אב״ד דק״ק לבוב וחתמו שם הדיינים ביום ה׳ י״ח אב ת״ח „נאם יעקב בלאאמ״ו הגאון מוהר״ר יוסף, נאם יעקב [ב״ר] אברהם אשכנזי מבית קאצי-נאלנבוגין, יהודה ליווא סג״ל עפשטיין בלאאמ״ר מוהר״ר יעקב, אברהם בלא״א מוהר״ר יעקב״. ויש לו הסכמה בס׳ ילקוט שמעוני עם הגאון ר״ר העשיל שנדפס בשנת ת״ח והובא בשו״ת מהר״ם מלובלין סי׳ כ״ה וסי׳ ק״א וכן בפני יהושע ח״ב סי׳ ס״ג. והגאון בעל איתן האזרחי הספידו וז״ל שם בפי׳ אמור: דרשתי בהספד הגאון מו״ה מאיר ז״ל אב״ד ור״מ דק״ק לבוב וק״ק לובלין וק״ק לודמיר וק״ק אסטרא. ולא נודע לי כי שרת בקודש בעיר לובלין לודמיר ואסטרא ואולי היא טעות. וכן הספידו הגאון בעל תפארת ישראל ונמצא בכ״י (עי׳ במכה״ע המגיד שנה י״ד גליון נ׳). וראיתי במצב״ק

(ח"ג סי' ט"ז וח"ד דף ק"ע ע"א) שהעתיק נוסח המצבה שנפטר ב' דר"ה שצ"ח ואין ספק שהוא ה"ר מאיר ב"ר יוסף שלפנינו רק לא העתיק לנכון את פרט השנה וזה נוסח המצבה:

מאיר כהילל בן שחר, איך אופל בא השמש בצהרים, נפלה עטרת ישראל, אראלים אחזו בארון הקדש ונגנז אור המאיר לארץ ולדרים, איש חי רב פעלים מקבציאל ראש גולת אריאל, רועינו רועה ישראל, ה"ה הגאון הגדול מו"ה מאיר במוהר"ר יוסף, אב בי דינא וריש מתיבתא רפה לבוב, אי חסיד אי עניו מתלמידיו של הלל, חכמה וישיבה הרבה והעמיד תלמידים רבים וחבר חבורים רבים וחדש חדושים רבים בגפ"ת ובפוסקים ועשה משפט וצדקה, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ב' דר"ה שצ"ח לפ"ק:

שמו) ה"ר מאיר ב"ר אברהם איש מבית לוי מלבוב. גאון מפורסם וראש ב"ד ומ"צ פה, נמצאה חתימת ידו בפנקס דף 11 על שטר מכירה בשנת שצ"ט ביחד עם הגאון ר' יוסף בה"ר מאיר, בדף 35 על קיום עדי שטר מכירה, בדף 24 על שטר מכירה משנת ת' ביחד עם ה"ר מתתי' בן ה"ר סיני ושם קימו הדיינים את הכתב וחתמו ה"ר מרדכי ר' הירש, ה"ר זאנוויל אשכנזי וה"ר יעקב מבית א"ש. נפטר ב' כסלו ת"ג ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' י"ז) וחרות עליה:

אראלים אחזו בארון ונלקח מאתנו רועינו רועה ישראל אשר הרבין תורה בישראל, הוא הגאון האלוף מנורה הטהורה הדיין המצוין וריש מתיבתא מו"ה מאיר בהגאון מו"ה אברהם איש מבית לוי, עבד עבודתו עבודה והנהיג בני קהלתנו בחכמה ובתבונה ובירא ה' ונהג נשיאותו ברמה והיה מגדולי הוראה והורה בישראל חוקים טובים וישרים, והעמיד תלמידים רבים גדולי הדור, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ב' כסלו ת"ג:

שמו) ה"ר מאיר ב"ר אברהם ז"ק. אב"ד ור"מ בתוך העיר ובזמן ההוא הי' הגאון ה"ר יוסף במוהר"ר אליקום געץ אב"ד בחוץ לעיר. ה"ר מאיר הנ"ל היה אחד מגאוני דורו ונמצאה תשובה ממנו בשו"ת איתן האזרחי מהר"א שרענציל ז"ל סי' כ"ג והיא משנת ת"ט וחתום „הצעיר מאיר בלא"א מוהר"ר אברהם ז"ל" וכן בסי' מ"ה נמצאה תשובה ממנו וחתום „הצעיר מאיר בא"א אברהם זצ"ל ז"ק" והיא תשובה על שאלה משנת ת"ח מאת הרב ר' דוד במהר"י סג"ל אשכנזי אב"ד דק"ק מאניסטעריזסק ועי' בסי' טיב גיטין שמות אנשים באות ש' סק"ד ושמות הנשים אות ו' סק"א ואות ל' סק"א והגאון בעל מגיני שלמה בקש ממנו להסכים עמו בשריותא דעגונה בחברת גאוני הועד דארבע ארצות (ביריד לובלין בשנת שצ"ט) ה"ר משה ר' מענדלש האבד"ק פוזן ובעל תוי"ט (ראה שו"ת פני יהושע ח"ב סי' ס"ג). ובסי' נחלת יעקב (אמסטרדם תי"ב) נמצאה הסכמתו וכתוב עליה: „הסכמת הגאון הגדול הישיש המופלג בכל חכמות וחסידות אב"ד ור"מ בק"ק לבוב בתוך העיר" וחתום „נאם מאיר בלא"א אברהם ז"ק" וכן נמצאה שם הסכמת הגאון ה"ר יוסף ב"ר אליקום געץ אב"ד דחוץ לעיר, וכן בסי' אהבת השם (לובלין ת"ה) נמצאה הסכמתו ביריד יערסלאב מן כ"ח מנחם שצ"ט ביחד עם בעל מגיני שלמה, וכן בסי' מגיד מישרים בא בהסכמה משנת ת"ה, בסי' אילנא דחיי מה"ר גרשון תנחום ר"מ

ומו״צ בק״ק מינסק מתיחס עד הגאון ר׳ מאיר ז״ק אבד״ק לבוב, בס׳ אהל יוסף להה״ר יוסף יוסקא אבד״ק פאדקאמין (אלעקסניץ תקכ״ז) מתיחס כסדר מאביו עד הגאון הה״ר מאיר ז״ק אב״ד דק״ק לבוב והגליל, וכן בס׳ הלכה אדם מישראל (זאלקווא תצ״ט) מתיחס אל הגאון הנ״ל בסדר ישר. בניו הנודעים היו גדולי הדור הה״ר אברהם ז״ק (עי׳ אות א׳ סי׳ ז׳), הה״ר שמואל שמעלקי (עי׳ אות ש׳ סי׳ תקל״ד) והה״ר מרדכי. וראיתי בשם הגדולים החדש אות מ׳ סי׳ ע״ט שהביא כי חתן הגאון הה״ר מענדל מרגליות אבד״ק פרעמיסלא הי׳ הגאון הה״ר מרדכי אבד״ק בערזאן בהגאון מוהר״ר מאיר אבד״ק לבוב והגליל ועל זה כתב: וא״א לי לברר אם הוא הגאון מוהר״ר מאיר ז״ק אבד״ק לבוב, ולי לא נודע המקור כי הה״ר מרדכי אבד״ק בערזאן הי׳ חתן הה״ר מענדל מרגליות גם הגאון ר׳ מרדכי אבד״ק בערזאן שמו של אביו הי׳ ר׳ נתן (עי׳ אות מ׳ סי׳ שס״ו) ואולי מה שהביא בעל מצבת קדש מצבת הה״ר מרדכי ב״ר נתן ורשם בראשה שהיא מצבת הה״ר מרדכי אבד״ק בערזאן היא בטעות והאב״ד מבערזאן הי׳ בן ר׳ מאיר ז״ק והמקור לזה מצאתי בתשובת מים חיים להג״מ חיים הכהן רפאפורט האבד״ק אסטרא בקונטרס אוצרות חיים סי׳ כ״ב. גם מה שכתב שם בעל שם הגדולים החדש הגאון מוהר״ר מאיר ז״ק זקנו של הגאון מוהר״ר אברהם אבלי מלודמיר וכופל דבריו באות א׳ סי׳ ז׳ ובאות ב׳ סי׳ ה׳ וכתב „ה״ר בונם בן הגאון הה״ר אברהם אבלי מלודמיר ב״ר בונם בהגאון מוהר״ר מאיר ז״ק אבד״ק לבוב״, וכן הביא באות י׳ סי׳ רצ״ב ולא הראה המקור מאין הוציא הדבר הזה ולא מצאתי שהי׳ לו בן בשם ר׳ בונם. ובידי הה״ג מוהר״ר יוסף לעווינשטיין כתב אלי כי הי׳ לו בן ושמו הה״ר יהושע אהרן, וכן בן ושמו הה״ר משה גם הה״ר אברהם שנולד אחרי מות אחיו הבכור הנ״ל ונקרא שמו עליו להקים שמו בישראל והביא וכן כתוב בס׳ ענף עץ אבות כתב יד וכן היא בתשובת מים חיים בקונטרס אוצרות חיים סי׳ כ״ב, וראיתי בקונטרס אוצרות חיים להגאון ר׳ חיים כהן ר״פ מאסטרא שהביא וז״ל: הגאון ר׳ מאיר ז״ק אב״ד ומו״צ דק״ק לבוב היו לו שבעה בנים המאירים לארץ ולדרים וזכר צדיקים לברכה ה״ה הגאונים מוהר״ר אברהם שהי׳ אב״ד בק״ק באר, והגאון מוהר״ר שמעלקא אבד״ק אסטראה והגאון מוהר״ר מרדכי והגאון מוהר״ר יהושע אהרן, והגאון מוהר״ר בונם הוא הה״ר שמחה בונם אבי הג״מ אבלי האבד״ק לאדמיר ויש לו הסכמה בס׳ לב אריה עה״ת, המה היו כלם תופשי ישיבות בקהלות גדולות ושנים מהם היו מנכבדי ארץ ה״ה כמוהר״ר משה ומוהר״ר אברהם שנולד אחר פטירת אחיו הגדול הנ״ל והי׳ נקרא בשמו להקים שם אחיו בישראל, נעתק מהקדמת ס׳ ענף עץ אבות חברו נכד הגאון מוהר״ר מאיר ז״ק. ומזה הביא בעל שה״ג החדש שהי׳ לו בן ושמו ר׳ בונם, גם הביא כי בת היתה לו שהיתה אשת הגאון מו״ה מאיר גינצבורג ז״ל האב״ד דמדינת רייסין בהג״מ יצחק אייזיק גינצבורג (עי׳ בתולדות הרב זכרון למשה דפוס אדעססא), ואולי היא מרת פראדיל אשר היתה דירתה בק״ק קראקא ונפטרה בהיי אביה ביום ב׳ דר״ה תי״ב, כמו שהביא הרב בעל בלילת יופי

מהפנקס מהח"ק דקראקא. ונפטר הגאון ה"ר מאיר כ' כסלו תי"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' כ"ו וח"א 2 סי' מ"ו) וחרות עליה:

הן אראלים צעקו חוצה על גודל הפרצה, ביום אשר הוקבע מאורה, הוא ד' כ' כסלו תי"ד ליצירה, נפלה ממנו נזר ועטרה, שר הבירה, המאיר באספקלריא המאירה, אשר הרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה והדריכם בדרכי אל, איש חי רב פעלים מקבציאל, ראש גולת אריאל, מורנו ורבינו ע"ה פ"ה נר ישראל הוא הרב דפה ק"ק לבוב עיר ואם בישראל, המופלג בחכמה ובחסידות אליו היה נגלה בל רז וסודות, כדניאל איש חמודות, ר"מ ואב"ד, הגאון מוהר"ר מאיר בה"ר אברהם, אשר נתבקש בישיבה לשמים זקן ושבע ימים ושבק לנו חיים צדקתו עומדת לבני בנים אשר פרש ידו לאביונים צדקתו כהרי אל, ובזכות זה תצנכ"ה:

שמח) ה"ר מאיר ב"ר מנחם חזן הלוי. אחד מהקדושים, נהרג ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בהתחלתו וח"ד דף י' ע"ד סי' י"ד) וחרות עליה:

פה טמון הקדוש והטהור מו"ה מאיר בן מו"ה מנחם חזן הלוי, בעבור שנהרג במיתה חמורה ומסר נפשו על קדושת השם ביום השבת ח' אייר תכ"ד תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו:

שמט) ה"ר מאיר כהן מקאליש. מנהיג ארבע ארצות, החתום בפנקס דף 77 על שטר חזקה ביריד יעריסלב בשנת תמ"ז.

שנ) ה"ר מאיר ב"ר אריה ליב ראוויר. אחד מראשי הקהל ומנהיגי לבוב דהוי"ל, החתום בפנקס דף 111 על תביעת עזבון אחד שהונח לצורך עניי לבוב בשנת תק"ל.

שנא) ה"ר מאיר ב"ר שמואל תאומים. מגיד מישרים ודרשן פה. אביו היה בן הגאון מוהר"ר יאסקי תאומים, אב"ד ור"ט דק"ק קראקא ובנו היה הגאון מו"ה יוסף בעל פרי מגדים. חבר ס' „רב פנינים" כולל ג' ספרים: א) „נופת צופים" ואח"ז ס' מאירת עינים שניהם חדושי גפ"ת כסדר התורה, ב) „תיבת גומא" לבנו ה"ר יוסף תאומים חדושים כנ"ל ובסופו השמטות לשני הספרים שלפני זה ובהקדמת הס' כתב שחבר ג"כ ס' חלוקי דרב הכולל חדושי הלכות וס' זמנים חדושים ודרושים לר"ה ויו"כ וג' רגלים ושמ"ע וספר המגיד על מוסר ואגדה, ג) „שושנת העמקים" כללי הש"ס ובשער הספר כתוב שחבר ג"כ ס' ברכת יוסף ואליהו רבא ונדפסו בזאלקווא שנת תק"י ובהקדמתו שם כתב שחבר אביו הנ"ל ספר עמק הלכה חדושים על כמה מסכתות ופוסקים וכן הביא בעל אוצה"ס אות ר' סי' 59. הגאון ה"ר מאיר הנ"ל הובא בס' זכרון כהונה. נפטר י"ט תמוז תקל"ג ובס' שה"ג החדש אות מ' סי' י"א מובא בטעות כי נפטר בשנת תקל"ה, ואחרי מותו הי' בנו ממלא מקומו פה. נוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 2 סי' י"א) רק בטעות כתוב שם בן מו"ה יוסף תומים וצ"ל בן מוהר"ר שמואל בן מוהר"ר יוסף, ואלה דברי המצבה:

הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל, מאיר עיני חכמים בהלכה, וי להאי שופרא דכלי בארעא, צנא מלא ספרא, חני ומתני, מגיד מישרים וטוכיח גדול תוכחה מגולה ואהבה מסותרה ורבים השיב מעון, ה"ה הרב הגאון המגיד ודרשן גדול בתורה החריף ובקי מוהר"ר באיר ז"ל בן מו"ה יוסף תומים ז"ל, בעהמ"ח ספר ברכת יוסף ואליהו רבה, נפטר י"ט תמוז תקל"ג לפ"ק ובזכות זה תנצב"ה:

שנג) ה״ר (משה) מאיר ב״ר נחמן הכהן רפאפורט. פרנס ומנהיג פה, אחיו של הגאון ר׳ שמחה
רפאפורט (עי׳ אות ש׳ סי׳ תקמ״ה) אביו של ה״ר חיים כהן ר״פ, ואדות ה״ר נחמן אביו עי׳ אות נ׳ סי׳ ת״מ. ה״ר מאיר הנ״ל מובא בס׳ זכר החיים לבן אחיו הג״מ חיים כהן ר״פ דרוש ו׳ ובפתח השער לס׳ ברוך מבנים אשר עה״ת. והיה חתן הגאון מוהר״ר שמואל שמעלקא האבד״ק אסטראה שהי׳ בן הגאון ה״ר מאיר ו״ק האב״ד דפה (עי׳ אות ש׳ סי׳ תקל״ד). בניו הנודעים לנו הם: א) הגאון ר׳ יצחק הכהן ר״פ אבד״ק אסטראה, מובא בפתח השער לס׳ ברוך מבנים אשר, ויש לו הסכמה בס׳ אוהל יעקב על אגדות. ב) הגאון מוהר״ר משה הכהן ר״פ האבד״ק טארנאפאל. ג) הגאון מו״ה ברוך אברהם הכהן ר״פ האבד״ק פיורדא, הוראדנא ווילנא ויש לו תשובה בשו״ת שב יעקב חאה״ע סי׳ א׳, שבות יעקב ח״ג סי׳ כ״ב והובא בס׳ אור נעלם סי׳ ל״ט נ״ב, לקוטי שושנים עה״ת, עטרת צבי (להר״ צבי הירש מהאלבערשטאט דף נ״ז) פרדס רמונים ט״ע ל״ד, אדני פז, קול יהודה על מסכתות והספידו ביערת דבש ח״א דרוש י״ב ועי׳ עוד אודותיו בס׳ העורבים ובני יונה פרק י״א ובס׳ כלילת יופי ח״א דף ק״ב ע״ב בהערה. ד) הגאון מו״ה ישראל הכהן ר״פ האבד״ק ביהאווי ויש לו הסכמה על ס׳ כתר אהרן על ס׳ בחינות עולם.

שנג) ה״ר מאיר ב״ר צבי הירש מרגליות. אביו הי׳ אב״ד ביאזליוויץ והניח אחריו חבור על ש״ע יו״ד ונדפסו
ממנו לקוטי תורה בסוף ספר מאיר נתיבים. ה״ר מאיר הנ״ל הי׳ אב״ד בגליל לבוב וכאשר העיר בצדק ההי״ג מו״ה חיים נתן דעמביצר ז״ל בספרו כלילת יופי ח״א דף ל״ו, כי בזמן האחרין ראו פרנסי ומנהיגי ד׳ ארצות כי טוב להלק גליל לבוב לשנים, חלק אחד נשאר תחת ממשלת הרב דמתא לבוב ועל החלק השני היותר גדול נתמנה רב אב״ד מיוחד והיתה לו שם ממשלה בפני עצמו והיה נקרא בשם אב״ד דגליל לבוב. וגם הרב הגאון ה״ר מאיר מרגליות הי׳ אב״ד בגליל לבוב, ועוד בשנת תק״ב נמצא חתום „החונה בגליל לבוב״ כמו שנראה בספרו מאיר נתיבים שאלה נ״ט והיא מן ט״ו שבט תק״ב חתום פה ק״ק יאזלוויץ החונה בגליל לבוב ובשאלה מ״ט היא מן ב׳ לימי הגבלה שנת תק״ה חתום „הק׳ מאיר ההונה בגליל לבוב״ זאולי נתקבל לאב״ד ור״מ בשנת תקי״ד—תקט״ו. אחרי שנתקבל הגאון ר׳ יצחק לאנדא לאב״ד בק״ק קראקא נתקבל הוא במקומו והגאון הר״י לאנדא הי׳ חותם ג״כ החונה בגליל לבוב (עי׳ אות י׳ סי׳ רצ״ט) וכן תראה כי בספרו מאיר נתיבים חלק שני דף ל״ה ע״ד נמצא שבניו אשר סדרו את הספר לדפוס הביאו דרוש שדרש בראש הקהלה ק״ק בראדי בעת שנתקבל לאב״ד ור״מ בגליל לבוב בשנת תקט״ו לפ״ק, ובעת אשר כהן פאר בלבוב נמצאו ממנו הסכמות (כאשר תראה להלן) משנת תקי״ד עד שנת תקל״ו מהם אשר בא בהסכמה ביחד עם הגאון ה״ר חיים כהן רפאפורט ועם הגאון בעל מרכבת המשנה, כי הגאון ה״ר שלמה בעל מרכבת המשנה ישב על כסא הרבנות בלבוב אחרי מות הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ בשנת תקל״א ובס״ף יציו נתקבל לאב״ד ור״מ בעיר אסטרא ברוסיא, ושם מנוחתו כבוד.

וכנראה מספרו מאיר נתיבים שאלה ל"ב (דף מ"ד ע"א) שבשנת תקמ"ב כבר ישב על כסאו בעיר אסטרא. ובעת ההיא אשר התנהג ברבנות שם לא נמצאה ממנו שום הסכמה, ועל שער הספר מאיר נתיבים כתוב: מנעוריו הרביץ תורה בישראל ונהג בנשיאות ר"מ ור"ג אב"ד הישראלי בגליל לבוב והמדינות יע"א ובעיר ואם בישראל ק"ק אסטרהא והגליל. ואלה ספריו: מאיר נתיבים ב' הלקים ח"א שו"ת וח"ב חדושי תורה ודרושים כסדר התורה (נדפס בפולנאה בשנת תקנ"א) אשר בניו הוציאו לאור עפ"י צוואת המחבר כמבואר בשער הספר, גם חבר ס' אור עולם על תרי"ג מצות (פולנאה תקנ"ה) וכן ס' סור יכין ובועז עניני קבלה (נדפס ג"כ שם) ועוד חבר ספר דרך הטוב והישר על ארבע ש"ע ותוכן הדינים במליצות ורמזים (פולנאה תקנ"ט) גם תקן תקנות דנדפסות במכה"ע גן פרחים חוברת ג', ושם נכבדות מדובר לתולדות ב"י בעיר קיוב ברוסיא מאת ההה"ש ה"ר אברהם קופערניק ז"ל ומסופר כי בש"ת ה"א תקנ"ג (1794) כאשר יצא דבר מלכות להרשות לבני ישראל לחזור ולגור ולסחור בעיר קיוב נעשו בשנה ההיא תקנות בחברה קדישא ונכתבות בפנקס ישן. ונרשם שם בהערה „התקנות האלו תקן הרב בעל מאיר נתיבים זצ"ל אב"ד דק"ק לבוב" ובפנקס הזה מובאה תקנה הדשה משנת תקפ"ה וכתוב שם: „ואנשי פה בעת שנתישבו כאן עיר קיוב הנבחרים בעם עשו לעצמם חבורה קדישא כנהוג ופנקס בתקנות שתקן הרב מאיר נתיבים זצלה"ה אב"ד דק"ק לבוב הבירה" ולפלא שלא הזכירו כלל שהגאון הזה ה"ר מאיר מרגליות בעל מאיר נתיבים הי' בסוף ימיו אב"ד בעיר אסטראה ברוסיא ושם מנוחתו כבוד.

וראיתי בפנקס הקהל אשר ת"י צד 13 נמצא פסק דין בנדון מקום בבהכ"נ מן כ"ב אלול תקל"ב ונמצאה שם חתימת „הק' דוב בער בהגאון מזאמושטש הפ"ק לבוב, ונאם אהרן ישכר בער סג"ל, ונאם יחיאל מיכל ברויסקר, ונאם מנחם מענדל ב"ר נחמן כ"ץ ראפאפורט", ובצדו חתום הק' מאיר רק"ק לבוב והגליל יצ"ו ואין לברר אם כתוב אבדק"ק לבוב או ר"מ דק"ק לבוב. וברור שהיא חתימת הגאון ה"ר מאיר בעל מאיר נתיבים והוא היה תלמיד מובהק של הבעש"ט כאשר כתב בספריו יכין ובועז (מובא בס' שלום על ישראל הלק א' מאת הר"א צוויפעל צד 40 והס' סור יכין ובועז איננו כעת ת"י) וז"ל „יחשוב קודם הלמוד שמכין עצמו ללמוד לשמה בלי שום כוונה זרה כאשר הזהירו אותי מורי הגדולים בתורה ובחסידות ובראשם הרב החסיד מופת הדור מוהר"ר ישראל בעש"ט ז"ל כו' ומילדותי מיום שנתחברתי בדבקות אהבה עם מורי ידידי הרב החסיד מו"ה ישראל בעש"ט ז"ל ודעתו נאמנה שהיתה הנהגתו בקדושה ובטהרה ברוב חסידות ופרישות צדיק באמונתו יהיה דמטמרן גליין ליה". ובא בהסכמה על ס' שם אהרן (זאלקווא תקט"ו) והסכמתו היא משנת תקי"ד ביחד עם הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ, וכן בס' תפארת צבי (זאלקווא תקי"ט) מן טו"ב אלול תקי"ה ג"כ ביחד עם הנ"ל וחתום שם הק' מאיר החונה בגליל לבוב, ובס' מים עמוקים (זאלקווא תק"כ) גם כן ביחד עם הנ"ל וחתום „הק' מאיר החונה בגליל לבוב" והיא מן כ"ה מנחם תקי"ט והמדפיסים רשמו „הסכמת הרב המאה"ג אב"ד

דק"ק טארניפאל", וכן בס' עטרת צבי (זאלקווא תקכ"ג) מן ר"ח אלול תקי"ט ג"כ ביחד עם הנ"ל וחתום "הק' מאיר החונה בגליל לבוב", וכן בס' גנת ורדים מן ג' אדר תקכ"ד והי' אז אב"ד בקאמארנא (סמוך ללבוב) וחתום "חונה בגליל לבוב" והסכים ביחד עם הגאון הנ"ל ועם הגאון ה"ר אהרן איטינגא, וכן בס' ברכת דוד (זאלקווא תקכ"ו) גם ביחד עם הגאון ר' חיים כהן ר"פ ורשום שם הסכמת הרב הגאון המפורסם אב"ד ור"מ דגליל לבוב וחתום הק' מאיר החונה בגליל לבוב והיא מן ט' סיון תקכ"ה, וכן בס' מחנה אהרן חדושים (אלעקסניץ תקכ"ח) מן טו"ב מנחם תקכ"ז וחתום "הק' מאיר בא"א המאה"ג צבי הירש מרגליות זללה"ה ההונה בגליל לבוב", וכן בס' כוכב יעקב (זאלקווא תקל"ד) ג"כ ביחד עם הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ מן ו' אייר תקל"א (ערך ב' חדשים לפני פטירתו של הגאון ר' חיים כהן הנ"ל כי נפטר י"ג תמוז תקל"א) וחתום הק' מאיר החונה בגליל לבוב, ובשו"ת קרן אור ומראה כהן (זאלקווא תקל"ו) נמצאה הסכמתו מן ה' מטות תקל"ו וחתום "הק' מאיר החונה בגליל לבוב" ובאה שם גם הסכמת הגאון בעל מרכבת המשנה וחתום "חונה פה ק"ק לבוב והגליל" מן ו' אב תקל"ו ובס' חדושי ר' זאב הלוי (זאלקווא תקל"א) ורשום שם "הסכמת הגאון מו"ה מאיר הרב אב"ד דגליל לבוב" ובספרו מאיר נתיבים סוף סי' ל' חתם עצמו "הק' מאיר בא"א מו"ר המאה"ג מו"ה צבי הירש מרגליות מהאראדענקא חונה בגליל לבוב" ובסוף שאלה ל"ב חתום "הק' מאיר בהמאה"ג מו"ה צבי חירש זללה"ה מרגליות ח"פ אוסטראה והגליל ומצפה לגליל לבוב והמדינות יצ"ו", ויש לתקן שצ"ל ומצ"פ לגליל לבוב.

מתולדותיו ידענו כי היו לו ארבעה בנים ובת אחת. בנו הראשון הוא ה"ר יוסף נחמן האב"ד דק"ק פולנאה אבי הרב מו"ה חיים מאסטרא, הובא בשער הס' מאיר נתיבים. בנו השני הוא הגאון מו"ה בצלאל מרגליות אשר מלא מקום אביו באסטרא כמבואר בשער הס' הנ"ל ויש לו תשובה במאיר נתיבים סי' ו' והיא מן כ' סיון תקמ"א בהיותו אב"ד בזוויהל, כן מובאה תשובה ממנו בסי' ס"ה משנת תקל"ה, ויש לו הסכמה בס' אור פני משה עה"ת וח"מ (מעזעריטש תקס"ט ותק"ע) חושן משפט (אסטרא תקס"א) ובס' ערכי הכנוים בא בהסכמה ביחד עם אחיו הגאון ה"ר שאול מן יום א' אייר תקל"ה ובנו של הגאון ר' בצלאל הי' הגאון מו"ה נחמן והי' חתן הגאון ר' חיים כהן ר"פ, הובא בהקדמת מגלה עמוקות עה"ת להגאון מו"ה אפרים זלמן מרגליות ז"ל. בנו השלישי הוא הגאון מו"ה שאול מרגליות והי' אבד"ק קאמארנא זבאריש ולובלין ובס' מאיר נתיבים סי' ח' מובאה תשובה לבנו ה"ר שאול אבד"ק לובלין ובסי' ל"ו נמצאה שאלה ממנו אל אביו בהיות הגאון ה"ר שאול אב"ד דק"ק זבאריש בשנת תקי"ב ותשובתו אליו. סי' ע"ח שאלה מבנו ה"ר שאול אל אביו ותשובתו אליו והי' אז ה"ר שאול אב"ד ור"מ בק"ק לובלין ואביו הי' אב"ד ור"מ דגליל לבוב ובסי' ע"ט חתום בנו הק' שאול בא"א מו"ר הגאון מו"ה מאיר נ"י אב"ד דגליל לבוב החונה בק"ק קאמארנא, ואגפי' והי' בשנת תקי"ה ומובא בס' גנת ורדים להפמ"ג כלל נ"ט ויש לו הסכמה בשו"ת גאוני בתראי מן כ"ב תמוז תקכ"ג והחתום "הק' שאול בן

אאמ"ו הגאון אב"ד דגליל לבוב החונה פק"ק קאמארנא", וכן בשו"ת הר הכרמל מן שנת תקמ"ב חתום הק' שאול באאמ"ו הגאון אב"ד דגליל לבוב החונה בלובלין והגליל וכן בס' מאיר נתיב ובס' עמודי כסף והותם ג"כ כנ"ל וכן בס' כתר אהרן (זאלקווא) בא ג"כ בהסכמה ביחד עם הגאון מו"ה מרדכי זאב וכן בס' כלילת יופי (נאווידוואהר) מן כ"ג שבט תקמ"ב ועוד בא בהסכמה בס' עמודי כסף, שבט מישראל, ברכת דוד, שער המלך. והוא הי' אבי הגאון מו"ה צבי הירש האבד"ק לובלין והרביעי הוא הגאון מו"ה נפתלי מרדכי האבד"ק הרימלוב, אבי הרב מו"ה שמשון אריה הובא בשער ספר מאיר נתיבים. התנו הי' הגאון מו"ה נפתלי הירץ הכהן אבד"ק שאריגראד ומזכירו בספרו מאיר נתיבים שאלה פ"ח וז"ל: מהתני הרב הה"ג המפורסם בוצינא קדישא חסידא ופרישא החריף ובקי מו"ה נפתלי הירץ הכהן אב"ד ור"מ דק"ק שאריגראד. וגם אח הי' לו אחד מגאוני הזמן ושמו היה ה"ר יצחק דוב בער אבד"ק יאזליוויץ וגליל פאדאלי. ונמצא בספרו מאיר נתיבים דף י' ע"ד שאלה ותשובה מאחיו וכן שאלה מ"ב ושאלה נ"ג נמצאה תשובה ממנו לאחיו הגדול הנ"ל ובסוף הספר הנ"ל נדפס קונטרס חדושים על מס' ברכות מכבוד אחיו הנ"ל מספרו הגדול שהניח אחריו ברכה ס' באר יצחק. ובשנת תקי"ט גזר הבישוף מיקולסקי שיאספו רבני ישראל ממדינת פולין לעיר לעמבערג לעמוד לוכוח עם ראשי הפראנקיסטים וארבעים איש נאספו ומן הארבעים נבחרו שלשה הגאון ה"ר היים כהן רפאפורט והבעש"ט והרב ר' יצחק דוב בער אב"ד ביאזלאוויץ כמובא בכנסת ישראל צד 688. בספרו הנ"ל שאלה א' הביא כי הט"ז הי' דודו זקנו, בשאלה ה' הביא דבר חדש בשם דודו הגאון מו"ה אריה ליבוש זצ"ל שהי' אב"ד בק"ק סטאניסלאב וכן בשאלה ל"ז הביא שאלה מדודו הנ"ל הגאון מו"ה אריה ליבוש ב"ר מרדכי אווירבאך אבדק"ק סטאניסלאב, הגאון ה"ר מאיר מרגליות המחבר הי' בן אחותו וכן שאלה ס"ו פ"ג המה ממנו. גם נמצאה בספרו הנ"ל דף כ"ב ע"א תשובה למהותנו הגאון ה"ר צבי הירש אב"ד מפאדהייץ גם נמצא בספרו הנ"ל דף כ"ג ע"ד שאלה מהרב ר' דוד אבד"ק יאגילניצע בעה"מ ס' ברכת דוד גם בסי' ס"ג שאלה מן מהותנו ה"ר יצחק שור אבד"ק גוואזדזיץ והוא השיב אליו וגם בסי' ט' נמצאה שאלה מהמגיד מו"ה זאב וואלף סג"ל מ"מ דק"ק טארנאפאל ותשובתו אליו ונתבקש בישיבה של מעלה בעיר אסטרא ושם חלקת מחוקק ספון ונמצאה בידי העתקת נוסח המצבה:

פ"נ הורם המצנפת ונפלה העטרה, בחודש השני בעשרה, שנת תק"ן לפ"ק, כבוד אדונינו מורנו ורבינו מאור הגולה, המפורסם מופת הדור חריף ורשין הגדול, בוצינא קדישא, איש אלהים עניו וסופר באמרי שפר הניח ברכה לדור דורים, בעשות ספרים ספר אור תורה ושאר חבורים, כבוד רבינו מאיר בהגאון מו"ה צבי הירש זצ"ל מרגליות אב"ד ור"מ דגליל לבוב ופה ק"ק אוסטרה והגליל:

זאולי לא העתיק המעתיק כראוי וחרות ספר „אור עולם" כי על השער מספרו מאיר נתיבים כתוב ספר אור עולם הוא שם הכולל לחבורים אור שבעת הימים כו'.

שנד) ה"ר מאיר ב"ר שמואל שמעלקא הלוי איש הורוויץ. אבד"ק לעברטוב וקבע דירתו פה

והוא הי' אחי החכמים הגבירים הנכבדים מו"ה ישעי' ליב הורוויץ ז"ל ומו"ה ירחמיאל הורוויץ ז"ל, נפטר ט"ו אלול תר"א ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' קי"ז) וחרות עליה:

פה נטמן הרב הגאון הגדול המפורסם בתורתו וביראתו הקורמת לחכמתו, ותיק ועושה חסד, נצר מטעי קדש, מוהר"ר מאיר הלוי זצללה"ה אבד"ק לעברטוב בהרב החריף המפורסם מוהר"ר שמואל שמעלקא הלוי זצ"ל בהגאון המפורסם מוהר"ר צבי הירש זצ"ל אבד"ק פפד"מ בעהמ"ח ספר מחנה לוי בהגאון האמתי רבשכבה"ג איש האלהים מוהר"ר פינחס הלוי איש הורוויץ זצללה"ה בעהמ"ח ספר הפלאה וספר המקנה תנצב"ה. נלקח ארון האלהים ביום ט"ו אלול שנת תר"א לפ"ק:

תשובה ממנו הובאה בתשובות בית אפרים להגאון מהר"ז מרגליות ז"ל ונזכר בהסכמת הגאון הגדול מו"ה יוסף שאול נ"ז זצ"ל לשו"ת תפארת צבי חאה"ע מהגאון ה"ר צבי הירש מהאמבורג.

שנה) ה"ר מנחם ב"ר צבי כ"ץ. דיין בק"ק וואנילויו ונמצאה התימת ידו בפנקס דף 107 על פסק דין בנדון חזקה משנת תל"ג.

שנו) ה"ר מנחם מענדל ב"ר יחיאל מיכל ש"ץ מלבוב. נמצאה התימתו בתנ"ך עם העתקה אשכנזית הוצאת יוסף עטיאש (אמסטרדם תמ"ז) בתוך הסכמות האלופים הקצינים מנהיגי ד' ארצות בעיר לובלין ביום ד' ה' אייר תל"ח וחתום שם „הצעיר מנחם שמו מענדל יכונה בא"א מו"ה יחיאל מיכל ש"ץ (הוא ר"ת שיחיה נצח) מלבוב", ושם חתמו גם הגאון ה"ר צבי הירש ב"ר זכרי' אב"ד ור"מ דפה ובנו ה"ר יהושע העשיל ז"ל.

שנז) ה"ר מנחם ב"ר יצחק. ריש מתיבתא ואחד מהקדושים שנהרגו בש"ק ה' אייר תכ"ד. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בתחלתו ובח"ד דף ט' ע"א סי' ב') וחרות עליה:

אל נקמות ה' הופיע ונקום נקמת דם עבדיך השפוך, נקמת מורנו ריש מתיבתא נ"י, הרב הגאון הקדוש והטהור, מו"ה מנחם בן הרב מו"ה יצחק ז"ל, אשר קדש השם הגדול והנורא ומסר נפשו בעד קהל ישראל ונהרג במיתה חמורה וקשה בידי הפוחזים אשר נקהלו ביום השבת קדש ח' אייר תכ"ד פה לבוב בחוץ לעיר, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים וה' ינקום נקמת דמו במהרה וזכותו יעמוד לכל ישראל:

שנח) ה"ר מנחם מאניש ב"ר יוסף. ראש ב"ד ומגיד מישרים ודרשן הגדול בבהמ"ד דפה. נוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 2 סי' ע"א) וחרות עליה:

אשא קינה בבנות יענה, ועיני דכל עלמא יורה דמעה, כי רחוק מנחם ממנו, פום ממלל רברבן, דרשן ומוכיח גדול בכל עת ועונה, חכמה בחוץ תרונה, ה"ה הרב הגאון הגדול המופלא ומפורסם מו"ה מנחם מאניש במהר"ר יוסף מגיד מישרים ודרשן הנדול פה לבוב, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים, זכותו יעמוד לנו תנצב"ה:

שנט) ה"ר מנחם מענדל מנרף. חתום בפנקס דף 77 בתואר מנהיג ארבע ארצות על שטר חזקה ביריד יערסלאב בשנת תמ"ז.

שם) ה"ר מנחם מזענדל. „הצעיר מנחם שמו מענדל יכונה". כן חתם את עצמו בפנקס צד 77 בשנת תמ"ז ביריד יערסלאב על שטר חזקה פעם אחת בתואר ראש מדינה דגליל לבוב ופעם שנית במקום הנ"ל בתואר ראש וראשון למנהיגי ד' ארצות.

שסא) ה"ר מנחם מזענדל ב"ר אשר פאטיקר. נוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 1 סי' מ' וח"א 2 סי' ס"ו) וחרות עליה:

יום מבוכה וכבי על אל, כי רחק ממנו מנחם מאור הגולה, הרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר מנחם מענדיל פאטיקר בן הרב החסיד מוהר"ר אשר, אשר הרביץ תורה בישראל וחבר חבורים הרבה, הי' אב"ד וכ"ץ מבערזאן, נפטר בליל ד' ונטמן פה יום שנלקו המאורות בג' טבת תע"ז לפ"ק, היה מנהיג הקהלה ואב"ד בהגליל ואצל ד' ארצות, ובזכות זה תנצב"ה:

שסב) ה"ר מנחם מנלי ב"ר ברוך הלוי. דיין פה, חבר ספר זרע ברוך הדושים על מסכתות (וואנזבעק ת"צ) והמחבר חותם א"ע „מנחם מנלי דיין דק"ק לבוב", כן חבר ס' עמק הלכה וטעם מן פשטים כסדר התורה ונפרד לשני ראשים: א) פשטים בעומקא של הלכה, ב) פשטים במלי דאגדתא (פפד"א תק"ה), ושם נמצאה הסכמת הג"מ משה ב"ר אהרן ז"ל מלבוב פפד"א מן טו"ב אלול תצ"ה וכותב עליו שהוא מחותנו, והקדמת המחבר היא משנת תצ"ו וכנראה הי' אז בפפ"ד, גם הביא בהקדמתו שחבר ס' עבודת הלוי על סדר קדשים, בספרו עמק הלכה דף ה' ע"ג הביא הדושים בשם הרב הגדול מו"ה נפתלי הירץ אשכנזי ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק לבוב והגליל יצ"ו אשר שמע ממנו ובדף י' ע"ב הביא קושיות בשם הרב המאור הגדול מו"ה משה חריף אב"ד דק"ק לבוב והגליל יצ"ו, ובפתח השער לספרו התיחס אחרי הגאון מו"ה יוסף כ"ץ מקראקא בעהמ"ח שארית יוסף ואחרי הגאון מו"ה יצחק שרענצילש ואחרי השר ר' שאול וואהל ובפנקס הקהל אשר ת"י צד 114 מובא ברוז בבית הכנסת על שטר חוב שנאבד על ל"ה אדומים מן ר"ח אב תק"ג והיה בכתב יד המנוח הרב מו"ה מנלי סג"ל בעל המחבר ספר זרע ברוך והב"ד מבטלין את השטר חוב הזה והתום על הכרוז הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט מן כ"ו שבט תקכ"ה. וראיתי כתב על קנין בית מן י"ג סיון תק"א והתומים שם ה"ר אברהם סג"ל מטיסמיניץ וה"ר נתן נטע סג"ל בהרב ה"ה מוהר"י זלמן זצלה"ה מלבוב וה"ר מנחם מנלי ב"ר ברוך סג"ל ז"ל מלבוב ואה"כ קיים תוקף הכתב הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ מן כ"ו תשרי תק"ב ומזה נראה כי הם היו דיינים אצל הגאון ה"ר חיים כהן ז"ל. נפטר ז' סיון תק"ו ואלה הטורים החרותים על מצבתו כפי שהעתיק בעל מצב"ק (ח"א 2 סי' ק'):

ומנחם יצא מעבודת המלך מלכו של עולם לשנת תרדומים, הוא למנוחה ואותנו ביגון ואנחה, שאבד צדיק מן הארץ, ה"ת הרב הגדול החריף ובקי מוהר"ר מנחם מנלי במוהר"ר ברוך הלוי במ"ח ספר זרע ברך ועמק הלכה. תנצב"ה:

שסג) ה"ר מנחם מענדל ב"ר נחמן כ"ץ רפאפורט. דיין בבית דינו של הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט ז"ל ונמצאה חתימת ידו בפנקס צד 148 על פסק דין ממכירת קרקע מן כ"ו

מנחם תקכ״ב וחתמו שם הדיינים והגאון ר׳ חיים כהן קיים את הפס״ד, בדף 126 על עזבון לטובת יתומים מן כ׳ סיון תקכ״ו וגם ש נמצאה החתימת הגאון הנ״ל, בדף 13 על מכירת מקום בבהכ״נ משנת תקל״ב ביחד עם הדיינים וחתימת הגאון ה״ר דוב בער בהגאון אבד״ק זאמושטש, בדף 86 על שטר חוב נאבד מן ד׳ אייר תקל״ג וג״כ עם הדיינים וחתימת הגאון הנ״ל, בדף 95 על פסק דין מן י׳ סיון תקל״ג, בדף 97 על בטול חתימה בשנת תקל״ג, בדף 134 על שבועת כתובה בשנת תקל״ג, בדף 114 על שטר חוב נאבד בשנת תקכ״ד, וחתום שם גם הגאון מנחם מאנים הלוי איש הורוויץ (עי׳ להלן סי׳ שס״ד), בדף 105 על פסק דין לשותפים בשנת תקל״ד, בדף 124 על נתינת תוקף לפשר בעלי דינים מן י״ד סיון שנת תקל״ד והגאון ר׳ חיים כהן ר״פ חתום תחלה ואח״כ הדיינים, גם בא בהסכמה על היתר גט מלבוב עם הגאון בעל מרכבת המשנה שנדפס בסוף שו״ת זכרון כהונה להג״מ יצחק אייזק מאסטרא.

שסד) ה״ר מנחם מאנים ב״ר יוקיל הלוי איש הורוויץ. רב״ד ור״מ פה ונמצאה חתימת ידו בפנקס

הקהל דף 114 על הכרזת שטר חוב נאבד מן יום א׳ ז׳ אב שנת תקכ״ד ובתוך הכרוז כתוב „כ״ד הדיינים בצרוף כבוד הרב הגאון הגדול ריש מתיבתא דקהלתנו יצ״ו״ והוא חתום ראשון הק׳ מנחם מנים הלוי איש הורוויץ ואחריו חתום הק׳ יחיאל מיכל ב״ר אריה ליב בריסקר ואחריו חתום הק׳ משה במו״ה יוסף זלה״ה דיינא וספרא יצ״ו, הק׳ מנחם מענדל ב״ר נחמן כהן רפאפורט וכן בדף 147 בנדון עזבון מן יום ב׳ ט״ו מנחם תקכ״ד וחתום הק׳ מנחם מאנים הלוי איש הורוויץ ואחריו חתום הק׳ ישעי׳ ב״ר מרדכי קיקניש (עי׳ אות י׳ סי׳ ש״ל) ובעל שם הגדולים החדש אות מ׳ סי׳ מ״ז הביאו שהי׳ אבד״ק זמיגראד. אביו הי׳ אבד״ק גלוגא וה״ר מנחם מאניש היה אחי הגאון מו״ה יצחק הלוי אבד״ק [בראדי גלוגא] אה״ו, וה״ר מנחם מאניש הי׳ גיסו של הגאון בעל נו״ב ובעת תבערת המחלוקת שהיתה בין הגאון מוהר״ר אייבעשיטץ ובין הגאון יעב״ץ הוא עמד לימין צדקו של הגאון מהר״י ז״ל והי׳ ג״כ ראש ישיבה בק״ק לבוב ונה נפשיה שנת תקכ״ה ושם באות א׳ סי׳ מ׳ מזכירו עוד הפעם בשם ר׳ מאנים לבר וסיים ונה נפשיה שנת הכ״ה ויש לתקן שצ״ל תקכ״ה.

הגאון ה״ר מנחם מאנים הנ״ל הובא בשו״ת מאיר נתיבים סי׳ ע״ד ובס׳ לוחות העדות ובתשובת גיסו הגאון מו״ה יחזקאל לנדא בנו״ב קמא חאה״ע סי׳ ל׳ג, קול יהודה מ״ק דף ח׳, ויש לו הסכמה בס׳ יסוד האמונה משנת תקכ״א, ובס׳ מענה אליהו על ב״מ, עמוד העבודה מן ר״ח תמוז תקכ״א, הפארת ישראל, וידידי הרב הגאון מוהר״י לעווינשטיין אב״ד בסעראצק העירני כי אביו היה נקרא ר׳ יעקב יוקל והי׳ אב״ד בק״ק באליהוב, בראדי, גלוגא, ונפטר בגלוגא י״ג אלול תקט״ו והובאו דבריו בס׳ לחמי תודה לנכדו הג״מ צבי הירש הלוי הורוויץ אבד״ק פפד״מ דף רנ״ג ע״ב, עדות ביהוסף פ׳ בא יהרו, קהלת משה לקוטים, ויש לו הסכמה בס׳ אבן העזר משחת אהרן על ש״ס, מרכבת המשנה, עטרת שלמה עה״ת, תבנית

אות יוסף, ש"ס דפוס פפד"א תצ"ז (בגמרא סנהדרין) וכן בס' מעין חכמה מר' נח חיים צבי אבד"ק האמבורג מן כ"ח תמוז תקכ"א וחתום הק' מנחם מאנים הלוי איש הורוויץ. נוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 1 סי' נ"ג וח"א 2 סי' צ"ד) וחרות עליה:

יום מבוסה ומבוכה, איכה על איכה, כי רחק ממנו מנחם, שנפטר אדוננו מורנו ורבינו הגאון הגדול חסיד העניו המפורסם מוהר"ר מנחם מאנים הלוי אב"ד ור"מ דקהלתנו בהגאון הגדול המפורסם מופת הדור מוהר"ר יעקב יוקל איש הורוויץ, ביום ש"ק י"ט שבט תקכ"ה לפ"ק. תנצב"ה:

ואין כל ספק כי בעל מצב"ק הוסיף התואר „אב"ד" כי הי' רק ריש מתיבתא פה, גם טעה ברשימת יום מיתתו, כי י"ט שבט תקכ"ה לא חל בש"ק כ"א ביום א' ולע"ע אין בידי להכריע.

שפה) **ה"ר מנחם מענדל אלמין פ' הכולל.** כן חתום בפנקס דף 111 בתואר ראש ומנהיג ופרנס ראשון על

פסק דין משנת תק"ל בנדון תביעת הקהל מעזבון אחד שהונח לצורך עניי העיר. והגאון האב"ד דוב בער בהגאון אב"ד מזאמושטש והגאון ר' נחמן כהן רפאפורט קיימו ההתימות מהעתקה וכתבו „הועתק אות באות מגוף הכתב ובח"י רוזני נגידי מנהיגי הקהלה דחוץ לעיר" והובא בפנקס לזכרון.

שפו) **ה"ר מרדכי ב"ר דוד כ"ץ.** ריש מתיבתא פה, והגאון בעל איתן האזרחי הביא בספרו דף ט' ע"ג בענין אילנות מבית

החיים הישן וז"ל: „נוסף על זה הלכנו גם יחד עם האלוף המופלג הישיש כמו"ה מרדכי כ"ץ ואני הצעיר אתו כו", וכן מובא בשו"ת משאת בנימין בסי' צ"ה בתשובה שהשיב וז"ל: „מלכי ארץ ורוזנים אמיצי כח ורב אונים, עמודי גולה חכמים ונבונים, המה גאוני עולם מהותנים שני המאורות הגדולים האב"ד הישראלי פ"ה ר"מ מו"ה אברהם אשכנזי נרו והאלוף המופלג בחכמה ובזקנה מו"ה מרדכי כ"ץ נרו". בעל מצב"ק (בספרו ח"ג סי' ל"ה וח"ד דף קס"ח ע"ב) העתיק את נוסח מצבתו וחרות עליה:

ומרדכי יצא מלפני המלך מלכו של עולם, אראלים אחזו בארון הקודש ונלקח מאתנו חמדת ישראל, האלוף הגדול בתורה מנורה הטהורה עבד עבודתו תמה מוהר"ר מרדכי כ"ץ במהור"ר דוד, עלה ונתעלה לריש מתיבתא דפה, ארז אשר בלבנון, חד מבעלי תריסין במשנה ובגמרא ובסברא ובפלפולא דאורייתא בחריפות ובקיאות, ירד וצלל בים התלמוד והעלה מרגלין וסנפירין, זקן זה קנה חכמה יומם ולילה לא פסיק פומיה מגירסא, עם תלמידים וחברים, והחזיק ישיבתו הרמתה אשר הרביץ תורה והעמיד תלמידים רבים גדולים מישראל ועבד לה' בתדירה בתורה ובתפלה בכל רמ"ח אבריו, לכן בזכות זה תנצב"ה. הלך לעולמו ויומת זקן ושבע ימים ר"ח ניסן שצ"א לפ"ק:

שפו) **ה"ר מרדכי ב"ר נתן נטע הכהן.** אב"ד ור"מ בק"ק בערזאן וראש ישיבה פה והי' חבר להגאון ה"ר אברהם

חיים שור בעל תורת חיים (עי' אות א' סי' ד') ועבד עמו ביחד בספר צאן קדשים (הגהות על סדר קדשים) ובהקדמת הספר שהוציא נכדו של בעל תורת חיים ה"ר חיים ב"ר עוזר אבד"ק הילדעסהיים שהיה חתן הגאון ה"ר יוסף מאיר אבד"ק הנובר והוא הוסיף נופך משלו והוציא הספר בוואנזיבעק

בשנת תפ״ט הביא שמצא בכתב יד צאן קדשים מאבי זקנו שהביא וז״ל: „אני וחברי הגאון המפורסם מו״ה מרדכי אשר הי׳ אב״ד בק״ק בערזאן הסמוך לק״ק לבוב אספנו ישיבה אנשים גדולים ומופלגים חריפים ולמדנו אותם סדר קדשים עד גמירא ותקנו כל הקמשונים וכל הטעות שנמצא בסדר הזה גמרא רש״י ותוס׳ וגם איזה חדושים בארנו לזכות בו הרבים״. והגאון ה״ר מרדכי הנ״ל הובא בשו״ת מהר״ם לובלין סי׳ קל״א וסי׳ קל״ז ומנוחתו כבוד פה. בנו הוא הגאון מו״ה נתן נטע כ״ץ האב״ד דק״ק אסטראה כש״כ בטיב גטין ש״א אות נ׳ סק״י וז״ל שכן הי׳ חותם הרב מו״ה נטע כהנא אב״ד דק״ק אוסטרהא נתן נטע יכונה בן א״א מרנא ורבנא הגאון מו״ה משה מרדכי כהנא. נוסח מצבתו נעתק במצב״ק (ח״א 1 סי׳ ז׳, ח״א 2 סי׳ י״ח וח״ד סי׳ י״ח דף ע״א ע״א) וחרות עליה:

הגאון הגדול מו״ה מרדכי בן מוהר״ר נתן הכהן וצלה״ה.
ויהי היום בכ״א תשרי שצ״א, טוב שם ׳מ׳ש׳מן ׳טו׳ב לפ״ק, בגמר סליחה ומחילה סמוך להכנסת כלה, נהבקש רבי בישיבה של מעלה, הוא היה ירא את ה׳ מנעוריו ועד זקנה ושיבתו לא פסק רק עסק בגירסא, תורתו אומנתו מופלג בחסידותו וענותנותו, כל ימיו הרביץ תורה בישראל בעוצם בינתו, והעמיד תלמידים רבים אשר מימיו שתו, והחזיק ישיבות גדולות, עד סוף ימיו אותה נפשו לקבוע בית תלמוד בביתו, יעמוד לנו זכותו, אמן.
(ומעבר הפני חרוס) פה טמון פועל ואומן, רועה נאמן, הוא איש האלקים, הגאון הגדול תפארת ישראל מו״ה משה מרדכי:

שסח) **ה״ר מרדכי ב״ר צבי הירש.** ראב״ד ומו״צ פה בחוץ לעיר, גאון מפורסם בדורו בזמן הגאון ה״ר אברהם שרענציל ז״ל והביאו בספרו איתן האזרחי סי׳ כ״ב על גביית עדות מן י״ט מנחם שנת ת״ח וחתום „מרדכי במו״ה הירש״ וחתום ביחד עם ה״ר יהודה ליווא סג״ל עפשטיין ועם ה״ר אהרן ב״ר פנחס (עי׳ בערכם), ועוד חתום שם כ״ד מנחם ת״ח מרדכי במו״ה צבי הירש, ונמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל אשר ת״י דף 13 על מכירת מקום בביה״כ מן ד׳ סיון שצ״ג ביחד עם ה״ר יוחנן ב״ר דוד עשרים וארבע סג״ל ז״ל וחתום שם מרדכי בן לא״א מו״ה צבי הירש ז״ל וע״פ הרוב חתום „מרדכי ר׳ הירש״. בפנקס דף 5 על קיום שטר חוב מן י״ג אדר שני שצ״ו חתום „נאם מרדכי ר׳ הירש״ ואחריו חתום ה״ר משה ב״ר מרדכי אשכנזי. דף 7 מן כ״ז שבט שצ״ה על הכרזת שטר חוב פרוע שנאבד. דף 8 משנת שצ״ט על רשות לבנות. דף 18 שנת ת״ז על מכירת בית. דף 20 שנת ת״ז על מכירת קרקע ביחד עם ה״ר יעקב מבית קצינלינבוגין וה״ר זנוויל אשכנזי. דף 25 מן כ״ז אדר ראשון ת״ז ביחד עם ה״ר יעקב הנ״ל ועם ה״ר יצחק איש אוסטרייך. עוד שם מן כ״ה אייר ת״ח על שטר חוב נאבד ביחד עם ה״ר יעקב הנ״ל. דף 26 מן י״ג תמוז ת״ז על שטר מתנה וחתום מרדכי בן לא״א מו״ה צבי הירש זלה״ה ואחריו חתום ה״ר שמואל זנוויל בן ר׳ יודא זצ״ל אויערבאך. מצבתו נעתקה במצב״ק (ח״ב סי׳ כ״ז) וחרות עליה:

ומרדכי יצא מלפני המלך, מלכו של עולם, ה״ה הרב הגדול החכם המופלג מו״ה מרדכי בהרב הגדול מוהר״ר צבי הירש אב״ד דפה חוץ לעיר, היה מלא וגדוש

בתורת ה' והעמיק בפלפול ומפרק שברים ועוקר חרים ועשה משפט וצדקה והרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום א' דחג הפסח שצ"ו לפ"ק:

ואין ספק כי טעה בעל מצב"ק בהעתקת פרט השנה.

שפט) ה"ר מרדכי ב"ר יוסף. ראש ב"ד פה תוך העיר. הוא היה אחי הגאון בעל מגיני שלמה, והובא בתשו' הב"ח החדשות סי' ה' ובתשובת מר אחיו ח"א חא"ח ססי' ח' והיו"ד סי' י' י"א י"ב וחתומ סי' א' וב' ויש לו תשובה בשו"ת מר אחיו היו"ד סי' י' ונתקבל לאבד"ק טאמאשוב ונהרג שם בגזרת ת"ט.

שע) ה"ר מרדכי ב"ר אברהם. אביו הי' הגאון ה"ר אברהם כ"ץ רפאפורט שרענציל בעל איתן האזרחי (עי' אות א' סי' י"ב) ובנו ה"ר מרדכי הי' אב"ד דק"ק סטעפאן ור"מ דק"ק לויצק והי' חתן הגאון מו"ה שמעון קלייף, כמובא בסדר היחס אשר בסוף ספר איתן האזרחי.

שעא) ה"ר מרדכי מודל ב"ר מנחם מענדל. דיין הגדול דפה והד"מ מגדולי המורים. נמצאה התימת ידו בפנקס דף 31 על פסק דין בנדון כתב זכות של מכירה אשר מכרו זוג אחד את זכותם מן י"ט תמוז תט"ו ובא שם על ההתום ביחד עם ה"ר אברהם ב"ר גרשון מויזלש ז"ל וה"ר אברהם עבריל ב"ר שמעריל ז"ל ואח"כ התמו ה"ר נפתלי הירץ ב"ר יהודה זעלקל מזיא אשכנזי וה"ר ישעי' ב"ר יוסף ז"ל וה"ר יהודא אברהם ב"ר יצחק סג"ל ז"ל (עי' בערכם). נפטר ז' טבת תי"ט ונמצא נוסח מצבתו במצב"ק (ח"ב סי' ל"ח) וחרות עליה:

ומרדכי יצא לעבודת המלך מלכו של עולם, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון, ה"ה החכם המופלג הגדול בתורה סיני ועוקר הרים ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, חד מגדולי המורים, מוהר"ר מרדכי מודיל בהגאון האלוף מו"ה מנחם מענדיל, דיין הגדול המצוין, עלה ונתעלה לישיבה של מעלה הוכן והוזמן, תורת אמת היה בפיו ופה מפיק מרגלין והעמיק בפלפולא דאורייתא להאיר עיני ישראל והעמיד תלמידים רבים אשר שאבו מימיו מקור מים חיים, לכן בזכות זה תנצב"ה. ביום ז' טבת תי"ט לפ"ק:

שעב) ה"ר מרדכי ב"ר שלמה. ריש מתיבתא וחד מהקדושים. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בהתחלתו ובח"ד דף י"א ע"ב סי' ז') וחרות עליה:

פה טמון נרתק התורה וכלי חמדתנו, הקדוש והטהור, הגאון החכם המופלג מ"ה נ"י מו"ה מרדכי בהרב ר' שלמה ריש מתיבתא, בעבור שקדש השם הגדול ומסר נפשו ונהרג במיתה חמורה ביום השבת קודש ח' אייר תכ"ד לפ"ק בק"ק לבוב חוץ לעיר, לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו במהרה. אמן:

שעג) ה"ר מרדכי ב"ר יחיאל הכהן. מנהיג המדינה והד מהקדושים. נוסח מצבתו נעתק שם סי' כ"א וחרות עליה:

פה טמון תמים דעים, הקדוש והטהור, הראש ומנהיג מדינה, הרב החכם המופלג

הנגיד מו"ה מרדכי בהגאון מו"ה יחיאל הכהן, שמסר נפשו בער קדושת השם המיוחד והנורא, בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו במהרה, אמן:

שער) ה"ר מרדכי ב"ר יחיאל הכהן (השני). ראש ומנהיג המדינה וחד מהקדושים, מצבתו נעתקה שם סי' ל"א וחרות עליה:

פה נטמן הקדוש והטהור, הראש ומנהיג מדינה, הקצין הנגיד בישראל מו"ה מרדכי בן הגאון מו"ה יחיאל הכהן, בעבור שמסר נפשו להריגה על קדושת השם המיוחד ונדון במיתה קשה וחמורה ביום השבת קודש ח' אייר תכ"ד לפ"ק, לכן בזכות זה תנצב"ה:

שעה) ה"ר מרדכי ב"ר דוד. אחד מהקדושים, נהרג ביחד עם אחיו ה"ר שלמה בש"ק ה' אייר תכ"ד ונוסח המצבה נעתק במצב"ק (שם סי' ל"ט) וחרות עליה:

אל עליון הרם על כל דמים, נקום נקמת דם עבדיך השפוך, נפש האחים הנאהבים והנעימים, האחד המיוחד ארי שבחבורה, האלוף המופלג, מוהר"ר מרדכי, והשני הרב המופלג החסיד מו"ה שלמה, בני הרב הגדול מוהר"ר דוד דהוין לעיר, היו עוסקים בתורה יומם ולילה..... לכן אל נקמות נקם נקמת דמם במהרה, בזכות זה תנצב"ה:

ובעל מצב"ק משער כי הם בני הגאון בעל הט"ז, שהוא הי' אז אב"ד דפה.

שעו) ה"ר מרדכי גימפל ב"ר יעקב. ראש ומנהיג, בשנת ת"מ קנה אחוזת קרקע מאת ראשי הקהל בלבוב ונמצאה העתקת שטר המכירה בפנקס דף 3 ומרוב הימים נקרעו חתימות הראשים בסוף השטר למטה מהגליון.

שעז) ה"ר מרדכי מלובלין. ראש מדינה דגליל לבוב, נמצאה התימת ידו בפנקס דף 77 על שטר חזקה ביריד יערסלאב משנת תמ"ז.

שעח) ה"ר מרדכי ב"ר יהושע רייצים. אבד"ק קאמינקא ובסוף ימיו ריש מתיבתא פה. אביו ה"ר יהושע רייצים הלוי הוא אשר נהרג על קדוש השם בשנת תפ"ח ביחד עם אחיו הגדול ה"ר חיים רייצים הלוי ר"מ דפה (עי' אות ה' סי' קס"ה) ובנו של ה"ר מרדכי הוא הגאון מו"ה יצחק הלוי מלבוב (עי' אות י' סי' ש"ה). נפטר ט"ו שבט תצ"ה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' מ"ז וח"א 2 סי' פ"ח) וחרות עליה:

ומרדכי יצא מלפני המלך מלבו של עולם, עליונים מבקשים את רבי ונצחו אראלים ביום ב' ט"ו שבט תצ"ה, ה"ה הרב הגאון הגדול מו"ה מרדכי בהרב מו"ה יהושע, ריש מתיבתא דק"ק לבוב, ובשנים הרבה עסק בתורה ובגמילת חסדים צדקתו עומדת לעד, בזכות זה תנצב"ה:

שעט) ה"ר מרדכי ב"ר יצחק. ראש ומנהיג הקהלה והמדינה, אחיו של ה"ר נחמן בעל האשה החשובה מ' רווא הנודעת

בשם „רוא של זהב" (עי' אות נ' סי' תמ"א) ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' קכ"ד) וחרות עליה:

פה טמון תמים דעים, הרב מוהר"ר מרדכי בן הרב הקצין מו"ה יצחק, תורתו הגדולה עשה לחוק תמידין כסדרן, גם פזר ממונו לקרובים ורחוקים, האלוף בתורה ראש ומנהיג הקהלה והמדינה, עסק בצרכי צבור באמונה, והעמיד ישיבות הקהלה כבראשונה, טרח בפדיון שבוים כרת ודין, שלח מעותיו לעניי ארץ ישראל תמידין כסדרן, התעסק בתענית זמן רב, גם נדב בית לבית החולים וגם נדב הכפה שלו להרחיב הבית הכנסת שבנה הוא ואביו ואחיו ורב טובו אין לספרה, הוא בנה בית האורחים ונדב ממון הרבה להכנסת כלה, ואין לשער רב חסדו וצדקתו, בזכות זה תנצב"ה, ורוחו ונפשו תתלונן בצל שדי, זכותו יעמוד לנו ולכל ישראל אמן:

וכן הביא שם בעל מצב"ק „יזכור" אשר העתיק מן הפנקס דבהכ"נ הישנה דתוך העיר (הנאבד) וז"ל:

יזכור אלהים את נשמת הרב החסיד והעניו מוהר"ר מרדכי במוה"ר יצחק, בעבור שעסק כל ימיו בצרכי הצבור באמונה ועליו הי' מוטל כל צרכי המדינה, ומסר נפשו להחזיר בית המקדש מעט עטרה ליושנה, עם חצי הרחוב קריה נאמנה, ועסק במצוה רבה פדיון שבוים ולגמול חסד עם עניי ירושלים ומסר סך רב להעלות פירותיהן לעניים ולהכנסת עניי כלות הגונות ולהלוות לעניים בשעת דחקם על משכנות ולהלביש ערומים ולשכור ללמוד תורה לעניי נערים ולחלק מהם לעניים בכל שלש רגלים, ונדב בנדבת לבו היקר הכפה שלו כדי להרחיב בית המקדש מעט בית הכנסת החדשה אשר לנו למורשה ולבן בעל הרחמים יסתירהו בסתר בנפיו כו'.

פרט השנה לא העתיק, רק מאשר בנה את ביהכ"נ הקטן בתוך העיר בשנת שט"ב ובשנת שס"ר קמו הכמרים ורצו לקחת את ביהכ"נ הזה והי' תחת ידם עד שנת שס"ט, ע"כ ידענו כי חי בסוף המאה הרביעית.

שפ) ה"ר מרדכי ב"ר צבי הירש. דיין גדול דפה, חתימת ידו נמצאה בפנקס דף 98 מן ר"ה אדר שני שנת תצ"ט בנדון תקון דרך וחתום ביחד עם הגאונים ה"ר אברהם סג"ל מטיסמינץ וה"ר יוסף יהושע פלק ב"ר משולם פישל שור והוא חתום „הק' מרדכי במוהר"ץ ז"ל מלבוב" וה"ר שמואל מואלקווא וה"ר אלכסנדר זיסקינד במו"ה ליב ז"ל וה"ר ישכר בער במו"ה משה איגרא ז"ל וה"ר ארי' ליב במו"ה יהושע חיים ז"ל מראווע וה"ר דוב בער לוי ב"ר מוהר"ץ הירש ז"ל והצעיר באלפי יהודה ליב ב"ר צ"ה קאזימר ואח"כ נתקיימו החתימות בשנת תקל"ג וחתום הגאון דוב בער בהגאון מואמושטש ואחריו חתום הק' אהרן ישכר בער במו"ה יוסף סג"ל זצ"ל, וכן בדף 118 מן ו' אלול תק"ג בנדון עזבון, דף 119 מן כ"ח תמוז תס"ר על קיום חתימה וחתום הגאון ה"ר ארי' ליב כהנא רפאפורט חונה פה ק"ק. והוא הי' ריש מתיבתא ובין הדיינים בא הוא ג"כ על החתום הק' מרדכי במוהר"ץ ז"ל מלבוב. בדף 142 מן ט"ו מנחם תק"ו ובא על החתום הגאון ה"ר ארי' ליב הנ"ל והדיינים ובתוכם חתום הק' מרדכי במו"ה צבי הירש ז"ל מלבוב ודף 103 מן ח' אדר תק"ח וחתום ג"כ ה"ר אריה ליב

והדיינים והוא בתוכם בנדון שבועת כתובה ויורשים, דף 146 מן ו' אלול תק"ח בנדון מקום וחתום ג"כ הגאון ה"ר ארי' ליב רפאפורט עם הדיינים.

שפא) **ה"ר מרדכי ב"ר יצחק הלוי.** אביו מובא לעיל אות י' סי' ש"ה ולו היו שני בנים, האחד ה"ר מרדכי שהי' בתחלה אב"ד בק"ק זאלישין ושם נתן הסכמתו על ספר גבעת שאול מה"ר שאול ב"ר משה (זאלקווא תקל"ד) ונדפסו ממנו ג"כ הדושי תורה בפנים הספר שם ובקונטרס אחרון שם ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק טיקטין ושם נתן הסכמתו על ספר דברי קהלת (נאווידוואר תקמ"ה) והסכמתו היא מן י"ב השון תקמ"ה וכן בא בהסכמה על ספר שירי תהלה (ברלין תקס"ח) והוא היה התן ה"ר יעקב ב"ר יצחק כהנא שפירא (עי' אות י' סי' רס"ז) ובנו של ה"ר מרדכי הי' הרב הגאון מוה"ה ארי' ליב אשר הוציא לאור בהסכמת אביו בשנת תקס"ו בעיר ביאליסטאק ספר אסיפת גאונים שו"ת שעברו בין זקנו הגאון ר' העשיל ז"ל מקראקא ובין הג"מ משה בעל חלקת מחוקק.

שפב) **ה"ר מרדכי גימפל ב"ר ראובן.** דיין דפה, בעהמ"ח ספר „מפלגי ראובן" וחדושי גפ"ת כסדר הש"ס ב' חלקים (נדפס בזאלקווא ומובא באוצה"ס אות מ' סי' 1851), והובא בשו"ת ה"ר חיים כהן ר"פ חיו"ד סי' נ"ו. התימת ידו נמצאה בפנקס דף 154 על סתם התימה שנאבדה מן י"ג כסלו תקל"ב וחתום שם הגאון ה"ר דוב בער בהגאון אבד"ק זאמושטש ואח"כ ה"ר יחיאל מיכל בריסקר וסמוך לו בא הוא בחתימת ידו „הק' מרדכי גימפל במוה"ה ראובן ז"ל" ואח"כ חתמו הדיינים ה"ר אהרן ישכר בער סג"ל, משה בהרב מוה"ה יאיר ז"ל, מנחם מענדל ב"ר נחמן כהן רפאפורט. וכן בדף 85 בענין מקום בביהכ"נ מן ר"ה שבט תקל"ג וחתום ג"כ הגאון ה"ר דוב בער הנ"ל וה"ר יחיאל מיכל הנ"ל והוא בעצמו „הק' מרדכי גימפל במו' ראובן ז"ל" ואחריו ה"ר אהרן ישכר בער במוה"ה יוסף סג"ל זצ"ל. בדף 97 בטול חתימה מן כ"ב שבט תקל"ג וחתום שם ג"כ הגאון ה"ר דוב בער הנ"ל ור' יחיאל מיכל הנ"ל וה"ר משה ב"ר יאיר הנ"ל וה"ר מנחם מענדל הנ"ל. כן בדף 105 פסק דין בנדון שותפים מן כ"ב כסלו תקל"ד וגם שם באו כל הנזכרים לעיל בחתימתם. דף 123 על בטול שטר שלישית מן ג' מרחשון תקל"ד ובאו שם על החתום הגאון ה"ר דוב בער הנ"ל וה"ר נחמן כהן ר"פ וה"ר משה ב"ר יאיר וה"ר מרדכי גימפל. בדף 134 על פסק דין אחר קבלת שבועה וגם שמה באו כלם על החתום כנ"ל.

שפג) **ה"ר מרדכי זאב ב"ר משה.** אביו ה"ר משה מק"ק זאלקווא הי' פו"מ דק"ק לבוב ואמו מרת נייטשי היתה בת הגאון מוה"ה אריה ליב שהי' אב"ד בק"ק רישא גלוגא לבוב ואמסטרדם ואשת ה"ר אריה ליב היתה בת הגאון בעל חפם צבי שהי' ג"כ אב"ד בק"ק לבוב והגאון ה"ר מרדכי זאב הי' אב"ד דק"ק סאטינאב יאמפאלי ואח"כ בלבוב אחר שסלק את עצמו הגאון בעל מרכבת המשנה ממשרת הרבנות

סביב לשנת תקל"ח. הוא הרבין תורה והי' לו ג"כ עסק בנסתרות ויהיו לו שני בנים, בנו הראשון הוא הגאון ה"ר יעקב משולם אורנשטיין ז"ל אב"ד דפה בעל ישועות יעקב (עי' אות י' סי' רס"ו) ובנו השני הוא הגאון מו"ה משה יהושע העשל האבד"ק טארניגראד (עי' אות מ' סי' תכ"ט) ובתו של הגאון ה"ר מרדכי זאב מרת אסתר היתה אשת הרב מו"ה יצחק אהרן הלוי איטינגא אבי הגאון מו"ה מרדכי זאב סג"ל איטינגא שהי' אבי הרב הגאון מו"ה יצחק אהרן איטינגא ז"ל אב"ד דפה ובתו השנית היתה אשת הרה"ג מו"ה דוד בעריש היילפרין מבערזאן בן הגאון מוהר"ר אברהם שלמה היילפרין האבד"ק ראהאטין ומה"ר דוד בעריש הנ"ל יש הסכמה בס' אור פני משה. הגאון מהרמ"ז הנ"ל מובא בס' ישועות יעקב מבנו באה"ע סי' ל"ו גם מובא בשואל ומשיב מהדורא תנינא ח"ג סי' קכ"א ונמצאו ממנו הרבה הסכמות בשו"ת הר הכרמל (בפד"א תקמ"ב) מן יום ד' י' אלול תקל"ח וחתום שם „הק' מרדכי זאב חונה בק"ק לבוב יע"א" ובאה שם גם הסכמת בעל מרכבת המשנה, וכן בס' קרבן ראשית (בפד"א תקל"ח) מן יום ב' כ"ד לכ"י תקל"ח ובס' המדות לר' יצחק סאטנאב חתום „מרדכי זאב החונה בק"ק סטנאב נוטה לשבת בעיר הגדולה לאלהים ק"ק לבוב" וההסכמה היא מן י"ז מנחם תקל"ד ושם נמצאות גם הסכמת הגאון ה"ר מרדכי מייזלש חונה ק"ק זאלקווא והסכמת בעל פרי מגדים בעת היותו בפ"פ, מזה נראה כי בשנת תקל"ד כבר נבחר להיות אב"ד בלבוב, וכן בס' עטרת יוסף (זאלקווא תקל"ח) וכן בס' מים אדירים משנת תקל"ח, ובס' תולדות יוסף, ובס' רב פנינים (בפד"א תקמ"ב) הסכמתו משנת תקמ"א, בבחינת עולם (וויען תקנ"א) הסכמתו מן כ"ב חשון תקמ"ג, ס' ברכת יעקב (לבוב תקמ"ו) הסכמתו מן ב' אדר תקמ"ד, בשו"ת ב"ח החדשות מן ד' אייר תקמ"א, בס' אגודת אזוב (זאלקווא תקמ"ב) וכן בס' חדושי הלכות ממהרש"א מהדורא בתרא הסכמתו מן ג' שבט תקמ"ו, בס' כנסת יחזקאל עה"ת משנת תקמ"ו, בס' אבן העזר מן ט"ו אייר תקמ"ג, בס' כתר אהרן מן כ"א שבט תקמ"ב, פרקי אליהו עם באור סוגה בשושנים (לבוב תקמ"ג) מן ח' אלול תקמ"ג, מים יחזקאל (פאריצק תקמ"ו) מן א' חנוכה תקמ"ו, פרי מגדים או"ח מן י"ג תמוז תקמ"ב, קרבן ראשית (בפד"א תקל"ח), קשת יהונתן מן כ"ה תמוז תקמ"ד, חרב פיפיות מן ט"ו כסלו תקמ"ז, אבן פנה מן כ"ו שבט תקמ"ו, שפה ברורה (זאלקווא תקל"ח) ועוד ועוד. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ק"ו). אך לא נרשם פרט השנה, רק במפתח להספר בסי' ק"ב הביא שנפטר בשנת תקמ"ז וכן כתוב במכתב הג"מ יצחק אהרן איטינגא הנדפס בסוף ס' כלילת יופי כי נפטר ביום ב' לחדש שבט שנת תקמ"ו, אבל בשם הגדולים החדש אות מ' סי' פ"ה הביא כי נח נפשיה בשנת תקנ"א. ואלה הדברים החרותים על המצבה:

יום ב' שבט. מקום קבר איש האלהים, חבין עוז תפארת של אדונינו מורנו ורבינו, דגל כלילת יפינו ותפארתנו, ה"ה הגאון הגדול המפורסם מאור הגולה מופת דורנו גר ישראל פ"ה ע"ה היה חסיד היה ענו, לו יד ושם בנגלה ובנסתר

לתושיה כפלים איש האלהים קדוש יאמר לו, טוהר"ר מרדכי זאב בהרב הנגיד מוהר"ר משה, אב"ד בשתי הקהלות פה ומצ"פ לק"ק פיורדא תנצב"ה לקץ ימין אלהים:

שפד) ה"ר מרדכי זאב ב"ר יעקב משולם אורנשטיין. הוא בן הגאון בעל ישועות יעקב, נתקבל לאב"ד בעיר פרעמיסלא ולא הלך לשם, ובספר הנ"ל מכבוד אביו מובאים הרבה הדושים ממנו. נפטר על פני אביו ז"ל ביום ו' טו"ב מרחשון תקצ"ז ונוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 2 סי' קי"ד) וחרות עליה:

'מר יצרח כל עובר, 'רב חכם ארזים נקבר, 'דבריו האיר כל בני עבר, 'כעת עליו המות גבר, 'ידובב שפתיו בקבר, 'זיו תורתו אשר חבר, 'אך מאד גדול השבר, 'בדמי יומיו חלף ועבר.

פה נטמן כבוד הרב הגאון המובהק מופת הדור נר ישראל עמוד האמונה, המפורסם בעוז חכמתו ותורתו ויראתו, היה מחסה ומעוז למדינתו, להקימם באמונתו מוהר"ר מרדכי זאב, נתקבל לאב"ד ק"ק פרעמיסלא. תנצב"ה:

שפה) ה"ר מרדכי ב"ר שמעון ראבין. מ"ס ומ"ץ דחוץ לעיר במשך כ"ג שנה בימי הגאון בעל ישועות יעקב ויש לו תשובה בספר ברוך טעם להגאון מו"ה ברוך האומים אבד"ק לייפניק, גם נמצאה הסכמתו על ס' אהל יצחק על דיני שחיטות ובדיקות (לבוב תקע"ט). נפטר י"ט שבט תקצ"ח ונוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"א 2 סי' קט"ז) וחרות עליה:

עדה המצבה הזאת, כי פה נטמן אדם גדול בתורה ומהולל במעשים טובים, כבוד הרב הגאון הגדול חריף ובקי, שמש בקודש, מ"ס ומ"ץ פה לבוב שלשה ועשרים שנה, המפורסם לשבח, מוהר"ר מרדכי בן מוהר"ר שמעון תנצב"ה. יום ג' י"ט שבט גדול הוא בישראל לפ"ק:

שפו) ה"ר מרדכי זאב ב"ר יצחק אהרן סג"ל איטינגא. גאון גדול ומפורסם, נשיא ארץ הקדושה דכולל עסטרייך. ימים רבים ישב על התורה ולמד יחד עם גיסו הגאון הגדול מו"ה יוסף שאול הלוי נאטינזאהן ז"ל והברו ספרים והם ספר מפרשי הים ביאור על ים התלמוד ממס' ב"ק מדודם הגאון מו"ה משה יהושע העשל ז"ל (לבוב תקפ"ז), וס' מגן גבורים ב' חלקים על ש"ע או"ח, ספר מאירת עינים על טרפות הריאה, ספר מעשה אלפס על הרי"ף והגהות על הש"ס ונר מערבי על הירושלמי והגאון מהרמ"ז לבדו חבר ס' שו"ת מאמר מרדכי על ד' חלקי הש"ע (לבוב תרי"ב), גם נמצאו ממנו הסכמות רבות על ספרים וגם הגאון הרישנ"ז חבר לבדו הרבה ספרים. והוא הי' מצד אמו נכד הגאון מו"ה מרדכי זאב ז"ל (עי' לעיל סי' שפ"ג), כי הוא הי' אבי אמו ואמו היתה אחות הגאון בעל ישועות יעקב ז"ל ובנו היה הגאון מו"ה יצחק אהרן איטינגא שהי' אב"ד דקהלתנו. נפטר עש"ק ב' תמוז תרכ"ג ועל מצבתו חרותים הטורים האלה:

הילילו וזעקו, כפים ספקו, החשך גבר והמאורות לקו, מנורה הטהורה, ארון האלהים, הוא אדמו"ר הגאון הגדול, מוהר"ר מרדכי זאב בהרב המופלג מוהר"ר

יצחק אהרן סג"ל איטינגא, מחבר ספר מפרשי הים ומגן גבורים ח"א וח"ב והגהות על הש"ס, מעשה אלפס על הרי"ף, וספר מאירת עינים על טרפות הריאה ושו"ת מאמר מרדכי, ונר מערבי על הירושלמי, מרוב ענותנותו צוה למעט בשבחו, ד' כצנה רצון יעטרהו, יהי עליו סתרו:

שפו) ה"ר משה ב"ר יעקב ישראל ציפורש. הוא בעל סדר גטין, הובא בטיב גטין שמות נשים אות ח' סק"ב
ובא על החתום בועד ארבע ארצות משנת "שנ"ו—שנ"ז הנעתק בהאסיף לשנת תרמ"ו צד 453 וחתום "נאם משה בן לא"א יעקב ישראל ז"ל הנקרא משה ציפורש מלעמבערג" והובא בשו"ת שארית יוסף סי' כ"ה וראיתי במחברתו של החכם פיננער שהביא איזה מצבות מלבוב ונמצא שם גם נוסח מצבתו ואלה הטורים החרותים עליה:

י"ג אלול לפרט ישמח משה במתנת ח'ל'ק'ו' ע'ב'ד' נ'א'מ'ן (שס"א), פה חלקת מחוקק נטמן, משה ב"ר יעקב ישראל משכר כהימן, מלא מצות כרמון, ועבודת הקודש עליו בכתף כאומן, מעשה ידו אומן, צרקת ה' עשה בגוף ובממון הלך לנוח ולעמוד. . . . . .

עד כאן העתיק ובלי ספק נמחק השאר מהמצבה ובעל מצב"ק לא העתיק אותה לגמרי.

שפח) ה"ר משה ב"ר אהרן. ריש מתיבתא פה, נפטר ביום ב' דחג הסוכות שנת שס"ט ונוסח מצבתו נמצא במצב"ק ח"ב בתוספת קודש דף ל"ד ע"א וחרות עליה:

אוי ואבוי על הלקח ארון האלהים, עליונים ששו ותחתונים בכו ביום מות משה איש האלהים, ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו, היה מלא תורה ויראה ועבד לה בתדירה, פיומיה לא פסיק מגירסא, רב חילו בפלפולא דאורייתא, מבין שמעתתא אלבא דהלכתא, סיני ועוקר הרים, ה"ה האלוף הגדול בתורה, מנורה הטהורה, צדיק וחסיד שמו נודף כשמן הטוב, אשר סתרי תורה בו נטמן צדיק וקדוש מו"ה משה בן מוהר"ר אהרן, ריש מתיבתא דפה אשר הרבין תורה והעמיד תלמידים רבים מגדולי הדור ותפס ישיבות בכמה קהלות בישראל ועשה משפט וצדקה וישב בישיבה שיש בה סמוכין לאורייתא, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ב' דחג הסוכות שס"ט לפ"ק:

שפט) ה"ר משה ב"ר יוסף. ריש מתיבתא דפה, נפטר י"ב סיון שע"ג ונוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"ב סי' י"ד) וחרות עליה:

ספון פה חלקת מחוקק, ומשה אל האלהים עלה, אראלים אחזו בארון הקודש ונלקח מאתנו עטרת ראשנו, ה"ה הרב הגאון האלוף מנורה הטהורה, מוהר"ר משה בהגאון מוהר"ר יוסף ריש מתיבתא דפה קהלתנו עיר לבוב הגדולה עיר של חכמים וסופרים, הרבין תורה בישראל ודלה דלה מבאר מים חיים, והשיב לשואליו דבר ה' זו הלכה, והעמיד תלמידים רבים, לכן בזכות זה תהי מנוחתו כבוד וינוח על משכבו בשלום ער מתים יחיו ויקיצו שוכני עפר. תנצב"ה:

שצ) ה"ר משה יעקב נתן מהעליטש. חתום בפנקס דף 6 על שטר מכירה משנת שפ"ו.

שצא) ה"ר משה ב"ר מרדכי אשכנזי. אב"ד פה והוא המובא בתשובות משאת בנימין תשובה צ"ב בתשובה
שהשיב להגאון בעל הסמ"ע וכתב בזה"ל „תשובה להגאונים עמודי הגולה הגאון הפארת ישראל מהר"ם כ"ץ אשכנזי והגאון מו"ה יהושע פאליק (הוא בעל הסמ"ע)". נמצאה התימת ידו בפנקס דף 7 על פסק דין ועל מכירת קרקע בתוקף ב"ד מיום כ"ה אייר שפ"ז ועל הכתב היו חתומים „בנימין וואלף בלא"א יהודה ליב כ"ץ זלה"ה ונאם שמואל בן לא"א יהודא זצ"ל אוירבאך, משה בן הרב מרדכי זלה"ה אשכנזי" ואח"כ קימו החתימות ה"ר מרדכי ר' הירש, ה"ר משה אשכנזי וה"ר שמשון. ובדף 13 על מכירת מקום מן ד' סיון שצ"ג ביחד עם ה"ר יוחנן ב"ר דוד עשרים וארבע סג"ל ועם ה"ר מרדכי ב"ר צבי הירש. בדף 5 על מכירת בית והחתומים הם ה"ר יוסף ר"א קלמנקס מלובלין (עי' אות י' סי' רי"ז) ואח"כ ה"ר מרדכי ר' הירש (עי' לעיל סי' שס"ה) מן י"ג ניסן שצ"ה ואח"כ קימו החתימות בי"ב טבת שנת שצ"ו והחתום הגאון ה"ר משה ב"ר מרדכי אשכנזי ואחריו החתום יהודה ליווא סג"ל בא"א ה"ר יעקב זצלה"ה עפשטיין אשכנזי מפראנקפורט (עי' לעיל סי' קע"ח) ועוד הפעם שם בדף ההוא חתמו יחד ה"ר מרדכי ב"ר הירש וה"ר משה ב"ר מרדכי זלה"ה אשכנזי מן י"ג אדר שני שצ"ו. דף 8 על שטר חוב נאבד מן י"ה שבט שצ"ט והחתום הוא בראשונה ואח"כ יהודא ליווא סג"ל עפשטיין ואח"כ משה בן לא"א הגאון מו"ה יושע שליט"א. דף 14 על שטר חוב נאבד מן כ"ב אלול שצ"ח. דף 30 על אודות בנין כותל והשגת גבול מן ז"ך מרחשון ת"א והחתום שמשון בלא"א קלונימוס ז"ל, משה בהר"ר מרדכי זלה"ה אשכנזי ואח"כ נתקיימו החתימות מן ה"ר אברהם ב"ר גרשון גרויפין ור' משה ר' נטע בערמאנש וה"ר יוסף ב"ר יצחק. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' כ"ד) וחרות עליה:

> אוי כי בא השמש בצהרים ונפל מאתנו נזר ראשנו הגאון האלוף מו"ה משה בן הגאון האלוף מוהר"ר מרדכי אשכנזי, הי' אב"ד בחוץ לעיר ועשה צדקה ומשפטים ישרים ומתוקים והרבין תורה בישראל ורבים שתו מימיו, ועבד לה' בכל לבבו ונפשו והאיר עיני ישראל בתורתו ועסק בגמ"ח, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ו' ניסן ש"ם [?] לפ"ק:

ואין ספק כי בעל מצב"ק טעה בהעתקת פרט השנה כדמוכח מכל הכתוב לעיל.

שצב) ה"ר משה נכנע מייזיש ב"ר יצחק אשכנזי. דיין גדול פה. התימת ידו נמצאה בפנקס דף 14
על מכירת מקום בביהכ"נ מן ז"ך אייר שצ"ז ביחד עם הגאון ה"ר צבי הירש ב"ר יהודה ליב פפעפרקארן וה"ר יוסף ב"ר נתן לוי העלליר ואח"כ נתקיימו החתימות מן ה' תשרי ת"ו וחתום ה"ר זנוויל אשכנזי וה"ר שמעון בן קלונימוס זצ"ל וה"ר יהודא ליווא סג"ל עפשטיין, בדף 16 על זכות דריסת הרגל דרך בית שבנו ביחד עם ה"ר זנוויל אשכנזי, בדף 17 על פסק דין בענין הביעת בע"ח וסלוק כתובה בשנת ת"א ביחד עם ה"ר שמואל זנ ויל בן ה"ר יהודה זצ"ל אווירבאך וה"ר שמשון ב"ר קלונימוס זצ"ל והוא התום

שם „משה נכנע מיזות במו״ה יצחק זצלה״ה אשכנזיא״ ונמצא נוסח מצבתו במצב״ק (ח״ב סי׳ כ׳) וחרות עליה:

ומשה עלה אל האלהים עלה ונתעלה בתורה ד׳ יגע בתורה והאיר עיני ישראל בתורתו, ה״ה החכם הנדול המופלג מוהר״ר משה בהרב מוהר״ר יצחק מיזלס אשכנזי הדיין המצוין, אוי נא לנו כי אבדנו אבדת הצדיק, אבד חסיד מן הארץ איה גודר גדר ועומד בפרץ כי הרביץ תורה בישראל ועשה משפט וצדקה להעמיד תלמידים רבים גדולי הדור, לכן בזכות זה ינוח על משכבו בשלום תנצב״ה. נפטר ביום כ״א טבת ת״ט לפ״ק:

שצג) ה״ר משה ב״ר יושע. התימת ידו נמצאה בפנקס דף 8 על שטר חוב הנאבד מן ר״ח שבט שצ״ט וחתום ביחד עם ה״ר זנוויל אשכנזי וה״ר משה אשכנזי „משה בן לא״א הגאון מו״ה יושע שליט״א״ ועוד הפעם שם על נתינת רשות לבנות כפה בבית אחד מן כ״ג טבת תצ״ט וחתום בראשונה נאם יושע בן לא״א מהר״ר יוסף זלה״ה (בודאי הוא בעל מגיני שלמה) ונאם מרדכי ר׳ הירש ונאם יהודא ליווא סג״ל עפשטיין ואח״כ נתקיימו החתימות ביום י״ח שבט שצ״ט וחתום משה בן ה״ר מרדכי זלה״ה אשכנזי, נאם יהודא ליווא סג״ל עפשטיין ונאם משה בן לא״א הגאון מו״ה יושע שלי״ט, והנה להגאון בעל מגיני שלמה הי׳ בן ושמו ה״ר משה שהי׳ דיין ראשון בקראקא ואולי הוא זה החתים פה בפנקס, ובעל עיר הצדק הביא כי נפטר בקראקא ושם בספרו (צד 182) הביא גם נוסח מצבתו אשר חרות עליה:

פה נטמן האלוף מוהר״ר משה בהגאון מוהר״ר יושיע ז״ל, שהלך לעולמו יום א׳ כ״ח אייר תמ״ח:

אך בלי כל ספק טעה בעל עיר הצדק בהעתקת פרט השנה כי בשנת תמ״א לא חל כ״ח אייר ביום א׳ ואולי היה כתוב על המצבה תמ״ז.

שצד) ה״ר משה ב״ר יהושע. במצב״ק (ח״ב סי׳ כ״ה) מובא נוסח מצבה אחת וחרות עליה:

ויכת משה עבד ד׳, ספרא רבא דישראל, ה״ה הרב הגדול האלוף מנורה הטהורה, מוהר״ר משה בהגאון מוהר״ר יהושע, הי׳ ריש ב״ד פה במשפטים ישרים ומתוקים והאיר עיני חכמים והרביץ תורה ולמד עם תלמידים שיעורין כסדרן, פה מפיק מרגלין וסנפירין וצלל במים אדירים ועסק בגמ״ח והעמיד תלמידים רבים, לכן בזכות זה תנצב״ה:

ומפני שלא העתיק פרט השנה שהלך בה למנוחות, ע״כ קשה לדעת מי הוא זה ומאד יוכל היות כי ערבבתי פה שני אנשים וה״ר משה ב״ר יהושע הזה הוא החתום בפנקס (המובא לעיל בסי׳ שצ״ג).

שצה) ה״ר משה ב״ר אורי פייבש אשכנזי, דיין דפה, חתום בפנקס דף 30 על מכירת קרקע מן י״ג תמוז ת׳, וחתום בתהלה ה״ר נפתלי הירץ במו״ה יהודא זעלקל שלי״ט וה״ר יוסף ב״ר יצחק שלי״ט וה״ר יהודא ליב ב״ר אורי ז״ל ואח״כ חתום „משה בן א״א מו״ה אורי פייבוש ז״ל אשכנזיא״.

שצו) ה"ר משה ב"ר דוד הלוי הורוויץ. ריש מתיבתא פה, נפטר בש"ק א' דר"ח אלול שנת ת' ועל מצבתו חקוקים הטורים האלה (מצב"ק ח"ג סי' ט"ו):

ויהי משה עבד ה', היה עובד ה' בכל לבו, כפתחו של אולם היה לבו מלא חכמה ודעת ומדע וכל תבונה, ורז ממנו לא נעלם, חריף ובקי בכל חדרי התורה, בגמרא בספרי ובספרא, ה"ה הגאון האלוף, מנורה הטהורה, באספקלריא המאירה, מוהר"ר משה בהגאון הגדול מו"ה דוד הלוי מגזע הורוויץ, אשר היה ריש מתיבתא דפה, והרביץ תורה בישראל, ויגע בתורה יומם ולילה, ועשה משפט וצדקה בישראל, והאיר עיני תלמידיו בהלכה, אשרי העם שלו ככה, בזכות זה תנצב"ה:

שצז) ה"ר משה ב"ר אליהו. ריש מתיבתא פה, נפטר בשושן פורים שנת ת"ח ונמצא נוסח מצבתו במצב"ק (ח"ג סי' כ"ג וח"ד דף צ"ב ע"ב) וחרות עליה:

ומשה עלה אל האלהים, פה נטמן נרתק התורה, ארי שבחבורה, האלוף בתורה, מנורה הטהורה, אלופנו וגאוננו, רב האי גאון, הגדול שר התורה, מו"ה משה במו"ה אליהו עלה ונתעלה כאחד המורים הרביץ תורה בישראל והיה ריש מתיבתא דפה ארבע ועשרים שנה, חד מבעלי תריסין במשנה ובגמרא ובסברא ובפלפולא דאורייתא בחריפות ובקיאות ירד וצלל בים התלמוד והעלה מרגלין וסנפירין יומם ולילה לא פסק פומי' מגירסא עם תלמידים וחברים, אשר הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה מגדולי הדור ועבד לה' בתדירה בתורה ובתפלה בכל רמ"ח אבריו, לכן בזכות זה תנצב"ה:

ובעל מצב"ק הביא שם כי הי' ניסו של הגאון בעל איתן האזרחי והובא בספרו סי' ג', אולם באיתן האזרחי שם מתחיל "והאיש משה עניו, יאיר ה' פניו, בדיק לן מר גיסא כו'" ואין אתנו יודע למי כוון, כי לא פירש כראוי.

שצח) ה"ר משה ב"ר מנחם מן. בעל מצבת קדש (ח"א 2 סי' ע') הביא נוסח מצבה שהוקמה על קבר איש הנקרא בשם ה"ר משה ב"ר מנחם מן, וחרות עליה:

ויהי שם משה על פי ה', א"ך טבת תט"ו לפ"ק, יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה ונאספה האורה יקר רוח מלא תבונה, המאיר עיני חכמים בהלכה, אשרי העם שלו ככה, וגם ביתו הי' פתוח לרוחה, לא נמצא כמוהו מימים קדמונים, אברך בשנים, שמן תורק שמו, ה"ה הרב הגאון המאיר עיני חכמים ויישראל בתורתו האלוף מוהר"ר משה בן הגאון הגדול אב"ד וריש מתיבתא מויהר"ר מנחם מן זצלה"ה, זכותו יעמוד לנו ולכל ישראל אמן. תנצב"ה:

ובעל מצב"ק רשם על המצבה הזאת: "נוסחת מצבת הגאון המאיר עיני חכמים בהלכה מו"ה משה בן הגאון הגדול המפורסם מויה מנחם מן, אב"ד וריש מתיבתא דפה לבוב ובעיר מלוכה ווינא זלה"ה". וטעות היא בידו, כי שמע שהי' בוויען אב"ד בשם ר' מנחם מן ע"כ חשב כי ה"ר משה הזה הוא בנו והוסיף על ה"ר מנחם מן שהי' אב"ד וריש מתיבתא דפה לביב והדבר הזה הוא שקר גמור שלא הי' מעולם אב"ד ור"מ בלבוב ולא הי' לו בן בשם ר' משה ואין ספק אצלי שעל המצבה היה רשום "בן ה"ר מנחם מן" והוסיף מדילי' התואר "הגאון הגדול אב"ד וריש מתיבתא" כדרכו להוסיף ולפזר תוארים "הגאון" "אב"ד" "ריש מתיבתא" ועוד, ובודאי ה"ר מנחם מן החרות

על המצבה הוא איש אחר ואולי הי' הרות „מנחם מנלי" ונשמטו האותיות „לי" מהשם מנלי, אבל אין זה האב"ד מווינא, ולו הי' בן אחד בשם ר' נתן נטע כמבואר בס' כלילת יופי במבוא לח"א דף כ' ע"ב: „הגאון מו"ה מנחם מן והי' נקרא גם ר' חיים מנחם הי' חתן הגאון בעל משאת בנימין (עי' שו"ת משאת בנימין סי' פ"ב) והי' תלמיד הגאון בעל ס' מטה משה, ונזכר בתשובות חותנו בס' משאת בנימן סי' ק"ב ונתקבל לאב"ד ולר"מ בוויען אחרי מות הגאון האב"ד שם מוה' ליב רופא אבי אמו של הגאון ה"ר מנחם מענדל אויערבאך ז"ל בעל עטרת זקנים, ובשנת שצ"ז כבר ישב ה"ר מנחם מן על כסאו בווינא כמבואר בשו"ת ב"ח סי' ע"ו ובשנת ת' כתב תשובה ונדפסה בשו"ת ב"ח החדשות סי' כ"ט, ובשנת ת"ו בא בהסכמה על הדפסת הש"ך על ש"ע יו"ד, וחתנו היה הרב הגאון מו"ה יצחק ז"ל אשר קבע דירתו בוויען אצל חותנו הגאון מוהר"ר מנחם מן הנ"ל. ומנהיגי ק"ק וויען הי' להם דין ודברים עמו (עי' שו"ת צמח צדק סי' ל"ז) ובנו של ה"ר מנחם מן הי' הגאון מו"ה נתן נטע דיין בקראקא ובפנקס הקהל בק"ק קראקא נמצאה התימתו על פסק דין מן כ"ה סיון ת"י וחתום „נאם נתן נטע בלא"א מ"ו הגאון כמו"ה חיים מנחם מן יצ"ו" ועוד שם בא על החתום על פס"ר מיום ד' עשרה בשבט ת"י"ד וחתום „נאם הק' נתן נטע בהגאון כמוהר"ר מנחם מן זללה"ה". וראיתי בספר רבני וויען מאת החכם ר"י גאסטפרוינד צד 50 כי נפל בפח השגיאה והרכיב שני אנשים ועשה מהם איש אחד וחשב שה"ר מנחם מן הוא הוא ה"ר מנחם מענדל אווערבאך בעל עטרת זקנים ובאמת הם רחוקים זה מזה, הראשון הי' בן ה"ר יצחק וחתן הגאון בעל משאת בנימן ובשנת ת"ו בהסכמתו על הש"ך יו"ד חתום שם „נאם חיים מנחם בן לא"א הח"ר יצחק ז"ל פה ק"ק ווינא" וה"ר מנחם מענדל אווערבאך בעל עטרת זקנים הי' בן הקצין מוהר"ר משולם זלמן פישהאף מוויען וכן בתו של הגאון מהר"ל רופא שהי' אב"ד בוויען ובעל עטרת זקנים הי' בתחלה דיין בקראקא ואח"כ קבע דירתו בוויען בבית אביו הנ"ל ולא ישב שם בתור אב"ד רק בתור איש פרטי ומשם נתקבל לאב"ד בקראטאשין ובשנת תל"ג בא בהסכמה על ס' לב אריה עה"ת ונדפסה מבנו תשובה ארוכה בס' אבן השוהם סי' ס"א ובשנת ת"ו הלך לעולמו וכל קורא יראה כי דברי הח' הנ"ל בס' רבני וויען בטלים ומבוטלים לא שרירין ולא קיימין.

שצט) **ה"ר משה ב"ר נטע.** דיין גדול פה לבוב ונמצאה התימתו בפנקס הקהל אשר ת"י דף 30 על קיום התימות בשנת תי"ב מיום ז' מרחשון ביחד עם הגאון ה"ר אברהם גרויפין ז"ל וחתום אחריו נאם משה ר' נטע בערמנש דיין בלבוב ואחריו החתום נאם יוסף בלא"א מוהר"ר יצחק הכ"מ דיין דלבוב (עי' אות י' סי' רכ"ג) וכן נמצאה חתימת ידו בפנקס דף 47 על קיום שטר ופסק דין מן י' סיון תט"ו וחתומים נאם ישעי' קרעמניצר ונאם אברהם סג"ל גרויפין ונאם משה ר' נטע בערמנש.

נוסח מצבתו נמצא במצב"ק (ח"ב סי' ל"ז) וחרות עליה:

נפטר ביום י"ב טבת ת"כ לפ"ק. אשא קינה כבנות יענה, ועיני דכל עלמא יורה דמעה כי נפל מאתנו העטרה וחשיבה מאורה ונאספה האורה יקר רוח מלא תבונה, המאיר עיני חכמים בתורתו, מוהר"ר משה בהרב מוהר"ר נטע, הי' גדול בתורה ומופלא ומופלג וחריף ובקי והעמיק בפלפול בהויות דאביי ורבא ולמד עם תלמידים והרבין תורה בישראל והיה דיין הגדול דפה, ועשה משפט וצדקה וחקים ישרים, בזכות זה תנצב"ה:

ת) ה"ר משה ב"ר אברהם. אב"ד דק"ק בערזאן וריש בי דינא פה. נפטר כ"ט אב תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' ח') וחרות עליה:

בתשעה ועשרים יום לחדש אב תכ"ר לפ"ק. נטמן נרתק התורה ארי שבחבורה האלוף בתורה מנורה הטהורה, הגאון המפורסם מוהר"ר משה במוהר"ר אברהם אבד"ק בערזאן וריש בי דינא דפה, היה רב גדול בתורה עלה ונתעלה בישיבה של מעלה, ארז אשר בלבנון, חד מבעלי הריסין במשנה ובגמרא ובסברא ופלפול דאורייתא בחריפות ובקיאות ירד וצלל בכי ים התלמוד והעלה מרגלין וסנפירין יומם ולילה לא פסק פומי' מגרסא עם תלמידים וחברים אשר הרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה גדולי הדור ועבד לה' בתדירה בתורה ובתפלה בכל רמ"ח אבריו, לכן בזכות זה תנצב"ה:

תא) ה"ר (משה) מאשקא ב"ר חיים. אחד מהקדושים, נהרג ביום השבת ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בהתחלתו ובח"ד דף ט' ע"א סי' ו') וחרות עליה:

פה נטמן הגאון ריש מתיבתא ט"ה נ"י מוהר"ר מאשקא בהרב מו"ה חיים ז"ל, אשר קדש השם מסר נפשו להריגה ונהרג במיתה חמורה וקשה ביום השבת קודש ח' אייר תכ"ד לפ"ק פה לבוב בחוץ לעיר בעבור שהרבין תורה בישראל, לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום דמו במהרה:

תב) ה"ר משה ב"ר שלום. אחד מהקדושים, נהרג ג"כ ביום השבת ח' אייר תכ"ד והרות על מצבתו (מצב"ק שם סי' כ'):

פה נטמן הקדוש והטהור מוהר"ר משה במוהר"ר שלום, בעבור שמסר נפשו בעד קדושת השם המיוחד והנורא ביום ה"ק ח' אייר תכ"ד לפ"ק פה לבוב בחוץ לעיר ונהרג במיתה חמורה וקשה, לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום דמו:

תג) ה"ר משה ב"ר אברהם. נהרג ג"כ כנ"ל ועל מצבתו חרותים הטורים האלה (שם סי' כ"ה):

פה נטמן הקדוש והטהור מו"ה משה במוהר"ר אברהם, בעבור שמסר נפשו להריגה בעד קדושת השם בשבת קודש ח' אייר תכ"ד לפ"ק פה לבוב ונהרג במיתה קשה וחמורה, בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמת דמו:

תד) ה"ר משה ריש מתיבתא. במצב"ק (ח"ג סי' כ"ז וח"ד דף קס"ח ע"א) מובא נוסח מצבתו:

ומשה עלה אל האלהים, עלה ונתעלה בתורת ה', יגע והאיר עיני ישראל בתורתו, מנורה הטהורה באספקלריא המאירה, ה"ה החכם הגדול האלוף בתורה גאוננו ופארנו, עטרת ראשנו, רבינו משה איש אלהים, ריש מתיבתא דפה היה חסיד וקדוש וחריף ובקי בחדרי תורה, הדריך בני קהלתנו לעבודת ד' ותורתו והרבין תורה כל היום וכל הלילה בחברים ותלמידים והנהיג קהלתנו בחכמה ובתבונה ועשה משפט וצדקה בישראל והעמיד תלמידים רבים אשר שתו מימיו ממקור מים חיים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר י"ב אדר תכ"ה לפ"ק:

ובעל מצב"ק הביא שם כי הובא בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' י"ה ויכנהו „אהובי מחותני", וכן בתשובה סי' פ"ו הביא „אהובי מחותני הותיק האלוף הנעלה כמוהר"ר משה יצ"ו".

תה) ה"ר משה ב"ר יעקב קיקיניש. ריש מתיבתא וריש בי דינא דפה, נפטר ב' אייר תכ"ט ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ג סי' ג', וח"ד דף ג' ע"א) וחרות עליה:

אוי ואבוי כי מת משה איש האלהים ונגנז ארון הקודש, ה"ה הרב הגאון האלוף מנורה הטהורה החסיר ונאמן כאיתן והימן אי חסיד אי עניו לשם שמים מתלמידיו של הלל, מו"ה משה בהגאון מו"ה יעקב קיקיניש מגזע יונה הנביא, ריש מתיבתא דפה וריש בי דינא, עשה משפט וצדק והרביץ תורה בישראל ותפלתו היתה זכה וברורה ברמ"ח אבריו והי' יודע לכוון בוראו בתפלה כחזקי' והעמיד תלמידים גאוני הדור ורבים שתו מימיו, בזכות זה תנצב"ה. עלה למרום ביום ב' אייר תכ"ט לפ"ק:

תו) ה"ר משה ב"ר יוסף. אב"ד דק"ק דובנא הגדולה, נפטר פה ביום ט' סיון תמ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' ל"ה וח"א 2 סי' נ"ג) וחרות עליה:

ומשה אל האלהים עלה ט' ימים לחדש סיון תמ"ד לפ"ק, הוא הרב הגאון הגדול מו"ה משה במו"ה יוסף אב"ד בק"ק דובנא הגדולה, הרביץ תורה ודלה דלה והשקה כל בני דורו, יהי מנוחתו כביד עד מתים כי יחיו חיים:

תז) ה"ר משה מאשיל. ראש מדינה דגליל לבוב, נמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל דף 77 על שטר חזקה משנת תמ"ז ביריד יעראסלאב וחתום „נאם משה מאשיל ר"מ מלבוב".

תח) ה"ר משה ב"ר יהודה ליב. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ע"ז) וחרות עליה:

יום ד' כ"ה תמוז תנ"ו לפ"ק, נגנז ארון הקדש ונשברו הלוחות ונפלה עטרת ראשנו כליל יופי, תפארת ישראל, הרב הגאון הגדול מוהר"ר משה בן מוהר"ר יהודה ליב והיה נקרא הרב ר' משה קראטשינר זצ"ל הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה, בזכות זה תנצב"ה:

תט) ה"ר משה חריף (הראשון). ז"ל בעל שם הגדולים החדש אות מ' סי' ר"א: „הרב מו"ה משה חריף סג"ל הוא הגאון הגדול המפורסם בכל תפוצות ישראל אבד"ק לבוב, בן הגאון הגדול מו"ה שלמה אבד"ק פולנאה וק"ק לבוב, חתן הגאון הגדול מוה' נתן נטע כהנא אבד"ק אוסטרא והגליל, והוא מחותנו של הגאון מו"ה יהודה ליב סג"ל אבד"ק פרעמיסלא ודק"ק לבוב הנודע בשמו ר' ליב חסיד מלבוב נכד הרמ"א ז"ל, ובנו (של ה"ר משה חריף) הוא הגאון מו"ה יוסף סג"ל אבד"ק פרעמיסלא" וכן גם כתב באות י' סי' ע"ז. גם בעל מצב"ק (ח"ד דף ע"ד) הביא מעשה מן הגאון ה"ר משה חריף הראשון שהי' אב"ד פה לבוב ואח"כ נסע לעיר מולדתו ק"ק אולינאב ומנוחתו כבוד שם ונתקבל במקומו הגאון ה"ר אברהם אשכנזי קאצנלינפוגין ז"ל ע"ש אשר העתיק מן הפנקס של ביהכ"נ הקטנה דתוך העיר (הנאבד מאתנו). ובעל מצב"ק חשוד מאד ודרכו

להחליף גברא בגברא ומי יודע איזה שם הי' כתוב בפנקס והוא חשב שהכוונה על ר' משה חריף ולא נוכל לדעת אם ה"ר משה חריף הראשון הי' אב"ד בלבוב, גם אין להוכיח שהי' בן הגאון ר' שלמה חריף כאשר תראה להלן. ה"ר משה חריף הראשון חי בדור אחד עם גאוני קשישאי והם הסמ"ע ומהר"ם מלובלין ומהרש"א ובעל משאת בנימין והב"ה ז"ל והגאון מו"ה אפרים זלמן מרגליות ז"ל בספרו טיב גטין הביא בהקדמתו כי זכה ה' אותו ובא לידו ספר סדר גטין מהגאון המפורסם מו"ה משה חריף הזקן ז"ל חותנו של הגאון מו"ה שעפטיל ז"ל (ס"ל הורוויץ בן השל"ה ז"ל בעל ווי עמודים שהי' אב"ד בפפ"ד ובפוזנא ובסוף ימיו בוויען ושם מנוחתו כבוד) בכתיבת ידו ממש אשר העתיק סדר שמות של הגאון מהרש"ל כו' ונכדו הגאון המפורסם מהר"ם חריף ז"ל האב"ד דק"ק לבוב (הוא ה"ר משה חריף הישני) העתיק על כל דף ודף הגהות הגאון מו"ה שלומיצא תלמיד מהרש"ל ומספר ד"מ וזכרון משה וסדר שמות גטין, מחותנו זקנו הגאון מו"ה אברהם שרענציל ז"ל בעהמ"ח שו"ת א־תן האזרחי והגאון מהר"ם חריף ז"ל צבי והוסיף מדילי' בגליון הספר כמה דברים כו'. וכן בטיב גטין, שמות נשים אות ס' סק"ד הביא שהגאון ר' משה חריף השני הי' חתן הרב מו"ה שמעון בן הגאון מוהר"ר אברהם שרענצל ז"ל. והנה ה"ר משה חריף הראשון כאשר הביא הגאון ר' זלמן מרגליות ז"ל בטיב גטין שמות נשים אות י' סק"ב סדר גט אחד בשנת ה"א שס"ב ועוד שם סק"ז הביא כי גם בשנת ה"א שס"ו סדר גט אחד וכן עוד שם בלקוטי שמות בדיני ב' שמות שנשתנו סעיף י"ט ס"ק י"ז הביא הגאון מוהר"ר משה חריף הזקן ז"ל זקנו של הגאון מהר"ם חריף מלבוב (הוא ה"ר משה חריף השני) כתב שסדר גט אחד בשנת ה"א שס"ז, גם הגאון הזה ה"ר משה חריף הראשון מובא בטו"ז או"ח סי' ת"ל סק"א, גם תראה כי הגאון מהר"ז מרגליות ז"ל בטיב גטין שמות אנשים אות מ' ס"ק ל' הביא כי הגאון ר' שלמה חריף הוא הי' א"ז לחתן בעל שארית יוסף (הוא ה"ר יוסף ב"ר מרדכי גרשון כ"ץ מקראקא), ובנו של ה"ר שלמה הי' ה"ר יצחק והיה חתנו של המהרש"א עכ"ל וכן בשמות נשים אות ח' ס"ק ד' כתב והגאון ר' שלמה סג"ל הוא אא"ז הגאון מו"ה שלמה חריף חתן הגאון בעל שארית יוסף שהי' ג"כ אז אב"ד דק"ק לבוב (ר"ל ה"ר שלמה חריף) ובנו אא"ז הגאון מוהר"ר יצחק ז"ל הי' חתן מהרש"א ז"ל עכ"ל, מזה נראה בעליל שהביא רק את בנו הגאון ה"ר יצחק, ולא הביא כי גם ר' משה הי' בן הגאון ר' שלמה חריף ומזכיר בספרו הרבה פעמים את ר' משה חריף הראשון, אבל לא כי הי' א"ז ושהי' בן להנ"ל גם את ה"ר משה חריף השני הביא עליו אב"ד מלבוב, אבל לא כן על ר' משה חריף הזקן. גם באיזה זמן הי' ר' משה חריף הראשון אב"ד בלבוב, כי כאשר הבאתי היה חי במאה הרביעית לאלף הששי במחצה השנית ובשנת ש"ם—ש"ע סדר איזה גטין והגאון ר' שלמה חריף שהוא הי' אב"ד בלבוב נפטר בסוף המאה הרביעית ביומי הגאון ר' אברהם שרענצל ובעל מגיני שלמה ונפטר בשנת שצ"ה וא"כ הי' בנו זמן רב קודם לאביו. ואולי הי' רק ריש מתיבתא פה

או ראש ב"ד ולא אב"ד ובזמן ההוא היינו עד שנת שע"ג—שע"ד היו הונים בלבוב שני גאונים מהר"ם מלובלין בתור אב"ד והסט"ע בתור ריש מתיבתא וראיתי במחברת מגלת יוחסין אשר חבר ה"ר מאיר פערליש מחובר לס' מטה משה עה"ת (מר' משה ב"ר ישעי' כ"ץ מפרעמיסלא) ונדפס במחברת מיוחדת מאת הרה"ג מו"ה נח חיים מקאברין (ווארשא תרמ"ט), ובסוף החוברת (דף 34) הביא ו"ל: הגאון מו"ה מענדיל מרגליות מפרעמיסלא בא לקראקא ונשא את בת הגאון מו"ה מרדכי מרגליות מקראקא ואח"כ נשא בזוג שני את בת הגאון מו"ה משה חריף ז"ל אב"ד דק"ק קרעמניץ והולידו כמה בנות כו'. ואין לברר אם כיון אל ה"ר משה חריף הנ"ל ואולי הי' עוד אחד אשר הי' מכונה ה"ר משה חריף והגאון מו"ה מענדיל מרגליות שהביא הי' אב"ד ור"ט בפרעמיסלא והוא המובא בשו"ת צמח צדק בנדון עגונה אחת. ועוד יש להוכיח כי הגאון ה"ר שעפטיל שהי' חתנו של הגאון ר' משה חריף הראשון לאחר שגמר את ספרו ווי עמודים המחובר לס' השל"ה בא עה"ח בזה הלשון „נאם שבתי בן הגאון הגדול נשיא בא"י מו"ה ישעי' סג"ל זצ"ל הורוויץ בנו של איש אלקים מוהר"ר אברהם שעפטילש, חתן האשל הגדול שר וגדול בישראל ה"ה הגאון המופלג מו"ה משה חריף זצ"ל, החונה על צבא פה ק"ק פוזנא ואב"ד מדינת פולין גדול" ואם הי' חיתנו בן הגאון ר' שלמה חריף סג"ל מלבוב לא הי' שותק מלהזכירו בשם סג"ל וגם הי' מזכיר את אביו הגאון ר' שלמה חריף. והנה לעיל באות י' סי' רכ"ה הבאתי כי הגאון ה"ר יוסף הי' בן ר' משה חריף הראשון כאשר הביא בעל שם הגדולים החדש, אבל לא אוכל לקבוע בזה מסמרות ואולי הי' בן ר' משה אחר. מכל זה יראה הקורא כי אין לברר אם ה"ר משה חריף הראשון הי' לוי ושהוא בן ה"ר שלמה חריף אב"ד דלבוב. אבל הבאתי כמו שכתב בעל שם הגדולים החדש ובעל מצבת קדש ואין אחריות הדברים עלי וגם הרב המופלג מוהר"ר הלל נח שטיינשנייידר מווילנא כתב אלי לפני איזה שנים שראה בפנקס ד' ארצות שכתוב שם שהאלוף מ' וואלף בהגאון ר' נטע כהנא אבד"ק אוסטראה הי' חותן הג"מ יוסף אבד"ק פרעמיסלא בהגאון ר' משה חריף אבד"ק לבוב בהגאון מו"ה שלמה אבד"ק פולנאה וק"ק לבוב וקשה מאד לברר הדבר ואולי האיש אשר כתב הדבר הזה בהפנקס כתב מפי השמועה ואין לו יסוד כלל כאשר כתבתי ועי' לעיל סי' רכ"ח.

תי) ה"ר משה חריף (השני) ב"ר ישראל. היה אב"ד ור"מ בשתי הקהלות בלבוב בשנת תמ"ד—תמ"ה אחר

שנסע הגאון מו"ה צבי הירש ב"ר זכרי' מענדל מפה לק"ק לובלין (עי' אות צ' סי' תע"ט) והיה נקרא בשם ר' משה חריף ואח"כ נוסף לו גם השם פינחס והוא הי' חתן הגאון מוהר"ר שמעון הכהן שהי' אבד"ק יאזלאוויץ בן הגאון מו"ה אברהם שרענציל בעל שו"ת איתן האזרחי (טיב גטין שמות אנשים אות ס' סק"ד) ואשתו בת הגאון ר' שמעון היתה מרת געלא (עי' טיב גטין שמות הנשים אות ג' סק"ז) והיו לו שני בנים, האחד הי' הרב הגאון מו"ה ישראל חריף ז"ל (עי' אות י' סי' של"ז) ובנו השני הי' הרב מו"ה צבי הירש

שהי' אב"ד דק"ק יאבורוב (עי' אות צ' סי' תפ"ג), ובתו היתה אשת הגאון מוהר"ר נפתלי הירץ אשכנזי אשר ישב על כסאו אחריו (עי' אות נ' סי' תמ"ח). ובפנקס הקהל אשר ת"י נמצאה בצד 77 חתימת ידו על קיום שטר חזקה ממנהיגי ארבע ארצות מן י"א השרי תמ"ז ביריד יערסלאב והראשון אשר בא שם על החתום הוא ה"ר זאב במהרר"ז ר' מייקש מלבוב ואחריו באו על החתום ששה רבנים ואח"כ נתקיים הדבר ע"י י"א רבנים ג"כ ביריד הנ"ל ובצדו בא הגאון הנ"ל בחתימת ידו לקיים כל הפסק. וכן בצד 4 מן כ"ב כסלו תנ"ז נמצאה חתימת ידו אודות עזבון וחתום „הצעיר פנחס משה חונה פה ק"ק לבוב והגליל" ואצלו חתומים הדיינים „נאם ישעי' בלא"א כבוד מוהר"ר מנחם מענדל מבית קאצינאלנפוגין, נאם הק' משה מזאמושטש נאם יואל פייבש מלבוב דח"ל ונאם הצעיר חיים מלבוב דח"ל". וכן בדף 170 מן ט"ז אייר תנ"ז חתום הצעיר פינחס משה והיא בנדון קרקע שבהכ"נ בזידיטשוב עומד עליה וכן בצד 158 מן ב' שבט תנ"ה על פסק דין בנדון חזקת הבתים בעיר סקאליט והסיום: „הכ"ד האלופים ראשים ומנהיגים קצינים דשתי הקהלות בצרוף כבוד הרב המאה"ג אב"ד ומ"צ דקהלתנו והגליל יצ"ו" וחתום „נאם הצעיר פנחס משה" ואחריו חתמו עוד חמש חתימות ובתוכן ה"ר שלמה לנדא סג"ל וה"ר חיים מאך מצויזמר וכן מוזכר בתוך כרוז אחד שנאבד ממנו שט"ח של החברה קברנים מן ר"ח תמוז תמ"ז בפנקס שם צד 141 וחתומים על הכרוז „נאם שלמה קראטווער מלבוב ונאם ישעיה ב"ר אלכסנדר דובש כ"ץ זצלה"ה".

הגאון הזה הבר הגהות והוספות לסדר גטין וז"ל הגאון ה"ר זלמן מרגליות ז"ל בספרו טיב גיטין בהקדמתו: זכני ה' ובא לידי ספר סדר גטין מהגאון המפורסם מוהר"ר משה חריף הזקן ז"ל חותנו של הגאון המפורסם מוהר"ר שעפטיל ז"ל בכתיבת ידו ממש אשר העתיק סדר שמות של הגאון מהרש"ל שהי' אז בכ"י, היה כותבו ומגיהו וכוסיף והולך הוספות שמות חדשים שלא נקבו בס' מהרש"ל ז"ל. ונכדו (של ה"ר משה חריף הראשון) הגאון המפורסם מוהר"ר משה חריף ז"ל האב"ד דק"ק לבוב (הוא ה"ר משה חריף השני) העתיק על כל דף ודף הגהות מוהר"ר שלומיצא תלמיד מהרש"ל ומספר ד"מ וזכרון משה וסדר שמות גטין מחותנו זקנו הגאון המפורסם מוהר"ר אברהם שרענצלס ז"ל בעהמ"ח שו"ת איתן האזרחי אשר נדפס זה לא כבר (הגאון ר' משה חריף השני היה חתן הגאון ה"ר שמעון בן בעל איתן האזרחי) והגאון מהר"ם חריף ז"ל צבי והוסיף מדילי' בגליון הס' כמה דברים מחודשים וגם כמה תשובות בעסק שמות גטין כו'. ובספרו טיב גטין הובא הגאון מהר"ם חריף בהרבה מקומות. וכן בס' עמק הלכה וטעם מן דף י' ע"ב הביא קושיות הגאון מוהר"ר משה חריף אבד"ק לבוב והגליל, וכן הובא בס' בכור שור על ב"מ דף ס"ה. והגאון הזה הי' תמיד אחד מראשי בית הועד של גאוני ארבע ארצות פולין. בשנת תמ"ה בא בהסכמה ביריד יערסלאב על ס' נחלת עזריאל עה"ת וחתם נאם משה מלבוב, בשנת תמ"ז הסכים על ס' תולדות יצחק עה"ת וחתם ראשון ואחריו בא על החתום הגאון מו"ה צבי הירש במו"ה זכרי' שהי' אז אב"ד בק"ק לובלין ועוד שאר

גאונים וכן הסכים ג״כ בועד יערסלאב על שו״ת בית יעקב מן ז׳ תשרי תנ״ג וחתומים שם גם ה״ר חיים ר׳ דודש מאך זצ״ל מלבוב וה״ר זאב וואלף במוהר״ר פנחס ז״ל מלבוב והוא חתום ראשון לגאוני הועד „נאם משה פנחס מלבוב״, ובירושלמי זרעים עם פי׳ הר״א פולדא נמצאה הסכמה מגאוני לבוב מן י״ב טבת תנ״א וחתום תחתיה ה״ר אריה יהודא מלאדמיר ואחריו „נאם הצעיר פנחס משה״ ואחריו נאם יוסף סג״ל מלבוב ונאם הצעיר יהודא ליב ר״מ דק״ק לבוב מחוץ לעיר, וכן בס׳ בית הלל (דיהרנפורט תנ״א) נמצאה הסכמתו מן ג׳ תשרי תנ״א וחתום „הצעיר פנחס משה מלבוב״, ובס׳ צנצנת מנחם (ברלין ת״פ) בא בהסכמה ורשום „הסכמת ש״ב הגאון הגדול מו״ה משה חריף אב״ד ור״מ דק״ק לבוב והגליל יצ״ו ואחיו ש״ב מו״ה ישראל חריף אב״ד ור״מ דק״ק אליק״ ובא על החתום יום ג׳ ד׳ תשרי תמ״ח בק״ק יעריסלאב „הצעיר משה מלבוב ונאם ישראל אב״ד ור״מ דק״ק אליק״ וכן בס׳ גבורת אנשים (דעסוי תנ״ז) נמצאה הסכמתו מן ט׳ אלול תנ״ו וכן נמצאה שם חתימת הגאון ה״ר יוסף הלוי אבד״ק פרעמיסלא וכן ה״ר שניאור אב״ד ברישא, וכן בס׳ בדרך אלשיך (דיהרנפורט תפ״ז) הסכים מן ג׳ ניסן ת״ס וחתם „הצעיר פנחס משה אב״ד ומו״צ מק״ק לבוב והגליל״ וכן בא בהסכמה בס׳ דת יקותיאל (זאלקווא תנ״ו) ועוד בהרבה ספרים.

והנה הרב הגאון מהרח״ן דעמביצער ז״ל כתב אלי באחד ממכתביו: „ובדרך אגב אודיע לרו״מ כי שגיתי בנדון הגאון ר׳ משה חריף השני שכתבתי בספרי כ״י ח״א סי׳ ט׳ שהי׳ נכד הגאון ה״ר שעפטיל הורוויץ בעל ט׳ וווי עמודים שהיה חתן ר׳ משה חריף הראשון, אך זאת אמת שר׳ משה חריף השני הי׳ נין ונכד לר׳ משה חריף הראשון, אבל לא היה כלל נכד לר׳ שעפטיל הורוויץ ואני באתי לידי טעות זו לפי שראיתי בהקדמת מהר״ז מרגליות לס׳ טיב גטין שהביא שם שהעתיק מסדר גטין של הגאון ר׳ משה חריף הראשון ומה שהוסיף עליו חתנו הגאון ר׳ שעפטיל הורוויץ ז״ל וגם ממה שהוסיף עליו נכדו הגאון ר׳ משה חריף השני האבד״ק לבוב, ובהשקפה הראשונה סברתי כי תיבות „נכדו הגאון ר׳ משה חריף השני״ קאי על ר׳ שעפטיל שזכר שם באמצע דבריו, ואולם כעת אני רואה כי שגיתי ברואה ונכדו קאי על ר״מ חריף הראשון והיינו שר׳ משה חריף השני הי׳ נכד לר״מ חריף הראשון״. ונה נפשיה של הגאון הזה במוש״ק אור ליום כ״ד אלול תס״ב ונוסח מצבתו נעתק במצב״ק (ח״א 1 סי׳ ל״ה וח״א 2 סי׳ ס״א וחרות עליה):

ויומת שם משה ספרא רבא דישראל, אור ליום כ״ו [צ״ל: כ״ד] אלול תס״ב במוצאי שבת וילך משה רבינו ומורנו הגאון כאור הגולה מוהר״ר משה פנחס במוהר״ר ישראל חריף ז״ל שהיה אב״ד ור״מ דק״ק לבוב והגליל, וכל בית ישראל יבכו להאי שופרא דבלי בעפרא דקרי ותני בבולהא תלמודא ותוספתא וספרא. בזכות זה תנצב״ה:

תיא) ה״ר משה ב״ר יודא זונדל מזאמושטש. דיין גדול ומצוין פה. חתימת ידו נמצאה הרבה פעמים בפנקס על פסקים וחתום „משה מזאמושטש בלא״א מוהרי״ז שלי״טי ועפ״י הרוב חתום „הצעיר משה מזאמושטש״. בדף 2 מן יום ג׳ ניסן תמ״ו על אסור השגת חזקת ברייהויז וחתום שם ה״ר ישעי׳ כ״ץ דיבש מלבוב והוא

נכד בעל הסט״ע (עי׳ אות י׳ סי׳ שכ״ז) וגם ה״ר ישעי׳ ב״ר מנחם מענדל מבית קאצינלפוגין ועוד עם איזה דיינים. צד 81 מן ער״ח סיון תמ״ח על חזקה וחתום בתחלה ה״ר שלמה ב״ר צבי הירש ז״ל קראקאווער (עי׳ אות ש׳ סי׳ תקי״ד) ואח״כ חתום „הק׳ משה בלא״א מ״ו הרב מוהר״ר יודל זונדל שלי״ט מזאמושטש״, צד 58 שנת תמ״ח תמ״ט על פרעון חוב, צד 10 מן י״ג תשרי ת״ן על בטול שטר קנין וחתום ביחד עם ה״ר ישעי׳ כ״ץ דובש, וה״ר ישעי׳ מבית קצינאלנפוגין, צד 41—40 מן ד׳ טבת תמ״ט על שטר מכירה והתומים שם ה״ר ישעי׳ כ״ץ דובש ור׳ ישעי׳ קאצנלנפוגין וה״ר ישעי׳ מלויצק וה״ר משה מזאמושטש, צד 65 מן י״ט תמוז תמ״ז על נתינת כח וזכות וחתומים שם ה״ר דוד ב״ר חיים וה״ר שלמה קראקאווער וה״ר יהודה אברהם מבית לוי וה״ר חיים ב״ר יצחק מקאמארנא ואחריו ה״ר משה מזאמושטש, צד 4 מן כ״ב כסלו תנ״ז וחתומים שם הדיינים ה״ר ישעי׳ ב״ר מנחם מענדל קאצינאלפוגין, ה״ר משה מזאמושטש וה״ר יואל פייבש מלבוב דמ״ל וה״ר חיים מלבוב דח״ל וגם הגאון הגדול ר׳ פנחס משה חריף בא שם בחתימתו וחתום הונה פה ק״ק לבוב והגליל, צד 54 מר״ח אייר תנ״ז על פסק דין וחתום ביחד עם ר׳ ישעי׳ מלויצק, צד 44 מן י״ט מנחם תנ״ב על שכירת בית ושם נעתק אות באות מגוף הפס״ד ונעתקה חתימת האב״ד „הצעיר יהודה ליב חופ״ק לבוב דח״ל״ ואחריו נמצאות חתימות ה״ר שלמה קראקאווער ה״ר ישעי׳ כ״ץ דובש, וה״ר משה מזאמושטש, צד 52 מן כ״ד כסלו תנ״ה על פסק דין והסיום בצרוף הרב ה״ה אב״ד ור״מ דח״ל ובא על החתום הצעיר יהודה ליב חפק״ק לבוב דח״ל יצ״ו ואחריו ישעי׳ מבית קצנאלפוגין ונאם משה מזאמושטש, צד 58 משנת תמ״ז וחתום בראשונה נאם ישעי׳ בלא״א מוהר״ר אלכסנדר כ״ץ זצלה״ה דובש מלבוב ואח״כ ישעי׳ בלא״א מוהר״ר מנחם מענדל מבית קאצינאלנפוגין ונאם משה מזמאמושט ועוד שם איזה פעמים, בדף 59 מן כ״ג אדר ת״ם וחתום בתחלה ה״ר ישעי׳ ב״ר משולם ז״ל מלויצק ואח״כ ה״ר משה מזאמושטש ואח״כ ה״ר חיים מלבוב דחו״ל, בצד 107 על פסק דין מן ח״י אייר תנ״ז בגדון קרקע בית הכנסת בזידיטשוב, צד 43 מן ר״ח אדר תנ״ט בצרוף כבוד הרב ה״ה אב״ד ומ״צ דקהלתנו והגליל וחתום הצעיר ישעי׳ מלויצק ואח״כ ה״ר משה מזאמושטש ואח״כ ישעי׳ מבית קצינאלפוגין ואח״כ ה״ר ישעי׳ זעליג מלבוב, ועוד הפעם שם משנת תס״ב ועוד בצד 44 וצד 60 מן כ״ג אדר ת״ס, דף 10 מן י״ג תשרי ת״נ, צד 36 מן ה׳ אב תס״א על שטר חוב הנאבד וי״ז תמוז שנת תס״ד וחתום הק׳ יצחק סג״ל החפ״ק לבוב ובין הדיינים באה גם חתימת ידו והי׳ אז הגאון ה״ר יצחק אב״ד פה (עי׳ אות י׳ סי׳ רצ״ג), צד 102 על פסק דין משנת תס״ה ובא ג״כ שם הגאון ה״ר יצחק ב״ר יוסף על ההתום ואח״כ ה״ר משה מזאמושטש, צד 23 מן טו״ב טבת תס״ו וחתום אחריו ה״ר יהושע זעליג מלבוב והיא על שטר חוב שנשרף, צד 91 מן ג׳ אדר תס״ז בענין זכות וחזקה, צד 66 מן י״ט אייר תע״ב אודות מכירת מקום בבית הכנסת, עוד שם משנת תס״ח ובא שם על החתום האב״ד דפה הגאון מוהר״ר נפתלי הירץ אשכנזי וחתם „הונה ק״ק לבוב והגליל״ ואח״כ

התום ה״ר ישעי׳ מלויצק וה״ר משה מזאמושטש וה״ר חיים מלבוב וה״ר יואל פייבש בנדון מכירת מקום בביהכ״נ, צד 29 מן ז׳ אדר ת״י על שטר חוב נאבד, צד 112 ע״ב מן ר״ח סיון תס״ז על פסק דין, צד 113 מן י״ד חשון תס״ט ועוד שם צד 101 וצד 102 משנת ת״ע על רשימת מטלטלין מעזבון והתום ג״כ שם ה״ר יצחק סג״ל הופ״ק לבוב, צד 105 מן ח׳ כסלו בענין מקום בבית הכנסת, צד 76 משנת תע״ג על שטר מתנה, צד 109 מן ג׳ אב תע״ט בנדון מקום ואחריו התום הק׳ יהושע פלק והוא ה״ר יוסף יהושע פלק, צד 117 מן ט״ו תמוז תע״ג ועי׳ הוספה ט״ז.

תיב) **ה״ר משה לוי.** הי׳ אב״ד דק״ק ראזדאל והתום בפנקס צד 107 על עדות שנתן בטו״ב אלול ת״ג להראש האלוף ר׳ שלמה על עמלו לבנות מכספו בית מקדש מעט בזידיטשוב ומהראוי לתמכו (עי׳ הוספה ט״ז).

תיג) **ה״ר משה ב״ר דוד.** דיין גדול ומצוין, נפטר ביום א׳ דחג הסוכות שנת תס״ט ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״ב סי׳ נ״א) וחרות עליה:

ויומת משה עבד ד׳ ספרא רבא דישראל, ה״ה הרב הגדול בתורה מופלג בחסידות ובקדושה ובקי בנגלה ובנסתר, מוהר״ר משה בהרב המאור הגדול מוהר״ר דוד, אשר הרביץ תורה בישראל ועשה משפט וצדקה והי׳ דיין הגדול המצוין ולמד עם תלמידים שיעורים כסדרן, בזכות זה הנצב״ה. נפטר ביום א׳ דחג הסוכות תס״ט לפ״ק:

ובעל מצבת קדש כתב עליו „נוסחת מצבת הרב הגדול המופלג מו״ה משה בהגאון מאור הגולה מו״ה דוד לידא אבד״ק אמסטרדם בעה״ט ס׳ עיר מקלט ושאר חבורים״ ומי יודע אם הוא זה בן הגאון ר׳ דוד לידא, כי לא כתוב כן בפירוש על המצבה.

תיד) **ה״ר משה ב״ר דוד הלוי הורוויץ** (השני). לעיל סי׳ שצ״ו הבאתי דברים ע״ד ה״ר משה ב״ר דוד הלוי הורוויץ הראשון, שנפטר בשנת ת׳, ובמצב״ק (ח״א 2 סי׳ פ״ד) נמצאה מצבת איש אחר הנקרא ג״כ בשם כזה וחרות עליה:

ויומת משה עבד ד׳ ביום ש״ק ח״י אלול תע״ז לפ״ק, ה״ה הרב הגאון הגדול מוהר״ר משה בהגאון הגדול מו״ה דוד הלוי מגזע הורוויץ, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים אשר הרבה מהם גדולי הדור. תנצב״ה:

וראיתי בהמליץ משנת תרמ״ג גליון י״ג במאמר מגלת יוחסין למשפחת הורוויץ מאת החכם מוהר״ר יצחק מאיר לעווינשטיין שהביא כי הגאון ר׳ דוד הלוי איש הורוויץ ז״ל הי׳ בן הגאון ה״ר פנחס ז״ל האבד״ק פולדא ור׳ דוד ז״ל הי׳ אחד מדייני ק״ק ווין כש״כ בהמגיד שנת כ׳ בהוספה להצופה סי׳ מ״א. ובעל מצב״ק טעה בהעתקת פרט השנה ובלי ספק צ״ל ש״ק ח״י אלול תע״ו כי ה״י אלול תע״ז חל ביום ד׳.

תטו) **ה״ר משה במהרא״ל קאזינר.** ראש ומנהיג דק״ק לבוב והגליל או אחד הדיינים, כי בפנקס הקהל צד 110 על קיום חוקה מן ר״ח אדר תע״ח נמצאה העתקה מגוף הכתב וסיים „הכ״ד האלופים ראשי קצינים מנהיגי ק״ק לבוב והגליל יצ״ו בצרוף כבוד האלופים

דייני ישראל דק"ק הנ"ל והתומים „נאם משה במהרא"ל קאזינר ז"ל, נאם צבי במוהר"ר משה מרגליות ז"ל, נאם משה במוהר"ק ז"ל מלבוב, נאם ישכר בער טרניפולר מלבוב ונאם משה במוהר"ם קיקיניש ז"ל, נאם הצעיר ישעי' מלויצק ונאם יהושע זעליג מלבוב" ולפי הנראה שלשה הראשונים הם מנהיגים והר"ר ישכר בער טארניפאלער והר"ר משה קיקיניש והר"ר ישעי' מלויצק והר"ר יהושע זעליג הם דיינים.

תטז) **ה"ר משה במהר"ף.** מנהיג דלבוב והגליל, החתום בפנקס דף 110 על קיום חזקה מן ר"ח אדר תע"ח.

תיז) **ה"ר משה במהר"ם קיקיניש.** דיין דפה (עי' לעיל סי' תט"ו).

תיח) **ה"ר משה ב"ר דוד צבי כ"ץ.** במצב"ק (ח"א 2 סי' ע"ט) נמצא נוסח מצבתו וחרות עליה:

ביום א' י"ט מרחשון תע"ט לפ"ק. ויומת משה עבד ד' צדיק קדוש וטהור ויושב אוהלים של תורה והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה גדולי הדור והערה נפשו למות בעד עבודת ד', ה"ה הרב הגאון המפורסם מוהר"ר משה הקדוש במוהר"ר דוד צבי כ"ץ וצלל"ה, בזכות זה תנצב"ה:

תיט) **ה"ר משה ב"ר יוסף סג"ל.** ראש גולה ומנהיג המדינה, נפטר ביום ב' כ"ז אלול תע"ט ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' מ"ה וח"א 2 סי' פ"ג) וחרות עליה:

חשכה מאור עיני הגולה ונפטר הצדיק ה"ה הגאון המופלא ומופלג החריף ובקי ראש הגולה ומנהיג המדינה, שר התורה, מו"ה משה בן המצוין הדיין מוהר"ר יוסף סג"ל, בזכות זה תנצב"ה:

תכ) **ה"ר משה חיים מלבוב.** אב"ד דפה. בס' משנת חכמים להגאון ה"ר יוסף האכגילעהרטער ז"ל האב"ד דק"ק זאמושטש (לבוב תק"נ) בסוף הקדמתו הביא כי אביו הגאון מו"ה יעקב יצחק שהי' ג"כ אב"ד בק"ק זאמושטש הי' בן הגאון מוהר"ר משה חיים האב"ד דק"ק לבוב והגליל, ולבעל משנת חכמים הי' בן ושמו ה"ר יצחק והבר כפר זכרון יצחק (נדפס בלבוב תק"ס) והי' ג"כ אבד"ק זאמושטש והספר הוא שו"ת ובסופו דרושים, בשער הספר מובא ג"כ שאביו הי' נכד הגאון מוהר"ר משה חיים ז"ל האב"ד דק"ק לבוב והגליל ובעל שם הגדולים החדש אות י' סי' קס"ב הביא וז"ל: הרב מו"ה יעקב יצחק גאון גדול ומפורסם בדורו אבד"ק זאמושטש בן הגאון המפורסם מוהר"ר משה חיים אבד"ק לבוב נכד להגאונים מוהר"ר משה חריף ומוהר"ר ארי' ליב אבד"ק קראקא ולמהר"ם לובלין ז"ל, והוא (ר"ל ה"ר יעקב יצחק) אבי הגאון מו"ה יוסף האכגלערינטער בעל משנת חכמים. וכעת ראיתי בס' כלילת יופי ח"א סי' י"ג שמפקפק בזמן הגאון הזה ה"ר משה חיים מתי היה אב"ד בלבוב, כי לא מצינו זכרו בשום מקום באיזה ספר או באיזה הסכמה למען נוכל להתחקות על זמנו, ואחרי החקירה והדרישה משער כי הוא ר' משה חיים ב"ר אלעזר שהי' אב"ד דק"ק קאמארנא (סמוך ללבוב), ובס' מאמר מרדכי על התורה שנדפס בשנת תע"ט מר' מרדכי ב"ר יהודה ליב מלבוב האבד"ק דאברי שם בין הסכמות

הגאונים נדפסו ג"כ שתי הסכמות משני גדולי הדור אשר הככימו עם ב המחבר להביא הס' הנ"ל לבית הדפוס ובאו על החתום שניהם בשנה אחת וביום אחד, הראשון הגאון מוהר"ר יהודה ליב הלוי ריש מתיבתא דק"ק לבוב ובא על החתום ביום כ"ג אדר תע"ט נאם יהודה ליב בלא"א המאוה"ג מוהר"ר אליעזר סג"ל חונה פה ק"ק לבוב יצ"ו (הוא הגאון מוהר"ר יהודה ליב הלוי איטינגא), והשני הגאון מו"ה משה חיים בן הקצין מו"ה אלעזר ז"ל האבד"ק קאמארנא ומצ"פ לק"ק זלאטשוב ובא ג"כ על החתום שם ביום כ"ג אדר תע"ט לפ"ק "נאם הק' משה חיים בן המנוח הקצין המפורסם מו"ה אלעזר מלבוב חונה בק"ק קאמארנא ומצ"פ לק"ק זלאטשוב" ולדעתו הוא ר' משה חיים הנ"ל שנתקבל סמוך לזמן ההוא להיות אב"ד ור"מ בק"ק לבוב והגליל. ולפ"ז יש להוסיף, כי אביו ה"ר אלעזר היה בן להג"מ זכריה מענדל בעל באר היטב בהגאון ה"ר אריה ליב אבד"ק קראקא והיה חתן הג"מ משה חריף אבד"ק לבוב בן הג"מ ישראל חריף בן הג"מ משה חריף הזקן מקרעמינץ בן הג"מ ישראל חריף מלובלין (עי' בס' יש נוחלין). ואני מצאתי חתימתו בפנקס הקהל אשר ת"י צד 140 בנדון עזבון והסיום שם "כ"ד האלופים הדיינים בצרוף כבוד הרב המאה"ג אב"ד והרב המאה"ג ריש מתיבתא" "מן ח' סיון תפ"ז ובא שם על החתום "הק' משה חיים חפ"ק לבוב יצ"ו".

תכא) **ה"ר משה ב"ר מאיר.** היה מתחלה ריש מתיבתא פה ובשנת תפ"ד בא בהסכמה על ספר יפה מראה על אגדות ירושלמי (אמשטרדם תפ"ז) וחתום "הק' משה בהמנוח מו"ה מאיר ה"ה ר"מ מק"ק לבוב". אח"כ נתקבל מלבוב לאב"ד בק"ק פרעשבורג ומנוחתו כבוד שם, ובס' שו"ת השיב ר' אליעזר (נייאוויט תק"ט) בא בהסכמה יחד עם הגאון ה"ר משה ב"ר אהרן זצ"ל מלבוב האבד"ק ברלין ופפד"א והמדינות ואחריו בא על החתום הגאון מוהר"ר משה ריש מתיבתא בק"ק לבוב ולע"ע אבד"ק פרעשבורג, ובשנת תצ"ב בא בפרעשבורג בהסכמה על ספר עולת אהרן מר' אהרן זעליג ב"ר יואל פייבש מאסטראה הכולל חדושים על אגדות הש"ס (איפיבאך תצ"ג) ורשום שם "הסכמת הרב המאה"ג המופלג מוהר"ר משה נ"י שהיה ריש מתיבתא בק"ק לבוב ולע"ע אב"ד דק"ק פרעסבורג", והחתימה מן יום ד' ג' תשרי תצ"ב לפ"ק הק' משה ריש מתיבתא מלבוב חונה בק"ק פרעשבורג ואגפיה, וכן בס' באר טוב (אלטונא תצ"ז) נמצאה הסכמתו מן יום ג' טו"ב סיון תצ"ב וחתום הק' משה חונה בק"ק פרעשבורג, וכן בשו"ת שב יעקב (ספד"מ תפ"ד) שם בחלק שני סי' ל"ג הביא מהר"ר משה במוהר"ר מאיר זלה"ה חוב"ק פרעשבורג.

תכב) **ה"ר משה ב"ר אהרן מלבוב.** אב"ד בלייפניק במדינת מעהרין ואח"כ נתקבל בשנת תפ"ט לאב"ד בברלין ועי' אודותיו בתולדות רבני ברלין סי' ז' ונשלח אליו כתב הרבנות מן י"א אדר ראשון תפ"ט ונקרא ג"כ שם ה"ר משה מלבוב ואח"כ מפני הריב שפרץ נגדו נתקבל לאב"ד בפ"פ דאדר ונסיעתו שמה היתה בשנת ת"ץ ובשנת תק"ג עזב את העיר פ"פ והלך לו לעירו לייפניק, וישב שם משך עשר שנים ובשנת תקי"ג קבלו אותו מלייפניק להיות אב"ד על כל מדינת מעהרין והיה

נקרא בשם רב מדינה וישיבתו הרמה נהג גם הוא בעיר ניקלסבורג. ונמצאו ממנו הסכמות על ספרים אין מספר ונפטר שם בניקולסבורג ועל מצבתו חרותים הטורים האלה:

פ"נ הרב המדינה מוהר"ר משה לבוב בן הרב הגדול מוהר"ר אהרן זצ"ל מלבוב, יצאה נשמתו יום ד' י"ז טבת תק"ח:

תכג) **ה"ר משה אלחנן היילפרין.** אב"ד דק"ק זלאטשוב ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 94 מן ט"ו אדר ראשון תצ"א על שטר שלישית וכתוב שם שהי' אב"ד ומ"צ בק"ק זלאטשוב והוא הי' בן הגאון מו"ה טובי' יחיאל מיכל היילפרין אבד"ק בערזאן ויש לו הסכמה בס' אוהל משה עה"ת.

תכד) **ה"ר משה ב"ר יעקב.** אביו היה אב"ד דגליל פאדאליא והוא היה פו"ט פה וחתן הגאון מוהר"ר אריה ליב שהי' אב"ד בק"ק רישא גלוגא לבוב ואמשטרדם, ור' אריה ליב היה חתן הגאון בעל חכם צבי (עי' אות א' סי' צ') ובנו של ה"ר משה הי' הגאון טוהר"ר מרדכי זאב אבד"ק לבוב (עי' סי' שפ"ג), וכ"כ בסדר היחס בהקדמת ס' אור הגנוז (פיורדא תקכ"ו) ובס' בית פרק בהסכמה אחר חתימת הגאון ר' חיים כהן ר"פ נמצאה חתימת ה"ר יעקב וחתום הק' יעקב מלבוב החונה בגליל פאדאליע. וראיתי בשה"ג החדש אות י' סי' קל"ט שהביא וז"ל: הרב ר' יעקב גאון גדול ומפורסם בדורו אב"ד דגליל פאדאליע בן ההג"ג מו"ה משה חריף ז"ל והוא זקנו של הגאון בעל ישועות יעקב ז"ל.

תכה) **ה"ר משה ב"ר יוסף.** דיין בזמן הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט, נמצאה חתימת ידו בפנקס צד 103 בנדון שבועת כתובה ויורשים מן ח' אדר תק"ח וחתום ביחד עם הגאון ר' ארי' ליב כהן רפאפורט ר"ט בלבוב בן הגאון ר' חיים כהן, צד 89 בנדון בית מן כ"ה אלול תק"א ג"כ ביחד עם הגאון ר' אריה ליב הנ"ל וה"ר יוסף ב"ר מנחם מאניש סג"ל, בצד 96 בנדון בית מן י"ב אייר תק"כ וחתום הגאון ר' חיים כהן רפאפורט והדיינים ה"ר יוסף סג"ל מלבוב וה"ר נתן נטע ב"ר ראובן וה"ר יעקב שור מגיד דק"ק לבוב וה"ר יחיאל מיכל במוהר"ר ארי' ליב ואח"כ חתום הק' משה בטוהר"ר יוסף זצ"ל דיינא וספרא, צד 114 בנדון שטר חוב נאבד מן שנת תקכ"ד וחתומים שם הק' מנחם מנים הלוי איש הורוויץ הק' יחיאל מיכל ב"ר ארי' ליב והק' משה בטוהר"ר יוסף דיינא וספרא והק' מנחם מענדל ב"ר נחמן כהן רפאפורט, צד 124 על נתינת תוקף לפשר צדדים מן י"ד סיון תקכ"ד וחתום הגאון ר' חיים כהן ר"פ וה"ר ישעיה ב"ר מרדכי קיקיניש מלבוב וה"ר נתן נטע ב"ר ראובן וה"ר יחיאל מיכל ב"ר אריה ליב בריסקר וה"ר משה ב"ר יוסף והר"ר חיים ב"ר יחיאל מיכל וה"ר מנחם מענדל ב"ר נחמן כ"ץ רפאפורט.

תכו) **ה"ר משה ב"ר יהודא ליב.** היה אב"ד דק"ק טאמאשוב ואח"כ מ"ט ומ"צ דפה והוא היה בן בתו של הגאון מוהר"ר משה האבדק"ק שינאווי, ובנו היה הגאון ה"ר יהודא ליב אבד"ק זוראוונא וסקאלי, ובהקדמה לס' שבט מיהודה שחבר ה"ר יהודא ליב הנ"ל

(זאלקווא תקס"ב) כתוב כי אביו הגאון מוהר"ר משה היה אב"ד ומ"ץ בק"ק טאמאשוב ימים כבירים ובסוף ימיו הורה צדק לעדתו בק"ק לבוב, ובסוף ההקדמה סיים כי אביו ה"ר משה הי' בן בנו של הגאון מוהר"ר משה שהי' אב"ד בק"ק שינאווא והי' חתן בנו של הגאון הט"ז ז"ל, וכן על שער הספר כתוב כי ה"ר משה נתקבל בסוף ימיו למגיד מישרים ומ"צ בק"ק לבוב מחוץ לעיר ונכדו אשר הביא הספר הנ"ל לדפוס ה"ר משה ב"ר יהודא ליב שהי' ג"כ אב"ד בסקאלי הוסיף על דברי אביו את ס' פני משה ובסוף הס' הנ"ל מזכיר את זקנו הגאון ה"ר משה הנ"ל שהיה אב"ד ומו"צ בק"ק טאמאשוב ובסוף ימיו הורה צדק לעדתו עדת ישרון מגיד מישרים ומ"ץ בק"ק לבוב ושם מנוחתו כבוד, ואין ספק אצלי כי הוא אשר מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ע"ב) ורשום עליה "נוסחת מצבת הגאון הגדול מוהר"ר משה מגיד מישרים וראב"ד פה לבוב" ועל המצבה הרותים הטורים האלה:

ויסת משה עבד ה' הי' עובד ה' בכל לבו כפתחו של אולם הי' לבו מלא בכל חכמה ומדע וכל תבונה ורז טמנו לא נעלם, חריף ובקי בכל חדרי התורה בגמרא ובסברא, הרב הגאון הגדול מוהר"ר משה בן מוהר"ר יהודה מגיד מישרים פה לבוב ובבהמ"ד הרביץ תורה בישראל והעמיר תלמידים רבים . . . . . .

והנה מצאתי חתימת ידו גם בפנקס אשר ת"י. בצד 103 בנדון שבועת כתובה ויורשים מן ח' אדר תק"ח ביחד עם הגאון ה"ר ארי' ליב כהן ר"פ ועם ה"ר משה ב"ר יוסף (עי' בערך שלפני זה) והוא חתום הק' משה מגיד דביה"מ, צד 89 בנדון בית מן כ"ה אלול תקי"א ג"כ ביחד עם הגאון ה"ר ארי' ליב כהן ר"פ והוא חתום הק' משה במוהר"ר יהודא ליב ז"ל מגיד בביהמ"ד וכן צד 120 מן כ"ב שבט תקי"א ג"כ ביחד עם ה"ר ארי' ליב כהן ר"פ, צד 79 מן ר"ח סיון תקי"ד ביחד עם הגאון ר' חיים כהן ר"פ ונמצא כי בא בהסכמה יחד עם הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ ז"ל על ספר קהלת יעקב הדושים על כמה מסכתות וחתום שם "משה מגיד בבית מדרש". ושם בהקדמת הס' שבט מיהודה הביא "ואחר שנתקבל אבי ה"ר משה בישיבה של מעלה ושקעה שמשו של משה נתקבל דודי המאה"ג מוהר"ר יעקב למגיד מישרים ומ"ץ בק"ק לבוב" ואולי הוא ה"ר יעקב מטרעמבאוולע (עי' אות י' סי' רס"ה).

תכז) **ה"ר משה ב"ר צבי הירש מיזיש.** ריש מתיבתא פה ועי' לעיל אות א' סי' צ"ו מה שהבאתי אודותיו, גם אחיו ה"ר יהודא ליב הנקרא ר' ליבוש מיזיש הי' דיינא רבא פה (עי' אות י' סי' קצ"ה).

תכח) **ה"ר משה ב"ר יאיר.** אחר מדייני הגאון ר' חיים כהן רפאפורט ז"ל, נמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל אשר ת"י צד 114 על כרוז שטר חוב שנאבד מן ב' טבת תקט"ו וחתום בראשונה הגאון ר' חיים כהן הנ"ל ואח"כ הק' ישכר ב"ר משה אוגרא ור' יחיאל מיכל בריסקר ועוד והוא חתום הק' משה בהרב מו"ה יאיר זצ"ל מלבוב, צד 126 על עזבון לטובת יתומים מן כ' סיון תקכ"ו ובאה שם חתימת הגאון ר' חיים כהן והדיינים ובתוכם ה"ר ישעי' ב"ר מרדכי קיקיניש, ה"ר יחיאל מיכל בריסקר

ר' חיים כהן ב"ר יחיאל מיכל, ר' מנחם מענדיל ב"ר נחמן כ"ץ רפאפורט, ר' ישכר בער ב"ר ראובן ואח"כ הק' משה בהרב ר' יאיר זצ"ל, צד 95 פסק דין מן י' סיון תקל"ג וחתום „נאם הצעיר משה בהרב מוהר"ר יאיר זצ"ל" ואחריו החתום נאם מנחם מענדל כהן רפאפורט, צד 97 בטול חתימה מן כ"ב שבט תקל"ג וחתום שם ביחד עם ר' יחיאל מיכל בריסקר ור' מנחם מענדל כהן ר"פ, צד 151 סתם חתימה שנאבדה מן י"ג כסלו תקל"ב וחתום הריש מתיבתא ה"ר דוב בער (עי' אות ד' סי' קכ"ט) ואחריו ר' יחיאל מיכל בריסקר וה"ר מרדכי גימפל ב"ר ראובן וה"ר אהרן ישכר בער סג"ל וה"ר משה בהרב ר' יאיר הנ"ל ור' מנחם מענדל ב"ר נחמן כהן רפאפורט, צד 105 פסק דין בין שותפים משנת תקל"ד וחתום ג"כ ה"ר דוב בער וה"ר נחמן כהן ר"פ וה"ר מרדכי גימפל וה"ר אהרן ישכר בער סג"ל וה"ר מנחם מענדל כהן ר"פ וה"ר משה ב"ר יאיר, צד 123 על בטול שטר שלישית מן ג' מרחשון תקל"ד וחתום ה"ר דוב בער וה"ר נחמן כהן ר"פ וה"ר מרדכי גימפל וה"ר משה ב"ר יאיר, צד 87 על מודעה ואז הי' הגאון האב"ד בעל מרכבת המשנה ובהכתב הנ"ל היה סיום הכ"ד הרבנים הדיינים בצרוף כבוד אמ"ו הרב הגאון המפורסם מופת הדור האב"ד דקהלתנו ק"ק לבוב והגליל יצ"ו מן י"ב שבט תקל"ה וחתמו הדיינים ר' יחיאל מיכל בריסקר, ה"ר אהרן ישכר בער סג"ל וה"ר משה בהרב ר' יאיר זצ"ל ואח"כ נתקימו החתימות ע"י הגאון בעל מרכבת המשנה וחתום הק' שלמה חונה פ"ק לבוב והגליל יצ"ו ואח"כ באה חתימת הר"מ „הק' דוב בער בהגאון אב"ד ז"ל מזאמושטש חפ"ק לבוב יצ"ו" (עי' הוספה י"ג). גם נמצאה הסכמתו בצרוף הגאון בעל מרכבת המשנה שנדפסה בסוף שו"ת זכרון כהונה להר"ר יצחק אייזיק מקאריץ.

תכט) **ה"ר משה יהושע העשל ב"ר מרדכי זאב אורנשטיין.** להג"מ מרדכי זאב שהי' אב"ד פה (עי' אות מ' סי' שפ"ג) והיו שני בנים, הראשון הג"מ יעקב משולם בעל ישועות יעקב (עי' אות י' סי' רס"ו) ובנו השני היה הגאון ה"ר משה יהושע העשל ז"ל אבר"ק ראדוויל וטארניגראד. הוא חבר ס' ים התלמוד על מס' ב"ק הנדפס עם הגהות ותוס' חדושים ושו"ת לבעלי ס' מגן גבורים בשם מפרשי הים בלבוב תקפ"ח, ועוד נשארו אחריו בכתובים הרבה חבורים כמבואר בהקדמה לס' ים התלמוד, והובא בשו"ת הרא"מ החדשות ה"ג סי' מ"ר ועי' בשואל ומשיב מה"ד ה"ג סי' ז'.

תל) **ה"ר משולם ב"ר אברהם.** מנוחתו כבוד פה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ט והי"ר דף ע' ע"א) וחרות עליה:

ויקרא ה' צבאות לבכי ולמספד ואבל כבר מאר, הוא יום ט' ניסן שס"ב.
נעדר מאתנו וחשכה מאורה, כי פה נטמן צנצנת המן, פאר הזמן, רועה ישראל,
הגאון מוהר"ר משולם בהרב מוהר"ר אברהם ז"ל, היה צנא מלא ספרא והרביץ
תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים. בזכות זה תנצב"ה:

תלא) **ה"ר משולם ב"ר אברהם זאלצבורג אשכנזי.** היה אב"ד ור"מ פה בחוץ לעיר ולדעת

הרב בעל כלילת יופי נתקבל לאב"ד אחר אשר עזב הגאון מוהר"ר יהושע ב"ר יוסף בעל מגיני שלמה את העיר לבוב. הגאון ה"ר אברהם שרענצל בעל איתן האזרחי הביא דברים בשמו בספרו סדר גטין אשר נשאר בכ"י ונעתקו קצת מהם בס' טיב גטין להגאון ה"ר זלמן מרגליות ז"ל שמות אנשים באות י' סק"ה ובא בהסכמה בס' מגיד מישרים למרן יוסף קארו ז"ל (לובלין ת"ו). ובפנקס הקהל אשר ת"י נמצאה החתימת ידו בצד 16 על פסק דין בנדון מכירת קרקע עם בית משנת ת"א וחתום משולם בן לא"א אברהם זאלצבורג אשכנזי ואחריו חתמו ה"ר זנוויל אשכנזי (הוא הגאון ה"ר שמואל זנוויל, עי' אות ש' סי' תק"ל) וכן ה"ר משה נכנע מיוזית ב"ר יצחק אשכנזי (עי' סי' שצ"ב) וכן נמצאה גם חתימתו בפנקס צד 19 משנת ת"ד ג"כ כנ"ל ביחד עם ה"ר אהרן קלוניטום ב"ר משה אברהם המכונה קלמן גרויפין, וכן עם ה"ר שמשון ב"ר קלוניטום זצ"ל ועם ה"ר יוסף ב"ר אלכסנדר. הגאון ה"ר משולם הנ"ל נזכר בשו"ת פני יהושע להגאון בעל מגיני שלמה בח"ב סי' נ"ג בירוד יערסלאב בשנת ת' ביחד עם הגאון בעל תוי"ט ז"ל, וכן מובא בס' לב ארי' להדרשן ה"ר יהודא ליב ב"ר יהושע האשקי (ווילהעלמשדארף תל"ד) בסופו במגלת אסתר דף י"ד, והגאון ה"ר יוסף לעווינשטיין אב"ד דק"ק סעראצק העירני כי הגאון ה"ר משולם הנ"ל הובא בקונטרס אוצרות חיים שבתשובות מים חיים סי' כ"ב (ושם נשמט כנויו ומושבו) והוא היה חותנו של הגאון מוהר"ר יעקב מרדכי הכהן האבד"ק פוזנא, ויש לו הסכמה בשו"ת אבן השוהם, תורת חיים, והוא בן הגאון מוהר"ר נפתלי כ"ץ מפפד"א והג"מ יעקב עמדין היה חתן הגאון מוהר"ר יעקב מרדכי הכהן הנ"ל. נפטר בלבוב ח' חשון ת"ה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' ט"ז וח"א 2 סי' ל"ד) והרות עליה:

הן צדיק בארץ מ"ש"ל"ם בשמיני לחודש השני בשנה ק"ש"ה גברו אראלים את המצוקים ונלקח ארון הקודש, עין משפט, הוא איש קדוש אדוננו מורנו ורבנו הקדוש החסיד התם והיקר, הצדיק המושלם ראש הגולה, הגאון מוהר"ר משולם במוהר"ר אברהם זלצבורג אשכנזי, אשר היה ר"מ ואב"ד טורה צדק בק"ק לבוב, איה חסיד איה ענוי, מתלמידיו של אברהם אבינו, חכמה וישיבה הרבה, והעמיד תלמידים הרבה, חקר ותקן משלים הרבה, ומשפטיו עם ישראל עשה, עשה אזנים לדת מורשה שלא יבואו ליגע לא בגופה ולא בשרשה, הדריך את עמו מאסור לאפרשא, בכתוב בס' הורת משה, לכן מיתתו מכפר כדם הפר, יבוא שלום ינוח על משכבותיו בשלום. תנצב"ה אמן:

תלב) ה"ר משולם ב"ר ישעיה. נזכר בפנקס צד 100 בפסק דין מן ר"ח אייר תפ"ז כי היה אב"ד דק"ק קאלימיי ואביו ה"ר ישעיה היה דיין.

תלג) ה"ר משולם ב"ר אברהם (השני). ראש מתיבתא פה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' נ"ה) והרות עליה:

פה נטמן צנצנת המן, פאר הזמן, רועה ישראל, איש צדיק, אשר תורתו היתה אומנתו ובקי בכל חדרי התורה ובכל המעלות והמדות הי' משובח, ה"ה שר התורה עין הגולה האלוף הגדול בתורה מו"ה משולם במוהר"ר אברהם ריישא דמתיבתא דפה לבוב, אשר הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים אשר שתו מימיו ממקור מים חיים. בזכות זה תנצב"ה:

תלח) ה"ר משולם ב"ר יואל הכהן. אב"ד בזוראוונא קאריץ באליהאוו ואח"כ ראב"ד ומ"צ פה בחוץ לעיר והי' רב גדול בתורה, חבר פתחי נדה חדושים על הלכות עטוקות בסמ' נדה ובנטותו לקצת סיגיות אחרות נקרא בשם פתח עינים ובראשו קצת לקוטים מספרו דבר יום על התורה ונקרא בשם לקוטי יום (לבוב תקס"ז) ונמצאה הסכמתו לס' שער ההכנה אשר חבר זקנו הגאון ה"ר נפתלי הכהן שהי' אב"ד דק"ק אסטראה וק"ק פוזנא וק"ק ספד"ם, ובנסעו לארץ הקדושה נפטר בקונשטאנטינא ביום כ"ד טבת תע"ט, וה"ר נפתלי חבר ג"כ ס' בית רחל (עי' אוצר הספרים אות ת' 767), וס' שער נפתלי (שם אות ש' 1025) וצוואתו נדפסה בס' שער ההכנה והביא כי היו לו חמשה בנים וסופר שמותם, ובסוף הצואה חתם עצמו „נפתלי בן לא"א הגדול המופלג בדורו מורנו ורבנו הרב ר' יצחק כהן צדק ז"ל". והגאון ה"ר משולם בהסכמתו לס' שער ההכנה הביא כי היה אב"ד בק"ק זוראוונא ואח"כ קבלו אותי לאב"ד דק"ק קאריץ במקום אחיו הגאון ר' יצחק אייזיק הכהן שהי' אב"ד דק"ק קאריץ ור"מ דק"ק אסטראה ואח"כ הורם קרנו להיות במשמרת כהונת גדולת הצבור בק"ק לבוב והתום „משולם הכהן ראב"ד ומ"ץ בק"ק לבוב יע"א" ב' אדר שנת תקנ"ד. אחיו הנ"ל ה"ר יצחק אייזיק חבר ס' ברית כהונת עולם רמזים ועניני קבלה (לבוב תקנ"ו) ומובא באוצה"ס אות ב' סי' 105. נפטר ביום א' דחג הסוכות תק"ע ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' קי"א) וחרות עליה:

נפלה עטרת ראשנו ביום א' דחג הסוכות תק"ע לפ"ק, ספדה תורה כי נפל נזיר, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון אלהים הרב הגאון מוהר"ר משולם בהגאון מוהר"ר יואל מיוחסי כהונה עד אהרן הכהן מ"מ ומ"ץ דפה בעמ"ח ספר פתחי נדה ולקוטים על התורה. תנצב"ה:

ויש לו תשובה בסוף בס' זכרון כהונה לאחיו הנ"ל. והנה אביו ה"ר יואל הכהן הי' אב"ד באנטניי"א והי' בן הגאון מוהר"ר יצחק אייזיק בהגאון מז"ה בצלאל הכהן בהגאון מוהר"ר נפתלי הכהן מפוזנא, ועי' בשם הגדולים החדש אות ב' סי' נ"ב ונמצאה הסכמתו לס' נחל אשבול דרושים כסדר הפרשיות מר' חיים עוזר הכהן מ"מ דק"ק בראדי (דובנא תקס"ט) והתום משולם הכהן מ"מ ומ"ץ בלבוב חוץ לעיר אב"ד קארעץ זוראוונא. וכן בחדושי מהר"ם שי"ף (פאריצק תק"ע) נמצאה הסכמתו מן יום ב' ר"ח מנחם תקס"ח וחתום הק' משולם הכהן צדק מ"ט ומו"צ פה ק"ק לבוב בעה"מ פתחי נדה וגופי הלכות, וגם הגאון ה"ר יעקב אורינשטיין בא שם בהסכמה וכן נמצאה הסכמתו בס' בנות ברמה על אבות (לבוב תקס"א) מן ח"י מנחם אב תקס"א וחתום הק' משולם הכהן מ"ט ומו"צ פה ק"ק לבוב חוץ לעיר וכ בס' שנות אליהו פי' משניות זרעים מהגאון ה"ר אליהו מווילנא זצ"ל בא בהסכמה מן ו' אב תקכ"ט ביחד עם הגאון ר' צבי הירש ראזאניש ז"ל.

תלה) ה"ר מתתיהו ב"ר סיני. ריש מתיבתא ודיין הגדול פה, נמצאה בפנקס הקהל צד 24 העתקה משטר מכירת קרקע מן ט' אדר ת"ז וחתום ה"ר מאיר בן מוהר"ר אברהם איש טבית לוי ואח"כ

נמצאה חתימתו מתתי' בן הר"ר סיני ואח"כ קימו הדיינים את הכתב וחתמו נאם מרדכי ר' הירש, נאם זנוויל אשכנזי, נאם יעקב מבית א"ש. נפטר ז' כסלו תי"א ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' ל"ד) וחרות עליה:

אוי נא לנו כי נפלה עטרת ראשנו, כי נשבה ארון האלהים, נצחו אראלים את המצוקים ונפל מאתנו אור יקרות וקפאון, דלה דלה והשקה בני דורו לצמאון, היה חסיד היה עניו, מתלמידיו של הלל, ה"ה הגאון האלוף, מנורה הטהורה, מו"ה מתתי' בהרב הגדול מו"ה סיני, הוא היה סיני ועוקר הרים בפלפולא והיה רישא דמתיבתא דפה ודיין הגדול והרביץ תורה בישראל ועשה משפט וצדקה וחוקים ישרים ופומי' לא פסק מגירסא יומם ולילה, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום ז' כסלו תי"א לפ"ק:

תלו) ה"ר מתתיהו פלקירא. הג"מ יוסף שאול הלוי נ"ז זצ"ל במכתבו למחברת מצב"ק ח"ד הביא כי הגאון מו"ה מתתי' פאלקירא ז"ל אשר הסכים על כדור שער השטים להגאון השל"ה ז"ל מנוחתו כביד בעיר לבוב.

נ.

תלז) ה"ר נח משה יונה ב"ר משה. נזכר בפנקס צד 30 תוך שטר מתנה משנת תי"ג וחתום שם ה"ר נפתלי הירץ ב"ר יהודה זעלקל ז"ל מזיא אשכנזי ובן נמצאה חתימת ידו בפנקס צד 35 על שטר מכירה משנת תי"ד, עי' אות א' סי' פ"ד ששם הבאתי עוד דברים אודותיו.

תלח) ה"ר נח צבי ב"ר יוחנן. דרשן דגליל לבוב, חבר ספר עטרת צבי על התורה (זאלקווא תקכ"ג).

תלט) ה"ר נחום ב"ר יצחק טויביש. הי' דיין ומו"צ אצל הגאון בעל ישועות יעקב ז"ל והי' אב"ד דק"ק קאלאמייא.

מנוחתו כבוד פה ועל מצבתו חרותים הטורים האלה:

רבת חיל עשתה נפשו הטהורה, יומם ולילה הגה בחכמה ובתורה, בני ישראל אש דת אלהים הורה, כי יובילו אמונתם שי למורא, בלא יומו היה נגדע פארתו, השאיר אחריו ברכה בתבונתו, במרומי עדן שם תשכן נשמתו, נוכח פני שדי שכר לפעולתו:

תמ) ה"ר נחמן ב"ר מאיר כ"ץ רפאפורט. הי' דיין דפה ואב"ד בק"ק בעלזא ואח"כ בק"ק דובנא ושם שמש בכתר הרבנות עד יום פטירתו. הוא היה אבי הגאון ה"ר שמחה רפאפורט ובנו ה"ר שמחה הי' ממלא את מקומו אחר פטירתו ובשנת תל"א הסכים ביריד יערסלאב על ס' לב אריה עה"ת וחתם "הצעיר נחמן בלא"א מו"ה מאיר כ"ץ רפאפורט החונה בק"ק בעלזא" ובתחלת שנת תל"ב נתן הסכמתו ג"כ ביריד יערסלאב על ספר נחמות ציון על דרושים וחתם ג"כ כנ"ל ובשנת תמ"ט בא בהסכמה בין שאר גאוני ארץ על ס' צפנת פענח חדש (פפד"ט תנ"ד) ובא שם על החתום נאם שמחה בא"א הרב הגדול מוהר"ר נחמן זללה"ה רפאפורט החונה בק"ק דובנא ואח"כ נתקבל הגאון ה"ר שמחה

לאב"ד בק"ק לבוב ונפטר באם הדרך בק"ק שעברשין ונתקבל בנו הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ לאב"ד בק"ק לבוב (עי' אות ש' סי' תקמ"ה). הגאון ה"ר נחמן הנ"ל הי' חתן הגאון ה"ר יוסף ב"ר אליקים געץ אבד"ק לבוב (עי' אות י' סי' רכ"ד) ובפנקס הקהל אשר ת"ו נמצאה החתימת ידו של הגאון ה"ר נחמן בצד 28 על תקנה בנדון מכירת משכנות מן ז' תמוז ת"ט וחתומים שם נאם נפתלי הירץ בא"א מו"ה יהודא זעלקל שליט"ט ונאם נחמן בלא"א החסיד מוהר"ר מאיר כ"ץ זצלה"ה רפאפורט ונאם ישעי' בלא"א מוהר"ר יוסף זצלה"ה ונאם יוסף בלא"א מוהר"ר יצחק שליט"ט (עי' הוספה ג') ובהתחלת הכתב כתוב „בצרוף מאור עינינו הגאון האב"ד מוהר"ר יוסף נרו" והוא הגאון ה"ר יוסף געץ. וכנראה אחר מות חותנו הנ"ל בשנת תי"ב נתקבל הוא לאב"ד פה כי נמצא בפנקס צד 33 שנמכר מקום בבית הכנסת מן הגאון ה"ר יוסף הנ"ל לפדיון בתו וחתנו ונמכר בהסכמת הרב האב"ד מוהר"ר נחמן כ"ץ חתן הרב מוהר"ר יוסף הנ"ל ויכנהו בתואר „האב"ד". בס' תפארת ישראל (זאלקווא תקס"ג) מתיחס אחיו של המחבר מצד אשתו עם הגאון ר' נחמן ליפשיץ כ"ץ ראפאפורט אבד"ק דובנא חתן הג"מ יוסף אבד"ק לבוב כו'. תולדותיו הנודעים לנו: א) ה"ר שמחה הכהן רפאפורט (עי' אות ש' סי' תקמ"ה); ב) ה"ר מאיר הכהן ר"פ (עי' אות מ' סי' שנ"ב); ג) ה"ר גרשון הכהן ר"פ (עי' אות ג' סי' קכ"ז); ד) בתו אשת ה"ר שמואל צבי הירץ ב"ר אריה יהודה ליב האבד"ק בריסק בע"ס שאגת אריה.

תמא) **ה"ר נחמן ב"ר יצחק.** היה שר וגדול ליהודים, אשר בנה בית הכנסת הישן דתוך העיר שנתיסד בשנת ויקרא בש"ם ה' ביחד עם אביו הרב מו"ה יצחק ז"ל ועם אחיו ה"ר מרדכי ז"ל (עי' אות מ' סי' שע"ט) וה"ר נחמן הוא בעל האשה הנכבדה מרת רויזא הנקראת „רויזא הזהב" ובעל מצב"ק ח"א 2 סי' קכ"ג העתיק נוסח מצבתו ולא הביא שנת מיתתו רק במפתח סי' קי"ח ציין שנת שצ"ח וכתב שם כי בפנקס בהכ"נ הקטנה יסופר רב טובו וצדקתו, אולם לדאבון נפשנו נאבד או נגנב הפנקס הזה מבעל מצב"ק. ובסי' קכ"ד במצבת אחיו ה"ר מרדכי הביא נוסח הזכרת נשמתו של אחיו הנ"ל, וזה נוסח מצבת ה"ר נחמן הנ"ל.

הנה נהי אעורר כי פה נטמן צנצנת המן, פאר הזמן, רועה נאמן, איש קדוש נדיב ורחמן, ה"ה האלוף הגדול מוהר"ר נחמן בן מוהר"ר יצחק מרא דארעא קדישא שר וטפסר וקצין וראש המדברים נגד מלכים קצינים וישרים, פיו ולשונו מדבר אבירים חכמה ותבונות, תמימים ויישרים תורה לא נעדר ממנו כי היה גדול בתורה בשם טוב תרום קרנו, גמילות חסד הרבה מהונו, עומדת לעד צדקת פזרונו וגם הכנים אורחים לביתו, בזכות זה בצרור החיים תהי' צרורה נשמתו. אמן:

תמב) **ה"ר נחמן ב"ר חיים כהן רפאפורט.** הוא בן שני להגאון ה"ר חיים כהן ר"פ והי' אב"ד דק"ק גלוגא ודיין מחוץ לעיר פה, נמצאה החתימת ידו בפנקס הקהל אשר ת"ו צד 111 על קיום פסק דין בענין תביעת הקהל מעזבון מן שנת תקל"ד והתום בתחלה הגאון ה"ר דוב בער בהגאון אב"ד דק"ק זאמושטש הונה פק"ק לבוב ואחריו נחמן כהן ר"פ, צד 127 על קיום חתימה מן י"ט מנחם אב תקל"ד וחתום ג"כ עם הרב הנ"ל, צד 123 מן ג' מרחשון תקל"ד על בטול שטר שלישית

וחתום הגאון ה״ר דוב בער הנ״ל ואחריו נאם נחמן כהן רפאפורט ונאם משה בה״ר יאיר זצ״ל, צד 134 על פסק דין ושבועת כתובה מן י״ג אלול תקל״ג וחתום הגאון ה״ר דוב בער הנ״ל ואחריו ה״ר נחמן כהן ר״פ וה״ר אהרן ישכר בער סג״ל וה״ר מנחם מענדל כהן ר״פ והיר אברהם ב״ר משה ז״ל. ונזכר בס׳ שו״ת מאביו הגאון ז״ל בחלק חו״מ סי׳ י״ב ששאל את כבוד אביו הגאון ז״ל ואביו השיב לו ועוד שם גם בחלק אה״ע קודם סי׳ ס״ה שאלה מבן המחבר בנדון גט אחד ובסי׳ ס״ה שם נדפסה תשובת המחבר אליו ובנו של ה״ר נחמן הי׳ ה״ר אריה ליב הכהן רפאפורט אבד״ק ראדימישלא במדינת רוסיא וידידי הרב הגאון מוהר״י לעווינשטיין אבד״ק סעראצק העירני כי בתו היתה אשת הגאון מוהר״ר אברהם קאצינעלינבוגין האבד״ק בריסק בהג״מ דוד ז״ל האבד״ק קידאן בהגאון בעל כנסת יחזקאל.

תמג) ה״ר נחמן ב״ר שלמה. אחד מהקדושים, נהרג בש״ק ח׳ אייר תכ״ד ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״ב בהתחלתו וח״ד דף י״א ע״ב סי׳ י׳) וחרות עליה:

אל נקמות ה׳ נקום נקמת דם עבדיך השפוך ונקום נקמת מורנו הגאון מו״ה נחמן במו״ה שלמה אשר מסר נפשו על קדושת השם ונהרג פה לבוב ביום השבת קודש ח׳ אייר ע״י הפוחזים הארורים, לכן בזכות זה תנצב״ה:

תמד) ה״ר נפתלי יצחק ב״ר אריה יהודה ליב סג״ל. החכם הנודע מהרא״ם מאהר במכתבו בראש מצב״ק ח״א 2 משנת 1863 הביא איזה דברים על אדות משפחה נכבדה והביא שם נוסח מצבת ה״ר נפתלי הנ״ל והציון הוא כזה:

ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון ויגוע יצחק ויכת ויאסף לעמיו שנת שט״ז ד׳ י״ט מרחשון תקרא צום ויום רצון כי לישראל נתן תורה ה״ה הגאון מו״ה נפתלי יצחק במוהר״ר ארי׳ יהודה ליב סג״ל בעהמ״ח ספר נפתלי שבע רצון, והלך לפניו צדקתו להשמיע בכרום קולו ושם יטוב תהלתו קול אומר הודו, ספרו בשבחו וכבודו, איש חסיד הי׳ כל ימיו שהי׳ יקר עתו באמונת ה׳ ובעבודתו. בזכות זה תנצב״ה:

וכנראה לא ראה הספר אור כי לא נמצא זכרו גם באוצר הספרים.

תמה) ה״ר נפתלי הירץ ב״ר מנחם. ריש מתיבתא פה, חבר פי׳ קצר על מדרש רבה וח״מ ובשער הספר כתוב:

„פירוש למדרש הרבות וההורה חברו הגאון מוהר״ר נפתלי דמתקרי הירץ יצ״ו ריש מתיבתא בק״ק לעמבורג במדינת רוסיאה, נדפס פה ק״ק קראקא קרית מלך רב זיגמונד אגוסטוס אדונינו המלך יר״ה ותנשא מלכותו, ותהי ראשית מלאכתו היום יום א׳ ר״ח אלול שכ״ט לפ״ק״, ובסוף סיים המדפיס „ותשלם המלאכה מלאכת הקודש יום ה׳ י״ב אלול שכ״ט לפ״ק״ ועל חמש מגלות רשום על השער „פירוש מדרש ח״מ אשר אזן ותקן וחבר הגאון מוהר״ר נפתלי דמתקרי הירץ יצ״ו ב״ר מנחם ז״ל ריש מתיבתא בק״ק לעמבורג במדינת רוסיא, ותהי ראשית מלאכתו יום ו׳ ט״ו אב השכ״ט״, והמחבר בהקדמתו מספר כי קדמו בדפוס חכם אחד מחכמי מצרים, כוונתו להרב בעל יפה תואר אשר הי׳ בתונים, והתום שם הטרוד נפתלי דמתקרי הירץ

ב״ר מנחם זלה״ה. נפטר בלבוב י״ז ניסן שמ״ב ומצבתו נעתקה במצב״ק ה״א 2 סי׳ ו׳ וח״ד דף ס״ח ע״ב וחרות עליה :

נפטר ביום י״ז ניסן שמ״ב לפ״ק.

נשברו לוחות האבן אראלים אחזו בארון הקדש וגלקח מאתנו רועה נאמן אמונת אומן ישראל, הוא הגאון הגדול מאור הגולה כקש״ת מוהר״ר נפתלי הנקרא רבי הירצקי ריש מתיבתא דפה לבוב הנקרא לעמבערג בהרב מוהר״ר מנחם ז״ל, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים אשר רבים מהם הם גדולי ישראל זכותו יעמוד לנו ולכל ישראל, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים אמן :

והוא אשר הביאו בעל צמח דוד וז״ל : וביומיו (ביומי הרש״ל) הרביצו תורה בישראל בארץ פולין ורוסיא וכו׳ ר׳ הירצקי ראש ישיבה בלעמבערג וכן בעל סדר הדורות הביא וז״ל בימים ההם הרביצו תורה בישראל גאוני הדור וגדולי ישראל הגאון מוהר״ר הירצקי ז״ל ר״מ דק״ק לעמבערג ובנו הוא ה״ר מאיר (עי׳ אות מ׳ סי׳ שמ״ר).

תמו) **ה״ר נפתלי ב״ר צבי הירש.** דיין הגדול דפה והי׳ תלמיד מובהק להגאון בעל הסמ״ע נפטר בהושענא רבה שנת

תי״ח ומצבתו נעתקה במצב״ק (ה״ג סי׳ י׳ וה״ד דף קס״ט ע״ב) :

הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל, נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר, סיני ועוקר הרים וטוחנן זו בזו בסברה ישרה, קולע אל השערה, ה״ה האלוף הגאון מנורה הטהורה באספקלריא המאירה, מוהר״ר נפתלי בהרב הגדול מוהר״ר צבי הירש דיין הגדול דפה לבוב, הי׳ עושה משפט וצדקה ומשפטיו עם ישראל, הוראתו הי׳ בקדושה כשמלה מפורשה ויגע בתירה מאד והי׳ צנא מלא ספרא והי׳ בקי בפוסקים ורוב חלקי הש״ס והרי״ף היו שגורים על פיו, הרביץ תורה והעמיד תלמידים גדולים, ורבים שתו מימיו ממי באר מקור מים חיים, עלה למרום ביום הושענא רבה תי״ח לפ״ק. הנצב״ה :

תמז) **ה״ר נפתלי הירץ ב״ר יהודה זעלקל מזי״א אשכנזי.** היה דיין פה לבוב בתוך

העיר. אביו הגאון ר׳ יהודה זעלקל היה התן הב״ח ז״ל שנתן לו את בתו הבכירה מ׳ אסתר לאשה (נפטרה בקראקא ה׳ ניכן ת״ח כנזכר בפנקס הח״ק דשם) והגאון מו״ה יהודה זעלקל ז״ל היה דיין הגדול דק״ק קראקא (עי׳ אודותיו כלילת יופי ח״א דף מ״ו) ובנו הנ״ל היה ג״כ תלמיד הב״ח ונתקבל לראש ב״ד פה לבוב תוך העיר ושאל שאלותיו מפה אל זקנו הב״ח והוא השיב לו כמבואר בשו״ת ב״ה החדשות בסי׳ נ׳ והתשובה היא כן יום ג׳ ח׳ שבט שצ״ו והשם מזי״א אשר התם עצמו אביו ז״ל הוא כנוי למשפחה אחת עי׳ מה שמובא בס׳ כלילת יופי ח״א דף מ״ו בהערה, ובפנקס הקהל אשר ת״י נמצאה חתימת ידו וחתום לפעמים גם בקצור „נפתלי הירץ מלבוב״ ונמצאה חתימתו צד 30 על מכירת קרקע מן י״ג תמוז ת׳ וחתום נאם נפתלי הירץ בלא״א מוהר״ר יהודא זעלקל שלי״ט ואחריו חתומים נאם יוסף בלא״א מוהר״ר יצחק שלי״ט, יהודה ליב ב״ר אורי ז״ל סג״ל, משה בן א״א מוהר״ר אורי פייבש ז״ל אשכנזי וכן בצד 28 על פסק דין בענין רבית ומתחיל „זאת לדעת שאחר כל המשא ומתן שהי׳ בינינו הדיינים הח״מ בצרוף מאור עינינו הגאון האב״ד מהר״ר יוסף נרו (הוא הגאון ה״ר יוסף ב״ר אליקים געץ וחתן

מהר״ם מלובלין (עי׳ אות י׳ סי׳ רכ״ד) בענין ובעסק המכירות כו׳ והיא מן יו״ד תמוז ת״ט וחתום נפתלי הירץ בא״א מוהר״ר יהודא זעלקל שלי״ט ואחריו חתומים נאם נחמן בלא״א החסיד מוהר״ר מאיר כ״ץ זצלה״ה רפאפורט, ונאם ישעי׳ בלא״א מו״ה יוסף זצלה״ה, ונאם יוסף בלא״א מוהר״ר יצחק שלי״ט, בצד 29 על מכירת קרקע ואחריו חתמו הדיינים מן כ״ו אדר שני תי״ה וחתום נאם נפתלי הירץ מלבוב ואחריו אברהם ר״ג גרויפין, צד 30 ע״ב על שטר מתנה מן י״ט תמוז תק״ו וחתום נאם נפתלי הירץ בלא״א מהור״ר יהודא זעלקל מזיא אשכנזי, צד 31 ע״ב מן כ׳ סיון תט״ו וחתום נאם נפתלי הירץ בא״א הגאון מוהר״ר יהודא זעלקל ז״ל מזיא אשכנזי ונמצאה שם חתימת ה״ר ישעי׳ בלא״א מוהר״ר יוסף ז״ל ונאם יהודה אברהם בא״א ה״ר יצחק סג״ל ז״ל, בצד 33 בענין חלוקת קרקעות מן כ״ג אדר שני שנת תר״א וחתום נפתלי הירץ בא״א הרב מוהר״ר יהודא זעלקל ז״ל מזיא אשכנזי ואחריו חתום אברהם בלא״א מוהר״ר גרשון גרויפין דיין דלבוב ואחריו חתום יוכקי בהחסיד הרב מוהר״ר אברהם חיוש דיין מלבוב, צד 34 ע״ב על שטר מכירה משנת תכ״א וחתום ביחד עם ה״ר יהודה אברהם מבית לוי, צד 35 על שטר חוב נאבד מן כ״ו אייר תכ״ד וחתום נאם נפתלי דירץ מלבוב ואחריו חתום נאם אברהם ר״ג גרויפין מלבוב וראיתי במצב״ק ח״ב דף י״ט שהעתיק מהפנקס את הפסק צד 28 שרשמתי רק מה שהביא שם דף כ׳ ע״א לשון הפנקס בפקודת הרב הגאון הגדול האב״ד יצ״ו מלת „הגאון״ הוסיף מדנפשי׳ ובפנקס כתוב בפקודת הרב הגדול האב״ד יצ״ו, וכן מה שהביא שם כי חתם נאם נפתלי הירץ בן הגאון מוהר״ר יהודה זעלקי אב״ד דתוך העיר פק״ק לבוב, הוסיף מלת הגאון וליתא בפנקס וכן כתוב בפנקס זעלקל לא זעלקי וכן הוסיף המלות „אב״ד דתוך העיר פק״ק לבוב״ וליתא בפנקס, ועוד מה שהביא חתימת נחמן בן לא״א הרב הגאון החסיד מוהר״ר מאיר כ״ץ זלה״ה רפאפורט הוסיף גם בכאן התואר הגאון וכן בחתימת יוסף בן א״א הגאון מוהר״ר יצחק שלי״ט הוסיף מלת הגאון כדרכו תמיד להוסיף התואר „גאון״. וראיתי בס׳ כלילת יופי ח״א דף מ״ה ששער השערה יען כי בעל מצבת קודש הביא כי חתם עצמו בפנקס נאם נפתלי הירץ בן הגאון מוהר״ר יהודה זעלקי אב״ד דתוך העיר פה לבוב וזה הי׳ בעשרה בתמוז ת״ט, וכן יש לשער כי הגאון ה״ר מאיר ז״ל אשר הי׳ אז אב״ד בעיר לבוב ונפטר בשנת תי״ד בוודאי פרק מעליו עול הרבנות איזה שנים קודם יען כי עוד בשנת ת״ט כבר ישב בתוך העיר בתור אב״ד הרב ר׳ נפתלי הירץ הנ״ל גם מתפלא בנוסח המצבה נחקק האלוף הדיין הרי מפורש שלא ישב שם בתור אב״ד רק בתור דיין לבד ורצה לישב כי בדברים כמו אלה יש לסמוך על פנקס הדיינים ולא על נוסח המצבה, אולם מאשר הבאתי תראה שבעל מצב״ק אשר הביא שהתם עצמו „אב״ד דתוך העיר פה לבוב״ לא נמצא זכר מ״ה בפנקס וברה זה מדנפשיה וזה הטעה את בעל כלילת יופי לשער השערה רחוקה ובאמת לא הי׳ אב״ד פה רק דיין והי׳ בזמן הט״ז ובפנקס צד 34 נמצא אשר מכרו אז בית בק״ק לבוב בחוץ לעיר להגאון מוהר״ר נפתלי הירץ בהגאון מו״ה יהודה זעלקל ונתקיים הפס״ד שם בחתימת הגאון בעל טו״ז מן כ״ז מנחם אב תכ״ה.

נפטר זאת הנוכה שנת תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' ג') וחרות עליה :

אוי ואבוי שוד ושבר לנותרים על אבדת הצדיק, סיני ועוקר הרים, מסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, ידיו רב לו ובקי בתורה ככל חדרי חדרים, ה"ה האלוף הריין מוהר"ר נפתלי הירץ בהרב הגאון מוהר"ר יהודה זעלקן, נפטר זאת חנוכה תכ"ט לפ"ק. תנצב"ה :

תמח) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר ישראל אשכנזי. הוא היה מלפנים אב"ד ור"מ בק"ק קאוולי (במחוז וואהלין)

ובשנת תנ"ח הי' בועד אחד עם הגאונים דגליל וואהלין אשר התאספו יחדו בק"ק טיהאוויץ, ושם באו בהסכמה על ספר עיר בנימין על אגדות הש"ס מה"ר בנימין זאב וואלף ב"ר שמואל דרשן (בפד"א תנ"ח) ובא על החתום שם „נאם ה"ק, נפתלי הירץ במוהר"ר ישראל ז"ל אשכנזי חונה בק"ק קאוולי יע"א" והוא הי' חתן הגאון ה"ר משה חריף שהי' אב"ד ור"מ בק"ק לבוב והגליל ובשנת תס"ב בחרו בו למלאות מקום חותנו וישב על כסאו פה עד שנת תע"ב והי' נקרא בשם רבי ר' הירץ, ונדפסו ממנו קצת חדושים אשר היו למראה עיני מחותנו הגאון בעל פני יהושע והזכירם בהדושיו סוף מס' קדושין דף פ' ע"ב וסיים שם: ולהא מלתא הוינא בר מזלא דמחותני הגאון המנוח מוהר"ר נפתלי הירץ ז"ל שהי' אב"ד דק"ק לבוב והגליל וכבר נדפס בשמו בדרך חריפות, עכ"ל. ובס' אבן שוהם המחובר לס' נחלת יעקב דרושים עה"ת (ד"א תפ"ד) בפ' וארא סי' ה' כתב המחבר שם והייתי בק"ק שידלוב באותו פעם שהי' שם הגאון המפורסם מוהר"ר הירץ זצ"ל שנאסף אל עמיו בק"ק לבוב, והיינו יחד בשלחן גבוה של דודי הגביר המפורסם מוהר"ר יצחק ז"ל ואמר לנו באור על המאמר במדרש רבה ולפי שראיתי מאמר קדושין שלו כבר נדפס על המאמר הנ"ל לא הדפסתי שנית, ועוד שם בפ' ברכה סי' ג' הביא המחבר לתרץ מדרש תמיה מה ששמע בשם הגאון מוהר"ר הירץ ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק לבוב והגליל, וכן נדפסו ממנו ג"כ קצת חדושי תורה בס' עיר דוד מהגאון מוהר"ר דוד לידא ושם במאמר בית ישראל חדר א' (דף ס"ח ע"א) כתב: ומדי דברי זכור אזכרנו מה ששמעתי מש"ב הרב הגאון הגדול מוהר"ר נפתלי הירץ ז"ל שהי' אב"ד ור"מ בק"ק לבוב והגליל, והדברים ההם הוסיף בנו הגאון ה"ר פתחי' (עי' אות פ' סי' תע"א) בתוך דברי אביו כי הספר נדפס לאחר פטירת הגאון ר' דוד לידא ע"י בנו הנ"ל והוא הוציאו לאור באמסטרדם בשנת תע"ט והספר נתחבר מכבוד אביו עוד לפני שנת ה"א ת"מ וההסכמות הנה משנת ת"מ ותמ"א וה"ר פתחי' הוסיף הרבה חדושים מדעתו וגם מה ששמע בשם אחרים גדולי זמנו ולא עשה פרוד בין חדושי אביו ובין חדושי עצמו ונדפס הכל בערבוביא ולא נכר מפי מי יצאו הדברים, לכן הדברים ששמע מפי גאוני בתראי הם דברי ה"ר פתחי' וכן גם מה שהביא בשם הגאון מוהר"ר נפתלי הירץ ז"ל, וכן מה שהביא קצת הדושי תורה מהרב ר' ישראל בנו של ר' נפתלי הירץ ודומיהם, וכן מה שהביא בשם בנו הינוק וחכים מו"ה דוד שיחי' הם דברי הגאון ר' פתחי' בן המחבר. וכן בס' עדות ביוסף על

התורה מה״ר יוסף סג״ל איטינגא פ׳ תולדות סי׳ נ״א וסי׳ נ״ו הביא חדושים בשמו, וכן בס׳ אסיפת חכמים (אופיבאך תפ״ג) מה״ר ישראל איסרל ב״ר יצחק סג״ל בתוך הס׳ מביא חדושים כסדר התורה מגאוני הזמן ובתוכם מביא גם מגאוני לבוב ומהם הוא הגאון מוהר״ר נפתלי הירץ ז״ל שהי׳ אב״ד בק״ק לבוב והביאו בפ׳ וארא ד״ה במדרש, בפ׳ ויקהל ד״ה רש״י, בפ׳ ראה ד״ה קדושין, וכן בס׳ דברי חכמים (יעסניץ תפ״ו) הביאו בפ׳ וארא ובפ׳ ויקהל וכנראה הס׳ דברי חכמים נובע מס׳ אסיפת חכמים וכן בס׳ פרי הלולים (זאלקווא תקכ״ז) בפ׳ נשא ובפ׳ בלק הביא דברים בשם הגאון מו״ה נפתלי הירץ ז״ל שהי׳ אבד״ק לבוב. גם הובא בס׳ לקוטי שושנים עה״ת מר׳ מאיר ב״ר לוי וכן בס׳ זרע ברוך להה״ר מנחם מנלי (וואנזיבעק ת״צ) ברכות דף מ״ג ע״ב ד״ה אמר ר״ג, וכן בס׳ חדות יעקב עה״ת בהקדמת אבי המחבר הר״ר יהודא יודל מדעסוי (ברלין תקל״ו) וכן בס׳ עמק הלכה מה״ר מנחם מנלי הביא בספרו דף ה׳ ע״ג איזה חדושים בשמו ויכנהו „הרב המאור הגדול מוהר״ר נפתלי הירץ אשכנזי ז״ל אב״ד ור״מ דק״ק לבוב והגליל יצ״ו״, וכן נזכר בס׳ החכמה עם פי׳ אסירי התקוה שחבר ה״ר אליעזר דיין דק״ק קראקא (נייאוויט תק״ח) ובהקדמתו מזכיר שחותנו הוא בן דודו של הגאון המפורסם מוהר״ר נפתלי הירץ ז״ל שהי׳ אב״ד ור״מ דק״ק לבוב והגליל. הגאון הזה הי׳ ניהג נשיאותו ברמה בשתי הקהלות בלבוב בתוך העיר ובחוץ לעיר וכאשר הביא הרב בעל כלילת יופי נמצא בפנקס בקראקא פסק דין אחד בועד קדש שהי׳ בק״ק סטרעליסק ביום ב׳ י״א אלול תס״ח וחתומים עליו כל רבני הגליל ובראשם הגאון אב״ד ור״מ דק״ק לבוב וחתום „נאם נפתלי הירץ אשכנזי החונה בק״ק לבוב והגליל״ ואחריו חתומים: נאם אברהם החונה בק״ק זאלקווא ונאם הצעיר צבי יכונה הירש החונה בק״ק ליסקא ונאם יעקב אברהם בלא״א מוהר״י זאלקוויר. ומצאתי נזכר שמו בפנקס הקהל אשר ת״י בצד 83 ע״ב על פסק דין בנדון טענת לא הרוחתי מן כ״ט ניסן תס״ז וכתוב שם שעלה במוסכם שני בתי דינים דשתי הקהלות בצרוף הרב ה״ה אב״ד מ״ץ ובצרוף הרב ה״ה ריש מתיבתא יצ״ו וחתום שם „הק׳ נפתלי הירץ אשכנזי חונה פה ק״ק לבוב והגליל יצ״ו״ וכן חתומים שב „הק׳ יצחק בהרב ה״ה המפורסם מוהר״ר יוסף סג״ל חונה פה ק״ק לבוב יצ״ו, נאם הצעיר יעקב יעקל במהר״ם ז״ל מלבוב, נאם הצעיר חיים באב״א מוהרר״י (עי׳ אות ח׳ סי׳ ק״ס), נאם הק׳ נתן במוהר״ש ז״ל, הק׳ צבי הירש בה״ה המופלג מו״ה פנחס משה ז״ל״. וכן בפנקס הנ״ל צד 72 נמצא העתק פסק וחתום בחתימת הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ ז״ל מן יו״ד שבט תקכ״ב ומובא שם „וכבר נתיסד וחרות על לוח הפנקסאות דשתי קהלות קדושות דפה תוך העיר וחוץ לעיר יצ״ו ובראשם הגאונים הגדולים המפורסמים מוהר״ר נפתלי הירץ זללה״ה אב״ד דקהלתנו והגליל יצ״ו וה״ה מוהר״ר יצחק ריש מתיבתא דקהלתנו זללה״ה (הוא ר׳ יצחק ב״ר יוסף סג״ל, עי׳ אות י׳ סי׳ רצ״ג)״. וכן בפנקס צד 66 נמצאה חתימת ידו על מכירת מקום בבהכ״נ מן ח׳ סיון תס״ה וחתום „נאם הק׳ נפתלי הירץ אשכנזי חונה ק״ק לבוב והגליל יצ״ו״ ואחריו חתמו עוד ד׳ דיינים. והיו לו שני בנים גדולי הדור, האחד הי׳ ה״ר

ישראל אשכנזי שהי' חתן הגאון מוהר"ר ברוך כהנא שהי' אבד"ק פיורדא (והוא אשר בעל שם הגדולים ח"א אות ב' סי' מ' הביא וז"ל: מהר"ר ברוך כ"ץ ראפאפארט שהי' ריש מתיבתא ואב"ד בק"ק פיורדא זקן ויושב בישיבה בילדותי מדי עברי בשליחות מצוה ראיתי בעיר הייצפילד לבנו מוהר"ר ארי' שהי' רב שם ואמר לי כמה הדושים מהגאון אביו) ונתקבל אח"כ לאב"ד ולר"מ בק"ק הוראדנא והגליל, ובהסכמה על ס' הלכה ברורה חותם „ברוך כהנא רפאפורט חונה בק"ק פיורדא יצ"ו ומצ"פ בק"ק הורדנא והגליל במדינת ליטא", והי' גם אב"ד בווילנא (עי' קריה נאמנה צד 98), ונמצאו ממנו קצת חדושי תורה בס' עיר דוד (דף ס"ח ע"ב), אשר הם דברי בנו הגאון ה"ר פתחי' וכן נמצאו תשובותיו בשו"ת אור נעלם סי' ל"ט. בנו השני הי' הגאון מוהר"ר צבי הירש שהי' אב"ד ור"מ בק"ק האלבער-שטאדט בעל ספר שו"ת עטרת צבי והובא בס' זכר החיים לגיסו דרוש כ"ה (כי הוא הי' חתן הגאון מוהר"ר שמחה כהן רפאפורט ואשתו היתה אחותו של הגאון ר' חיים כהן ר"פ) והובא בכנסת יחזקאל יו"ד סי' ל"ד (עי' אות צ' סי' תפ"ט). ונתבקש הגאון מוהר"ר נפתלי הירץ לישיבה של מעלה בשנת תע"ב ונעתק נוסח מצבתו במצב"ק (ח"א 1 סי' ל"ז ובח"א 2 סי' ל"ג) וחרות עליה:

מנוחת הגאון מאור הגולה שר התורה, מו"ה נפתלי הירץ אשכנזי, הנקרא רבי ר' הירץ זצ"ל שהי' אב"ד דפה לבוב.

פה נגנז ארון הקודש אשר הי' מלא וגדוש בתורת ה' ובמצותיו, לא הניח כלום מספר התורה שלא גמרה, ה"ה הגאון הגדול החסיד, אדוננו מורנו ורבנו מוהר"ר נפתלי הירץ בן מוהר"ר ישראל, חתן ה"ה הגאון הגדול מו"ה בושה חריף שהי' אב"ד ומורה צדק בק"ק לבוב והגליל וראשון לגזברי הקודש כר' פנחס בן יאיר, נתבקש בישיבה של מעלה בשבת קדש ח"י מרחשון תע"ב לפ"ק. תנצב"ה:

תמט) **ה"ר נפתלי הירץ ב"ר בער.** אב"ד דק"ק ראזוויטץ וריש מתיבתא פה. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' מ"ג וח"א 2 סי' פ"א) וחרות עליה:

פה נטמן הרב הגאון הגדול חסיד ועניו, רודף צדקה וגמילות חסדים, מו"ה נפתלי הירץ אבד"ק ראדוויץ ור"מ דפה, בן הרב הגאון המפורסם מו"ה בער ריש מתיבתא דקהלתנו, נפטר בשם טוב בן ל"ג שנים ונתבקש בישיבה של מעלה יום ו' ג' מרחשון תע"ב לפ"ק:

תנ) **ה"ר נפתלי הירץ ב"ר משה מזיש.** אביו מובא לעיל אות מ' סי' תב"ד והוא נפטר בעודנו צעיר לימים ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' ס' וח"א 2 סי' צ"ט) וחרות עליה:

האי גברא זעירא שביב אדזוטרי כבר י"ד שנין לפום שעתא..... הוא בוצינא דסליק נהורא בעא חולקא דאסתלק בעדן צלותא דמנחה ביום ד' אלול שנת ת"ק לפ"ק, ה"ה הבחור החתן המופלג החריף תלמיד המחכים רבותיו כמוהר"ר נפתלי הירץ בה"ה הרב מוהר"ר משה, היה בקי בכמה מאות דפים גמרא עם תוס' ומהרש"א בע"פ ומפרק הויות ומתרץ שברים, וזיו קלסתר פניו כשמש בצהרים, לכן אל תחדלו מהרבות הספר וקונים. תנצב"ה:

תנא) **ה"ר נפתלי הירץ מבית לוי.** בפנקס הקהל צד 75 נמצאה חתימת ידו בין הרבה החתומים על כרוז ותקנה משנת תק"ד ולא אדע אם בתור מנהיג או דיין וראב"ד (עי' הוספה ו').

הנב) ה"ר נפתלי ב"ר יעקב. אב"ד דק"ק סטרעליסק ומנוחתו כבוד פה. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ק"ה) וחרות עליה:

יום ה' ז' טבת תק"ל לפ"ק.

נפתלי על מרומי שדה, פאר תחת אפר, הנותן אמרי שפר, ה"ה הרב הגאון המפורסם המופלג בתורה וביראת ה' שלשלת היוחסין, מו"ה נפתלי הירץ אב"ק סטרעליסק בהגאון מוהר"ר יעקב ז"ל. תנצב"ה:

הנג) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר אברהם חיים סוחיסטאווער. מגיד מישרים ומ"צ דפה בתוך העיר, מובא בשו"ת ברכת יעקב הו"ט סי' ה', וסי' י"ד ובעל מצבת קדש ה"ר גבריאל הי' בנו. נפטר ז' ניסן תקצ"ה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ק"ב) וחרות עליה:

נגנז ארון האלהים, ביום ו' עש"ק ז' ניסן קנ"ה אמ"ת לפ"ק. יום חשך ואפלה אשר נחשכו המאורות ונלקח כתר תורה וכתר שם טוב, מאור הגולה בוצינא קדישא ונהורא, החסיד העניו הקדוש והטהור מופת הדור נזר ישראל, הגאון הגדול החריף המפורסם בכל העולם בתורתו וביראתו, הדן דין אמת לאמתו, מוהר"ר נפתלי הירץ ז"ל ראב"ד ומ"מ מ"ץ פה לבוב תוך העיר בהרב המאור הגדול מוהר"ר אברהם חיים ז"ל. תנצב"ה:

הנד) ה"ר נתן ב"ר אליהו כ"ץ. מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ג' וח"ד דף ס"ט ע"ב) וחרות עליה:

הן ארואים צעקו מרה, כי פה הונח גוף צדיק קדוש וטהור, הי' כעין שתול על פלגי נהר, הוא הגאון הגדול מוהר"ר נתן בן הגאון מו"ה אליהו כ"ץ, תמים בדרכיו זקן ושבע ימים הלך לחיי עולמים, ביום ד' כ"ה כסלו בשנת לב"ש בגדי כהונה, ידיו ולבו היו לאל אמונה, עלתה נפשו למנוחה, זכרונו יהא לנו ברכה, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים כדת וכהלכה, אמן:

הנה) ה"ר נתן ב"ר אליעזר רופא. ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' ל"ב) וחרות עליה:

הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל, מאיר עיני חכמים, אשרי העם שלו ככה, אבד חסיד מן הארץ, פה מפיק מרגלין וסנפיריו, מלא וגדוש בתורת ה', דרוש דרש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכה, הוא הרב הגדול בתורה, מנורה הטהורה, האלוף מו"ה נתן בהגאון מוהר"ר אליעזר רופא, ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה, כל ימיו היה יושב באוהל של תורה ולמד עם תלמידים רבים והרבין תורה בישראל ועשה משפט וצדקה, לכן בזכות זה תנצב"ה. נפטר זאת חנוכה שפ"ב לפ"ק:

הנו) ה"ר נתן ב"ר אליעזר שטערנבורג. דיין פה ונמצאה התימת ידו בפנקס הקהל צד 17 על מכירת בית מן כ"ד שבט ת"ג וחתומים שם ה"ר שמואל זנוויל ב"ר יהודא אויערבאך אשכנזי וה"ר פלק יהושע סג"ל וה"ר נתן שטערנבורג ואח"כ נתקיימו החתימות מאת ה"ר שמשון ב"ר קלונימוס ז"ל וכן צד 19 על מכירת קרקע ונתקיימו החתימות מן י"ב תמוז ת"ה וחתומים ה"ר יעקב מבית קאצינאלפוגין וה"ר נתן שטערנבורג, צד 21 מן י"ב תמוז שנת ת"ה וחתומים שם "יעקב בא"א האלוף הגאון מוהר"ר יוסף יעקב אברהם אשכנזי ז"ל מבית קאצינאלפוגין, נתן בן מוהר"ר אליעזר

שטערנבורג, צד 22 מכירת מקום בד' אייר ת"ו והתום ביחד עם ה"ר יעקב ב"ר יוסף ישראל מבית א"ש ועוד שם פעם שנית, צד 27 על מכירת קרקע מן ט"ז חשון ת"ח והתום ביחד עם ה"ר שמואל זנוויל ב"ר יודא אויערבאך אשכנזי, צד 29 כנ"ל מן י"א אדר שני ת"י ולפעמים נראה כי התם שענבורג, ומובא בשו"ת איתן האזרחי סי' כ"ב (דף כ"א ע"ג) על גביית עדות מן כ"ד מנחם ת"ח והתום נתן בלא"א מוהר"ר אליעזר שטערנבורג והתום ביחד עם ה"ר מרדכי ב"ר צבי הירש ור' יעקב לבית קאצינאלנבוגן.

תנז) **ה"ר נתן ב"ר שמעון.** דיין בתוך העיר ונמצאה חתימת ידו בפנקס דף 83 על פסק דין בנדון טענת לא הרוחתי מן כ"ט ניסן תר"ז והתומים שם "הק' יצחק ב"ר יוסף סג"ל חפ"ק לבוב, הצעיר יעקב יעקל במהר"ם ז"ל, הצעיר חיים בא"א מוהרי"ק, הק' נתן במוהר"ש, הק' צבי הירש בה"ה המופלג מו"ה פנחס משה ז"ל" ואה"כ בא האב"ד על התתום "הק' נפתלי הירץ אשכנזי חונה פ"ק לבוב והגלילי" (עי' הוספה י"ב) וכן צד 88 פסק דין לחלוקת שותפין מן כ"א אלול תפ"ה והתומים שם "נאם נתן נטע בהרב המאה"ג מו' יקותיאל זלמן סג"ל, נאם פנחס זעליג ב"ר יודא ווילנר זצ"ל ונאם נתן בא"א מו"ה שמעון ונאם אלימלך סג"ל מלבוב. וראיתי בס' כלילת יופי דף כ"ט שהעתיק שם מן הפנקס דק"ק קראקא שנמצאה שמה העתקה מן אשרתא דדייני לבוב שנשלח לקראקא מן הב"ד מלבוב דתוך העיר מיום ג' כ"ה ניסן תפ"ה והתומים הדיינים "נאם הק' נתן נטע בהרב המאוה"ג מוהר"ר זלמן סג"ל מלבוב ונאם הצעיר אהרן זעליג בלא"א מוהר"ר שמואל זצ"ל איש צבי ונאם נתן בלא"א מוהר"ר שמעון זצ"ל ונאם פנחס זעליג במו"ה יהודה ווילנר ונאם אברהם כ"ץ דיינא וספרא פה ק"ק לבוב והגליל ונאם אליהו במוהר"ר אברהם מייזלש" ועי"ש שהעתיק כל הלשון מהפסק.

תנח) **ה"ר נתן.** דיין דפה, בפנקס צד 1 נמצאה חתימת ידו על שטר מכירה של בית משנת תע"ז וחתם א"ע סתם "הק' נתן" ואולי הוא ה"ר נתן ב"ר שמעון המובא בערך שלפניו.

תנט) **ה"ר נתן נטע ב"ר יקותיאל זלמן סג"ל.** הי' ראש ב"ד ומ"צ דתוך העיר ונמצאה חתימת ידו בפנקס צד 79 על פסק דין מן ו' ניסן תפ"א והתומים שם הדיינים ה"ר שמרי' שמעריל סג"ל הורוויץ, ה"ר יהושע פלק שור מלבוב, ה"ר ישכר בער טארניפאלר, ה"ר יעקב במוהרמ"א ז"ל, ה"ר נתן נטע מלבוב וה"ר ארי' ליב בריסקר ונתקיימו החתימות בר"ח סיון תקי"ד בחתימת הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ וה"ר יוסף סג"ל וה"ר משה מגיד וה"ר יהודא ליב ב"ר צבי הירש קאזינר. צד 88 על חלוקת שותפין מן כ"א אלול תפ"ה (עי' לעיל סי' תנ"ז). צד 188 על פסק דין אחר שבועת כתובה מן י"ג תשרי תפ"ח והתום בראשונה "הק' חיים יהודא ליב איטינגא חופ"ק לבוב" ואח"כ נמצאו י' חתימות ובתוכן גם "נאם נתן נטע מלבוב" וכן בפנקס הקהל דק"ק קראקא נמצא העתק אשרתא דדייני דק"ק לבוב מן כ"ה ניסן תפ"ד ונמצאה גם חתימת ידו "הק' נתן נטע בהרב המאוה"ג מוהר"ר זלמן סג"ל מלבוב" (עי' לעיל סי' תס"א). גם ראיתי פה כתב ישן אצל אחד והוא קנין בית מן י"ג סיון תק"א והתומים שם הדיינים "הק' אברהם

סג"ל מטיסמינץ חופ"ק לבוב יע"א ונאם נתן נטע סג"ל בהרב ה"ה מוהר"ר זלמן זצלה"ה מלבוב ונאם מנחם מנלי ב"ר ברוך סג"ל ז"ל מלבוב" ואח"כ נתקיים תוקף הכתב מהגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט מן כ"ו תשרי תק"ב. ובא בהסכמה על ס' ברכת יוסף ואליהו רבה ביחד עם הגאון ר' חיים כהן ר"פ בשנת תקי"א וחתם „נתן נטע בהרב מוהר"ר יקותיאל ראש ב"ד דק"ק לבוב" ואחריו חתום ה"ר פנחס ב"ר יעקב לבית קאצנלבוגען מגיד דק"ק לבוב. וכן בס' בית שמואל (זאלקווא) נמצאה הסכמת הגאונים דק"ק לבוב ואח"כ הסכמת הרבנים ראשי ב"ד דק"ק לבוב תוך העיר וחתום „הק' צבי הירש באב"ד המפורסם ה"ר פנחס משה ז"ל והק' נתן נטע בהרב ה"ה זלמן הלוי זצ"ל והק' פנחס בן הרב החסיד ר' יעקב קאצנעלנבוגען" משנת תצ"ו וכן בס' קהלת יעקב חדושים (זאלקווא תק"ט) בא בהסכמה ביחד עם הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ וחתום „נתן נטע סג"ל ראבד"ק לבוב". מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' כ"ט וח"א 2 סי' נ"ב) וחרות עליה :

נוסחת מצבת הגאון הגדול מו"ה נתן נטע ז"ל ר"מ דפה לבוב.

את רבי מבקשים עליונים הרך בשנים והי' גאון ומפולפל חריף ובקי מאוד בפוסקים חדשים גם ישנים, ראש שלשלת היוחסין מגאוני ארץ, הרב המאור הגדול המפורסם מוהר"ר נתן נטע ר"מ דפה בהגאון הגדול מוהר"ר יקותיאל זלמן בן בנו של הגאון הגדול מוהר"ר שלמה הלוי אשר הי' אב"ד דפה ויום שמת רבי נצחו אראלים את המצוקים בניצוח ושיר ליום שבת קודש ו' שבט תל"ו לפ"ק. חנצב"ה :

ואין ספק בעיני שעל האבן חרות תקל"ו וכן גם יתאים היום, ו' שבט שחל להיות בשבת, ובעל מצב"ק השמיט אות ק'. וכאשר כתב אלי החכם ה"ר יעקב דוד כהן נמצא בידו כתב יחם מהגאון ה"ר שלמה יצחק היילפערן והביא כי ה"ר יקותיאל זלמן הוא בן הגאון מוהר"ר יוסף סג"ל האבד"ק פרעמיסלא והוא אשר הבאתי לעיל בסי' שי"א. גם הביא החכם הנ"ל בשם כתב היחס הנ"ל כי הג"מ חנינא יוסף אבד"ק בערזאן הי' חתן ההג"ג ר' נתן נטע הנ"ל.

תס) **ה"ר נתן נטע ב"ר ראובן.** דיין דפה ונמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל צד 119 על קיום חתימה מן כ"ח תמוז תק"ד וחתום בתחלה „הק' ארי' ליב כהן רפאפורט חופ"ק לבוב ונאם דוד ב"ר יוסף ז"ל מלבוב, הק' ישכר בער ב"ר משה איגרא ז"ל, הק' דוב בער הלוי בהרב ה"ה מוהר"ן הירץ זצ"ל" ואח"כ חתום „נאם נתן נטע ב"ר ראובן ז"ל" וכן צד 142 על קיום חתימה מן ט"ו מנחם תק"ו וחתום הריש מתיבתא „ארי' ליב כהן רפאפורט חונה פ"ק לבוב יצ"ו" ואחריו „יוסף ב"ר מנחם מאניש סג"ל זצ"ל, מרדכי ב"ר צבי הירש ז"ל, נאם נתן נטע במוהר"ר ראובן ז"ל". צד 121 על קיום חתימה מן ז' כסלו תקי"ב, צד 114 על שטר חוב נאבד מן ב' טבת תק"ט וחתום הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ חונה פה ק"ק לבוב והגליל ואחריו חתומים הדיינים ה"ר ישכר בער ב"ר משה איגרא ז"ל, ה"ר נתן נטע ב"ר ראובן ז"ל, ה"ר יחיאל מיכל בריסקר, ה"ר משה ב"ר יאיר ז"ל וה"ר צבי הירש ב"ר אברהם כ"ץ. צד 96 ע"ב על מכירת בית מן י"ב אייר ת"כ וחתום הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ וה"ר יוסף סג"ל מלבוב, ה"ר נתן נטע ב"ר ראובן ז"ל, ה"ר יעקב שור מגיד דק"ק

לבוב מחו"ל, ה"ר יחיאל מיכל ב"ר ארי' ליב בריסקר. וכן צד 124 על נתינת תוקף לפשר צדדים מן י"ד סיון תקכ"ד וחתום הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ ואחריו ה"ר ישעי' ב"ר מרדכי קיקיניש מלבוב, ה"ר יחיאל מיכל ב"ר ארי' ליב בריסקר, ה"ר משה ב"ר יוסף, ה"ר חיים ב"ר יחיאל מיכל ז"ל הי"ד וה"ר מנחם מענדל ב"ר נחמן כהן ר"פ.

תסא) **ה"ר נתן ב"ר יעקב יושע.** הוא בן הגאון בעל פני יהושע, הי' אב"ד בדאבראמיל וגם חותנו הגאון מו"ה מאיר סג"ל ב"ר יקותיאל זלמן הי' אבד"ק דאבראמיל ויש לו הסכמה בס' באר היטב יו"ד ישן להה"ר יואל משה עם הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ ובשנת תקט"ו בא ה"ר נתן לפ"פ דמיין לסדר כתבי אביו ולהכניסם לדפוס ועל ידו נגמרה הדפסת פני יהושע ח"ג על נזיקין שהתחיל המחבר להדפיסו בשנת תקט"ז ונמצאה ממנו הסכמה על ס' המצות להרמב"ם (דפוס ספד"מ תקט"ז) התומה ביום ב' י"ב ניסן תקט"ז „נתן בהגאון מו"ה יעקב יושע הכ"מ החונה בק"ק דאבראמיל" ושם נמצאה גם הסכמת אביו בהיותו בספד"מ מן י"א אלול תקט"ו וכן יש לו הסכמה על ספר אמרי צרופה על מסכתות (ברלין תקט"ז), בית אברהם (ברלין תקי"ג), מרגניתא טבא פי' על ספר המצות (פפד"מ תקט"ז) ובס' עמוד העבודה. ונפטר בדאבראמיל ביום ד' שמחת תורה תקכ"ב.

תסב) **ה"ר נתן צויזמרר.** בספר שו"ת השיב ר' אליעזר מהרב ר' אליעזר ב"ר שלמה זלמן ליפשיטין שהי' מלפנים אב"ד ור"מ דק"ק אוסטראווצי ואח"כ בק"ק נייאוויט והמדינה (נדפס בנייאוויט תק"ט) הביא בהקדמתו את יחס משפחתו כי אם אביו היתה בת ה"ר אברהם מוגש זצ"ל מלבוב, אחיו של השר הנגיד הטפסר אבי הגאונים מוהר"ר נתן צויזמרר מלבוב, וה"ר אברהם הנ"ל הי' חתנו של הגאון מהר"ם ז"ל מלבוב, ואמו זקנתו הנ"ל היתה מצד השני נכדתו של הגאון מוהר"ר קאפיל קלמנקש זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק לבוב (עי' סי' תצ"ז).

ע.

תסג) **ה"ר עוזר ב"ר שלמה.** אחד מהקדושים, נהרג בש"ק ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בהתהלתו וח"ד דף י' ע"א סי' י"ח) וחרות עליה:

פה נקבר ונאסף גוף צדיק, הקדוש והטהור, מו"ה עוזר בן מו"ה שלמה, אשר מסר נפשו ונהרג בידי ארורה על ידי הפוחזים ביום ש"ק ח' אייר תכ"ד לפ"ק בלבוב בחוץ לעיר, לכן בזכות זה ה' ינקום נקמת דמו ויצרור בצרור החיים את נשמתו:

תסד) **ה"ר עזריאל ב"ר אביגדור.** אחד מהקדושים ונהרג בנ"ל, וגם מצבתו נעתקה שם (סי' ל') וחרות עליה:

פה טמון הקדוש והטהור מו"ה עזריאל במוהר"ר אביגדור שמסר נפשו על קדושת השם המיוחד ונהרג במיתה חמורה וקשה ביום הש"ק חי"ת אייר תכ"ד לפ"ק פה לבוב בחוץ לעיר ע"י הפוחזים הארורים, לכן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמתו:

תסה) ה״ר עזריאל ב״ר יוסף. מנהיג, נמצאה חתימת ידו בפנקס צד 75 על כרוז ותקנה משנת תק״ד (עי׳ הוספה ו׳).

פ.

תסו) ה״ר פינחס יקותיאל לאזיל ב״ר אברהם סג״ל. מנהיג מדינה, נפטר יום א׳ כ״ד סיון תע״ז ונמצאה העתקה ממצבתו במצב״ק (ח״א 1 סי׳ ל״ט, ח״א 2 סי׳ ס״ה וח״ב סי׳ נ״ד) והרות עליה:

חשבה מאור עיני הגולה נפטר הצדיק, ה״ה האלוף החורני והרכני המופלא ומופלג החריף ובקי ראש הגולה ומנהיג מדינה שר התורה מוהר״ר פינחס יקותיאל לאזיל בהרב הגדול מוהר״ר אברהם סג״ל. בזכות זה תנצב״ה:

תסז) ה״ר פינחס זעליג ב״ר יהודה ווילנר. דיין דתוך העיר, נמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל צד 88 על פסק דין בענין חלוקת שותפים מן כ״א אלול תפ״ה ובאו על החתום „נאם נתן נטע בהרב המאה״ג מו״ה יקותיאל זלמן סג״ל, נאם פנחס זעליג ב״ר יודא ווילנר ז״ל, נאם נתן בא״א ב״מ שמעון ז״ל ונאם אלימלך סג״ל מלבוב״ ואח״כ נתקיימו החתימות מן ח״י חשון תקל״ז וחתום ה״ר שלמה מקרעמניץ דיינא ספרא וראיתי בס׳ כלילת יופי ח״א דף כ״ט שהביא מפנקס הקהל דקראקא העתק אשרתא דדייני דק״ק לבוב מן כ״ה ניסן תפ״ד ובין הדיינים שם נמצאה גם חתימת ה״ר פינחס זעליג במוהר״ר יהודה ווילנר.

תסח) ה״ר פינחס ב״ר יעקב קאצינעלינבוגין. ראש ב״ד דפה ובעל גדולת שאול דף ל״ד הביא וז״ל:

מהגאון מו״ה שאול אב״ד דק״ק פינטשוב הוליד עם אשתו השניה (בת הגאון מוהר״ר יעקב שור חתן השר ר׳ שאול וואהל) בן אחד ה״ר יעקב וחבר ספר נחלת יעקב והי׳ לו בן מוהר״ר פנחס בק״ק לבוב אשר אח״ז הי׳ ראב״ד בעיר הזאת, ובשנת תנ״ט היתה אמו של ה״ר יעקב בבית נכדה ה״ר פינחס. ועוד שם דף ל״ה ע״ב הביא וז״ל: הרב המאה״ג מ׳ יעקב בעל נחלת יעקב בהגאון מוהר״ר שאול אב״ד דק״ק פינטשוב הוליד את הרב מוהר״ר פינחס שהי׳ לראב״ד בק״ק לבוב, עכ״ל. ונמצאו ממנו הסכמות על ס׳ בית שמואל (זאלקווא) וחתום „פנחס בן הרב החסיד מ׳ יעקב ז״ל קאצנעלבויגען״ משנת תצ״ו וכן על ס׳ ברכת יוסף ואליהו רבה (זאלקווא תק״ז) מהגאון ה״ר מאיר תאומים ובא שם בהסכמה עם שאר גדולי ישראל וחתום „נאם פנחס בן הרב ה״ה מ׳ יעקב ז״ל קאצינעלינבוגען מגיד דק״ק לבוב בתוך העיר״ וחתום ביחד עם הגאון ר׳ חיים כהן ר״פ, ולדעתי הוא אשר הי׳ רבו של הגאון מו״ה מאיר תאומים והביאו בספרו מאירת עינים עה״ת בפ׳ בלק שהדפיס בנו הגאון מוהר״ר יוסף בעל פרי מגדים בשם רב פנינים (פפד״א תקמ״ב). ה״ר פינחס הנ״ל מנוחתו כבוד פה ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 1 סי׳ נ״ט וח״א 2 סי׳ צ״ח) והרותים עליה הטורים האלה:

פה נטמן הרב הגאון הגדול החריף ובקי בפוסקים חדשים גם ישנים ראש השלשלת היחוסי מגאוני ארץ מקור מחצבתו והי' הרב המגיד דקהלתנו אחד ושלשים שנה ומקודם הי' אבד"ק קראקוויין ה"ה המפורסם בחסידות מוהר"ר פינחס בן ה"ה הגאון מוהר"ר יעקב בן בנו של הגאון מוהר"ר שאול שהי' אבד"ק פינטשוב, יום ה' י"א אדר שני תק"י לפ"ק. תנצב"ה :

תפט) ה"ר פינחס שיפער. מגיד מישרים דתוך העיר וגדול בתורה. נמצאים מאמריו במכה"ע „שומר ציון הנאמן" והובא בשו"ת בנין ציון ח"ב סי' ל"א ס"א ס"ה ס"ט צ"ו ק"ו קכ"ז קמ"א קנ"ג קס"ט, וכן הובא בשואל ומשיב מה"ת ח"ג סי' קי"ח.

תע) ה"ר פייבל ב"ר יעקב קאפל. מנהיג, נמצאה חתימת ידו בפנקס צד 75 על כרוז ותקנה משנת תק"ד (עי' הוספה ו').

תעא) ה"ר פתחי' ב"ר דוד. בעל מצבת קדש ח"ב סי' נ' (דף כ"ב ע"א) הביא נוסחת מצבה אחת שחרות עלי"ה :

אוי ואבוי על הלקח ארון האלהים, כי בא השמש כי נפל האי צורבא מרבנן שמו תורק כשמן הטוב, צנא מלא ספרא ובקי בחדרי תורה, ה"ה החכם המופלג הגדול בתורה מו"ה פתחי' בהרב המאור הגדול מוהר"ר דוד זצ"ל ואשר האיר עיני ישראל בתורתו והרביץ תורה והעמיד תלמידים רבים, לכן בזכות זה תנצב"ה.

נפטר בער"ח שבט תפ"א :

ובעל מצב"ק רשם למעלה : „נוסחת מצבת הרב הגדול צנא מלא ספרא מוהר"ר פתחי' בהגאון מאור הגולה מוהר"ר דוד לידא אבד"ק אמסטרדם בעל עיר מקלט ושאר חבורים" וכן באמצע העתקת המצבה אחרי המלות מו"ה פתחי' בהרב המאור הגדול מוהר"ר דוד זצ"ל הוסיף בין שני חצאי עגולה „(הוא הגאון אבד"ק אמסטרדם מוהר"ד דוד לידא כי הוא שוכן אצלו)" וה"ב החוקר מו"ה אליקים כרמולי בהשרון להכרמל שנה ששית (תרכ"ז) צד 502 הביא וז"ל : „ודע כי זאת לפנים בלבוב להקים מצבת אבן על חכמי העיר אשר מתו ונקברו במקומות אחרים, דרך משל במצבת קודש חוברת ב' דף כ"ב נמצא נוסח מצבת הרב מוהר"ר פתחי' בן הרב ר' דוד לידא נפטר בער"ח שבט תפ"א, וזה הרב מת ונקבר בפראנקפורט דמיין יום ב' י"ט אייר תק"י", אולם הדבר הזה קשה להאמין שהיו מעמידים מצבה לאיש הנקבר במקום אחר רק בעל מצב"ק בדא מלבו וישער בנפשו כי היא מצבת ר' פתחי' ב"ר דוד לידא ובאמת היא מצבת איש אשר הי' שמו ר' פתחי' ואביו הי' שמו ר' דוד ובעבור זה רשם במצבה רק ר' דוד סתם ולא ר' דוד לידא. וכתבתי לידידי הרב הגדול מהר"ם דר' הורוויין אב"ד בפפד"מ והשיב לי במכתבו היקר כי אמת הדבר שר' פתחי' ב"ר דוד לידא מנוחתו כבוד בעיר פראנקפורט דמיין והעתיק בעדי נוסח המצבה סי' 4395 וחרות עליה :

פ"נ הרב המאור הגדול החכם הכולל ומושלם בכל המעלות ומדות שמנו חכמים שלשלת היוחסין ה"ה התורני מהר"ר פתחי' שהי' אב"ד בכמה קהלות בכד"פ (במדינת פולין) בעל המחבר ספר יד כל בו, והוא בן לאותו צדיק ה"ה הרב הגאון מוהר"ר דוד לידא זצ"ל שהיה אב"ד דק"ק אמסטרדם אשר הציל והכשיר כתה וכמה מספרי קודש, זה האיש אשר הצליח בכל דרכיו האלו לש"ש, ונקבר

בשם טוב גדול, כ' בטו"ב אייר תקי"א לפ"ק, תנצב"ה עם שאר צדיקים בגן עדן, אמן סלה:

והנה הספר „יד כל בו" הובא לבית הדפוס ע"י ר' פתחי' ב"ר דוד לידא בפד"מ שנת תפ"ז וכולל י"ד ספרים (עי' אוצר הספרים אות ו' סי' 46) וכן כתב הקדמה בשנת תע"ט לספר עיר דוד שחבר אביו הגאון ז"ל והוא הוסיף הרבה דברים בתוך הספר, והי' גם אב"ד ור"מ בק"ק יאסי, והכוונה אשר חרות על המצבה „אשר הציל והכשיר כמה וכמה מספרי קודש" נעלמה ממני ושאלתי את ידידי הרה"ג מהר"ם הורוויץ, והשיב לי כי בלי ספק קאי על אותם י"ד ספרים שהדפיס בספרו יד כל בו ונכללו בהם אחדים שלא נדפסו קודם לכן הך והכשיר קאי אתקון סופרים ורב יגיעתו שיהיו דברי תורה ותפלה מתוקנים ומוכשרים כי הדפים שם תפלות יוצרות סליחות מעמדות ושומרים לבוקר וכו', ומה שנעשה על הדפסת הספר הזה עי' בספר תולדות רבני פ"פ מהרב הגדול מהר"ם הורוויץ הנ"ל ח"ב צד 75.

צ.

תעב) ה"ר צבי הירש ב"ר משה לאנדא. אחד מגדולי לבוב, נפטר בקראקא יום ג' ב' שבט ש"פ, כמו שמובא במחברת „מפלת עיר הצדק" צד 15 ושם נמצאה העתקת הזכרת נשמות מתוך פנקס הקהל וכתוב שם: „ואת נשמת ר' צבי הירש במוהר"ר משה לאנדא מק"ק לבוב".

תעג) ה"ר צבי הירש ב"ר יהודה ליב פפעפרקארן. דיין מצוין וגאון מפורסם, חתום בפנקס דף 14 על מכירת מקום מן ז"ך אייר שצ"ז „נאם צבי הירש בן לא"א הר"ר יהודא ליב ז"ל פפעפרקארן" ואחריו חתומים ה"ר משה נכנע מיוזות במהר"ר יצחק זצלה"ה אשכנזי וה"ר יוסף בן ה"ר נתן לוי העלר זלה"ה ואח"כ נתקיימו החתימות ביום ה' תשרי ת' וחתומים הדיינים ה"ר זנוויל אשכנזי (הוא ה"ר שמואל זנוויל) וה"ר שמשון ב"ר קלונימוס וה"ר יהודא ליווא סג"ל עפשטיין. ובמצב"ק (ח"ב סי' י"ט) נמצאה העתקת מצבתו וחרות עליה:

נחשך אור צבי ונגדע קרן ישראל, אשר האיר עיני ישראל בתורתו, מסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, ה"ה האלוף הדיין המצוין הגדול בתורה החכם המופלג מו"ה צבי הירש בהרב מוהר"ר יהודה ליב ז"ל, הורה לעם ה' במשפטים צדיקים וישרים ויגע בתורה יומם ולילה והעמיד תלמידים רבים, אשר שאבו ממקור מים חיים, מימיו היו נאמנים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום א' דחנוכה תי"ד לפ"ק:

תער) ה"ר צבי הירש ב"ר אברהם כ"ץ. דיין מצוין ואחד הקדושים אשר נהרגו בשנת תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ראש ח"ב ובח"ד דף ז' סי' מ"א) וחרות עליה:

נחשכו עינינו, ונלקח מאתנו מחמדנו, אור צבי אשר נהרג ונדקר במיתה חמורה, ה"ה הגאון האלוף בתורה ובחסידות בקדושה ובטהרה וספרא רבא דישראל ודיין המצוין פה עיר לבוב, מוהר"ר צבי הירש במוהר"ר אברהם כ"ץ, בעשרה לחודש אייר תכ"ד לפ"ק, לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו לעולמים ויצרור בצרור החיים את נשמתו, ה' הוא נחלתו וינקום דמו ודם הקדושים כמהרה, תנצב"ה:

תעה) ה"ר צבי הירש ב"ר יו"ט (הנקרא ר' הירש פודהייצר). בפנקס הקהל צד 47 ע"ב
נמצאה החתימת ידו על כתיבת אפותיקי על בית אחד לטובת יתומים מיום ו' תשרי ת"ל ונתקיימה חתימתו ע"י הדיינים ה"ר אברהם בר"ג גרויפין וה"ר אפרים ב"ר שלום פרידמאן ז"ל.

תעו) ה"ר צבי הירש אשכנזי ב"ר יעקב. הוא הגאון בעל „חכם צבי" ובנו הגאון מוהר"ר יעקב עמדין (יעב"ץ)
ז"ל כתב את תולדותיו באריכות בספרו תורת הקנאות (אמסטרדם תקי"ב) גם בקונטרס מגלת ספר הנדפס בסוף ס' נחלת יעקב להגאון מהר"י מליסא ז"ל וכן בהמאספים נמצאו דברים אודותיו וגם בס' תולדות יעב"ץ מה"ר אברהם חיים וואגנה (אמסטרדם תרי"ח), גם הרב בעל כלילת יופי בח"א בסי' י"ד הביא דברים הנוגעים לתולדותיו, אף אנכי לרגל מלאכתי אביא בקצרה את כל הדרוש לענייננו.
עודנו באביב ימיו הלך עם אבותיו לעיר אובין (Ofen) וילמד תורה מפי אביו
ה"ר יעקב ב"ר בנימין זאב ז"ק (עי' אודותיו בס' כנסת ישראל להרש"ף צד 547) וגם אצל אבי אמו ומשם הלך עירה שאלוניקי להוסיף דעת, וכבואו לקושטנטינא היתה כל העדה כמרקחה מרוב חריפותו ושם נתן לו שם „חכם". משם שב לבית אביו ויקח משה מבנות הקצינים, אך לא ארכו לו שם הימים, כי בעת בא העיר במצור בשנת תמ"ו נפל כדור אש אל תוך הבית, ויגע באשתו ובבתו היחידה ותצא רוחן, אז ברח משם טרם נלכדה העיר, וימלט על נפשו עירה סיראיובה בארץ באסניען (Serajewo) ויהי שם לרב, וכאשר באה גם העיר ההיא במצור וישמע כי אבותיו הלכו שבי, שב ועבר דרך ווניציא אל מדינת אנשבאך ומשם פנה לעיר פיורדא ולעיר פראג ויסע ויבא עד העיר ברלין ושם התחתן עמו הרב ר' זאב וואלף מירלש בן הרב הגאון מו"ה משולם זלמן מירלש אב"ד דשלש קהלות אה"ו (אלטונא, האמבורג, וואנזיבעק) ויתן לו את אחותו מרת שרה בת ה"ר משולם זלמן הנ"ל לאשה (נפטרה בלבוב ביום ג' שבט תע"ט ומצבתה נעתקה במצב"ק ח"א 2 סי' קכ"ב) וילך אחריה לעיר אבותיה אלטונא, שם ישב על התורה ועל העבודה בבית המדרש הגדול וקבע לו ישיבה עם תלמידים הגונים (עי' הקדמתו לספרו שו"ת חכם צבי ועי' בשו"ת אבן השוהם בסי' נ"ה ששם נדפסה תשובה אחת מחותנו הגאון ה"ר זלמן מירלש אשר השיב בשנת תק"ב וכתב שם ששלה תשובתו בצרוף תשובת חתנו הרב). באותה השנה (שנת תנ"ב) הו"ל בדפוס האמבורג את הס' טורי זהב על חוה"מ ח"א שהיה בכתב יד והוסיף עליו חדושים אשר הכנים על הרוב בתוך דברי הטו"ז בשם „אמר המגיה" אך בסוף הספר הודיע שמו, ואז בא על החתום „נאם צבי הירש בא"א מו"ר הרב המובהק כמו"ה יעקב נרו בהרב המובהק במו"ה בנימין זאב זצלה"ה העומד על משמרת בית המדרש הגדול הקלויז אשר בק"ק אלטונא בשנת ב'מ'ק'ד'ש'ז לפ"ק". וביום מות חותנו נתקבל במקומו לשבת על כסאו, אבל יען כי איזה מראשי הקהלה נטו להושיב בראש את הגאון מו"ה משה מרוטנבורג בן הגאון מהר"ם זיסקינד ז"ל ולמען השלום נעשה פשרה ביניהם

ששניהם ישמשו יחדו בעיר אלטונא כל אחד חצי שנה ונמשך הדבר עד שנת ת״ע, ופרצה ריב ומחלוקת, אז עזב הגאון החכ״צ את משמרת הרבנות, וישב בבית המדרש הגדול אשר באלטונא שהיה שם אהלו בתחלה, ובשנת ת״ע בע״ש פ׳ בשלח בא אליו כתב רבנות מקהל האשכנזים שבאמסטרדם (העתקה ממנו נמצאה בתולדות יעב״ץ הוספה א׳ מן י׳ שבט תע״ב), וישמע לקולם וילך לאמסטרדם עם כל בני ביתו בשנת ת״ע ובשנה ההיא הסכים שם על הירושלמי עם פי׳ הרא״ש מסדר זרעים שנדפס אז באמסטרדם, וכן הסכים על ס׳ שתי הלחם להר״ם האגיז מן י״א אדר תע״ב וכן בא בהסכמה על שו״ת הרמ״א, וכן הדפיס שם ח״א מספרו שו״ת „חכם צבי״ (אמסטרדם תע״ב), ובשנת תע״ד פרצה מריבה גדולה בינו ובין חכמי הספרדים אדות הספר „דברי נחמיה״ שחבר נחמיה הייא חיון אשר מצא בו דרשות של דופי (ראה בספר זכר החיים להר״ר חיים כהן ר״פ ז״ל ובראש הלקוטים שבסוף הספר) ובראותו כי אש המחלוקת גברה שם ירד מעל הסאו בשנת תע״ד (תורת הקנאות דף ל״ג ע״ב) ויקם לרדת הים באניה אל עיר לאנדא ומשם נסע דרך עיר עמדין עד בואו למדינת פולין, ויבחרו בו אנשי עדתנו וישימוהו עליהם לאב״ד ור״מ (ראה בס׳ שארית ישראל פרק ל״ד) וינהג פה נשיאותו ברמה וישם עינו ולבו לתקן תקנות מועילות להעלות העדה אל רום המעלות ויהי לכבוד ולתפארת בישראל גם שרי המדינות ופקידי העיר והכמיה השקו בו מרוב צדקתו וחכמתו ומדותיו הטהורות, אבל לא האריך ימים על כסאו רק לערך ד׳ שנים עד אמצע שנת תע״ח ואז הלך לעולמו ביום ב׳ דר״ה אייר תע״ח בהיותו בן נ״ח שנים, כי נולד בשנת ת״ה (ולדעת אחרים נולד בשנת תט״ז) ומנוחתו כבוד פה. ואביא בזה את דברי בנו הגאון יעב״ץ ז״ל בספרו תורת הקנאות דף ל״ג ע״ב: „מלחמת נה״ש (הוא ר״ת נחמיה חיון שר״י) היתה בשנת תע״ד ובשבילה עקר אבי מורנו הגאון החסיד זצ״ל ממקום כבודו ק״ק אמשטרדם לפי שהגישו צד המתנגדים עצומותיהם בערכאות ולא רצה שיתחלל שם שמים בין האומות, וכן פנה הוד זיוו והדרו והלך לו לארץ פולין ונתקבל לרב מדינה בלבוב והגליל יע״א ונהג נשיאותו ברמה, גם כל השררות שם עשו לו כבוד גדול שלא נעשה לאדם מעולם באותה מדינה, והי׳ לו כח ורשיון ממש לדון דיני נפשות, כל כך היתה אימתו מוטלת על הבריות ושמעו הולך וגדול בין ישראל והעמים מפני חכמת הנהגתו האלהית ומדותיו הישרות אשר הי׳ דבר חדש באותו מחוז, גם תקן שם תקנות טובות רבות והשובות באופן שהיו אנשי ק״ק לבוב מרימים ראשם אחרי שירדו פלאים, וכלם היו מתברכים בו, ואולם עונות הדור גרמו שלא זכו להשתמש בכלי קדש זמן רב, כי פתאם שקעה שמשו ונר אלהים כבה, וגרם יללה רבה, וכל אנשי העיר היו בוכים ומתאבלים, אבל יחיד מספד תמרורים, ושרי פולין גם הם התאוננו עליו והצדיקו דין שמים, באמרם שלא היו היהודים כראים וראוים לאדם גדול כזה בעוה״ר ואלו היו זוכים היה עוקר גם אותן המינים של שבתי צבי שר״י המצוים שם כו׳ ובלעמבערג הקהל הגדול וההשוב שבארץ פולין נוהגים בו כבוד גדול גם הנוצרים הבישוף והוואיבודו (Wojewoda) נתנו לו כח גדול כו׳, גם

סוחרים גדולים ארמנים ועמלקים עשירים הדרים שם הגישו לו מנחות ועמדו לפניו לדין ודבר עם כל אחד בלשונו איטלייניש וטורקש"*). וכל הדברים

---

*) לחכרי כתבי לא הדברים החלה הגיעני מכתב מאת ידידי הרב החוקר מו"ה דוד כהנא, בו יודיעני כי יד בידו כתב יד מהנחון יעב"ץ בכתב "מגלת ספר" ספר יקר וגדול מאד הממלא כעת בלקספלרד ובו ממלים הדברים החלה:

"אם בחתי לספר מכל מה שחיבר עמו [בוודאי על חכיו החכם עבי] בק"ק לבוב יתכרך העין, אף אם בעו"ה לא חכבו לו אם הימים ובחוך הזמן הקצר שהיה אם תקן מקוות גדולות והכיה קבן הקהלה לבם ולהפלחה, ועשה דין בחבי חמס, ובעלי הזהון ככבעו מביו והעביר גם פרנס אחד נברה חלמת ממנו ר' זעליג, על שהכבר עליו בנזל ממון הקהל ובכל בוד עניים, והלך זה ומסר חמ"ה ז"ל חלל הכברה והחגנון שם, וחחבע חמ"ה ז"ל לפניהם והיה לימה גדולה בקהל והחדש נפלה עליהם, כי הם פחדו מאד היהודים מחמת המובלים, אבל חמ"ה ז"ל הלך חלחם ועמד לפניהם וידבר עמהם בלשון חישחליחי ועשו לו הבכרות בבוד גדול בלא כעשה כמוהו מלפניו, ונחנו לו רבות ובח כמעט לדון דיני נפשות בקהלו, אז נפלה לימתו על כל המוסרים ואנשי הבליעל ופשילו ההוא נברה חלמת אחרינה ר' מבא יחיאלים שהיה חקיף גדול וכל הקהל מלבוב רועדים מפניו עד בוא חמ"ה ז"ל לשם וכן לילא עם מחוחנו בסביחו על הרבנות לבוב הוא החבי ר"ח ליזכל שהיה עשיר מופלג וגשוא פנים בקהל מחמת עשרו ויחוסו, גם מאד עשמו לפי שהיה אדם מסויים מאד, גם בעו ובחכמה, והיה לו עסק דין לפני חמ"ה ז"ל וקרא לבעל חוב שהוציא על אחד כי הוא ז"ל הבוג בחכמתו שסבכין בחהלו עולה, לכן לא נשא לו פנים וקרעו בפניו, ועמדו הדיינים מבא ממים על ככה לך לחיב הודה מעצמו שהיה חספק בעלמא, רק על מלוה ישנה נקביה, וכן בעיני למוד התורה שם אל לבו לחקן המעות הכללי שבחקבל סדר הלמוד ובעזבם למוד המקרא לגמרי, בחופן שנעשו רבים עוללים קטנים לחפילו מקרא לא קראו גם במצאם לא ידעו ואינם בקיאים בזורחת דשמעחתא ופוסקים רחשונים לא רצו, וכאשר זכרו הב"ח להוציאו בכחב וכ"כ מדינה ב ל ב ו ב והגליל, מיד עלה בזכרונו דבר זה לעשות הקון גדול בעניו סדר הלמוד היבר שיהיבנו בכלאי והנון בפ"ד המצה בן חמש למקרא וכבר קבא חניו כל המלמדים שבקהל לבוב וסדר להם חופן למודם במקרא החלה ע"פ הדקדוק וכו', ונאחי לק"ק לבוב בשלחי קין חע"ח ומלאתי בית מבי ז"ל מחלבנים אבל כבד, גם כל הארן בוכים על אבדחם היקרה, ואבי פחחתי פי להספידו מהדם ודבשתי על קברו של חמ"ה ז"ל בפני קבון גדול. ק"ק לבוב בבדומי בעת ההוא להיות לרחם ב"ד שלהם וכבר היו רוצים לקבלני לרב ומב"ד". ואחרי חבדו אח בני הנ' חכם נבי עם קורותיהם וכל אשר עבר עליהם יוסיף לאמר: "ולא נבד בלא היה ברוך להת להם מחומה אבל אדרבה הוא היה לוקח מהם הרבה, ביחוד מהקנין הי"ש ר' יוחנן חוסטרא שעשיתי אני עמו שדוך להביא אחי הקטן לבחו, היה לו לנוסי הי"ל [הוא ניסו הנ"מ אחיה ליב] יניקה גדולה ממנו כל הימים, שהיה אחי מעיד בדשותו, וכן ממחותן הפני שעשה ניסי שדוך בני עמו כי"ל, היה לו ג"כ הנאות גדולות, וזה היה גרם שנעלד אח"כ בעסק רבנות שבטיחו להיות מסייע שם בו ממם להביאו אל גרם המעלות, בסבה זו מלא שנאה ואחבות בינו ובין הנאון ר' יוסע הי"ל שבחקבל אז בק"ק לבוב [הוא הנאון בעל פני יהושע] ע"י השחדלות עשומה על קבודיו שהיו לו שם והרבה מנשים היו בלבוב שהיחה דעחם קרובה אל בית אביו ז"ל שהיו מעיד אחרי ניסו הי"ל לקבלו לרב דלבוב והמדינה, לולא שנברה יד בעלי זכות בו', ולכן אחר שנחקבר הרב הקנין ר' נחן מזלקווא נ"כ עם בית אביו ועם ניסי הי"ל שהמיאו לו חפלו

אשר קרה באמסטרדם עם נחמיה חיון הלא הם כתובים בקורות היהודים להחוקר הגדול ד"ר גרעטץ חלק עשירי. והגאון יעב"ץ בא ללבוב ועשה לו הספד ביום הציבו מצבתו בשנת תע"ט וההספד נדפס בקונטרס יציב פתגם (אלטונא ת"ק) גם נדפסו שם החרוזים מן המצבה אשר הקים לאביו ז"ל והוא משונה מאשר נעתק במצב"ק (ח"א 1 סי' י"ב ח"א 2 סי' ס"ח) וכן נמצאה העתקה בתולדות יעב"ץ הוספה שניה והנני להעתיקה פה:

בחדש זיו נטל זיו התורה, ויצא ממנה כל הדרה, ביומי בכורי ענבים בטל האשכול ומתה פרישות וטהרה, נגנזה האורה, בוצינא קדישא דנהוראי, עמודא דנורא, חד בדרא, אוי לדור שאבד מנהיגו וקברניט של מלכים שר הבירה, גלה כבוד מישראל, הורם המצנפת והורם העטרה, נעלה ארון הקדש בישיבה של מעלה נקרא, אדונינו מורנו ורבנו הרב המובהק הגאון הגדול החסיד המפורסם, כמו"ה צבי צפירת תפארה, בהרב המובהק כמוהר"ר יעקב צוקללה"ה, אשר הופיע אור תורתו וזרח בעולם, והי' אב"ד וור"מ פה ק"ק לבוב והגליל יע"א, עלה אל ה' בליל יום שני בראש חדש אייר התע"ח ליצירה, הלילה ההוא יקההו אופל לא תופע עליו נהרה, כי בהעדרו קוינו לאור ואין, ערבה כל שמחה והגה חשכה יום עברה וצרה, נשאר הרור יתום ושמם כי לא הניח כמותו בתורה וחכמה, באהבת ה' וביראת ה' טהורה, לחקוק כל מעשיו הגדולים והמופלאים האבן מהכיל קצרה, כדי היה להיות העולם בשבילו נברא, ראוי רבינו שהתה עליו שכינה שורה, לית דין בר נש רזויה דמי לבר אלהין דחילא יתירא, אסבולפתיקא דאורייתא כולא תלמודא וכולהי תנויי הוו דמי לי כדמנחי בקופסיה, לא הניח דבר גדול וקטן הויות דאביי ורבא ומעשה מרכבה תני ומתני ולית ליה שיעורא, ממנו היתה הוראה יוצאה לכל העולם בהלכה ברורה, אזן וחקר וחבר שו"ת וחדושים מאירים בספירים וכל אבן יקרה ויותר שהי' חכם ולו היקף גדול בכל החכמות נוסף על הפלגתו באלהות, מקובל נפלא ונאמר הי' חכמת האמת בידו ברה, זהיר וזריז ברוש ולקדוש לאלהיו

חזקו בלחי כ' דוד, היה חפץ להיות לו כמסייע לעזור בעיון הרבנות, ונתעוררו תחרות ומדנים בין גיסי הג"ל ובין כ' יוסע הג"ל וכו' ולח עלתה בידו הרבנות דק"ק לבוב, בפרט שכבר היה יושב כ' יוסע הג"ל וגדולה חזקה וכו' *), אבל לעת זקנתו הצליח למנות מקום ונתקבל לכב דק"ק מסכמים בלמטרדם בלי קטרוג ועמד עם כע"ו סניס וכו', ובזמן הלז כתבתי להחתי שהכנות מגלי לשולין וכו', לך לא יכלה חפתי להסכים על זאת לעזוב תביה ותמה וליסע לל לרך לחרתה, והכרחתי לבוב לביתי לחר שבשעתי רעות רבות ועדות לא בחוהן ימים שעמדתי בלבוב בשנת תבלו של תמ"ה, גם שנה לא הניח לנו כל הכנה לא בקשנו בלו ויכוח רונז, עם קבלתי שרה רבקה ע"ה למי הורתי מורתי החסידה תבל היתה עדיין בכח בניס ועזבתי לת בית תבי לחר שעשיתי עם לחי הקטן שבללנו בדוך עם בת ר' מסטרא והנחתי גם עזבונו של תבא בסף וכליס ומטלטלין וספרים וחובות שלנו לסך מסויס, הכל גשאר ביד גיסי הרב הג"ל ע"ה וכו'".

---

*) כעת נבין מדוע החס לת עלמו הגאון מוהר"ר לחרי ליב החן החכם צבי בהסכמתו מבנה הג"ל בזוה"ל "ומעודתו פרוסה לק"ק לבוב", וכן החס לת עלמו גם בהסכמתו על הספר הסתערות מלך הנגב הכתובה בגרונית ר"ח סיון הע"ה, וכן בס' נלח יבראל לר' יבראל מזמוסט נתן הסכמתו"ח חבון ת"ך ועי"ש חסור הבליחה בהחתלת החכם ר' תליעזר לתמסהוט בספרו הולדות תבני בס (נד 71 ונד 117), עי"ב.

מאד נורא אביהן של ישראל, צדקת ה' ומשפטיו אב לאביונים היה ולכל נפש מרה, בו נמצא עזרה, מלחמות ה' הוא נלחם באויבי קנאה יעיר ולמשנאיו האביד שריד מעיר רדפם ברוח בער בסופה וסערה להעמיד שרשי הדת על תלם, נחלץ חושים ונפשו למות הערה, עמד בפרץ לבצר חומת מעוזה ולגדור גדרה, הוא מרומים ישכון יבוא שלום ינוח על משכבו, בה' אלהיו תהא נפשו קשורה ורוחו בג"ע העליון שמורה, ונשמתו בצרור החיים צרורה, להנות מזיו השכינה באור פני מלך חיים להאירה:

מלבד ספרו „חכם צבי" הובאו הדושיו בס' קול יהודה להר"י גלוגא (אמסטרדם תפ"ט) ביצה דף ט"ז מגלה דף ט"ז וכן בס' בית אהרן (ברלין תקפ"ט) וכן מובאים כמה פעמים דברים בשמו בס' אמרות טהורות על תהלים וכן בס' מגלת סתרים על מגלת אסתר וכן בס' שתי הלחם להר"מ חאגיז (וואנזיבעק תצ"ג) בס' ו' מן י"א אדר ב' תע"ב, עוד שם דף ל"ח ע"ב וכן מובאה תשובה ממנו בשאילות יעב"ץ סי' א', וכן בתשובות הגאונים וכן מובאים חדושים בשמו בס' מנחת כהן (פיורדא תק"ג) ויש לו תשובה בס' אבן השוהם סי' ז' וכן מאמר נכבד נגד נחמי' חיון בס' שבר פושעים להרמ"א (לונדון תע"ד) ומלבד כל אלה הניח אחריו חבורים שונים ונשארו בכתובים כמו חדושים על ד' טורים ובאורי תוספות וספרי תשובות (עי' סוף הקדמת שו"ת חכם צבי ועי' שה"ג) גם נמצאו ממנו הסכמות בס' עומק הלכה, ובס' תורת משה מהר"ם אלשיך עה"ת וכן על חומש צאינה וראינה מן י"ז סיון תע"א ובס' שתי הלחם להר"מ חאגיז מן י"א אדר תע"ב, ועי' בס' מנחת יהודה להר"י יודל הלוי עפשטיין (ווארשא תרל"ז) שמביא שם ספור מהגאון חכם צבי בגזרתו על כל הרבנים בגליל לבוב.

תולדותיו הנודעים לנו, המה: א) הגאון הגדול מוהר"ר יעקב עמדין (יעב"ץ) נולד ט"ו סיון תנ"ח ונפטר יום ו' עש"ק א' דר"ח אייר תקל"ו בשנת ע"ח ליצי חייו (עי' תולדות יעב"ץ ושם נמצא גם נוסח מצבתו). ב) הרה"ג מוהר"ר אפרים אשכנזי, מנוחתו כבוד פה (עי' אות א' סי' פ"ז) והגאון יעב"ץ לקח את בתו בזוג שלישי. ג) הרב הגאון מו"ה נתן אשכנזי מבראדי אבי הרב הגאון מו"ה יעקב משה אבד"ק זבארוב בעל ספר חדושי הלכות על כריתות שנדפסו בס' מקור חיים לבנו הגאון מוהר"ר יעקב אבד"ק ליסא בעל ספר חות דעת ונתיבות המשפט ועוד שאר ספרים (מובא בשם הגדולים החדש אות נ' סי' ס"ג) וכן הי' הגאון הי"ר נתן אבי הגאון מו"ה אפרים מ"מ בבראדי ובצל"ח פסחים דף נ' הובא חדוש משמו ויש לו הסכמה בס' עמוד העבודה. ד) הגאון מו"ה אליקים געציל האבד"ק ראקווי ובנו הי' הי"ר חיים מרגליות מלבוב. ה) הגאון מו"ה אברהם משולם זלמן אשכנזי אבד"ק אסטראה וק"ק לונדון, חבר שו"ת והדושים (שה"ג החדש אות א' סי' ע') והביא בספרו גם איזה שו"ת מאביו (נדפס בקאריץ שנת תקמ"ג ע"י בנו הי"ר צבי הירש אבד"ק אסטראה) ויש לו הסכמה בס' ברוך מבנים אשר. — ואלה בנותיו: אשת הגאון מו"ה אריה ליב אבד"ק רישא ואמסטרדם בהגאון מוהר"ר שאול בן הגאון מו"ה העשל ז"ל ויש לו הסכמה בש"ס ד"א תק"א ובס' שמש צדקה ובס' עין אבות לגיסו הגאון יעב"ץ ז"ל והובאו חדושיו בס' בנין אריאל מבנו ח"א פ' תרומה ח"ב דף ט', ובס' זרע

ברוך בהקדמה ובשו"ת חכם צבי לחותנו סי' ע"ו ויש לו תשובה בשו"ת דברי דוד סי' כ"ב וכן בדברי רב משולם מגיסו סי' צ"ג, והוא אשר בא על החתום אודות הקמיעות בשפת אמת ולשון זהורית ונפטר שביעי של פסח תקט"ו וגיסו הגאון יעב"ץ הספידו (נדפס בס' שאגת אריה, אמסטרדם תקט"ו) ואשתו נפטרה בחדש תמוז תקו"ג. ב) לא נודעה לנו בשמה ואך זאת אנו יודעים כי היתה אשת הגאון מוהר"ר יצחק ז"ל האב"ד דק"ק ביאלי בן הגאון מהר"ם אבד"ק אייזנשטאדט בעל שו"ת פנים מאירות ועי"ש בח"ב סי' קכ"ב והוא נזכר בשו"ת מאמר מרדכי למהר"ם מריסלדארף בסי' ס"ג שם בתשובת גיסו הגאון ה"ר אריה ליב מאמסטרדם הנ"ל, והי' בתחלה ר"ט בק"ק נעשוויז (עי' בשו"ת ר' חיים כהן ר"פ חלק אהע"ז סי' ס"ט וכן עי"ש בקונטרס הנקרא בשם שאלת חכם ונדפסה שם תשובה ממנו). ג) נחמה, הלכה לעולמה ביום ה' ו' ניסן תקל"א באמשטרדם ונוסח מצבתה מובא בתולדות יעב"ץ צד 52.

תע"ז) ה"ר צבי הירש ב"ר נתן ז"ק. דיין הגדול פה ואחד מן הארבעה אשר הסכימו על פסק הגאון מהר"ם מלובלין לענין גט, ובתשובת מהר"ם מלובלין סי' קכ"ב חושב שם את הגאון ר' יעקב ב"ר אליקום היילפרין ואת הגאון מו"ה שמעון ב"ר יצחק באבנער ואת הגאון מו"ה אבא הלוי ואת הגאון מו"ה צבי הירש ב"ר נתן וחתם "נאם הקטן צבי הירש במוהר"ר נתן ז"ק זלה"ה". נוסח מצבתו העתיק בעל מצב"ק (ח"ג סי' י"ט וח"ר דף פ"ה ע"ב) וחרות עליה:

נחשך אור צבי, ארזא דבי רב, האשל הגדול מאיר עיני חכמי חרשים עוקר הרים וטוחנן זו בזו בסברא ישרה קולע אל השערה, ה"ה הגאון האלוף בתורה מנורה הטהורה, באספקלריא המאירה, יום מבוכה ומבוסה כי נפל מאתנו הנזר והעטרה, ה"ה מו"ה צבי בן מוהר"ר נתן אשר היה דיין הגדול דפה ורן דין צדק והי' מרביץ תורה עם ישיבתו הרמתה תמידין כסדרן, וי על האי שופרא דבלי בארעא כרע ורבץ על התורה ועשה משפט וצדקה, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ר"ח ניסן ת"ב לפ"ק:

תע"ח) ה"ר צבי הירש ב"ר אהרן שלום סג"ל. ריש מתיבתא פה ונוסח מצבתו נמצא במצב"ק (ח"א 1 סי' כ"ב וח"א 2 סי' מ"ב) וחרות עליה:

הציבי לך ציונים, שימי לך מספד תמרורים ו' 'ט'ב'ת לפ"ק, מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק אריה דבי עלאי ונתבקש בישיבה של מעלה טוביתי דחכימי, הגאון החסיד ר"מ ואב"ד דפה לבוב, מו"ה צבי הירש בן החסיד מו"ה אהרן שלום סג"ל, תפס ישיבות בכמה קהלות והעמיד תלמידים הרבה עשה סיג להתורה, למד ושנה באישון כמו באורה, יצאת נשמתו בקדושה ובטהרה. בזכות זה תנצב"ה:

ובעל מצב"ק הביא כי בפנקס דבהכ"נ הקטנה דתוך העיר (הנאבד) נמצא אל מלא רחמים וז"ל: "אמ"ר כו' את נשמת הקדוש והטהור, פניו כברק בתורה מאיר, הגאון מופת דורנו, והאיר עינינו יומם ולילה בתורת אל עוסק, מורנו הרב ר' צבי הירש בן מו"ה שלום הלוי, הרביץ תורה כליש ולביא ותפס ישיבות בכמה מקומות קהלות מהוללות ללמוד וללמד עם תלמידים ימים ולילות, לכן כו'". ונעלה היא בעיני מעל כל ספק כי בעל מצב"ק

הוסיף בנוסח מצבתו מלת „ואב״ד״, מפני שלא נזכר תארו זה באמ״ר (ובאות ד׳ סי׳ קל״א הבאתי את ה״ר דוד בי״ר אהרן שלום הלוי, ואולי הוא אחיו).

תעט) ה״ר צבי הירש ב״ר זכריה מענדל. הוא היה מילידי עיר קראקא, אביו ר׳ זכריה מענדל הי׳ נקרא בשם ר׳ מענדל קלויזנר והיו לו שלשה בנים גאונים מצוינים וגם שתי בנות. ולהג״מ צבי הירש הנ״ל היו תורה וגדולה במקום אחד כי גם במסחר שלח ידו. בילדותו למד בישיבת הגאון הב״ח וכן לכד בישיבה אצל הגאון בעל מגיני שלמה ואצל הגאון בעל צמח צדק ואח״כ נתקבל לאב״ד ור״מ בעירנו בתוך העיר בעת שהיה הגאון ר׳ יהודה יודל בן מהר״ם ר״ה מלובלין אב״ד בחוץ לעיר (עי׳ אות י׳ סי׳ קפ״ח) ובאו שניהם בהסכמה על ספר לב אריה על התורה מהג״מ אריה ליב ב״ר יהושע האשקי (ווילמרסדארף תל״ב), גם באו שניהם בהסכמה על ספר לקט שמואל להה״ר שמואל פייבוש כ״ץ ממגורשי ווינא (ווינציא תנ״ד) בהיותם שניהם בגולה ביום ט״ז אייר תל״ג אשר ברחו לנפשם ואח״כ כאשר שקטה העיר חזרו ושבו לבתיהם כמקדם. כן נמצאה הסכמתו בס׳ דברי שמואל (אמסטרדם תל״ח), גם על נ״ך בהעתקה אשכנזית (אמסטרדם תל״ח) מן ח׳ ניסן תל״א וכן בתנ״ך בהעתקה אשכנזית (אמסטרדם תמ״ז) באו בהסכמה הרבנים מ״ץ דר״א מן יום ד׳ כ״ה אלול תל״ז בק״ק יערסלאב וגם הוא בתוכם וחתום „נאם צבי הירש באאמ״ו החסיד מהר״ר זכריה זצללה״ה חונה בק״ק לבוב והגליל יצ״ו״ ובא ג״כ שם על החתום הה״ר ארי׳ יהודה בה״ר משה מלאדמיר (עי׳ אות א׳ סי׳ פ״ט) וכן בס׳ מגיני זהב לר׳ יואל אבד״ק שעברשין (פראג ת״פ) נמצאה הסכמתו מן י״ב אדר תמ״ג בועד גראמניץ, בס׳ נחמות ציון מה״ר מנחם ציון דיין דק״ק קראקא נמצאה הסכמתו בועד יערסלאב מן י״א תשרי תל״ב, בס׳ עולת תמיד (אמסטרדם תמ״א) נמצאה הסכמתו בהתועדות בק״ק פינטשוב, בספר קנה הכמה (פפד״א תמ״א) בועד יערסלאב מן יום ד׳ ט״ב אלול ת״מ, בס׳ אדרת אליהו (פפד״א תנ״ד) מן כ״ז אייר תל״ח, בס׳ כסף נבחר (אמסטרדם תע״ב) מן יום ג׳ ד׳ אדר תמ״ג, בס׳ בית יהודה (דעסוי תנ״ח) מן יום ו׳ י״א תשרי תמ״א בועד יערסלאב, בס׳ דברי חכמים מן יום ד׳ ט״ב אלול ת״מ בועד קדש יערסלאב, בס׳ דת יקותיאל (זאלקווא תנ״ו) מן יום ג׳ ב׳ אב תכ״ח בועד קדש קאליש, בס׳ זרע אברהם (זולצבאך תמ״ה), בס׳ שבתא דרגלא (פיורדא תנ״ג), בס׳ נחלת עזריאל (פפד״א תנ״א) בתוך הסכמות גאוני ארבע ארצות בועד יערסלאב מן יום ה׳ כ״ח אלול תמ״ה נמצאה גם הסכמתו וחתום „נאם צבי הירש באאמ״ו החסיד מוהר״ר זכרי׳ מענדל זלה״ה חונה בק״ק לובלין והגליל יצ״ו״ ואחריו חתום הה״ר משה מלבוב והוא הגאון הה״ר משה חריף, וכן בס׳ נחלת חיים על התורה הסכים בשנת תמ״ז בועד יערסלאב, בס׳ תולדות יצחק ה״ת (פפד״א תנ״א), ובס׳ לקט שמואל בסוף הספר בלקוטים מביא שם בפי׳ אמור חדושי תורה בשם הרה״ג ר׳ הירש אבד״ק לבוב והוא בא שם בהסכמה על הספר הזה, וכן בס׳ דמשק אליעזר על תנ״ך מה״ר אליעזר בי״ר יהודה מק״ק פינטשוב (יעסניץ תפ״ג) מובא כי הוא נכד הג״מ צבי הירש אב״ד ור״מ לובלין ובפי׳ וישב סי׳ שנ״ח כתוב

„ושמעתי מאא"ז הגאון ר' צבי הירש אבר"ק לבוב", מפה נתקבל לשבת על כסא הרבנות בק"ק לובלין בשנת תמ"ד ובשנת תמ"ה כבר ישב על כסאו בלובלין ובהסכמתו על ס' נחלת עזריאל מן כ"ח אלול תמ"ה חתם „חונה בק"ק לובלין" ובמקומו נתקבל בלבוב לאב"ד ולר"מ בשתי הקהלות הגאון ה"ר משה חריף (עי' אות מ' סי' ת"י). ונפטר הגאון הזה בלובלין או"י תשרי תנ"א ונקבר בין הגאון מוהר"ר מאיר ז"ל (האב"ד דק"ק אפטא ולובלין חתן הגאון בעל ט"ז) ובין הגאון הפרנס דד"א מוהר"ר אברהם אבלי, וזה נוסח מצבתו:

פה נטמן הגאון הגדול המופלג מוהר"ר צבי הירש, הרב המאור הגדול אב"ד וריש מתיבתא דק"ק לובלין, בן חסיד מוהר"ר זכרי' מענדל נשיא מירושלים, או"י תשרי תנ"א לפ"ק:

לאחר פטירתו נתקבל בלובלין לאב"ד ולר"מ הגאון מוהר"ר מרדכי זיסקינד רוטנבורג מק"ק הורדנא בעל שו"ת מהר"ם זיסקינד ובשנת תנ"ב כבר ישב על הכסא בלובלין ונתן הסכמתו על ס' מגן אברהם וחתם „נאם מרדכי זיסקינד בה"ר משה רוטנבורג החונה בק"ק לובלין והגלילי".

מאשר הבאתי נראה, כי הגאון הזה נפטר בלובלין י"ז תשרי תנ"א גם מצוין מקום קבורתו שם, ובעל מצבת קדש טעה במה שהביא בחוברת שניה סי' ה' נוסח מצבה אחת אשר חרות עליה כדברים האלה: „אראלים אחזו בארון הקדש ונלקח מאתנו רועה נאמן צנצנת המן פאר הזמן מאור עינינו הרב הגדול המופלג מוהר"ר צבי הירש במוהר"ר זכרי' (הרב ואב"ד ור"מ דפה לבוב בחוץ לעיר), הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים ורבים שאבו מימיו של תורה, נפטר ביום י"ב מנחם אב תט"ו לפ"ק, תנצב"ה עד יקיצו וירננו שוכני עפר" ועל המצבה הזאת רשם: „נוסחת מצבת הגאון הגדול מוהר"ר צבי הירש במוהר"ר זכרי' זצ"ל האב"ד דפה לבוב חוץ לעיר", כי אין זאת מצבת הג"מ צבי הירש אשר הי' אב"ד פה כי הוא נפטר בלובלין בשנת תנ"א והוא הי' אב"ד בתוך העיר לא בחוץ לעיר, רק מצא מצבה אחת מאדם גדול אשר הי' שמו ר' צבי הירש ב"ר זכרי' ונפטר בשנת תט"ו ושמע שהי' בלבוב אב"ד בשם הזה ע"כ הוסיף מנפשו בתוך נוסח המצבה בהעתקה שהעתיק „הרב ואב"ד ור"מ דפה לבוב בחוץ לעיר" הן המלות שהסגרתי בנוסח המצבה וכן הי' דרכו להוסיף תוארים ולזייף בחפצו. גם הלשון „הרב ואב"ד" לא נמצא בשום נוסח. וכן העירני הגאון ה"ר יוסף לעווינשטיין אב"ד דק"ק סעראצק כי ה"ר צבי הירש ב"ר זכרי' המובא במצב"ק אין זה האב"ד דק"ק לבוב שהי' אח"כ בלובלין וגם הגאון בעל כלילת יופי בח"א דף פ"ה העיר בטוב טעם בהערה ג' כי כל דברי בעל מצב"ק הם ללא אמת וללא נכון והאמת כאשר אמרתי כי בעל מצב"ק הוסיף המלות „הרב ואב"ד ור"מ דפה לבוב בחוץ לעיר" והמצבה הוקמה על אדם גדול אחר, וכאשר יניח לי ה' אתאמץ לחפש מקום המצבה בבית החיים וארא איך בדא מלבו והוסיף דברים אשר לא נמצאים על האבן.

תולדותיו הנודעים לנו: בנו הראשון הי' מוהר"ר יהושע העשל (עי' אות י' סי' ר') ובנו השני הי' הרב הגאון מוהר"ר מרדכי אב"ד דק"ק

לוצקא (עי' כלילת יופי ח"א דף פ"ה ע"ב) והובא בהקדמת ספר הפלאה לנכדו על כתובות וכאשר העירני הרב הגאון מו"ה יוסף לעווינשטיין היה לו עוד בן אחד ושמו ה"ר אשר אבד"ק בעלזא (עי' בסוף ס' אלפי יהודה על חו"מ). גם אחיו היה גאון גדול ושמו ר' ארי' ליב הנקרא בשם ר' ליב פישלס ושמש בכתר הרבנות בק"ק פרעמיסלא ויען ובסוף ימיו הי' אב"ד בק"ק קראקא והי' חותן רבינו בית שמואל ז"ל ותלמידו של בעל מגיני שלמה והוא הנזכר בספר שו"ת פני יהושע ח"ב סי' י"ח וכן נדפסה ממנו תשובה אחת בס' הנ"ל ח"ב סי' ק' משנת ת"ב ובסי' ק"א נדפסה תשובת הגאון בעל פני יהושע (בעל מגיני שלמה) אליו ובא ג"כ בחליפות מכתבים עם הגאון בעל עבודת הגרשוני כמבואר במקומות שונים. בשנת תכ"ו נדפס בקראקא ספרו תקוני תשובה ונפטר ביום השבת ט"ו אייר תל"א (עי' מה שכתב הגאון רח"נ דעמביצר ז"ל בהוספה למכה"ע הזמן גליון א').

תפ) **ה"ר צבי הירש ב"ר משה מרגליות.** מנהיג דק"ק לבוב והגליל, חתום בפנקס צד 110 על קיום חזקה
מן ר"ח אדר שנת תע"ח והכיום שם „הכיד האלופים ראשי קצינים מנהיגי ק"ק לבוב והגליל יצ"ו בצרוף כבוד אלופים דיינים דק"ק הנ"ל" וחתומים: „משה בהרר"ש קאזינר ז"ל, צבי במוהר"ר משה מרגליות ז"ל, אשר במוהר"ל ז"ל, ישכר בער טארניפאלר מלבוב, משה במוהר"ם קיקיניש ז"ל, הצעיר ישעי' מלויצק, יהודה זעליג מלבוב".

תפא) **ה"ר צבי ב"ר שאול לאנדא.** אב"ד בושמיגראד ודיין הגדול פה, נמצא נוסח מצבתו במצב"ק ח"ג סי' ז' וח"ד סי' ז' וחרות עליה:

נצחו אראלים את המצוקים ונגנז ארון הקדש, ה"ה הרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה צבי לאנדא בהגאון מו"ה שאול לאנדא ממשפחת קיקיניש מגזע יונה הנביא, אשר הי' אבד"ק זשמיגראד ודיין הגדול דפה לבוב, אשר עשה משפט וצדקה וחוקים ישרים ודן דין אמת והציל עשוק מיד עושקו והרביץ תורה בישראל יומם ולילה עם תלמידים וחברים מקשיבים לקולו, והעמיד תלמידים גדולי ישראל וחבר חבורים מחוכמים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום א' דר"ח תמוז תפ"ב לפ"ק:

תפב) **ה"ר צבי הירש ב"ר משה (חריף).** אבד"ק יאבורוב. בס' זרע ברוך להי"ר מנחם מנלי (וואנזיבעק ת"צ)
בא בהסכמה הרב הגאון בעל פני יהושע מן ט' אלול תע"ז ואח"כ בא בהסכמה הגאון ה"ר צבי הירש אבד"ק יאבורוב בן הגאון מ' משה חריף אבד"ק לבוב מן חוה"מ סוכות תפ"ט וחתום „הק' צבי הירש מלבוב חונה בק"ק יאבורוב" וכן בס' זרע ברך שלישי (פפד"א) נמצאה הסכמתו מן כ"ב למב"י תפ"ו וחתום „נאם צבי הירש מלבוב החונה בק"ק יאבורוב" וכן בס' בית שמואל (זאלקווא) נמצאה הסכמת הגאונים ואח"כ הסכמת הרבנים ראשי ב"ד דק"ק לבוב תוך העיר משנת תצ"ו וחתום „הק' צבי הירש באב"ד המפורסם ה"ר פנחס משה ז"ל" וכן באו שם על החתום „הק' נתן נטע בהרב ר' זלמן הלוי זצ"ל, הק' פנחס בן הרב החסיד מ' יעקב ז"ל קאצנעלנבויגין", כן נמצאה חתימתו בפנקס צד 83 משנת תס"ז על תקנה בנדון טענת לא

הרוחתי (עי' הוספה י"ב) ונמצא נוסח מצבתו במצב"ק (ח"א 1 סי' מ"ה וח"א 2 סי' פ"ט) וחרות עליה:

נפלה עטרת צבי תפארת ישראל, בין המצרים יום ה' כ"ו תמוז השיגוהו נהי ויליל, נצחו אראלים ונשבה ארון הקודש הרב המאור הגאון החריף ובקי, מו"ה צבי הירש בהגאון מו"ה משה חריף זצ"ל, שנת תצ"ז לפ"ק. תנצב"ה:

תפג) ה"ר צבי הירש ב"ר משה קאזינר. חד מז' טובי העיר, חתום בפנקס צד 139 על פסק דין בנדון חזקת מבוי מן כ"ה אייר תצ"ז והסיום שם „כל הנ"ל נעשה במעמד שבעה טובי העיר" ואחד מהם חתום „נאם הק' צבי הירש קאזינר מלבוב" (עי' הוספה י"ז). ונמצאה העתקת מצבתו במכתב תהלה להחכם הנודע מהרא"ם מאהר אשר בראש מצב"ק (ח"א 2) וחרות עליה:

האור נחשך, אור צבי שהיה מחזיק אורה של תורה, בעש"ק יצאה נשמתו בטהרה ונקבר בקבורה, התורני הנגיד המפורסם מו"ה צבי הירש בהרב המפורסם מו"ה משה קאזינר, היה פרנס ומנהיג הקהלה ועסק בצרכי צבור באמונה ומסר נפשו בהיכל השרים בעד עם ה' עד הכאה, ויוכו שוטרי ישראל, ומחבב תלמידי חכמים ובניו המה לתורה ולגדולה, בזכות זה תנצב"ה. יום א' כ"א חשון תצ"ח לפ"ק:

ועי"ש מה שהביא החכם הנ"ל אדות משפחתו, ועי' לעיל אות י' ס' קצ"ה מה שהבאתי מבנו מ"ר יהודה ליב ב"ר צבי הירש קאזינר.

תפד) ה"ר צבי הירש מיזלש. הי' ג"כ חד מז' טובי העיר וגם הוא אחד אשר בא על החתום בפנקס שם (עי' הוספה י"ז).

תפה) ה"ר צבי הירש ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי. הוא הי' אבד"ק האלבער־שטאדט בעל ספר שו"ת עטרת צבי והובא בס' זכר החיים לגיסו הגאון ה"ר חיים כהן רפאפורט כי ה"ר צבי הירש הי' חתן הגאון מוהר"ר שמחה הכהן רפאפורט ואשתו היתה אחותו של הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ, והובא בכנסת יחזקאל יו"ד סי' ל"ד והיו לו שלשה בנים גדולי הדור (כאשר הביא הגאון הרח"נ דעמביצער במכה"ע הזמן גליון ג'). בנו הראשון הי' הגאון מו"ה נפתלי הירץ שהי' אב"ד ור"מ בק"ק דובנא רבתי ובא בהסכמה על ס' עמוד העבודה בשנת תקכ"א, והי' נמנה בין גאוני פולין בהתועדם בעיר בראדי ביומא דשוקא בשנת תקכ"ח בנדון הגט מקליווא ונדפסה תשובתם בשו"ת אור ישראל סי' י"ב וגם בס' אור הישר דף פ"ח ע"ב, בנו השני הי' הגאון מוהר"ר שלמה דוב ז"ל (עי' אות ש' סי' תקנ"א) ובנו השלישי הי' הרב הגאון מו"ה שמחה מדעסויא. ועי' אדות אביו לעיל אות נ' סי' תמ"ב.

תפו) ה"ר צבי הירש ב"ר אברהם כ"ץ (השני). דיינא וספרא בזמן הגאון ר' חיים כהן רפאפורט ז"ל. התימתו נמצאה בפנקס הקהל צד 75 מן ר"ה אדר תק"ד וחתומים שם האלופים ראשים רוזנים מנהיגים נגידים דשתי הקהלות וה"ר צבי הירש הנ"ל קיים החתימות (עי' הוספה ו') וכן צד 89 על פסק דין בנדון בית מן כ"ה אלול

תקי״א וחתומים שם הגאון ה״ר ארי׳ ליב כהן רפאפורט ואחריו חתום ה״ר יוסף ב״ר מנחם מאניש סג״ל מלבוב, ה״ר משה ב״ר יהודה ליב ז״ל מגיד בביהכ״נ דחוץ לעיר, ה״ר משה ב״ר יוסף זצ״ל וה״ר צבי הירש במוהר״א כ״ץ ספרא, בצד 114 על שטר חוב נאבד מן ב׳ טבת תקט״ו וחתום הגאון ה״ר חיים כהן ר״פ ואחריו ה״ר ישכר בער ב״ר משה איגרא ז״ל ואח״כ חתום ה״ר צבי הירש במוהר״א כ״ץ זלה״ה דוינא וספרא דפה ק״ק לבוב ואחריו ה״ר יחיאל מיכל בריסקר ואחריו ה״ר משה ב״ר יאיר ז״ל.

תפז) **ה״ר צבי הירש ב״ר יהודה ליבוש.** מנהיג, חתום בפנקס צד 139 על שטר מתנה שנתנו ראשי הקהל רצועת קרקע במתנה לבן נדיב אחד שירד מנכסיו מן כ״ה תמוז תק״י (עי׳ הוספה י״ח).

תפח) **ח״ר צבי הירש ב״ר נתן הכהן.** אב״ד בקאמארנא, מנוחתו כבוד בעיר לבוב ומצבתו נעתקה במצב״ק

(ח״א 1 סי׳ נ״ב וח״א 2 סי׳ צ״ג) וחרות עליה :

נחשך אור צבי ארזא דבי רב, האשל הגדול, נטע נעמנים גזע ישישים, מאיר עיני חכמי חרשים, עוקר הרים וטוחנן זו בזו בסברה, תורה וגדולה במקום אחד, ה״ה הגאון הגדול המפורסם ברורו, נר ישראל, עמוד הימני, פטיש החזק, מו״ה צבי הירש בהרב המאור הגדול החסיד המפורסם מו״ה נתן הכהן נרו, שהיה אבד״ק קאמארנא. תנצב״ה :

תפט) **ה״ר צבי הירש ב״ר דוב בער.** אבד״ק באליחאב ואח״כ בעיר לבוב. בא בהסכמה בס׳ גבולות בנימין להה״ר בנימין ב״ר שמחה הכהן רבאפורט הכולל חדושים כסדר התורה (לבוב תקנ״ט) וכתוב עליה: „הסכמת ההה״ג הגדול שלשלת היוחסין, אדמו״ר מוהר״ר צבי הירש אבד״ק באליחאב וכעת ממשלתו נכונה בתגא דכם הרבנות דפה ק״ק לבוב ואגפיה, יום ב׳ מ״א למב״י תק״ל״, וחתום „הק׳ צבי הירש באאמ״ו הגאון מו׳ דוב בער זצלה״ה חונה בק״ק באלחוב וכעת חונה בק״ק לבוב הבירה״.

תצ) **ה״ר צבי הירש ב״ר יהודה משה.** מנהיג בלבוב חוץ לעיר, נמצאה חתימתו בפנקס הקהל צד 111 על תביעת הקהל מעזבון אחד שהונח לצורך עניי הקהל מן כ׳ שבט תק״ל וחתומים שם רוזנים נגידים ראשים מנהיגים דפה חוץ לעיר ונתקיים הכתב מהגאון ה״ר דוב בער בהגאון אב״ד מואמושטש ואחריו חתום ה״ר נחמן כהן רפאפורט.

תצא) **ה״ר צבי הירש הוליש.** מנהיג דפה, נזכר בפנקס צד 151 בהכרזת ב״ד על סתם התימה שנאבדה מן י״ג כסלו תקל״ב וחתום שם הגאון ה״ר דוב בער זל״ה וה״ר יחיאל מיכל בריסקר וה״ר משה ב״ר יאיר וה״ר אהרן ישכר בער סג״ל וה״ר מנחם מענדל ב״ר נחמן כהן רפאפורט.

תצב) **ה״ר צבי הירש מבולקאמין ב״ר משה.** ראש ב״ד פה, בא על החתום בצרוף בית דינו בסוף שו״ת

זכרון כהונה, ובס' נפש דוד (לבוב תק"ן) התום ביחד עם הגאון ה"ר שמואל שיינדלינגער ותתום שם „הק' צבי הירש אב"ד דק"ק בולקאמין אייזענשטיין" ונשאר ממנו ספר מאורות צבי בכתב יד (הובא בשה"ג החדש אות ה' סי' כ' ואות מ' סי' ד'). בנו הוא הגאון מוהר"ר מאיר קריסטינאפאלירר האבד"ק בראדי בעל ספר יד המאיר על ב"מ ויש לו הסכמה בס' יראים וגאון צבי. הגאון ר' צבי הירש מנוחתו כבוד פה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 2 סי' ק"ז) וחרות עליה:

אבל אעורר וקינים כתנינים ובנות יענים על שכבה אורת צבי, יום י"ט מנחם אב תקנ"ג לפ"ק, אור תורה אספקלריא המאירה, ה"ה הרב הגאון הגדול, החריף המפורסם לשבח, נר ישראל, ע"ה פה"ח, מוהר"ר צבי הירש אבד"ק בולקאמין בן הרב מו"ה משה, כל ימיו היתה תורתו אומנותו. בזכות זה תנצב"ה:

תצג) ה"ר צבי הירש ב"ר ישכר דוב בעריש ראזאניש. אביו הוא בן הגאון בעל פני יהושע

(עי' אות י' סי' שי"ד) והגאון ר' צבי הירש היה בתחלה אבד"ק באלחוב ומשם נתקבל לאב"ד ולר"מ בעירנו אחרי מות הגאון מוהר"ר מרדכי זאב אורנשטיין ז"ל. אשתו הגבירה הרבנית מרת יהודית היתה אשת חיל ומחזיקה בית הדפוס פה. בשנת תק"ס הו"ל ספרו תשע שטות חדושים ופלפולים על ט' סוגיות בש"ס, ובו נמצאים גם חדושי אביו, כן יש לו חדושים בס' פלפולא חריפתא על הש"ס ונמצאו ממנו הרבה הסכמות, על ספר שפת אמת מן ט"ז מנחם אב תקמ"ח, על ס' קצות החושן ח"א מן ט"ז אלול תקמ"ח, על ספר נעימה קדושה מן כ"ה אלול תקמ"ט, על ס' נפש יהודה מן כ' אלול תקנ"א, ועל ס' החכמה חסן ישועה ג"כ משנה הנ"ל, על ס' מצות השם מן ער"ח אלול תקנ"א, על ס' רזא מהימנא מן כ' שבט תקנ"א, על ס' טל אורות עם מגדל דוד מן י' שבט תקנ"ב, על ס' שערי בינה מן ג' ניסן תקנ"ב, גנזי יוסף מן ד' אדר תקנ"ב, על ס' מצות השם מן שנת תקנ"ב, על ס' טהרת הקודש מן י"א טבת תקנ"ג, על ס' אהבת דודים משנת תקנ"ג, על ס' אוהל יעקב משנת תקנ"ד, על ס' מגלה עמוקות מן כ"ה מנחם אב תקנ"ה, ס' בינה לעתים מן תקנ"ז, ס' מודעה ואונם מן ב' חשון תקנ"ח, על ס' פתחי יה מן י"ב תמוז תקנ"ט, על ס' שנות אליהו מן ה' אב תקנ"ט, על ס' יפה עינים מן ז"ך סיון תקנ"ט, על ס' היד הקטנה מן ח' תמוז תק"ס, על ס' אהבת דוד ויונתן מן כ"ג סיון תקס"א, על ס' בניות ברמה מן כ"א אלול תקס"א, על ס' אבן פנה מן ו' אדר תקס"ג, ס' אפיקי יהודה כ' מנחם אב תקס"ג, על ס' יראים מן ב' אדר תקס"ג וכן עוד הרבה. והלך לעולמו בן ע"ב שנה ביום ו' כסלו שנת תקס"ה ולא הניח בנים אחריו ובעל מצב"ק (ח"א 2 סי' כ"ג) הביא נוסח מצבתו ובטעות כתב כי נפטר ז"ך כסלו תקס"א ואלה הטורים חרותים על המצבה:

אהה ליום תוכחת, איך נגדע קרן צבי ונשבר מקל צבי תפארה, פאר הדור והדרו, ה"ה אדונינו מורנו ורבינו הגאון המפורסם איש אמת ונקי כפים שלשלת היוחסין, מו"ה צבי הירש אב"ד דפה"ק לבוב והגליל בס"ח ס' תשע שטות למהר"ץ רוזאניש בן הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר ישכר בעריש בהגאון הגדול מופת הדור נשיא ארץ ישראל בס"ח ספר פני יהושע ונפטר ז"ך כסלו תקס"א לפ"ק. תנצב"ה:

תצד) ה"ר צבי הירש ב"ר מאיר חיות. נולד כ"ה חשון תקס"ו בעיר בראדי והי' אחד מגאוני ישראל המצוינים
וחד מהשרידים, בקי בכל חדרי התורה וחוקר ודורש מאין כמהו, נתקבל לאב"ד בזאלקווא בערב ר"ח אדר שני תקפ"ט ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק קאליש ברוסיא וכאשר הלה שמה את חליו, שב לעיר זאלקווא, אולם לא שב לאיתנו ואחרי עבור ימים מעטים נסע ללבוב לדרוש ברופאים, אולם לא מצא תרופה למחלתו ונפטר פה לדאבון נפש כל יודעיו ומכיריו ומכבדיו הרבים, והגאון הגדול מו"ה יוסף שאול נ"ז זלה"ה הספידו הספד גדול. הניח אחריו בנים גדולים בתורה ובחכמה ואחד מהם הוא ידידי החכם הגדול מו"ה שלמה חיות נ"י אחד מנכבדי עיר בראדי וכעת נבחר בנו הרב הגאון מו"ה יצחק חיות לאב"ד בבראדי, ואלה הטורים החרותים על המצבה:

עש"ק ר"ח חשון תרט"ז לפ"ק.

פה נטמן ראש חכמי ישראל ועטרת הגולה, הרב הגאון הגדול המפורסם בהרב וכו' מוהר"ר מאיר חיות מבראד, אבד"ק זאלקווא והגליל וק"ק קאליש בפולין ואגפי', בעמ"ח ס' תורת נביאים, עטרת צבי ושו"ת מהר"ן. 'צוף אמרי נועם נטפו שפתותיו, 'בקע לב אבן בהוד מדברותיו, 'יראת שדי מעוזו צדק עולמים, 'חכמה תורה ומדע בו נתאמים, 'ילידי בינתו רבו לבלי ספורות, 'וירבו ויעצמו ויהיו למאורות, 'תושיה ודעת ספריו מי מנה. וישפוט את ישראל עשרים ושבע שנים. תנצב"ה:

ואלה הספרים אשר חבר: א) תורת נביאים המכונה אלה המצות, ב) עטרת צבי, ג) מבוא התלמוד, ד) דרכי הוראה, ה) שו"ת מהר"ן, ו) אמרי בינה, ז) מנורת קנאות, ח) הגהות על הש"ס. ונדפסו ממנו מאמרים ומכתבים בספרים שונים מלאים חקירות וקצת מתולדות חייו ימצא הקורא בס' קורות העתים להרב החכם ר' אברהם טרייביטש ז"ל בהוספות מהרב החכם ר' יעקב בודק ז"ל.

תצה) ה"ר צבי הירש ב"ר מרדכי זאב אורנשטיין. נכד הג"מ יעקב אורנשטיין בעל ישועות יעקב.
משנת תרכ"ה הי' אב"ד בק"ק בריסק דליטא ושרת שם בקדש תשע שנים ולפתע פתאם עלתה עליו חמת הממשלה הרוממה והוכרח לשוב אל ארץ מולדתו (עי' עיר תהלה צד 221), אח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק רישא והגליל וישב שם מאמצע שנת תרל"ג עד אמצע שנת תרל"ה ובשנה ההיא נפטר הרב הגאון מו"ה יוסף שאול נ"ז זצ"ל ואז נקרא מעיר רישא לבוא לשבת על כסא אבי אביו ושמש בכתר הרבנות בעירנו לערך שלש עשרה שנה. היה חד מגאוני הדור, אהוב וחביב בעדתנו ונתבקש בישיבה של מעלה ביום ד' ט' ניסן תרמ"ח. קצת מתשובותיו נדפסות בס' ישועות יעקב ובשנת תרכ"ב הביא הוא את ספרי זקנו בעל ישועות יעקב שנית לדפוס והוסיף כמה שו"ת וחדושים, ואחרי אשר הלך לעולמו נדפס ספרו שו"ת ברכת רצ"ה עם הגהות והוספות מחתנו הרב הגאון מוהר"ר אריה ליב ברודא נ"י הנקראים בשם „מלחמות אריה" ונמצאו ממנו הרבה הסכמות בשו"ת ברכת יעקב, הלכה למשה על סוגיות, מנחת יוסף על שו"ב, משנת חסידים, נפש דוד על התורה, ספרי טהרות על מס' טהרות, קובץ את החיים ח"ב ועוד ועוד.

ק.

תצו) ה״ר קאפיל קלמנקים. אב״ד ור״מ פה. בעל שו״ת השיב ר׳ אליעזר שהי׳ אב״ד ור״מ דק״ק אוסטראווצי ואח״כ בק״ק נייאוויט והמדינה (נייאוויט תק״ט) הביא בהקדמתו את יחוסו כי אם אביו היתה בת ה״ר אברהם מוגש ז״ל מלבוב אחיו של השר הנגיד והטפסר אבי הגאונים מוהר״ר נתן צוויזמרר מלבוב זצ״ל ור׳ אברהם הנ״ל הי׳ חתנו של הגאון מהר״ם זצ״ל מלבוב, ואמו זקנתו הנ״ל מצד השני היתה נכד הגאון מוהר״ר קאפיל קלמנקים זצ״ל אב״ד ור״מ דק״ק לבוב.

תצו) ה״ר קהת ב״ר אליעזר. במצב״ק נמצא נוסח מצבתו (ח״א 1 סי׳ ו׳, ח״א 2 סי׳ ט״ז וח״ד דף ע״א ע״א) וחרות עליה:

יום א׳ יו״ד סיון שפ״ח לפ״ק.

פה נטמן ארון הקודש וצנצנת המן, יפי הדור ופאר הזמן, עניו וחסיד ונאמן, ה״ה הגאון מו״ה קהת בהגאון מו״ה אליעזר, עוסק בתורה הי׳ בכל עת וזמן, לדבר מצוה הי׳ מזומן, לפניו תלך צדקתו, ה׳ הוא נחלתו, בצרור החיים תהא צרורה נשמתו, עם נשמת אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל ולאה ועם שאר צדיקים שבגן ערן. אמן:

תצה) ה״ר קלמן ווירמייזא. אב״ד ור״מ פה והוא אחד מהראשונים שהתחילו להרביץ תורה במדינת פולין ורייסין והי׳ בדור אחד עם הגאון ה״ר שכנא ז״ל אב״ד דק״ק לובלין רבו של הרמ״א, וז״ל בעל צמח דוד (אלף הששי): „ובימיו (של הגאון ר׳ שכנא) הרביצו תורה בישראל והיו ראשי ישיבות גדולי עולם ואנשי שם ר׳ קלמן ווירמש ראש ישיבה בק״ק לבוב״, ואחריו הביא כן בעל סדר הדורות (אלף הששי ה״א שי״ז). ונדפסה ממנו תשובה בשו״ת הרמ״א סי׳ ט״ו וחתם „כה עתירת הטרוד ונעלב קלמן ווירמשא הכותב בידים עצלות לפרשת רב לכם שבת שי״ח לפ״ק״ וכן נזכר עוד שם בסי׳ ס״ד ע״ד עסק משפט אחד שהי׳ בלבוב וכתב שם שרצה הבעל דין לדון בק״ק לובלין בבית דינו של הגאון מרנא ורבנא מוה״ר שכנא ש״ן ולא לפני הגאון הישיש מה״ר קלמן לפי שהי׳ בעל דבבא דידיה, עי״ש. וחתנו הי׳ ה״ר אליעזר ב״ר מנוח (עי׳ אות א׳ סי׳ ס״ה) שנדפסה ממנו תשובה בשו״ת הרמ״א בסי׳ ט״ז אחרי תשובת חותנו הגאון ז״ל וחתם „נאם הטרוד בטרדות הזמנים אליעזר בר״מנוח ז״ל״. ובשאירית יוסף מר׳ יוסף כ״ץ מקראקא (קראקא ש״ן) בסוף סי׳ א׳ הביא וז״ל: בהיות שכנגדי הי׳ חולק עלי קצת כתבתי למקצת חכמי דורנו והסכימו על ידי והם הזקן כמו״ה קלמן ז״ל מווירמייזא אשר משכן כבודו ובית מדרשו הי׳ קבוע בק״ק לבוב, וגם חתנו הגאון כמו״ה ליזר ז״ל (הוא ה״ר אליעזר ב״ר מנוח הנ״ל) והאריכו קצת בראיות והם בידי, עכ״ל. ולדעת הרב בעל כלילת יופי, ר׳ קלמן הנזכר בשו״ת רש״ל סי׳ ל״ז קרוב הדבר שכון אליו, ואשר נזכר בשו״ת הרש״ל סי׳ ל״ו כון לר׳ קלונימוס הזקן אב״ד בק״ק בריסק דליטא. ובהקדמה לס׳ ים של שלמה על מס׳ חולין כתב ה״ר משה ב״ר אלעזר איסרלש ספרא מתא דק״ק קראקא בזמן רבינו הב״ח ז״ל כדברים האלה: „הלא תדעו הלא תשמעו עדות ה׳ נאמנה ממנו יתד ממנו פנה כמה אשלי רברבי יתנו עדותם ויצדקו

במעלת ותהלת רב הספר הגדול והנחמד הזה, הלא המה זקן ויושב בישיבה הדר ישראל וגאונו, מלכו ואדונו, כבוד הגאון מוהר״ר קלמן מווירמייזא מנוחתו כבוד אשר אור תורתו היתה זורחת בעיר ואם בישראל ק״ק לבוב, ועוד ישב על ימינו דודי הגאון הגדול כבוד מו״ה משה בן אבי מורי זקני החסיד כהר״ר איסרל לאורש מנוחתו כבוד, אשר כהיום בכל הפוצות ישראל מימיו אנו שותים ומפיו אנו חיים, ובא הכותב השלישי צדיק יסוד עולם הנשיא שבא״י כבוד הגאון מוה׳ ישעי׳ הלוי מנוחתו כבוד בארץ הצבי והכריע במתק לשונו על ספר הגדול והנכבד הזה בס׳ עמק ברכה כו׳, עכ״ל. גם בא בהסכמה בשנת שי״ב על ספרי המהרש״ל ונדפס בראש ספרו חכמת שלמה (קראקא שמ״ז). הגאון הזה ישב על כסא הרבנות פה מ״ב שנים ונפטר ב׳ אייר ש״ך, ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״ב סי׳ א׳ וח״ד דף י״ח ע״ב) וחרות עליה:

מי יוכל להלל ולמלל תהלתו, לאיש שהי׳ כל ימיו לאל עבודתו, הוא החכם המופלג שמו מוהר״ר קלמן, פה בשפולי בית החיים נטמן, כל מעשיו היה נעים וטוב ונשיאותו היה נוהג פה כמנין ״ב״ל״ב״ו״ב בתורת אלהית היה אומנותו, לרבוי ממון לא היה חמדתו, וכבר בא חכם בסוד קדושים רבה, אבטח שהוא בן העולם הבא, הוא נכנס לטרקלין ומנוחתו כבוד עד קץ הימין, שם ינוח כבודו באוצר טל תחי׳, ממנו אינו נעצר ופרידתו היה שני ימים בחודש אייר ביום ראשון למלאכה, זכר צדיק לברכה, ש״ך לפ״ק:

תצט) ה״ר קלמן האברקשטן. ריש מתיבתא פה והוא אחד מהשלשה שהביא בעל צמח דוד והביא גם בשמו בעל סדר הדורות וז״ל „ובימיו (של ה״ר שכנא) הרביצו תורה בישראל והיו ראשי שיבות גדולי עולם ואנשי שם ר׳ קלמן האברקשטן ראש ישיבה בק״ק לבוב ואוסטרא״. הגאון הזה הי׳ חותנו של הגאון מהרש״ל והביאו בתשובתו סי׳ צ״ח גם בספרו ים של שלמה יבמות פ״א סי׳ ג׳, גטין פ״ד סי׳ ל״ב וסי׳ ל״ד, ובחולין פ״ד סי׳ ו׳ ובתו אשר היתה אשתו של המהרש״ל היתה שמה ליפקא הביאה הגאון מוהר״ר אברהם שרענצל ז״ל בע״ס איתן האזרחי והועתק בטיב גטין שמות נשים אות ל׳ סק״ג. וכאשר כתב אלי הגאון מו״ה יוסף לעווינשטיין נ״י אב״ד בסעראצק נתקבל המהרש״ל לאב״ד באסטרא על מקום חותנו בחייו וה״ר קלמן הנ״ל נסע לאה״ק ושם התראה פנים עם האר״י ז״ל והביאו הרח״ו בלקוטי תורה פ׳ בהעלתך.

ר.

תק) ה״ר ראובן ב״ר זעליג. חתום בפנקס הקהל צד 12 על העתקת תקנה מפנקס דארבע ארצות מן חדש אדר שנת שצ״ד (עי׳ הוספה ב׳).

תקא) ה״ר ראובן מלבוב. דיין, חתום בפנקס צד 113 על הכרזת שטר חוב שנאבד מן טו״ב תמוז ת״ע וחתום „נאם משה מזאמושטש״ ואחריו החתום „נאם הצעיר ראובן מלבוב״.

תקכ) **ה"ר ראובן אוורבאך.** אבד"ק סטרעליסק ואח"כ דיין פה אצל הגאון ה"ר צבי הירש ראזאניש ועל ס' קצות החשן
(לבוב תקמ"ח) בא בהסכמה הגאון ה"ר צבי הירש ראזאניש ואחריו הגאון ר' שמואל שיינדליגער ראב"ד ומ"ץ דק"ק לבוב תוך העיר ואחריו חתום „ראובן אוורבאך האב"ד דק"ק סטרעליסק" ואחריו חתום ה"ר יצחק אשכנזי האב"ד האדרוב מ"מ פה ק"ק לבוב והיא מן ט"ז אלול תקמ"ח וכן בס' נפש דוד (לבוב תק"ס) בא בהסכמה יחד עם ראשי ב"ד דק"ק לבוב וחתם „הק' ראובן אווערבאך אב"ד דק"ק סטרעליסק" מן י"ד אלול תק"ן וכן בס' שפת אמת (לבוב תקמ"ח) הסכים ביחד עם הגאון ה"ר צבי הירש ראזאניש וראשי הב"ד מלבוב.

ש.

תקג) **ה"ר שאול ב"ר מאיר מרגליות.** הוא הי' אב"ד בק"ק קאמארנא זבאריש ולובלין, ואביו הגאון ה"ר מאיר מרגליות היה אב"ד דגליל לבוב בעל שו"ת מאיר נתיבים (עי' אות מ' סי' שנ"ג) ולהגאון ה"ר שאול הנ"ל נמצאה תשובה מאביו הגאון בס' מאמר נתיבים סי' ח' ובסי' ל"ח נמצאה שאלה ממנו אל אביו בהיות הגאון ה"ר שאול אבד"ק זבאריש בשנת תקי"ב ותשובתו אליו ובסי' ע"ח שאלה ממנו אל אביו ותשובתו אליו והי' אז ה"ר שאול אבד"ק לובלין ואביו הי' אב"ד דגליל לבוב ובסי' ע"ט חתם „הק' שאול בא"א מ"ו הגאון מוהר"ר מאיר נ"י אב"ד דגליל לבוב החונה בק"ק קאמארנא ואגפי" והי' בשנת תקנ"ו, ונמצאה הסכמתו לס' ערכי הכנוים לבעל סדה"ד וחתום ביחד עם אחיו הגאון ה"ר בצלאל אבד"ק אוסטראה והגליל, והוא חתום שם „הק' שאול בלאמ"ו הגאון אב"ד דגליל לבוב חונה פה ק"ק לובלין והגליל" וכן בס' כתר אהרן (זאלקווא) בא בהסכמה ביחד עם הגאון מוהר"ר מרדכי זאב אב"ד דק"ק לבוב, ובס' כלילת יופי (נאווידוואהר תקמ"ג) מן כ"ג שבט תקמ"ב וכן בתשובת גאונים בתראי מן כ"ב תמוז תקכ"ג וחתום „הק' שאול בן אמ"ו הגאון אב"ד דגליל לבוב החונה פק"ק קאמארני". והביא שם „ודודי זקני בעל הט"ז". וכן בשו"ת הר הכרמל מן שנת תקמ"ב וחתום „הק' שאול באאמ"ו הגאון אב"ד דגליל לבוב החונה בלובלין והגליל", וכן בס' תולדות יוסף לר' יוסף ב"ר דובער אבד"ק ליסקאווא מן תקנ"ז ביחד עם הגאון ה"ר מרדכי זאב ז"ל וכן בס' מאיר נתיב (אלטונא תקנ"ז) ובס' עמודי כסף בא בהסכמה וחותם ג"כ כנ"ל ומובא בס' גנת ורדים להפמ"ג כלל נ"ט. נפטר בלובלין ועל מצבתו חרותים הטורים האלה:

פה נגעל מגן גבורים טגן שאול בחיר ה', אדומו"ר הגאון רשכבה"ג מו"ה שאול זצוק"ל אב"ד ור"מ דק"ק לובלין בן לאותו צדיק הגאון מופת הדור מו"ה מאיר אב"ד ור"מ דק"ק אסטרהא וגליל לבוב וצ"ל ונלקח ארון אלקים ביום ש"ק כ"ז כסלו ופ"ה הלי"ה העל"ה מ"ו שאו"ל לפ"ק.

תקד) **ה"ר שאול שפירא.** בא בהסכמה בס' קצות החושן (לבוב תקמ"ח) וחתום שם הגאון ה"ר צבי הירש ראזאניש מן

ט״ז אלול תקמ״ה ואחריו התומים הב״ד ובתוכם גם ה״ר שאול שפירא האבד״ק האראדענקי וכן בם׳ שפת אמת (לבוב תקמ״ח) מן ט״ז מנחם תקמ״ח ג״כ ביהד עם הגאון האב״ד הנ״ל וראשי הב״ד וא״כ הי׳ אז חד מבית דינו של הגאון ה״ר צבי הירש רוזאניש.

תקה) ה״ר שאול ב״ר יעקב אווירבאך. דיין פה ודרשן נפלא, הובא בשו״ת מאמר מרדכי החדש סי׳ כ״א.

תקו) ה״ר שלום ב״ר ניסן. אחד הקדושים, נהרג בש״ק ח׳ אייר תכ״ד ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״ב בהתחלתו סי׳ כ״ז וח״ד דף ח׳ ע״ב סי׳ כ״ז) וחרות עליה:

פה נקבר ונאסף גוע צדיק הקדוש והטהור מוהר״ר שלום במוהר״ר ניסן, בעבור שמסר נפשו על קדושת השם באהבה ובמורא ונהרג ביד ארורה ביום השבת קודש ח״ת אייר תכ״ד לפ״ק, לכן ביזכות זה יצרור ה׳ את נשמתו בצרור החיים וינוח על משכבו שלום, וה׳ ינקום נקמת דמו:

תקז) ה״ר שלום מלבוב. ר״מ ומ״צ פה, בחוץ לעיר ונמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל צד 38 על פסק דין ליורשים מיום ט״ו לחדש שבט תכ״ד פה ק״ק לבוב וחתומים שם „נאם דוד מלאדמיר, אברהם ר״ג גרויפין מלבוב, הק׳ שלום מלבוב, נאם אברהם ר״ג גרויפין מלבוב, נאם יהודא אברהם בלא״א ה״ר יצחק סג״ל זצ״ל״.

תקח) ה״ר שלמה זלמן ב״ר יוסף קאזי. עי׳ אות מ׳ סי׳ רי״ד מה שכתבתי אודות ה״ר יוסף קאזי, ובנו ה״ר שלמה זלמן מנוחתו כבוד פה ונפטר כ״ג טבת שע״ב ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 1 סי׳ י״א וח״א 2 סי׳ י״א, וח״ד דף ע׳ ע״ב) וחרות עליה:

נגנז ארון הקדש ונטמן פה ביום ד׳ כ״ג טבת שע״ב לפ״ק, הוא איש האלהים החסיד הגאון מו״ה שלמה זלמן בן הגאון בישראל הרב המופלא מורנו ורבינו מוהר״ר יוסף זצוקללה״ה קאזי אשר מנוחתו כבוד בק״ק פוזנא, וינוחו שניהם על משכבותם שלום ויציצו כעשב השדה. תנצב״ה:

תקט) ה״ר שלמה ב״ר יצחק אברהם מבית לוי. הוא הי׳ נקרא רבי שלמה חריף וכאשר הביא בעל כלילת יופי בח״א דף מ״א היה חתן הגאון מוהר״ר יוסף כ״ץ בעל שארית יוסף מקראקא גיסו של הרמ״א ז״ל, והי׳ אב״ד פה בזמן הגאון מוהר״ר יהושע ב״ר יוסף בעל מגיני שלמה ושו״ת פני יהושע ומחותנם הי׳ הגאון מוהר״ר אברהם שרענציל בעל איתן האזרחי, ובסדר גטין של בעל איתן האזרחי (ראה טיב גטין להגאון מהר״ז מרגליות בשמות אנשים אות מ׳ ס״ק ל׳ ובשמות הנשים אות ח׳ סק״ד) הביא „והסכימו עמי האלופים מחותני כמוהר״ר יהושע יצ״ו (והוא בעל מגיני שלמה) ומחותני כמוהר״ר שלמה סג״ל ז״ל״. על ספר אור חדש מר׳ חיים באכנער הסכימו על הדפסת הספר בשנת שצ״ו הגאון בעל הב״ח והשני חתום „נאם שלמה בלא״א מוהר״ר יצחק סג״ל ז״ל״ ביריד לובלין והשלישי הי׳ הגאון מו״ה אליהו קלמנקש. בס׳ מאירת עינים (סמ״ע) בדפוס ראשון דפוס פראג נמצא חרם מגאונים שלא להדפיסו במשך י׳ שנים ונמצאה שם חתימתו „נאם הצעיר שבתלמידיו שלמה בן לא״א ה״ר יצחק אברהם סג״ל חותם פה יערסליב על היריד פרשת לעברך בברית וגו״

ונמצאה שם גם התימת הגאון ה״ר יעקב קאפיל ב״ר אשר כ״ץ מלבוב והגאון ה״ר אברהם ב״ר יואל ז״ל אשכנזי מלבוב והגאון ר׳ שמשון ב״ר יצחק באכנער.

הגאון ה״ר שלמה הי׳ אבי זקנו של הגאון מוהר״ר יצחק אב״ד דק״ק פרעשבורג כך כתוב בשער הס׳ שיח יצחק על התורה (סדילקאב תקפ״ה) שחבר הרב מוהר״ר יצחק אייזיק סג״ל מלבוב ובהקדמה שם יספר בן הרב המחבר איך שאביו חבר כמה ספרים חדושים על ש״ס ופוסקים ומת מיתה פתאומית בבית הרב המגיד דחוץ לעיר בהיותו יושב שם על מדין, עי״ש. מתולדותיו של הגאון הנ״ל הי׳ הג״מ יצחק ז״ל שהי׳ חתן הגאון המהרש״א ז״ל והגאון מהרז״ם בטיב גטין שמות אנשים אות מ׳ סק״ל הביא וז״ל „הגאון מהר״ש סג״ל הוא אא״ז הגאון מוה״ר שלמה חריף חתן בעל שארית יוסף ובנו אא״ז מוהר״ר יצחק הי׳ חתנו של מהרש״א ז״ל״ וכן כתב בשמות נשים אות ח׳ סק״ד והוסיף שם הגאון ר׳ שלמה חריף הי׳ אב״ד בק״ק לבוב. הגאון ה״ר שלמה נפטר כ״ו חשון שצ״ח ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 1 סי׳ י״ג וח״א 2 סי׳ כ״ז) וחרות עליה:

במעלי שבתא, סמוך להכנסת כלה, כ״ו חשון נשמ״ח לפ״ק, נהפך השמחה לתוגה, מלאכי שלום מר יבכיון על כי נלקח ארון האלהים, הגאון הגדול מופת הדור בוצינא קדישא פטיש החזק ע״ה הגאון המרומם ר״מ ור״ג ואב״ד דפה מו״ה שלמה בהר״ר יצחק אברהם איש מבית לוי נתבקש בישיבה של מעלה, עליונים ששו ותחתונים בכו על אשר סר צלם מעליהם, כי הי׳ זקן יושב בישיבה בקהלות גדולות ומהוללות ארבעים שנה והעמיד תלמידים ותיקים, אשר רבים מהם הופשי ישיבות, ותרב חכמת שלמה מכל בני קדם והוא שפט את ישראל בצדק ובמשפט, והיה מופלג בחסידות ובמדות חמודות, וכל מעשיו היו לשם שמים, אשרי לו, ויגוע ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים, מנוחתו כבוד. תנצב״ה:

תקי) **ה״ר שלמה ב״ר מרדכי.** אחד מתופשי ישיבה ומרביץ תורה ברבים אבד״ק מעזריטש אוסטראה וחבר ספר מזבח הזהב עניני הקטורת (באזיל שס״ב) ונמצאה שמה הסכמת בעל הלבושים ובעל עוללות אפרים ובעל הסמ״ע והשל״ה, והי׳ תלמיד מהרש״ל כאשר הביא הגאון מהר״ז מרגליות בהקדמתו לספרו טיב גטין כי בא לידו ספר סדר גטין מהגאון ה״ר משה חריף הזקן ז״ל הותנו של הגאון מוהר״ר שעפטיל ז״ל בכתיבת ידו ממש אשר העתיק סדר שמות של הגאון מהרש״ל עם הוספות כו׳ ונכדו הגאון המפורסם מהר״ם חריף ז״ל האב״ד דק״ק לבוב (הוא ר׳ משה חריף השני) העתיק על כל דף ודף הגהות הגאון מוהר״ר שלומיצא תלמיד מהרש״ל כו׳ ובספרו טיב גטין שמות אנשים אות פ׳ סק״ד ושמות נשים אות ט׳ סק״ו הביא את ספר סדר גטין דר׳ שלומציא שכתב „סדרתי גט בלבוב״ והביא ג״כ שם „סדרתי גט והסכימו כל הלומדים דק״ק לבוב״, והביאו עוד בהרבה מקומות.

תקיא) **ה״ר שלמה זלמן ב״ר שמואל כ״ץ.** חד מגאוני הדור ומצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 1 סי׳ כ״ה וח״א 2 סי׳ מ״ה) וחרות עליה:

אבן שלמה של שלמה נבנה אצלו ציון לגאון וחריף ובקי ורב העיון, נפטר בשם טוב והלך לעולם הנקיון, חיש מהר בקיקיון, ולא נמצא חובין ועון, האלוף הגאון החסיד מו״ה שלמה זלמן בן מוהר״ר שמואל כ״ץ, שמת ביום ו׳ ב׳ חשון תי״ג לפ״ק, אשר תמיד לדבר מצוה הי׳ ריץ, ולתלמידים היה יקר מפז חרוץ. תנצב״ה:

וראיתי בס' עיר הצדק צד 116 שהביא וז"ל: ובס' מצבת קדש ח"א סי מ"ה הביא כי על מצבת הג"מ שלמה זלמן במוהר"ר שמואל הנפטר בשנת תי"ג הי' כתוב: „הוא הי' חתן הרב הגאון מהר"ל מקראקא" ודייק מזה כי הי' למהר"ל עוד בת אחת בלעדי אשת בעל בית שמואל. אולם בעל עיר הצדק טעה בזה כי המלות „הוא היה חתן הגאון מהר"ל מקראקא" הן הוספת בעל מצבת קודש בראש העתקת נוסחת המצבה מה"ר שלמה הנ"ל בין שני חצאי עגולה ומוסב על המצבה שלפניה סי' מ"ד שהביא שם נוסחת מצבת הגאון ר' אפרים פישל וסיים אחר נוסח המצבה „הוא הי' חתן הגאון מהר"ל מקראקא" ר"ל ה"ר אפרים פישל, רק יש לתקן הוא הי' חותן הגאון מהר"ל.

תקיב) ה"ר שלמה ב"ר שמואל. פרנס ומנהיג דפה והד מהקדושים נהרג בש"ק ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בהתהלתו סי' ט"ז וח"ד דף י' ע"א סי' ט"ז). וחרות עליה:

פה נטמן הקדוש והטהור הפרנס והמנהיג הראש הקצין והנגיד מו"ה שלמה בהגאון מו"ה שמואל, בעבור שגדון במיתה קשה ונהרג בידי ארורה ביום השבת קודש ח"ת אייר תכ"ד לפ"ק לבוב בחוץ לעיר תנצב"ה, וה' ינקום נקמת דמו במהרה:

תקיג) ה"ר שלמה ב"ר דוד. חד מהקדושים, נהרג ביחד עם אחיו ה"ר מרדכי (עי' אות מ' סי' שע"ה) ושם נמצא גם נוסח המצבה ולדעת בעל מצב"ק הוא בן הט"ז.

תקיד) ה"ר שלמה ב"ר צבי הירש קראקאוויר. דיין הגדול וריש מתיבתא דפה, נמצאה חתימתו בפנקס ועפ"י הרוב חתום „שלמה קראקוויר מלבוב". צד 63 על החלטה מן כ"א מנחם תמ"ו וחתום שם „נאם אברהם ר"ג גרויפין מלבוב, נאם שלמה קראקוויר מלבוב ונאם יהודא אברהם מבית לוי מלבוב", צד 65 על פסק דין והחלטה מן י"ט תמוז תמ"ז וחתום „דוד הוא הקטן בהאלוף מו"ה חיים יצ"ו מלבוב דחו"ל ונאם שלמה קראקוויר מלבוב ונאם יהודה אברהם מבית לוי, נאם חיים בלא"א מוהר"ר יצחק מקאמרני חתן ר"י ר' מייקש מלבוב ונאם הק' משה בלא"א מוהרי"ז שליט מזאמושטש", צד 67 על חזקה מן כ"ד אלול תמ"ז וחתומים „נאם שלמה קראקוויר מלבוב, נאם ישעי' כ"ץ דובש מלבוב, דוד ב"ר חיים מלבוב, נאם חיים ב"ר יצחק מקאמרני", צד 81 על חזקה מן ער"ח סיון תט"ח וחתום „נאם שלמה בהר"ר צבי הירש ז"ל קראקוויר, נאם חיים ב"ר יצחק דיין בלבוב ונאם משה בא"א מו"ה יהודא זינדל שליט מזאמושטש", צד 63 על שכירת בית מן ח' אלול תנ"ב וחתום „נאם שלמה קראקויר מלבוב ונאם משה מזאמושטש", צד 68 אודות מקום בביהכ"נ מן ח' ניסן תנ"ג וחתום „נאם שלמה קראקוויר ונאם ישעי' כ"ץ שפירא, נאם ישעי' מבית קצינאלנפוגין ונאם ישעי' מלוצק ונאם הק' משה מזאמושטש", צד 62 על חשבון יתומים מן ר"ח חשון תנ"ז, וצד 58 ע"ב כתבו עליו בפסק אחד מן י"א אייר תנ"ז „המנוח" ומזה נראה כי כבר הלך אז לעולמו (ועי' הוספה י"ט).

תקטו) ה"ר שלמה ספרא דמתא לובלין. חתום בפנקס הקהל צד 77 על קיום העתק שטר חזקה מיריד
יערסלאב י"א תשרי תמ"ז וחתומים שם האלופים הקצינים ראשי מדינה דגליל לבוב ובאו הרבה על החתום וגם הגאון ה"ר פנחס משה בא שם על החתום.

תקטז) ה"ר שלמה זלמן. ראש ב"ד פה, נמצאה חתימתו צד 69 מן י"א ניסן תנ"ד וחתום בראשונה „נאם הצעיר יהודה ליב"
(הוא המובא לעיל אות י' סי' קצ"א) ואח"כ חתמו הדיינים „נאם שלמה קראקוויר מלבוב, נאם הצעיר ישעי' מלוצק, נאם יצחק איש מבית לוי נאם יעקב מלבוב" ואח"כ חתום „נאם הצעיר שלמה זלמן" וכן בצד 77 על מכירת זכות מן י"ז תמוז תס"ד חתום „הק' יצחק סג"ל החפ"ק לבוב, נאם ישעי' מבית קצינאלנפוגין, נאם משה מזאמושטש ונאם הצעיר חיים מלבוב ונאם הצעיר שלמה זלמן ונאם יהיאל מיכל בריסקר ונאם אליה בהר"ר צבי הירש זלה"ה".

תקיז) ה"ר שלמה ב"ר אשר מזידיטשוב. בפנקס צד 107 העיד עליו הרב מק"ק ראזריל כי בנה מבספו בית מקדש מעט בשנת תנ"ד בזידיטשוב והמליץ בעדו לתמכו לצורך זה.

תקיח) ה"ר שלמה לאנדא סג"ל. מנהיג דפה, חותנו של הגאון בעל פני יהושע ז"ל שנתן לו את בתו מ' לאה לאשה, ושם אשתו (של ה"ר שלמה הנ"ל) היתה רייזל והיתה בת המנהיג ומגיד מישרים בלבוב בחברת שומרים לבוקר מוהר"ר שמעריל כ"ץ, ונמצאה חתימת יד ה"ר שלמה הנ"ל בפנקס הקהל צד 158 על פסק דין בנדון חזקת הבתים בעיר סקאליט מן ב' שבט תנ"ה וחתום הגאון ה"ר פנחס משה (הוא ה"ר משה חריף) והוא חתום שם בין האלופים ראשים ומנהיגים קצינים בשתי הקהלות „נאם שלמה לנדא סג"ל".

תקיט) ה"ר שלמה זלמן ב"ר יצחק. מגיד מישרים וראש ב"ד פה והיה נקרא ר' זלמן מקראקאוויץ. נפטר ביום ה' ט' מרחשון תע"ט ומצבתו נעתקה במצ"ק ח"א 1 סי' מ"ד וח"א 2 סי' פ"ב וחרות עליה:

פה נטמן הרב הגאון מאור הגולה המגיד מישרים וראב"ד דקהלתנו, החסיד המקובל הגדול בוצינא קדישא, מוהר"ר שלמה זלמן בן מו"ה יצחק חסידא ופרושא והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה גאוני ארץ חבל על גדול שנאבד מן העולם צנא מלא ספרא וספרי ותוספתא וכולא תלמודא, בזכות זה תנצב"ה:

תקכ) ה"ר שלמה ב"ר וואלף היילפרין. ראש ומנהיג, חתום בפנקס צד 139 על שטר מתנה שנתנו ראשי הקהל רצועת קרקע במתנה לכל נדיב שירד מנכסיו מן כ"ה תמוז תק"י (עי' הוספה י"ח).

תקכא) ה"ר שלמה דוב בער ב"ר צבי הירש. התן הגאון בעל פני יהושע. אשתו הרבנית מ' פיגלא
היתה בת הגאון בעל פ"י וה"ר שלמה דוב בער (הערצפעלד) היה אבד"ק

לאביטש ודק"ק גלוגא רבתי ונדפס ממנו קונטרס הדושי תורה בראש ס' פ"י לסדר נשים בשם „חתנא דבי נשיאה של הגאון המחבר נרו" וכן נדפסה תשובתו בס' שו"ת אור ישראל מה"ר יהושע ליפשיץ בסי' ט"ז וחתום שם יום א' ט' אדר ראשון תקכ"ז „נאם שלמה דוב החופ"ק גלוגא", ונמצאה הסכמה ממנו על ס' עמוד העבודה להרב מוהר"ר ברוך במו"ה אברהם מקאסוב בשנת תקכ"א אחרי הסכמת הגאון מו"ה נפתלי הירץ ז"ל וכן על ס' תוספות שבת (פפד"א תקכ"ו) מן ער"ח אלול תקכ"ו גם על ספר מים יחזקאל על התורה מהגאון בעל כנסת יחזקאל משנת תק"ט (נדפס פראציק תקמ"ו). אביו הוא הגאון מוהר"ר צבי הירש האבד"ק האלבערשטאדט בן הגאון מאור הגולה מוהר"ר נפתלי הירץ אשכנזי ז"ל (עי' אות צ' סי' תפ"ה) וה"ר שלמה דוב בער נפטר בגלוגא (עי' בס' רבני ברלין להר"א לאנדסהוט צד 31 ושם הובא גם נוסח מצבתו).

תקכג) **ה"ר שלמה במוהר"ם.** דיין דק"ק וולאדיווי, החתום בפנקס צד 154 על שטר מכירה מן ט"ו אייר תקכ"ח ונתקיים הכתב בשנת תקל"ד מאת הדיינים דפה.

תקכג) **ה"ר שלמה מקרעמיניץ.** ספרא ודיינא חתום בפנקס צד 87 על מודעה מן י"ב שבט תקל"ה וחתומים הדיינים „נאם יחיאל מיכל בריסקר ונאם אהרן ישכר בער סג"ל ונאם משה בהרב מו"ה יאיר ז"ל" ונתקיימו החתימות ע"י הגאון בעל מרכבת המשנה וחתום ט"ו בשבט קהל"ת „הק' שלמה חפק"ק לבוב והגליל יצ"ו" ואח"כ בא הריש מתיבתא בחתימתו „הק' דוב בער בהגאון אב"ד ז"ל מזאמושטש חפ"ק לבוב והגליל יצ"ו" ואה"כ קיים כל זה ה"ר שלמה מקרעמיניץ דיינא וספרא פה ק"ק לבוב יצ"ו, כן נמצאה חתימתו בצד 154 מן כ"ח תמוז תקל"ו ובצד 88 מן ח"י חשון תקל"ז ג"כ על העתק פסק דין וגם בצד 168 על תקנת ב"ד מן ד' תשרי תקל"ז (עי' הוספה כ' וכ"א).

תקכד) **ה"ר שלמה זלמן ב"ר אליהו.** מנהיג, חתום בפנקס צד 168 על פסק ותקנת עונשים בנדון מעשה רע שקרה בשנת תקל"ז סמוך ללבוב (עי' הוספה כ"א).

תקכה) **ה"ר שלמה ב"ר משה.** הוא היה מילידי עיר זאמושטש ונתגדל בבית אביו ושקד בהויות דאביו ורבא וגם בספרי חכמה ויצא שמו לשם ולתהלה בארץ וה"ר משה פרנס שהי' אז ראש ומנהיג בק"ק ליסא נתן לו את בתו לאשה, אח"כ נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק חעלמא וחבר ספר מרכבת המשנה על ס' הי"ד להרמב"ם ז"ל והוציאו לאור בפפד"א שנת תקי"א בהסכמת שבעה גאוני ארץ וביניהם גם הגאון ר' חיים כהן רפאפורט וכלם הפליגו בשבח החבור כמו שנראה בהסכמת מחותנו הגאון האבד"ק ליסא שהאריך לספר בשבחו, גם חבר ספר שלחן עצי שטים על הלכות שבת ונדפס בברלין בשנת תקכ"ב ובהסכמתו לספר כתנות אור עם ספר אור חדש על התורה שנדפס בפיורדא שנת תקכ"ו חתם „נאם שלמה בעל מרכבת המשנה ושלחן עצי שטים", וכן חתם בהסכמתו לספר פרי מגדים על יו"ד שנדפס בראשונה בברלין בשנת תקל"א וכן חבר ספר

שערי נעימה על דקדוקי נגינות וטעמים ונדפס עם הגהות ה״ר שלמה מדובנא בפפד״א תקכ״ו וכאשר הביא בסוף ספרו מרכבת המשנה חבר חבור גדול הכולל חדושי הלכות על הש״ס אולם לא בא בדפוס, וז״ל בעל שם הגדולים לחיד״א ח״ב אות מ׳ סי׳ רכ״ד: „מרכבת המשנה על כל הרמב״ם ג׳ חלקים מהגאון מהר״ר שלמה אב״ד דק״ק לבוב והיה חכם בכמה חכמות כמבואר בקונטרס ברכות בחשבון שבסוף ח״א והי׳ מדקדק עצום וחבר שערי נעימה ועשרה שלחנות על כל סדר הש״ע מדיני האחרונים וחדושי גפ״ת לרוב, ושו״ת לב שלמה והיתה מנוחתו כבוד בעיר ואם בישראל שלוניקי״. מעיר חעלמא נתקבל להיות רב הכולל בק״ק זאמושטש והגליל ונדפסה ממנו תשובה אחת בס׳ שו״ת ר׳ חיים כהן בחלק אבן העזר סי׳ ע״א וכן בחלק יו״ד סי׳ נ״ז ובא שם על החתום „נאם הק׳ שלמה בעל מרכבת המשנה הרב הכולל אורדנצייא״, וכן נדפסה ממנו ג״כ תשובה בס׳ אור הישר, ובועד הגליל שהי׳ בק״ק בראדי ביומא דשוקא ביום ה׳ עשרה בטבת תקכ״ח חתום שם „נאם הק׳ שלמה בעל ס׳ מרכבת המשנה הרב הכולל דק״ק זאמושטש וגליל אורדנצייא״ וכן היא ג״כ בשו״ת אור ישראל שחבר הרה״ג אבד״ק קליווא בסי׳ י״ב וכן נדפסה ממנו עוד תשובה אחת בשו״ת הר הכרמל חלק חוה״מ סי׳ כ״ז ובסי׳ כ״ח שם נדפסה ג״כ תשובת הגאון מוהר״ר חיים כהן רפאפורט אשר כתב להשיג על תשובת בעל מרכבת המשנה ושם קרא אותו בשם „מחותני הרב המאוה״ג המפורסם האב״ד מחעלמא״ וכן מובא בשו״ת מים חיים לר׳ חיים כהן ר״פ מאסטרא חאה״ע סי׳ כ״ח. וכאשר הלך לעולמו הגאון ר׳ חיים כהן רפאפורט בשנת תקל״א נתקבל אחריו הגאון בעל מרכבת המשנה להיות אב״ד ור״מ בק״ק לבוב וכל הגליל ונמצאו ממנו הרבה הסכמות, על סדר הדורות מן אלול תקכ״ה, אגרת בית תפלה מר׳ יצחק סטנוב מן י״ג סיון תקכ״ה, תוספת שבת מן כ״א מנחם תקכ״ו, ספר נבחר מחרוץ מן ט׳ אייר תקל״ב וחתם „הק׳ שלמה בעל מרכבת המשנה הונה פק״ק לבוב והגליל״, וכן בס׳ זהב טהור מן כ״ה מנחם תקל״ה, ובס׳ מחנה ראובן מן ח׳ טבת תקל״ו, ובס׳ שבט מישראל חתום ביחד עם הגאון ר׳ חיים כהן ר״פ, ונמצאה עוד הסכמתו בס׳ קרן אור ומראה כהן ובס׳ עבודת השיר הלוי וס׳ הר הכרמל. ובפנקס הקהל אשר ת״י מצאתי אשר חתם צד 87 בשנת תקל״ה על מודעה אודות מסור אחד והסיום שם „כ״ד הרבנים הדיינים בצרוף כבוד אמ״ו הרב הגאון המפורסם מופת הדור האב״ד דקהלתנו ק״ק לבוב והגליל יצ״ו עש״ק י״ב שבט תקל״ה״ וחתמו הדיינים „נאם יחיאל מיכל בריסקר ונאם אהרן ישכר בער סג״ל, ונאם הצעיר משה בהרב מו״ה יאיר זצ״ל״ ועל זה בא הגאון בעל מרכבת המשנה וקיים החימתם בזה הלשון „חתימת הב״ד אמתית ובודאי הוברר להם הדברים על בורין ע״כ באתי על החתום יום ב׳ חמשה עשר בשבט קהל״ת הק׳ שלמה חונה פה ק״ק לבוב והגליל יצ״ו״ ואח״כ בא הריש מתיבתא להוסיף איזה דברים על הנ״ל וחתם „נאם דוב בער בהגאון אב״ד ז״ל מזאמושטש חונה פה ק״ק לבוב״ ובשנת תקל״ו כאשר יצא קול ערעור על הגאון בעל פרי מגדים שסדר גט אחד ויצא מכשול מתחת ידו אז עמד גם הגאון בעל מרכבת המשנה לימין צדקו וכתב בתשובתו שם

בכל תוקף ועוז שיש לסמוך על התה הרב המסדר ובא שם על החתום ביום ג' ז"ך ניסן תקל"ו פה ק"ק לבוב נאם הק' שלמה חונה פה ק"ק לבוב וכל הגליל יצ"ו.

בלבוב ישב על כסא הרבנות כשש שנים עד תקל"ז ואז עזב את העיר לבוב כי היה בדעתו ללכת לארץ הקדושה והלך בתחלה לראות בשלום בני בית אבותיו בעיר מולדתו, ובעיר לבוב נתקבל הגאון מוהר"ר מרדכי זאב ז"ל ובשנת תקל"ח כבר ישב על הכסא, ובעברו דרך לבוב בא בהסכמה על ס' הר הכרמל וכתב בהסכמתו „הן עברתי היום דרך קהלתי ק"ק לבוב יצ"ו אשר השתמשתי שם בכתר הרבנות כמה שנים כו' יום ד' כ"ד אלול תקל"ח פה ק"ק לבוב נאם הק' שלמה בעהמ"ח ספר מרכבת המשנה", ואז נסע לעיר שאלוניקי ושם הוציא לאור את ספרו מרכבת המשנה מהדורא תנינא (עי' אוצר הספרים אות מ' סי' 2295), אולם לא ארכו לו שם הימים ולא בא למחוז חפצו לעיר הקדש ונפטר בעיר שאלוניקי.

תקכו) **ה"ר שלמה יהודה ליב ב"ר אהרן חיים כהן רפאפורט**, נולד בלבוב בשנת תק"ן

בתשעה עשר לירח סיון והי' אחד מן השרידים אשר ה' קורא להגדיל תורה ולהאדירה, בנעוריו שקד הרבה על דלתות גפ"ת והי' חריף מאד לחדש חדושים בפלפולים, אכן בסתר אהלו דרש חכמה והי' יודע ומבין בלשונות, הוגה בכל ספרי חכמה ומדעים שונים, והיה מתפרנס מיגיע כפו בצער, כי היה סופר ומזכיר חשבון, ויהי לו היום למלאכה במשלח ידו והלילה למשמר לאסוף חכמה ומדע. אח"כ נתקבל לרב ואב"ד בק"ק טארנאפאל, אולם גם שם לא מצא מנוח כי רבים היו שונאיו, עד אשר הרחיב לו ה' וינטלהו וינשאהו להיות ראב"ד בק"ק פראג (ולפני מותו נתנו לו גם התואר אב"ד), שם מצא את המנוחה שהיה רוצה בה ויהי לאל ידו לדרוש בתורה וחכמה כחפץ לבבו, ועוד בהיותו בעיר לבוב כתב תולדות הגאונים רבינו סעדי' גאון ורבינו הננאל ורב האי גאון ור"א הקליר ובעל הערוך, אשר עשו לו שם ותפארת בין גדולי ישראל, מלבד הרבה מאמרים מיוחדים והמה נדפסים במחברות בכורי העתים, ובהיותו בעיר פראג הו"ל את ספרו „ערך מלין" ועוד מאמרים רבים יקרים בעניני בקורת וקורות האומה אשר נדפסו בספרים ובמכ"ע שונים. נאסף אל עמיו ביום ג' ג' דחוה"ט סוכות שנת תרכ"ח בשנת השבעים ושבע לחייו. יתר פרטי תולדותיו והתלאות אשר מצאוהו ימצא הקורא במכ"ע השחר מחברת א' משנת תרכ"ט כתוב בידי החכם אהרן פאריעס מילידי עירנו וכעת רופא מובהק באדעסא.

תקכז) **ה"ר שמואל זיינוויל ב"ר יהודה אויערבאך אשכנזי**, גאון גדול ודיין מצוין פה, חתום

בפנקס צד 7 על פסק דין מן כ"ה אייר שפ"ז „שמואל זנוויל בן לא"א יהודא זצ"ל אוירבאך" ונתקיימה החתימה ע"י ה"ר מרדכי ר' הירש, ה"ר משה אשכנזי וה"ר שמשון ב"ר קלונימוס. בצד 13 על מכירת מקום מן ר' סיון שצ"ג. בצד 8 על שטר חוב נאבד מן ר"ח שבט שצ"ט וחתום שם „נאם זנוויל אשכנזי ונאם משה אשכנזי ונאם משה בן לא"א הגאון מוהר"ר יושע שליט"א".

בצד 19 בענין מכירת קרקע מן ז' ניסן שצ"ט. בצד 5 על הכרזת שטר חוב נאבד בר"ח אייר ת' וחתום ביחד עם ה"ר משה ב"ר מרדכי זלה"ה אשכנזי. בצד 14 ע"ב על מכירת מקום מיום ה' תשרי ת' וחתום ביחד עם ר' שמשון ב"ר קלונימוס ועם ר' יהודא ליווא סג"ל עפשטיין. עוד שם צד 14 ע"ב בענין שטר חוב נאבד מן ח"י אייר ת"א. בצד 16 על רשימת שטרות הנגזלים ע"י לסטים מן י"ד כסלו ת"ב. בצד 17 על שטר מכירה מן ג' תשרי ת"ג וחתום שם „נאם משה נכנע מיזות במהר"ר יצחק אשכנזי ונאם שמואל זנוויל בן לא"א יהודא זצ"ל אוירבך ונאם שמשון בלא"א קלונימוס זצ"ל". בצד 19 על כתב זכות מן י"ב טבת ת"ה וחתום ביחד עם ה"ר מרדכי ר' הירש. בצד 26 על שטר מתנה מן שנת ת"ז ביחד עם ה"ר מרדכי בן ה"ר צבי הירש ז"ל. בצד 18 על מכירת בית משנת ת"ז. בצד 20 על מכירת מקום בביהכ"נ משנת ת"ז וחתום שם ג"כ ה"ר יעקב מבית קצינאלנפוגין. בצד 21 על מכירת קרקע מן י"ב תמוז ת"ה וחתום ג"כ הנ"ל והחתימה „נאם יעקב בלא"א האלוף הגאון מוהר"ר יוסף יעקב אברהם אשכנזי ז"ל מבית קצינאלנפוגין" כן־חתום שם „נתן בן מוהר"ר אליעזר שלי"ט שענבורג". בצד 27 על מכירת קרקע מן ט"ז חשון ת"ח וחתום ג"כ ביחד עם ה"ר נתן הנ"ל. וראיתי במצב"ק (ח"ג סי' כ"ו) שהביא נוסח מצבת הגאון מוהר"ר שמואל זנוויל בהרב הגאון מוהר"ר יהודה אוירבאך והוסיף הוא „אשר שמו נזכר בהפנקס דד"א", אולם כאשר הביא הוא רשום על המצבה נפטר ביום ה' אדר שצ"א לפ"ק וכאשר הבאתי נמצאה החתימת ידו עוד בשנת ת"ח. לכן אין ספק שלא העתיק יפה את שנת מיתתו ואלה הטורים החרותים על המצבה:

ושמואל מת, אוי נא לנו כי אבדנו אבדת הצדיק, היה גמיר ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא. סיני ועוקר הרים, והיה מגדולי המורים, מוהר"ר שמואל זנוויל בהגאון מוהר"ר יהודה, הרבין תורה ופומיה לא פסיק מגירסא יומם ולילה ועשה משפט וצדקה והאיר עיני חכמים בתורתו והעמיד תלמידים רבים אשר שאבו מימיו ממקור מים חיים. נפטר ביום ה' אדר שצ"א לפ"ק:

תקכח) ה"ר שמואל אלכסנדר ב"ר יהושע ולק. הוא בן הגאון בעל הסמ"ע והוא ואחיו הוציאו לאור

את הסמ"ע ובשער הספר בדפוס ראשון כתוב בטרם התחילו המדפיסים להדפיס הספר נתבקש המחבר לישיבה של מעלה ועל משכבו צוה לבניו שיתמידו בלמודם ושלא יגעו בעזבונו כ"א להוצאת הלמוד והדפסת ספריו שחבר על הארבע טורים וכדי לקיים ואהבת את ה' בכל נפשך ובכל מאודך והעזבון אשר הניח לא הגיע אף לחצי ההוצאה כו' וגם הרבנים הגאונים אשר באו בדפוס ראשון בחרם שלא להדפיס הספר במשך י' שנים מזכירים לטוב את בניו ה"ר סענדר כ"ץ הנ"ל וה"ר יוספי כ"ץ. מצבתו סגורה בתוך מצבת אביו הגאון ז"ל וחרות עליה כאשר הביא בעל מצב"ק (ח"א 1 סי' ה' ח"א 2 סי' י"ג וח"ר דף כ"ב ע"ב):

היא מצבת הקבורה, דגברא רבא ויקירא, כהן לאל גדול ונורא, שר התורה ושר הצדקה דצבורא, ה"ה מוהר"ר שמואל אלכסנדר בן האלוף הגאון הגדול החסיד מוהר"ר יהושע ולק כ"ץ בוצינא דנהורא כלתה נפשו לעלות השמים. תנצב"ה:

תקכט) ה"ר שמואל ב"ר אליעזר. ראש ישיבה פה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"א 1 סי' נ"ז וח"א 2 סי' פ"ז) והרות עליה:

נפלה העטרה וחשכה מאורה על פטירת הגאון הגדול מוהר"ר שמואל במוהר"ר אליעזר ז"ל, תפש ישיבות בכמה קהלות כמה שנים והעמיד תלמידים רבים גאוני ארץ והלך לפמליא של מעלה, תנצב"ה. יום ב' כ"ו טבת ת"ט לפ"ק:

תקל) ה"ר שמואל זנוויל ב"ר יעקב סג"ל. דיין דפה, חתום בפנקס צד 29 על מכירת קרקע מן י"א אדר ת"י "נאם שמואל זנוויל בן לא"א כהר"ר יעקב הכ"ם סג"ל" ואחריו חתום "נאם נתן בן מוהר"ר אליעזר שלי"ט שענבורג" ואח"כ נמצאה חתימת מן כ"ו אדר שני ת"ח בענין סלוק החוב וחתומים "נאם נפתלי הירץ מלבוב ונאם אברהם סג"ל גרויפין".

תקלא) ה"ר שמואל ב"ר מאיר קיקיניש. דיין הגדול דפה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ג סי' ח' וח"ד דף ו' ע"ב) והרות עליה:

על האי שופרא דבלי בארעא קא בכינא, פה ברגבי אדמה מקור החכמה נקבר, שוד ושבר לנו כי אבדנו האי גברא רבא, ידיו רב לו בפלפול ובסברא, הרב הגדול החריף ובקי החכם המובהק ובכל חכמה ובינה רב לו המפורסם בחכמתו, מו"ה שמואל במו"ה מאיר קיקיניש מנזע יונה הנביא אשר הי' דיין הגדול דפה, עשה משפט וצדקה בישראל, והי' רך בשנים ויגע בתורה במעט שנים מה שלא יגע תלמיד בן מאה שנים כרבי בון ומתוקה שנת העובד, והרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים ורבים שתו מימיו, תנצב"ה:

תקלב) ה"ר שמואל ב"ר יהודה. ראש ומנהיג פה ואחד מהקדושים אשר נהרג ביום השבת ח' אייר תכ"ד ונוסח מצבתו נמצא במצב"ק (ח"ב בהתחלתו וה"ד דף י"א סי' ט') והרות עליה:

פה נטמן הקדוש והטהור הראש והמנהיג מדינה מוהר"ר שמואל בהרב מוהר"ר יהודה, בעבור שמסר נפשו על קדוש השם ונהרג בידי ארורה ביום השבת קודש ח"ת אייר תכ"ד לפ"ק לכוב בחוץ לעיר, תנצב"ה וה' ינקום נקמתו במהרה:

תקלג) ה"ר שמואל ב"ר יוסף חיות. אחד מהקדושים, ש"ץ דבהכ"נ דחוץ לעיר, נהרג בתוך תפלתו בש"ק ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (שם שם סי' מ"ג) והרות עליה:

ושמואל הי' עובד את ה' באהבה וביראה, משרת פני הקודש והכן לבו אל קדשי הקדשים ופני מנורה הטהורה וכון לבו בתפלתו, עתה פתאם נקנסה עליו מיתה קשה וחמורה, ונהרג בתוך תפלתו בידי ארורה, בשבת קודש ח' אייר תכ"ד לפ"ק, ה"ה התורני המופלג מוהר"ר שמואל במוהר"ר יוסף חיות, היה ש"ץ דחוץ לעיר וכבד ה' מגרונו, לכן ה' ינקום דמו במהרה וויצרור בצרור החיים את נשטתו וינוח על משכבו בשלום:

תקלה) ה"ר שמואל שמעלקא ב"ר מאיר ז"ק. אביו הי' אב"ד פה (עי' אות מ' סי' שמ"ז) והוא היה אבר"ק אסטרהא, הובא בשו"ת פני יהושע ח"א חלק או"ח סי' ד' וסי' ו'. נפטר באסטרהא יום ג' י' ניסן ת"מ כמובא בשו"ת מים חיים בסוף קונטרס אוצרות חיים.

תקלה) ה"ר שמואל זנוויל כ"ץ שפירא מלבוב. אב"ד בגרידץ ובשנת תע"ו הסכים בהדפסת ס' אהל יעקב

להר״ר יעקב כהן שפירא אבד״ק טיטשין (פפד״א תע״ט) וחתם „חונה ק״ק גריטץ״, ובס׳ נחמת ציון (ברלין תקל״ב) הוא אחד מהמסכימים וחתום „שמואל זנוויל כהן שפירא מלבוב אבד״ק זלאטאווי״ מן ט״ו מנחם תפ״ג וכן בס׳ פני יצחק זוטא להר״ר יצחק ב״ר דוד מיאניב (אמסטרדם תצ״א) בא בהסכמה בשנת ת״צ וחתום שמואל זאנוויל כהן שפירא מלבוב חונה בק״ק זלאטאווי, יותר לא נדע ממנו מאומה.

תקלו) **הר״ר שמואל בר״ב מרגליות מלבוב.** דיין בחוץ לעיר, חתום בפנקס צד 76 על העתק קנין מן ו׳ כסלו תע״ג וחתמו הדיינים „הק׳ משה מזאמושטש ונאם הצעיר חיים מלבוב ונאם הק׳ ארי׳ ליב במוהר״ז וואלף מלבוב ונאם שמואל בר״ב מרגליות מלבוב״ והוא היה אבד״ק זאלישציק. ואין ספק שהוא הר״ר שמואל בהגאון מוהר״ר יצחק בער האבד״ק יאזלאוויץ בעל מאיר יצחק שנדפס בסוף ס׳ מאיר נתיבים.

תקלז) **הר״ר שמואל ב״ר חיים.** מגיד וריש מתיבתא בחוץ לעיר. נוסח מצבתו נמצא במצב״ק (ח״א 1 סי׳ ל״ח וח״א 2 סי׳ ס״ד) וחרות עליה:

ויהי שמואל ביום שבת קדש ד׳ אב תע״ב לפ״ק, הגאון הגדול הרב המגיד וריש מתיבתא דבהמ״ד דחוץ לעיר מוהר״ר שמואל במו״ה חיים, נאה דורש ונאה מקיים, הורה בישראל חוקים ישרים ומתוקים ובזכות זה תנצב״ה :

תקלח) **הר״ר שמואל מזאלקווא.** ראש ב״ד וריש מתיבתא בחוץ לעיר, אחד מהגאונים המפורסמים. חתימת ידו נמצאה בפנקס הקהל צד 1 על שטר מכירת בית מן ט״ו שבט תע״ז וחתום ביחד עם הר״ר אברהם ר״ג גרויפין מלבוב והר״ר יהושע פלק שור ועם הר״ר שמעריל הורוויץ. בצד 82 על חזקה מן כ״ז שבט תפ״ו וחתומים שם „נאם הצעיר ישעי׳ מלוצק, נאם שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ, נאם ישכר בער טארניפאלר מלבוב, הק׳ שמואל מזאלקווי״. בצד 118 על פסק דין אחר שבועת כתובה מן י״ג תשרי תפ״ח וחתום בתחלה „הק׳ חיים יהודה ליב איטינגא חופ״ק לבוב״ ואחריו חתומים „הצעיר ישעי׳ מלוצק, נאם יקותיאל זלמן סג״ל עפשטיין, הק׳ יהושע פלק שור, נאם שמרי׳ שמערל סג״ל הורוויץ, הק׳ שמואל מזאלקווא, נאם נתן נטע מלבוב, נאם אליעזר ליפמאן סג״ל ונאם ישכר בער טארניפאלר מלבוב״. בצד 140 על עזבון מן ח׳ סיון תפ״ז וגם שם חתום בתחלה „הק׳ חיים יהודא ליב הלוי חפ״ק לבוב״ : ואח״כ בין שאר החתימות חתום ג״כ הק׳ שמואל מזאלקווא. בצד 69 ע״ב בנדון בית מן ב׳ מרחשון תפ״ט וחתם בתחלה שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ ואח״כ הק׳ שמואל מזאלקווי, ואח״כ יהודא ליב מוואידיסלב. צד 94 קיום שטר שלישית מן י״ט אדר תצ״א וחתום ג״כ הר״ר שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ ונאם הק׳ שמואל מזאלקווי הק׳ אלכסנדר זיסקינד במוהר״א ליב זצ״ל. בצד 72 על פטור מן כ״ח ניסן תצ״ז וחתום הק׳ יוסף יהושע פלק מלבוב, הק׳ שמואל מזאלקווי, הק׳ אלכסנדר זיסקינד במוהר״א ליב זצ״ל. צד 98 על תקון דרך בביהכ״נ מן ר״ח אדר שני תצ״ט וחתומים שם הרבה חתימות ובתוכם הר״ר אברהם סג״ל

מטיסמיניץ חפ"ק לבוב ובתוכם בא על החתום הק' שמואל מזאלקווי. צד 143 על תוקף החלטה מן כ"ו ניסן תק"ד וחתום הק' ארי' ליב כהן רפאפורט חופ"ק לבוב יצ"ו ואח"כ שמואל מזאלקווי ואח"כ הצעיר באלפי יהודא ליב ב"ר צבי הירש קאזינא ואח"כ הק' ישעי' בה"ר מרדכי קיקיניש מלבוב, הק'

דוב בער הלוי במוהר"נ הירץ סג"ל ז"ל.

תקלט) ה"ר שמואל ב"ר פייבש. מגיד מישרים פה ואב"ד בק"ק פיורדא. בא בהסכמה על באר היטב ישן יו"ד (זאלקווא

תק"ב) וחתום הק' שמואל מ"מ דק"ק לבוב בעל המחבר „בית שמואל", והוא בית שמואל ראשון (נדפס בדיהרנפורט תמ"ט ועוד עם תוס' מהדורא בתרא פיורדא תנ"ד) והובאו חדושים בשמו בס' אדני פו בשם ה"ר שמואל מגיד מישרים מלבוב, כן הובא בשו"ת עבודת הגרשוני סי' פ' ויש לו הסכמה בס' נחלת שבעה, ובש"ך חו"מ, ואיננו בעל מחבר בית שמואל אחרון הנדפס בנאווידוואהר תקע"ו שמחברו היה ה"ר שמואל בן ה"ר פנחס והיה אבד"ק פוזנא גם בפרשעווארסק ונפטר בפוזנא י"ד כסלו תקס"ז ומצבתו נעתקה ע"י החכם מהר"מ פיננער במחברתו אשר אסף איזה מצבות בצד 111 ונמצאה הסכמה מטנו בסוף בת עיני מר' ישכר דוב בער אבד"ק זלאטשוב (דובנא תקנ"ח) גם בס' היד הקטנה (לבוב תק"ס) וחהם א"ע האבד"ק פרשעווארסק בהג"מ משה פנחס.

תקמ) ה"ר שמואל ב"ר יעקב יהושע. הובא בפ"י ריש ב"ט ונפטר בלי בנים בעיר בראדי בש"ק כ"ה סיון תקכ"א

וראיתי בספר רבני פראנקפורט מאת הרב הגדול מהר"ם הורוויץ שהביא כתב קבלה מהשכר אשר נתנו ראשי העדה בפ"פ להרבנית מ' גיטל (נפטרה בפ"פ כ"ה חשון תקל"ג) אחר מיתת הגאון בעל פ"י נמצאה גם התימת בן אחד אשר דר בבראדי.

תקמא) ה"ר שמואל סאלר ב"ר אברהם המכונה שיינדלינגר. מגיד מישרים ומ"ץ וראש ב"ד פה תוך העיר. בתחלה הי' אב"ד בק"ק סאלע והיה חכם גדול בכל המעלות, חבר ספר שם משמואל ב' חלקים, ח"א דרשות כסדר התורה וח"ב חדושי גפ"ת (לבוב תקע"ז) ובעל שם הגדולים החדש אות ש' סי' פ"ט הביא כי הי' מפורסם מאד בדורו ראב"ד ומ"צ בק"ק לבוב תוך העיר וכל ראשי גאוני דורו נתנו עדיהם ואמרו עליו מקצת שבחו והגאון ה"ר מאיר קריסטנפאלער אמר עליו שכל תלמידיו היו גאוני הדור נמצאו ממנו הרבה הסכמות, בס' מצות השם לר' ברוך בענשיר (לבוב תקנ"ב) וחתום „שמואל מ"מ ומ"צ בלבוב" וכן נמצאה שם הסכמת הגאון ה"ר הירש רוזאנים והסכמת ה"ר יצחק אשכנזי מ"מ ומ"ץ בלבוב וכן בס' קצות החשן (לבוב תקמ"ח) בא בהסכמה יחד עם הגאון ר' הירש רוזאנים מן ט"ז אלול תקמ"ח וחתום נאם שמואל שיינדלינגר מראברמיל ראב"ד ומ"ץ דק"ק לבוב תוך העיר, ובא ג"כ בהסכמה על ס' מחוקק יהודה מאת חתנו ה"ר יהודה ליב (ארי' ליב) ראב"ד בק"ק האראדענקא (לבוב תקנ"ב) מן ט' שבט תקנ"ב וחותם פה ק"ק לבוב נאם שמואל שיינדליגר ראב"ד ומ"ץ ומ"מ דק"ק לבוב תוך העיר, ועל שער הספר מחוקק יהודה לחתנו הנ"ל כתב על

המחבר „חתן הגאון הגדול מוהר״ר שמואל שיינדליגר שהי׳ אב״ד בק״ק סאלע ובעת ראב״ד ומ״ץ ומ״מ בק״ק לבוב תוך העיר״ וכן בס׳ יד הקטנה (לבוב תק״ס), טל אורות (וויען תקנ״ב), אמירה נעימה מן ב׳ אייר תקנ״ד ובס׳ שפת אמת (לבוב תקמ״ח) וכן בס׳ מגלה עמוקות (לבוב) ביחד עם הגאון ה״ר צבי הירש ראזאניש מן כ״ה מנחם אב תקנ״ה, וכן בס׳ גנזי יוסף מן ד׳ אדר תקנ״ב ביחד עם הגאון רצ״ה ראזאניש ובס׳ טל אורות עם מגדל דוד מן י׳ שבט תקנ״ב ביחד עם הגאון הנ״ל ובס׳ נפש דוד (לבוב תק״נ) מן י״ד אלול תק״ן וחתום הק׳ שמואל שיינדליגר מדאברימיל רב״ד ומו״צ דק״ק לבוב תוך העיר ושם חתומים גם שאר ראשי ב״ד הלא המה ה״ר צבי הירש אב״ד בילקאמין ואיבשטיין, ה״ר יצחק אשכנזי אבד״ק חאדרוב מ״ט פ״ק לבוב ראובן וה״ר אוירבאך אבד״ק סטרעליסק. ובעל שה״ג החדש אות י׳ סי׳ ס״ט הביא כי הגאון ה״ר יוסף אשר אבד״ק פרעמיסלא הי׳ תלמוד מובהק להגאון ה״ר שמואל סאליר. מצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 2 סי׳ ק״ז) וחרות עליה:

ביום ד׳ ג׳ מנחם אב תקנ״ו לפ״ק.

פנה מקור החכמה ובינה, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים גדולי ישראל ובצדק דן דינא ואדם לא יכנה, ה״ה הרב הגאון הגדול המופלג המפורסם מוהר״ר שמואל סאליר ראב״ד ומ״מ ומ״ץ דפה בהרב מוהר״ר אברהם. תנצב״ה:

תקמב) ה״ר שמחה ב״ר משה יצחק. אב״ד דק״ק סטריא והגליל וריש מתיבתא ומנהיג דפה. מצבתו נעתקה במצב״ק (ח״א 2 סי׳ ע״ג) וחרות עליה:

ביום ג׳ אסרו חג של שבועות תנ״ו לפ״ק, נטמן פה הרב הגאון הגדול אב בחכמה ורך בשנים אבד״ק סטריא והגליל וריש מתיבתא ומנהיג דק״ק לבוב, הלא הוא מוהר״ר שמחה במוהר״ר משה יצחק ז״ל, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים רבים. בזכות זה תנצב״ה:

תקמג) ה״ר שמחה בונם ב״ר אליעזר מקראקא. דיין וריש מתיבתא פה ובעל מצב״ק הביא בספרו (ח״א 2 סי׳ ק״ג) את מצבתו:

נפלה עטרת ישראל, צדיק יסוד עולם, שלשלת היוחסין, הרב הגאון הדיין המצוין וריש מתיבתא, חסיד וקדוש ומופלג מאד בחסידות ובקדושה, מו״ה שמחה בונם במוהר״ר אליעזר מק״ק קראקא, הי׳ יושב בתענית ופומי׳ לא פסיק מגרסא, יגע בתורה ימים ולילות והעמיד תלמידים הרבה והעמיק מאד בפלפול ובסברא ישרה בהויות דאביי ורבא ובפוסקים והלך בדרך ה׳ ועבד ה׳ בכל לבו כל הימים. בזכות זה תנצב״ה:

ובעל „קריה נאמנה״ צד צ״ג הביא וז״ל: „הרב ר׳ שמחה הנקרא בונם מווילנא שיצא לגור בקראקא והיה אחד מגדולי נכבדיה מצאתיו חתום על כתב הרבנות שנשלח מק״ק קראקא אל הגאון מוהר״ר משה בעל תפארת למשה משנת ת״ם וחותם א״ע „בלא״א החסיד מוהר״ר אברהם זלל״ה״ ובשו״ת צמח צדק נמצאה תשובה מן המחבר לכבוד האלוף התורני המופלא וכו׳ פ״ה ע״ה כמוהר״ר שמחה בונם, ואולי הוא זה. ובעל מצב״ק בח״ג בהערה לציון כ״ו ובח״ד דף קס״ג אחרי שהביא נוסח מצבת בנו ה״ר

ישראל איסר ב״ר שמחה בונם (עי׳ אות י׳ סי׳ של״ה) השיג על דברי בעל קריה נאמנה וכתב כי לא ידע כי מנוחת הגאון הנ״ל היא פה בלבוב וסיים מן המצבה נראה ששם אביו הי׳ אליעזר והחכם הנ״ל ראה בחתימתו שם אביו אברהם ואולי היו לאביו שני שמות ובמצבתו לא נזכר רק שם אליעזר לבד. והשגתו היא כי בעל קריה נאמנה לא ידע כי מנוחתו פה בלבוב. אולם הוא בעצמו טעה ולא ידע כי הם שני אנשים נפרדים ובזמנים שונים ואף כי לא נמצא בנוסח המצבה פרט השנה אשר הלך למנוחות, אבל מצאתי אצל בנו ה״ר ישראל איסר שנפטר בשנת ת״ה. וה״ר שמחה בונם השני ב״ר אברהם החתם על כתב הרבנות בשנת ת״ס וראיתי כי השיג עליו לנכון בזה בעל עיר הצדק בהערותיו צד 32 ועל מה שהעיר זה האחרון שם בהערה מי הוא זה ר׳ שמחה בונם ב״ר אברהם נמצאה השגה במחברת מפלת עיר הצדק צד 8. ובמכה״ע המליץ משנת תרמ״ז גליון 136 הביא החכם מהר״מ ריינעס ז״ל העתקה מכתב הרבנות משנת ת״ס וחתום שם „שמחה הירץ דוד מווילנא בלא״א החסיר מוהר״ר אברהם ז״ל״.

תקמד) **ה״ר שמחה מנחם ב״ר יוחנן.** הוא הנקרא ר׳ שמחה דאקטער והיה רופא מומחה ונשיא אה״ק והיה רופא השולטן התיגרמי ואח״כ רופא המלך הפולני סאביעסקי וכל בני דורו העידו עליו שהי׳ גדול בתורה ויראה ופזר כסף רב לעניים ולבתי חסד ועוד יש מזכרת ממנו בביהכ״נ הישן בתוך העיר מנורה נאה מאד ששמו הקוק עליה. נזכר בשו״ת נודע ביהודה ברבר פסק הלכה והובא בס׳ מפעלות אלהים מה״ר יואל בעל שם הרבה פעמים ובהקדמתו כתב כי הביא הרבה רפואות בדוקות מאת הרופא המומחה לרבים מוה״ר שמחה רופא מלבוב והרב הגאון מוהר״ר עקיבא איגר ז״ל בחדושיו ליו״ד ה׳ פקוח נפש הביא את הס׳ מפעלות אלקים. נפטר יום ד׳ כ״ח אדר תס״ב ובעל מצב״ק (ח״א 2 סי׳ פ׳ וח״ד סי׳ י׳) הביא נוסח מצבתו וחרות עליה:

נטמן פה הרב הראש והנגיד בישראל, הקצין המפורסם בדורו, הרופא מומחה לרבים, ידו פתוחה לעניים ודלים, גבאי צדקה ומרא דאתרא ירושלים, ה״ה השר מוהר״ר שמחה מנחם במוהר״ר יוחנן ברוך מיונה זצללה״ה, תנצב״ה:

תקמה) **ה״ר שמחה ב״ר נחמן כהן רפאפורט.** היה בתחלה אב״ד ור״מ בק״ק דובנא ממלא מקום אביו ז״ל ובשנת תמ״ט בא שם בהסכמה על ס׳ צפנת פענח (פפד״א תנ״ד) וחתום שם „נאם שמחה באא״א הרב הגדול מוהר״ר נחמן זללה״ה רפאפורט החונה בק״ק דובנא״, ומשם נתקבל לאב״ד ור״מ בק״ק הורדנא במדינת ליטא, ובשנת תמ״ט בא בהסכמה על ס׳ כתונת פסים על הגדה של פסח ממחבר הנ״ל (אמסטרדם תנ״ה) והי׳ אז בועד הגאונים דד׳ ארצות וחתם „נאם שמחה בן הרב הגדול מוהר״ר נחמן כ״ץ רפאפורט החונה בק״ק הורדנא״, כן בא בהסכמה על ס׳ ברית שלום על התורה (פפד״א תע״ח) ובא שם על החתום ביום ד׳ ט״ו אדר תע״ג נאם שמחה כהן ראפפורט החונה פה ק״ק הורדנא וסביב לשנת תע״ד נתקבל משם לאב״ד ור״מ בק״ק לובלין והגליל ונמצאה ממנו הסכמה שנתן שם בס׳ עיר חומה מר׳ אברהם יהודה אליה ב״ר

אליעזר ליפמאן מק"ק מינסק (פפד"א תע"ט) וההסכמה היא מן כ"ג אייר תע"ד, ובשנת תע"ו נתן שם הסכמתו על ספר השל"ה (דפוס פפד"א תע"ז) ובא שם על החתום בין כסא לעשור תע"ו נאם שמחה בן הרב הגדול מוהר"ר נחמן כ"ץ זללה"ה החונה בק"ק לובלין והגליל, ואחר זה נקרא לכהן פאר בעדת לבוב, ויצא מעיר לובלין, אבל חלה באם הדרך ונפטר בעיר שעברשין ביום ז' אב תע"ז ואלה הטורים החרותים על מצבתו:

פה ננוז האדון, איש האלקי הרב המאור הגדול מו"ה שמחה בן הרב הגאון מו"ה נחמן כ"ץ זצ"ל, אב"ד ור"מ דק"ק לובלין, נפטר ז' אב תע"ז לפ"ק, תנצב"ה:

ולדעת הרב בעל כלילת יופי נפטר בשנת תע"ח כי נקרא לבוא ללבוב אחר פטירת הגאון חכם צבי שנפטר יום ב' דר"ח אייר תע"ח, אבל רחוק לומר שטעות היא במצבה ואולי נקרא לבוא ללבוב עוד בחיי החכ"צ, וראיתי בס' עיר גבורים קורות עיר הורדנא שהביא בצד 43 כי הגאון הנ"ל הי' בתחלה אב"ד בלובלין ומשם נקרא לשרת בקדש בהורדנא ומהורדנא נקרא להיות אב"ד בק"ק לבוב וגם בעל שה"ג החדש הביא כי מהורדנא נתקבל לעיר לבוב, ולא כונו יפה. שלש דרשותיו נדפסו בס' זכר חיים מבנו הגאון ר' חיים כהן רפאפורט בסימני ט"ז ט"ז י"ז מן הדרשות שדרש ברבים בק"ק הורדנא בשנת תס"ב, תס"ג, תס"ח. כאשר באה השמועה כי נתבקש בישיבה של מעלה התאבלו עליו בלבוב ימים רבים, ובנו הגאון ר' חיים כהן ר"פ לא נתקבל מיד למלא מקומו כאשר חשבו איזה חכמים כי נתקבל בשנת תק"א לאב"ד בלבוב והי' הפסק יותר מן כ"ב שנים (עי' כלילת יופי ח"א).

מלבד בנו הגאון ר' חיים כהן הנ"ל (עי' אות ח' סי' קס"ח) הי' לו עוד בן אחד הוא הגאון מו"ה בנימין הכהן ר"פ בעהמח"ס גבולות בנימין על התורה ושעה החכם החוקר מהר"א כרמולי בספרו העורבים ובני יונה צד 15 וכן היה לו עוד בן שלישי והוא הגאון ה"ר מאיר הכהן רפאפורט (עי' אות מ' סי' שנ"ב).

תקמו) **ה"ר שמחה ב"ר יעקב.** נקרא ג"כ ה"ר שמחה מבוברקא והי' תלמיד הגאון ה"ר יוסף תאומים בעל פרי מגדים והובא בספרו משבצות זהב יו"ד סי' ט"ז. עשה הגהות על ס' מבוא שערים להרח"ו ונדפס בקראקא ויש לו הסכמה בס' אור פני משה עה"ת והובא גם בשם הגדולים החדש אות ש' סי' קי"ט ועי' באות י' סי' רס"ד שהבאתי גם את אביו הגאון ה"ר יעקב.

תקמו) **ה"ר שמחה נתן ב"ר אריה ליב עלינבערג.** בתחלה אבר"ק מאשציסק ואח"כ נתקבל למ"ם ולמ"ץ בעירנו, אח"כ נתעלה להיות ממלא מקום ולהנהיג את הרבנות בתור אב"ד והי' גאון גדול ומפורסם בדורו והי' מגדולי החסם (עי' שה"ג החדש אות ש' סי' קכ"ד). הוא הי' מקרוביו ומתלמידיו של הגאון בעל קצות החושן, וערך שו"ת להגאון מוהר"ש מרגליות, עוד בשנת תקס"ו, ראה בספר בית יוסף חלק יו"ד סי' ע' עד סי' ע"ד, וכן מובא בס' זכר ישעי' סי' ל' וסי' ל"ג, וכן שקיל וטרי עם מחותנו הגאון מהר"ם סופר זצ"ל, עי' התם סופר חלק יו"ד סי' קע"ז וחלק אה"ע סי' א' וסי' י"ד וסי' ל"ח ל"ט. כן בא בהליפות שו"ת

המו"ל יעצו נפש הרבה מהר"ר הערשעלעך לעמפעל

עם הגאון בעל ישועות יעקב עי' חלק אה"ע סי' קס"ה בדברי בנו ז"ל וכן נזכר בס' שואל ומשיב מהד"ג ח"א סי' קצ"ג, מהד"ד ח"ג סי' קט"ג, מהד"ה (הנקרא דברי שאול) סי' י"ד. בשנת תר"ו נדפסה ממנו תשובה אחת בדיני אתרוג בקונטרס „פרי עץ הדר" בסי' ה' שם. וכאשר כבדה עליו לשאת את עול הרבנות לעת זקנתו מסר בעין יפה את הרבנות להגאון הגדול מוהר"ר יוסף שאול נ"ז זצ"ל ונפטר ביום שמחת תורה תרי"ט ועל מצבתו חרותים הטורים האלה:

בכו כל ישראל, אור חשך בפרידתו, עליונים שמחו לקראתו, צעקו תהלותיו בעליתו, עלי מר החבל, שמחה נהפך לאבל, נעלם אור עולם, תורת אמת היתה בפיו, עצתו אמונה וצדקלראש פנה, ה"ה עוזבנו מחמד עינינו נפלה עטרת ראשנו גאון עוזנו מופת דורנו עמוד אש להולכים בגולה תפארת ישראל כבוד אדמו"ר הרב הגאון הגדול כש"ת מרנא ורבנא שמחה נתן זצלה"ה בהרב הגדול המופלג מו"ה ארי' ליב ז"ל, י"ג שנים שמש בכתר הרבנות פה ומקודם הי' אבד"ק מאשציסק. תנצב"ה:

תקמח) ה"ר שמעון ב"ר יצחק אייזיק. מורה צדק דפה ומצבתו נעתקה במצב"ק בגליון „תוספת קודש" (דף ל"ד ע"א) וחרות עליה:

פה נטמן הרב הגדול מופלא בהוראה, מורה צדק בק"ק לבוב, מוהר"ר שמעון בהגאון מוהר"ר יצחק אייזיק. בזכות זה תנצב"ה:

תקמט) ה"ר שמעון ב"ר מאיר. אחד מהקדושים, נהרג בש"ק ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בהתחלתו סי' י"ט ובח"ד דף י' סי' י"ט) וחרות עליה:

פה נטמן הקדוש והטהור מו"ה שמעון במוהר"ר מאיר, בעבור שמסר נפשו להריגה על קדושת השם ונהרג בידי ארורה ביום שבת קודש ח"ת אייר תכ"ד לפ"ק לבוב תנצב"ה, וה' ינקום נקמת דמו במהרה:

תקנ) ה"ר שמעון ב"ר מאיר (השני). במצבת קדש שם בסי' ל"ב הביא עוד אחד בשם הזה וחרות על מצבתו:

פה נקבר ונאסף גוף צדיק הקדוש והטהור גברא רבא, הרב מוהר"ר שמעון במוהר"ר מאיר, בעבור שמסר נפשו על קדושת השם ונהרג בידי ארורה ע"י הפוחזים ביום הש"ק ח' אייר תכ"ד לבוב בחוץ לעיר, לבן בזכות זה תנצב"ה וה' ינקום נקמתו:

תקנא) ה"ר שמעריל כ"ץ. מגיד בחבורה קדושה שומרים לבוקר. הוא היה אבי אמה רבתא של אשת הגאון בעל פני יהושע, היינו אשת הגאון בעל פ"י מרת לאה היתה בת מ' רייזל (אשת ר' שלמה לאנדא) וה"ר שמעריל הי' אביה ובנפילת הבתים ביום ה' ג' כסלו תס"ג אשר נהרגו אז כשש ושלשים נפשות מישראל הי' גם הוא ובתוך החללים (עי' אות י' סי' רנ"ה). מצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב דף ח' סי' א') וחרות עליה:

אוי כי נפלה הבית והרג כהן אבי עד ונפטר ביום ו' ד' כסלו תס"ג לפ"ק, הלא הוא הראש המנהיג מוהר"ר שמעריל כ"ץ שהי' מגיד בחבורה קדושה שומרים לבוקר. בזכות זה תנצב"ה:

קנב) ה"ר שמריה קראקיוויר. דיין דפה, חתום בפנקס צד 19 על מכירת קרקע מן ר"ח תמוז ת"ד וחתום בתחלה

„יוסף בן לא״א האלוף מו״ה אלכסנדר מאופלה ש״ץ זוי״א״ ואח״כ התום „נאם שמרי׳ קראקיווער״.

תקנג) ה״ר שמריה ב״ר אליעזר. ריש מתיבתא, נפטר כ״ז טבת ת״ט ומצבתו נמצאה במצב״ק (ח״א 2 סי׳ ל״ט) וחרות עליה:

נפלה העטרה וחשכה מאורה על פטירת הגאון הגדול מוהר״ר שמרי׳ בן מוהר״ר אליעזר, תפס כמה שנים ישיבות והרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה אשר רבים מהם גדולי ישראל והלך לפמליא של מעלה. בזכות זה תנצב״ה:

תקנד) ה״ר שמרי׳ שמעריל ב״ר ישעי׳ סג״ל הורוויץ. ראש ב״ד וט״צ ור״מ פה בחוץ לעיר, נמצאה

חתימת ידו בפנקס הקהל צד 1 על מודעה ממכירת בית מן ט״ו שבט תע״ז וחתום בראשונה הק׳ אברהם ר״ג גרויפין מלבוב, הק׳ יהושע פלק שור מלבוב, שמרי׳ שמעריל הורוויץ, הק׳ שמואל מזאלקווי, הק׳ נתן. צד 113 ע״ב מן ער״ח ניסן תע״ג על שטר חוב נאבד וחתומים שם הק׳ משה מזאמושטש, הצעיר חיים מלבוב, נאם שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ. צד 79 על פסק דין מן ו׳ ניסן תפ״א וחתומים שם נאם שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ, נאם יהושע פלק שור מלבוב, נאם ישכר בער טארניפאלר, נאם יעקב במוהר״ם ז״ל, נאם נתן נטע מלבוב ונאם ארי׳ ליב בריסקר ונתקיימו החתימות בר״ח סיון תקי״ד מהגאון ה״ר חיים כהן ר״פ ואחריו חתום נאם יוסף סג״ל מלבוב משה נגיד פ״ק לבוב ואחריו הצעיר באלפי יהודא ב״ר צבי הירש קאזינר מלבוב (הם היו הדיינים של הגאון ר׳ חיים כהן ר״פ ז״ל). צד 82 על חזקה מן כ״ז שבט תפ״ו והתומים שם הצעיר ישעי׳ מלוצק, שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ, ישכר בער טארניפאלר, הק׳ שמואל מזאלקווי. צד 118 על פסק דין אחר שבועת כתובה מן י״ג תשרי תפ״ח וחתם בראשונה הק׳ חיים יהודא ליב איטינגא חופ״ק לבוב, חתומים שם הרבה ובתוכם גם נאם שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ. צד 140 על קיום העתק פסק ב״ד מן י״ב אלול תפ״ח וחתום הק׳ יהושע פלק שור, נאם שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ ועל הפסק דין בעצמו נמצאה חתימת הגאון ה״ר חיים יהודא ליב הלוי חפ״ק לבוב גם חתימת בית דינו צד 69 בנדון בית מן ב׳ מרחשון תפ״ח וחתום נאם שמרי׳ שמעריל סג״ל הורוויץ ונאם הק׳ שמואל מזאלקווא נאם הק׳ יהודא ליב מוואידיסלאב. בצד 120 על פריעת שטר חוב מן ז״ך סיון ת״ץ וחתום כנ״ל. בצד 167 אודות עזבון מן ט׳ אדר ת״ץ ביחד עם שאר חתימות. בצד 94 על קיום שטר שלישית מן י״ט אדר ראשון תצ״א וחתומים שם גם הק׳ שמואל מזאלקווא והק׳ אלכסנדר זיסקינד במוהר״א ליב. וראיתי במצב״ק ח״א 2 סי׳ מ״ט שהביא נוסח מצבת הגאון מוהר״ר שמרי׳ שמעריל הורוויץ רב״ד ומ״צ פה לבוב בחוץ לעיר וחרות עליה:

פה נטמן איש האשכולות, אשכול ענוים, גדול העצה ורב העלילות, ה״ה הרב הגאון הגדול המגיד מישרים בפה לבוב ובבהמ״ד בחוץ לעיר וריש מתיבתא ודיין המצוין מוהר״ר שמרי׳ שמעריל בן הרב הגאון המגיד מישרים מוהר״ר ישעי׳ סג״ל הורוויץ, י״ט אדר תכ״ט לפ״ק:

ואין ספק כי הוא זה, אך לא העתיק יפה שנת מיתתו ואולי היה חרות על האבן תצ״ט.

תקנה) ה"ר שמשון ב"ר יצחק. בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' קכ"ב מובא כי המסכים השני אשר הסכים לדברי הגאון
מהר"ם מלובלין לענין הגט הידוע אשר סדר הגאון הסמ"ע ז"ל הי' הגאון מוהר"ר שמשון באכנער וחתם שם שמשון בן מוהר"ר יצחק ז"ל באכנער החותם פה לבוב שע"ב לפ"ק. גם על ס' הסמ"ע דפוס ראשון באו הרבה גאונים בחרם בשוק יערסלאב שלא להדפיסו במשך י' שנים ובא גם הוא שם על החתום נאם אחד מתלמידיו שמשון בן מוהר"ר יצחק באכנער פה יעריסלאב שע"ד. והוא הי' דיין הגדול וריש מתיבתא פה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ג סי' י"ח וח"ד דף פ"ה ע"ב) וחרות עליה:

נפלה עטרת ראשנו, אוי נא לנו כי חטאנו, אבדנו אבדת הצדיק, שמשון בגבורתו עלה ונתעלה כאחד המורים, גבור בתורה, ארי שבחבורה, המאיר עיני חכמים, נצחו אראלים את המצוקים את רבי מבקשים, ה"ה האלוף הגדול בתורה ארי שבחבורה מו"ה שמשון במוהר"ר יצחק דיין הגדול דפה וריש מתיבתא אשר שם על התורה לילות כימים ולמד בשיעורין דרבנן בפנים מסבירות להלכה והעמיק בפלפול בהויות דאביי ורבא ובפיסקים ודלה דלה והשקה בני דורו ועשה משפטים צדיקים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום זאת חנוכה ת"ג לפ"ק:

וראיתי בשו"ת מים חיים להגאון ר' חיים כהן ר"פ מאסטראה בקונטרס אוצרות חיים בסוף הספר (דף ע"ה ע"א) הביא וז"ל: הרב הגאון מוהר"ר שמשון באי"ך הובא בשו"ת מהר"ם מלובלין בדבר הגט מוויען נפטר באסטראה ועליו נהרת:

הרב הגאון ארין, הוא העומד בפרץ, שמו יצא בכל אפסי ארץ, צדקתו כהררי אל, הרביץ תורה באלו מסיני נמסרים, האיר עיני חכמים בפלפולו, שמו נודע בשער בת רבים איש הישראלי מוהר"ר שמשון במוהר"ר יצחק, נתבקש לישיבה של מעלה ועלה ביום י"א חמוז שנת שצ"ו לפ"ק. תנצב"ה:

אולם כאשר הבאתי לעיל הובא בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' קכ"ב הגאון ה"ר שמשון בן מוהר"ר יצחק באכנער ולא באך כאשר הביא בעל מים חיים ובודאי הוא אחר ולא זה אשר מנוחתו כבוד פה בלבוב. וכעת ראיתי בהאסיף הששי צד 132 דברי ההכם סאקאלאוו, שהביא כי בשו"ת מהר"ם לובלין סי' קכ"ב נמצאה בין הסכמות על פסק דין גם הסכמת הגאון ר' שמשון בוך והחתום „נאם שמשון בן מו"ה יצחק ז"ל בוכנער החותם פה לבוב שע"ב". וחכם אחד מאוסטראה שלח אליו העתקה מהמצבה שלו כי אחרי ששמש הגאון ברבנות בלבוב בא לאוסטראה ושם שמש ברבנות ונפטר שם. אולם מאשר הבאתי נראה כי זה הוא אחר והמעתיק אשר העתיק המצבה לא ידע כי נעתקה בשו"ת מים חיים גם הביא הוא שם כי נפטר בשנת שצ"ו לא בשנת ש"ץ. גם מה שהביא בהאסיף שם כי נזכר בשו"ת איתן האזרחי היו"ד טעה מאד במחילת כבודו כי זה שנזכר באיתן האזרחי הי' בן ה"ר ביניש ונפטר ג"כ בלבוב (עי' להלן סי' תקנ"ח).

תקנו) ה"ר שמשון ב"ר קלונימוס. ראש ב"ד פה, נמצאה חתימת ידו בפנקס הקהל והרבה פעמים חתם גם „הקטן שמשון מלבוב" או „הק' שמשון". בצד 80 התחום על העתק תקנות דארבע ארצות משנת שע"ז ושצ"ט. צד 13 ע"ב על מכירת מקום בביהכ"נ מן ד' סיון שצ"ג, ואח"כ נתקיימו החתימות והחתמו בשנת ת' הדיינים ה"ר שמואל זנוויל ב"ר

יהודא אווערבאך זצ"ל והי"ר שמשון בלא"א קלונימוס זצלה"ה. צד 7 על שטר חוב הנאבר משנת שצ"ה וחתום ביחד עם ה"ר יוחנן ב"ר דוד עשרים וארבע סג"ל ועם ה"ר מרדכי ר' הירש. צד 14 על מכירת מקום משנת שצ"ז ואח"כ נתקיימו חתימות הדיינים ה' תשרי ת' וחתום ה"ר זנוויל אשכנזי (הוא ה"ר שמואל זנוויל) והי"ר שמשון בלא"א קלונימוס זצלה"ה והי"ר יהודא ליווא סג"ל עפשטיין ועוד הפעם שם. צד 18 על זכות מקום בביהכ"נ מן ט"ו חשון ת"א וחתום נאם שמואל זנוויל בן א"א יהודא זצ"ל אויערבאך אשכנזי ונאם שמשון מלבוב. צד 16 על רשימת כתבים ושטרות נגזלים מלסטים בשנת ת"ב וחתם שם שמשון בלא"א קלונימוס זצלה"ה. צד 17 על העתק שטר מכירה מן ג' תשרי ת"ג. צד 19 על מכירת קרקע מן כ"א סיון ת"ד וחתום ביחד עם ה"ר משולם ב"ר אברהם זלצבורג אשכנזי והי"ר אהרן קלונימוס ב"ר משה אברהם ז"ל המכונה קלמן גרויפן והי"ר יוסף ב"ר אלכסנדר מאפלה ש"ן יזייא והוא חתום נאם שמשון בלא"א קלונימוס זצלה"ה (ועי' הוספה ט' י' י"א) נפטר י"ג אדר ת"ה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב סי' י"ח) וחרות עליה :

שמשון כגבורתו עלה ונתעלה, היה חד מגדולי המורים, ה"ה הרב הגדול החכם המופלג אשר האיר עיני ישראל בתורתו, מו"ה שמשון בהגאון מו"ה קלונימוס קלמן, תורת אמת היתה בפיו ודן דין צדק ועשה משפט וצדקה בישראל והיה ריש ב"ד דפה, ויגע בתורה יומם ולילה והרביץ תורה בישראל, פה מפיק מרגלין והעמיד תלמידים רבים, בזכות זה תנצב"ה. נפטר ביום י"ג אדר ת"ה :

תקנז) ה"ר שמשון ב"ר בצלאל. אחד מהקדושים והי' אב"ד וריש מתיבתא בכמה קהלות, נהרג בש"ק ח' אייר תכ"ד ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ב בהתהלתו סי' ד' ובח"ד דף ט' ע"א סי' ד') וחרות עליה :

נפלה עטרת ראשנו, פאר דורנו, הגאון מו"ה נ"י מוהר"ר שמשון בהרב מוהר"ר בצלאל, אשר נהרג במיתה חמורה וקשה ביום השבת קודש ח"ת אייר בחוץ לעיר פה לבוב, בעבור שהרביץ תורה בישראל והי' אב"ד וריש מתיבתא בכמה קהלות חשובות וספונות, לכן בעל הרחמים יסתירו בסתר כנפיו לעולמים ויצרור בצרור החיים את נשמתו, ה' הוא נחלתו וינקום נקמת דמו במהרה :

תקנח) ה"ר שמשון ב"ך ב"ר ביניש. היה ריש מתיבתא ודיין הגדול פה, הובא בשו"ת איתן האזרחי להג"מ אברהם שרענציל ז"ל סי' ד' וז"ל: „הנה שמעתי וראיתי פסק אחד שתקן ושאזן וחקר הגאון מחותני מוהר"ר שמשון ב"ך ז"ל". הגאון הזה היה האריך שם בפלפול עצום והגאון בעל איתן האזרחי השיב לסתור דבריו. נפטר זאת חנוכה תכ"ח ונוסח מצבתו נעתק במצב"ק (ח"ג סי' כ"ה) וחרות עליה :

אראלים אחזו בארון הקודש ונלקח מאתנו רועה נאמן, צנצנת המן, פאר הזמן, מאור עינינו, שמשון בגבורתו עלה ונתעלה בכלחמתה של תורה, משיב מלחמה שערה, קולע אל השערה, ה"ה הרב הגדול החכם המופלג ובקי בכל חדרי תורה, מנורה הטהורה, באספקלריא המאירה, מו"ה שמשון ב"ך בהגאון מו"ה ביניש ריש מתיבתא ודיין הגדול דפה אשר הרביץ תורה בישראל ועשה משפט וצדקה ומסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, פה מפיק מרגלין בפלפילא חריפתא ורבים שתו מימיו ממקור מים חיים. בזכות זה תנצב"ה. נפטר זאת חנוכה תכ"ח לפ"ק :

ובעל מצב"ק הביא שם כי אביו הגאון ה"ר ביניש הי' אבד"ק בריסק והנזכר בשו"ת מהר"ם מלובלין שאלה מ"ד שהגאון מהר"ם מלובלין סדר תשובה לאיש אחד שמת על ידו הגאון מוהר"ר ביניש ז"ל הנ"ל, עי"ש. אולם אין זכר בהמצבה כי הוא אבד"ק בריסק. וכאשר מובא בעיר תהלה דף כ"ד סי' י"ג האב"ד מבריסק הי' הגאון מוהר"ר ביניש ליפשיץ חתן השר ר' שאול וואהל המובא בתשובות הב"ח החדשות סי' מ"ב ובתשובות השיב ר' אליעזר ואין ספק כי אביו ה"ר ביניש הוא אחר.

תקנט) **ה"ר שמשון ב"ר שלמה.** מנהיג דפה, נמצאה חתימת ידו בפנקס צד 158 על פסק דין בנדון חזקת בתים בעיר סקאליט מן ב' שבט תנ"ה והסיום שם הכ"ד האלופים ראשים ומנהיגים קצינים דשתי הקהלות בצרוף כבוד הרב המאה"ג אב"ד ומ"צ דקהלתנו והגליל יצ"ו וחתם הצעיר פנחס משה (הוא הגאון ה"ר משה חריף) ובין החתומים חתום גם נאם שמשון בה"ר שלמה הי"ד ז"ל מלבוב ואח"כ נתקיימו החתימות ג' אייר תס"ב וחתום הק' משה מזאמושטש (עי' לעיל אות מ' סי' תי"א).

תקס) **ה"ר שניאור פייבש ב"ר דוד.** אבד"ק וואינוליב, חתום בפנקס צד 107 על פסק דין בנדון חזקה מן י"ט שבט תל"ג וחתום נאם שניאור פייבוש בן מוהר"ר דוד הי"ד חונה בק"ק וואנוליב.

תקסא) **ה"ר שניאור.** בס' זכר חיים מהגאון ה"ר חיים כהן ר"פ הביא תשובה מהגאון ה"ר אהרן הלוי אשכנזי אל הגאון ה"ר שניאור וכותב עליו „מאור הגולה הרב המופלא, נ"י ע"ה פ"ה כמוהר"ר שניאור" ובעל מצב"ק ח"ג בהתחלתו הביא את התשובה הנ"ל והעיר שם בהערה „הגאון ה"ר שניאור היה ריש מתיבתא פה וציון משכן כבודו עמדי בכתובים ויבא אי"ה בחוברת הרביעית" אולם בח"ד שכח ולא העתיק נוסח המצבה.

תקסב) **ה"ר שרגא פייבל ב"ר שמואל.** מנהיג דפה, חתום בפנקס צד 75 על כרוז ותקנה מן ר"ח אדר תק"ד (עי' הוספה ו').

תקסג) **ה"ר שרגא פייבל קארפ.** דיין ומו"צ פה ואחד מגדולי ההוראה בבית דינו של הגאון הגדול מוהר"ר יוסף שאול נאטאנזאהן זצ"ל, הובא בשואל ומשיב מה"ת ח"ג סי' קל"א, מהד"ג ח"א סי' ח' וסי' ש"כ, מה"ד ח"ב סי' י"ד ח"ג סי' מ"ד.

השמטה.

תקסד) **ה"ר דוד טעבל ב"ר שמואל.** ר"מ ודיין הגדול דפה ומצבתו נעתקה במצב"ק (ח"ג סי' ל"ב) וחרות עליה:

הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל, מאיר עיני חכמים, אשרי העם שלו ככה, אבד חסיד מן הארץ פה מפיק מרגלין וסנפירין מלא וגדוש בתורת ה' דרוש דרש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכה, הוא הרב הגדול בתורה מנורה הטהורה האלוף שר התורה והיראה מו"ה דוד טעביל במו"ה שמואל ר"מ ודיין הגדול דפה, כל ימיו עשה משפט וצדקה בישראל והרביץ תורה והעמיד תלמידים רבים כו' נפטר ביום ב' דחוה"מ פסח שצ"ט לפ"ק:

הוספות.

איזה כתבים ותקנות הנמצאים בפנקס הקהל אשר תחת ידי.

א.

(פנקס דף 12).

העתק מפנקס ד' ארצות יריד אדר שצ"ד לפ"ק דף ט"ז ע"ב וז"ל: גם זאת קבלנו ומצאנו ועלינו לאשר ולקיים באם שאיזה איש ישדך את בתו לאיזה איש אף שהבתולה לא תעשה ק"ם על השדוך ההוא רק אביה ישדכנה הן בקהלות והן כירידים או בכ"מ שהוא, דינו כאלו שהבתולה עשתה ק"ס ואביה חייב קנס ולא תועיל לו שום הביעה וטענה שהבתולה מאנת, רק יתומה ב"מ לא תשתדך כ"א ברצונה כנהוג כבר, והדבר הזה יוכרז בכל קהלה כדי שכל איש ואשה יהי' מותרה ויעומד וגם הערבים יהיו חייבים קנס. ע"כ.

ב. (שם)

העתק מפנקס ד"א ת"ל.

בחורים שלא הגיעו עדיין לך' שנה ומתקשרים לישא אשה בלי ידיעת ורשות קרוביהם והורם, אז אותם התנאים בטלים והחתן והערבים פשוטים לגמרי. כל הנ"ל אות באות מגוף הפנקס דד"א דפ"ק לבוב, נאום אברהם עברלש מלבוב, ונאום הצעיר ראובן בן זעליג, ונאום הצעיר יעקב יעקל במהר"ם מלבוב, העתקתי אות באות מהעתקם הנ"ל נאום הצעיר יצחק מקאמרני.

ג (דף 28).

זאת לדעת שאחר כל המשא ומתן שהיה בינינו הדיינים הח"מ בצרוף מאור עינינו הגאון האב"ד מוהר"ר יוסף נרו בענין ובעסק המכירות הנהוגות בזמננו להפקיע אסור רבית החמור, הנה כמה פעמים נזדמן שהמלוה טען שנאבד ממנו המכירה ההיא והלוה צעק כמרויא על אבוד ממונו מה שהיה שוה יותר מכדי הדמים שלקח בשעת המכר הנ"ל, בכן הסכמנו כלנו יחד לבלתי נדוד כלל וכלל ולא נטה ימין ושמאל מהפסק הזה, והיא שבאם יתברר הדבר שכדברי המלוה כן היא שנאבד הדבר המכור או כמאמיני הלוה אז אין ללוה על המלוה שום טענה מחמת היתרון, ואם יהיה הכחשה ביניהם או בשאינו מאמין להמלוה או יהיה לפי ראות עיני הדיינים אם ירצו לפטור את המלוה בק"ח או בשבועת היסת או להחמיר בשבועה ועכ"פ בשבועה שכדבריו כן הוא מפט המלוה ועכ"פ לית דין ולית דיין באם הדבר המכור ההוא ישנו בעין אצל המלוה שמחויב הוא להחזירו להמוכר כשורצה ליתן לו תמורתו הדמים המגיעים קרן ורווחים להמלוה, וכל זה תוך שנה ושישה שבועות כדינא דמלכותא מה שראינו ונתפקחנו בענין הנ"ל שבכל יום ויום מזדמן, ע"כ רשמנו כל אלה להיות למשמרת ולמזכרת לבל יפול דבר ארצה מהכל. כתבנו וחתמנו היום יום א' יו"ד תמוז תט"ל [הוא ר"ת ת"ט לפ"ק] פה ק"ק לבוב. כל הנ"ל כתבנו וחתמנו בפקודת הרב הגדול האב"ד יצ"ו בצירוף כל האלופים הדיינים וישאר אלופי תורה יחידי סגולה יצ"ו אשר פה ק"ק לבוב יצ"ו הן אשר ישנו פה ואשר איננו פה עמנו היום:

נאום נפתלי הירץ בא"א מוהר"ר יהודא זעלקל שלי"ט
ונאום נחמן בן לא"א החסיד מו"ה מאיר כ"ץ זצלה"ה ראפאפורט
ונאום ישעי' בן לא"א מו"ה יוסף זצלה"ה
ונאום יוסף בן לא"א מו"ה יצחק שליט"א.

ד (דף 70).

העתק מפנקס דארבע ארצות דמדינות פולין יצ"ו בדיני בורחים באסיפות כל גאוני ורבני ארץ יצ"ו:

א) מיד בשיצא הקול על אחד שהוא בורח (במדינת אשכנז נקרא בעל פליטה) מחויבים הב"ד של אותו הגליל להכריז ולהזהיר שלא יקח שום אדם שום פרוטה ממנו, ואף אם יקח אין תפיסתו תפיסה ויחזיר כדי שיהיו כל בע"ח הן מאותו עיר או מעיר אחרת או ממדינה אחרת כולם יהיו שוים כל אחד לפי הדין ויהא מונח ביד ב"ד עד יריד הסמוך.

ב) מיד בשיצא הקול עליו שהוא בורח מחויבים הראשים ליקח כל אשר לו ונשבעו אותו ואשתו שאין לו מזומנים ולא העלימו כלום ויתנו הכל ליד הנאמן ויכנה מביתו ומקומות בב"ה תוך ל' יום ויוכתב בפנקס הקהל שהבית שייך לנאמן והנאמן ימכור הכל תוך חצי שנה ויתנם לבעלי חובות ואם לא יספיק יהא מותרם מיריד ליריד ויהא תפוס בתפיסה לכל הפחות ל' יום, ולא ימנה לכל דבר שבקדושה, אם יש לו איזה מנוי יורידו אותו עד שיפיוס בע"ח ואם ישיא בניו ובנותיו ויש להם ממון בסיוע מקרובים שנתנו לו הנדוניא יברר ע"י הקרובים שיקבלו באמונתם שהם נתנו הנדוניא והוצאות והבריחה היא לבע"ח אם לתופסו קודם או להחרימו קודם, וכל זה מי שמפסיד דרך משא ומתן אבל מי שפזר ונתן לנדן בתו או בנו הרי הוא כגזלן ויהא תפוס שנה תמימה ולפסול לעדות ולשבועה ואין לקרותו לס"ת ואבד חזקת הקהלה.

ג) באם שירצה להשיא בנו לא יתחתנו עמו כ"א דוקא שלא יתן לנדוניא יותר מסך מאתים זהובים פוליש, והמאתים הנ"ל יהיו דוקא מקרובים שנתנו לסיוע, ואם יכניס יותר ממאתים זהובים אף שיתנו הקרובים הנדוניא אזי אותו המותר על המאתים מחויב החתן להחזיר הכל וליתן לב"ח אף שהחתון נעשה כבר קודם שנעשה הבורח ואם יעבור החתן ויגמור השדוך מחויב להחזיר הכל וליתן לבע"ח הן בתוך המדינה הן בחוץ ממדינה.

ד) אם הכניס בתו ובתוך רביעית שנה אחר החתונה נעשה בורח יקחו הבע"ח הנדוניא מהחתן, ואם נעשה בורח אחר צ' יום אחר שהכניס בנו או בתו אין להבע"ח כלום.

ה) כל המלבושים שיעשה הבורח לאשתו תוך שנה שנעשה בורח יקחו הבע"ח.

ו) אם איזה בע"ח יעשה הנחה לבורח אפילו יתן לו ת"כ על ההנחה מ"מ יוכל אח"כ לתבעו ולהוציא ממנו סך ההנחה בדיינים והת"כ יהא בטל מעיקרו כדין הפקר ב"ד.

ז) כשיתנו חרם בבה"כ אודות הבורח מחויבים להיות אשתו ובניו בבה"כ בשעת החרם.

ח) מי שיקבל מהבורח בלא יריד תוך רביעית שנה לבריחה מחויב להחזירו לשותפות לכל הבע"ח אבל אם קבל באיזה יריד ולא בעיר הבורח אף שנעשה אח"כ בורח בעירו תוך רביעית שנה לקבלה שקבל זה חובו ממנו א"צ להחזיר מאחר שקבל ביריד.

ט) עלה המוסכם לגבות (משטר?) שאין בו ריעותא אף מיתומים קטנים דהיינו אחר זמן פרעון בשבועה וקודם זמן פרעון בלא שבועה ידינם כגדולים.

י) כתובת אלמנה קודמת לבע"ח מן מקרקע ומן מטלטלין אף אם לא תפסה, דהיינו לבתולה סך ש"ך זהובים ולאלמנה ק"ס זהובים קדימה המותר אם הניח בעלה קרקעות היא קודמת על כל מה שתברר שהכניסה לבעלה, אבל במטלטלין היא כשאר בע"ח ליטול חלק כחלק ואפילו אם תפסה או אם יהי' בע"ח תופס דינם שוה ועכ"פ אין לאשה שום זכות במטלטלין כ"ז שיש קרקע כי לעולם תטול קרקע בראש.

יא) באיזה ש"ח שנקבע ז"פ ביריד והבע"ח מודה שהוא חייב רק שטען שהוא פרוע או טענות אחרות אעפ"י דמן הדין מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו מכל מקום מצד התקון הוא שאינו צריך לקיימו מאחר שהוא מודה שהוא חייב ע"כ מחויב לשלם ואח"כ יטען בע"ח להשביע את בעהש"ט על טענותיו.

יב) בכל שט"ח שנקבע זמ"פ ביריד אם לא בא ופרע אזי מכריזין עליו חרם מיד בלי הזמנה.

יג) מי שהיה נשוי לא יבא על החתום ממרני תוך שתי שנים אחר החתונה ואם בא על החתום אזי אותו הממרם הוא בטל ומבוטל; והיתה השאלה אם אחד הוא מפורסם ובקי במשא ומתן אף בנערותו ונעשה בורח ג' שנים אחר החתונה אם לעשות בו דין בורח או לאו, הורחב הדבר.

יד) בענין מטלטלין של הבורח שכל הבע"ח שוים בלי שום קדימה אף אם יכתוב שעבוד מטלטלין אגב קרקע אעפ"י כן כלם שוים.

טו) מי שהוא מלוה לאחד שהוא פחות מן כ"ה שנים וכל הפחות שתי שנים אחר החתונה אף אם אבוו או חמיו חתומים עמו על השט"ח הוא בטל ומבוטל כחרם הנשבר כדין הפקר ב"ד הפקר.

טז) מי שלקח סחורה בהקפה ביריד וידים מוכיחות שרוצה להיות תיכף בכלל לוה רשע ולא ישלם יפסקו עליו כדין גזלן וכל עונשין שבעולם אף לתפסו בידי גוים וביסורים קשים זולת שאחר עונשין.

יז) מיום שנלקח עליו פתקא דאזמנתא נעשה בורח.

יח) מי שיצא חייב מבר"י וטען אין לו ואם נתברר בבירור גמור שהיה לו היזק בידי שמים כגון שרפה גזלה גנבה וכיוצא בזה שבזה הפסיד כל אשר לו אין להחרימו ולהיות לו כנושה עד שירוחם מן השמים, אכן אם טען אין לו מחמת שהפסיד בסחורה אין שאין משלמין לו אחרים ג"כ או שארי טענות גרועות כגון שנתן לנדן בנו או בתו אז יהיה מוחרם מיריד ליריד ואם אחר ל' יום שיהי' מוחרם ימסור כל אשר לו לב"ד ולא ישאיר לעצמו רק כדי חייו בצמצום ויראו שאין ערמה בדבר יפטרו אותו מן החרם אחר ל' יום ואם לא יפיים המוחרם הנ"ל וילך בשרירות לבו אז לא יכרזו עליו עוד עונש חרם רק יכרזו שהוא פסול לעדות ולשבועה ולא יתחתנו עמו ולא יצורך לזמון ולכל דבר שבקדושה ולא יעלה לס"ת ולא יתעסקו בקבורתו כי אם קרוביו ושום רב לא יתעסק בקדושי בניו ובנותיו עד שיפיים בע"ח שלו וכל ב"ד יעמדו לימין צדקו.

יט) באם הבורח אלם וב"ד וראשים לא יוכלו לכופו מחמת אלמותו אז הזריז להציל מן האלם זכה ואין לבע"ח אחרים חלק בזה, ואם הראשים אינם מחזיקים המוחרם בחרם אזי מידם יוציאו המלוים את חובם ואם הוגבו הראשים וסיעו לאחד מהמלוים אז ג"כ יגבו שאר בע"ח מן הראשים חובם וחלקם ואין להם שום דין למלוה ההוא שגבה רק על הראשים גוף החוב וגם היזקות והוצאות כל אשר יאמר כי הוא זה וגם הרשע לוה לא ינקה מהחוב רצו מזה גובה מהקהל רצו מהבורח ואף שחייב לערלים להכדיל הרי הדין שכל ישראל מחויבים לפדותו.

כ) מי שגזם נגד בד"י שיהי' בורח תיכף עושין לו דין בורח בכל העונשין והחלוקה תהיה עפ"י תקנת הקודם.

כא) לא יהיה לשום אדם עסק עם הבורחים ומי שיעבור איהו דאפסיד אנפשיה ולית דין ולית דיין על הבורח נגדו.

כב) הבורח יפסיד חזקת עירנית.

כג) אף אם לא יבקש רק הרחבת זמן בעלמא לתשלומין יעבירנהו ממנוי זולת שאר עונשין.

כד) אם איזה בע"ח רוצה לעשות פשרה עם המלוים שלו והכריזו עליו חרם אזי יהיה מוחרם שנה תמימה וישב בתפיסה שנה תמימה וכל החומרות הנ"ל.

כה) הנשבעין שבועת אין לי להכא עד שנה תמימה לא יוכל לחזור ולהשביע אם הם משני גלילות, אבל אם מגליל אחד יוכל לחזור ולהשביע אחר חצי שנה ולא יותר.

כו) מי שאינו מחזיק החרם במוחרם יעמוד תחתיו.

כז) בעניין אם הסחורה היא בעין מה שלקח הבורח מאיזה אדם ולקח איש אחד מהבורח סחורה בעין של איזה מלוה תוך צ' יום משנעשה בורח מחויב ,אותו האיש להחזיר למלוה סחורה שלו, ודוקא שיברר המלוה בראיה כרורה עפ"י עדים שזאת היא סחורתו בעין ממש ולא על פי שבועת המלוה, אבל אם הסחורה היתה של איזה מלוה לקחו הבע"ח מהבורח אז נאמן המלוה בשבועה בנק"ח וגם הבורח ישבע ע"ז שהסחורה שלקחו הבע"ח הוא של זה המלוה ויחזיר הסחורה ההיא, ופירש לי מנהיג אחד פרושו, דברישא קאמר אם לקח איש אחד מהבורח דהיינו שאותו האיש לא היה בע"ח רק שקנה במעות מזומנים מבורח סחורתו אזי אותו האיש צריך להחזיר למלוה הסחורה שלו ומעות שנתן להבורח נאבדו לגמרי, והטעם דבוראי שמע הקול שזה הוא בורח וכל אשר תחת ידו הוא אינו שלו והוי דינו כאלו קנה מגנב מפורסם דצריך להתיר מה שקנה וכית ביה משום תקנת השוק וגם הזוכר לעיל בתקנה כ"א שאל יהיה לשום אדם עסק עם הבורח, משום הכי אבדו מעותיו, גבשביל זה שאבד זה מעותיו מחויב המלוה לברר בעדים שזו היא סחורתו ואינו נאמן בשבועה, אבל בסיפא דבע"ח לקחו מהבורח נאמן המלוה בשבועה שהוא שלו ונוטל מאותו בע"ח.

כח) כל תקנות הבורחים אשר תקנו הקדמונים לטובת המלוה ועושי גדר וחזוק ועקרו את דין תורה כגון תורת צ' יום למפרע לחלוקת כל הבע"ח או מה שתקנו שכתובת אשה ובע"ח שאין לגבות מן מטלטלין אף אם גבאה לאחר מות בעלה וכיוצא בהן לא עשינו התקנה רק

לטובת בע"ח הדרים במדינתנו שנתפשטה תקנתנו, אמנם כנגד האנשים הדרים במדינות אחרות העמדנו הדבר על דת תורתנו.

כט) אדות נסיעות מעיר תוך י"א שנה מיום חתונתו פטור מפרעון חובות ובדף קנ"ג מבואר שפטור רק בתוך שתי שנים ולא יותר.

ל) שלא לולזל שום בע"ח מחמת מסים רק יהא נקבר בכבוד והיורשים יכנסו במקומו נגד הקהלי

לא) שלא יחרים שום רב לשום אדם ביחידות.

לב) שכר שדכנות מכל מאה מזומנים או תכשיטין וכסף וזהב יתנו מהסך מאיזה צד יותר גדול ב' זהובים ט"ו גדולים מכל מאה, ומספרים ומרגליות חובות כתבים וקרקעות יתנו החצי, ומה שהוא יותר מעשרה פרסאות יתנו ג' מכל מאה.

לג) שכר סרסור טו"ג ממאה ומן צאביל ואבנים טובות והב אחד מכל מאה.

לד) אם הבטיח לתן לסרסור יותר מקצבה שלו דינו כדין שדכנות.

לה) אסור לסרסור לקנות סחורה לעצמו אחר שהוליך לשום איזה סוחר.

לו) קדושין בלא חופה כופין על הגט.

לז) אין ב"ד יכולין לתן חרות והרחבת זמנים לשום אדם בע"ח אם לא לנשרפים או לנגזלים ודוקא שההיזק הוא כדי חובות.

לח) אין לב"ד לתן שום הרחבת זמן לשום בע"ח אם לא שההרחבה היא לטובת המלוה, ודוקא שיתנו ערבות מספיקין על הזמנים וכשיראו הב"ד שהוא לטובת המלוים מחויבים לשלוח אחריהם ולהציע לפניהם טובתם, ואיזו מנהיגים שיעברו אזי יוגבה בדיינים מהמנהיגים ההם מלבד עונשין קנסות כמבואר, זולת לנשרפים ולנגזלים רשות לב"ד לתן הרחבה לפי ראות עיניהם.

ה (דף 72).

מודעת זאת בכל הארץ איך שנפסק פה בבדה"ג דקהלתנו יצ"ו בנדון גבית החוב אחר הערדוקציא שבכל שט"ח שלא נכתב בפירוש לשלם במטבע שיצא בשעת הפרעון החוב אזי יחשב בפרעון כל ג"ש ברעסליר שני צעהניר וחצי, ובאיזה שט"ח שנכתב בפירוש לשלם במטבע שיצא בשעת הפרעון אזי מחויב לשלם כל ג"ש ברעסליר בחשבון שני צעהניר כפי הערדוקציא, ואף גם זאת נפסק שכל העירות יחשבו יום הערדוקציא מיום שהוכרז בעירות גדולות שבהם גראד שהוכרז כמבואר בערדוקציא הזמן מתי יוכרז זמן אחד לכלם והוא יום י"ז אלול שנת תקכ"א לפ"ק. ובכל הנ"ל אין חלוק בין קרן ובין רווחים, דין אחד להם, וכבר נתיסד וחרות על לוח הפנקסאות דשתי קהלות קדושות דפה ת"ה והו"ל בח"י שני בתי דינים שתי הקהלות יצ"ו, ובראשם הגאונים הגדולים המפורסמים מוהר"ר נפתלי הירץ זלה"ה אב"ד דקהלתנו והגליל יצ"ו, וה"ה מוהר"ר יצחק ר"מ דקהלתנו וללה"ה, אשר בטענת לא הרוחתי אינו יכול הלוה לישבע לא הרוחתי כי אם על עשרים שבועות למפרע מיום בואו לב"ד להודיע להמלוה לסלקו ואינו נאמן לישבע על המותר מעשרים שבועות אפילו בשבועה חמורה, כל זה מבואר בפנקס דת"ה דף פ"א ובפנקס זה דהו"ל בדף צ"ב ע"ב, וכן פוסקים פה תמיד וגם עכשו יצא מאתנו לתפס"ד מחמת טענת לא הרוחתי אשר עפ"י הערדוקציא כנ"ל והוא יתד של תמוט למען דעת כל עמי הארץ באנו עה"ח יום א' י"ד שבט שנת תקכ"בית לפ"ק. הועתק אות באות מגוף פסק הנ"ל הנחתם בחתי"ו כבוד אדמו"ר הרב הגאון הגדול המפורסם בדורו תפארת ישראל אב"ד דקהלתנו והגליל יצ"ו כבוד ק"ש מוהר"ר חיים כהן רפאפורט יצ"ו ובח"י כל הרבנים הדיינים דקהלתנו פה"ק לבוב דהו"ל יצ"ו. נאום הצעיר באלפי יהודא ליב בהנגיד ה"ה מוהר"ר צבי הירש זללה"ה קאזינר.

ו (דף 75).

הערט צו כל הקהל הקדש, דא לאזין כבוד האלופים ראשים רוזנים מנהיגים נגידים מפורסמים דשתי הקהלות פה"ק לבוב יצ"ו משמיע ברבים זיין אז כל הכתבים וואש שיך לדיני ממונות הן פסקים והן פשרות והן קנינים והן בעסקי נחלאות והן תנאים וכל הכתבים בעסקי מקח וממכר מוז אלטץ זיין בחתימת יד כבוד הרב המאה"ג ריש מתיבתא גרו דהיינו הכתבים

שחמה בחוץ לעיר יצ"ו כל זמן עתה שיהיה כבוד הרב המאה"ג גריש מתיבתא בחו"ל, אונד וועלכש כתב מהכתבים האלו וואש וועט זיין בלא חתימת כבוד הרב הר"מ נר"י זענין דיא כתבים בטל ומבוטל כחרם הנשבר ושום ב"ד לא יזדקקו לכתבים האלו כלא יהיו חשובים וכחספא בעלמא וולת זה וועריז העדים והחתימות תחת הכתבים הללו גיקנסית בקנס עצומים כדין העובר על דברי הקהל אונד נגד מעמד ומצב הקהלות אונד דיא התראה איז במקום שלש התראות וניתן לכתוב בפנקס הקהלות למען תהיה למשמרת וניתן להתום, כ"ד היום יום ו' ר"ח אדר תק"ד.

נאום יוסף במו"ה נתן נטע סג"ל.
ונאום יצחק במו"ה שמעון.
ונאום פייבל במו"ה יעקב קאפל.
ונאום שרגא פייבל במו"ה שמואל.
ונאום אברהם במו"ה יואל סג"ל.
ונאום ישכר בער מלבוב.
ונאום נפתלי הירץ מבית לוי.
ונאום הקטן יעקב ישעי' בהר"ר אהרן נעבילישז"ל.
ונאום ברוך במוהר"ר מענדל מלבוב.
ונאום אברהם בהר"ר אהרן מדראהביטש.
ונאום עזריאל במוהר"ר יוסף.
ונאום יהודא ליב בהרב מו"ה נתן נטע שפירא.
ונאום ארי' ליב במו"ה צבי הירש.
ונאום יעקב במו"ה משה.

הועתק אות באות מגוף הכתב בכתב יד הסופר ובח"י האלופים הראשים מנהיגים הנ"ל.
הק' חיים בפ"ק מו"ה יחיאל מיכל ז"ל הי"ד.
ונאום הק' צבי הירש בה"ה מו"ה אברהם כ"ץ ספרא.

ז (דף 80).

העתק מפנקס הארצות יצ"ו מיריד אדר ת"ד וז"ל:

גם זאת מצאנו והסכמנו לכל איש שיהא נשוי לא יבא על החתום בשום ממרני או שט"ח או אפילו אם אביו או חמיו חתומים עמו על השט"ח ההוא וחתימתו היא בטלה ומבוטלת כחרם הנשבר שאין בו ממש והדבר הזה יכריזו בכל הקהלות כדי שהעולם יהיו נזהרים ומותרים ועומדים על זאת, וכל זה מצאנו מהיום, אמנם הממרנות החתומין קודם היום הזה יהא דינם כפי התקנה הקדומה: נאום יהודא ליב סופר דלבוב.

הועתק אות באות מגוף פנקס הארצות יצ"ו.
המעיד על ההעתק. נאום המעתיק אברהם זלצבורג.

ח (שם).

העתקה מפנקס הארצות יצ"ו מי שיש עליו כתובה וב"ח. עלה המוכסם שהאלמנה קודמת לגבות כתובתה מן הבעלי חובות בין מקרקעי בין מטלטלי, אפילו לא תפסה, דהיינו כתובת אלמנה קודמת לגבות ק"ן זהובים כל זהוב שלשים גדולים כנ"ל וכתובת בתולה קודמת לגבות שלש מאות זהובים פ"ט. ואם תברר שהכניסה לו יותר אוי עכ"פ תטול בראש ק"ן זהובים או ש' זהובים כנ"ל, ובמוהרות אם הניח בעלה קרקעות היא קודמת עד כדי מה שהכניסה לבעלה. אבל במטלטלין היא כמו שארי בעלי חובות לקח חלק כחלק ואפילו אם היא תפסה מטלטלין או אם היה הבע"ח תופס דינם שוה, ועכ"פ אין להאשה זכות במטלטלי כל זמן שיש שם קרקע כי לעולם תטול הקרקע בראש.

העתקתי כנ"ל אות באות. נאום יהודא ליב סופר דלבוב.
נאום המעתיק מן ההעתק הנ"ל יעקב מבית קצינאלינפוגין.

ט (שם ע"ב).

בענין הבורחים, העתק מפנקס הארצות יצ"ו.

כבר נתבאר בתקונים בפנקס שהסחורה בעין יוחזר מהבורח להמלוה, הנה הסכמנו עכשו אף אם הסחורה בעין היא ביד איש אחר אשר קבל הבורח תוך ל' יום לבריחתו, יהא דינו כאלו

הסחורה ביד הבורח עצמו ולהחזירה ליד מי שהיא שיכה. אמנם אם הבד"צ לקחו מיד הבורח אזי אף אם יש לו עדות וראיה ברורה שהיא שלו ממש אזי מחויבים שניהם הבורח והמלוה לישבע בנק"ח שהסחורה זו לקח אותו אזי יוחזר להמלוה. ואם ימצא הסחורה ביד איש אחר שלקח אותה מיד הבורח תוך ל' יום לבריחתו אזי מחויב האיש ההוא להחזירה להב"ד, אמנם לא יהא נאמן בעל הסחורה לקחת אותה לעצמו לבד, כי אם שיביא ראיה בעדים כשרים שהסחורה שלו היתה וממנו קנאה הבורח. נאום המעתיק שמשון.

י (שם ע"ב).

הנהגת סרסרות מבתים, תקנה קדומה באלול שנ"ה טוב"ה לפ"ק.

ראה ראינו כמה פקפוקים וחלוקים וטענות ותביעות שנתהוו בימים שעברו וחלפו בענין שכר סרסרות מכירת בתים וקרקעות איזה סך יתנהגו לשלם ממאה. וכלפי שלא נמצא בהחלט שום דבר קצוב בשום פוסק ולא בשום תקנה, ע"כ נתרבו פסקי דינים בדברים אלו זה בכה וזה בכה. ובכן התעוררנו ונתאספנו נחנו דיינים מד"א ועשינו קצבה זו מהיום והלאה שאם יהיה סך דמי המכר רק חמשה מאות זהובים או פחות מסך זה אזי יתן כל צד סרסרות זהוב אחד מכל מאה זהובים, ואם יהיה סך דמי מכר הבית יותר מחמשה מאות זהובים יהיה מה שיהיה אפילו בכמה אלפים, אזי יתן כל צד סך דהיינו עד חמשה מאות זהובים יתן כל צד מכל מאה זהובים כנ"ל, ואה"כ מכל מאה הנוספים יתן כל צד עשרים גדולים מכל מאה זהובים אפילו עד מאה אלפים ורבבות. וכדי לקיים כל תוקף מאמר תקון הנ"ל הכריזו זה התקון בכל בתי כנסיות שקבלנו עלינו לקיים לפסוק כנ"ל. נאום המעתיק שמשון.

יא (שם ע"ב).

יום ב' ה' כסלי שצ"ט לפ"ק הכריזו בידיעת האב"ד מהיום הזה והלאה לא יתקשר שום בר איש בתק"כ בם"ג ובשבועה וחרם יהושע בן נון אך ורק כל התקשרות יהיה בעונש ת"כ ובעונש שבועה חמורה וחרם יב"ן כנ"ל יהיה נחשב כאלו נעשה בפועל ממש כן יקום כל התקשרות שנעשה מהיום והלאה, לאפוקי מה שמאז ומקדם. נאום המעתיק שמשון, וכל מי שיעבור ויתקשר בת"כ בם"ג או שיקבל בהרם יב"ן או בשבועה ממש יהיה ההתקשרות בטל מעקרו כדין הפקר ב"ד הפקר ויתנו הצדדים קנס. נאום המעתיק שמשון.

יב (דף 83 ע"ב).

בדבר השטרות הנעשים עפ"י התר עסקא רבו מהעם המבטלין כיס של חברו' כמה שנים ואה"כ טוענים שלא הרויחו בשום משא ומתן שלהם ורוצים לשבע על זה וע"י זה נמנעו העם מלהלות זה לזה. ע"כ עלה במוסכם שני בתים דינים דשתי הקהלות בצירוף הרב ה"ה אב"ד ומ"ץ ובצירוף הרב ה"ה ר"מ דקהלתנו יצ"ו שאינו יכול לשבע שלא הרוחתי כי אם על עשרים שבועות למפרע מיום בואו לבד ולהודיע להמלוה כדי לסלקו. ואם לא בא אזי אינו נאמן אח"כ לטעון שלא הרויח על יותר מעשרים שבועות למפרע שום טענה בעולם ואף בשבועה חמורה. וזאת הוכרז בכל בתי כנסיות דפ"ק לבוב ולאות ולמשמרת למען יעמדו ימים רבים כתבנו וחתמנו דברי הדיינים בצירוף הרב אב"ד נרו ובצרוף הרב ר"מ היום יום א' כ"ט ניסן תס"ו לפ"ק:

נאום הק' יצחק בהרב ה"ה המפורסם מו"ה יוסף סג"ל חופ"ק לבוב יצ"ו.
נאום הצעיר יעקב יעקל במהר"מ ז"ל מלבוב.
נאום הצעיר חיים בא"א מהרר"י.
ונאום הק' נתן במוהר"ש ז"ל.
ונאום הק' צבי הירש בה"ה המופלג מו"ה פנחס משה זצ"ל.

לזה נקרא שמו עשק כי התעסקו עצה"ע ואח"כ טוען לא הרוחתי לזה גדול שמנו כנ"ל ואח"כ אינו נאמן לטעון כנ"ל.
הק' נפתלי הירץ אשכנזי חונה פה ק"ק לבוב והגליל יצ"ו:

הועתק אות באות מגוף הכתב והחתימות שנכתב ונחתם בפנקס דכבוד הרבנים הדיינים דק"ק לבוב דת"ה בדף קפ"א ע"ב:
נאום הצעיר באלפי יהודא ליב בהנגיד ה"ה מו"ה צבי הירש ולה"ה קאוינר.

יג (דף 87).

מכאן מודעא בדבר המעשה אשר לא נהייתה מה שהלשין ה' חיים ב"ה זעליג מק' או-הניב אשר דבר סרה על אנשים אפרתים מק"ק הנ"ל ומסר נפשם להריגה, ה"ה האלוף מו"ה יהושע במו"ה חיים וה"ה מו"ה ברוך במוהר"י העשיל כ"ץ ובנו הר"צ הירש, ובעזרת השי"ת אשר הציל אותם מיד המסטין הנ"ל. והיה משפט בין האלופים דק"ק הנ"ל עם המסור הנ"ל בערכאות הגראד דפה ק"ק לבוב, ויצאו האנשים האפרתים הנ"ל בדמוס עפ"י התבררות והתלבנות טענותיהם ודברי האנשים הנקיים האלו, ועפ"י פס"ד מהגראד נפסק קנס על המסור ה' חיים שיחזיר להאנשים הנ"ל הוצאותיהם העולה לערך חמשה מאות זהובים פ', כפי אשר ירצו האנשים האלו לברר דבריהם ובכן דינא דמלכותא דינא וגם עפ"י דת תוה"ק להכשיר נזקיהם של האנשים החשובים הנ"ל עד פ"א, רק שאין הזמן גרמא כעת לירד עם המסור הנ"ל בדינא ודיינא, לכן כאשר עתידין בעל זרוע לפול וידנו יהא על העליונה אזי יהא ביד האנשים הכשרים הנ"ל לאות ולראיה שרשות בידם להוציא כל הוצאותיהם והוקם מיד המסור הנ"ל בכל אשר המצא ימצא חובות ידם הן ממטלטלין והן מקרקעות ואפילו מגלימא דעל כתפאי בחייו ובמותו וכל הונו ורכושו של המסור הנ"ל דקנאי ודעתיד למקני כלהון אחראין וערבאין להכשיר נזקין של האנשים הכשרים הנ"ל, ובכדי להעמיד הדת תוה"ק על תלה ולהיות למשמרת ביד העשוקים לדורי דורות, כתבנו וחתמנו לדורי דורות. הכ"ד הרבנים הדיינים בצרוף כבוד אמו"ר הרב הגאון המפורסם מופת הדור האב"ד ומ"צ דקהלתנו פה ק"ק לבוב והגליל יצ"ו יום עש"ק י"ב שבט תקל"ה לפ"ק. נאום יחיאל מיכל בריסקר. ונאום אהרן ישכר בער סג"ל. ונאום הצעיר משה בהרב מו"ה יאיר זצ"ל.

חת"י הכ"ד אמתית ובודאי הוברר להם הדברים על בורין ע"כ בע"ה יום כ' חמשה עשר בשבט קהל"ת לפ"ק. הק' שלמה חונה פה ק"ק לבוב והגליל יצ"ו.

דברי כבוד הרב הגאון המפורסם אב"ד והגליל וב"ד א"צ סער והאמת עד לעצמה אך למען הציל עושק מיד עושקו, והיה בתת ה' עת לטובה ויהא הזמן גרמא בכל מקום אשר ימצאו אופן להוציא דמי נזקם מן המסור המפורסם כל ב"ד צדק מישראל יעמדו לימין צדקם להחזיק מרפיקם ולתן להם עוזרים. הכ"ד הטרוד היום יום הנ"ל לפ"ק לבוב. הק' דוב בער בהגאון אב"ד זצ"ל מיזאמושטש חופ"ק לבוב יצ"ו.

הועתק אות באות מגוף הכתבים עם כל החתומים. ולראיה באתי על החתום הק' שלמה מקרעמניץ דיינא וספרא דק"ק לבוב יצ"ו.

יד (דף 94).

באשר שיצא הרבה מכשולות ע"י הבעלי מלאכות חייטין שממשכנין הבגדים מה שנתנו הבעלי בתים לתקן, בכן יצא קול כרוז בבה"כ שהתיכה דאסורא להלות לשום אדם על הבגדים שהם מחותכין וק"ו על בגדים שלימים שתקנו כל מלאכתם, בכן מעתה ומעכשו כל איש מישראל שילוה על הבגדים הנ"ל מחויב להחזיר להבעלי בתים בחנם בלי שום פרוטה, וכל בד"י שבישראל מחויבים להעמיד לימין צדק להוציא הבגדים מהמלוה בחנם בכל כפיות ונגישות, כל זה יצא בהסכמת אלופים דיינים בצירוף הרב ה"ה ר"מ דלבוב יצ"ו יום א' ר"ח טבת אמת"י לפ"ק:

טו (דף 98 ע"ב).

הברכה אחת הואלנו ברכה המפורשת בתורה נתקיים בנו בגלות המר אלו בתי כנסיות בית המקדש מעט ואיכא סבר בבבל דמקדמי ומחשכי לבי כנשתא ועל כל פסיעה תכסה ומקיימים הליכה ברגל וכמה תשו חכמים לעולי רגלים לישר הדרכים לפניהם ולסלק המסלה למען לא יהיה להם עכוב בדרך הולכים הוא קרוב וממהר לבא ושלא להפסיק בדרך רשות הרבים ורשות היחיד. והפסקות ושמשות לעבר ומשמשת להבא אזהרה היא לכל דור ודור לפנות הדרכים ועל אלו יוצאין לתקן את הדרכים וביחוד דרך הכבושה לבית הכנסת שכבשום עולי רגלים מימות עולם מה יפו פעמיך להולך בדרך יקר כי מי בקש זאת רמוס חצרי מבואות המטונפים, ועתה למען ציון לא אחשה שערים המצוינים בבתי כנסיות אשר חדשים מקרוב באו ובונים בתים סמוך לשביל הרבים באורח מישור המהלך לבתי הכנסיות ומעכבים ההלוך הישר ומשימים עקוב

למישור עון עקיבם תסכם שגורמים לסבב הדרך מחמת הווינץ ובריאהוין ובאסקיבא, שעשו בכתים הנ"ל מחדש ומים היוצאים דרך מפתן הבית מפסולת גורן ויקב, הולכים מים רבים דרך נתיבה כנהר שוטף וכגלי הים כל גל וגל רמי קלא קול שאון מעיר המון רבים אשר ירדו מים עד ארכבותיהם דא לדא נקשן, ועד מתי יהיה זה למוקש, ונקטה נפשם אף אלו היו מים זכים וביותר שהם מים עכורים וסרוחים כל שופכין מן הווינץ ומן הארינציש, והריח רע עולה ובוקע לדרך רחיקא וחדל מלהלך לבית הכנסת עבור זה והסרחון אינו תלוי אלא בהם ומן המים הנ"ל נעשה טיט ורפש והולכים בו כמו בארץ חומר, ואחרון הכביד שמטילין גללי בהמה על דרך הרבים ומסלה העולה לבית הכנסת ואין שם לנטות ימין ושמאל וגם מחיתכם כמה בתים אחרים משכונים הקרובים והרחוקים מחמת מיא הרדופני הנ"ל וממש זה רודף וניתן להצילו ממנו וכן לא יעשה כזאת בישראל היאומן כי יסופר במה נקדם ומה רפואה נבקש להם למצוא מזור ותרופה להסיר המכשלה הזאת מתחת ידם, בכן קמנו ונתעודד אנחנו בי דינא רבא וכבוד הרב המאה"ג הר"מ נ"ו לראות המועקה ולתקן המעות. וזאת אשר הסכמנו בהסכמה אחת עפ"י דת של תורה יצא מאתנו ב"ד ומכבוד הרבנים לתוהד"ג ובגזרת עירין לא יהי' ער ועונה לכל העובר על דברתו אחת מהנה מכאן ולהבא. וזה יצא ראשונה מהיום ומעכשו חלילה לשום אדם להטיל גלל בהמה מחוץ לביתו אף באקראי בעלמא בשעה מועטת בשום התנצלות בעולם ובל יראה ובל ימצא רק יטמין בחצר ביתו בבורות ושיחין ומערות עד עת שיוליך הזבל רבה מחצרו למקום שאין שם הלוך בני אדם. אודות המים מהווינץ והרורניציש ומברייאהוין ובאסקאביטש אשר על הארץ תשפכנו כמים ומקלקלים הדרכים מבלי תת עובר דרך שם לבית הכנסת יצא לתפסד"ג שמהיום ומעכשיו מחויבים להניח שם מרזבות רחבים תחת הקרקע והמים הנ"ל ילכו דרך שמה מביתם עד לנהר פולטוב, והמרזבות יהיו מכוסים בנסרים ומחופים בעפר בכל מדת האורך המתחיל מבתים עד לנהר פולטוב בלי שום הפסק כלל בין המרזבים קרקע פנוי וכל השייכים להרחקת נזק הנ"ל יתן כל אחד חלקו המגיע ממנו לתקון הנ"ל. והמצוה על כל אחד להתעסק בעצמו ומצוה בו יותר מבשלוחו שלא להחמיץ הדבר כל אחד מבעלי בתים הנ"ל יתעסק בעצמו ולא יסמכו זה על זה כקדירה דבי שותפי. כל הנ"ל יצא מאתנו לתפסד"ג מאתנו ב"ד ומכבוד הרב המאוה"ג הר"מ לאשר ולקיים מיד ולדורות ככל הכתוב כאן בלי שום שנוי ובתוקף חמור חרם הקדמונים חרם יב"ן ובקנס עשרה טאליר קשים על בה"כ בלתי שום מחילה בעולם בכח מעשה ב"ד יפה ועשרה טאליר קשים על המבצר על כל העובר על דברים אלה. וכל המקיים ולבו לשמים יתברך בברכה אחת אפים מאלקי ארץ ושמים וישכון כזית רענן בטח ושאנן. כ"ד הרבנים הדיינים בצירוף הרב המאוה"ג הר"מ דקהלתנו פה ק"ק לבוב יצ"ו היום יום ג' ר"ח אדר שני תצט"ו לפ"ק. הק' אברהם סג"ל מטיסמיניץ חונה פה ק"ק לבוב. הק' יוסף יהושע פלק שור ב"א מו"ה משולם פייביש שור. הק' שמואל מואלקוויי. הק' מרדכי במוהר"ץ ז"ל מלבוב. הק' יוסף במוהר"ר מנחם מאניש זצ"ל. הק' אלכסנדר זיסקינד במוהר"ר ליב זצ"ל. הק' ישכר בער במוהר"ר משה איגרא זללה"ה. הק' ארי' ליב במו"ה יהושע חיים ז"ל מראווי. הק' דוב בער הלוי במוהר"ר מוהר"ן הירץ זצ"ל. הצעיר באלפי יהודא ליב במו"ה צבי הירש קאזינר.

הפס"ד הנ"ל בחת"י הרב המאה"ג הר"מ דפה ובחת"י תשעה דיינים. הועתק אות באות בלי שום חסרון ויתרון מגוף הפס"ד בח"י הרב הר"מ והדיינים להיות חקוק על לוח הפנקס ולמשמרת ולראיה באתי עה"ח היום יום ג' ג' סיון תקל"ג לפ"ק. הק' דוב בער בהגאון אב"ד ז"ל מזאמושטש חופ"ק לבוב יצ"ו, ונאום הק' אהרן ישכר בער במו"ה יוסף סג"ל זצ"ל.

טז (דף 107 ע"ב).

השורה הזאת תהיה לעד להאלוף התורני מו"ה שלמה בהר"ר אשר יצ"ו איך שבנה בית מקדש מעט פה ק"ק זידיצוב. וזה דבר חדש אשר לא היה כבר לעולמים לא בה"כ ולא בית החיים וכהיום בחמלת ה' עליהם ובחכמת שלמה הנ"ל גם שהזיל בספו וזהבו על בנין בה"כ ועל אדמתו אשר קנה השם ישלם גמולו הטוב ושכרו יהיה מכופל וכל מן דין ודין יסמכו את ידיו להיות לו לעזר ולסעד כי כבד עליו הדבר לעשות לו לבדו באשר שאין ידו משגת וכל העוסק בבנין מתמסכן חלילה. בכן נדבות פי יהיו לרצון בפני לבבות הטהורים אשר לאל ידם לסייע לדבר מצוה גדולה כזאת היה לפנים בישראל להיות עזור וסומך ומחזיק ידי עושה מצוה כזה ראה וקדש אמרו לו.

כ"ד המעתיר הבא על ההתום יום ג' טו"ב אלול דת"ן לפ"ק. נאום משה לוי חופ"ק ראוריל. ע"ד טענות ותביעות שהיה בין האלוף התורני מו"ה שלמה בהר"ר אשר ובין כ"מ ברוך בהר"ר משה מעשיל פסקנו שישבע מהרש"ה שהקרקע פנויה בתוך הגדר שהוא חצר לפני בהכ"נ עז"נ קנה מן הערל כשקנה הקרקע אשר בהכ"נ עז"נ הנ"ל עומד עליו, וכשישבע כנ"ל אז אין לכמו"ה ברוך ולב"כ ויו"ח שום דו"ד ושום זכות בע"נ על הקרקע הנ"ל. רק הקרקע יהא שיך להצר בה"כ הנ"ל בחזקת מהרש"ה וב"כ ויו"ח. הצעיר פנחס משה. ונאום ישעי' קאצנאלפוגין. ונאום יצחק איש מבית לוי. ונאום הצעיר חיים מלבוב. כל הנ"ל הועתק אות באות הנפסק פה מפינו ב"ד ביום ג' ט"ז אייר תנזי"ן לפ"ק. ובאותו מעמד שהיה המשפט לפנינו היו כמה וכמה מנהיגים ויחידים מק"ק הנ"ל בשעת המשפט ואין מתעורר באיזה ערעור לומר שאין למוה"ר שלמה הזכות בנין והקרקע של בהכ"נ רק אדרבה נתנו עריהן ויצדיקו את מוהרר"ש הנ"ל בבנין בהכ"נ אשר הכל נתן משלו, ולהיות לזכרון למשמרת הנעשה לפנינו, באנו על החתום כ"ד הדיינים היום יום ד' ח"י אייר תנזי"ן לפ"ק. נאום ישעי' מבית קצנאלנפויגין. ונאום הק' משה מזאמושטש. ונאום הצעיר חיים מלבוב דה"ל.

יז (דף 139 ע"א).

מודעת זאת ניתן לכל מאתנו הח"מ בדבר הקרקע פנויה שהוא הליק לצרכי רבים הידוע במצרים מצד אחד בית שהוא לעת עתה של ה"ר מוהר"י במוהר"ר משה, ומצד השני בית שלעת עתה של המרומם מו"ה שמואל בהנגיד המנוח מוהר"י ליב דובש, ובנין שע"ג הליק השייך ג"כ למוהר"ר שמואל הנ"ל כפי הכתבים שבידו מאבוי המנוח ז"ל. וכהיום נתעורר ה"ה מו"ה שמואל הנ"ל שיש חשש בדבר שלא יבא ח"ו לידי גרמא בנזיקין ומב"ש נוק עצמו ח"ו מחמת הליק הנ"ל שהיא פתוחה תמיד ולמיחש מבעיא, ולאשר שעינינו ראו ולא זר שיש לחוש לדבריו נתננו הליק הנ"ל החת ממשלת המרומם מו"ה שמואל הנ"ל לעשות בה כאות נפשו אף לפתוח מביתו הנ"ל להליק הנ"ל פתח קטן שיהיה לו להשתמש בו ויהיה הליק הנ"ל מוחלט ומוסנר תחת רשות מו"ה שמואל הנ"ל ולעשות בהליק הנ"ל דלתות משני עבריהם אחת לרשות הרבים שהיא לפני שער קראקוויר ואחת דלתות לסמטא שהוא לצד בהכ"נ הקדושה ואעפ"כ זכות הרבים תלוי בי' בהליק הנ"ל שהיא ג"כ לצרכי רבים כמאז ומקדם לילך דרך שם ביום ובלילה ולישא משא דרך שם וליסע עם עגלה דרך הליק הנ"ל בלי שום מחאה בעולם ואם לא ירצה מו"ה שמואל או ב"כ לפתוח הדלתות הנ"ל רשות ביד יהיה מי שיהיה אף לשבר הדלתות הנ"ל אף בחצי לילה ותיכף אחר השבירה מחויב לתקן על הוצאותיו, ובעד המעט זכות הנ"ל הניתן למו"ה שמואל הוא סלק שני אדומים ליד הפת על הצטרכות הקהלות. כל הנ"ל נעשה במעמד שבעה טובי העיר. כ"ד היום יום א' כ"ה אייר תצוי"ן לפ"ק. נאום יצחק במו"ה מנחם מאניש סג"ל מלבוב. נאום יצחק מלויצק. ונאום הק' אברהם במוהר"י ליב ז"ל מלבוב. ונאום הק' צבי הירש קאזינר מלבוב. ונאום אליעזר ליפמן סג"ל. ונאום צבי הירש מייזלש. ונאום הק' ישראל בר"ד מלבוב. הועתק אות באות מגוף הכתב ולראי' באתי עה"ח. הקטן אברהם ספרא ודיינא יצ"ו.

יח (דף 139 ע"ב).

ונבא היום אל העין לעיונא במלי דמתא ובצפיתנו צפינו שה"ה האלוף הראש התורני מו"ה שמואל במוהר"י ליב ז"ל הציע דבריו באשר שאבוי המנוח ז"ל היה רובץ תחת עול המסים וארנונות ונתן לאלפים ולרבבות עד יום מותו ואחריו קם בנו תחתיו למלאות מקומו ויט שכמו ג"כ לסבול עול המסים והיה הלוך וחסור בחסרון אשר לא יוכל להמנות עד דיוטא התחתונה מחמת גודל עול המסים אשר עליו ובא ביד נושים פריצים עריצים ולא היה רוצה לגלות עצמו טפח כי מסוה הבושה על פניו וכהיום אינו בהשג יד לצאת י"ח פריצים והנושים אצים ומה גם שבנותיו הגיעו לפרק בתולה נשאת ואין בידו מאומה להשיאם מחמת רוב החובות אשר הקיפוהו, כתרוהו כגורן וכסכלא לעוגא ומן הראוי הי' לתמכו ולסעדו מקופת הקהל, אך מחמת מניעת המקבל שאינו למוד בכך רק את זה בקש מאתנו האלופים הח"מ דבר מועט רצועת קרקע קטנה שתחת ביתו. לזאת עינינו ואמרנו כולנו כאיש אחד והרכינו ראשינו למלאות משאלותיו שכל

הקרקע שתחת ביתו יהיה שלו לעשות בו כרצונו וכאות נפשו באין מוחה ומעכב בעולם עד שירחיב ה' את גבולו, כל הנ"ל קבלנו עלינו ועל הבאים אחרינו לאשר ולקיים בכל תוקף ועוז ותעצומות. דברי האלופים ראשים רוזנים מנהיגים פה ק"ק לבוב יע"א דחו"ל. יום ד' כ"ה תמוז תקיו"ד לפ"ק.

הק' שלמה בהרב מהר"ז וואלף היילפרין. | ונאום יעקב במו"ה שמעון וואלף מלבוב.
נאום ארי' ליב במו"ה אהרן שור מלבוב. | ונאום אברהם במו"ה שלמה ז"ל.
הק' צבי הירש במוהר"י ליבש מלבוב. | ונאום ישכר בער מלבוב.

הועתק אות באות מגוף הכתב והחתימות. ולראי' באתי עה"ח הק' אברהם ספרא ודיינא יצ"ו.

יט (דף 141).

אמת וצדק שיצא כרוז בחו"ל פה לבוב בבהכ"נ דחו"ל על דבר הש"ח מה שהיה מוגה בשלישית תחת יד הרב הגדול אב"ד בשני הקהלות מו"ה משה חריף יצ"ו והש"ח הנ"ל היה שיך להחברה קדושה דקברנים יצ"ו, ומשמעות הש"ח סך שבעה וחמשים והובים וט"ו גדולים וחתום עליו שמואל במו"ה יעקב איש צבי הנקרא שמואל ר' מענקש ועדי הקיום היו שני אנשים מהחברה דקברנים יצ"ו ונאבד השט"ח מיד הרב הנ"ל ושט"ח הוא פרוע. בכן הכריז השמש בבהכ"נ הנ"ל שלשה פעמים כל מי שיש בידו השט"ח הנ"ל יבא מיד לב"ד לתבוע החתום הנ"ל ואם לא יבא לב"ד מיד אזי יבטלו הב"ד הש"ח הנ"ל כדין הפקר ב"ד הפקר. בכן מאחר שאין קול ומצפצף על השט"ח הנ"ל, בטלנו אנחנו הב"ד השט"ח הנ"ל כחרס הנשבר כדין הפקר ב"ד הפקר ושום ב"ד לא יודקק עבור השט"ח הנ"ל. כד"ה יום ד' בר"ח תמוז תמזיי"ן לפ"ק. נאום שלמה קראקיווער מלבוב. ונאום ישעי' בן לא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ וצללה"ה דובש מלבוב.

כ (דף 154).

היום יום דלמטה בא הנה לקהלתנו פק"ק לבוב הנגיד הקצין המפורסם מו"ה יעקב במו"ה יצחק כהנא שפירא מחותנו של הרב הה"ג המפורסם מוהר"ר יצחק אבד"ק חלמא והראה לפנינו אגרת בח"י הרב הנ"ל שבותב לבנו הרב הה"ג מו"ה מרדכי חתן הנגיד מוהר"י הנ"ל, וזה תורף אגרת שבותב לבנו הנ"ל שיכתוב הנה להרב הה"ג הר"מ ולעשות מחאה על המקומות בבהכ"נ דתוך העיר בע"א ובע"נ אשר עומד עליהם ה"ה מו"ה אנשיל רוכל, וכותב הרב הנ"ל שעומד על המקומות רק בשכירות ששכר אותם מאת הרב הנ"ל, ובופי המקומות כותב שהמה שלו וגם כותב בנו הרב מוהר"ר מרדכי הנ"ל להרב הגאון הר"מ וי"ל לפי הנשמע ה"ה הנגיד מהרר"א אנשיל בקהלתכם נתן במתנה המקומות בבהכ"נ לבנו. וכתבתי זאת לאדוני אבי הגאון נ"י ואשר השיב לי יהא למראה עיני כ"ת, והאגרת נכתב ביום ה' כ"ד תמוז תקל"ו בק' בראד. ובביאת הנגיד מו"ה יעקב הנ"ל הנה פה"ק לבוב שלחנו שליח ב"ד למוהרר"א הנ"ל מה שישיב על הדברים האלה, ואיננו בביתו פה נסע לרופא לק' בוברסק ואף גם בנו איננו פה כי נסע לעיר דנציק. והובא זאת זכרון למשמרת בפנקס הדיינים ולראי' באתי עהח"ת היום יום ב' ד"ח תמוז דהאי שתא תקלוא"ו פה"ק לבוב יצ"ו.

הקטן שלמה מקרעמניץ דיינא וספרא ד"קק הנ"ל.

כא (דף 168 ע"ב).

ע"ד המעשה רשע ופשע שנתארח אורח ונתאכסן בבית שדר בו ר' בערל שהוא נגד הקרעטשמי של הדוכסית. וזה היי מעשה יום ה' כ"ח אלול תקל"ו, והאורח שמו בנימין ב"ר ישראל יהודא ליב מכפר גראשע שתי פרסאות מק' סעליטש בערך ג' פרסאות מק' העלמא. ולא לחנם הלך זרזיר אצל עורב שמצא שם מינו קאמארניטשקא הדרה בבית הנ"ל שמה שרה בת ר"י ליב לבלה נאופים, רק שהאלקים אנה עדים כשרים ונגשו לשבור הדלת והם לא מצאו מענה והודו לדברי העדים והצדיקו עליהם את הדין. יצא מאת"ו שיוכרו בחצר בהכנ"ס החדשה במעמד בנימין הנ"ל המעשה רשע ופשע הנ"ל ותיכף צא יאמר לו ולא יראה ולא ימצא פה קהלתנו יצ"ו, ולצורך פוגלאווני לעניים לכפרה על עונו נתן קונטשיל של גראדזוטור ישן, ואפנטשי של בגד ושטריים

היטלה ישן, ואחר רענדיל מזומן, ועל האשה הנ"ל היות שאנחנו לא נדע מאין מוצאה ומאין מובאה, ובאת עד לכנפות הארץ זאת האיפה היוצאת להכשיל רבים תהא נטולה מן היהודים וחתיכה דאיסורא שוחזיק אותה באיזה דירה שום בעה"ב בעונש גדול, ומהיום אין לה ולבנה סרסורא דחטאה שום ליגת לילה ובערת הרעה מקרבך. כ"ד הראשים ורוזנים נגידים בצירוף הגאון המפורסם ר"מ יצ"ו ובדה"צ יום ג' ד' תשרי תקלזי"ן לפ"ק.

הק' דובער בהגאון אב"ד ז"ל מואמושטש חופ"ק לבוב יצ"ו.
הק' יעקב במוהר"ר שמעון וואלף ז"ל מלבוב.
הק' שלמה זלמן בהרב ה"ה מו"ה אליהו ז"ל.
הק' [?] בא"א מוהר"ר ר"י בער זלה"ה.
הק' אברהם סג"ל מסטנוב.
ונאום הק' שלמה מקרעמניץ דוינא וספרא.

כב (דף 185 ע"ב)

מקבל אני עלי באלה ובשבועה שמהיום אסור לי לילך לבית שדרה שם מחו' ובתו המיעדת לי בשום אופן, הן ביום והן בלילה ער הנשואין שלי ואם אעבור על זה מהיום אהיה נדון כעובר על השבועה בכל מיני עונשין וקנסים עצומים וחרפות ובזיונות בלי שום המלטה בעולם, ולראיה באתי עה"ח היום יום ד' כ"ו אלול תקלוא"ו. נאום אהרן כמו"ה אפרים ז"ל. בפנינו ח"מ חתם א"ע החתן אהרן בהר"ר אפרים ז"ל בחת"י ממש וקבל על עצמו כל הנ"ל באלה ובשבועה הכ"ד היום יום הנ"ל הק' דוב בער חונה פה"ק לבוב.

כג (דף 185 ע"ב).

אני הח"מ מקבל עלי באלה ובשבועה שאסור לי לילך לבית שדרה שם הכלה המיעדת לי, הן ביום והן בלילה בלי שום אמתלא בעולם ער הנשואין שלי ואם אעבור ע"ז מהיום אהיה נדון כעובר על השבועה בכל מיני עונשין וקנסים עצומים וחרפות ובזיונות בלי שום המלטה בעולם. ולראיה באתי עה"ח היום יום ד' כ"ו אלול תקלוא"ו לפ"ק.

הק' יעקב במו"ה נחום יצ"ו.

בפנינו חתם במס"ק הנער יעקב בהר"ר נחום יצ"ו וקבל על עצמו באלה ובשבועה כל הנ"ל היום יום הנ"ל.

הק' דובער חונה פה"ק לבוב.

כד (דף 186 ע"ב).

נרשם לזכרון שבאם לא תעמוד אשת הרבני הנגיד מוהר"נ הירש על הומנה ראשונה שיזמין אותה הראש מו"ה שמואל מק"ק נעשוויז יצ"ו לפנינו ב"ד החתומים על הפסק שביד מו"ה שמואל הנ"ל מאתנו אזי יצא מאתנו כתב איסור על בעלה הנגיד הנ"ל שאסור לו להחזיק אותה בביתו ולהיות למשמרת כתבנו בספר היום יום ה' ט' אדר שני תקו"ג לפ"ק.

נאום חיים כהן רפאפורט.

מלואים ותקונים.

(סי' ג') ה"ר אברהם אבראשקי בי"ר שאול וואהל. הבאתי כי בן אחד היה לו. ובס' דעת קדושים צד 90 (הספר הזה הוא כעת תחת מכבש הדפוס והשגתי מעטו רק איזה גליונות) הובא כי היה לו עוד בן אחד הוא ה"ר יצחק קציגלנבויגין בקראקא, המובא בהקדמה לס' לשון למודים (אמסטרדם תמ"ו) שעזר את המחבר ר' אליקים ש"ץ מקאמארנא להביא את ספרו לבית הדפוס.

(סי' ה') ה"ר אברהם בי"ר יואל אשכנזי. הבאתי בשם אור החיים שהביא „בכתוב בהקדמתו לס' תולדות יצחק" ויפה העיר הרב החכם השלם מוהר"ש וויענער בהערה לס' דעת קדושים צד 87 שצ"ל „מולדות יצחק" שנדפס בפראג שפ"ג.

(שם) הבאתי כי בס' משאת בנימין סי' צ"ג נדפסה השובה אליו. יש להוסיף כי מובא גם בשו"ת הב"ח סי' צ"ב, ובס' ברכת המים ש"א אות ו', ומה שהבאתי שם כי חתם על סדור שער השמים להשל"ה „יוסף יעקב אברהם בהה"ר יואל נ"ש אשכנזי" תיבת נ"ש הוא ר"ת „נייישטעטל" כי למד שם יחד את אחיו אצל דודו.

(סי' י"א) ה"ר אברהם בי"ר משה אשכנזי היילפרין. הבאתי בשם הרב הגאון מרן יוסף שאול הלוי נ"ו ז"ל כי הוא היה בן הגאון ה"ר משה בעל זכרון משה גיסו של המהרש"א ז"ל וע"ז כתבתי „ובס' גדולת שאול הביא בשם ס' יש מנחילין כתב יד, כי הגאון מו"ה משה אשכנזי הנ"ל היה חותנו של המהרש"א והחתן הגאון מו"ה משה ליפשיין ז"ל". ובאמת אין בזה סתירה כלל רק דברי בעל גדולת שאול קשה להלמם ויתבררו ויתלבנו היטב בס' דעת קדושים צד 57 בהערה שהכוונה שה"ר משה אשכנזי בעל זכרון משה היה גיסו של המהרש"א עי"ש. גם מובא שם כי הגאון בעל איתן האזרחי הספידו, ועי' בסי' י"ב שהבאתי כי באיהן האזרחי ח"ב בפ' קרח הביא דרשתי בהספר הזקן והחסיד מו"ה אברהם בן החסיד מו"ה משה אשכנזי ר"י ואב"ד דק"ק קישטאנטין בשנת תט"ל (ר"ת ת"ט לפ"ק). ולא אדע לכון מה שהביא שהי' אבד"ק קושטאנטין ולא הזכיר שהי' אבד"ק לביב ונפטר בלבוב, אך יוכל היות כי המלות „דק"ק קושטאנטין" טעות הן.

(סי' י"ב) ה"ר אברהם כ"ץ ראבאפורט שרענציל. יש להוסיף מה שמובא בס' דעת קדושים (צד 137) כי בשנת שנ"ח בהיותו בן י"ג שנה דרש בבה"כ הגדול בקראקא, ונדפסו דברי תודתו אז ע"י הרב מו"ה יצחק בן אהרן מפרוסטיין, ועל שער הדרשה בס' נקי כפים (קראקא שנ"ח) כתוב דרוש יניק וחכים מו"ה אברהם כ"ץ רפא יצ"ו בהכנסו למצוה פ"ק קראקא ד' טבת פרשה ו'נ'ש'ב אוהו בידינו י'ב'א ש'י'ל'ה במהרה בימינו. עוד הבאתי שם כי בנו היה ה"ר מיכל כ"ץ, ויש להוסיף כי היה אבד"ק יאזלאוויץ. גם הבאתי כי בספרו פ' נשא הביא זברתי בהספר את האלוף המופלג ר"י ואב"ד מו"ה יעקב ר' ליפמנש. הוא ה"ר יעקב ב"ר אליעזר ליפמאן היילפרין, וה"ר אליעזר ליפמאן היה אחיו של ה"ר אברהם היילפרין שהבאתי בסי' י"א, וה"ר יעקב הנ"ל נפטר בשנת שצ"ו (עי' דעת קדושים צד 58).

(סי' כ"ז) ה"ר אברהם סג"ל מטיסמיניץ. יש להוסיף כי הוא היה חתנא דבי נשיאה כהגאון מו"ה חיים יהודה סג"ל איטינגא ז"ל ובנו של ה"ר אברהם היה הרב מו"ה יהודה ליבוש סג"ל איטינגא האבד"ק טישוויץ, כמו שמובא בכלילת יופי ח"א דף קמ"ו, והחכם המופלג ה"ר ישראל לאנדא כתב אלי כי ראה סדר התפלה עם הנהגות וכוונות ע"פ בתבי האר"י

ז"ל שכתב לעצמו ה"ר יהודה ליבוש האבד"ק טישוויץ וכתוב בדף האחרון בזה הלשון: „מעשה ידי להתפאר אני הבותב יהודה ליב בהגאון המפורסם ערוגת הבושם חחריף ובקי כבוד מו"ה אברהם הלוי אבד"ק טיסמיניץ שהי' אב"ד ור"מ ומ"ץ בק"ק לבוב יצ"ו, ומקדם הי' אב"ד ומ"ץ בק"ק הארחוב, בן הרב חנגיד המפורסם המנהיג מדינה מו"ה מרדכי סג"ל, חתנא דבי נשיאה הרב הגאון המפורסם החריף מו"ה יהודה ליב סג"ל שהי' אב"ד ור"מ דק"ק לבוב והגליל יצ"ו".

וסדר היחוס של ה"ר מרדכי סג"ל הנ"ל, נדפס בפתח שער ס' עטרת צבי עה"ת.

(סי' צ') ה"ר אריה ליב ב"ר שאול. הבאתי בשם „מצבות מולדר" כי נפטר בשנת תקט"ו ויספרו אותו כל ישראל. יש להוסיף כי הספידו גיסו הגאון יעב"ץ בהספדו שאגת אריה (אמסטרדם תקט"ו), וכן גיסו הג"מ אברהם משולם בספרו. עור הבאתי שם (צד 40) כי ה"ר אריה ליב היו שתי בנות, ויש לתקן כי היו לו שלש בנות, והבת השלישית היא מ' נייטשי אשת הרב מו"ה משה מזאלקווא, הוא אבוי של הגאון ה"ר מרדכי זאב אורנשטיין והחכם צבי הלוי איש הורוויץ העירני כי הגאון ה"ר אריה ליב הי' אבד"ק טארניפאל קודם שנעשה אב"ד ברוישא.

(סי' צ"ו) ה"ר אריה ליב ב"ר חיים כהן רפאפורט. יש להוסיף כי היה מתחלה אבד"ק פשעוואדסק ושם הסכים בשנת תק"ב על ספר הליכות עולם על ש"ס כאשר הביא בעל דעת קדושים צד 158.

(סי' ק"ג) ה"ר אשר אנשיל ב"ר משה מטיסמיניץ. הבאתי בשם הרב הגאון הר"י לעווינשטיין כי ה"ר אשר אנשיל היה חתן הגאון ה"ר מאיר הלוי איש הורוויץ האבד"ק באליחאב וטיקטין. והעירני ההכם השלם צבי הלוי איש הורוויץ מקראקא כי חתן ה"ר מאיר הנ"ל היה הרב מו"ה אשר אבד"ק נראל, חותנו של הג"מ יצחק שמשון מיזלש הורוויץ אבדק"ק זאלקווא.

(סי' קי"א) ה"ר בנימין וואלף ר"א ר"ל מלובלין. הוא היה בן ה"ר אברהם שהי' בן ר' ליפמנש היילפרין ור"ת „ר"א ר"ל" היא ר' אברהם ר' ליפמנש, וה"ר אברהם מלובלין היה חתן הגאון מהר"ם מלובלין, ובפנקס הורדנא בא עה"ח בשנת תט"ו בין מנהיגי ד' ארצות כועד לובלין כיריד גראמניץ אחרי הגאון מו"ה שמואל אליעזר ב"ר אפרים נפתלי מלודמיר, וחתום „אברהם בה"ר אליעזר ליפמן היילפרין" (כמובא בדעת קדושים צד 58). וה"ר בניטין וואלף הנ"ל הסכים בשנת תנ"ג בין פרנסי ד' ארצות ביערסלב על ספר בית יעקב וחתם „בנימין וואלף ב"מ אברהם ר"ל (ר"ת ר' ליפמנש) ז"ל הי'לפרין מלובלין" (עי' דעת קדושים צד 59) ונפטר בלובלין כ"ו כסלו תס"ה לפ"ק. עוד הבאתי שם בשם הרה"ג מהר"י לעווינשטיין כי בהעתקה מהפנקס דח"ק מלובלין מובא זכרון תולדותיו ה"ר משה וה"ר צבי, וראיתי בדעת קדושים צד 60 שהביא כי היו לו עוד שלשה בנים: הרה"ג מו"ה מאיר אבד"ק אפטא ולובלין, שהסכים על ספר ברית שלום בשנת תע"ג ובלובלין על ספר אהל יעקב על אגדות בשנת תע"ז, וכן על ספר זרע ברך שלישי על מס' ברכות בשנת תע"ה. על ספר שו"ת פנים מאירות ח"א בשנת תע"ה ועל ספר אבן העזר על מסכתות, ומנוחתו כבוד בלובלין, והוא היה חתן הגאון בעל הט"ז; הבן השני היה ה"ר אברהם באפטא, שבא על החתום בפנקס שם בשנת תנ"ח, תס"ב, ת"ע; והבן השלישי היה ה"ר פנחס שהיה גבאי משמרות בלובלין בשנת תע"ר. ועוד בת היתה לו מרת הדסה אשת ה"ר חיים כ"ר שמואל מלובלין וכאשר כתב אלי החכם השלם ה"ר צבי הלוי איש הורוויץ מקראקא נפטר שם ה"ר חיים מלובלין בשנת תס"ז לפ"ק והוא היה אבי הטפסר מו"ה אברהם שהי' נקרא ר' אברהם ר' חיימש פרנס דארבע ארצות, והוא בא על החתום בחרם הנזכרז בעיר לובלין נגד כל מוציאי דבה על הגאון מהר"י אייבשיץ כמובא בלוחות העדות, ועי' אדותיו בשער ס' בית לחם יהודה על יו"ד (זאלקווא תצ"ג).

(סי' קט"ו) ה"ר בנימין ב"ר שמחה כהן רפאפורט. כתבתי כי טעה בעל שהגה"ח במש"ב ה"ר ישראל הכהן ר"פ בן הגאון מו"ה שמחה הכהן ר"פ אבד"ק לובלין אחי הגאון מו"ה חיים כהן ר"פ וצ"ל הרב ר' ישראל הכהן ר"פ (בן הגאון ר' שמחה הכהן ר"פ בן הגאון ה"ר בנימין הכהן ר"פ) בן הגאון ר' שמחה הכהן ר"פ אבד"ק לובלין והורדנא. אולם טעות היתה בידי כי באמת הי' לר' שמחה הכהן ר"פ אבד"ק לובלין בן בשם ר' ישראל וגם עוד בן בשם ר' בנימין, והגאון ה"ר חיים כהן ר"פ הי' אחיהם, וה"ר ישראל מובא בשו"ת ר' חיים כהן דף ק"ז, והי' אבד"ק ווילנא, ואשר באתי לידי טעות זז היא, כי לה"ר בנימין הכהן ר"פ הי'בן ושמו

ר' שמחה אשר הביא לבית הדפוס ס' גבולות בנימין לאביו ז"ל ועשה לו הקדמה, ור' בנימין היה חתן הג"מ חיים כהן ר"פ, ולה"ר שמחה הי' בן ג"כ בשם ר' ישראל. ויש עוד להוסיף כי ה"ר בנימין הכהן ר"פ היה מ"מ בק"ק בערזאן.

(סי' ק"ל) ה"ר דוד ב"ר מרדכי סג"ל אשכנזי. כתבתי כי היה דיין מצוין בפוזנן בבית דינו של הגאון ר' שבתי שעפטיל בעל ווי העמודים ואבד"ק מאניסטערזיסק וריש מתיבתא ודיין הגדול דפה והבאתי נוסח מצבתו שנפטר בר"ח כסלו ת"ה. ולפני ימים אחדים קבלתי מכתב מאת ידידי הרב החוקר הגדול מהר"פ ד"ר בלאך מפוזנא וכותב שם כי בספר הזכרונות דשם דף א' ע"ב נמצא כתב התראה נגד ק"ק שווערזענץ בחתימת יד הגאון ה"ר שבתי וחתום גאם שבתי בן הגאון הגדול נשיא בא"י מו"ה ישעי' סג"ל ז"ל הורוויץ הנקרא שעפטיל פה פוזנא, ואחריו חתום גאם דוד בן מהר"ר מרדכי זלה"ה מלבוב, ואחריו חתום גאם יודא ליב בלא"א ה"ר ישראל זצ"ל מקראקא והיא מן יום ג' ט' חשון תי"ב. וכן נמצא נזכר שמו בשנת תי"ג ביחד עם חתנו ה"ר משה כ"ץ וכן נזכר בשנת תי"ד ושואל אותי אם לא הזכרתי את ה"ר דוד ב"ר מרדכי מלבוב בספרי אנשי שם, וע"ז עניתיו כי הוא ה"ר דוד ב"ר מרדכי סג"ל אשכנזי שהבאתי בסי' ק"ל, אבל כי נמצאה שם חתימתו בשנת תי"ב ונזכר גם בשנת תי"ג תי"ד אי אפשר שנפטר בלבוב בשנת ת"ה ויוכל היות כי בעל מצב"ק לא העתיק שנת מיתתו כהוגן, אך מאשר לא נודע אם חזר הר"ר אשכנזי מפוזנא ללבוב ונפטר פה, ע"כ יוכל היות כי מי שהי' בפוזנא הוא אחר ושונה לגמרי מאותו שנפטר בלבוב.

(סי' קל"ה) ה"ר דוד הלוי בעל ט"ז. יש להוסיף כי בצר מצבתו חרותים הדברים האלה: „העיר לאדמיר הרה וילדה, העיר קראקא גדלה שעשועיה, אוי נא לה אמרה לבוב כי אבדה כלי חמדתה".

(סי' קס"ו) ה"ר חיים יהודה ליב ב"ר אליעזר סג"ל איטינגא. הבאתי נוסח מצבתו מעיר יאריטשוב כפי שהעתיקה בעל מצב"ק בח"ה שנפטר ביום כ' ג' שבט תק"ל לפ"ק, וכתב אלי החכם השלם מו"ה ישראל לאנדא כי גם בידו נמצאה העתקת המצבה מעיר יאריטשוב וחרות עליה תק"ל בלי מלת „לפ"ק" אשר הוסיף בעל מצב"ק והאותיות תק"ל הם ר"ת ת"ק לפ"ק. ויותר נכון לאמר כי נפטר בשנת ת"ק כי בשנת תצ"ח כתב תשובה לגיסו הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ והיה אז ביאריטשוב ואם מת בשנת תק"ל הלא ישב שם יותר משלשים שנה, גם בנו הג"מ אהרן איטינגא אבד"ק יאבורוב בתשובתו הנדפסת בשו"ת ר' חיים כהן ר"פ חלק יו"ד סי' מ"ו כותב על אביו „וצלה"ה" ותשובתו זו נכתבה י"ט מנחם תק"ו, וכן בהסכמתו על ס' גנת ורדים מן ז"ך תשרי תקכ"ו חתם אהרן בהגאון מו"ה יהודה ליב זלה"ה. וכן בנו השני הג"מ יוסף אבד"ק ראהאטין במכתבו הנדפס בלוחות העדות מן ט"ו שבט תקט"ו כותב גם הוא על אביו „זלה"ה", מלבד זה נמצאה חתימתו בפנקס אשר ת"י דף 104 משנת תס"ב וחתום שם הק' יהודא ליב בהרב המאה"ג מו"ה אליעזר סג"ל זצ"ל, ואם נפטר בשנת תק"ל הי' חי אחר זה עוד ע"ח שנה. עוד הבאתי שם כי הרב הגאון מהר"י לעווינשטין הודיעני כי נמצא ביד הגאב"ק ראגאווי פלך קאווגא ספר „דברי יהודה" מהג"ט חיים יהודה ליב איטינגא אבד"ק יאריטשוב ולבוב והנה בעיר יאריטשוב לא היה אב"ד רק נגע לשם מעיר לבוב מאיזו סבה אשר לא נודעה, ושם היתה גם בתו וחרות על המצבה „ואחריו יצאה בתו השמימה ונקברה עמו" ואדות הספר „דברי יהודה" כתבתי להרב מראגאווי ה"ה הרב הגאון מו"ה משה מישל שמואל שפירא להגיד לי פשר דבר אודות הכתב יד הזה אם נמצא בו פרט השנה ואם נזכרו בו איזה גדולי ישראל, והשיב לי כי שם הספר הוא „דברי אריה" וחברו הג"מ יהודה ליב סג"ל איטינגא, אף כי לא נזכר שמו בפירוש, אבל יען כי מזכיר את הותנו הג"מ שמחה הכהן ר"פ וגיסו הג"מ חיים כהן ר"פ נתיחס הספר לה"ר יהודה ליב איטינגא, כי הוא הי' חתן הג"מ שמחה הנ"ל וגיסו של הנ"מ חיים כהן ר"פ, וגם רשם לי איזה דברים המובאים בספרו כי הסביר להגאון מו"ה נפתלי כ"ץ בנאווהרדק בשנת תע"ט, וכן הסביר שם את ה"ר משה ר"מ ז"ל, וכן נשאל שאלה מה"ר יצחק ספרא דק"ק נאווהרדק בשנת תצ"ה, ובשנת תק"ג היה אב"ד בוויטעבסק, ושם הסביר את הגאון ה"ר יצחק אייזיק אב"ד דמדינת רוסיא, גם בשנה ההיא הסביר בוויטעבסק את ה"ר משה קאוולער, גם נזכר בספרו הנ"ל מה שהגיד בשנת ת"פ לפני ישיבתו בעיר וויטעבסק עד שנת תק"י תקי"ז תקכ"א תקכ"ה תקכ"ו, ומזכיר את אחיו הרב מו"ה דוב בער ואחיו ה"ר זאב וואלף, וגם נזכרו בניו ה"ר צבי הירש כהן רפאפורט אבד"ק ווילקאווסקי וגם ה"ר אורי ז"ל, ועוד רשם לי במכתבו

שמות גדולי ישראל אשר הזכיר בספרו, בראותי כל זאת כתבתי לו כי טעות היא בידו אשר נתיחס הספר הזה להגאון מו"ה יהודה ליב סג"ל איטינגא אבד"ק לבוב כי הוא לא הוליד את הספר, רק מחברו הוא הגאון ה"ר אריה ליב שהי' ג"כ חתן הגאון ה"ר שמחה כהן ר"פ וגיסו של הג"מ חיים כהן ר"פ ושל ה"ר יהודה ליב סג"ל איטינגא כי שניהם היו מלוקחי בנותיו של הגאון ה"ר שמחה כהן ר"פ ומצאתי בס' דעת קדושים צד 156 כי בת ה"ר שמחה ר"פ מרת רבקה היתה אשת הגאון ה"ר אריה ליב אבד"ק נאווהרדק ומשם נתקבל לק"ק וויטעבסק והשאיר אחריו ספר דברי אריה ונח נפשיה בכ"ח טבת שנת תקל"א, והיו לו שמונה בנים ומהם ה"ר אורי וה"ר צבי הירש. לכן ככל זה נראה ברור כי הכ"י הזה הנמצא ביד הרה"ג הנ"ל הוא הספר „דברי אריה" והמחבר הוא ה"ר אריה ליב שהי' אבד'ק נאווהרדק וק"ק וויטעבסק והי' ג"כ חתן ה"ר שמחה כהן ר"פ וגיסו של ה"ר חיים כהן ר"פ והזכיר שם את בניו הנ"ל ונפטר בשנת תקל"א לבן מזכיר בספרו שנת הקכ"ו. וראוי ונכון כי הרב הגאון הנ"ל מו"ה משה מישל שמואל שפירא ישתדל להוציא הספר הזה לאור עולם, כי מובאים בו דברי תורה גם מחותנו וגיסו וגאונים אחרים, לזכות את הרבים.

(סי' קס"ח) ה"ר חיים ב"ר שמחה כהן רפאפורט. הבאתי באיזה ספרים נמצאו מזנו הסכמות ויש להוסיף כי הסכים בשנת תק"ח על ס' נטע שעשועים, בשנת תקי"ד על ס' הליכות עולם, בשנת תקכ"ט על ספר צמח מנחם, ובשנת תקל"א על ס' ברכת יעקב. שם הבאתי כי נתקבל בתחלת שנת תק"א לשבת על כסא הרבנות בלבוב ויהי פה רב העיר עד שנת תקכ"ג ואז נתמנה לרב על כל מדינת רוסיא (היא גאליציא המזרחית). גוף כתב הרבנות מהנסיך טשארטאריסקי מושל לבוב בעת ההיא נמצא בארכיון של הכמרים הבזנרדינים קובץ 142 צד 80—79. והנני נותן אותו למטה בהערה ככתבו וכלשונו וזה אתן ממנו העתקה נאמנה.

אל בית המשפט המחוזי בנסיכות רוסיא, אדמת לבוב וגליל זידיטשוב, בא האציל דזיעלינסקי בכבודו ובעצמו ויגיש לכתוב זכרון בספר את זכות הרבנות אשר להיהודי חיים בן שמחה, שנתנה לו מכבוד רוממות הנסיך טשארטאריסקי וואיעוואדא וגענעראל במדינת רוסיא, למען יוכל לכהן בתור רב בבהכ"נ של תוך העיר וחוץ לעיר בערת לבוב. הכתב ההוא כתוב בידי רוממות הנסיך וחתום בגושפנקא שלו, ואלה דבריו:

אויגוסט אלכסנדר מקלעוואניא וזוקוב, נסיך טשארטאריסקי, וואיעוואדא וגענעראל של אדמת רוסיא, גענעראללייטנאנט בחיל המלוכה, ראש שומרי הסף אשר למלך, שר הגלילות קאלוש, באכניא, וויעליטשקא וכו', מודיע בזה לכל הצריך לדעת, היינו להאדונים סגני הוואיעוואדים, ושופטי בתי הדינים אשר לי, כי הרב חיים בן שמחה המכהן פאר בעיר לבוב וכל מדינת רוסיא ונבחר על דעת כל קהלות ישראל, בהיותו מכשר למשמרת הזאת ע"י רוב ידיעותיו בלמודים העברים, ישאר במשמרתו גם להלאה, מחפצי כי לא יבא פגיון במשפטי הקדש של היהודים וכל הענינים יתנהלו כסדרם ובכח מכתבי זה הריני מקיים את חיים בן שמחה לרבנות עיר לבוב וכל מדינת רוסיא. וברצותי לעשותו בטוח ושאנן בכהונתו נתתי לו הכח לשפוט את היהודים בכל דבר דין ומשפט ולהביא סדרים בקהלתם, וזכות מיוחדת נתונה לו מאתי, כי חפשי יהיה מתשלומי מסים וארנוניות לאוצר הקהל או לאוצרות אחרים, כן הנני שם מחסי עליו ע"י מכתבי זה וכל טענות ודו"ד שבעולם לא יוכלו לנגוע בו. ואני מצוה כי כל היהודים, הן יושבי לבוב והן יושבי כל גליל רוסיא ועריו, יבואו לדין אך לפני הרב הזה. כן יקבל שכר הראוי לו לפי ערכו בהיותו רב ראשי לכל מדינת רוסיא. וליתר תקף ועז הנני חותם בחתימת ידי ובגושפנקא דילי פה פולאווי יום שלשים לחדש מאי שנת אלף ותשס"ג [הוא יום י"ח סיון ה"א תקכ"ג למספר בני ישראל].

מקום הגושפנקא בדונג אדום. נאם וכו'. *)

*) Ad Judicium praesens Capturale Palatinatus Russiae Terrae Leopoliensis et Districtus Żydaczoviensis Actaque Judicji Ejusdem, Veniens Personaliter Generosus Michael Dzieliński, Obtulit Eidem Judicio et ad aceticandum porrexit Instrumentum per Celsifsimum

(סי' קפ"ח) ה"ר יהודה יודל ב"ר משה מ'יובלין. הבאתי בשם ס' גבורות האר"י את שמות בניו, וראיתי כעת בבעת קדושים צד 79 שהביא כי בתו היתה אשת הרב הגאון מו"ה אהרן ב"ר נתן הכהן מלבוב אבר"ק ראזינא.

Principem Czartoryski Palatinum et Generalem Terrarum Russiae super munus Rabinate Civitatis Leopoliensis Synagogae Urbanae et Sub Urbanae Infideli Chaim Szymchowicz collatum manu Celsissimi Principis subscriptum et Sigillo Genuino Communitum Tenoris sequentis, August Alexander na Klewaniae y Żukowie Xiąże Czartoryski Woiewoda y. Generał Ziem Ruskich Generał Lieutnant Woysk Koronnych Pułkownik Gwardyi J. K. Mości y Rzeczypltey Kałuski, Latowicki, Lubocheński, Wielicki et cetera Starosta. Wiadomo czynię komu o tym wiedzieć należy, mianowicie Jego Mościom Panom Podwojewodzym, y Sędziemu Sądów moich Wojewodzińskich. Iż maiąc Starozakonnego Chaima Symchowicza Rabina Lwowskiego, a teraz y Generalnego Ziemskiego Ruskiego tak dawniey iako y teraz, od Kahałów generalnie wszystkich zaleconego, do tey Funkcyi zdolność w Naukach Hebrayskich, doskonałość, y biegłość, a chcąc żeby sprawiedliwość w Sądach Duchownych nie wakowała, y porządek iako naylepszy był zachowany, według Praw y zwyczajów dawnych Żydowskich, potwierdzam mocą ninieyszego Uniwersału, na Rabińskwo Lwowskie, y oraz Konfernię Generalne Ziemskie Ruskie na Lat Trzy po Sobie Consequenter idących od Daty Tego Uniwersału, y Roku w Dacie wyrażonego, zaczynając, pomienionemu Chaimowi Szymchowiczowi, którego władzą moią Woiewodzińską na tey funkcyi postanowionego chcę mieć ubespieczonym y spokoynego zażywania Urzędu Swego, y Kontynuowania pewnym, dając Mu moc według Statutów Żydowskich Sądzenia Żydów y porządku między niemi czynienia, z tą ieszcze dla niego moią wyraźną Protekcyą, aby do żadnych Podatków nie był pociągany, ani do Długów Kahalnych, tak Duchownym iako y Świeckim Osobom od Kachału winnych nie należał, y nie był przymuszony, według dawnych Libertacyi, y Excepcyi. Naostatek Tegoż od wszelkich Impetycyi niesłusznych mocą y powagą tego Uniwersału zasłaniam. Żeby zaś Żydzi tak Lwowscy, iakotéż Ziemscy Ruscy, zgoła cały Powiat Ruski, y w nim Miasta będące, przed Tymże Rabinem Lwowskim i Generalnym Ziemskim Ruskim sądzili się Serio przykazuię. A oraz, aby przyzwoita od Ziemstwa, iako teraz Generalny Ziemski Ruski, brał Pensyą zalecam, który to Uniwersał, dla tym większey Wagi y pewności, przy przyciśnieniu zwykłey Pieczęci, własną podpisuję Ręką. Datum w Puławach Dnia

(סי׳ קצ״א) ה״ר יהודה ליב סג״ל ב״ר יעקב. יש להוסיף כי בא בהסכמה גם על ספר לב אריה (ווילמרשדארף תל״ב), וכן היה אחד מהחתומים על הדפסת הנ״ך בהעתקה אשכנזית ביעריסלאב תל״ו בועד גאוני ד׳ ארצות. עוד כתבתי שם „וקשה מאד לברר אם אלה אשר הביאו אותו (את הגאון ה״ר יהודה ליב) אם כונו אליו כי היו עוד גאונים הנקראים בשם הזה, וגם בשם אריה יהודה ליב אשר שמשו בקדש בעירנו״ והחכם השלם מו״ה ישראל לאנדא העירני כי מה שהבאתי שנזכר בס׳ כרם שלמה, מנורה הטהורה, פתח השער לס׳ עץ הדעת טוב, ובס׳ מפעלות אלקים, קונטרס שאלות הכם שבסוף שו״ת הגאון ר׳ חיים כהן ר״פ, שמנה להמו, שו״ת שאגת אריה וקול שחל בהקדמה בכלם מכונה ר׳ ליב חסיד, והכונה על ה״ר אריה ליב ב״ר משה המובא באות א׳ סי׳ פ״ט ובעת אשר כתבתי זאת לא זכרתי כי ה״ר אריה יהודה ליב ב״ר משה היה נקרא בשם ר׳ ליב חסיד.

(סי׳ קצ״ב) ה״ר יהודה ליב ב״ר אליעזר סג״ל. הוא אשר הוסיפו לו את השם „חיים״ ונקרא אח״כ בשם ר׳ חיים יהודה ליב, ואני הבאתיו באות ח׳ סי׳ קב״ו ובאמת הם אחד ויש להחבירם.

(סי׳ קצ״ז) ה״ר יהושע ולק (פלק) ב״ר אלכסנדר הכהן. הבאתי כי שני בנים היו לו ה״ר סנדר כ״ץ וה״ר יוסף יוספה, ובמכתב אשר כתב אלי ידידי הרב הגדול החכם מהר״פ דר׳ בלאך מפאזען נמצא בספר הזכרון דשם החתימת ה״ר משה בן לא״א הגאון החסיד מו״ה יושע ולק כ״ץ ז״ל מלבוב משנת ש״ץ (1630). לכן הי׳ לו עוד בן שלישי בשם ר׳ משה והוא הי׳ חתן ה״ה דוד ב״ר מרדכי שהבאתי במלואים סי׳ ק״ל.

(סי׳ רס״ה) ה״ר יעקב ב״ר מרדכי היילפרין. בדעת קדושים צד 46 הביא כי הגאון ה״ר מרדכי היילפרין הי׳ אבד״ק סווירו, בהגאון מו״ה יחיאל מיכל היילפרין אבד״ק בערזאן.

(סי׳ רצ״ט) ה״ר יצחק סג״ל לנדא. הבאתי כי היה בתחלה בשנת תפ״א אב״ד בק״ק אפטא עיר מולדתו, ובס׳ דעת קדושים צד 111 הביא מפנקס עיר אפטא כי היה בתחלה אב״ד בק״ק טרלא ובי״ט שבט תע״ט נתקבל לאב״ד בק״ק אפטא. עוד הבאתי שם את הספרים אשר הסכים עליהם, ויש להוסיף כי הסכים בשנת תקי״ז על ס׳ מצנפת בד, ובשנת תקכ״ג על תשובות הגאונים בתראי, ובשנת תקכ״ד על ס׳ ראש יוסף דפוס פיורדא, וחתום בכלם „חוב״ק קראקא והגליל״. גם הבאתי שם כי בנו היה ה״ר יעקב הלוי לנדא האבד״ק טארניפאל ויש להוסיף כי בתחלה הי׳ אב״ד בק״ק טרלא, אף הבאתי שם הספרים אשר הסכים עליהם, ויש להוסיף כי הסכים בשנת תפ״ד בחדש ניסן בועד יעריסלאב על ספר יפה מראה על מדרש רבה, וחתום „יעקב לנדא חוב״ק טרלא לע״ע״. ובשנת תקי״ב ע״ס שערי בנימין (זאלקווא תקי״ב) וחתום „יעקב בהג״מ יצחק לנדא חוב״ק טארניפאל וגליל פאדאליע״ גם היה לו עוד בן הוא הרב בו״ה אריה ליב סג״ל לאנדא, שהיה דיין באפטא ונזכר בפנקס שם בשנת תפ״ז ות״צ ותק״ו חתום בועד ד״א שהיה בעיר טישליין בדבר מעות א״י, ח׳ אלול תק״כ בתור נכחר מלבוב אריה סג״ל לנדא מלבוב. והסכים בשנת תקי״ב על ספר שערי בנימין להה״ר בנימין זאב אשכנזי (זאלקווא תקי״ב) כמו שמובא בדעת קדושים צד 118. עוד הבאתי בשם עיר הצדק כי חתנו הי׳ הרב מו״ה חיים יוסף בהג״מ יהודה ליב סג״ל מלבוב. אולם בטעות היא שם בעיר הצדק ויש לתקן מו״ה יוסף בהג״מ חיים יהודה ליב סג״ל מלבוב.

Trzydziestego Miesiąca Maia Roku Tysiąc Siedemset Sześćdziesiątego Trzeciego. Locus Sigilli genuini in Cera Rubra expressi August X. Czartoryski. Instrument na Rabiństwo Lwowskie y Generalne Ziemskie Ruskie dla Starozakonnego Chayma Symhowicza. Post cuius Ingrossationem Originale Ejusdem Idem Generosus offerens, rursus ad Se recepit, et de recepto, Sibique restituto Judicjum praesens quietavit. —

(סי' של"ז) ה"ר ישראל ב"ר משה הריף. הבאתי נוסח מצבתו בשם מצב"ק כי נפטר בשנת ש"מ"ם (היא שנת ש"ץ) וזו טעות כי ה"ר משה פנחס חריף נפטר בכ"ו אלול תס"ב, גם אחיו השני אשר מצבתו נמצאת אצל אחיו הוא ה"ר צבי הירש בהגאון ר' משה חריף נפטר בשנת תצ"ז לכן הפרט מן שמים נעתק בטעות ובלי ספק החסיר בעל מצב"ק טלה אחת, כי כן גם מביא בטופתח ספרו שנפטר בשנת תצ"ח.

(סי' של"ט) ה"ר ישראל ב"ר נפתלי הירש אשכנזי. בעל דעת קדושים צד 141 הביא כי ה"ר ישראל אשכנזי היה אב"דק אופיבאך ונתקבל לק"ק הענא.

(סי' שפ"ד) ה"ר מנחם מאנים ב"ר יוקיל הלוי איש הורוויץ. יש אומרים כי בנו הי' הגאון מו"ה יהושע העשיל הלוי הורוויץ והי' אבד"ק דאמבראווי ושם הסכים ע"ס אפיפת יהודה בשנת תקכ"ג וחתום "יהושע העשיל איש הורוויץ הלוי חופ"ק דאמבראווי בה"ג מו"ה מנים ר"מ מלבוב" כמובא בדעת קדושים צד 128. וכאשר כתב אלי החכם ה"ר צבי הלוי איש הורוויץ מקראקא היה ה"ר מנחם מאנ"ס הורוויץ חתן הרה"ג מו"ה יהודה סג"ל לאנדא ובימי עלומיו נתקבל לאבד"ק זמיגראד, ואחרי מות הגאון ה"ר אריה ליב רפאפורט נתקבל לר"מ בלבוב ושמש בכתר הזה עד יום מותו, בנו של ה"ר מנחם מאנים הרה"ג מו"ה יהושע העשיל אשר גרש את אשתו בע"כ ע"י שליח בבית דינו של הגאון מו"ה אריה ליב אבד"ק הנובר, אשר בעבור זה ערך הגאון מו"ה יצחק הלוי אבד"ק אה"ו כתב להתיר, והראשונה נדפסה בנוב"י קמא אה"ע סי' ע"ד עי"ש.

(סי' שפ"ב) ה"ר מרדכי גימפל ב"ר ראובן. ראיתי בס' דעת קדושים צד 162 שהביא כי הרב ר' מרדכי גימפל הי' בתחלה אבד"ק ווינקאווין.

(סי' ת"כ) ה"ר משה חיים מלבוב. העירני החכם ה"ר צבי הלוי איש הורוויץ כי אולי הוא אשר בא בהסכמה על ס' פני משה מר' משה כ"ר ישעי' כ"ץ חדושים על אגדות הש"ס (ווילמרשדארף תע"ו) מן יום א' כ' שבט הע"ו וחתם "הק' משה חונה בק"ק לבוב", בנו של ה"ר משה חיים הגאון מו"ה יעקב יצחק בהסכמתו לס' ברכת אברהם עה"ת בא על החתום ביום א' י"ז אדר תקי"א "הק' יצחק בהרב מו"ה משה חיים ז"ל", ובהסכמתו לס' גנת ורדים משנת תקכ"ז בא על החתום "נאם יעקב יצחק בהרב המנוח מו"ה משה חיים זלה"ה" ונראה כי כבר הלך לעולמו. ה"ר יעקב יצחק הנ"ל נתקבל לאבד"ק זאמושטש בשנת ת"ק אחרי מות הגאון מו"ה אריה ליב מלובלין אשר בא בהסכמה על ס' נצח ישראל דפוס פפד"א, ובא על החתום ביום ב' ט' סיון שנת תצ"ט לפ"ק, ועל הס' הנ"ל נמצאה ג"כ הסכמה מן הגאון מו"ה יעקב יצחק בהיותו אבד"ק זאמושטש מיום ג' כ"ה ניסן תק"א לפ"ק.

(סי' תכ"ט) ה"ר משה יהושע העשיל ב"ר מרדכי זאב א"ש. יש להוסיף כי בא בהסכמה ע"ס תולדות אברהם להה"ר אברהם אבד"ק גלוגא ואוליינוב.

(סי' ת"כ) ה"ר נחמן ב"ר מאיר כ"ץ רפאפורט. הבאתי כי היה דיין דפה ואב"ד בק"ק בעלזא ואח"כ בק"ק דובנא, והחכם השלם מוהר"ש וויענער בהערה לס' דעת קדושים צד 152 כתב כי בראשונה עלה על כסא הרבנות בק"ק קרעמיניץ (בוואליניען) כמו שכתב בראש הקדמתו על ס' שערי ציון (פראג תכ"ב) "הסכמת ה"ר אב"ד וור"מ דק"ק קרעמיניץ" וחתום שם נחמן בלא"א מו"ה מאיר כ"ץ זצלה"ה רפאפורט, והיא מן י"ד כסלו תכ"ב, ובהסכמת הרבנים דד' ארצות פולין בועד יערסלאב מיום ב' ט"ו אלול תכ"ג על הדפסת השו"ע עם באר הגולה, חתם "נחמן ב"ר מאיר כ"ץ ההונה בק"ק דובנא הגדולה". עוד שם בשורה ד' מלמטה כתוב "ובשנת תמ"ט בא בהסכמה" ונשכחה שורה שלמה וכצ"ל "ובנו ה"ר שמחה הי' ג"כ אב"ד וור"מ בק"ק דובנא" ובשנת תמ"ט בא בהסכמה. גם הבאתי שם כי בתו של ה"ר נחמן היתה אשת ה"ר ישראל צבי הירץ, וראיתי בדעת קדושים צד 154 שמובא בשם גבורת ארי כי עוד בת אחת היתה לו מרת מיכלא אשת הגאון מו"ה אברהם הלוי עפשטיין אבד"ק ראוונא ואח"כ בק"ק רעכניץ במדינת הגר, והסכים בצרוף הט"ז והג' ר' העשיל על הש"ע עם הרמ"א בלא באר היטב דפוס עטיאש באמ"ד, ומובא בתשובות אור נעלם סי' כ"ח, ובתשובות פנים מאירות ח"ב סי' ס"ה וחבר ספר ברכת אברהם שנשאר בכתובים.

(סי' תמ"ח) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר ישראל אשכנזי. בעל דעת קדושים צד 140 הביא כי באדר ראשון שנת הס"א נתקבל לאב"ד וור"מ בטיקטין והביא זאת מן פנקס טיקטין דף קל"ד ע"ב, אבל בטח לא הלך לשם כי בשנת תס"ב ישב על כסא הרבנות בעירנו.

(סי' תנ"ד) ה"ר נתן ב"ר אליהו כ"ץ. עי' סי' נ"ב.

(סי' תפ"ה) ה"ר צבי הירש ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי. היה אבד"ק האלבערשטאדט. ויש להוסיף כי כאשר הביא בעל דעת קדושים צד 141 היה בתחלה אב"ד בק"ק ביאלא בפולין, ונדפסו מנהגו תשובות בס' מקום שמואל, והסכים בשנת תע"ז על ס' חוקי דרך, בשנת תע"ח על ספר נזר הקודש על המדרש, בשנת תע"ט על הדפסת ס' מראות הצובאות להרב אלשיך על נביאים אחרונים שנדפס כיעסנין, בשנת ת"פ על ספר טרגליות טיבה על הראב"ע, בשנת הפ"ד ע"ס יפה מראה על המדרש, בשנת הפ"ז על ספר יד כל בו להר"ר דוד לידא, ובשנת תק"ג על ירושלמי עם ק"ע, ועל ס' חק יעקב שנדפס בארעסא, והלך למנוחות בעש"ק ד' תשרי תק"ח ומנוהתו כבוד בהאלברשטאדט. עוד הבאתי שם כי היו לו שלשה בנים, ובדעת קדושים צד 142 הביא כי היו לו עוד שני בנים הרה"ג מו"ה אברהם אבד"ק ראוויטש והרה"ג מו"ה שמואל אבד"ק האגנוי ואגפיה ובא על החתום במכתבו להג"מ יהונתן שנדפס בס' לוחות העדות „שמואל הלברשטאט חוב"ק האגנוי ואגפיה", אח"כ הי' דיין מ"מ ומ"ץ בהאלברשטאט, ומנוחתו כבוד שם, ואשר הבאתי שם כי בנו הראשון הי' הגאון מו"ה נפתלי הירץ שהי' אב"ד ור"מ בק"ק דובנא רבתי הביא בדעת קדושים כי היה בהחלה אבד"ק קאווילי, ומהשובותיו נדפסו בנוב"י כ"ק יו"ד סי' מ"ג, ובס' פרי תבואה, ובשו"ת מים חיים אה"ע סי' כ"ז.

(סי' תפ"ט) ה"ר צבי הירש ב"ר דוד בער. הוא ה"ר צבי הירש ב"ר ישכר דוב בעריש ראואניש שהבאתי בסי' תצ"ג.

(סי' תקכ"א) ה"ר שלמה דוב בער ב"ר צבי הירש. יש להוסיף כי השו והיו נדפסו בס' צלעות הבית להג"מ מאיר פוזנר, גם הסכים עוד על ס' עטרת ראש על ברכות (אמסטרדם תקכ"ו), על הארוך כ"ש"ך, וע"ס עטרת פז על הרא"ש, ועל ספר אור חדש על פסחים בשנת תקל"ה, ועל ס' כנסת ישראל לר"י ליפשיץ בשנת תקל"ו.

(סי' תקמ"ה) ה"ר שמחה ב"ר נחמן כהן רפאפורט. הבאתי כי לדעת בעל כלילת יופי נפטר בשנת תע"ח וכתבתי כי רחוק לומר שטעות היתה במצבה שחרות עליה תע"ז. ועתה ראיתי בס' דעת קדושים צד 153 בהערה שגם דעתו שנכון היא כמו שכתוב במצבה. עוד הבאתי שם כי שלשה בנים היו לו. ה"ר חיים כהן ר"פ, ה"ר בנימין הכהן ר"פ, וה"ר מאיר הכהן ר"פ, אולם טעות היתה בידי כי ה"ר [כשה] מאיר הכהן ר"פ הי' אחיו של ה"ר שמחה (עי' מה שהבאתי בסי' שנ"ב), ובעל דעת קדושים צד 154 חושב כי היו לו עשרה בנים וחמש בנות: א) ה"ר צבי הירש אבד"ק ווילקאוויסק בפולין; ב) ה"ר נחמן אבד"ק וויסאקי בליטא; ג) ה"ר ישראל אבד"ק פיעסק, וזה"כ ראב"ד בווילנא; ד) ה"ר שלמה אבד"ק חטלמא; ה) ה"ר חיים אבד"ק זיטל סלוצק ולבוב; ו) ה"ר זאב וואלף אבד"ק באר; ז) ה"ר גבריאל; ח) ה"ר גרשון מרביץ תורה בק"ק אוברנהיים ואח"כ אב"ד בטגנצא; ט) ה"ר יוסף אבד"ק פיעסק ואח"כ מו"צ בטינסק; י) ה"ר בנימין מ"מ בק"ק בערואן. ואלה בנותיו: א) אשת ה"ר צבי הירש האלבערשטאט, ב) אשת ה"ר אריה ליב אבד"ק נאווהרדק ואח"כ בוויטעבסק, ג) אשת ה"ר מאיר גינצבורג אבד"ק וויזן, ד) אשת ה"ר שלמה זלמן אבד"ק ביאלא, ה) אשת ה"ר חיים יהודה ליב הלוי איטינגא אבד"ק לבוב.

הערות.

אחרי צאת הגליונות מבית הדפוס שלחתים לידידי הרב הגאון מוהר"ר יוסף לעווינשטיין נ"י אב"ד בסעראצק (רוסיא), והוא הואיל בטובו להעירני על הרבה דברים והנני נותן פה את דבריו היקרים לפני הקוראים ואקוה כי ישבעו מהם ענג ונחת, כן אני נותן לו תודה מקרב לבבי.

(סי' ד') „ונכדו של הגאון בעל תורת חיים הי' הגאון בעל תבואות שור". במעלות יוחסי להג"מ זלמן מרגליות ובשם הגדולים החדש סי' ס"ט מבואר כי היה נכד ה"ר שמואל שור אחיו של בעל תורת חיים, ובתבואות שור סי' ל"ה סקכ"ט כתב דודי הגאון בתורת חיים כו'.

(סי' ה') ה"ר אברהם ב"ר יואל אשכנזי. יש להוסיף כי הובא ג"כ בס' ברכת המים.

(סי' י"א) ה"ר אברהם היילפרין. יש להוסיף כי בנו היה ה"ר אליעזר ליפמן חתן המהר"ם לובלין כמובא בשה"ג החדש מ' ס"ט, ור' אברהם מחותנו מובא בתשובות מהר"ם סי' י"ד.

(סי' י"ב) „אחד מבניו (של ה"ר אברהם שרענציל) היה ה"ר מרדכי אבד"ק סטעפין". בהקדמת ס' סמיכת חכמים (דף ט') הביאו בשם ר' מרדכי ר' אברהמס.

(שם) „בסי' מ"ג הביא תשובה אליו מהגאון ה"ר דור במהר"י סג"ל אשכנזי אב"ד במאניסטערזיץ". הוא היה בן הגאון מו"ה יצחק הלוי אחי הט"ז.

(שם) „בסי' ל"ד נמצאה תשובה למחותנו הר"מ ואב"ד מו"ה צבי הירש סג"ל מבוסק". הוא בעל גאון צבי על יבמות בן גיסו של מחותנו ה"ר יהושע, כמבואר בהקדמתו בית יהודה.

(שם) „בסי' מ"ז הביא תשובה אל מחותנו ה"ר העניך". הוא בעל ספר חנוך בית יהודה.

(שם) „דרשתי על הספד ה"ר אייזיק דק"ק הוראדני בשנת ת"ב". יש לו תשובה בסוף ס' גבורת אנשים שצ"ח.

(שם) „דרשתי בהספד הגאון מו"ה יהודה ליב ר' הענכש אבד"ק פוזנא שנת ש"ץ". הוא אבד"ק לאדמיר והובא בתשו' הב"ח סי' פ"ט.

(שם) „דרשתי על הספד הגאון מו"ה נתן התן מחותני". הוא בעל מגלה עמוקות.

(שם) „דרשתי על הספד הר"מ ואב"ד מו"ה נח שנת ת"ב". הוא אבי הרב בעל לחם משנה (קראקא שצ"ו).

(סי' ל"ח) ה"ר אהרן שטעון שפירא. יש להעיר כי הביאו תלמידו בהקדמתו לס' פנים מסבירות על זרעים מועד, ואביו ה"ר וואלף מובא בס' לב אריה פ' וארא.

(סי' כ"ד) ה"ר אהרן ב"ר פנחס. יש לו תשובה בס' זכר החיים (לה"ר חיים כהן ר"פ) דף ע"ה והיא לה"ר שניאור ר"מ מלבוב.

סי' מ"ו) ה"ר יהושע אהרן. הוא מובא בהקדמת בן בנו הג"מ יעקב לס' מנחת כהן (פיורדא תק"א) לה"ר שבתי ב"ר משה הכהן.

(סי' ס"ה) ה"ר אליעזר חתן ה"ר קלמן מווירמייזא. הוא מובא בשו"ת מהרש"ל סי' נ"ה.

(סי' ע"ו) ה"ר אליעזר ליפמן סג"ל. הוא הרב בעל טל אורות עם ס' מגדל דוד (וויען תקנ"ב).

(סי' פ"ב) „וחתנו של ר' אפרים פישל הי' הגאון מו"ה אריה ליב האבד"ק קראקא". ה"ר אריה ליב מובא בס' עבודת הגרשוני סי' א' וסי' ט"ו.

(סי' פ"ה) ה"ר אפרים זלמן שור. מובא בס' אדני עה"ת פ' חיי ופ' ויחי. ובס' לב אריה פ' וירא, ודודו ה"ר זלמן שור האבד"ק הוראדנא, בריסק ולובלין נפטר בלובלין כ"ח תשרי שצ"ד.

(סי' פ"ט) ה"ר אריה יהודה ליב ב"ר משה. הוא חתום על התקנה בהאסיף תרנ"ד מישנת תמ"ה, והסכים על ס' גבורות אנשים לאבי הש"ך.

(סי' צ') ה"ר אריה ליב ב"ר שאול. יש להוסיף כי נמצאה ממנו הסכמה בס' אבן העוזר, ילקוט שמעוני (ספד"א), יו"ד (אמשט' תק"א), שמש צדקה. והובאו חדושיו בס' אדני פז בפ' תולדות, וכן בס' בנין אריאל ח"א פ' תרומה, זרע ברך על מס', ויש לו תשובה בס' דברי דוד סי' כ"ב, דברי ר' משולם (לגיסו) סי' צ"ג.

(שם) מובא כי ב' בנים היו לו, ה"ר שאול וה"ר צבי הירש. יש להעיר כי היה לו עוד בן שלישי, והוא הג"מ משה יהושע העשיל האבד"ק עמדן.

(סי' צ"ג) ה"ר אריה ליב ב"ר יהושע חיים מראווע. הוא מובא בס' אדני פז פ' דברים.

(סי' צ"ה) ה"ר אריה ליב ב"ר אהרן שור. בבאר היטב יו"ד (זאלקווא תק"ב) לר' משה ב"ר ברוך חותם בהסכמתו „ב"ר אהרן שור אבד"ק יאבורוב".

(סי' צ"ו) ה"ר אריה ליב בן הגאון בעל פני יהושע. הג"מ יחזקאל האבד"ק וועגנראווי הודיעני כי נמצאו בעקב ספריו דרושים רבים להגאון הנ"ל ובנו הג"מ ישכר בעריש, גם אצלי הי' כתב יד עה"ת והשאלתיו להג"מ מאיר הורוויץ האבד"ק דזיקוב. הספידו בעל חות יאיר להרב אור חדש.

(סי' ק"א) ה"ר בנימין וואלף ר"א ר"ל מלובלין. הוא ר"ת ר' אברהם ר' ליפמאנס (ור' אברהם) הוא חתן המהר"ם מלובלין ויש לו הסכמה בס' שערי בנימין.

(סי' קט"ו) ה"ר בנימין ב"ר מאיר חונה פה ק"ק ל"ב ויוכל היות כי כונתו לעיר לאנדסבורג או לעיר זוחרת. אביו ה"ר מאיר האבד"ק ל"ב [היא ר"ת לאקענבאך] מובא בתשו' פמ"א ח"ב סי' כ"ה.

(סי' ק"ב) ה"ר בצלאל ב"ר מאיר מרגליות. יש להוסיף כי יש לו עוד הסכמה בס' אור פני משה עה"ת, באה"ט על יו"ד (ד' אסטראה).

(סי' קכ"ד) ה"ר ברוך ב"ר יעקב. אביו ה"ר יעקב האבד"ק הרובשוב מובא בס' צנצנת המן.

(סי' קכ"ה) ר' ברוך ב"ר מענדיל. הביאו נכדו בס' ברכת יעקב בהקדמה (לבוב תרל"ט).

(סי' קכ"ז) ה"ר גרשון ב"ר נחמן כהן ר"פ. מובא בפתח השער לס' אהל יוסף.

(סי' קכ"ט) ה"ר דוב בעריש. חדושיו מובאים בס' אמרי בינה עה"ת.

(סי' ק"ל) ה"ר דוד ב"ר מרדכי סג"ל, „מובא בשו"ת מהר"ם לובלין סי' כ"ח כ"ט ור"ל" יש להוסיף כי מובא גם בסי' ע"ו.

(סי' קל"ה) „ה"ר דוד הלוי בעל טו"ז שקיל וטרי הרבה פא"פ גם עם שאר גאונים, עם הגאון בעל הלבושים" ויציין ט"ז יו"ד סי' ס"ג [צ"ל כ"ג] סק"ו. יש להוסיף וסי' ל"ג סק"ח.

(עוד שם) „ועם הגאון מו"ה משה חריף" ויציין ט"ז או"ח סי' ת"ל, יש להוסיף ט"ז יו"ד סי' שע"ד. וכן עם הג"מ שלמה ריפא מלובלין ט"ז או"ח סי' ס"ו ס"ק ו'.

(עוד שם) הביא כי בתו של הט"ז היתה אשת הגאון מו"ה גד, עוד בת אחת היתה לו והיא היתה אשת הג"מ מאיר אבד"ק לובלין, נפטר שם תפ"ג, תשו' מנחת משה.

(סי' קמ"ד) „הגאון ה"ר יהושע הוא בעל פ"י", היינו בעל שו"ת פני יהושע.

(שם) „ואמו של בעל פ"י". היינו פ"י על הש"ס.

(סי' קס"ב) ה"ר חיים מיאבורוב בהג"מ יקותיאל זיסקינד. הוא חתן המפורסם מו"ה חיים סג"ל האבד"ק יאבורוב, הביאו חתן בהקדמתו לס' בית אברהם (ברלין תק"ג) וכנראה היה אחי הג"מ רפאל הכהן אבד"ק מינסק בעל ס' שו"ת ושב הכהן, תורת יקותיאל.

(סי' קס"ו) ה"ר חיים יהודה ליב איטינגא. „בתו היתה אשת הג"מ שמואל אבד"ק ווילנא". עוד בת אחת היתה לו הרבנית מרת חנה אשת הג"מ דוב בער האבד"ק טשארטקיוו.

(סי' קס"ח) ה"ר חיים כהן ר"פ. יש להוסיף כי מובא באדני פז פ' חיי ותולדות, אגרת להפמ"ג או"ח, נוב"ק חיו"ד סי' י"ג, ראש יוסף חולין י"א, ויש לו הסכמה גם בס' אמרי טוב (זאלקווא תק"ד).

(סי' קע"א) ה"ר מנוח הענדיל ב"ר שמריה. יש להוסיף כי מובא במעדני יו"ט על הרא"ש פ"ג דחולין סי' י"א אות ת', ובשו"ת משאת בניימין סי' מ"ה.

(סי' ק"ץ) „ויוכל היות כי ה"ר יצחק אבד"ק יאזליווין שעמד ביחד עם הגאון ה"ר חיים כהן ר"פ להתוכח עם כת הפראנקיסטין הי' בנו" ה"ר יצחק (דוב בער) האבד"ק יאזליווין (אחי הרב בעל מאור נתיבים והביא שם כמה פעמים) שעמד עם הג"מ חיים כהן ר"פ להתוכח הי' בן הג"מ צבי הירש אב"ד ביאזליווין וחתן הג"מ יעקב אבד"ק וועגנרוב בפוזנן. *)

*) רמה מה שכתוב בעמ' 138 חלק לחיו ה"ר מאיר מרגליות. — המחבר.

(סי' קצ"ב) ה"ר יהודה ליב ב"ר אליעזר סג"ל. הוא הוא המובא בסי' קס"ו בשם ה"ר חיים יהודה ליב ב"ר אליעזר סג"ל ונקרא ג"כ ה"ר יהודה ליב.

(סי' קצ"ח) „ש"ך יו"ד סי' ס"ח". יש להוסיף וסי' צ"ח סק"ו.

(סי' ר"ח) ה"ר יואל היילפרין. יש לו ג"כ הסכמה בס' כבוד חכמים, קרנים, חתן הג"מ חזקיה יהושע פייבל תאומים האבד"ק צילין, פרעמיסלא בעל ספר פנים מסבירות (נדפס עם פי' המסורה) בהרב בעל קיקיון דיונה.

(סי' רי"ד) ה"ר יוסף ב"ר שמואל. כבר נדפס בשמי במגלת יוחסין (אדעסא תרנ"ב) שהוא המובא בהקדמת ס' מראות הצובאות, ובשה"ג החדש בשם ר' יוסקי האבד"ק לובלין, אבי הרב בעל לחם רב, ואבי ה"ר הירש סבא המובא במגלת יוחסין להמהר"ל.

(סי' רל"ב) ה"ר יוסף שצקס. יש להוסיף שיש לו הסכמה בס' אבן העזר על ש"ס.

(סי' רנ"ח) ה"ר יעקב יהושע. עוד הרבה הסכמות נמצאות ממנו, גם יש לו תשובה בס' קרן אור, ומלבד מה שהביאו האחרונים דבריו בספר, הובא בשמו בס' אורים ותומים קת"כ אות ק"כ, בית אפרים חאו"ח סי' צ"ה, לקוטי שושנים, מנחת כהן (קדושין מ"ז), עטרת זקנים על ש"ס בהקדמה, פנים יפות פ' אחרי, קול יהודה (נטין נ"ה) תורת הקנאות להריעב"ץ, תשועת ישראל בהקדמה.

(שם) מובא כי בנוסח הזכרת נשמות כתוב „נתקבל לק"ק טיקטין והלך שם". וכפי העתקה מהפנקס דטיקטין כתוב שם (דף רפ"ם) „אחרי שיצא מטיקטין הגאון מו"ה יעקב בהגאון מו"ה יצחק ז"ל מפוזנן למלא מקום אביו, שלחו כתב רבנות להרב הגאון מו"ה משה האבדק"ק הענא [ואח"כ בווירמיזא] בהגאון מו"ה אברהם ברודא, וביום כ' כ' אלול תע"ח נתאספו לקבל פני הגאון מו"ה יהושע אבד"ק ליסקא בה"ר צבי באם שלא יבא הג"מ משה מהענא על שבת הבע"ל פ' שופטים", וכתוב אח"ז שם (דף רצ"ב) שאחרי שלא בא לשם הג"מ יהושע נתאספו אור ליום א' כ"ח תשרי תע"ט לקבל את הרב הגאון מו"ה מאיר הלוי איש הורוויץ האבד"ק ולאטשוב והוא בא לשם ו.הנהיג עדתו עד א'ו'י סיון תק"ג.

(סי' רנ"ו) ה"ר יעקב ב"ר פנחס. „ובעל שה"ג החדש אות י' סי' קנ"ח הביאו". בעל שה"ג החדש הביאו בכפל גם אות י' סי' קע"ד והיא טעות, ובשה"ג שם הביא שבנו הי' ההה"ג מו"ה משה ליב מאפטא ואח"כ בסאסוב, ובס' אגרא רמה (להרה"ג משולם מפרעשבורג) ח"א בסופו הביא בנו השני הג"מ פנחס ז"ל.

(סי' רס"ה) ה"ר יעקב ב"ר מרדכי היילפרין. ה"ר מרדכי הי' אבד"ק סווירז, בהג"מ טובי' יחיאל מיכל היילפרין מבערזאן [עי' אורותיו בסי' רנ"ה דף ק"ה] ה"ר מרדכי היילפרין הי' חתן הג"מ ישכר בעריש הלוי האבד"ק טשעכינאוויצי, הביאו בשה"ג החדש, בהג"מ יהושע הלוי האבד"ק דאברימיל הסכמותיו רבו, בהג"מ שמואל הלוי האבד"ק מעזריטש בה"ר אברהם הלוי [הוא המובא בסי' קצ"ח צד 84].

(סי' רס"ח) ר' יצחק אייזק ב"ר יחיאל. יש לו הסכמה במרש רבה עם המ"כ (הוצאה ראשונה), ומובא בצידה לדרך פ' בשלח.

(סי' רס"ט) ה"ר יצחק ב"ר אברהם חיות, בניו היו וכו'. יש להוסיף כי גם ה"ר אברהם בעל ס' הולך תמים היה בנו.

(סי' רצ"ו) ה"ר יצחק ב"ר יעקב חיות. הוא אבי הג"מ אליעזר חיות אבד"ק נעמרוב, אבי הג"מ יצחק חיות פרנס דד"א ועלה לאה"ק ת"ו, אבי המפורסם גדול מרבן שמו מו"ה מאיר חיות מטיסמניץ.

(סי' רצ"ט) ה"ר יצחק הלוי לאנדא. יש להוסיף כי יש לו הסכמה בס' אבן העזר, עטרת שלמה, שירי תהלה, ומובא בשו"ת ר"ח כהן ר"פ מלבוב האה"ע סי' כ"ח, נוב"ק האה"ע ססי' כ"ט, הוא היה אחי הקצין מו"ה יהודה הלוי (אבי הרב בעל נוב"י) ואחי הג"מ זאב וואלף לאנדא האבד"ק טארני, ואחי הג"מ אברהם לאנדא מפודקאמין, ואחי הג"מ שלמה זלמן לאנדא מלבוב והובא בסוף שו"ת שמש צדקה, ובתורת הקנאות להריעב"ץ [ואולי זה היה חותנו של הפני יהושע שהובא בסי' רנ"ח] בהקצין המפורסם מו"ה צבי הירש ווייטעם מאפטא, יש לו הסכמה בס' תבנית אות יוסף לנכדו, והובא בתורת הקנאות להריעב"ץ, בהרב מו"ה יחזקאל פפס לנדא.

(סי' ש"א) ה"ר בנימין בינוש מפוזנא. מובא בתשו' מהר"ם לובלין סי' קכ"ח, וכנגד"א סי' תק"ט סקי"א, ובפתח השער לס' שער נפתלי, הביאו בעל שם הגדולים החדש ל' אות ס"ב

וכתב שה"ר זכרי' מענדל הי' בנו, וגיסו של ה"ר משה ק"ב מחעלמא אך בהקדמת סדרי טהרות להג"מ גרשון חנוך כתב שהי' בן הג"מ משה ק"ב מחעלמא, ובתשובת מהר"ם מלובלין סי' קכ"ב הביא ה"ר יצחק בן ה"ר אברהם ווילפש מלבוב (עי' לעיל סי' רע"ו).

(סי' ש"ה) ה"ר יצחק הלוי. יש עוד ספרים אשר בא עליהם בהסכמה. ומובא בשו"ת מאיר נתיבים סי' ל"ו.

(שם) „בנו הראשון הוא הגאון ה"ר מרדכי הלוי". הוא הי' חתן דודו הג"מ צבי הירש האבד"ק ברלין (עי' אות צ' צר 40), והי' אבי הג"מ אריה ליבוש האבד"ק טיקטין.

(שם) „ובנו השני הי' הרב הגאון מו"ה צבי דוד הלוי" יש לו הסכמה בס' תפלה למשה.

(סי' שי"א) ה"ר יקותיאל זלמן, היה חתן הג"מ מרדכי גינצבורג האבד"ק בריסק, חתן הטפסר קדוש ישראל ה"ר יצחק מואלקווא כפי יחוס הילפרין שת"י מה"ר שלמה יצחק הילפרין (הביאו בעל שה"ג החדש), אלא שכתב שם שה"ר יקותיאל זלמן הי' בעצמו חתן ה"ר יצחק מואלקווא, ואולי זהו שהובא לעיל סי' ש"ט, ובן נראה לסדר הזמנים.

(סי' שי"ד) ה"ר ישכר בעריש ב"ר יעקב יושע בעל פ"י. יש להוסיף כי מובא בשו"ת מאמר מרדכי החדשות (לה"ר מרדכי זאב מלבוב) סי' מ"ו ובס' פני אריה עה"ת כ"י למר אחיו, תועפות ראם חיו"ד סי' כ"ח. אשתו הרבנית מ' שפרה אחות הג"מ זכרי' מענדל פודהייץ בע"ס מנורת זכרי', וזכרי' משלם. בה"ר אריה ליבוש ר"מ פו"מ דגליל לבוב, והוא (ה"ר ישכר בעריש) הי' אבי הג"מ צבי הירש ראזינש אבד"ק לבוב, ואבי החריף המפו' מו"ה שלמה יצוק"ל מואלקווא.

(סי' שט"ו) ר' ישכר ב"ר ראובן, הוא אחי ה"ר מרדכי גימפל דיין בלבוב, חבר ספר מפלגי ראובן.

(סי' ש"כ) ה"ר יצחק עוזר, הוא היה אחי אבי ז"ל. והם היו בני הג"מ נתן האבד"ק לעוורטוב בהג"מ ישכר בעריש מהנובר, מובא לעיל סי' צ"ז.

(סי' של"ז) ה"ר ישראל ב"ר משה חריף. מהפרט מהמצבה „ש'מ'ס" נראה שזה היה אבי ה"ר משה חריף השני והוא הי' אב"ד דק"ק אולייאנאב ונפטר בלבוב לרגלי בואו שם לבנו, ואחרי מותו ילדה אשתו בן ויקראהו ישראל, הוא אבד"ק אליג, ויש לו הסכמה בס' צנצנת מנחם, והוא המובא בהקדמת תוספת שבת לרצ"ה מביאליסטאק (ווארשא תרמ"ו) ובתולדות אנשי שם דף ט"ו.

(סי' של"ט) ה"ר ישראל ב"ר נפתלי הירץ. הוא ה"ר ישראל האבד"ק הענוי, מובא בשו"ת עטרת צבי לאחיו סי' ה'.

(סי' שמ"ג) ה"ר מאיר ב"ר גדלי'. יש להוסיף כי מובא בתשו' משאת בנימין סי' פ"ח. עין שתול על ספר העקרים מאמר ראשון פרק י"א ענפים אות ב', ויש לו הסכמה בספר העקרים, סדור תפלה כתב יד לה"ר שבתי סופר מפרעמיסלא.

(שם) מובא בשם ס' תולדות אנשי שם כי אשתו השניה היתה בת הגאון מו"ה פנחס הכהן האבד"ד דק"ק פולדא ב"ר נפתלי הכהן. בעל תולדות אנשי שם שגה בזה, כי ר' פנחס האבד"ק פולדא היה לוי ממשפחת הורוויץ כמובא בגלעד, ובשו"ת חוות יאיר (סי' קכ"ג) ובסדר הדורות ה"א ש"פ. גם ה"ר נפתלי הכהן נפטר בלובלין ה' תשרי ת"ט, ואיך ישא המהר"ם שנפטר שע"י את נכדתו, וה"ר פנחס יצחק האבד"ק קרעמזיר הי' בן הר"ן כ"ץ מפוזין כמבואר במגלת יוחסין למהרמ"ל ובצוואתו והוא נפטר תע"ט.

(סי' שמ"ו) ה"ר מאיר ז"ק, הכנוי „ז"ק" הוא כי ה"ר מרדכי (אחי אביו) נהרג בלובלין על קה"ש י' אב שצ"ו ובפנקס דק"ק פינטשוב כתב עליו על ה"ר מרדכי בהקדוש ר' אברהם, ונקראו „זרע קודש".

(שם) כתוב' „ולי לא נודע המקור". יש להעיר כי כ"כ במגלת יוחסין להמהר"ל מפראג.

(סי' שנ"א) ה"ר מאיר ב"ר שמואל תאומים, אביו מובא כמה פעמים בס' אמרי בינה, קול יהודה, ושה"ג החדש הביאו בשם ר' שמואל קראקוויר מפראג ובס' בית יעקב כתב יד באדעסא (להג"מ יעקב הילפרין אבד"ק זוואניץ ב"ר מיכל מבערזאן) בסוגי' דפוגטת הביא: ואמרתי זה בפני הג"מ שלמה מיאזלוויץ בן הג"מ שמואל קראקוויר שהי' ר"מ דק"ק פראג.

(סי' שנ"ב) הביא כי בנו הי' הגאון מו"ה ברוך הכהן ר"פ האבד"ק פיורדא כו'. ויש להוסיף כי יש לו הסכמה בס' האלפסי, ש"ע אה"ע, הלכה ברורה, מעשה חייא, קרבן אהרן, פני משה, רמב"ם (ד' יעסניץ), שו"ת בית יוסף, תורת יוסף עה"ת.

(סי' שנ"ג) ה"ר מאיר מרגליות. יש להעיר בהסכמתו לס' ערוגת הבושם חותם „אבד"ק הארדענקי".
ונמצאו ממנו עוד הסכמות בס' אמרי טוב שו"ב (זאלקווא), שבט מישראל. ואביו
הג"מ צבי הירש מיאזליווין ב"ר משה מרגליות (חתום בפנקס והביאו בסי' תט"ז) חתן הטפסר
וקדוש ישראל מו"ה יצחק זאלקווער (עי' סי' תס"ח).

(סי' שנ"ד) ה"ר מאיר ב"ר שמואל שמעלקא הלוי איש הורוויץ. הוא מובא בהקדמת פנים יפות
עה"ת, שו"ת גבעת פנחס, ות' בית אפרים.

(סי' שס"ד) ה"ר מנחם מאנים איש הורוויץ. היה אבי הג"מ יהושע העשיל האבד"ק יוזעפאף גדול,
מובא בשו"ת בית אפרים חיו"ד סי' נ"ה. אשתו המלומדת בש"ס מרת וויטשי בת
הג"מ צבי הירש מאפאטשני האבד"ק הילדסהיים, בהג"מ אביגדור אבד"ק חאנטשין, מובא בשה"ג
החדש, ומגלת יוחסין, (חתן הפרנס ר' הירש וויטיס, אבי ה"ר יודיל מאפטא אבי הנוב"י), וע"י
כעסה גרשה בע"כ ע"י שליח, ועלי' רבו בן דודה בנוב"ק האה"ע סי' ע"ה, ואחי אביו ה"ר יצחק
מהאמבורג, ורעשו הגדולים בשו"ת גבעת פנחס, ובשו"ת תפארת צבי חאה"ע.

(סי' שס"ו) ה"ר מרדכי ב"ר נתן נטע הכהן. „בנו הוא הגאון מו"ה נתן נטע ב"ץ האבד"ק אסטראה".
בנו ה"ר נתן נטע מובא בס' לב אריה עה"ת פ' בשלח, אחרי, ויש לו הסכמה בס'
לחם משנה על משניות בועד יערסלויב שנת שצ"ב. ונמצא מאתו בכתב יד סדר גטין וחליצה
בחדושים נכבדים תחת יד נכדו הר"נ נטע כהנא האבד"ק קאליבייעל הסמוך לווארשא. בנו השני
הג"מ זאב וואלף הוא המובא מרו"מ בסי' קמ"ו.

(סי' שס"ח) ה"ר מרדכי ב"ר צבי הירש. חתום בפנקס דפינטשוב שנת שצ"ג, ואחריו שמואל הקטן
ספרא בק"ק קראקא.

(סי' ש"ע) ה"ר מרדכי ב"ר אברהם. הביאו בהקדמת סמיכות חכמים דף ט'.

(סי' ש"פ) ה"ר מרדכי ב"ר צבי הירש. יש לו הסכמה בס' ברית שלום.

(סי' שפ"ב) ה"ר מרדכי גימפל ב"ר ראובן. הוא חתן ה"ר מרדכי גימפל ב"ר יעקב (המובא בסי'
שע"ו) בהגאון מו"ה שמואל רעכלים, ונכד המהר"מ לובלין, ובנו הוא הקצין מו"ה
אליעזר ליזר מלבוב.

(סי' שפ"ג) ה"ר מרדכי זאב. יש להוסיף כי נמצאו ממנו עוד הסכמות בס' אבן פנה, פורת יוסף,
שבט מישראל.

(שם) מובא כי ב' בנות הי' לו. אבל עוד היתה לו בת, היא הרבנית מ' חנה אשת הגאון מו"ה
אריה ליב קאצינעלינבוגין האבד"ק בריסק, הסכמותיו רבו, ויש לו תשובה בס' כרם שלמה
על ה' פסח ובתו הרביעית היתה אשת ההג"ג מו"ה יהודה יודל ברודא בהג"מ נפתלי הירץ ברודא
אבד"ק מיקילויניץ בה"ג יהודה, חתן הקצין מו"ה ליפמאן בן הג"מ אברהם.

(סי' שפ"ה) ה"ר מרדכי ראבין. יש להוסיף כי מובא בשו"ת בית אפרים חחו"מ סי' כ"ה, פרי
תבואה סי' מ"ו.

(סי' שצ"ח) הביא את ה"ר חיים ב"ר יצחק מן. הוא מובא בשו"ת פני יהושע ח"ב חיו"ד סי' כ"ו
ובפתח השער לס' תוספת שבת על או"ח ויש לו הסכמה בס' פתח עינים (מראה
מקומות בזוהר).

(סי' ת"י) ה"ר משה חריף ב"ר ישראל. מובא בשו"ב בית לחם (והביאו התב"ש סי' ל"ט סקנ"ב)
השיב משה סי' ע"ר לקוטי שושנים.

(שם) מובא כי נמצאה בס' גבורת אנשים גם חתימת ה"ר שניאור אב"ד ברישא. מובא בסמיכות
חכמים לברכות (דף ס"ג) ד"ה עשית חסד בשם מהותני.

(סי' תי"א) ה"ר משה מזאמושטש. הוא אבי הג"מ מאיר האבד"ק הורקאב, אבי הרב בעל קדושת
לוי (שם הגדולים החדש) והוא הי' חתן הג"מ משה האבד"ק לובלין בעל ספר
מהדורא בתרא.

(סי' ת"כ) הביא רו"מ כי בס' משנה חכמים בסוף הקדמתו הביא כי אביו הגאון מו"ה יעקב יצחק
אבד"ק ואמושטש הי' בן הג"מ משה חיים כו'. יש לו הסכמה בס' תוספת שבת, ובתו
היתה אשת הג"מ יעקב חיים האבד"ק לובלין הנודע בס' לוחות העדות, וילדה לו את הג"מ יצחק
האבד"ק טארנו, ואחרי מותו נשאת להג"מ שאול אבד"ק אמסטרדם אחרי מות אשתו הראשונה
וילדה לו ב' בנים וד' בנות וכלם היו גדולים ומפורסמים.

(סי' תכ"א) ה"ר משה ב"ר מאיר. מובא בשו"ת פמ"א ח"ג סי' ב', מ"ז, מ"ט, נ'. בתו היתה אשת הג"מ יצחק פרענקיל מטשארטקוב, בהרב ר' אברהם תאומים, בהג"מ יצחק מאיר תאומים האבד"ק פינסק סלוצק, שהדפיס העין יעקב באמסטרדם תמ"ד.

(סי' תכ"ג) ה"ר משה אלחנן. הוא המובא לעיל בסי' רנ"ה צד 105 שבתו של הגאון בעל פ"י היתה אשת הג"מ נפתלי הירץ בן הג"מ משה אלחנן ז"ל וה"ר משה אלחנן הי' חתן הג"מ נתן האבד"ק פולנא, בהג"מ שמואל האבד"ק מעוריטש, בהפרנס וקצין מו"ה אברהם מנהיג בקראקא, חתן הגאון בעל מגיני שלמה כמו שמובא לעיל בסי' 84.

(סי' תכ"ד) ה"ר משה ב"ר יעקב. „אבוי ה"ר יעקב הי' אב"ד דגליל פאדאליא". הוא הי' אבד"ק לעשנוב וגליל פאדאליא, חתן הג"מ מרדכי באב"ד מבראדי, בן הג"מ יצחק באב"ד אבד"ק בערזאן, בראדי, בהפרנס ר' ישכר בעריש בהר"ר העשיל מקראקא, ור' יעקב חריף הי' בן הג"מ משה חריף המובא לעיל בסי' ת'.

(סי' תכ"ה) ה"ר משה ב"ר יוסף. (חתן ה"ר ישעי' בן הט"ז) חבר ס' ויקהל משה וקצתי נדפס בסוף ספר דברי דוד להט"ז עה"ת, ויש לו הסכמה בס' בית דוד ושלמה.

(סי' הכ"ט) ה"ר משה יהושע העשיל ב"ר מרדכי זאב אורנשטיין, נמצאה ממנו הסכמה בס' נתיבות עולם על הסמ"ק הובא בתשו' בית אפרים חאו"ח סי' מ' וחחו"מ סי' כ"ט, ובשו"ת תפארת צבי האה"ע סי' י'.

(שם) „ועוד נשארו :אחריו בכתובים הרבה חבורים". כל כ"י שלו נשרפו בקראשניק ביד בן בתו הג"מ אברהם ראטינבערג שהי' אח"כ אבד"ק זאוויחוואסט, ווזעפאף גדול.

(סי' תל"ב) ה"ר משולם. הוא חבר ס' עקר תוי"ט, חתן ה"ר איציקל ראש מדינה מבאליחוב, בהג"מ יחיאל מיכל באב"ד האבד"ק בילקאמין, בהג"מ מרדכי באב"ד מבראד, הובא בהאסיף תרנ"ד צד 127.

(סי' ת"מ) ה"ר נחמן ב"ר מאיר כ"ץ רפאפורט. שם חושב רו"מ את תולדותיו. ועוד הי' לו בן הג"מ בנימין הכהן רפאפורט בע"ס גבולות בנימין עה"ת והובא בתשו' בן אחיו הג"מ ר' חיים כהן ר"פ חאו"ח סי' א'. וגם הרבנית מיכלא אשת הג"מ אברהם עפשטיין מסאטנוב האבד"ק רעבניץ הובא בס' אור געלם סי' כ"ח (קנמן בושם על עין יעקב להר"ר יודל מווארשא).

(סי' תמ"ב) ה"ר נחמן ב"ר חיים כהן ר"פ. הביא שם בנו של ה"ר נחמן הי' ה"ר אריה ליב כהן ר"פ אבד"ק ראדמישלא, הוא הי' אבי הג"מ יוסף אבד"ק הנ"ל, חתן ההג"ג המפורסם מו"ה יהודה ליבש מקאריץ, חתן הרה"ג מו"ה מרדכי מקאריץ.

(סי' תמ"ח) ה"ר נפתלי הירץ ב"ר ישראל אשכנזי „הי' מלפנים אב"ד וו"מ בק"ק קאווילי". בפנקס טיקטין מובא שנתקבל מקאווילי לשם בשנת חס"א ומשם הלך לובלינה, ומובא בפנקס דבהכ"נ ז' קרואים יזכור את כו'. וחתום בפנקס הח"ק דשם ומשם הלך ללובנ, ומובא בשו"ת עבודת הגרשוני סי' ק"נ, ובזרע אברהם על מדרש רבח בראשית פל"ה, שמות פ"א, פנים יפות פ' ויקהל.

(שם) הביא כי היו לו שני בנים גדולי הדור כו'. יש להעיר כי הם היו מאשתו הראשונה בת הג"מ צבי הירש האבד"ק לבוב המובא בסי' תע"ט ואחרי מותה לקח את בת הג"מ משה חריף, והוליד את הג"מ משה אשכנזי מבראד (חתן ה"ר יעקב באב"ד משם) אבי הג"מ נפתלי הירץ האבד"ק ראווי, יערסלוב, חתן הפרנס דר"א מו"ה איסר מזאלקווי, יש לו הסכמה בס' אבן העזור, מפלגי ראובן, נחלת שמעון עה"ת, שירי תהלה, שבט מישראל, והובא בחק' ס' ברוך מבנים אשר, השיב משה חאה"ע סי' ע"ד, עטרת צבי פ' אמור, אבי הקצין מו"ה יואל נתן אבי משפחה גדולה, ובתו מרת עלקא אשת הרב מו"ה זעליג הוליש דומ"צ דק"ק לבוב.

(שם צד 177 בשורה אחרונה) „ובן מה שהביא בשם בנו היניק וחכים מו"ה דוד שיחי'". הוא חתן הג"מ ישראל חריף היילפרין יש לו הסכמה בס' יד כל בו, חוקי דרך.

(שם) הביא כי בפנקס בקראקא חתום גם ה"ר אברהם החונה בק"ק זאלקווא, יש לו הסכמה בס' בית לחם יהודה וי"ד, ברכת יעקב, דמשק אליעזר, זרע יצחק, טעמי מסורה, קרניים והובא בס' אדני פז פ' חיי, הקדמת ס' פנים יפות, והוא חתן השר ונגיד מו"ה יצחק מזאלקווי, ובן הפרנס דר"א מו"ה מרדכי ליבשם.

(שם) „גם חתום בפנקס הנ"ל הצעיר צבי יכונה הירש החונה בק"ק ליסקא" הוא המובא לעיל

בסי' קנ"ט שהי' בן ה"ר חיים בהרב הגאון בעל מגיני שלמה, והי' חתן הגאון מו"ה אברהם מארי אבר"ק נאוויהראק, המיוחד מתלמידי ר"ר העשיל (כתב יד שברי"ף ספר בית יעקב).

(שם) „ובן חתום שם יעקב אברהם ב"ר יצחק זאלקווער". הוא הפרנס דר"א ה"ר אברהם, חתן הג"מ יעקב שור האבד"ק לויצק, בראדי, בעל ס' בית יעקב על סנהדרין.

(סי' תנ"ט) ה"ר נתן נטע ב"ר יקותיאל זלמן סג"ל. לא יהבן שהי' בלבוב משנת תפ"א עד תקל"ו, ובפרט שבסוף ס' בית יעקב כתב שהי' מקודם אבר"ק אלעסק, אלא ששנים היו, אחד חתן ה"ר יצחק זאלקווער כמ"ש הביה יעקב כתב יד שם, והוא אבי ה"ר נטע, שנפטר תל"ו כפיסדר הזמן, והשני הי' בן אחיו, וזה היה חתן ה"ר מרדכי גינצבורג שהי' חתן ר' יצחק זאלקווער כמ"ש בהקדמת ס' זרע יצחק על משניות והוא אבי ר' נטע אבר"ק אלעסק, ויש לי ראיות ברורות ע"ז ואכמ"ל.

(סי' תס"א) ה"ר נתן ב"ר יעקב יושע. יש להעיר כי בנו הג"מ שמחה ראבר"ק אוסטראווצי (חתן הג"מ יחזקאל האבד"ק גרייזינג, אוסטראווצי, אבי הרב בעל הר הכרמל) אבי הגאון מו"ה נתן יחזקאל מקאזניץ.

(סי' תע"א) ה"ר פתחי ב"ר דוד, הי' גם אבד"ק לוקאטש, והוא הי' חתן הג"מ בנימין וואלף האבד"ק דעסוי, זמיגראד, לאקאטש, ושאר קהלות, בעל ספר עיר בנימין, חתן הראש ומנהיג מוהר"ר אברהם מקראקא המובא לעיל בסי' קצ"ח צד 84.

(סי' תע"ו) ה"ר צבי הירש ב"ר יעקב, וילמד הורה מפי אביו ה"ר יעקב ב"ר בנימין זאב ז"ק. אביו ה"ר יעקב בבאורו על ס' מאורי אור לר"מ פאפרש בשם יאיר נתיב חתם א"ע זעירא דמן חבריא בא"א החכם השלם התורני הראש ומנהיג בווילנא מו"ה בנימין וואלף, ומרגלא בפומא דאנשי לקרותו ר' וואלף ר' יעקב ר' ליב ראשיש, חתן המרומם החסיד המפורסם הדיין המצוין הדב המקובל האלקי מ' יהודה ליב במו' יוסף מק' קאברין בקוראי שמו ר' ליב ר' שלמה'ס.

(שם) ובבואו לקושטנטינא ושם נתן לו שם „חכם". בשו"ת בעי חיי ח"א (להה"ר חיים בנבשתי בעל כנסת הגדולה) חחו"מ סי' מ"ג נדפסה סמיכתו.

(סי' תע"ז) ה"ר צבי הירש ב"ר נתן. מובא בתשו' מהר"מ מלובלין סי' ג"ב וסי' ק"ג, ובתשובות משאת בנימין סי' ק"ח.

(סי' תע"ט) ה"ר צבי הירש ב"ר זכרי' מענדל. מובא בלב אריה פ' אמור, בהקדמת שו"ת דבר משה מה"ת (לבוב) וכס' מגן דוד (לבוב תרל"ג) כתב שבנו הי' הג"מ זאב וואלף חותנו של הג"מ נפתלי הירץ האבד"ק לבוב ונכר המהר"ם לובלין, וז"ש שהיה נכד המהר"ם בבר נדפס בשמו בס' מגלת יוחסין להמהר"ל (ווארשא תרמ"ט) שאביו היה חתן ה"ר בצלאל מפראג, כי אשתו היתה אחות המהר"ל, וכמבואר בס' אסיפת יהודה, אך שרב אחד כתב אלי כי ה"ר זכרי' מענדל חתן ה"ר בצלאל היה אחי אביו של הרז"מ השני, והוא היה חתן הרב מהר"מ הג"ל וכן הרנ"ה היה חתן בנו הרז"ו בזוג ראשון, ומנה הוליד הג"מ צבי חירש האבד"ק האלבער-שטאדט בעל ס' עטרת צבי, אבל אח"כ לקח את בת הג"מ משה חריף כמבואר לעיל סי' תמ"ח צד 177.

(סי' ת"פ) ה"ר צבי הירש ב"ר משה מרגליות. חדושיו הובאו בסוף ספר מאיר נתיבים לבנו הג"מ מאיר, ואביו יש לו הסכמה בס' פני יצחק זוטא, והובא במגלת יוחסין להמהר"ל ובהקדמת ס' תבנית אות יוסף.

(סי' תפ"ד) ה"ר צבי הירש מיזלש. הוא היה אחי הג"מ שמשון האבד"ק זאלקווא, יש לו תשובה בשו"ת גאוני בתראי בסופו שנדפס מחדש בטשערנאוויץ, והביאו בסוף ס' נועם מגדים עה"ת בדרוש הספר, ויש לו הסכמה בס' מענה אליהו על ב"מ, ובס' שבט מישראל, בני הרב מו"ה יעקב מייזלש, אחי החסיד הפרנס דר"א מו"ה צבי הירש מייזלש מק"ק בעלזא, בהרב מו"ה שמשון מייזלש, הובא בסוף שו"ת בית יעקב להה"ר יעקב מזוואניץ.

(סי' תפ"ה) ה"ר צבי הירש ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי. הביא כבודו בי היו לו שלשה בנים, והיו לו עוד שלשה בנים הג"מ אריה ליבש האבד"ק דובענקא (אבי הג"מ טאיר ספרא ודיינא דק"ק לובלין ואבד"ק אפטין הובא בשו"ת עטרת צבי) חתן הג"מ יחיאל האבד"ק הוראדנא. והשני הג"מ יוסף ר"מ דק"ק ליסא, חתום בכתבה רבני ליסא לספר"מ לבקשם שיתנו רשות להג"מ אברהם אביש מספר"מ לשוב לליסא, והם מובאים בס' מגן דוד הוצאה שניה, השלישי הג"מ שמואל דומ"צ דק' האלבערשטאדט הובא בס' לוחות העדות, כן הודיעני ה"ר ישראל טוביה איזענשטאדט מראזנוי. ה"ר צבי הירש מהאלבערשטאדט הנ"ל יש לו הסכמה בס' זרע ברך, חוקי דרך על אה"ע עטרת

צבי על חו"מ והובא בס' דברי שאול (פ' תרומה) ובס' מנחת עני על הש"ס, ויש מאתו ספר בכתובים על כל הש"ס בווארשא.

(שם) בנו הראשון היה הגאון מו"ה נפתלי הירץ שהי' אב"ד ור"מ בק"ק דובנא רבתי מלפנים היה גם הוא בקאוולי, ויש לו תשובה בשו"ת מים חיים חאה"ע סי' כ"ו, והובא בנוב"ק חיו"ד סס' כ"ג, פרי תבואה, תפארת צבי חאה"ע דיני מינקת סי' א' ט', ויש לו הסכמה בס' כוכבי יעקב על אה"ע, תוספת שבת, והי' חתן הקצין המפורסם מו"ה יעקב באב"ד מבראדי.

(סי' תפ"ו) ה"ר צבי הירש ב"ר אברהם כ"ץ. הוא האבד"ק טארלא, זאמושטש, בעל ספר בית אברהם (ברלין תק"ג) והובא כמה פעמים בתשו' ר"ח כהן ר"פ מלבוב, ובתו' עטרת צבי להג"מ צ"ה מהאלבערשטאט.

(סי' תפ"ח) ה"ר צבי הירש ב"ר נתן, יש לו הסכמה בס' פרת יוסף להפמ"ג מר"ח טבת תקט"ו וחתום יעקב משה צבי באמו"ו הרב המאוה"ג מו"ה נתן כ"ץ חו"ק קאמארנא.

(סי' תפ"ט) ה"ר צבי הירש ב"ר דוב בער אבד"ק באליחאב ואח"כ בעיר לבוב, הוא המובא בסי' תצ"ג, אחי החריף המפורסם מו"ה שלמה מזאלקווי, ואחותם הרבנית מ' שרה אשת הג"מ צבי הירש האבד"ק זאלקווי ביסק.

(סי' תק"א) ה"ר ראובן מלבוב. אבי הרב בעל מפלגות ראובן המובא לעיל בסי' שפ"ב, היה חתן הרה"ג מו"ה מרדכי גימפל, והוא בן הג"מ יעקב ב"ר שמואל רעכלים נכד חמהר"מ מלובלין.

(סי' תק"ג) ה"ר שאול ב"ר מאיר מרגליות. הוא עשה שיר לס' גנת ורדים מהפמ"ג, ובנו היה הג"מ צבי הירש מרגליות האבד"ק לובלין, חתן הג"מ אריה ליב מאמסטרדאם הנזכר באות צ'.

(סי' תקי"א) ה"ר שלמה זלמן ב"ר שמואל כ"ץ. בנו הרב מו"ה נתן הכהן מובא לעיל בסי' נ"ב, אבי הג"מ שלמה זלמן כ"ץ חתום בפנקס פינטשוב יום א' י"א תמוז תע"ר, ונתקיימה התימתו בקיום הג"מ אשר ענזיל האב"ד דשם, ובנו הג"מ יעקב נתן כ"ץ האבד"ק באלחוב יש לו הסכמה בס' אוהל מועד.

(סי' תקי"ד) ה"ר שלמה קראקאוויר. הובא בס' אדני פז (פ' נח) ר' זלמן קראקאוויר מגיד דק"ק לבוב והוא אשר הביא רו"מ בסי' קנ"ד.

(סי' תקט"ו) ה"ר שלמה ספרא דמתא לובלין, אגרתו נדפסת בתולדות שבתי צבי.

(סי' תקט"ז) ה"ר שלמה זלמן, הוא המגיה בשו"ת שמש צדקה (ווינציאה תצ"ו) וחתום שם בסוף חיו"ד שלמה זלמן במוה"ר מאיר זצ"ל מלבוב, והובא שם חאו"ח סי' ל"א (דף מ"ט), ובהשמטות הנמצאים בח"ב (דף ס'), ובתורת הקנאות להריעב"ץ בריבו עם ה"ר משה חיים לוצאטו.

(סי' תקי"ח) ה"ר שלמה לאנדא סג"ל. הובא בסוף ספר תורת הקנאות להריעב"ץ, וכתב עליו שהוא בן הרב הפרנס ומנהיג מו"ה צבי הירש לנדא מאפטא. (יש לו הסכמה בס' תבנית אות יוסף לנכדו).

(סי' תק"כ) ה"ר שלמה ב"ר וואלף היילפרין, אביו היה האבד"ק סוחסטאב, חתן הפרנס מו"ה צבי הירש מיאזלוויץ (חתן ה"ר שלמה זלמן בהג"מ הלל ראבד"ק ווילנא, אבד"ק אה"ע, זאלקווי, בעל ס' בית הלל) ובן הג"מ טובי יחיאל היילפרין האבד"ק בעלזא, בערזון, הנזכר לעיל אות צ"ו, ובסוף שו"ת בית יעקב להה"ר יעקב היילפרין מזוואניץ שהוא ה"ר שלמה מויוש וצאצאיו רבנים ופרנסים בלבוב.

(סי' תקכ"א) ה"ר שלמה דוב בער ב"ר צבי הירש. מובא באור חדש (פסחים מ"ד) בית אפרים חאו"ח סי' כ"ב, היד החזקה סי' פ"ו, זכרון כהונה סי' ב' (בשם המגיד הגדול ממעזריטש), חמדת צבי, חדושי הריב"ש (דף ט"ו), חתם סופר (ע"ז ל"ב), בשו"ת ר' חיים כהן מלבוב חיו"ד סי' נ"ב, וזה איזה שנים בא לידי ס' משנת ר' אליעזר בכתב יד להג"מ אליעזר ליפמן האבד"ק צילץ ב"ר שמשון מליסא (הובא בתשו' רע"א סי' ע"ו ותפארת צבי לחותנו) ושם דף צ"ו כמה תשובות מגאוני זמנו והרב בעל בגדי כהונה כתב שיכתבו ספיקתם להגאון מופה"ר אב"ד הישראלי מוהר"ש דובעריש אבד"ק גלונא, שהיא נוח לשמים ולבריות, ושם בא גם תשובתו הרמתה, ויש לו הסכמה בס' אור חדש לפסחים, עטרת ראש, דרישה ופרישה או"ח, והובא בהקדמת

ספר חדושי מהר"מ ברבי ובקונטרס צלעות הבית סימן י"ג.

(סי' תקכ"ב) ה"ר שלמה כמהר"ם, אבי הגאון מו"ה משה האבד"ק ווילאדיווא, קאזמיר, בעל ס' שו"ת מהר"ם רוטנבורג אחרונים.

(סי' תקכ"ה) ה"ר שלמה ב"ר משה נכד הגאון בעל ס' מגיני שלמה (הסבמת הג"מ דוד שמואל מקראקא למרכבת המשנה) ואביו ה"ר משה היה תחן האלוף מו"ה חיים (אבי הפרנס דד"א מו"ה אברהם שהובא בלוחות העדות בשם אברהם ר' חיימש מלובלין) ב"ר שמואל, ב"ר בנימין וואלף (הנזכר בסי' קי"א) ב"ר אברהם ב"ר אליעזר ליפמן, תחן המהר"מ מלובלין. לבעל מרכבת המשנה הי' בן הג"מ חיים האבד"ק ראזדיל (הובא בתשו' מר אביו לתשו' ר"ה כהן מלבוב האה"ע סי' ע"א), והוא היה תחן הג"מ יצחק הלוי איש הורוויין האבד"ק אה"ו.

(סי' תקכ"ז) ה"ר שמואל זיינוויל, הובא בשו"ת מהר"מ לובלין סי' כ"ה, ובשו"ת פני יהושע.

(סי' תקכ"ט) ה"ר שמואל כנודע שהוא המובא בתשו' מהר"מ לובלין סי' ק"כ, ובשו"ת נכורת אנשים.

(סי' תקל"ד) ה"ר שמואל שמעלקא אבד"ק אוסטרהא, הובא בס' לב אריה פ' קרח.

(שם) נפטר באוסטרא, ושם נמצאה גם מצבת בנו הג"מ מאיר ז"ל והג"מ נפתלי הירץ. תחניו היו הג"מ יוסף גינצבורג בעל ס' לקט יוסף, והג"מ מאיר הכהן נזכר לעיל שנ"ב, והג"מ נפתלי כ"ץ האבד"ק אוסטרהא, פוזנן, וזהו שייחסו עוד שבנו הג"מ יצחק אייזיק האבד"ק פרעמיסלא תחן המג"ש, אינו אמת לסדר הזמן, ובפנקס ווילנא מישנת ת"ז כבר מצאנוהו חתום ואכמ"ל.

(סי' תקל"ה) ה"ר שמואל זנוויל הכהן, אולי זה הוא שהובא בעה"ג סימן פ'.

סי' תקל"ו) ה"ר שמואל בר"ב מרגליות, אביו ה"ר בער היה תחן הרב מו"ה אברהם האבד"ק פוזנן, קרעמניץ, בהגאון מו"ה יעקב האבד"ק טיקטין אבד"ק ראווניא ואח"כ בק"ק רעכניץ במדינת הגר, והסבים בצרוף הט"ז והג' ר' העשיל על הש"ע עם הרמ"א ב"א באר היטב דפוס עטיאש באמ"ד, ומובא בתשובת אור נעלם סי' כ"ח, ובתשובת פנים מאירות ח"ב סי' ס"ה וחבר ספר ברכת אברהם שנשאר בכתובים:

סי' תקמ"ב) ה"ר שמחה ב"ר משה יצחק אבד"ק סטריא והגליל וריש מתיבתא ומנהיג מלבוב, טעות נפל במצבת קודש כי נמצא תחת יד הרב האבד"ק קאליסייעל סמוך לווארשוי ספר שו"ת דברי שמואל כ"י לזקנו הגאון מו"ה שמואל נח ליפשיץ האבד"ק טורבין הובא בשו"ת ברית אברהם, כתר כהונה) ושם בהקדמה מהייחס וכתב שם כי אביו הג"מ יהודה ליב ליפשיץ האבד"ק אפאטשנא, היה תחן הג"מ יהודה האבד"ק שנאוויז, קאליש, בן הגאון מו"ה שמחה האבד"ק סטריא ור"מ דק"ק לבוב בן הגאון המפורסם מו"ה ליב ציונין האבד"ק פינטשוב בהג"מ נפתלי הירץ מווינא [הג"מ ליב ציונין הובא בידי משה על המ"ר, כרתי פלתי סי' צ"ו, עטרת צבי לר' הירשלי האלברשטאט, ובנו הר' שמחה מסטריא הנ"ל, הובא בס' בגדי אהרן (פ' ויצא) לבן אחותו] והג"מ שמחה הי' תחן הגאון מו"ה יוסף סג"ל האבד"ק פרעמיסלא (הנזכר לעיל בסי' רכ"ח) ונכדיו כולם בסגנון זה מתייחסים ובודאי ס"ס במצב"ק.

(סי' תקמ"ה) ה"ר שמחה ב"ר נחמן הכהן רפאפארט. יש להוסיף כי יש לו הסכמה בס' אור ישראל, בית יעקב, זרע ברך שלישי, מגיני שלמה, עלה דיונה, ראש יוסף על ש"ס, שם שמואל והובא בס' אוצרות חיים, לרח"כ מאוסטרהא (ס"ז ע"א, ע"ב.) שבל טוב (פ' לך, ויחי), כנסת יהזקאל סי' ט"ו ס"ז, עטרת צבי (לחתנו ר' הירשלי מהאלברשטאט) דף ג"ז, עיר דוד סי' פ"ב, פרדס רמונים להרא"ל עפשטיין) קול יהודה על מסכתות.

בניו לבד בנו הג"מ בנימין הכהן היה לו עוד בן הג"מ גרשון ראפאפארט אבד"ק אייבערענהיים (עלזאס) מגענצא (עורבים וב"י) גם עוד בן הג"מ נחמן כ"ץ ראפפארט תחן הקצין מו"ה דוד כהבן מזאלקווי, תחן רבינו הש"ך (שו"ת בית יעקב כתב יד). גם עוד בן אחד הג"מ יוסף הכהן ראפאפורט ראבד"ק מינסק (תולדות הרב בעל סדר הדורות צד 4 להר"ן משכיל לאיתן). ועוד בן אחד ה"ר שלמה הכהן ראפאפורט האבד"ק חעלמא (שו"ת ברכת יעקב לנכדו בהקדמה), וכן עוד בן הג"מ ישראל ראפאפורט האבד"ק וואלקוויסק, קאלווידי סיומא דספרא למר אחיו ה"ר חיים כהן בהשו' הותנו של ה"ר יצחק מוואלאזין, תחניו ה"ר מענדל הירש ז"ל, והג"מ שלמה זלמן האבד"ק ביאלא והג"מ חיים ליב איטינגא ה"ר מאיר הכהן לא היה בנו כ"א אחיו.

(סי' תקנ"ג) ה"ר שמרי ב"ר אליעזר. כנראה שזהו המובא בכישאת בנימין סי' ו', ובס' ראש יוסף למגילה (דף ד' ע"ב) בתוס' ד"ה נשים הביא ר' שמעריל ב"ר גרשון מלבוב.

(סי' תקנ"ה) ר' שמשון ב"ר יצחק. חתום בועד דד"א, והובא בהאסיף שנת תרנ"ד.

(סי' תקס"א) ר' שניאור, כנראה שהוא האבד"ק ריישא שהובא בסמיכת חכמים (לה"ר נפתלי כ"ץ) לברכות (דף ס"ג ע"ב) ד"ה עשית חסד:

לוח התקונים.

סימן	צד	שורה	תחת	צ"ל
כ	16	3	כהוספה	כהוספה
כז	17	5	סק"ז	חק"ל
לא	—	37	מפתטין	מפתטיק
לח	19	23	מ"ס	מ"מ
מב	34	7	תכרהם	תפריס
—	—	39	טיהי'	סהיה.
נ	39	2	תגדומו	תגדום
נג	41	6	תלכסנדר	תלכסנדר.
נו	—	19	הייס	חייס
קח	48	1	ומסה	ומסס
קטו	49	17	זל"ל	ול"ל.
קכד	50	28	סר"ח	חס"ח.
קלה	57	5	ס"נ	כ"נ.
—	59	2	קבלי	קבלו.
קנ	61	40	חק"ח	חכ"ח.

סימן	צד	שורה	תחת	צ"ל
קסו	68	38	חכ"ח	חל"ח.
קסה	69	19	חע"ה	חע"ח.
רעו	89	18	קחזקן	קחזקק.
רסו	111	21	חקס"ז	חקס"ס.
שה	121	36	הרב	ההרב.
—	122	18	סי' כב	סי' כ"ח וכ"ב.
שכע	128	36	חדיק	חריק.
שלג	129	26	עשריס וחמשה עשריס	וחמש שנה.
שמג	138	11	דגדפסום	הגדפסום.
—	139	8	מחנה לחרן	מחנה לחרון.
שסג	143	2	ס	שס.
תי	161	19	קרמעוויר	קרמקוויר.
תכ	166	1	כ	כן.
תקכח	207	1	לחכיעם	לחקחעם.
תקלו	212	12	מחיר ילחק	כחר ילחק.

מזכרת נצח

לנשמת אבי מורי עטרת ראשי, הרב החכם השלם, מופלג בתורה, ירא
וחרד על דבר ה', יראת ה' היתה אוצרו,

מוהר"ר **ישעיה אברהם הלוי באבער** ז"ל.

ולמען לזכר עולם ינון שמו, הנני מעתיק החרוזים החרותים על ציון קברו,
ועדה המצבה על תכונותיו וכשרונותיו ותרומת מדותיו, ותעמוד עד דור
אחרון על עפר יקום.

מאת בנו המכבדו בחייו ובמותו

המחבר.

יום ד' כ"ו ניסן שנת ה"א תר"ל לפ"ג.

ציון לנפש איש צדיק וישר, הולך תמים ופועל צדק, חרב המופלג בתורה וביראה, מוהר"ר **ישעיה אברהם** בהרב הגדול מוהר"ר **יוסף צבי** הלוי זלה"ה.

צדקה וחסד גם יראת-אל לראשו כתר,
ברוח נדיבה פזר צדקות בגלוי ובסתר.
נשא ונתן באמונה ולתורה קבע עתותיו,
תמים עם אלהים ואנשים היה בכל תהלוכותיו.
שמו הטוב נשאר לברכה פה בתבל למזכרת,
וצדקתו ישרתו יענדו לנשמתו שם עטרת.
מעשיו הטובים אור זרוע לו בארץ ובשמים,
ונשמתו הטהורה צרורה היא בצרור החיים.